

Серія історико-публіцистичних книг ректора Вінницького національного технічного університету у період з 1989 по 2010 роки, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Національної академії педагогічних наук України та декількох громадських вітчизняних і міжнародних академій, народного депутата Верховної Ради УРСР 12-го та Верховної Ради України 1-го скликань, члена Національної спілки журналістів України Бориса Івановича Мокіна складає п'ятнадцять видань:

- Книга 1 – «Щоб не було соромно перед дітьми, або Рік у політиці» (1991).
- Книга 2 – «Напередодні та трохи згодом» (1992).
- Книга 3 – «Чи те ми робимо?» (1994).
- Книга 4 – «Рік поза політикою, або Вінницький детектив» (1996).
- Книга 5 – «Запитання без відповідей» (2000).
- Книга 6 – «Час сподівань» (2001).
- Книга 7 – «Перші підсумки» (2004).
- Книга 8 – «Що за горизонтом?» (2005).
- Книга 9 – «Друге дихання, або 3 чужої пісні слова не викинеш» (2006).
- Книга 10 – «Вибірковий і, звичайно ж, тенденційний літопис, або Я так думаю» (2007).
- Книга 11 – «Продовження вибіркового літопису, або Напередодні та після дострокових виборів» (2008).
- Книга 12 – «Завершення вибіркового літопису на папері, або УНІВЕРСИТЕТУ – 50» (2010).
- Книга 13 – «Початок електронного вибіркового літопису, або Ранній постювілейний період (липень 2010 р. – серпень 2012 р.)» (2014).
- Книга 14 – «Продовження електронного вибіркового літопису, або ВНТУ в період трансформації диктатури в освіті в хаос (вересень 2012 року–грудень 2015 року)» (2015).
- Книга 15 – «Фінальний етап вибіркового літопису від пересічного професора, або Ми вижили – і ВНТУ, і я в ньому (грудень 2015 – лютий 2021)» (2025)

Борис Мокін

**Фінальний етап вибіркового літопису
від пересічного професора,
або Ми вижили – і ВНТУ, і я в ньому
(грудень 2015 року – лютий 2021 року)**

Борис Мокін

**Фінальний етап вибіркового літопису
від пересічного професора,
або
ми вижили – і ВНТУ, і я в ньому
(грудень 2015 року – лютий 2021 року)**

**Вінниця
ТД «Едельвейс і К»
2025**

УДК 82-9
М74

Мокін, Борис

М74 Фінальний етап вибіркового літопису від пересічного професора, або Ми вижили – і ВНТУ, і я в ньому (грудень 2015 року – лютий 2021 року). [Електронний ресурс] – Вінниця: ТД «Едельвейс і К», 2025. – (PDF, 656 с.)

ISBN 978-617-7417-64-3

Книга ректора Вінницького національного технічного університету з 1989 по 2015 рік, народного депутата Верховної Ради УРСР 12-го та Верховної Ради України 1-го скликань, Бориса Мокіна є п'ятнадцятою з його історико-публіцистичної серії.

Як і усі попередні вона написана у формі авторського вибіркового літопису подій, що відбулися у ВНТУ, на Вінниччині та в Україні з грудня 2015 по лютий 2021 року. Книга буде корисною широкому колу читачів, які цікавляться громадсько-політичним і культурним життям Вінниччини та України, а студенти ВНТУ зможуть використати її як посібник з історії України та історії рідного університету.

УДК 82-9

ISBN 978-617-7417-64-3

© Б. Мокін, 2021

ЗМІСТ

Передмова	9
Прощаючись з 2015-им!	10
То це був піар чи привід для переобрання на другий термін?	11
Перші обов'язкові кроки, які необхідно зробити у ВНТУ протягом 2016 року для підтвердження статусу національного у 2017 році	13
Членам ректорату ВНТУ не варто плутати законодавчу гілку влади з виконавчою	23
Ще один крок у напрямку внесення журналу «Наукові праці ВНТУ» до міжнародної наукометричної бази Scopus	25
Роздуми, нав'язані випадками проти мене директора університетського Інституту екології, професора Василя Петрука у мережі Фейсбук	30
Сподіваюсь, що ця подія породить і деякі позитивні наслідки	33
Виявляється, що це цікаво не лише працівникам ВНТУ	39
А може варто пошукати інші варіанти?	40
Операція «Ліквідація» триває	43
Чи може бути створеним у Вінниці класичний університет?	47
Затверджена тридцять четверта дисертація, написана під моїм науковим керівництвом	50
Дві цікаві цитати зі щотижневика «Дзеркало тижня»	52
Про документи міністерства, які породжують сумніви	53
Службово-приватна записка	59
Запитання до керівників міністерства через мережу Фейсбук	66
В період катаклізмів для виживання колективу потрібні не протистояння у ньому, а консолідація зусиль усіх його членів	68
Березень завершився кількома знаковими подіями для ВНТУ	71
Вінничани у науково-методичних комісіях	74
Хотілось би, щоб улюбленці Фортуни стали ще й улюбленцями народу	78

Чому у складі Наглядової ради університету має бути авторитетний професор із числа тих, які працюють у ньому	79
Стосовно трактування наказу т.в.о. міністра Совсун про скорочення працівників	82
Бажаючим стати лікарем, доцільно отримувати цю професію у Вінницькому національному медичному університеті, професори якого є дійсно професорами	84
Роздуми з приводу змін, внесених Верховною Радою України до Конституції нашої держави в частині здійснення правосуддя	86
Чи наблизить кінець бойовим діям у Донбасі повернення з російської в'язниці додому української героїні Надії Савченко?	92
Нашій збірній команді по футболу присвячується	97
Чотири знакові події, що сталися на початку липня 2016 року	102
Про один із можливих варіантів розвитку подій в Україні у фіналі «хрестного ходу»	106
Спроба військового перевороту у Туреччині	108
Невже це буде так?	110
Перші підсумки вступної кампанії до ВНТУ – рейтинг пріоритетів вступників	118
Міністр Лілія Гриневич закликає шляхом об'єднання створювати потужні регіональні університети	120
Чи можна вірити переможним реляціям першого заступника міністра?	123
Мої коментарі до повідомлення професора Бахрушина у мережі Фейсбук	129
Від ахометра до нооскопа	132
Це рано чи пізно повинно було трапитись	134
Мій молодший син Олександр продовжує підвищувати свою кваліфікацію	136
Постскрипtum до інформації у мережі Фейсбук, викладеній професором Бахрушиним 18 серпня 2016 року	138
Роль Верховної Ради України в проголошенні та утвердженні незалежності української держави	139
Чим було цікавим 31 серпня 2016 року?	141
2016/2017 навчальний рік розпочався	143

Короткий репортаж про Загальні збори Національної академії педагогічних наук України	147
Кілька думок стосовно проблеми плагіату	156
Аналіз причин поразки Гіларі Клінтон на президентських виборах у США	160
Науковий журнал «Вісник Вінницького політехнічного інституту» увійшов до міжнародної наукометричної бази «Копернікус»	163
Прощаючись з 2016-им	164
Чи стане Ляшко українським Трампом?	180
Несумісність	184
На захист вітчизняної академічної науки	188
Чи не прийшов уже час нашому президенту змінити радників?	190
Академіки НАПН України висловили довіру своєму президенту Василю Кременю	191
В пам'ять про Олександра Івановича Тарануху	195
Чому і кафедри і керівники університету мають допомагати перспективним кандидатам наук ставати докторами наук?	198
Кілька думок, що виникли в дорозі до Києва і назад	200
Що нам приніс «безвіз»?	203
Зауваження і пропозиції змін до документів, надісланих на експертизу з НАПНУ	207
Чим мені особливо запам'ятається навчальний рік, що добігає кінця?	210
Про те, яке враження на мене справило почуте на українському телеканалі NEWSONE	214
Звідки гроші в Лозового та чому з Полякова зняли депутатську недоторканність, а з Дейдея ні?	216
Повідомлення про пошкодження мого акаунту у мережі Фейсбук	220
Службова записка ректору	221
Про найбільш резонансну подію влітку 2017-го	223
Складається враження, що громадянин Ізраїлю Ротштейн знову хоче стати громадянином України	228
Приємно чути з уст президента такі слова	230
Прояснення ситуації з втіленням у життя ідеї повернення Ротштейна до ВНТУ	230

Кілька думок стосовно підсумків вступної кампанії 2017-го року до ВНТУ.....	234
Суворов у Гордона на 112-му	236
Новорічне звернення до адміністрації університету	239
Звернення до кількох директорів бібліотек	243
Нагородження	247
Чому члени авторського колективу нашого університету лауреатами Державної премії України в галузі освіти у 2017 році не стали?	249
Бумеранг повертається вдруге	256
Коли добіжить кінця українська Саакашвіліада?	260
Позиція	262
Короткий звіт про участь у методологічному семінарі та загальних зборах НАПН України, а також про відвідини українського парламенту	266
Репліка в процесі обговорення у мережі ФБ питань розвитку студентського самоврядування	273
Не роби нікому щось таке, що ти вважаєш добром, якщо тебе про це не просять	274
Чим і кому не догодив Храпатий?	279
Симфонічний оркестр Вінницької філармонії у ВНТУ	280
На 95-ому	281
Участь в дискусії у ФБ стосовно знання англійської мови ..	290
Відповіді на запитання, що поставлені в опитувальному листі дослідницького проекту	292
Як, реалізуючи гарну ініціативу, створити нікому не потрібне посміховисько	319
ВНТУ зі вступного «абітурієнтотрусу» вийшов достойно ..	320
Хотілось би знати!/?	325
А чи не варто повернути інститут наукових консультантів?	327
Одна із версій, чому деякі народні депутати вимагають звільнення Уляни Супрун	329
А хто наступний?	332
Враження від поїздки до Києва у листопаді 2018 року	341
А що цікавого в американців на президентській стезі?	346
Чим запам'ятається 2018 рік?	349
Чому захист дисертації Оленою Косарук став важливою подією у моєму житті	360

Дві події, що викликали позитивні емоції у перший весняний день 2019 року	365
Аналіз стану справ у конкурента	370
Спроба оцінити шанси кандидатів в президенти та що у підсумку	373
Що відбулося і що очікувати?	385
Розповідь про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2018-му	387
Кілька аргументів до пояснення чому я, правильно визначивши тенденцію, помилився в числах	395
Перші враження від перших кроків	405
А може доцільніше піти іншим шляхом?	413
Електронний лист ректору Володимиру Грабку	416
Чому я – доктор наук, професор, академік, заслужений діяч науки і техніки – голосував за Зеленського і його партію?.....	420
Об’єктивності, справедливості та історичної правди заради, або нехай Наглядова рада університету нас розсудить	428
Кілька запитань засновникам і активним прихильникам «Руху опору капітуляції»	435
Як виглядає наш ВНТУ на фоні інших ЗВО зі статусом національного	438
Службова записка ректору стосовно організації занять з військової підготовки	440
То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави?	443
Факультету радіоелектроніки – 50	509
Мої враження від зустрічі з заступником міністра Єгором Стадним	513
Чи варто нашому ректору позитивно реагувати на пропозицію мера міста про передачу частини земельної ділянки університету в комунальну власність?	521
Попри потуги недоброзичливців Національна академія педагогічних наук України продовжує жити	528
Передноворічні роздуми екскректора, який ще працює професором	536
«Ніхто не зобов’язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази»	549
А чи сприятиме це рішення деокупації Донбасу?	555

«Весь мир насилья мы разрушим до основанья, а затем – мы наш, мы новый мир построим!»	556
Цікава статистика	558
Роздуми про коронавірус та деякі інші події перших трьох тижнів карантинного періоду	559
Коронавірусні будні університетського професора	568
Що очікувати після реформування системи захисту дисертацій?	574
Літо у ВНТУ починається з оновлення корпусу деканів	582
Не роби́ть, як я!	585
Лист до народної депутатки України Ірини Борзової, яка входить в число моїх фейсбучних друзів	587
Реагування у відповідь	588
Чому за незалежність України проголосували комуністи? ..	594
Звідки знаю?	596
Не вірте чуткам про об'єднання ВНТУ і ДонНУ	598
Відповідь на запитання, чому я вирішив балотуватись кандидатом у ректори	600
Відвідини нашого університету президентом України як гарантія недоторканності	611
Звернення до ректора Володимира Грабка	615
Хотілось би почути хоч трохи конкретики ще від кандидата в ректори	616
Репліка до відеоролика, створеного командою проректора з виховної роботи до 60-річчя заснування ВНТУ	621
Запитання до доктора політичних наук Світлани Денисюк, яка є проректором з комунікацій та кандидатом в ректори ВНТУ	622
Сповідь людини, що витримала коронавірусну атаку	624
Звернення ексректора Мокіна до кандидатів в ректори – професорів Біліченка та Павлова	640
Заклик ексректора	641
Маємо нового ректора	644
Кілька порад новому ректору Віктору Біліченку, нав'язаних ознайомленням зі змістом наказу № 276 «Про склад Вченої ради», підписаного в.о. ректора Володимиром Грабком	645
Звернення до Міністра освіти і науки України, професора Шкарлета	650
Післямова	653

ПЕРЕДМОВА

Наприкінці 2015 року я завершив 14-у книгу з моєї історико-публіцистичної серії, розпочатої у 1991 році. Ця книга отримала назву: «Продовження електронного вибіркового літопису, або ВНТУ у період трансформації диктатури в освіті в хаос» і на початку 2016 року у вигляді дисків розповсюджена серед керівників вищого та середнього рівня Міністерства освіти і науки України, очолюваного тоді ще Сергієм Квітом.

Книга охоплювала події, що мали місце в Україні, у Вінниці та у Вінницькому національному технічному університеті (ВНТУ) у період з кінця 2012 року по 2015 рік включно і були анонсовані окремими статтями, опублікованими мною одразу ж після їх написання протягом цього ж періоду на моєму персональному сайті mokin.com.ua, тобто, книга була насправді зібранням матеріалів, раніше уже опублікованих. І, як виявилось, це стало її основним недоліком, оскільки книгу майже ніхто не став читати, адже кожен, кому вона потрапляла у вічі, вважав, що він уже з матеріалами, опублікованими у ній, знайомий за їх попередніми публікаціями на моєму сайті. Тож, по-перше, деякі матеріали, які увійшли до книги, але не були опублікованими раніше на сайті, залишились ніким не прочитаними, а по-друге, ні в кого з читачів не склалося цілісного враження від матеріалу, розміщеного у цій книзі.

Тому, розпочинаючи 15-у книгу, я вирішив повернутись до її традиційного написання, згідно з яким ніхто з читачів не знатиме попередньо, повною мірою попередньо, про що йде мова у книзі. Частина матеріалів, опублікованих на моєму сайті, до тексту книги теж увійдуть, але значна частина матеріалів буде оприлюднена мною вперше, що, сподіваюсь, сприятиме зацікавленості до ознайомлення зі змістом книги в цілому.

І розпочну цю книгу я з поздоровлення своїх читачів з 2016 роком, яке було опубліковано на моєму сайті у переддень Нового Року під заголовком

Прощаючись з 2015-им!

Завершується 2015-й рік, який кожному з нас приніс як здобутки, так і втрати. Оскільки, як прийнято в християнській моралі, «про канувшого в Лету або добре, або нічого», я, прощаючись з 2015-им роком, теж залишаю у своїй пам'яті лише приємні спогади.

А з приємного я хотів би відзначити в першу чергу те, що саме цього року я зустрів своє 72-ліття, що, само по собі, є приємним досягненням, особливо на фоні того, що середня тривалість життя чоловіків в Україні не перевищує 67 років, і того, що у 2008 році я переніс інфаркт, після якого міг уже до 72-ліття і не дожити.

Приємною подією стало і переобрання мене Вченою радою університету на новий 5-річний термін професором кафедри відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів Вінницького національного технічного університету.

Дуже приємною подією у 2015-ому році для мене стало народження онучки Анастасії в сім'ї мого старшого сина Віталія, яка додала світла у моєму житті додатково до того, яким освітлювали його діти мого молодшого сина Олександра – онук Юрій та онучка Софія.

Непересічною подією для мене стало успішне завершення моїм старшим сином Віталієм, доктором технічних наук, професором, завідувачем кафедри КЕЕМІГ нашого університету, міждержавного наукового проєкту в рамках ОБСЄ зі створення комп'ютеризованої системи екологічного моніторингу річки Дністер, підсумки якого були підведені у столиці Молдови Кишиневі, де Віталій в статусі експерта ОБСЄ не лише зробив підсумкову доповідь, але й керував процесом освоєння роботи у цій системі експертами з придністерських країн.

Ще однією непересічною подією для мене у 2015-му році стало обрання мого молодшого сина Олександра, доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри ВЕТЕСК нашого університету, головою молодіжного відділення в Україні Всесвітньої організації інженерів з електротехніки та електроніки (ІЕЕЕ), причому, що приємно,

свої голоси йому віддали 70% членів українського інституту цієї організації, перетворивши Вінницю на 2 роки у столицю IEEE Ukraine Young Professionals Affinity Group.

До розряду нерядових, як для 72-річного професора, можна віднести і написання мною у співдружності з членами моєї наукової школи протягом 2015-го року 10 наукових статей, 7 із яких уже опубліковані в авторитетних наукових виданнях, а ще три прийняті до опублікування у 2016 році, причому дві з них у журналах, що входять до міжнародної наукометричної бази Scopus, а також опублікування однієї монографії, одного навчального посібника та 14-ої книги з моєї історико-публіцистичної серії, розпочатої у 1991 році, – книги в електронному форматі, яка отримала назву «Продовження електронного вибіркового літопису, або ВНТУ в період трансформації диктатури в освіті в хаос», яку усіх моїх друзів у соціальній мережі Фейсбук та читачів мого персонального сайту прошу прийняти як мій Новорічний презент в додаток до найщиріших побажань здоров'я, щастя і добра усім вам у 2016 році, що невблаганно настає.

То це був піар чи привід для переобрання на другий термін?

У середині 2014 року ректор Володимир Грабко повідомив членам Вченої ради, що адміністрацією нашого університету розпочато втілення у життя масштабного проєкту зі здешевлення вартості теплозабезпечення у холодну пору за допомогою нагрівання дешевою нічною електроенергією великих об'ємів води і використання цієї нагрітої вночі води для підтримання нормальної температури студентських аудиторій вдень.

І робота з реалізації цього проєкту начебто розпочалася – принаймні, 8 тенів для нагріву води за допомогою електроенергії у підвалі навчального корпусу № 1 були встановлені.

Більше того, восени 2014 року на території університету біля стадіону з'явилося 4 металеві бочки, добуті фір-

То це був піар чи привід для переобрання на другий термін?

мою-підрядником проєкту на виноробному заводі, устаткування якого було порізане новими власниками цього заводу на металобрухт.

Але перед виборами ректора у жовтні 2015 року ці бочки кудись зникли, так і не ставши вертикальним рядом, футерованим для збереження температури шамотом чи шаботом, біля навчального корпусу № 1 на тому його відрізку біля входу у підвал, у якому були встановлені тени.

Мені стало цікаво, куди ж поділись ці металеві бочки. І ось зараз – а це уже початок 2016 року – я їх знайшов на внутрішньому дворі колишнього СКТБ «Модуль».

Я поцікавився: «Чому ж ці металеві бочки не стоять, обв'язані трубами і футеровані теплоізоляційним матеріалом, біля навчального корпусу № 1?». І отримав відповідь, що фірма-підрядник начебто збанкрутувала і відмовилась від реалізації цього проєкту.

Але якщо це дійсно так, то постають одразу чотири запитання до адміністрації університету

1. Чи буде цей проєкт втілено у життя і коли чекати його завершення?

2. Чи буде цей проєкт втілювати у життя та фірма, яка була визначена підрядником з самого початку, чи він втілюватиметься у життя якоюсь іншою фірмою, чи, може, наш університет буде втілювати його самостійно, використавши якусь частину коштів із тих 10 мільйонів гривень та 300 тисяч доларів, що нині, якщо вірити повідомленню ректора Володимира Грабка на засіданні ректорату, знаходяться на депозитному рахунку?

3. Чи, може, цей проєкт ніхто ніколи і не збирався втілювати у життя, а він служив лише піар-акцією чинного ректора Володимира Грабка напередодні переобрання на другий термін, і цей проєкт чекає доля тих проєктів зі встановлення сонячних батарей на дахах їдальні та навчальних корпусів № 3 та № 4, що було обіцяно здійснити за кошти того банку, на обслуговування яким ми були переведені нашим ректором Володимиром Грабком на початку його першої каденції, і що не реалізовано і дотепер?

4. Чи цей проєкт (разом з проєктами встановлення сонячних батарей) і є тим приводом, який сподвигнув нашого ректора Володимира Грабка переобиратись ще на один термін, аби не випадати з тренду, що будь-який виборний керівник, якому законом відміряно не більше двох термінів перебування саме на цій виборній посаді, намагається переобратись на другий термін лише у тому випадку, коли він розпочав реалізовувати якісь масштабні проєкти під час першої каденції і для завершення цих проєктів йому потрібен ще один термін перебування на цій посаді?

Перші обов'язкові кроки, які необхідно зробити у ВНТУ протягом 2016 року для підтвердження статусу національного у 2017 році

В кінці 2015 року на сайті нашого міністерства з'явилися проєкти двох постанов Кабміну України, один із яких уже затверджено і проголошено нормативним документом, а другий знаходиться на завершальній стадії обговорення. І оскільки від відповідності нашого університету нормам цих документів залежатиме збереже він статус національного після 2017 року, чи ні, є сенс уже сьогодні почати крокувати в напрямку дотримання цих норм.

Одним із цих документів, який уже отримав статус нормативного, є постанова Кабінету Міністрів України під назвою: «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти», а другий, який знаходиться на завершальній стадії обговорення і теж стане постановою Кабінету Міністрів України, має назву «Про затвердження Порядку надання вищому навчальному закладу статусу національного, підтвердження та позбавлення цього статусу».

Оскільки перший із вищевказаних документів, що уже має статус нормативного, містить в собі 69 сторінок і присвячений ліцензуванню освітньої діяльності на усіх її рівнях та в усіх її проявах, то для спрощення первинного

Перші обов'язкові кроки, які необхідно зробити у ВНТУ протягом 2016 року...

аналізу його основних положень у галузі вищої освіти я дозволю собі зробити «нарізку» лише з тих його сторінок, які присвячені лише ліцензуванню вищої освіти на усіх трьох її рівнях (бакалавр, магістр, доктор філософії з певного напрямку, до якого прирівнюється кандидат наук) та саме тим її аспектам, які взяті мною для аналізу.

І хоча другий із вищевказаних документів ще не має статусу нормативного, але, судячи з характеру його обговорення, скоро отримає цей статус у тому вигляді, у якому він опублікований як проєкт постанови Кабміну України, то я для спрощення посилянь у процесі аналізу зроблю «нарізку» і з нього також.

Нині найбільшими чутками у ВНТУ обросли відповіді на три запитання:

1. Чи матимуть право кілька кафедр бути випусковими з однієї і тієї ж спеціальності?

2. Чи матиме право одна кафедра бути випусковою з двох спеціальностей?

3. Чи усіх, хто вступив на навчання на якусь спеціальність, в обов'язковому порядку слід готувати спеціалістами лише строго за цією спеціальністю за одним і тим же навчальним планом, а чи можна буде готувати спеціалістів за спеціалізаціями цієї спеціальності, кожна з яких матиме свій навчальний план, узгоджений з навчальним планом спеціальності лише за основними параметрами?

Тож з відповідей на ці три питання я і почну свій аналіз.

Заглянемо в перший документ, який уже має статус нормативного. І там ми побачимо таку фразу – цитую: *«Якщо для однієї спеціальності планується наявність двох і більше випускових кафедр, подається інформація про кожену кафедру окремо. Якщо кафедра є випусковою для кількох спеціальностей – необхідно вказати назви цих спеціальностей, рівні та ліцензовані обсяги з кожної спеціальності»*. Зміст цієї цитати з нормативного документа дає відповіді одразу і на перше, і на друге зі сформульованих вище питань, адже наявність фрази такого змісту в нормативному документі означає, що у вищих навчальних закладах можуть допускатись, як випадки, коли одну і ту

ж спеціальність готують кілька випускових кафедр, що є особливо характерним для третього рівня – аспірантури, але може мати місце і для більш низьких рівнів вищої освіти, так і випадки, коли одна кафедра готує спеціалістів одразу з кількох спеціальностей.

А тепер давайте у цьому нормативному документі заглянемо в розділ *«ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ»*. І у цьому ПЛАНІ ми побачимо, що вказаний нормативний документ вимагає, щоб у навчальному плані спеціальності чітко визначалась і спеціалізація – а це і є відповіддю на третє зі сформульованих вище питань, із якої ми бачимо, що спеціалізація з кожної з нині визначених спеціальностей вищої освіти, що стали інтегральними, є обов'язковою її складовою.

А далі я почну аналізувати нормативні вимоги до найвищого з рівнів вищої освіти – третього, який отримується за освітньо-науковою програмою в аспірантурі і завершується захистом дисертації та присудженням наукового ступеня доктора філософії у певній галузі наук (для тих, хто вступив в аспірантуру у нинішньому році і раніше, ще наукового ступеня кандидата наук у відповідній науковій галузі).

І у цьому нормативному документі у § 2. *Кадрові вимоги забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти* у підпункті 2.2.4.1 ми бачимо, що завідувати кафедрою, яка є випусковою для конкретної спеціальності аспірантури, обов'язково має доктор наук. А це означає, що, якщо кафедрою завідує не доктор наук, то ніхто з науково-педагогічних працівників цієї кафедри (незалежно від того, штатний працівник чи сумісник), починаючи з 2017 року, не матиме права керувати аспірантами.

І ось тепер ми бачимо як недалекоглядно вчинила Вчена рада нашого університету, яка у минулому році, незважаючи на мої застереження, проголосувала за обрання на 5 років кандидатів технічних наук завідувачами 4 випускових кафедр: теплогазопостачання, обчислювальної техніки, телекомунікаційних систем та телебачення, екології та екологічної безпеки. І тепер, у зв'язку з цим,

через рік втратять право керувати аспірантами такі доктори наук, професори, як Ратушняк, Азаров, Кичак та Петрук, які є деканами факультетів за основною посадою, але працюють за сумісництвом професорами цих кафедр. До речі, оскільки завідувачем кафедри загальної фізики та фотоніки теж обрано кандидата наук, то втратить право керувати аспірантами і проректор з наукової роботи Павлов, який працює за сумісництвом професором кафедри загальної фізики та фотоніки, адже за його науковою спеціальністю саме ця кафедра і має стати випусковою на третьому рівні вищої освіти.

А тепер я хочу звернути вашу увагу, шановні колеги, на пункт 2.1.2 у другому параграфі нормативного документа; цитую його: *«2.1.2. У складі відповідального за підготовку здобувачів вищої освіти підрозділу є проектна група науково-педагогічних працівників, на яку покладено відповідальність за підготовку здобувачів вищої освіти за певною спеціальністю; осіб, не менше 3, усі з науковими ступенями та/або вченими званнями, з них не менше 2 докторів наук»*. Із цієї цитати випливає, що жодна з випускових кафедр на третьому рівні вищої освіти, яким є аспірантура, не матиме права мати аспірантів, якщо у її складі (на штатних умовах чи на умовах сумісництва) не працюватимуть два доктори наук. А це означає, що за нинішнього структурного поділу нашого університету аспірантуру через рік матимуть право мати лише кафедри КСУ, АІВТ, ЛОТ, ЕСС, ЕМСАПТ (але за умови, що ректор Грабко змінить погодинне навантаження, яке він виконує по цій кафедрі, на сумісництво), ВЕТЕСК, ФГН, КН, ПЗ, ВМ, МРВОАВ, АТМ, ОМПМ, ММЕ, КСП, МБІС та КЕЕМІГ, у складі яких є, або буде вже у наступному навчальному році, не менше, ніж по два доктори наук. Що ж до кафедр МПА, ІНВ, ЗФФ, МБЦО, ПЦБ, МБА, ТЕ, ТГП, ТЕЕВ, ЕСЕЕМ, ОТ, ЗІ, ІМ, ТАМ, ТПЗ, БЖД, РТ, ТКСТБ, ПКТА, ПМБА, Ел, МЗ, Фін, ЕПВМ, ПМ, ХХТ, ЕЕБ та ФВ, у складі яких або немає жодного доктора наук, або є не більше одного доктора наук, а також серед яких є й такі, якими керують не доктори наук, то через рік

ці кафедри втратять право керувати аспірантами. А це означатиме, що втратять право керувати аспірантами і ті доктори наук, які працюють на цих кафедрах. У підсумку – через рік 17 кафедр збережуть право керувати підготовкою аспірантів, а 28 кафедр це право втратять.

До речі, що стосується кафедри КЕЕМІГ, якою керує доктор технічних наук Віталій Мокін і на якій нині немає двох докторів наук, то я її вніс у число тих, що у наступному навчальному році матимуть двох докторів наук, тому, що при ліцензуванні у минулому році спеціальності «Системний аналіз» я теж був приписаний до цієї кафедри як такий, що через рік почне працювати на ній штатно на частину ставки професора. А на іншу частину ставки я залишусь професором кафедри ВЕТЕСК, якою керує доктор технічних наук Олександр Мокін. На кафедрі електромеханічного профілю ВЕТЕСК я маю право працювати як такий, що має диплом інженера-електромеханіка, вчене звання професора по кафедрі електричних систем та захищав докторську дисертацію на стику двох наукових спеціальностей, однією з яких була спеціальність «Автоматичне керування в галузі електроенергетики». А на кафедрі КЕЕМІГ, яка має профіль комп'ютерних наук та системного аналізу, я маю право працювати як такий, що захищав докторську дисертацію на стику двох наукових спеціальностей, однією з яких була спеціальність «Технічна кібернетика і теорія інформації», яка нині інтегрована у комп'ютерні науки і для якої системний аналіз є одним із основних методів дослідження. Тож з аспірантами і докторантами з дисертаціями у напрямку комп'ютерних наук я працюватиму за планом роботи кафедри КЕЕМІГ, а з аспірантами і докторантами з дисертаціями у напрямку електроенергетики та електромеханіки я працюватиму за планом роботи кафедри ВЕТЕСК.

Із наведеного вище аналізу витікає, що найгірша ситуація з підготовки спеціалістів третього рівня у нашому університеті має місце на факультеті будівництва та на факультеті радіотехніки, жодна з кафедр яких через рік не матиме права на підготовку аспірантів.

Перші обов'язкові кроки, які необхідно зробити у ВНТУ протягом 2016 року...

Але не має нині і жодного факультету у нашому університеті, всі кафедри якого, у разі консервації їх нинішніх структур, через рік збережуть право на підготовку аспірантів. Тож для забезпечення цього права протягом 2016 року доведеться частину кафедр, якими керують доктори наук, об'єднати, аби забезпечити наявність у їх складі двох докторів наук, а для кафедр, якими керують кандидати наук, підшукати докторів наук і попросити кандидатів наук добровільно скласти з себе повноваження завідувачів кафедр, що найлегше виконати при об'єднанні кафедр, якою керує нині кандидат наук, з кафедрою, якою керує нині доктор наук. Наприклад, кафедру ЕСЕЕМ, якою керує кандидат наук Терешкевич і на якій працює професором доктор наук Бурбело, можна об'єднати зі спорідненою кафедрою ТЕЕВ, якою керує доктор наук Кухарчук. У цьому випадку всі кафедри факультету електроенергетики та електромеханіки матимуть право на підготовку аспірантів. А об'єднанням споріднених кафедр МБЦО, ПЦБ і МБА в одну кафедру з трьома докторами наук, та споріднених кафедр ТЕ і ТГП в одну кафедру з двома докторами наук можна досягти того, що і всі кафедри факультету будівництва через рік збережуть право на підготовку аспірантів. Заради виконання нормативних вимог ліцензійних умов, визначених для третього рівня підготовки фахівців з вищою освітою, аналогічні кроки необхідно буде здійснити і на інших факультетах нашого університету.

До речі, згідно з підпунктом 2.2.1.2 нормативного документа, 50% усіх навчальних дисциплін в аспірантурі з кожної конкретної наукової спеціальності зобов'язані викладати доктори наук, що працюють штатно чи за сумісництвом на кафедрі, яка є базовою для цієї спеціальності. І лише у цьому пункті дозволяється замість докторів наук використовувати кандидатів наук, які є відомими міжнародній науковій спільноті, оскільки – цитую: «2.3.3. У підпункті 2.2.1.2 до докторів наук прирівнюються науково-педагогічні працівники з науковим ступенем доктора філософії (кандидата наук) за умови наявності у них

п'яти статей у періодичних виданнях, які на час публікації були включені до наукометричних баз Scopus чи Web of Science Core Collection». Тож для забезпечення навчального процесу в аспірантурі доцентам кафедр необхідно протягом 2016 року наростити свою присутність в цих двох міжнародних наукометричних базах до того рівня, який визначено цим пунктом 2.3.3.

Ну а тепер давайте з'ясуємо, як усе те, що я уже виклав, співвідноситься із заголовком до цієї публікації. Для цього звернемось до другого з вищеозначених документів, який, поки що, ще статусу нормативного не має. І почнемо з такої цитати: *«2. Надання, підтвердження та позбавлення вищого навчального закладу статусу національного здійснюється на основі оцінки виконання ним Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Ліцензійних умов надання освітніх послуг, інших актів законодавства, а також Критеріїв для надання та підтвердження статусу національного вищого навчального закладу, що додаються (далі – Критеріїв). Критерії поділяються на обов'язкові, порівняльні та преміальні». Із цієї цитати випливає, що для підтвердження статусу національного необхідно дотримуватись не лише положень «Закону України про вищу освіту», але і «Ліцензійних умов надання освітніх послуг», частину з яких, стосовно отримання вищої освіти третього рівня, ми уже проаналізували і вказали на ті невідповідності ліцензійним умовам, які наш університет має нині. Тож, само собою, що протягом 2016 року ми маємо ці невідповідності усунути, адже згідно з пунктом 15 цього документа наш університет, який отримав статус національного у 2003 році, зобов'язаний його підтвердити у 2017 році за підсумками моніторингу, який, згідно з пунктом 11 документа, потрібно буде здійснити до 30 червня 2017 року, і стосовно якого сказано, що – цитую: *«10. Підтвердження статусу національного вищого навчального закладу здійснюється раз на сім років на підставі оцінки відповідності його діяльності Законам України «Про освіту», «Про вищу освіту», Ліцензійним умовам надання освітніх послуг, іншим актам законодавства, а також Критеріям». Слід**

Перші обов'язкові кроки, які необхідно зробити у ВНТУ протягом 2016 року...

зауважити, що – цитую: «17. У разі виявлення недостовірної інформації в матеріалах конкурсної або моніторингової справи, а також відповідях вищого навчального закладу на зауваження, запитання, скарги та інші звернення, які надходять під час громадського обговорення конкурсної або моніторингової справи Агентство звертається до Кабінету Міністрів України з пропозицією про позбавлення вищого навчального закладу статусу національного незалежно від дати його надання чи підтвердження».

Що ж до критеріїв, то під час процедури підтвердження статусу національного найголовніше – це задовольнити ті вимоги, які є обов'язковими. А це – цитую:

«1. Позитивна оцінка (сертифікація) системи забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (системи внутрішнього забезпечення якості) відповідно до вимог абзацу одинадцятої частини другої статті 16 Закону України «Про вищу освіту» (критерій починає використовуватись через два роки після затвердження Агентством відповідних вимог);

2. Відсутність виявлених порушень Ліцензійних умов, які не були своєчасно усунені;

3. Наявність єдиного інформаційного середовища вищого навчального закладу, в якому забезпечується автоматизація основних процесів діяльності;

4. Розміщення на веб-сайті вищого навчального закладу обов'язкової інформації, передбаченої відповідно до законодавства. Агентство затверджує та щорічно оновлює перелік обов'язкової інформації».

Але слід пам'ятати, що у разі втрати статусу національного університет зможе брати участь у конкурсі на ті вакантні місця, які з'являться в результаті позбавлення інших університетів цього статусу, лише через 5 років, і тоді уже потрібно буде вигравати конкурс на основі більш суворих порівняльних критеріїв, з якими можна ознайомитись у тому ж таки документі, який поки-що не має нормативного статусу.

Слід пам'ятати також і про те, що втратити статус національного можна не лише під час процедури підтвердження цього статусу, яка здійснюється один раз у 7 років, але і будь-якого проміжного року, якщо проігнорувати вимоги пункту 22 – цитую: *«22. Національні вищі навчальні заклади щорічно до 30 квітня подають до Агентства та розміщують на власних веб-сайтах моніторинговий звіт про виконання Критеріїв.*

Усі моніторингові звіти національних вищих навчальних закладів розміщуються на веб-сайті Агентства на постійній основі.

Зауваження, запитання, скарги та інші звернення стосовно звітів надсилаються Агентством вищому навчальному закладу, його засновнику (засновникам) або уповноваженому ним (ними) органу (особі), іншим компетентним установам за належністю. Анонімні звернення не розглядаються.

Прийняті до розгляду зауваження, запитання, скарги та інші звернення, які надійшли під час громадського обговорення, а також відповіді на них долучаються в якості невід'ємної частини моніторингової справи при наступному підтвердженні статусу національного.

У разі ненадання національним вищим навчальним закладом щорічного звіту про виконання Критеріїв Агентство звертається до Кабінету Міністрів України з пропозицією про позбавлення його статусу національного».

Як бачимо, одним із основних критеріїв як затверджуючи статус національного, так і беручи участь в конкурсі на його отримання є *«2. Відсутність виявлених порушень Ліцензійних умов, які не були своєчасно усунені».*

Тож перші кроки у напрямку усунення цих порушень треба робити уже зараз, оскільки рік швидко пролетить. І у зв'язку з цим я радив би ректору, проректорам, деканам, завідувачам кафедр та й рядовим науково-педагогічним працівникам уважно вивчити вимоги пункту 2.2.3 документа, який вимагає, щоб:

<p>2.2.3. <i>Лекції, практичні, семінарські та лабораторні заняття проводяться; курсовими, дипломними роботами (проектами), дисертаційними дослідженнями керують науково-педагогічні (наукові) працівники, рівень наукової та професійної активності кожного з яких засвідчується виконанням за останні п'ять років:</i></p>	<p><i>принаймні трьох з умов підпунктів 2.2.3.1–2.2.3.19</i></p>	<p><i>принаймні трьох з умов підпунктів 2.2.3.1–2.2.3.16 (працюючи за програмою бакалаврату)</i></p>	<p><i>принаймні трьох з умов підпунктів 2.2.3.1–2.2.3.16 (працюючи за магістерською програмою)</i></p>	<p><i>принаймні трьох з умов підпунктів 2.2.3.1–2.2.3.12 (працюючи за програмою аспірантури)</i></p>
--	--	--	--	--

І я впевнений, що сьогодні у нашому університеті знайдеться відсотків тридцять–сорок науково-педагогічних працівників, які вимоги одночасно трьох із цих підпунктів не задовольняють. Тож треба, уважно проаналізувавши усі ці підпункти, кожному науково-педагогічному працівнику, починаючи від асистента і закінчуючи професором, визначити для себе ті три підпункти, вимоги яких він у змозі підтягнути до потрібного рівня протягом року і розпочати рух у цьому напрямі уже зараз.

І наостанок – не є винятком, що хтось із вас, шановні колеги, ознайомившись із цим моїм аналізом, скаже, що, мовляв, нічого страшного не станеться, якщо у нас заберуть статус національного – живе ж без цього статусу Вінницький державний педагогічний університет, то й ми житимемо.

А тому, шановні колеги, я звертаю увагу саме тих із вас, хто так думає, на те, що в разі, якщо наш університет втратить статус національного, то одночасно він втратить:

1) бюджетне фінансування наукових досліджень, що призведе до того, що на жодній із кафедр не стане бюджетних науково-дослідницьких тем;

2) іноземних студентів, оскільки не стануть вступати іноземці до університету, який понизив свій статус, та й ті, що нині вчаться, переведуться в інші більш статусні університети, що також призведе до втрати щороку не менше 10 мільйонів гривень, які вони сплачують за своїми

контрактами, та 8% штатних викладацьких посад, а кафедра мовознавства зникне зовсім;

3) студентів контрактної форми навчання, оскільки не понесуть свої гроші абітурієнти до університету, який понизив свій статус, та й ті, що нині вчаться, переведуться в інші більш статусні університети, що також призведе до втрати щороку не менше 12 мільйонів гривень, які вони сплачують за своїми контрактами, та 25% штатних викладацьких посад, а від 4 кафедр, що готують економістів, дай Бог, щоб залишилася хоча б одна;

4) не менше половини плану прийому до аспірантури, оскільки університет, який понизив свій статус, одночасно втратить і довіру міністерства в частині підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів;

5) можливість самостійно встановлювати працівникам університету до трьох надбавок до зарплати на рівні 50% від окладу кожна (за високі досягнення у праці, за виконання особливо важливої роботи та за складність і напруженість в роботі);

б) нині чинного ректора, оскільки пониження у статусі університету одночасно означатиме незадовільну оцінку роботи його як ректора, що призведе до розірвання контракту з нинішнім ректором Грабком уже на другому році його другого 5-річного терміну, а у нашому університеті ще до закінчення 2017 року знову почнуться ректорські перегони, що не сприятиме поліпшенню взаємних стосунків в колективі, оскільки під час виборів кожний з претендентів в ректори формуватиме свою команду підтримки.

Так що, як бачите, шановні колеги, нам є що втрачати одночасно зі статусом національного, а тому потрібно докладати максимум зусиль, аби цей статус зберегти.

Членам ректорату ВНТУ не варто плутати законодавчу гілку влади з виконавчою

11 січня на засіданні ректорату була висловлена думка, що на ті два вакантні місця у Вченій раді університету, на які Конференція трудового колективу не обрала претен-

Членам ректорату ВНТУ не варто плутати законодавчу гілку влади з виконавчою

дентів із числа осіб, висунутих факультетами, потрібно обов'язково дообрати начальницю навчального відділу Тамару Савчук та начальника НДЧ Володимира Богачука.

Нагадаю, що вони, будучи висуненими кафедрами як викладачі, на Конференції трудового колективу не набрали потрібної кількості голосів.

А тому, щоб начальниця навчального відділу Тамара Савчук та начальник науково-дослідної частини Володимир Богачук були обраними на ці вакантні місця до Вченої ради університету, 11 січня на засіданні ректорату, до складу якого входять і Тамара Савчук, і Володимир Богачук, було запропоновано звернутись до усіх факультетів з проханням, аби вони ніяких інших кандидатів не висували, а підтримали саме Савчук і Богачука, яких факультет ІТКІ та факультет ЕЕЕМ мають висунути обов'язково.

Що цікаво, як начальники відділів, які працюють на цих посадах за сумісництвом, ні штатна в. о. професора кафедри КН Тамара Савчук, ні штатний доцент кафедри ВЕТЕСК Володимир Богачук не мають права балотуватись до складу Вченої ради університету за квотою, виділеною для адміністративно-управлінського персоналу, оскільки, згідно з Законом України «Про вищу освіту», обиратись до Вченої ради університету на виборні місця можуть лише штатні працівники університету. Тож якщо нашому ректору і його заступникам дуже хочеться аби і начальник навчального відділу, і начальник науково-дослідної частини були членами Вченої ради університету, то спочатку потрібно на ці посади призначити штатних працівників, увільнивши з цих посад сумісників Савчук і Богачука, і обирати тих, хто буде призначеним замість них, за квотою адміністративно-управлінського персоналу, яку потрібно збільшувати, оскільки та, що була визначена раніше, вибрана повністю.

Але, я нагадаю, що і начальник навчального відділу, і начальник науково-дослідної частини є представниками виконавчої гілки влади – саме тому вони і входять до складу ректорату, а тому їм бути членами Вченої ради

університету, яка є законодавчою гілкою влади, не обов'язково – їх можна запрошувати брати участь у її роботі з дорадчим голосом.

Ще один крок у напрямку внесення журналу «Наукові праці ВНТУ» до міжнародної наукометричної бази Scopus

Протягом 2015 року я, як головний редактор періодичного електронного наукового видання «Наукові праці ВНТУ», здійснив практично усю попередню підготовку до внесення цього журналу в наукометричну базу Scopus.

Залишилось здійснити лише два кроки у цьому напрямку, суть яких чітко проглядається у змісті тієї заяви, з якою 21 грудня 2015 року я звернувся до ректора нашого університету, професора Грабка (текст цієї заяви подаю нижче).

Ректору ВНТУ
проф. Грабку В. В.
головного редактора
«Вісника ВПІ» та
«Наукових праць ВНТУ»,
проф. Мокіна Б. І.

З А Я В А

Прошу прийняти з 1-го січня 2016 року мою відставку з посади головного редактора наукового журналу «Наукові праці Вінницького національного технічного університету» (електронний формат) і змінити мені статус головного редактора цього електронного журналу на статус рядового члена редколегії. Останній (№ 4) випуск цього журналу у 2015 році ще в статусі головного редактора я підготував і передав для затвердження до Вченої ради університету.

Підстави для прийняття рішення про відставку:

Ще один крок у напрямку внесення журналу «Наукові праці ВНТУ» до ... Scopus

1. Для того, щоб «Наукові праці ВНТУ» привести до наукометричної бази Scopus, залишилось здійснити лише два кроки: доповнити редколегію іноземними членами (підготовча робота у цьому напрямку уже мною проведена і залишилось лише видати наказ) та поставити головним редактором професора, який має значну кількість публікацій у виданнях, що входять до бази Scopus. Таким професором у нашому університеті є доктор технічних наук Лежнюк П. Д., який має більшу, ніж у мене, кількість публікацій у Scopus. Усі інші атрибути, які повинно мати наукове видання, що претендує увійти до бази Scopus, електронний журнал «Наукові праці ВНТУ» уже має. І, оскільки цей журнал є фаховим лише з технічних наук, мій статус академіка Національної академії педагогічних наук України для успішного вирішення проблеми внесення його до бази Scopus суттєво не впливає. Позитивну роль у призначенні професора Лежнюка П. Д. головним редактором «Наукових праць ВНТУ» відіграватиме і те, що відповідальним секретарем редколегії цього журналу є канд. техн. наук Нетребський В. В., який є викладачем кафедри, що її очолює Лежнюк П. Д., – у тандемі їм буде простіше вирішувати організаційні питання.

2. Додатковим аргументом прийняття мною рішення про відставку з посади головного редактора одного з основних наукових журналів університету є те, що, як показали мої дослідження, в жодному з провідних університетів України один і той же професор не є головним редактором одразу двох основних наукових журналів цього університету.

Я ж зосереджу свою увагу на науковому журналі «Вісник ВП», аби і далі підвищувати його імпаکت-фактор. І оскільки «Вісник ВП» є фаховим науковим виданням не лише з технічних наук, але й з педагогічних наук, то саме для нього є важливим те, що я, як його головний редактор, є академіком Національної академії педагогічних наук України.

Б. І. Мокін

Постскрипtum 1. Сьогодні на календарі 14 січня, тобто пройшло уже майже чотири тижні від дня подачі мною вищевказаної заяви, але рішення за цією моєю заявою, як мені відомо від відповідального секретаря журналу Володимира Нетребського, наш ректор Володимир Грабко ще не прийняв. Тож, аби підштовхнути його до прийняття рішення, потрібного для прискорення членства «Наукових праць ВНТУ» у базі Scopus, я і вирішив опублікувати текст цієї заяви на моєму сайті, оскільки мені, який раніше не ставив за мету публікуватись у цій базі, аби набрати достатньої як для головного редактора «ваги» у ній потрібно кілька років, а науковцям нашого університету заради виконання нових ліцензійних умов, затверджених нещодавно постановою Кабміну України, хотілось би, щоб «Наукові праці ВНТУ» увійшли до цієї бази якомога швидше.

Постскрипtum 2. Після розміщення цього матеріалу на моєму сайті у соціальній мережі Фейсбук з'явилися коментарі до них проректора з наукової роботи ВНТУ, професора Сергія Павлова, директора навчально-наукового інституту екології, професора Василя Петрука та завідувача кафедри метрології, професора Володимира Кучерука. Коментарі цікаві, а тому я вирішив додати до основного матеріалу ці коментарі та мої відповіді на них у вигляді постскриптуму. Отож:

Владимир Кучерук Шановний Борисе Івановичу! А яка все-таки ймовірність потрапляння журналу в Scopus? Що для цього потрібно, враховуючи фінансові аспекти? Наскільки мені відомо, потрапити в цю базу українському журналу дуже непросто. В технічній галузі таких українських журналів майже немає.

Борис Мокін Ймовірність висока. Вимог багато, але ми їх уже виконали, окрім тих двох, про які я сказав у своїй інформації. Українські журнали з технічних наук в базі Scopus є, наприклад, журнали Інституту електродинаміки НАНУ та Національного гірничого університету, додаткових фінансів до тих, які необхідні для реалізації журналу у тримовному варіанті, що ми їх уже несемо, не потрі-

Ще один крок у напрямку внесення журналу «Наукові праці ВНТУ» до ... Scopus

бно, оскільки закордонні члени (майбутні) нашого журналу згодні писати рецензії на статті безкоштовно

Vasyl Petruk до Владимир Кучерук Шановний Володимире Юрійовичу! Бачив Вашу реакцію на допис Мокіна Б. І. стосовно «скопусу» Вісника ВП. На мою думку, йому до серйозного рівня наукометричної бази SCOPUS ще дуже далеко. Треба було перед заснуванням ввести у редколегію відомих у світі вчених з серйозним індексом Х(К)ірша для серйозних саме наукових рецензій. Це, поперше. А, по-друге, не треба було так захоплюватись роботами з моделювання, а акценти робити саме на фундаментальні праці, а не прикладні. Як аргумент, подивіться за якими номінаціями присуджують, зокрема, Нобелівські премії. Математиків там немає! Тому накопичити, як мрійливо пише Борис Іванович, відповідний імпаکت-фактор за таких умов, що склалися у Віснику, майже неможливо... Але це не означає, що нам треба «сидіти, склавши руки». Отже, Борис Іванович не хоче визнавати, як колишній ректор і головний редактор, тобто головний ідеолог цієї справи, що курс, 20–25 років тому ним був вибраний, хибним! А тепер залишається нам оперативно друкуватись і англійською мовою у визнаних світових науково-фундаментальних журналах з високим імпаکت-фактором. Інакше нас і далі у світі не будуть визнавати, а, по-друге, статусу «національного» ми можемо легко позбутися ... Не претендую на категоричність моїх суджень, але, погодьтесь, це призвело до того, що в Університеті немає жодного вченого з більш-менш нормальним індексом і головний редактор у цій низці далеко не перший ...

Pavlov Sergii Шановні колеги! Якщо Ви уважно слухали мою доповідь щодо перспектив наших наукових журналів, то є чіткі критерії та шляхи, як ввести деякі журнали в наукометричну базу Scopus. Цей шлях пройшов Хома. На черзі журнали Ратушняка, Кожем'яки та Азарова. На жаль, в такому форматі, в якому сьогодні існує «Вісник ВП» його неможливо навіть провести через Index Copernicus. Добре, що провели через РІНЦ. Але сьогодні це при розгляді бюджетних проєктів не враховується. Погоджуюсь, з Василем Григоровичем, що втратили років

десять. Можна було стартувати разом з Інститутом фізики напівпровідників, Інститутом металофізики, і всі наші статті були б проіндексовані у Scopus. Але за два роки ми повинні провести ще три журнали в Скопус. А журнал «Вісник ВПІ» треба розбивати за секціями та залучати, дійсно, фахівців з великим індексом Хірша, як зараз залучили в журнал OEIET проф. Ушенка та Ангельського, які входять в десятку по Україні за цим рейтингом. Думаю, що Василь Григорович у своєму журналі продумав стратегію його просування щодо скорішого визнання світовою науковою спільнотою. Для цього є всі підстави!

Борис Мокін Пане проректор з наукової роботи Сергій Павлов, здається Ви забули, що торувати дорогу університетським науковим журналам до наукометричних баз – це Ваші прямі обов'язки, за які ви отримуєте зарплату, а до Вас це були прямі обов'язки проректора з наукової роботи Володимира Грабка, на відміну від головного редактора журналу, який працює на громадських засадах, і головною функцією якого є відбір якісних статей та організація їх рецензування, це по-перше. А по-друге, мова йде не про «Вісник ВПІ», а про «Наукові праці ВНТУ», які мають англійську версію і власний сайт з 9-річною історією, чого не має ні журнал, з яким Ви безпосередньо пов'язані, який навіть у базі РІНЦ має нульовий імпаکت-фактор, ні збірник Ратушняка, ні журнал Азарова, які теж мають нульовий імпаکت-фактор навіть у базі РІНЦ. Тож за рік можна буде лише «Наукові праці ВНТУ» привести до бази Scopus і то, якщо Ви, як проректор з наукової роботи, умовите ректора Грабка підписати нарешті наказ про введення до складу його редколегії підібраних мною закордонних вчених, чого Ви ніяк не можете (чи не хочете) зробити уже півроку.

Борис Мокін Шановний Василю Григорович Петрук, читайте уважно те, що рецензуєте; у мене мова йшла не про «Вісник ВПІ», а про «Наукові праці ВНТУ», які мають англійську версію, сайт з 9-річною історією і забезпечують «сліпе» рецензування матеріалів, що надходять до друку. Тож, із основних вимог, залишилося лише ввести закордонних членів до редколегії, наказ про введення яких проректор з наукової роботи Павлов підписати у ре-

ктора Грабка не може уже півроку, призначити головного редактора, який має більше десятка публікацій у виданнях, що входять до бази Scopus, що одразу ж усуває з числа претендентів особисто Вас, Василе Григоровичу Петрук, та випустити два числа журналу уже з міжнародним складом редколегії.

Постскриптум, написаний 2-го лютого 2021 року, тобто, через 5 років після цієї дискусії: У своєму дописі, наведеному вище, проректор з наукової роботи Сергій Павлов пише, цитую: «...є чіткі критерії та шляхи, як ввести деякі журнали в наукометричну базу Scopus. Цей шлях пройшов Хома. На черзі журнали Ратушняка, Кожем'яки та Азарова. На жаль, в такому форматі, в якому сьогодні існує «Вісник ВПІ» його неможливо навіть провести через Index Copernicus... Але за два роки ми повинні провести ще три журнали в Скопус», кінець цитати. У відповідь на цю заяву проректора Павлова я змушений констатувати, що станом на сьогодні, тобто, через 5 років після наведеної вище заяви проректора Павлова, окрім журналу з філософії «Сентенції», який видається нашим університетом разом з Інститутом філософії НАНУ, і головним редактором якого є наш професор Хома, жодного іншого журналу нашого університету в наукометричній базі Scopus немає, причому немає у ній навіть і того журналу, головним редактором якого після смерті професора Кожем'яки уже кілька років є проректор Павлов. А очолюваний мною «Вісник ВПІ» завдяки моїм зусиллям уже 4-й рік індексується у наукометричній базі Index Copernicus, хоча проректор Павлов заявляв, що це неможливо в принципі.

Роздуми, нав'язані випадками проти мене у мережі Фейсбук директора університетського інституту екології, професора Василя Петрука

Минулого тижня у соціальній мережі Фейсбук професор Василь Петрук здійснив декілька випадів проти мене, поставивши під сумнів той курс, яким я вів наш університет, будучи до 2010 року його ректором.

Ознайомившись з цими випадками, я і сам замислився над тим, що ж такого негативного у тому курсі у період мого ректорства, яким я вів до 2010 року наш університет, побачив шановний професор Василь Петрук.

Невже він вважає неправильним запровадження мною ще у 1991 році канадо-американської системи реалізації навчального процесу у вищій школі, що привело до визнання диплому нашого університету в усіх без винятку країнах американського континенту, і яку після 2000 року взяли дружно запроваджувати у себе, оформивши її у вигляді Болонського процесу, усі університети країн Західної Європи?

А може він вважає неправильним відкриття мною в нашому університеті 5 спецрад із захисту дисертацій, на одній із яких і сам Василь Петрук, з мого благословення, захистив докторську дисертацію?

А може він вважає, що неправильним був мій курс на призначення завідувачами кафедр і деканами факультетів та директорами інститутів молодих вчених з організаційними задатками, завдяки чому і сам Василь Петрук спочатку став завідувачем кафедри хімії, а потім відокремленої від неї під нього кафедри екології та на правах суміщення був призначений мною ще й директором новоствореного навчально-наукового інституту екології?

Чи може неправильним був мій курс на будівництво протягом кожних 5 років житлового будинку на 50 квартир, що дозволило у період мого ректорства ошчасливити 240 сімей працівників нашого університету, зокрема, і сім'ю професора Василя Петрука, безкоштовно отриманими новими квартирами?

Чи може неправильним був мій курс на створення системи надбавок до зарплати для членів нашого колективу, які активно і плідно працюють, завдяки якій і професор Василь Петрук отримував дві додаткові надбавки – одну за підготовку наукових кадрів, а другу – за участь в роботі експертом у складі університетських спецрад із захисту дисертацій?

Тож само собою складається враження, що професор Василь Петрук, який брав участь у нещодавніх виборах ректора нашого університету, хоч і програв ці вибори, але, по-перше, уже починає вірити у те, що через 46 з половиною місяців, коли закінчиться ректорська каденція Володимира Грабка, переобраного на другий термін, ректором стане саме він, а по-друге, що, ставши ректором, він не буде підтримувати курс, започаткований мною, незважаючи навіть на те, що цей курс націлений на втілення у життя у нашому університеті прогресивних здобутків західної вищої школи у межах, дозволених чинним законодавством та нормативними документами.

А моє припущення стосовно того, що професор Василь Петрук, якщо стане ректором, мабуть не особливо перейматиметься дотриманням чинного законодавства та нормативних документів, ґрунтується на тому факті, що саме з його подачі в очолюваному ним університетському інституті екології випускову кафедру з двох спеціальностей – екології та екологічної безпеки, – очолювану раніше самим професором Василем Петруком, очолив нещодавно кандидат наук, і, окрім самого Василя Петрука, який працює нині на цій випусковій кафедрі за сумісництвом лише на частку ставки, більше на цій кафедрі докторів наук немає, а за старими ліцензійними умовами, які ще нині чинні, кафедру, випускову для магістрів, має очолювати доктор наук, а за новими ліцензійними умовами, які ось-ось вступають в силу, на кафедрі, випусковій для магістрів двох спеціальностей, зобов'язані працювати два доктори наук.

Тож директору університетського інституту екології, професору Василю Петруку для успішного проходження повторної акредитації магістерських програм з двох спеціальностей – екології та екологічної безпеки, – яку потрібно здійснити протягом кількох найближчих місяців, необхідно буде або, умовивши нинішнього завідувача випускової кафедри екології та екологічної безпеки, кандидата наук, доцента Віталія Іщенка скласти добровільно з себе повноваження завідувача кафедри, і самому з директорської посади повернутись на посаду завідувача цієї кафедри,

або вмовити завідувача спорідненої кафедри хімії, професора Анатолія Ранського прийняти кафедру екології та екологічної безпеки в лоно своєї кафедри назад, або, нічого не змінюючи, запропонувати ректору Володимирі Грабку підписати подання, в якому, м'яко висловлюючись, буде написано щось таке, яке відповідатиме ліцензійним умовам, але не відповідатиме сьогоднішнім університетським реаліям в інституті екології.

Але, я думаю, що ректор Володимир Грабко документи, які не повністю відповідатимуть ліцензійним умовам або університетським реаліям, в нинішніх умовах не підпише, адже він прекрасно розуміє, що за тим, чи поставить він свій підпис на документі, що не відповідатиме університетським реаліям, слідкуватимуть і я – і в разі невідповідності обов'язково про це напишу на своєму сайті, який читають після розміщення повідомлень з нього у мережі Фейсбук одразу кілька керівних працівників нашого міністерства.

Тому нападками на мене професор Василь Петрук, на мою думку, хоча й потішив ректора Володимира Грабка, який мене недолюблює за критику, але не настільки, щоб той ризикнув підписати щось таке, що на папері відповідатиме ліцензійним умовам, але не відповідатиме університетським реаліям. Тож, вступивши в конфронтацію зі мною, професор Василь Петрук нічого втішного для себе не досягнув.

А закінчити цей матеріал я хочу нагадуванням, також і шановному професору Василю Петруку, що якщо хтось на мене нападає, то я не ухиляюсь, а завжди відповідаю, залишаючи частину аргументів «на потім», аби було чим відповідати у разі повторного нападу.

Сподіваюсь, що ця подія породить і деякі позитивні наслідки

21 грудня 2015 року, виїжджаючи біля гуртожитку № 1 з внутрішнього двору Вінницького національного технічного університету на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів через обмеження видимості зліва, зумовленого припарко-

ваними щільно один до одного студентськими автомобілями, я потрапив під удар автомобіля НИВА, що вискочив переді мною з-за цих припаркованих автомобілів.

Оскільки протягом місяця, що пройшов від дня ДТП, я почув від колег уже декілька версій цього ДТП, починаючи від версії, що це я врізався своїм автомобілем ХОНДА у НИВУ, і закінчуючи версією, що це був наїзд на мене для мого знищення, спланований моїми недругами, оскільки хтось бачив, що ця НИВА спокійно стояла напроти центру АВТОМИР, а, рушивши, одразу ж почала стрімко набирати швидкість, так начебто її водієві хтось, хто спостерігав за тим, як я рушив ХОНДОЮ від головного корпусу ВНТУ у бік виїзду на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів, по телефону віддав наказ почати рух у бік цього виїзду.

Тож для того, щоб усіх заспокоїти, я вирішив опублікувати свої свідчення у судовому засіданні, що відбулося 4-го січня 2016 року. Ось їхній текст, який є і у справі про це адміністративне порушення:

ПОЯСНЕННЯ В СУД

Мокіна Бориса Івановича

водія автомобіля ХОНДА-Аккорд, стосовно причин дорожньо-транспортної пригоди, що сталася 21.12.2015 р. о 9 год. 45 хв. у місті Вінниці на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів

Ваша честь! Стосовно дорожньо-транспортної пригоди, що сталася 21.12.2015 р. о 9 год. 45 хв. у місті Вінниці на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів за моєї участі, я хочу повідомити таке: 21 грудня 2015 року о 9-й годині 45 хвилин, виїжджаючи автомобілем ХОНДА-Аккорд на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів з внутрішнього двору Вінницького національного технічного університету через відкритий шлагбаум біля студентського гуртожитку № 1, я пропустив кілька автомобілів, що проїхали повз мене, і, побачивши, що потік автомобілів обірвався, що вказувало

на те, що світлофор на перехресті з вулицею Порика переключився на червоне світло, я почав просуватися вперед і вліво з мінімальною швидкістю, оскільки автомобілі, щільно припарковані вздовж вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів аж до виїзду з внутрішнього двору ВНТУ, не давали можливості бачити автомобілі, що наближаються від перехрестя вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів (нині Політехнічна) з вулицею Порика.

Виїхавши уже так, що ніс мого автомобіля досяг середини смуги руху дорожнього полотна з мого боку, а я уже зміг бачити частину дороги, по якій до мене могли наблизитись автомобілі, що їхали з боку від вулиці Порика, я побачив, що з-за припаркованих автомобілів по вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів до мене наближається з великою швидкістю автомобіль НИВА. Бачачи, що проскочити перед ним на протилежний бік дорожнього полотна на зустрічну полосу руху вже не встигаю, я загальмував і зупинився, розраховуючи, що водій автомобіля НИВА, побачивши мене, загальмує і відверне вліво, що у цьому місці правила дорожнього руху дозволяють робити, оскільки неперервна осьова лінія, що розділяє смуги руху, на цій ділянці дороги з неперервної переходить у переривчасту, а на попередній ділянці дороги доповнена переривчастою з правого боку, дивлячись у бік Хмельницького шосе.

Але водій автомобіля НИВА чи то задивився вбік, чи то занурився у свій внутрішній світ, але чомусь не відреагував на те, що перед ним виникла перешкода у вигляді носа мого автомобіля і не загальмував, про що свідчить відсутність смуг гальмування від протекторів коліс на асфальті, і не відвернув вліво, а продовжував їхати прямо. В результаті він своїм правим боком, починаючи з середини передніх дверей, про що свідчить здерта фарба на них, по дотичній зачепив бампер мого автомобіля, який виявився виставленим лівим кутовим згином вперед, і зніс його разом з фарами тією частиною автомобіля НИВА, що після передньої частини розширюється. Відриваючись, бампер з решіткою мого автомобіля зробили вм'ятину на задніх дверях з правого боку НИВИ.

Про те, що мій автомобіль ХОНДА стояв і не наносив удар по НИВІ, свідчить, по-перше, те, що висококліренсний автомобіль НИВА не перевернувся, що обов'язково сталося би, якби ХОНДА, яка має набагато більшу масу, вдарила його в бік, а встояв на колесах, а по-друге, те, що у мого автомобіля ХОНДА бампер і фари не зруйнувались, а відлетіли вбік, і навіть радіатор виявився неушкодженим, і двигун не пошкоджено і жодна з трубочок, по яких надходить бензин, охолоджувальна рідина чи масло, теж не пошкоджена, а на капоті є лише здерта фарба на його правому зовнішньому кінці, але сам капот не вм'ятий, що обов'язково мало б бути, якби мій автомобіль ХОНДА під час зіткнення не стояв, а рухався вперед. Підтвердженням правдивості цих моїх слів є те, що після оформлення офіцером ДАІ протоколу ДТП, я завів двигун свого пошкодженого автомобіля і своїм ходом на його очах спочатку відвів автомобіль до протилежного бордюру дороги, звільнивши проїжджу частину, а потім своїм ходом доїхав до автоцентру ХОНДИ.

Те, що автомобіль НИВА міг відвернути вліво, якби його водій вчасно зреагував на перешкоду попереду, підтверджується тим, що під час бокового дотичного зіткнення з моїм автомобілем, який стояв, по смузі зустрічного руху на цій ділянці дороги у цей момент не проїхав жодний зустрічний автомобіль.

Приклад того, що саме так уникають зіткнень водії автомобілів, що рухаються з боку вулиці Порики по вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів, у цьому місці, я можу навести такий: кожного ранку, коли я їду на роботу і змушений повертати з вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів у внутрішній двір університету, обминаючи автомобілі, щільно припарковані вздовж вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів аж до самого в'їзду у двір, я змушений перед поворотом направо гальмувати. І автомобілі, які їдуть слідом за мною, бачачи, що я гальмую і стаю для їхнього прямолінійного руху перешкодою, об'їжджають мене, пригальмовуючи і відвертаючи вліво та пересікаючи зліва неперервну осьову лінію, доповнену спочатку справа переривчастою, що перед

самим в'їздом у двір університету переходить у лише переривчасту. І це не заборонено правилами дорожнього руху, які, до того ж, з метою, аби запобігти ДТП, дозволяють перетинати і неперервну осьову лінію. І якби водій автомобіля НИВА не втратив пильність, то він теж міг вчинити так само – пригальмувати і відвернути вліво, чого він не зробив, а тому він, як і я, певною мірою теж є винуватцем цієї дорожньо-транспортної пригоди. Я винуватий тому, що, думаючи, що вже всі автомобілі проїхали, і, не маючи достатнього кута огляду дороги, виїхав на середину смуги руху з внутрішнього двору університету і, побачивши, що їде ще один автомобіль, для запобігання зіткнення з ним загальмував і зупинився, перекривши половину смуги руху і створивши цим автомобілю НИВА перешкоду. А водій автомобіля НИВА винуватий в тому, що через свою неуважність не побачив перешкоду, що виникла перед ним, не загальмував і не відвернув свій автомобіль вліво, що цілком можна було зробити, оскільки у цей момент на зустрічній смузі руху транспортних засобів, саме на цій ділянці, не було, а осьова лінія, що розділяє зустрічні смуги руху, на цій ділянці спочатку доповнюється переривчастою, а безпосередньо перед місцем ДТП із неперервної переходить у переривчасту.

Дякую за увагу, Ваша честь, і розраховую на справедливе рішення, до якого я прошу внести і вимогу до Державної автомобільної інспекції про те, щоб вона встановила знак «Стоянка заборонена» на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів хоча б за 20 метрів до виїзду з внутрішнього двору Вінницького національного технічного університету через відкритий шлагбаум біля студентського гуртожитку № 1, оскільки саме цей виїзд є основним і ним щодня працівниками університету здійснюється до сотні виїздів на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів своїми автомобілями, тому небезпека нових зіткнень буде залишатись до тих пір, поки не буде заборонена парковка автомобілів на цій вулиці на ділянці виїзду з внутрішнього двору університету, адже припарковані автомобілі роблять невидимою ту частину смуги дорожнього полотна

на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів, по якій наближаються до цієї ділянки рухомі транспортні засоби з боку її перехрестя з вулицею Порика.

Вислухавши мене, суддя Клапоушак С. Ю. констатував, що основним винуватцем усе-таки є я, як такий, що виїхав з внутрішнього двору на автомобільну артерію і не пропустив автомобіль, який рухався нею, а мої пояснення можуть служити лише підставою для того, щоб обмежитись стосовно мене адміністративним покаранням з мінімальною сумою штрафу у 340 гривень, і то лише тому, що ні я, ні водій НИВИ під час ДТП не зазнали фізичних травм.

А що стосується моїх претензій до Державної автомобільної інспекції стосовно відсутності відповідного дорожнього знаку на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів біля виїзду з внутрішнього двору університету, то з цією претензією я маю звертатись не до суду, а до адміністрації університету, оскільки це вона зобов'язана була уже давним-давно вирішити це питання з ДАІ.

А на завершення матеріалу декілька слів про наслідки цієї події для нашого університету.

Після того, як я передав проректору з адміністративно-господарської роботи нашого університету Василю Ковальчуку побажання судді стосовно того, що вирішувати питання встановлення відповідного дорожнього знака на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів біля виїзду з внутрішнього двору університету зобов'язана адміністрація університету, проректор мене запевнив, що уже готується відповідний щит, який буде встановлений біля дороги за 20 метрів від виїзду, і на якому буде викладена пропозиція паркувати автомобілі по вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів за межами цієї 20-метрової зони. Тож після цього, думаю, студенти уже не будуть своїми припаркованими автомобілями обмежувати видимість автомобілям, що виїжджають з внутрішнього двору університету на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів, і, як наслідок, ніхто з моїх колег на колесах уже не потрапить в ситуацію, в якій опинився я.

Виявляється, що це цікаво не лише працівникам ВНТУ

На минулому тижні мені на очі потрапив щотижневик «Освіта» (№ 1–2 за 6–13 січня 2016 року), в якому підведено підсумки читацьких оцінок матеріалів, присвячених питанням освіти і опублікованих протягом попереднього року, за результатами яких визначені лауреати конкурсу «Кращі освітяни 2015 року» в різних номінаціях.

Слід відзначити, що колектив щотижневика «Освіта» уже багато років визначає лауреатів цього конкурсу, серед яких кілька разів ще у часи ректорства у Вінницькому національному технічному університеті, що завершилися у 2010 році, був і я.

І ось, розвернувши вищезгадане число щотижневика «Освіта» і ознайомившись з лауреатами 2015 року, я серед них знову побачив і своє прізвище у номінації «Засвіти вогонь», де вказано, що – далі цитую: «Бориса Мокіна, професора Вінницького національного технічного університету за 14 книгу: «Продовження електронного вибіркового літопису, або ВНТУ в період трансформації диктатури в освіті в хаос (вересень 2012 року–грудень 2015 року) [2015]» визнано кращим освітянином року, лауреатом відзнаки «Засвіти вогонь».

Слід вказати, що матеріали, які склали зміст цієї книги, публікувались мною окремими розділами на моєму персональному сайті mokin.com.ua упродовж 2013, 2014 та 2015 років. І, до речі, ця книга під вищевказаною назвою у повному викладі теж розміщена на цьому ж сайті в інформаційному блоці, до усіх матеріалів якого є вільний доступ.

Колектив щотижневика «Освіта» свій щорічний конкурс проводить з використанням думок своїх читачів, що проживають у різних містах України і працюють у різних освітянських організаціях та установах, а тому стати лауреатом цього конкурсу можна лише у випадку, коли авторські матеріали є цікавими не лише працівникам освітянської установи чи організації, в якій працює автор, але й працівникам інших установ та організацій, розміщених

в інших населених пунктах України. Тож отримане лауреатство дає мені право констатувати, що моя 14-а книга із започаткованої у 1991 році історико-публіцистичної серії літописного характеру хоч і присвячена, загалом, подіям, які мали місце у Вінницькому національному технічному університеті, але є цікавою не лише працівникам ВНТУ.

А завершити цей матеріал я хочу спогадами про те, що 10 років тому за зміст 9-ої книги з цієї історико-публіцистичної серії, яка називається: «Друге дихання, або з чужої пісні слова не викинеш» і вийшла ще у паперовому варіанті, але має і електронний аналог, теж розміщений на моєму персональному сайті, мене було нагороджено журналістською премією імені Костянтина Гришина, а ще через рік за сукупністю перших 10 книг із цієї історико-публіцистичної серії мене було нагороджено Золотою медаллю Національної спілки журналістів України. І ці нагороди дають мені право вважати, що і журналістом я є непоганим, і що час на написання своїх журналістських матеріалів, який я відриваю від часу, присвяченого написанню наукових праць та навчальних посібників, я теж витрачаю не даремно, хоча неприємностей від журналістської діяльності маю набагато більше, ніж радості, оскільки народна мудрість про те, що «Правда очі коле!», не втратила своєї актуальності і по-сьогодні.

А може варто пошукати інші варіанти?

Як ви ще, думаю, пам'ятаєте, шановні читачі, 21 грудня 2015 року виїжджаючи з внутрішнього двору ВНТУ через обмеження кута зору, зумовленого щільно припаркованими на цьому відрітку вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів студентськими автомобілями, я потрапив у ДТП, яка, Слава Богу, обійшлась без жертв і фізичних травм.

На судовому засіданні, присвяченому з'ясуванню хто був винуватцем цієї ДТП, на моє звернення зобов'язати дорожню поліцію встановити знак «Стоянка заборонена» на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів хоча б за метрів двадцять від цього виїзду, з якого працівники університету

виїжджають щодня не менше сотні разів, а тому ДТП подібні тій, в яку потрапив я, неминучі і у майбутньому, суддя зауважив, що питання встановлення потрібного дорожнього знака шляхом звернення до дорожньої поліції має вирішувати не суд, а адміністрація університету. Про це я уже писав раніше на цьому ж сайті.

Думку судді я довів до відома адміністрації університету, і вона відреагувала, але, на мій погляд, варіант вирішення проблеми, запропонований нею, не можна вважати оптимальним, адже на попередження на невеликого розміру металевій пластині, почепленій на придорожньому стовпі, та ще й написане таким шрифтом, що прочитати, проїжджаючи повз нього вулицею Воїнів-Інтернаціоналістів, нічого окрім слова «Увага» з вікна автомобіля не можна, ніхто з водіїв звертати увагу не буде, і вони продовжуватимуть паркуватись впритул до виїзду з університетського двору, незважаючи на наявність цього попередження, яке більше сприймається як широко розповсюджені настовпні попередження типу «Не вилазь, бо вб'є!» чи «Увага – кабель високої напруги!». І ці припарковані впритул автомобілі продовжуватимуть закривати від очей водіїв, що виїжджатимуть з внутрішнього двору університету, ті автомобілі, що наблизатимуться до цього виїзду по вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів від перехрестя з вулицею Порики. А тому і нові ДТП на цьому місці не за горами. І на розгляді цих майбутніх ДТП у суді адміністрація університету окрім моральної провини перед власними працівниками, що потрапили в ДТП, уже буде виступати ще й третьою стороною, яка не потурбувалась про забезпечення безпеки виїзду навіть після того, як трапилася ДТП і було звернено її увагу на пропозицію судді потурбуватись про вирішення цієї проблеми.

На мій погляд, у варіанті вирішення цієї проблеми за допомогою попередження щит (а не табличка) з попереджувальним написом має бути шириною не менше метра і висотою не менше 60 сантиметрів, встановити його треба на двох опорах між лінією придорожніх бордюрів та пішохідною алеєю на лінії задньої стіни 1-го гуртожитку на

висоті встановлення дорожніх знаків. І попередження необхідно написати літерами такого розміру, які легко читаються водіями автомобілів, що повз них проїжджають. А в обов'язки охоронця шлагбауму, що регулює в'їзд і виїзд автомобілів з університетського двору, за додаткову доплату, слід було б увести вимогу пропонувати водіям автомобілів, які припаркувались в небажаній зоні, переставити свої автомобілі в інше місце, принаймні хоча б за межами 10-метрової зони, визначеної правилами дорожнього руху, та вимогу викликати дорожню поліцію в разі, якщо водій автомобіля, який припаркувався з порушенням правил дорожнього руху, відмовляється прибрати свій автомобіль за межі забороненої зони. Оце було б і виконанням побажання судді і проявом турботи про охорону життя тих працівників нашого університету, які приїждять на роботу власними автомобілями і паркують їх у внутрішньому дворі університету. А для ректора Володимира Грабка, який службовим автомобілем по кілька разів на день виїжджає з внутрішнього двору університету на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів, це було б турботою не лише про працівників університету, а й турботою про самого себе та двох своїх дітей, які, працюючи викладачами університету, теж на власних автомобілях щодня курсують цим маршрутом.

Але варто було б розглянути і два інші варіанти розв'язання вищевказаної проблеми, перший з яких вимагає встановлення вертикально на опорі під відповідним кутом пари сферичних дзеркал на протилежному від виїзду з університетського двору боці вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів, дивлячись в які водії автомобілів, що виїжджатимуть з університетського двору, бачитимуть усі автомобілі, що наближаються до цього місця по вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів як з боку її перехрестя з вулицею Порика, так і з боку Хмельницького шосе – саме так розв'язана аналогічна проблема адміністрацією Вінницького національного медичного університету та адміністрацією готельного комплексу на спільному виїзді з внутрішнього двору цих установ на вулицю Амосова.

Ще одним варіантом вирішення вказаної проблеми, найпростішим і найефективнішим, було б звернення адміністрації нашого університету до адміністрації дорожньої поліції з проханням встановити на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів за 20 метрів до виїзду з нашого університетського двору знак «Стоянка заборонена», або, що ще краще, «Зупинка заборонена».

І те, що і встановлення пари сферичних дзеркал, і встановлення на замовлення додаткового дорожнього знака вимагатиме позабюджетних витрат певної суми коштів, не має зупиняти адміністрацію нашого університету, адже навіть, якщо у неї для цього немає грошей чи можливостей, працівники університету, які приїждять до університету на власних авто, заради убезпечення цих авто та й свого життя, я думаю, не відмовляться «скинутись» на оплату якогось із запропонованих мною варіантів розв'язання описаної вище проблеми.

Тож на варіанті з мініатюрною табличкою-попередженням, встановленою на придорожньому стовпі, адміністрації університету, я вважаю, зупинятись не слід.

Операція «Ліквідація» триває

У п'ятницю (19 лютого 2016 року) я дізнався, що на останньому засіданні методичної ради ВНТУ, яке відбулося у четвер, було прийняте рішення про ліквідацію в нашому університеті триместрової системи організації навчального року, запозиченої нами у 1991 році в канадських університетах, і повернення до традиційної двосеместрової.

Тобто, у той час як з кожним роком у Канаді на триместрову систему організації навчального року переходить усе більша кількість університетів, її почали впроваджувати уже навіть деякі західноєвропейські університети, особливо німецькі, наш університет вирішив від неї, добре вмотивованої і освоєної нашим колективом уже до деталей, відмовитись.

І у цьому нічого дивного немає, адже коли ми у 1991 році почали впроваджувати у життя цю прогресивну ка-

надську систему, нинішнім деканам факультетів було по 40–45 років, вони щойно за моєї підтримки стали деканами, вони були наповнені енергією і бажанням довести усьому світу, що колективи факультетів не помилились, обравши їх своїми керівниками, вони самовіддано боролись за підвищення іміджу своїх факультетів та іміджу університету в цілому. Але, коли їм сьогодні уже по 65–70 років, коли у них уже немає тієї енергії, яку вони мали на початку деканської кар'єри, і їм допікають різні болячки та турбота про онуків, і до того ж вони уже звикли виконувати навчальне навантаження лише на півставки, а зарплату отримувати у півтора оклади з відповідними надбавками, – вони, які складають основний кістяк ректорату, сьогодні уже хочуть спокійного життя, а тому не хочуть передавати свої деканські повноваження новим, енергійним 40–45-річним молодшим колегам, котрі, як і вони колись, почали б одразу ж боротись за підвищення іміджу своїх факультетів і почали б вдосконалювати прогресивні новації, нікому (також і колишнім деканам) не даючи спокою. А ще одним аргументом для бажаних спокійного життя є те, що, оскільки триместрова організація навчального року вимагає нині самим складати навчальні плани оновленого переліку спеціальностей на усіх трьох рівнях вищої освіти, то спокійного життя за її збереженні нікому в університеті не слід очікувати, у той час, як після повернення до традиційної двосеместрової системи можна буде не напружуватись, а ці плани спокійно списати з планів НТУУ «КПІ» чи НУ «Львівська політехніка», з якими наша професура підтримує дружні та тісні стосунки. Тож з наступного року Національний університет «Києво-Могилянська академія», який вперто не помічав, що не лише у них, а і у ВНТУ навчальний рік організовано за триместровою системою, уже цілком на законних підставах проголошуватиме, що лише НаУКМА в Україні працює за цією прогресивною канадською системою.

За радянських часів Закон про вищу освіту обмежував вік ректора 65 роками, а вік деканів 60 роками, і в незале-

жній Україні спочатку це обмеження теж було, але потім рішенням Конституційного Суду України воно було з законодавства про вищу освіту вилучене. А даремно, оскільки похилий вік більшості деканів і ректорів в українських вишах є одним із суттєвих факторів відсутності прогресу в організації навчального та наукового процесів і консервації традиційності в них.

До речі, повернення до традиційної двосеместрової системи організації навчального року означає одночасно і ліквідацію у нашому університеті робочих триместрів на 2-му та 3-му курсах, що теж нами було запозичено у Канаді і нині уже запроваджується в низці німецьких університетів. А це ж сприяло і пришвидшенню процесу дорослішання наших студентів, котрі під час робочих триместрів зобов'язані були працювати на підприємствах та в установах на робочих місцях, виконуючи запланований обсяг роботи, і прискоренню адаптації студентів до майбутньої інженерної спеціальності, і розвитку навиків роботи в команді над вирішенням спільних задач, і соціальної адаптації тих із них, хто, будучи відрахованим з університету за неуспішність на 2-му чи 3-му курсах та отримавши паралельно робітничу кваліфікацію не нижче 3-го розряду, мав можливість знайти собі роботу за отриманою робітничою професією. У першу чергу саме завдяки цьому канадо-американська система вищої освіти виграла боротьбу за іноземних студентів у західноєвропейській і саме для нівелювання переваги, зокрема і у цьому компоненті, і було започатковано в Європі Болонський процес. І ось за ініціативою старійшин ректорату наш університет, який організував з дозволу міністерства у себе канадську систему, а тому був на вістрі Болонського процесу, вирішив зупинитись у своєму поступі і діждатись поки повз нас у своєму розвитку пройдуть інші університети України та прилаштуватись у їхній хвіст.

Поки що лише найбільш консервативні старійшини ректорату нашого університету ставлять питання про ліквідацію освоєння нашими студентами молодших курсів робітничих професій, але, боюсь, що до одностайної едно-

сті у цьому питанні вони прийдуть дуже скоро, адже не можуть дати нової якості знання теорії робітничої професії, якщо немає закріплення цих теоретичних знань на робочих місцях, що унеможлиблюється поверненням до традиційної двосеместрової організації навчального року і вилученням з нього робочих триместрів. Тож, я думаю, що пройде не так уже й багато часу до того моменту, коли старійшини ректорату ліквідують і освоєння робітничих професій студентами молодших курсів, а завідувачі випускових кафедр повернуться до культивування так званих виробничих практик, під час яких керівник практики, записавши собі сотню годин навчального навантаження, буде знову появлятися на місцях практики лише в день привезення туди студентів своєї групи та в день вивезення їх звідти, не цікавлячись, чи вони там є під час практики, і не цікавлячись, чим вони там займаються, навіть якщо юнаків, котрі готуються стати інженерами на електричних станціях, змушують займатись, переважно, прибиранням станційних приміщень, а дівчат цієї ж спеціальності змушують займатись складанням скошеного сіна у копички на пристанційних полях, як це було колись при проходженні нашими студентами практики на Ладизинській ДРЕС.

І мені, який, будши ректором, протягом 21 року впроваджував у життя у нашому університеті прогресивну канадську систему організації навчального процесу і радів від того, що українці, які виїжджали на постійне місце проживання чи на заробітки до Канади та США, отримували під час співбесіди у посольствах цих країн найбільше балів саме за те, що вони закінчили Вінницький національний технічний університет, навчальні плани якого були позитивно оцінені Асоціацією університетів та коледжів Канади і США ще у 1994 році, що надавало випускникам ВНТУ можливість одразу бути прийнятими на інженерні посади. І мені прикро від того, що ми добровільно погоджуємось відійти з передових позицій на ар'єгардні, і навіть пишаємось від того, що польські університети погоджуються видавати нашим бакалаврам після року платного навчання у них дипломи магістрів, забуваючи як про

те, що для більшості країн світу, також і самої Польщі, дипломи ВНТУ завжди були більш вагомими порівняно з дипломами польських університетів, так і про те, що якби ми погано готували бакалаврів, то і польські університети не погодились би давати нашим бакалаврам дипломи магістрів лише за рік навчання у них.

І наостанок – апологети повернення до двосеместрової організації навчального року як основний аргумент виставляють вимогу ЄДЕБО не «висовуватись» із загального графіку екзаменаційних сесій. Але, по-перше, ЄДЕБО існує уже більше 5 років і до цього часу вона якось справлялась з нашою проблемою більшої кількості екзаменаційних сесій у нетрадиційні терміни, по-друге, їхня вимога викликає асоціацію з вимогою відрізати у корови вуха і роги задля того, щоб на неї можна було накинути стандартизований налигач, а по-третє, у п'ятницю прем'єр-міністр Арсеній Яценюк на питання стосовно того, доки IT-компанія, яка втілює в життя програму ЄДЕБО, буде висмоктувати мільйони гривень на свою підтримку з університетів України, обурився і наказав протягом найближчих днів ліквідувати це дітище біглого міністра Дмитра Табачника.

Чи може бути створеним у Вінниці класичний університет?

У середу, 24 лютого на сторінках чергового випуску щотижневика «Вінницькі РЕАЛії» я ознайомився з інтерв'ю, що його дав ректор Донецького національного університету (з базуванням у Вінниці), професор Роман Гринюк журналісту цього тижневика Ігорю Заїкуватому.

Інтерв'ю цікаве – з нього мені стало відомо і про життєвий шлях Романа Гринюка, зокрема і у вищій школі та науці, і про його сім'ю, і про причини передислокації ДонНУ саме до Вінниці, і про сьогоденний стан справ у цьому тепер уже Донецько-Вінницькому університеті, і про задумки щодо розвитку на перспективу.

І оскільки, зі слів ректора Романа Гринюка, однією з основних причин передислокації ДонНУ саме до Вінниці

була відсутність у Вінниці класичного університету, то на цьому аспекті я і зупинюсь більш детально.

Почну з нагадування, що за європейськими (та й світовими) стандартами, що склались історично, не менше двох третин студентів класичного університету мають навчатись за природознавчими та гуманітарними спеціальностями, і не більше однієї третини за спеціальностями інших профілів, наприклад, медичними чи технічними.

Нині ДонНУ у Вінниці має у своєму складі 2400 студентів стаціонару, і всі вони навчаються саме за природознавчими та гуманітарними спеціальностями. Приблизно по стільки ж студентів стаціонару мають Вінницький національний медичний університет та Вінницький національний аграрний університет. Що ж до Вінницького державного педагогічного університету, то він має студентів стаціонару у півтора рази більше, а Вінницький національний технічний університет їх має удвічі більше.

Якщо врахувати те, що ДонНУ у Вінниці навчальні приміщення орендує, під гуртожитки приміщень не має зовсім, а студентів своїх, з дозволу влади та за згодою ректорів, підселяє в гуртожитки інших вінницьких університетів, а також врахувати те, що найбільше навчальних площ та місць у студентських гуртожитках у Вінниці має ВНТУ, то, здавалось би, найліпше було б об'єднати в один університет саме ДонНУ і ВНТУ. Але від такого об'єднання об'єднаний університет не перетвориться у класичний, а залишатиметься технічним, оскільки у ньому дві третини студентів стаціонару будуть навчатись за технічними спеціальностями, яких і кількісно за новим переліком у цьому об'єднаному університеті теж буде не менше двох третин.

І навіть якщо до складу об'єданого університету внести, окрім ДонНУ і ВНТУ ще й ВДПУ, цей об'єднаний університет не набере риси класичного за європейськими стандартами, оскільки у ньому більше половини спеціальностей залишатимуться технічними, оскільки у ДонНУ та ВДПУ помітна кількість спеціальностей є однаковими, і після об'єднання університетів в один вони теж об'єднуються, а плани прийому до них зменшаться.

Приєднанню ж ВНМУ та ВНАУ до об'єднаного університету, окрім того, що це ще більше віддалить об'єднаний університет від образу класичного університету, будуть противитись, окрім колективів медичного та аграрного університетів, також ще й досить солідні лобісти з Міністерства охорони здоров'я та Міністерства агропромислової політики, котрі навіть після підпорядкування цих університетів Міністерству освіти і науки України мають досить аргументів на користь того, щоб ці університети залишались самостійними.

Тож виходить, що класичний університет у Вінниці може бути створеним лише в один спосіб – шляхом об'єднання ДонНУ та ВДПУ. І назвати цей об'єднаний університет доведеться або Вінницьким національним університетом, або, як дехто пропонує (зокрема і у колективі ДонНУ), Національним університетом імені Василя Стуса. Адже залишати за цим об'єднаним університетом назву Донецького національного університету не варто, оскільки пройде не так уже й багато часу до того дня, в який увесь Донбас знову стане складовою частиною України, і Донецьким національним університетом знову називатиметься той університет у Донецьку, який так називався раніше, і який саме під цією назвою і з розміщенням у Донецьку відомий в усіх країнах світу.

А в Україні немає іншого виходу, як повернути увесь Донбас до свого складу, оскільки в разі утворення ДНР та ЛНР як самостійних державних утворень вони звернуться до Міжнародного суду з вимогою, щоб Україна їм відбудувала усе зруйноване бойовими діями і відновила їх економіку – і Міжнародний суд, звичайно ж, прийме рішення на їх користь, що ляже непосильним тягарем на економіку України, оскільки міжнародна спільнота згодна допомагати Україні у відновленні Донбасу лише за умови, що він буде складовою частиною України.

Росія ж не захоче кооптувати зруйнований Донбас до свого складу, оскільки мало того, що їй потрібно буде витратити величезні, навіть для неї, кошти на його відновлення, що в умовах падіння цін на нафту і газ і необхідності підтримувати ракетно-ядерний паритет зі США та

Францією і Великобританією, а також і з Китаєм, їй уже через рік–два взагалі стане не під силу. Але це кооптування для Росії не є доцільним ще й з двох інших причин, першою з яких є те, що видобуток вугілля на глибоких шахтах Донбасу є у рази дорожчим за його видобуток відкритим способом у кар'єрах російського КАТЕКу, тож і ці шахти їй доведеться закрити, як вона ще за радянських часів закрила усі шахти в російській частині Донбасу, внаслідок чого постане сувора проблема безробіття в регіоні з кількома мільйонами жителів, що мають досвід походів з касками до столиці для вирішення своїх проблем. А по-друге, в Донбасі нині сформувався досить серйозний прошарок людей, котрі уже нічого, окрім стріляти з різних видів зброї, не вміють і нічого іншого робити не хочуть, і в разі приєднання Донбасу до Росії розбредуться (зі своєю прихованою зброєю та бажанням і умінням вбивати) по всій Росії, погіршуючи і так непросту криміногенну ситуацію у цій державі. І оскільки керівники Росії це розуміють, то вони ніколи не погодяться на кооптування Донбасу до їхньої держави, а тому нам треба звикати до думки, що усі проблеми Донбасу доведеться вирішувати Україні самотужки, зокрема і проблему одночасного існування двох університетів з однією назвою – Донецький національний університет.

Затверджена тридцять четверта дисертація, написана під моїм науковим керівництвом

25 лютого 2016 року відбулося засідання атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України, на якому були затверджені кандидатські та докторські дисертації, що були захищені в Україні впродовж 2015 року і позитивно оцінені відповідними експертними радами.

Серед затверджених на цьому засіданні є і кандидатська дисертація Юрія Лобатюка, яку він написав під моїм науковим керівництвом, навчаючись в аспірантурі, але захистив уже після закінчення аспірантури протягом року. До речі, у 2015 році захистила дисертацію, яка вже затверджена, ще одна моя аспірантка – Наташа Гончарук,

яка після захисту дисертації працює викладачем у Донецькому національному університеті, що нині базується у Вінниці. А Юра Лобатюк, кандидатська дисертація якого присвячена дослідженню електротехнічного комплексу електропоїзда, нині працює на провідній інженерній посаді у Вінницькому трамвайно-тролейбусному управлінні. Тож у 2015 році мною відправлені у дорослу професійну діяльність ще двоє кандидатів наук, що є не таким уже й поганим результатом як для віку у 73 роки.

Склавши список здобувачів наукових ступенів, які написали і захистили свої дисертації під моїм науковим керівництвом, я підрахував, що дисертація Юрія Лобатюка виявилась у цьому списку тридцять четвертою, причому з цих більше тридцяти дисертацій двадцять дев'ять є кандидатськими і п'ять докторськими. Оскільки право керувати аспірантами я отримав тридцять п'ять років тому, ще будучи доцентом, і перший мій аспірант міг захиститись лише через три роки після вступу до аспірантури, то виходить, що в середньому мої підопічні аспіранти та докторанти захищали по одній дисертації щорічно. На мій погляд, це непоганий результат для мене як наукового керівника, особливо з огляду на те, що я керував написанням дисертацій моїми аспірантами і докторантами переважно одноосібно навіть у ті роки, коли працював ректором.

Із цих тридцяти чотирьох дисертацій, написаних і захищених під моїм науковим керівництвом, лише по трьох із них мені допомагали неофіційні співкерівники – це стосовно кандидатської дисертації Андрія Козловського, який кандидатську дисертацію писав як продовження магістерської, написаної ним під керівництвом професора Василя Кухарчука, до котрого Козловський під час навчання у мене в аспірантурі теж ходив на консультації з низки питань; це і щодо кандидатської дисертації Володимира Богачука, який, навчаючись в аспірантурі у мене, брав консультації також і у професора Василя Кухарчука, з яким його зв'язувала щира і багатолітня дружба, і це кандидатська дисертація Валентина Грабка, який, навчаючись в аспірантурі у мене, звичайно ж, консультивався і

у свого батька Володимира Грабка, на той час ще проректора з наукової роботи нашого університету.

До речі, нинішній наш ректор Володимир Грабко і свою кандидатську дисертацію і свою докторську дисертацію теж написав під моїм безпосереднім і одноосібним керівництвом. А окрім Володимира Грабка під моїм науковим керівництвом написали і захистили свої докторські дисертації ще четверо наших науковців.

Звичайно, не всі, у кого мені довелось бути науковим керівником, захистили свої дисертації станом на сьогодні. Але працюють над завершенням своїх дисертацій уже після завершення навчання в аспірантурі ще двоє моїх колишніх аспірантів, а над завершенням своїх докторських дисертацій працюють ще двоє моїх колишніх докторантів. Однак є і четверо колишніх аспірантів, які, завершивши навчання в аспірантурі і підготувавши перший варіант дисертації з різних причин надалі не захотіли доводити дисертації до захисту і зійшли з дистанції назавжди. Тож реально я маю коефіцієнт корисної дії у справі підготовки наукових кадрів, що стали завдяки мені кандидатами чи докторами наук, за період моєї активної діяльності у цьому напрямку, близьким до одиниці. І я не думаю, що є ще так уже й багато науковців, які мають його значення більшим за 34 успішно захищені дисертації.

Дві цікаві цитати із щотижневика «Дзеркало тижня»

У № 8 за 3–11 березня 2016 року щотижневика «Дзеркало тижня» опублікована стаття «Ганна Єльська: «Без незалежної міжнародної експертної оцінки наукових установ «оптимізація» безглузда», написана Лідією Суржик на основі інтерв'ю з директором Інституту молекулярної біології і генетики (ІМБГ) НАН України академіком НАНУ Ганною ЄЛЬСЬКОЮ. Для того, щоб зацікавити вас, шановні мої друзі з ФБ, з цією статтею ознайомитись, я наведу дві цитати з неї.

Отож, *цитата перша*:

«Знаєте, мене важко попрікнути у співчутті до попереднього режиму. І я, і весь інститут брали участь в обох Майданах, підтримували нашу армію, як могли. І все-таки хочу підкреслити, що декому з колишніх можновладців певною мірою була притаманна простонародна повага до науки й навіть розуміння її соціальної ролі. Нині ж, коли при владі «яйцеголові» хлопці, які володіють англійською мовою, незрозуміло на якій підставі на науку й учених дивляться зверхньо. Ніби лише знання англійської визначає інтелектуальний та культурний рівень людини. Якщо прем'єр-міністр докоряє українській науці за відсутність Нобелівських лауреатів, то де наші українські Рузвельти, Черчіллі, Лі Куан Ю та Меркелі?..» – кінець першої цитати.

І цитата друга:

«У нас немає альтернативи – ми або розвиваємо науку й виходимо на світові інвестиції, або перетворюємо країну на зубожілу спільноту людей, котра втрачає інтелект і перспективи на достойне майбутнє. Третього шляху не дано» – кінець другої цитати.

Про документи міністерства, які породжують сумніви

Нині у розпалі дискусії щодо змісту документів, підписаних керівниками нашого міністерства для виконання вченими, що працюють у вищих навчальних закладах України. Особливо різнополюсні судження викликали положення про присвоєння вчених звань та проєкт документа про переатестацію на відповідність нормам цього положення доцентів і професорів, що отримали свої вчені звання раніше.

Насправді це положення з більшості позицій мало чим відрізняється від своїх попередників – різниця лише в тому, що здобувачам вчених звань доцента і професора потрібно мати сертифікат про знання англійської мови на рівні B2, мати певну кількість публікацій в наукових журналах, що входять до міжнародних наукометричних баз

Scopus чи WoS, котрі створені приватними фірмами для отримання доходів від торгівлі досягненнями науковців і ними ж і лобіюються, мати певну кількість наукових статей, опублікованих англійською мовою, чи монографію, опубліковану в іноземному видавництві, та мати сертифікат про проходження стажування в одній із західних країн.

На низці прикладів я намагатимусь довести сумнівність деяких із цих нововведень.

І першим я наведу такий приклад: працює у нашому університеті завідувачем кафедри філософії та гуманітарних наук доктор філософських наук професор Олег Хома, який французьку мову знає краще, ніж її знають більшість пересічних французів, і який переклав українською мовою з французької і видав у Київському видавництві «Дух і літера» усі основні твори видатного французького філософа XVII століття Блеза Паскаля, і сам як головний редактор видає періодичний філософський збірник «Сентенції», в якому публікує, насамперед, тих філософів, котрі співзвучні у своїх поглядах Блезу Паскалю, і який нещодавно уже прийнято до наукометричної бази Scopus. Сертифіката про знання англійської мови на рівні B2 цей науковець не має, тож, якщо додумаються керівники нашого міністерства протягнути через Кабмін в порушення Закону України про вищу освіту і Конституції України ще й документ про переатестацію доцентів і професорів на відповідність нормам нещодавно затвердженого положення про присвоєння вчених звань, то широко відомий у науковому світі філософ Олег Хома переатестованим у вченому званні професора бути не може, абсурдність чого є очевидною. Звичайно, ви можете заперечити мені, шановні читачі, що для таких, як Олег Хома, можна буде зробити виняток, але тоді не ремствуйте, якщо під виняток підуть і ті, хто не має заслуг Олега Хоми, але десь комусь заплатив певну суму чи вчасно у чомусь догодив.

Приклад другий – кожен вчений генерує ідеї свого наукового профілю і доводить їх адекватність рідною мовою, а саме: англієць – англійською, німець – німецькою,

росіянин – російською, українець – українською, китаєць – китайською, японець – японською, і лише коли цей вчений хоче донести свої ідеї і результати представникам інших націй, то перекладає свій науковий твір тією мовою, яка серед вчених його напрямку є найбільш поширеною. У позаминулому столітті це була французька, в минулому столітті – німецька і російська, нині – англійська, в наступному столітті, а то і раніше, це буде китайська. І не обов'язково цей переклад цьому вченому необхідно робити самому, якщо він навіть знає, наприклад, англійську мову на рівні B2, оскільки завжди можна скористатись послугами спеціалістів відповідного мовного напрямку, або передовіритись текстовому редактору того журналу, в який він послав свою статтю. Наприклад, започаткований мною електронний науковий журнал «Наукові праці Вінницького національного технічного університету» виходить у тримовному форматі – українською, російською і англійською мовою, але до розгляду у ньому приймаються і статті, які мають лише український і російський варіанти тексту (для вітчизняних вчених), або лише англійський варіант (для закордонних вчених). А при редакції цього журналу є група кваліфікованих перекладачів, які перекладають з російської чи української мови на англійську, або з англійської мови на російську та українську.

І якби в Радянському Союзі діяло положення про присудження вчених звань, подібне створеному нині нашим міністерством, то не те що вчене звання професора, а навіть вченого звання доцента ніколи б не отримали ні «батько» ядерної бомби Курчатов, ні «батько» термоядерної бомби Сахаров, ні творець балістичних ракет Корольов, оскільки в школі вони вивчали німецьку мову, а потім, крім російської, їм знання інших мов потрібним не було, адже переклад будь-якої потрібної їм наукової статті, виданої англійською чи іншою мовою, у їх розпорядження надходив уже через день після замовлення, а виїжджати за кордон навіть на міжнародні наукові конференції під час роботи над ядерними і ракетними проектами їм було заборонено. Як не мають змоги виїхати за кордон на науко-

ве стажування чи на міжнародну конференцію чи опублікувати свої статті у журналах зі Scopus чи WoS і нині ті вчені, які працюють над проєктами під грифом «цілком таємно», що містять таємниці державної ваги. Але ж ці вчені, які працюють у тому ж таки КБ «Антонов», КБ «Південне» чи НДІ «Хартрон», створюючи найкращі у своєму класі літаки, ракетні комплекси чи системи автоматичного керування ракетними комплексами та викладаючи за сумісництвом у київських, дніпропетровських чи харківських університетах, за новим положенням про присвоєння вчених звань уже не зможуть отримати вчене звання доцента чи професора. Звичайно ж, ви знову-таки з цього приводу можете мені висловити заперечення, що цьому класу вчених можна присвоювати вчені звання в порядку винятку. А я знову відповім, що якщо є якісь винятки, то під них підуть (за певну плату чи послугу) і ті, хто окрім проєкту з грифом «Для службового користування» нічого суттєвого більше і не створив.

А тепер я хотів би звернути увагу на таке: від чемпіона світу з боксу у легкій вазі, який має вагу менше 50 кілограмів і зріст менше 150 сантиметрів, ніхто не стане вимагати, щоб для отримання звання заслуженого майстра спорту він ще й стрибнув на висоту 2 метри чи підняв штангу вагою 200 кілограмів, як і від рекордсмена світу з важкої атлетики, який має вагу 150 кілограмів і зріст 170 сантиметрів, ніхто не стане вимагати, щоб для отримання звання заслуженого майстра спорту він теж ще й стрибнув на висоту 2 метри чи пробіг 100 метрів за 10 секунд! Усі розуміють, що вони не зможуть цього зробити через відповідні фізичні обмеження.

Але ж і мозок людини теж має свою специфіку і свої обмеження; і не кожен, хто добре засвоює мови, здатен генерувати ідеї в галузі фізики, математики чи техніки та доводити їх адекватність. То чому ж чиновниками міністерства, які нині у переважній більшості є гуманітаріями, від фізиків, математиків чи фахівців з різноманітних технічних наук вимагається знати англійську мову на рівні мовознавця? Це ж алогічно! Це ж все одно, що від радіо-

журналістів почати вимагати знання принципів модуляції мовних сигналів та знання структури і функцій радіоприймача та радіопередавача і характеристик згасання сигналів у разі передачі радіотрактом, а від політологів почати вимагати знання принципів кольорозмішування в телевізорі та знання функціональної, електричної і акустичної систем у ньому, виходячи з того, що телевізор служить для політолога засобом донесення інформації глядачам. Але ж і мова для фізиків, математиків чи фахівців з технічних наук теж є лише засобом донесення їхніх ідей і результатів дослідження до інших вчених у відповідній галузі! То чому від них вимагається знати і граматику, і синтаксис, і мати солідний словниковий запас з однієї з цих іноземних мов?

Особливо ця вимога стає дивною на фоні того, що без постійного занурення в мовне середовище мову вивчити досконало майже неможливо, а також на фоні стрімкого прогресу у створенні засобів комп'ютерного перекладу з однієї мови на іншу як у вигляді комп'ютерних програм, так і у вигляді компактних кишенькових пристроїв. Тут варто згадати, принаймні, про те, що японці уже створили кишеньковий пристрій на кшталт смартфона, в якому мікрокомп'ютер доповнено акустичною системою з мікрофоном і радіодинаміком, за допомогою якого японці можуть вільно спілкуватись з представниками інших націй, зокрема і з англійцями – один співрозмовник, наприклад японець, говорить у мікрофон, японською мовою, а з радіодинаміка другому співбесіднику, наприклад англійцю, несеться аналог цієї фрази англійською мовою і навпаки, а на екрані висвітлюється ця фраза у письмовій формі.

І так, як перші, хто використовував обчислювальну техніку у минулому столітті, змушені були самі складати програми обчислень чи графіки, що вимагало від кожного знання мов програмування високого рівня, а нині користувачам комп'ютерів не потрібні знання жодної з мов програмування, оскільки в комп'ютері уже закладені відповідні стандартні програми, які реалізують потрібні користувачу функції, так і від користувачів засобів комп'ю-

терного перекладу з мови на мову уже не потрібні глибокі знання кожної з тих мов, що закладені у цей засіб. І, я думаю, що скоро ці кишенькові засоби комунікацій між представниками різних націй знизяться у ціні настільки, що стануть доступними кожному науковцю, подібно до того, як нині стали доступними науковцям ноутбуки.

Що ж до аргументації тих критиків, які стверджують, що програми комп'ютерного перекладу працюють не надто якісно, у відповідь я нагадаю, що якісний переклад потрібен лише для адекватного відтворення змісту художніх творів, а для осмислення наукової статті з математики, фізики чи техніки достатньо лише формул, схем, конструкцій і наборів супровідних слів, на кшталт ключових, тож уже навіть нинішні не досить досконалі програми комп'ютерного перекладу цілком справляються з функцією донесення змісту наукової статті до вченого, який не володіє мовою її друку. А до цього слід додати, що і програми комп'ютерного перекладу вдосконалюються з космічними швидкостями.

Ну і на завершення поясню, чому я сумніваюсь у доцільності внесення в положення про присвоєння вчених звань стажувань у закордонних університетах. Справа у тому, що такі стажування, навіть лише місячного терміну, з погляду мізерності зарплат вітчизняних доцентів і професорів досить дорого коштують, а тому віднайти кошти на таке стажування зможуть лише викладачі вишів, які або займаються здирництвом зі студентів, або мають дружину чи чоловіка, які працюють успішно в солідному бізнесі. А у тих, хто чесний і хто не має близького члена сім'ї з солідними бізнесовими доходами, перспектив отримати вчене звання доцента чи професора, згідно з новоствореним нашим міністерством положенням, шансів практично не буде. Особливо дивує ця вимога нового положення на фоні того, що з кожним днем набирає популярності система підвищення кваліфікації шляхом добровільного приєднання наших викладачів до заочного вивчення онлайн-курсів провідних європейських і американських університетів, в яких до слухачів доносяться найно-

віші досягнення в галузі дисциплін, що викладаються, і які можуть слугувати одночасно і засобом підвищення рівня володіння слухачами професійною англійською мовою. І зовсім незрозуміло, чому у положенні про присвоєння вчених звань навіть згадки немає про те, що замість фінансово невідомого стажування у закордонному університеті можуть враховуватись, хоча б якоюсь мірою чи у якійсь кількості сертифікати, отримані за результатами виконання відповідних контрольних заходів і складання іспиту з дисциплін спеціалізації того чи іншого викладача, вивчених ним в онлайн-режимі під керівництвом провідних професорів закордонних університетів.

Службово-приватна записка

Ректору ВНТУ,
проф. Грабку В. В.
ексректора ВНТУ,
а нині професора к-ри ВЕТЕСК,
акад. Мокіна Б. І.

Володимире Віталійовичу! До мене дійшла інформація про те, що на нараді, присвяченій структурним змінам в університеті, Ви заявили, що не дозволите мені працювати одночасно на одну частину ставки професора на кафедрі ВЕТЕСК, очолюваній д.т.н., проф. Олександром Мокіним, та на другу частину ставки професора на кафедрі КЕЕМІГ, очолюваній д.т.н., проф. Віталієм Мокіним.

Нижче я вам викладу доводи, чому я маю і юридичне право, і моральне працювати на частини ставки одночасно на цих двох кафедрах.

Я почну з того, що нагадаю про те, що за дипломом про вищу освіту я є інженером-електромеханіком за спеціальністю «Електропривод та автоматизація промислових установок», яка з часом була перейменована в спеціальність «Електромеханічні системи автоматизації та електропривод»; за кандидатською дисертацією я є кандидатом технічних наук за науковою спеціальністю 05.254

«Теорія автоматичного керування та регулювання»; за докторською дисертацією я є доктором технічних наук одночасно за двома спеціальностями – 05.13.01 «Технічна кібернетика та теорія інформації» та 05.13.07 «Автоматичне керування та регулювання (в електроенергетиці)»; за вченими званнями я є доцентом кафедри електричних вимірювань та промислової електроніки й професором кафедри електричних систем і мереж. Нагадаю також про те, що після отримання Україною незалежності для того, щоб відрізнитись за номенклатурою наукових спеціальностей від Росії, спеціальність 05.13.01 «Технічна кібернетика та теорія інформації» була трансформована в групу спеціальностей 01.05.01, 01.05.02, 01.05.03 та 01.05.04 з нового в номенклатурі спеціальностей наукового напрямку «Кібернетика та інформатика», з яких я для себе, згідно з тематикою своїх наукових досліджень, підтверджених публікаціями, визнаними іншими вченими та ВАК, вибрав наукові спеціальності 01.05.02 «Математичне моделювання та обчислювальні методи» та 01.05.04 «Системний аналіз і теорія оптимальних рішень».

Тож за сукупністю кваліфікації (інженер-електромеханік), спеціальності вищої освіти (електропривод та автоматизація промислових установок), докторської дисертації за однією із захищених наукових спеціальностей (автоматичне керування та регулювання в електро-енергетиці) і за вченими званнями доцента (електричні вимірювання та промислова електроніка) та професора (електричні системи та мережі), згідно з кваліфікаційними вимогами, затвердженими постановою Кабміну України, я маю юридичне право працювати на кафедрі відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів, яка готує магістрів і кандидатів технічних наук за спеціальністю «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», за будь-якою з її спеціалізацій. Це моє право підтверджується також і тим, що департаментом підготовки наукових кадрів Міністерства освіти і науки України мені дозволено здійснювати експертизу кандидатських дисертацій за науковою спеціальністю

05.14.02 «Електричні станції, системи і мережі» в складі спеціалізованої вченої ради, яка уже багато років успішно працює при нашому університеті.

А за сукупністю наукового ступеня кандидата технічних наук (теорія автоматичного керування та регулювання) та наукового ступеня доктора технічних наук за другою із захищених наукових спеціальностей (технічна кібернетика та теорія інформації, трансформованою в групу з чотирьох наукових спеціальностей, зокрема, в математичне моделювання та в системний аналіз); згідно з тими ж таки кваліфікаційними вимогами, затвердженими постановою Кабміну України, я маю юридичне право працювати на кафедрі комп'ютерного еколого-економічного моніторингу та інженерної графіки, яку варто перейменувати в кафедру системного аналізу, комп'ютерного моніторингу та інженерної графіки, оскільки вона має ліцензію на підготовку спеціалістів з вищою освітою усіх рівнів з системного аналізу та комп'ютерних наук за спеціалізацією комп'ютерного еколого-економічного моніторингу. Це моє право підтверджується також і тим, що ще Вищою Атестаційною Комісією України мені було дозволено здійснювати експертизу кандидатських та докторських дисертацій в складі ще однієї спеціалізованої вченої ради, яка уже багато років успішно працює у нашому університеті, за науковою спеціальністю 05.13.01 «Технічна кібернетика та теорія інформації», а нині департаментом підготовки наукових кадрів Міністерства освіти і науки України мені дозволено здійснювати експертизу кандидатських та докторських дисертацій за науковою спеціальністю 01.05.02 «Математичне моделювання та обчислювальні методи», яка є спорідненою науковій спеціальності 01.05.04 «Системний аналіз та теорія оптимальних рішень».

До речі, працюючи на посаді професора на кафедрі ВЕТЕСК, я уже багато років (також зараз) працюю за сумісництвом на посаді головного наукового співробітника кафедри КЕЕМІГ, виконуючи за тематикою цієї кафедри

наукові дослідження як з держбюджетної наукової тематики, так і з госпдогвірної, котра з травня нинішнього року, завдяки нашим спільним зусиллям з завідувачем кафедри КЕЕМІГ професором Віталієм Мокіним, який за часи керівництва цією кафедрою уже приніс до університету наукової тематики на більше ніж мільйон гривень, отримає новий розвиток на багато років вперед.

І ще на одну обставину я хочу звернути увагу – спеціальність «Системний аналіз» командою академіка Згуровського, який започаткував і зі своїми науковими учнями курирує цю спеціальність в НМК, дозволено цю спеціальність відкрити в нашому університеті у першу чергу саме тому, що в ліцензійних документах, підписаних вами, Володимире Віталійовичу, вказано, що основні спеціальні дисципліни студентам цієї спеціальності, за часом їх появи в навчальному плані, буду викладати я.

Сподіваюсь, Володимире Віталійовичу, я навів достатньо аргументів відносно того, що юридичне право штатно працювати на кафедрах ВЕТЕСК і КЕЕМІГ на якусь частину ставки я маю право, що не унеможливилює також і того, що на одній з цих кафедр я можу працювати штатно, а на другій – за сумісництвом, адже робота за сумісництвом одного із двох докторів наук на кафедрі, згідно з ліцензійними вимогами, не забороняє цій кафедрі вести підготовку спеціалістів і на третьому рівні – рівні доктора філософії.

А тепер я обґрунтую моральне право працювати на якусь частину ставки на обох вищевказаних кафедрах.

По-перше, ну як Ви мені, Володимире Віталійовичу, можете не дозволити штатно працювати на частину ставки одночасно на кафедрах ВЕТЕСК і КЕЕМІГ, якщо Ви уже шостий рік підряд дозволяєте своєму сину, доценту Валентину Грабку одночасно працювати штатно на частину ставки на кафедрах ВЕТЕСК і ЕМСАПТ?

По-друге, ну як Ви мені можете не дозволити штатно працювати на частину ставки одночасно на кафедрах ВЕТЕСК і КЕЕМІГ, якщо Ви уже шостий рік підряд до-

зволюєте доценту Барасю одночасно працювати штатно на частину ставки на кафедрах ПКТА та ТКСТБ?

Ну і, по-третє, ну як Ви мені, тому, який працює штатно на кафедрі ВЕТЕСК, можете не дозволити працювати на частину ставки за сумісництвом на кафедрі КЕЕМІГ, якщо Ви дозволяєте:

- завідувачу кафедри педагогіки Глухівського національного педагогічного університету, професору Лівінському працювати за сумісництвом на 0.25 ставки професора кафедри МБА?
- завідувачці кафедри фінансів Київського національного університету імені Шевченка, професору Мазур працювати за сумісництвом на 0.25 ставки професора кафедри фінансів?
- завідувачу сектору кадрового департаменту МОН України, д.т.н. Васілевському працювати за сумісництвом на 0.3 ставки професора кафедри МПА?
- професору Вінницького національного аграрного університету Друкованому працювати за сумісництвом на 0.25 ставки професора на кафедрі ПЦБ?
- доценту Вінницького національного аграрного університету Денисюку працювати за сумісництвом на 0.5 ставки доцента кафедри ПЗ?
- голові циклової комісії Вінницького коледжу НУХТ Кукурудзяку працювати за сумісництвом на 0,5 ставки доцента кафедри АТМ?
- викладачу КФЕК НУ ДПСУ Кобилянській працювати за сумісництвом на 0.25 ставки асистента кафедри БЖД?
- викладачам Вінницького технічного коледжу Трояновській та Цирульніку працювати за сумісництвом на 0.25 ставки асистентами кафедри ОТ?

І цей список можна продовжити ще на прізвищ тридцять за рахунок тих, хто працює за сумісництвом на різних кафедрах нашого університету лаборантами та інженерами як з різних підрозділів нашого університету, так і з інших організацій, але я на цьому зупинюсь, оскільки наведеного списку, вважаю, досить аби показати, що забо-

роняти мені, який працює штатно на кафедрі ВЕТЕСК, працювати на частину ставки штатно чи за сумісництвом ще й на кафедрі КЕЕМІГ Ви, Володимире Віталійовичу, не маєте не лише юридичного, а й морального права.

Тепер кілька слів стосовно об'єднання кафедр. Найбільш доцільно було б об'єднувати кафедри ВЕТЕЕСК і ЕМСАПТ під керівництвом професора Олександра Мокіна, оскільки Ви, Володимире Віталійовичу, не є працівником кафедри, адже ті, хто працює за погодинним навантаженням, не входять до складу кафедри ні штатно, ні за сумісництвом, а професор Кутін не є електромеханіком ні за дипломом про вищу освіту, ні за кандидатською, ні за докторською дисертаціями, ні за вченими званнями доцента та професора – тож жоден із вас не закриває не те, що третій рівень підготовки електромеханіків по кафедрі ЕМСАПТ, а навіть не закриває другий (магістерський) рівень. А професора Кутіна варто було б знову повернути на посаду завідувача кафедри ЕСЕЕМ, що і там (разом з Бурбелою) розв'язало би проблему наявності двох докторів наук за електротехнічною спеціалізацією.

Я розумію, що Ви, скоріш за все, будете проти такого варіанта, оскільки боїтесь, що між нами виникне конфронтація ще й на рівні кафедр. Тож я першим пропоную вам «закопати сокиру війни» і перейти до мирного співіснування між Грабками та Мокіними. Ми уже достатньо «насолили» одне одному на втіху як моїх так і ваших ворогів, тож тепер, коли мова заходить про збереження університету, треба зупинитись, відправивши у минуле усе, що було зроблено кожним із нас раніше.

Я обіцяю забути про те, що Ви відмовились виконати рішення Вченої ради університету про обрання мене почесним ректором і не зробили своїм радником, як того тоді вимагав Закон України про вищу освіту, забути про те, що Ви мене зняли з посади директора інституту, за яку я не отримував жодної гривні, хоча в свій час, коли я Вас ставив на цю посаду і зберігав за Вами посаду проректора, то виплачував Вам повний директорський оклад півроку; забути про те, що Ви позбавили мене і мого сина Олекса-

ндра заробітку з держбюджетної тематики, зробивши усе, аби не допустити наші проєкти на конкурс до міністерства, навіть і після того, коли там уже не стало Суліми і Табачника; забути про те, що Ви зробили усе, аби не допустити хоча б одного Мокіна до складу Вченої ради університету, продемонструвавши і нам і усім іншим у такий спосіб, що Ви в університеті хазяїн, і що усе буде так, як хочете Ви.

Ви ж, у свою чергу, переступаєте через мої критичні зауваження, враховуючи те, що я робив свої випадки завжди у відповідь на якісь Ваші випадки проти мене.

І, підвівши ризику під «бойовими діями», ми могли б знову плідно взаємодіяти на благо університету, як це було тоді, коли я був ректором, а Ви були проректором, котрого я готував собі на зміну. Це актуально і для Вас ще й тому, що через неповних 5 років і Ви перестанете бути ректором, а той, хто прийде після Вас, може повести себе відносно Вас так, як Ви сьогодні поводитесь відносно мене.

Один раз я уже виходив на вас з пропозицією про мир і дружбу, коли услід за Януковичем до Росії втекли з міністерства ваші покровителі, а мої особисті вороги, – міністр Табачник і його перший заступник Суліма, який вимагав від Вас знищити мене, але, розраховуючи на підтримку голови Наглядової ради Дніпрова, якого президент Порошенко з посади заступника міністра Табачника з фінансів перевів на посаду заступника керівника своєї адміністрації, Ви тоді на мою пропозицію не відгукнулись.

Нині я знову першим протягую руку дружби і знову розраховую на позитивну відповідь. Але знову ж таки попереджаю, що в разі, якщо Ви не побажаєте «закопати сокиру війни», я прийму виклик.

Мені цієї війни не хочеться, і я готовий переступити через образи та ігнорування Вами того, що саме під моїм безпосереднім керівництвом Ви стали і інженером, і працівником університету, і аспірантом, і кандидатом наук, і доктором наук, і доцентом, і професором, і проректором, і

ректором. І що саме завдяки мені ні Ви, ні Ваша дружина не опинилися в тюремній камері, яка світила вам обом після жорстокого побиття на робочому місці моєї секретарки, яку саме я відмовив подавати відповідну заяву до правоохоронних органів. Тож я чекаю від Вас адекватного кроку назустріч.

Тож, як кажуть, «м'яч тепер на вашій половині поля». І на останок нагадаю, «що навіть поганий мир краще доброї війни». Ось на цьому я і поставлю крапку.

Постскриптум: станом на день завершення роботи над змістом цієї книги, тобто і через 5 років після наведеного вище звернення, Володимир Віталійович мені ні письмово, ні усно так відповіді на це звернення і не дав, тож я вирішив текст цієї «записки» з деякими несуттєвими скороченнями розмістити у цій книзі, аби читачі з нашого університету знали, що я двічі хотів укласти «мирну угоду» зі своїм невдячним вихованцем, яка посприяла б поліпшенню психологічної атмосфери в колективі.

Запитання до керівників міністерства через мережу Фейсбук

У ці дні на усіх випускових кафедрах в усіх університетах визначається кадровий потенціал для атестації аспірантури відповідно до нових Ліцензійних умов. У зв'язку з неоднозначним трактуванням деяких положень Ліцензійних умов виникає низка запитань, на які в університетах немає однозначної відповіді. Тож бажано було б почути відповіді на ці запитання не з погляду, як це хотів би бачити той, хто дає відповідь, а з погляду тих офіційних посадових осіб із МОНУ (чи НАЗЯВО), які будуть ці атестаційні справи розглядати і затверджувати. Як правило, на багато запитань, що піднімаються у ФБ, з посиланням на офіційні документи чи рішення дають однозначні відповіді Шаров, Бахрушин і Охрімівський, а тому хотілось би найперше на ці запитання почути відповідь від них. А запитання такі:

1. Атестація аспірантури в університетах буде здійснюватись ще до кінця нинішнього навчального року працівниками МОНУ чи уже в наступному навчальному році працівниками НАЗЯВО після того, як воно запрацює?

2. Загальноінженерні та загальнонаукові кафедри, що мають високий науковий потенціал, але не є випусковими для магістрів, матимуть право подавати атестаційні справи про надання права готувати фахівців на третьому рівні, тобто на рівні докторів філософії, чи ні? І якщо ні, то чи матимуть право доктори наук, що працюють на цих кафедрах, керувати аспірантами на умовах роботи за сумісництвом на випускових кафедрах?

3. Вимога мати двох докторів наук у проєктній групі, котра створює навчальні та наукові плани для аспірантів на випусковій кафедрі, передбачає, що обидва ці доктори зобов'язані працювати на випусковій кафедрі штатно, чи один може працювати штатно, а другий – за сумісництвом, чи можуть і обидва працювати на цій випусковій кафедрі лише за сумісництвом?

4. Якщо доктор наук захистив дисертацію за двома науковими спеціальностями і має диплом доктора наук за двома науковими спеціальностями, то для входження до проєктних груп за цими спеціальностями, закріпленими за різними випусковими кафедрами, він зобов'язаний працювати штатно на доповнювальну до повної частину ставки на кожній з цих кафедр, чи на одній кафедрі він має працювати штатно, а на іншій може працювати за сумісництвом?

5. Як трактувати суміжну наукову спеціальність – чи як таку, що за старою номенклатурою спеціальностей належала до одного наукового напрямку, який визначається першими чотирма цифрами в її шифрі, чи як таку, що за новою номенклатурою спеціальностей належить до одного наукового напрямку?

Постскриптум. Невдовзі на усі ці запитання я отримав відповіді в офіційному роз'ясненні, даному керівниками міністерства на їхньому сайті.

В період катаклізмів для виживання колективу потрібні не протистояння у ньому, а консолідація зусиль усіх його членів

Повернувшись пізно ввечері у п'ятницю з Києва, де 25 березня брав участь у Загальних зборах Національної академії педагогічних наук України, я знайшов у своїй поштовій скриньці лист від одного з читачів мого сайту, в якому той задає запитання мені, чому я уже більше місяця не публікую матеріалів критичного змісту, і чи не є це ознакою моєї капітуляції після переобрання ректором Володимира Грабка на новий термін.

Тож у суботу, використавши свій сайт, я вирішив дати публічні відповіді на ці запитання, оскільки розумію, що мої відповіді на них зацікавлять не лише автора листа.

І почну я з нагадування про те, що зміна умов фінансування, зміна умов надання державного замовлення, зміна переліку спеціальностей, зміна статусу аспірантури, яку віднині теж треба ліцензувати, зміна умов контролю якості підготовлених фахівців на кожному з трьох освітніх рівнів і захист статусу національного для будь-якого університету, що має такий статус, зокрема і для нашого ВНТУ, є серйозним катаклізмом, для виходу з якого з мінімальними втратами потрібно усім членам колективу консолідувати зусилля, забувши хоча б на цей період про взаємну критику і взаємні обвинувачення.

Адже публічне обговорення наших недоліків, також і тих, до яких навряд чи докопається за тиждень роботи будь-яка прислана зверху комісія, суттєво послаблює наші позиції під час додання тих катаклізмів, деякі з яких я перерахував вище. Тож критичний аналіз, який є нормою у звичному повсякденному університетському житті, повинен з доброї волі аналітиків у період протистояння з вищими адміністративними органами, які, взявши на озброєння лозунг про суттєве скорочення кількості вищих навчальних закладів та кількості університетів зі статусом національного, не забаряться скористатись тим, що ми самі розкриваємо перед ними свої недоліки.

Ось чому ще місяць тому я прийняв рішення не виставляти більше на своєму сайті матеріали, що містять критику дій адміністрації нашого університету. Віднині в разі незгоди з якимсь рішенням ректора я буду направляти йому через його секретаря службову записку, в якій надаватиму обґрунтування, чому я не згоден з якимось із рішень, прийнятих ректором чи Вченою радою університету, яку він очолює, та пропонувати свій варіант розв'язання тієї чи іншої проблеми.

Звичайно, я розумію, що не до всього, що я буду радити, ректор дослухатиметься, але, сподіваюсь, що в період додання катаклізмів йому не завадять поради людини, яка з 1971 року працює у нашому вищому навчальному закладі з перервою лише на два з половиною роки для роботи керівником одного з найбільших структурних підрозділів колишнього Мінвузу УРСР, яка 21 рік відпрацювала ректором нашого закладу вищої освіти, піднявши його до рівня університету зі статусом національного та ввівши його в двадцятку кращих університетів України, яка у період виконання обов'язків народного депутата України не лише взяла активну участь у створенні незалежної української держави, але й кілька років, паралельно з виконанням функцій ректора, працювала ще й головою підкомісії з вищої освіти Верховної Ради України, яка 21 рік була головою докторської спецради та кілька років керівником експертної комісії ВАК України в галузі кібернетики та інформатики, яка два роки виконувала на громадських засадах обов'язки радника з питань вищої освіти прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко. І, звичайно ж, як людина, яка стільки життя вклала в розбудову нашого університету, я ніколи не буду радити ректору чогось такого, що підриватиме устої мною ж розбудованого.

Але, шановні мої читачі, переставши розміщувати на своєму сайті матеріали, пов'язані з життям нашого університету, я, звичайно ж, не перестану занотовувати усе цікаве з цього життя у пам'ять свого комп'ютера, щоб через кілька років викласти ці нотатки у черговій, уже 15-й книжці моєї історико-публіцистичної серії, яку, я сподіваюсь, читати вам буде цікаво.

В період катаклізмів для виживання колективу потрібні не протистояння ...

До речі, спілкуючись у п'ятницю на Загальних зборах НАПН України (в перерві між заслуховуванням звіту Президента нашої академії Василя Кременя, затвердженням Стратегії розвитку та нового Статуту академії) з кількома ректорами, які теж є або академіками, або член-кореспондентами нашої академії, я поцікавився, як вони адаптуються до умов протистояння катаклізмам. І отримав від кожного майже одну і ту ж відповідь, що вони, як і я, прийшли до висновку, що будь-які протистояння в колективі слід припинити і консолідувати зусилля усіх членів колективу на пошук кращих варіантів виживання університету в умовах наростання цих катаклізмів. Це ще раз переконало мене, що місяць тому я прийняв правильне рішення від критики на сайті дій ректора перейти до подачі йому через секретаря службових записок з конструктивними пропозиціями.

І оскільки я знову згадав про Загальні збори НАПН України, то додам, що за ті півроку, що пройшли з дня попередніх Загальних зборів академії, ряди нашої академії поріділи – пішли з життя академік Шкіль (одразу після попередніх зборів), академік Киричук (через деякий час після попередніх зборів) та академік Авдієвський (за день до проведення нинішніх зборів). Прощання з Авдієвським, який був не лише академіком НАПН України і директором культурологічного інституту в Національному педагогічному університеті імені Драгоманова, але й всесвітньо відомим диригентом, відбудеться у понеділок 28 березня до 12-ї години в Консерваторії, з 12-ї години до 13-ї в Храмі Святого Володимира, а потім на Байковому цвинтарі.

Зі смертю академіків Шкіля та Киричука з 15 академіків-засновників НАПН України живими сьогодні залишились лише шість: Каніщенко, Мадзігон, Прокопенко, Савченко, Таланчук і я.

Ну і на завершення кілька слів про мою зустріч з колишнім міністром Станіславом Ніколаєнком, який був гостем від Асоціації аграрних вищих навчальних закладів на наших Загальних зборах. Станіслав Ніколаєнко дорікнув мені за те, що я про нього, пославшись на досвід спілкування з ним як з міністром у ті часи, коли ще був ректо-

ром, під час обговорення у мережі Фейсбук можливих кандидатів на посаду міністра у новому уряді (замість Сергія Квіта) написав, що він за натурою не є демократом. І своєю образою на мене за таку характеристику Станіслав Ніколаєнко висловив у такому тоні і з використанням такої лексики та аргументації, що я змушений був у розмові з ним йому ще раз підтвердити, що своїм тоном і своєю лексикою та аргументацією він ще раз додатково підтверджує те, що не лише не був, а і не є демократом, а як був соціалістом, так ним і залишається.

Березень завершився кількома знаковими подіями для ВНТУ

У четвер 31 березня 2016 року у нашому університеті відбулося засідання Конференції трудового колективу та засідання Вченої ради, на яких були прийняті рішення, котрі можна додати до числа знакових подій для Вінницького національного технічного університету.

Знакове рішення Конференції трудового колективу полягає у тому, що на ньому було затверджено новий склад Наглядової ради ВНТУ, головою якої Міністром освіти і науки України Сергієм Квітом рекомендовано Олексія Дніпрова, котрий працює заступником голови Адміністрації президента України, а членами рекомендовано дев'ять відомих в наукових та адміністративних колах осіб: віце-президента НАПН України Гуржія, народного депутата України Домбровського, директора Інституту електродинаміки НАН України Кириленка, генерального директора «Вінницяобленерго» Поліщука, професора НТУУ «КПІ» Пересаду, радника міністра освіти і науки з питань інформатизації Валєєва, заступника голови Вінницької обласної державної адміністрації – начальника обласного управління освіти і науки Івасюка, директора Вінницької обласної телерадіокомпанії Коваленко, мера Вінниці Моргунова.

Із минулого складу Наглядової ради ВНТУ, яка була створена ще у часи мого ректорства, до нового складу увійшли Гуржій, який тоді працював заступником мініст-

ра освіти і науки України, Домбровський, який тоді працював Головою Вінницької обласної державної адміністрації, та Івасюк, який тоді уже працював начальником Вінницького обласного управління освіти і науки, але ще не мав статусу заступника голови Вінницької обласної державної адміністрації.

У новому складі трохи понизився статус голови Наглядової ради ВНТУ, оскільки головою її попереднього складу був Президент Національної академії педагогічних наук України, ексміністр освіти і науки України, академік НАН та НАПН України, доктор філософських наук, професор Василь Кремень, а нинішній голова Олексій Дніпров такого рівня наукових та адміністративних регалій ще не має, хоча саме від нього нині значною мірою залежить, кого і якою нагородою нагородить Президент Порошенко, оскільки саме у його функції (як заступника голови Адміністрації президента України) входить підготовка нагородних документів.

До речі, ще за часів Міністра освіти і науки Дмитра Табачника Олексій Дніпров відпрацював один рік заступником міністра з фінансових питань, за що, згідно з вимогами люстраційного законодавства, підлягав люстрації, але уникнув цієї процедури у зв'язку з переведенням на посаду заступника голови Адміністрації президента України. А про те, що він підлягає люстрації, зовсім недавно знову нагадала у ЗМІ начальник департаменту люстрації Міністерства юстиції України Козаченко.

Але, можливо, що скоро в адміністративній кар'єрі Олексія Дніпрового можуть настати суттєві зміни, оскільки, якщо Дніпров рекомендований на посаду заступника голови Адміністрації президента самим Петром Порошенком, то після переходу нинішнього голови президентської адміністрації Бориса Ложкіна на роботу в Кабмін (на посаду першого віце-прем'єр-міністра у майбутньому уряді Володимира Гройсмана) він може підвищитись у посаді з рівня заступника до рівня голови президентської адміністрації, а якщо Дніпров був рекомендований на посаду заступника не Порошенком, а Ложкіним, то після складення

останнім повноважень голови президентської адміністрації, він може і втратити посаду заступника голови президентської адміністрації, оскільки цілком природно, що новий голова захоче мати на посаді заступника, через якого проходять усі нагородні документи, свою людину.

Другою знаковою подією для ВНТУ, що сталася 31 березня 2016 року, є те, що Вчена рада університету затвердила склад проєктних груп та основні програмні документи зі спеціальностей нового переліку, щоб їх ліцензувати на третьому рівні освіти – рівні підготовки докторів філософії з тих спеціальностей, з яких у ВНТУ уже здійснюється підготовка бакалаврів на першому рівні та магістрів на другому рівні. Тож тепер колективам усіх випускових кафедр і адміністрації Інституту магістратури, аспірантури та докторантури нашого університету потрібно протягом менше двох місяців «відшліфувати» усі проєктні документи і не пізніше 31 травня 2016 року подати їх до міністерства, яке проводитиме ліцензування, оскільки на Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, яке поки що є лише на папері, законом покладено лише процес акредитації.

А третьою знаковою подією березня є те, що по одному з ключових параметрів наш університет віднині уже готовий до перевірки на відповідність вимогам, що висувуються до університетів зі статусом національного, яку ми будемо проходити у 2017 році. Я маю на увазі вимогу, щоб усі випускові кафедри очолювались докторами наук, або кандидатами наук, які мають вчене звання професора. Як ви пам'ятаєте, шановні читачі, з моїх попередніх повідомлень, на чотирьох випускових кафедрах ВНТУ завідувачами у минулому році обрались кандидати наук, доценти. І ось тепер – після засідання Вченої ради університету 31 березня – я довідався, що ректор Володимир Грабко таки дослухався до моєї поради і замість завідувачів трьох випускових кафедр – кандидатів наук, доцентів Терешкевича (кафедра електротехнічних систем електроспоживання та енергетичного менеджменту), Крупельницького (кафедра обчислювальної техніки) та Іщенка (кафедра

екології та екологічної безпеки), котрі пішли з посад завідувачів за власним бажанням, призначив виконувачами обов'язки завідувачів цих кафедр (з наступним обранням за конкурсом) докторів наук, професорів Бурбело, Мартинюк та Петрука, причому професор Петрук добровільно склав з себе повноваження директора Інституту екологічної безпеки та моніторингу довкілля і помінявся з доцентом Іщенком посадами. Що ж до ще однієї кафедри – телекомунікаційних систем та телебачення, то її завідувач, кандидат наук, доцент Бортник нещодавно отримав вчене звання професора і тепер уже теж відповідає як акредитаційним вимогам до магістерських програм, так і вимогам до університетів зі статусом національного. В ближній перспективі з метою забезпечення наявності двох докторів наук планується також – як я і прогнозував в одній зі своїх попередніх інформацій на цьому ж сайті – попарне об'єднання кількох випускових кафедр, але остаточного рішення (яка з них з якою буде об'єднуватись) на рівні Вченої ради університету ще не прийнято, його приймуть після завершальних роз'яснень міністерством відповідної вимоги Ліцензійних умов.

А для мене особисто це засідання Вченої ради університету теж стало знаковим, і не лише тому, що я був затверджений керівником проєктної групи з підготовки докторів філософії за спеціальністю «Системний аналіз», але ще й тому, що Вчена рада присвоїла гриф «монографія» науковій праці, підготовленій мною разом з доктором наук, професором Олександром Мокіним та кандидатом наук, доцентом Олексієм Жуковим, в якій презентовані результати досліджень, отримані нами у процесі виконання одного з кафедральних наукових проєктів упродовж кількох попередніх років.

Вінничани у науково-методичних комісіях

6-го квітня 2016 року Міністерство освіти і науки України видало наказ № 375 «Про затвердження персонального складу науково-методичних комісій (підкомісій) сектору вищої освіти науково-методичної ради МОН Украї-

ни», текст якого з'явився на відповідному сайті та в інтернеті уже наступного дня.

Нагадаю, що нинішніми нормативними документами заборонено експертами НМК обирати ректорів та проректорів вищих навчальних закладів, які у минулих складах НМК складали досить значну їх частину.

Зробивши пошук за назвою нашого міста Вінниця, я з цього об'ємного документа довідався, що до науково-методичних комісій з вищої освіти як експерти за різними спеціальностями увійшли 17 професорів із вінницьких університетів, зокрема, з Вінницького державного педагогічного університету (ВДПУ) – 1, з Вінницького національного медичного університету (ВНМУ) – 3, з Вінницького національного аграрного університету (ВНАУ) – 5, із Вінницького національного технічного університету (ВНТУ) – 8.

Оскільки я працюю професором у ВНТУ, то, звичайно ж, мене зацікавила першочергово інформація про те, кого обрано за конкурсом до НМК із числа тих вінничан, які працюють у ВНТУ.

І я побачив, що найбільше експертів делегував до НМК факультет автоматики, електроніки та комп'ютерних систем управління – цей факультет делегував експертом за спеціальністю 122 (Комп'ютерні науки та інформаційні технології) завідувача кафедри автоматики та інформаційно-вимірювальної техніки, д.т.н., проф. Романа Кветного, за спеціальністю 151 (Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології) завідувача кафедри комп'ютерних систем управління, д.т.н., проф. Володимира Дубового, за спеціальністю 152 (Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка) завідувача кафедри метрології та промислової автоматики, д.т.н., проф. Володимира Кучерука.

Двох експертів делегував до НМК факультет радіотехніки, зв'язку та приладобудування – це завідувач кафедри проєктування медико-біологічної апаратури, д.т.н., проф. Сергій Злепко – за спеціальністю 163 (Біомедична інженерія) і це декан цього факультету, д.т.н., проф. Василь Кичак – за спеціальністю 172 (Телекомунікації та радіотехніка).

Також двох експертів делегував до НМК факультет машинобудування та транспорту – це професор кафедри автомобілів та транспортного менеджменту, д.т.н., проф. Андрій Поляков – за спеціальністю 275 (Транспортні технології) і це завідувач цієї ж кафедри автомобілів та транспортного менеджменту, д.т.н., проф. Віктор Біліченко. Ознайомившись саме з цією інформацією, я трохи здивувався від того, що міністерська конкурсна комісія умудрилась відібрати з однієї кафедри одразу двох професорів як експертів, але коли побачив, що Андрій Поляков вписаний не за основною посадою професора кафедри автомобілів та транспортного менеджменту, а за посадою директора Центру моніторингу якості освіти та інновацій навчального процесу (ЦМЯОІНП), яку він посідає на громадських засадах, керуючи лише самим собою, оскільки інших працівників у цьому центрі немає, то зрозумів, що конкурсна комісія, відбираючи як експерта професора Андрія Полякова, просто-напросто не здогадувалась, що професор Андрій Поляков працює на тій же кафедрі, що й уже відібраний нею як експерт завідувач цієї кафедри, професор Віктор Біліченко. Але моє здивування суттєво посилилось, коли я побачив, що д.т.н., проф. Андрій Поляков, знову ж таки як директор ЦМЯОІНП, відібраний ще й експертом за спеціальністю 255 (Озброєння та військова техніка) – це моє здивування було викликане, поперше, тим, що один і той же професор став експертом одразу з двох різних спеціальностей, а, по-друге, тим, що у нашому ВНТУ немає і ніколи не було ніякої спеціальності, пов'язаної з озброєнням і військовою технікою, а тому ніколи і ніким не викладались навчальні дисципліни, пов'язані з озброєнням і військовою технікою. А те, що до переїзду з Києва до Вінниці професор Андрій Поляков працював у військовому університеті навряд чи дає йому право бути рекомендованим експертом за цією спеціальністю від ВНТУ, оскільки у ВНТУ, де цієї спеціальності немає, він працює уже більше 10 років, за які, треба сподіватись, прогрес в озброєнні і військовій техніці досяг такого рівня, якого уже не має професор Андрій Поляков за

своїми залишковими знаннями у цій галузі. До речі, 18.03.2015 р. на цьому ж сайті я опублікував інформацію під заголовком: «А судді – хто?», в якій розповів про те, що, згідно з наказом міністра Сергія Квіта від 04.02.2015 р. № 93 «Про затвердження персонального складу Науково-технічної ради Міністерства освіти і науки України ...», як член цієї ради за напрямом «Енергетика та енергоефективність» призначений професор кафедри автомобілів та транспортного менеджменту ВНТУ, д.т.н., проф. Андрій Поляков. Тож виходить, що ті дві спеціальності вищої освіти, за якими професор Андрій Поляков призначений наказом міністра експертом і які не збігаються між собою, водночас не збігаються і з галуззю науки, в якій тим же міністром Андрій Поляков теж призначений експертом. Невже цього не побачили члени конкурсної комісії? І невже на професорові Андрієві Полякові для нашого міністерства «зійшовся клином білий світ»? Незрозуміло особисто мені і бажання самого Андрія Полякова стати тричі експертом міністерського рівня, залишаючись ще й експертом у центрі моніторингу якості освіти на університетському рівні, адже, на відміну від Леоніда Брежнєва, який лише носив причеплені йому чотири зірки Героя, Андрію Полякову потрібно буде ще й щось робити на усіх цих чотирьох експертних посадах попри те, що всі вони мають статус громадських.

Але повернемося знову до аналізу наказу № 375. Згідно з цим наказом від Інституту екологічної безпеки та моніторингу довкілля нашого університету експертом за спеціальністю 183 (Технології захисту навколишнього середовища) визначено завідувача кафедри екології та екологічної безпеки, д.т.н., проф. Василя Петрука, який подавав на конкурс документи, ще будучи директором цього інституту, тому і в наказі значиться ще директором.

А ось від 4-х факультетів – факультету менеджменту, факультету електроенергетики та електромеханіки, факультету будівництва, теплоенергетики та газопостачання і від факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії – у складі НМК я не побачив нікого. Скоріш за все,

Хотілось би, щоб улюбленці Фортуни стали ще й улюбленцями народу

оскільки їхні професори були у попередньому складі НМК, то вони документи в конкурсну комісію не подавали.

Однак і 8 експертів в НМК від одного університету – це цілком ніж достатньо для визнання ВНТУ експертною установою високого рівня, тому можна вважати, що нинішній конкурс нашими професорами пройдено успішно. Але оскільки НМК обираються лише на 3 роки і більше ніж два терміни експертом нікому не можна бути, то уже сьогодні потрібно думати про те, кого ми рекомендуватимемо до НМК через 6 років.

Хотілось би, щоб улюбленці Фортуни стали ще й улюбленцями народу

14 квітня 2016 року за підтримки 257 народних депутатів України 38-річний Володимир Гройсман, за рішенням Верховної Ради України, став Прем'єр-міністром України, котрий змінив на цій високій посаді Арсенія Яценюка.

Починаючи з 15-річного віку, Володимир Гройсман демонструє усім, хто його знає, високу ефективність своїх рішень і високі досягнення як у бізнесі, так і в роботі на різних як виборних посадах, так і на посадах державної служби, починаючи з посади міського голови міста Вінниці і завершуючи керівною посадою в міністерстві та посадою Голови Верховної Ради України, що є свідченням того, що він у дитячому віці вловив посмішку Богині удачі Фортуни.

Я нагадаю, що, згідно з міфологією, над кожним, хто народжується, в небі пролітає з посмішкою Богиня удачі Фортуна. І життя того, хто повернув очі до неї і вловив її посмішку, надалі супроводжується успіхами в усіх задуманих ним справах.

Нині в Україні багато нерозв'язаних проблем, а саме: це і проблема повернення окупованого Росією Криму, це і проблема успішного завершення антитерористичної операції на Донбасі, це і проблема боротьби з корупцією, це і проблема боротьби з бідністю широких верств населення, це і проблема реформування економіки з метою нарощен-

ня її потужності, це і проблема судової реформи та реформи усієї правоохоронної системи, це і реформа системи освіти та охорони здоров'я; і ще багато інших проблем, які ляжуть важким тягарем як на прем'єр-міністра, так і на очолюваний ним уряд, який затверджений 269 голосами народних депутатів України

І хочеться вірити, що Фортуна, яка допомагала Володимиру Гройсману в його попередньому житті, допоможе йому впоратись і з усіма нинішніми проблемами також, і що він стане не лише улюбленцем Фортуни, але і улюбленицем народу, який завдяки старанням як самого Володимира Гройсмана, так і членів очолюваного ним уряду стане жити краще і впевненіше.

І як би кожен із нас особисто не ставився до Володимира Гройсмана, ми маємо сьогодні усі разом побажати йому успіхів, тому що його успіхи стануть і нашими успіхами, а його невдачі боляче вдарять і по кожному з нас.

А на завершення цього матеріалу я хочу звернути вашу увагу, шановні читачі, на те, що життя Голови Комітету з питань освіти і науки Верховної Ради України Лілії Гриневич, котра призначена міністром освіти і науки України, на якій би посаді вона не працювала, теж супроводжується успіхами, що є свідченням того, що в дитинстві вона теж нагороджена посмішкою Фортуни, а тому мені, усе життя якого пройшло в царині освіти, хочеться і їй побажати стати не лише улюбленицею Фортуни, а і улюбленицею народу.

Чому у складі Наглядової ради університету має бути авторитетний професор із числа тих, хто працюють у ньому

Нині в університетах України на виконання вимог Закону України про вищу освіту триває процес створення Наглядових рад, яким міністерство передає контроль за діяльністю ректорів і Вчених рад, котрі, працюючи в умовах автономії, інколи трактують цю автономію як

Чому у складі Наглядової ради університету має бути авторитетний професор ...

вседозволеність і наділення правом ігнорувати чинне законодавство.

Нещодавно Конференція нашого Вінницького національного технічного університету теж проголосувала за новий склад Наглядової ради, до якого не увійшов жоден представник колективу університету, а тому наш університет протягом наступних 5 років матиме таку Наглядову раду (після її затвердження наказом Міністра освіти і науки Лілії Гриневич), в якій не буде жодного члена, котрий може донести до інших її членів об'єктивну інформацію про процеси в університеті та про відповідність параметрів цих процесів вимогам чинного законодавства. А тому ця Наглядова рада буде оцінювати усі процеси, що протікають в університеті, лише зі слів ректора, котрий завжди зацікавлений в позитивній оцінці лише усього того, що пропонує він сам. Та й Наглядова рада збиратиметься на свої засідання лише тоді, коли цього побажає ректор, котрий організовуватиме ці засідання. А це суттєво деформує саму ідею створення при університетах Наглядових рад як органів контролю за діяльністю ректорів та Вчених рад.

А тому я пропоную і Міністру освіти і науки Лілії Гриневич, і виконувачу обов'язків Голови Комітету з питань освіти і науки Верховної Ради України, народному депутату Олександрові Співаковському ініціювати в формі наказу міністра чи рекомендації комітету норму, згідно з якою до складу Наглядової ради університету обов'язково має входити авторитетний професор із числа тих, хто працює в університеті, здатний відстоювати свою точку зору в полеміці з ректором, з покладенням на нього обов'язків планування засідань Наглядової ради, організації цих засідань та доведення до відома членів Наглядової ради об'єктивної інформації про діяльність ректора і Вченої ради університету, з якої можна судити про відповідність рішень, що приймаються ректором і Вченою радою, нормам чинного законодавства.

І тоді, по-перше, не буде такого, що Наглядова рада не збирається на свої засідання і не здійснює ніякого контролю за діяльністю ректора та Вченої ради, що мало місце

протягом останніх 5 років у нашому університеті. А по-друге, пам'ятаючи про наявність у Наглядової ради зворотного зв'язку з колективом університету, роль якого виконуватиме той професор, хто увійде до її складу, ректор і Вчена рада вчасно зупиняться від прийняття рішень, котрі йдуть врозріз з нормами чинного законодавства.

Закон України про вищу освіту передбачав, що контроль за діяльністю ректора здійснюватиметься через Вчену раду, яку очолюватиме вибраний таємним голосуванням голова з числа членів цієї ради. Але нині у переважній більшості університетів головою Вченої ради обрано ректора, що фактично не порушує вимог закону, але позбавляє ці ради функцій контролю за діяльністю ректорів, оскільки не може виборний орган ефективно контролювати дії свого голови. І, якщо за нормами попереднього закону про вищу освіту контроль за діями ректора здійснювався міністерством, і не лише міністр чи його заступник, а навіть керівник департаменту вищої освіти Олег Шаров міг вимагати від ректора будь-якого університету скасування тих рішень, які йдуть врозріз з нормами чинного законодавства, то за нині чинним законом, яким запроваджено автономію вишів, керівники міністерства уже позбавлені права вимагати від ректорів скасування будь-яких їхніх рішень, а тому рекомендують це робити органам самоврядування університетів.

Тож у нинішніх умовах лише Наглядова рада університету об'єктивно здатна контролювати діяльність ректора та очолюваної ним Вченої ради, для забезпечення членів якої об'єктивною інформацією і має входити до складу Наглядової ради авторитетний професор із числа тих, хто працюють в університеті, та здатні висловлювати вголос критичні зауваження стосовно рішень, прийнятих ректором чи очолюваною ним Вченою радою. І, на мій погляд, якщо ми не «ввімкнемо» цей запобіжник, то у сфері вищої освіти може настати анархія з подальшим переходом у хаос.

Постскриптум. На мій лист до Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич, в якому було викладено ці аргу-

менти, я отримав листа за підписом директора департаменту вищої освіти МОН України Олега Шарова, в якому він повідомив мені про те, що міністерство не може позитивно відреагувати на мою пропозицію, оскільки це увійшло б у протиріччя з вимогами Закону України «Про вищу освіту».

Стосовно трактування наказу т.в.о. міністра Совсун про скорочення працівників

13 квітня 2016 року т.в.о. міністра Інна Совсун видала наказ № 433 «Про деякі питання формування штатних нормативів», в якому «керівникам навчальних закладів та установ освіти» поставлена задача, далі цитую: «...забезпечити у 2016 році скорочення керівного, адміністративного, управлінського, господарсько-обслуговуючого персоналу, водіїв, робітників, які обслуговують громадські будівлі, на 10 відсотків».

Цей наказ вимагає від керівників «...до 15 липня 2016 року надати Міністерству інформацію щодо здійснення скорочення, передбаченого пунктом 1 цього наказу», а оскільки, згідно з КЗПП, працівник, якого установа збирається скоротити, має адміністрацією цієї установи бути попередженим за три місяці до дати скорочення, то виходить, що таке попередження усім працівникам, які потрапляють під скорочення, мало б бути адміністрацією нашого університету зроблене до 15 квітня, що, виходячи з того, що наказ було підписано т.в.о. міністра Совсун лише 13 квітня, фізично здійснити було неможливо, адже за один день навіть об'єктивний аналіз того, кого потрібно скорочувати в установі, в якій під таке скорочення підпадає біля 80 осіб, зробити неможливо, не кажучи уже про організацію повідомлення під розпис усіх, хто потрапив у число скорочуваних.

Тож міністерство цим своїм наказом поставило керівників освітніх установ в умови, коли вони змушені будуть або порушувати КЗПП, або не виконати вищевказаний наказ у визначені у ньому терміни.

Звичайно, керівникам доведеться вибирати «із двох зол менше». А «меншим злом» для них буде порушення терміну виконання наказу, оскільки це потягне максимум на догану, у той час, як в разі, якщо вони порушать КЗПП, то усіх працівників, скорочених без дотримання вимог цього Кодексу законів про працю, суди за їхніми заявами обов'язково поновлять на посадах. А це уже буде не порушенням терміну виконання наказу, а повним його невиконанням, за що можна очікувати більш суворе покарання.

До речі, відбираючи посади під скорочення, адміністрації кожної освітньої установи потрібно суворо дотримуватись «букви» наказу стосовно категорій працівників, яких стосуватиметься скорочення, оскільки недотримання категорійності працівників, визначеної в наказі, теж може привести до судового поновлення на посадах тих скорочених, які потрапили під скорочення, належачи до тих категорій, скорочення з яких в цьому наказі не передбачене.

А тому я ще раз звертаю увагу адміністрації нашого університету на те, що категорії працівників, визначених в наказі під скорочення, – це представники «...керівного, адміністративного, управлінського, господарсько-обслуговуючого персоналу, водіїв, робітників, які обслуговують громадські будівлі...». Тож під скорочення не підпадає професорсько-викладацький персонал (асистенти, старші викладачі, доценти, професори і завідувачі кафедр), навчально-допоміжний персонал (лаборанти, зав. лабораторіями, інженери з обслуговування складного навчального обладнання і методисти) та науковий персонал (молодші наукові співробітники, наукові співробітники, старші наукові співробітники, провідні наукові співробітники, головні наукові співробітники та завідувачі науково-дослідних лабораторій).

Постскриптум. Лілія Гриневиц, після її призначення Міністром освіти і науки, відмінила цей наказ епохи Квіта одним із перших.

Бажаючим стати лікарем доцільно отримувати цю професію у Вінницькому національному медичному університеті, професори якого є дійсно професорами

Починаючи з середини січня, я почав відчувати погіршення самопочуття, яке супроводжувалось важкістю в ногах і прискореним серцебиттям. Тож одного дня, змірявши пульс і тиск, я побачив, що замість звичного тиску в пропорції 130 на 80 у мене встановився тиск в пропорції 170 на 120, а замість звичного пульсу в 65 ударів за хвилину навіть у стані спокою я мав 130 ударів за хвилину.

Провівши ці заміри протягом двох тижнів і зрозумівши, що з серцем у мене почалися серйозні негаразди, я зателефонував до свого доброго знайомого ще з тих часів, коли працював ректором ВНТУ, ректора Вінницького національного медичного університету, академіка Національної академії медичних наук України, професора Василя Мороза і попросив його порадити мені, до кого з вінницьких професорів мені звернутись для постановки кваліфікованого діагнозу і призначення ефективного лікування. І Василь Максимович, відгукнувшись на моє прохання, звів мене з професором Юрієм Мостовим, котрий разом з кардіологом із медичного центру «Пульс» Юлією Мелащенко здійснили повне обстеження мого серця і не лише поставили мені точний діагноз, але і передали мене в руки іншого професора Валерія Іванова, який є визнаним кардіологом і ефективно лікує зокрема і такі пошкодження серця, яке виявилось у мене.

До речі, під час обстеження у медичному центрі «Пульс» мені довелось цілу добу носити на собі під сорочкою навіть вночі під час сну та під час робочого дня в університеті цілу портативну лабораторію з кількох приладів, котрі нагнітали повітря кожні 5–10 хвилин у пневмозатискач м'язу лівої руки, безперервно заміряли тиск і пульс і записували це за допомогою мікропроцесора в електронну пам'ять. Разом з системою шлангів і провідників я тоді був схожий на терориста-смертника, який на-

чепив на себе вибуховий пристрій, тож добре що було ще холодно і усе ховалось під курткою, роблячи мене лише дещо масивнішим, ніж звичайно, а то міг би потрапити і під пильне око працівників СБУ.

А пошкодження серця було таким – у мене виявився крововилив зі стінки лівого передсердя, що перетворився в згусток крові, приліплений до внутрішньої стінки серця, який і спричинив подвоєння частоти скорочення серцевого м'яза та підвищення тиску.

Як правило, такий згусток видаляють із передсердя оперативним шляхом, але професор Валерій Іванов запропонував мені нову методику лікування цієї недуги, суть якої полягала в розчиненні цього згустку крові шляхом вживання нових ефективних препаратів без оперативного втручання. Я, звичайно ж, погодився, і розпочав лікуватись за методикою професора Валерія Іванова без перебування в стаціонарі кардіологічного відділення, але під його неусипним наглядом. В процесі лікування він відшукав найоптимальніший комплекс ліків і через 2 місяці лікування я уже можу сказати, що мій недуг подолано – нині я маю стабільно тиск 125 на 70, пульс 60, а кардіограма показує, що того згустку крові, який провокував подвійне скорочення серця, у передсерді уже немає.

Тож завершити цю розповідь я хочу констатацією факту, що у Вінницькому національному медичному університеті професорами працюють справжні професори, у яких є чому навчитись, а тому юнакам і дівчатам, які нині завершують навчання у школі і мріють стати лікарями, доцільно вступати саме у Вінницький національний медичний університет, що уже давно зрозуміли у багатьох країнах світу. Адже саме у Вінницький національний медичний університет щороку тисячами вступають громадяни багатьох країн світу, оскільки інформація про високу кваліфікацію його професорів уже заповонила світ.

А тих юнаків і дівчат, які не збираються ставати медиками, оскільки їм більше до вподоби інженерія, програмування, системний аналіз чи інформаційні технології, я прошую на навчання до нашого Вінницького національ-

ного технічного університету, який теж є відомим далеко за межами нашої країни, адже у ньому професори теж справжні.

Роздуми з приводу змін, внесених Верховною Радою України до Конституції нашої держави в частині здійснення правосуддя

У четвер 2 червня 2016 року Верховна Рада України своїм рішенням, прийнятим 335 голосами її членів, внесла зміни до Конституції нашої держави в частині здійснення правосуддя, з яких розпочинається відлік нового етапу в становленні демократії і справедливості у нашій країні.

Цього ж дня при зустрічах в університетських коридорах до мене, як до депутата Верховної Ради України 1-го скликання, котрий завжди коментує на своєму сайті знакові політичні події, звернулись декілька колег із запитаннями, як я оцінюю рішення, щойно прийняті українським парламентом. Тож бачачи, що моя думка є цікавою для читачів мого сайту, я вирішив висловитись публічно і з цього приводу.

Слухаючи виступи народних депутатів України в процесі обговорення на четверговому засіданні українського парламенту спочатку законопроекту про статус суддів, а потім і законопроекту про внесення змін до Конституції нашої держави в частині здійснення правосуддя, я мимоволі згадав свої роки навчання в аспірантурі за науковою спеціальністю з технічної кібернетики на кафедрі теоретичних основ електротехніки Криворізького гірничорудного інституту у 70-і роки минулого століття.

Вступивши до аспірантури і затвердивши тему кандидатської дисертації, я розбив увесь шлях до кінцевої мети на окремі етапи, на кожному з яких ставив собі конкретну задачу, розв'язував її і публікував в наукових журналах отримані результати, а тому через два роки після вступу до аспірантури я уже мав готову до захисту дисертацію і достатню кількість наукових публікацій за її результатами.

За рік до мого вступу в аспірантуру до того ж самого наукового керівника, яким був завідувач кафедри теоретичних основ електротехніки Еммануїл Григорович Файнштейн, вступив інший аспірант, назвемо його Толя, який фонтанував ідеями, і якого мені у першій розмові після мого вступу до аспірантури Еммануїл Григорович порадив наслідувати. Але особливістю характеру Толі було те, що якщо в процесі реалізації якоїсь ідеї він знаходив якийсь новий і більш досконалий, на його думку, варіант продовження дослідження, то він кидав незавершеним попередній варіант і «перемикався» на новий варіант, не доводячи попередній до логічного завершення у вигляді кінцевого результату, вартого для опублікування у науковому журналі. Тож через 3 роки навчання в аспірантурі у Толі після її завершення не виявилось ні готової до захисту дисертації, ні публікацій в наукових журналах. Але він пообіцяв Еммануїлу Григоровичу, який тепер уже йому ставив мене в приклад, що ось-ось він доведе до кінця дослідження за останньою його геніальною ідеєю і подасть йому готовий до захисту варіант дисертації, яку одразу ж захистить, як тільки вийдуть з друку статті з її останніми результатами. Тож Толя після завершення аспірантури під чесне слово, що ось-ось у нього буде готовою дисертація, якою і він, і науковий керівник, і кафедра будуть пишатись, був залишений Еммануїлом Григоровичем працювати асистентом кафедри. А мені, хоч я ще за рік до завершення аспірантури подав свою дисертацію у спецраду Київського політехнічного інституту, вакансії на кафедрі не залишилось, і я поїхав за розподілом працювати у Вінницькому філіалі Київського політехнічного інституту.

Прошло 30 років. Я уже став і доктором технічних наук, і професором, і академіком, і заслуженим діячем України в галузі науки і техніки, і народним депутатом України, і ректором Вінницького державного технічного університету, автором більше 300 наукових публікацій та більше 50 винаходів. І ось одного дня до мене – уже голови докторської спецради з технічної кібернетики при Вінницькому державному технічному університеті – прий-

шов колишній мій колега по аспірантурі у Криворізькому гірничорудному інституті Толя з проханням прийняти до захисту його кандидатську дисертацію, результати якої опубліковані у 4 наукових статтях. Оскільки тоді ще не було вимоги мати не менше 5 публікацій за матеріалами кандидатської дисертації, то я взяв його дисертацію, прочитав і дав поради як її структурувати і дооформити для того, щоб її можна було прийняти до захисту у очолюваній мною спецраді. Толя поїхав і пропав зі своєю дисертацією на цілий рік. Через рік він її привіз у тому варіанті, який влаштовував спецраду, був прийнятий до захисту, захистився і за пару років до виходу на пенсію став кандидатом наук.

Цей приклад я навів для того, щоб наочно продемонструвати, до чого приводить бажання нескінченно удосконалювати щось і удосконалювати без втілення у життя його проміжних результатів. А саме цим принципом – «краще – ворог доброго» – і керувались ті народні депутати України, які на четверговому засіданні Верховної Ради України виступали з критикою президентського проєкту закону про внесення змін до Конституції України в частині здійснення правосуддя і вимагали його відхилити та не віддали свої голоси за прийняття цих змін. Особливо гостра критика лунала з уст депутатів від фракції партії «Самопоміч» та фракції Радикальної партії Ляшка, перша з яких за проєкт закону про внесення змін до Конституції України в частині здійснення правосуддя не дала жодного голосу, а друга дала лише один голос.

Особливо дивно мені було чути аргумент, що за проєкт закону про внесення змін до Конституції України не слід голосувати тому, що він не містить норми про негайне звільнення з посад усіх суддів одразу і заміни їх усіх на конкурсних засадах іншими правниками. Але ж, вдумайтесь, шановні читачі, що сталось би, якби дійсно з прийняттям цих змін одразу зі своїх посад були б звільнені усі судді?

Зупинився б розгляд десятків тисяч тих адміністративних, господарських, цивільних і кримінальних справ,

розгляд яких уже розпочався в судах, що призвело б до того, що на невизначений час, потрібний для створення конкурсних комісій, конкурсних документів і проведення самих конкурсів та входження переможців цих конкурсів у судові процеси, продовжували б сидіти в СІЗО тисячі громадян України, серед яких були б і такі, яких би суд потім визнав невинними. А десятки тисяч підприємств, документи яких були вилучені слідчими і передані в суди, продовжували б перебувати у цих судах, доводячи ці підприємства до банкрутства. А ті підприємства, що недоплатили податки, продовжували б їх недоплачувати невизначений час, від чого страждало б наповнення Бюджету країни. І цей список негативних наслідків від зупинки роботи одразу усіх судів – від місцевих і районних до апеляційних і вищих спеціалізованих та Верховного – можна продовжувати і продовжувати. Тож не можна не погодитись з нашим Президентом Петром Порошенком, який, виступаючи на цьому засіданні Верховної Ради України, наголосив на тому, що треба починати реальне реформування, а якщо щось піде не так, то можна буде внести нові зміни, які врахують виявлені в процесі імплементації недоліки і виведуть реформи на новий етап. А продовжувати дискусії роками і нічого не втілювати конкретного в життя, то є шлях до погіршення ситуації в країні.

Особливо здивували народні депутати України від фракції партії «Самопоміч», які не підтримали проєкт закону про внесення змін реформаторського характеру до Конституції України, незважаючи на те, що на прикладі свого лідера – мера Львова Садового – мали можливість бачити, які негативні наслідки може мати затягування з прийняттям необхідних рішень прогресивного характеру. Адже якби мер Садовий активніше вів переговори з фірмами, здатними будувати сміттєпереробні заводи, то такий завод уже не один рік працював би, переробляючи гору сміття під Львовом, і не було б нині обвалу сміттевої гори, яка поглинула у своїх надрах і кількох працівників з обслуги цього сміттєзвалища, і кількох працівників по-

жежних команд, які гасили пожежу на цьому сміттєзвалищі, що охопила його, і викликали обводненням сміття ще один його обвал. А, до речі, фірм, здатних будувати сміттєпереробні заводи, у світі є чимало, про що свідчить, принаймні, те, що одна з них пропонує свої послуги Вінниці і готова приступити до будівництва, як тільки буде вирішено питання про відведення необхідної земельної ділянки.

Здивувала мене і поведінка народних депутатів України від фракції Радикальної партії Ляшка, які під час виступу Президента України Петра Порошенка покинули зал засідань і пішли проводити засідання фракції з метою вироблення рішення про те, як голосувати з питання внесення змін до Конституції України, яких усі – і президент, і уряд у повному складі, і усі народні депутати України, що зібрались в залі засідань, і закордонні гості, що прибули на це засідання, – чекали хвилин з п'ятнадцять після завершення виступу президента і оголошення спікером парламенту Парубієм про початок голосування, і які, врешті-решт, під аплодисменти зали повернулись, але всі, за винятком одного, проголосували проти. Виникає запитання: «То навіщо було покидати зал, демонструючи цим, хотіли вони того чи ні, неповагу до всенародно обраного президента, щоб потім дружно проголосувати проти?». І хто мене після цього зможе переконати у тому, що Радикальна партія Ляшка не фінансується кимсь із недоброзичливців України!?

Вперше на цьому засіданні Верховної Ради України я почув і побачив виступ у статусі народного депутата України від партії «Батьківщина» нашої героїні Надії Савченко, нещодавно амністованої російським президентом Володимиром Путіним і відпущеної ним додому в Україну. Прослухавши цей різкий, гнівний виступ, я зрозумів і те, чому Путін раптом став таким «добрячком» і амністував Надію Савченко та відпустив додому, і те, що Надію Савченко не можна вносити ані в делегацію на перемовини у Мінську стосовно ситуації у Донбасі, ані в делегацію для участі в Міжпарламентській асамблеї Європи, ані в

делегацію для участі в перемовинах про обмін військово-полоненими у Донбасі, бо вона зі своєю безкомпромісністю і визнанням лише двох кольорів – чорного і білого – не є перемовником за своїм характером в принципі, і, на мій погляд, їй найбільше підходить робота у парламентському Комітеті з боротьби з корупцією та організованою злочинністю зі спеціалізацією, як офіцеру, на боротьбі з корупцією у системах постачання зброї і продовольства Збройним силам України, Національній гвардії та поліції. Саме на цій стезі вона могла б отримати найбільш вагомі результати у своїй парламентській діяльності. Але, боюсь, що її будуть використовувати як вістря нападу на проєкти тих законів, що несуть в собі саме ті реформи, які комусь за кулісами не до вподоби. І, дай Бог, щоб я у цьому прогнозуванні помилявся.

І на завершення – науковці з галузей природничих і технічних наук добре знають, що лише системи алгебраїчних рівнянь невисокого порядку, які описують статику об'єктів, можна розв'язувати за один крок, а складні системи алгебраїчних чи трансцендентних рівнянь високого порядку, і, тим паче, складні нелінійні диференціальні рівняння, які описують динаміку об'єктів, можна розв'язати лише методами послідовних наближень. Як лише методами послідовних наближень можна віднаходити оптимальні значення цільових функцій з багатьма змінними і відсутніми точними описами процесів в об'єктах дослідження, змінюючи, наприклад, послідовно значення однієї змінної при сталих значеннях інших змінних до тих пір, поки зростають (чи зменшуються) значення цільової функції, а потім проробляючи це з другою змінною, і так крок за кроком, аж поки не досягнемо точки максимуму (чи мінімуму) цільової функції. Процедура послідовних наближень лежить і в основі градієнтних методів оптимізації, за якими, визначаючи градієнт цільової функції і роблячи крок у напрямку його збільшення (чи зменшення) та знову визначаючи градієнт у досягнутій точці і роблячи наступний крок – і так крок за кроком – досягають точки максимуму (чи мінімуму) цільової функції. На жаль, цим

Чи наблизить кінець бойових дій у Донбасі повернення з російської в'язниці ...

апаратом не володіють журналісти, політологи, юристи, лікарі, офіцери та інші не «технарі» і не «природнички», що складають більшість у Верховній Раді України, а тому у ній постійно чути пропозиції досягти оптимуму в законодавстві, що є об'єктом складнішим за технічні та природничі, шляхом створення кожного із законів за один крок і на усі часи. Причому кожний бачить зміст цих законів у власному світлі і у власних координатах. Ось тому-то так важко і довго та непослідовно ми в Україні закладаємо законодавчий фундамент демократії і справедливості. І уже те, що 2 червня 2016 року Верховна Рада України внесла зміни в Конституцію нашої держави в частині здійснення правосуддя і прийняла новий закон про статус суддів, які несуть у собі досить багато новацій порівняно з тим, що ми мали, вона зробила серйозний крок у процес послідовних наближень нашого суспільного устрою до реальної демократії і ідеалів справедливості.

Чи наблизить кінець бойових дій у Донбасі повернення з російської в'язниці додому української героїні Надії Савченко?

25 травня 2016 року весь український народ радо зустрів звістку про те, що російський президент Володимир Путін під впливом лідерів західних країн, що підтримують Україну у справі визволення Донбасу від сепаратистських загонів, помилував засуджену до багаторічного ув'язнення українську льотчицю Надію Савченко, захоплену два роки тому у полон бойовиками і передану ними у Росію для організації судової розправи над нею.

У зв'язку з цією подією у багатьох українців само собою народилось запитання: «А чи не означає це, що російський президент уже остаточно зрозумів безперспективність своїх планів відторгнення від України її східних та південних земель для створення на них сателітної квазідержави «Новоросії» і відтепер можна уже чекати, що невдовзі він сяде за стіл переговорів, аби погодити процедуру завершення бойових дій у Донбасі, які лише тому і не

вщухають, що бойовики отримують від Росії боєприпаси, озброєння та підкріплення у вигляді кадрових російських військових і російських добровольців із числа тих, що нещодавно вийшли з в'язниць та шукають роботу, і любителів «острих ощущений»?»

Нині відповідь на це запитання хотів би отримати кожен житель України незалежно від того, по який бік від лінії фронту він проживає. І бажаючих дати відповідь на це запитання теж вистачає: одні прогнозують завершення бойових дій у Донбасі ще до осені нинішнього року, інші прогнозують більш віддалені терміни. Свій варіант відповіді спробую дати і я.

І почну формувати свою відповідь я з аналізу подій віддалених – з подій радянсько-афганської війни, яка завершилась через 10 років від її початку виведенням радянських військ з так і нескореного Афганістану. Через рік після цього відбулися вибори до Верховної Ради УРСР 12-го скликання, які пройшли під впливом ідей горбачовської перебудови, а тому серед новоспечених у 1990 році народних депутатів УРСР були уже не лише відібрані партією стопроцентні ленінці, але і прихильники демократичного розвитку держави, прихильники Народного руху за перебудову і учасники радянсько-афганської війни як з лівими, так і з правими поглядами.

На хвилі процесів демократизації я теж був обраний тоді до Верховної Ради УРСР і мав чимало розмов з тими народними депутатами УРСР, які воювали в Афганістані, зокрема і на теми, що завадило їм здобути перемогу у тій війні. І всі вони – вчорашні бойові офіцери – як лівих, так і правих політичних поглядів, не змовляючись, мені казали одне і те ж: якби у керівництва Радянського Союзу було бажання швидко і переможно закінчити ту війну в Афганістані, то втриє збільшивши сухопутний військовий контингент та залучивши до бойових дій важку бомбардувальну авіацію і ракетні частини, на озброєнні яких були тактичні ракети середньої дальності без ядерних головок, можна було б за кілька місяців зрівняти з землею усі афганські опорні пункти, які відмовлялись би скласти зброю, і завершити повною перемогою цю війну.

Але керівництво Радянського Союзу не бажало швидко і переможно завершити цю війну. І ось чому: офіцери будь-якої армії, яка не воює, від одноманітності життя – хто раніше, а хто трошки пізніше – впадають в пиятику, сержанти влаштовують нестерпні для новобранців позастатутні («дідівські») порядки, а усі разом з рядовими солдатами ігнорують заняття з підвищення своєї бойової підготовки і не підвищують військову майстерність; та й нова військова техніка, не беручи участі у бойових діях, а лише стріляючи на полігонах, не має перспектив вдосконалення, а тому кожній армії для збереження її бойового тону потрібна участь у якійсь локальній війні. Адже і офіцер, якого за пиятику можуть відправити на війну, де він може бути вбитим; і сержант, якого за впровадження позастатутних відносин у військовій частині можуть відправити на війну, де його можуть вбити не лише вороги, а й свої, з яких він знущався в казармі; і рядовий солдат, який ігнорував військову підготовку, а тому теж може бути вбитим більш вправними ворогами, знаючи такі перспективи, будуть намагатись і служити без зауважень, і навчатись бойовому мистецтву старанно. Тож Афганістан був для радянської армії саме тим полігоном, де проводилась в умовах бойових дій перевірка різних видів озброєння, та був «бойовою» гауптвахтою для усіх порушників порядку служби. Більш того, з роками він ще й став місцем підвищення кваліфікації, без служби в якому не мав змоги отримати нову зірочку на погонах будь-який офіцер. І, якби не прийшов до влади в Радянському Союзі Михайло Горбачов, який вирішив демілітаризувати державу і перебудувати її за європейськими зразками, то цілком можливо ми воювали б без надії на перемогу в Афганістані і сьогодні.

І коли після розвалу Варшавського договору і виведення радянських військ з країн Східної Європи і Афганістану розпочалася деградація армії, керівники Росії зрозуміли, що для її стабілізації потрібна нова локальна війна, але з меншими затратами ніж в Афганістані, оскільки економіка СРСР теж була в плачевному стані – це і було

основною причиною обох чеченських війн. Але і ці війни завершилися, а питання підтримки армії у бойовій готовності та запобігання деградації не стало менш актуальним. Тож локальні бойові дії в українському Донбасі, на мій погляд, і стали новим бойовим полігоном для сучасного російського озброєння і місцем підвищення кваліфікації офіцерського та сержантського складу та бойовою гауптвахтою для тих, хто погано служить і нехтує статутом чи своїми обов'язками.

А до цього додалось ще й бажання російських властей сприяти відправленню на погибель тих своїх «гарячих» голів, які ледь-що і з плакатами проти властей на площі виходять, то ж нехай краще йдуть спасати «руський мир» і назад не повертаються.

Виходячи з цього аналізу, я думаю, що бойові дії у Донбасі ще будуть довго – принаймні, завершаться вони не раніше, ніж відійдуть в Росії від влади Путін та його близьке оточення, а це теж трапиться не скоро. І переростати у відкриту війну України з Росією ці локальні бойові дії теж не будуть, оскільки тоді почнуть гинути люди і в російських прикордонних містах, а цього Путіну росіяни не простять, і він це розуміє.

Донбас, як ще один шахтарський регіон, Росії не потрібен, оскільки зі свого боку Донбасу вони уже давно усі шахти закрили, адже видобувати вугілля на відкритих кар'єрах Екібастузу та в неглибоких шахтах Кузбасу, де пласти досягають товщини двох з половиною метрів, набагато дешевше, ніж на кілометровій глибині шахт Донбасу з їх 40-сантиметровими пластами. Та й отримати додатково, до тих, що у нього уже є, кілька мільйонів «гарячих» донбаських голів, які можуть прийти під Кремль і стукати об Мавзолей касками, Путіну теж, я не думаю, що захочеться. А утримувати за рахунок Росії «Новоросію», яка не воює й перестане бути бойовим навчальним полігоном і гауптвахтою для армії, Путіну та його фінансовому оточенню теж не хочеться.

Тож Росію Путіна найбільше влаштовуватиме український Донбас саме у такому стані, у якому він зараз є. А тому, думаю, нічого чекати прогресу ні від мінських пе-

ремовин, ні від нормандських, ні від яких інших – усі вони будуть ігноруватись на якомусь етапі перемовниками від Росії з перекладенням вини на сторону українську. Тож, на мою думку, перспектив повернення до Донецька і Луганська тих вищих навчальних закладів, які звідти виїхали в інші міста України, в осяжні терміни немає, а тому треба їм пускати коріння у цих нових містах і інтегруватись у нові реалії. А Україні, скоріш за все, доведеться проводити АТО у Донбасі аж до тих пір, поки Путін і його команда не відійдуть від керівництва Росією. Але жителів цих територій, які розумітимуть, що вони у невоюючому з Україною стані Росії не потрібні, ставатиме з кожним днем усе більше, що і переросте з часом у той дощ, який гасить лісові пожежі, непідвласні пожежним командам – навіть незважаючи на спротив колишніх і нинішніх сепаратистських вождів «ДНР» і «ЛНР», які триматимуться за військовий спротив до кінця, оскільки розуміють, що за десятки тисяч полеглих у розв'язаних ними бойових діях вони рано чи пізно сядуть на лаву підсудних Гаазького трибуналу, з якої у них лише одна дорога – у довічне ув'язнення. А тим, хто заявляє, що, повернувши під юрисдикцію України усі нині відторгнуті території, ми все одно більше ніколи уже не зможемо стати неворогами з тими, хто протистояв нашим хлопцям в аеропорту Донецька, під Іловайськом та в інших місцях бойових зіткнень, я хочу нагадати і про те, що у цьому випадку втрачає сенс сама боротьба за цілісний Донбас, і про те, що протягом 1941–45 років від німецьких загарбників постраждало набагато більше наших співвітчизників, ніж нині у Донбасі, однак ми після закінчення війни не тільки помирились і через покоління витравили з себе ненависть до німців, але ж, навіть, нині з вдячністю приймаємо допомогу від їхніх нащадків. Тож після повернення усієї території Донбасу помиримось і ми – вихідці з одного народу, як це зробили після закінчення громадянської війни наші діди у 20-х роках минулого століття, і як це зробили жителі багатонаціональної Іспанії після громадянської війни у другій половині 30-х років того ж таки минулого століття.

І наостанок – багато хто заявляє, що якщо бойові дії у Донбасі не припиняться, то Україна може зникнути з мапи світу як держава. Але ж не зникає зі світової мапи ні Молдова, у якої багато років тому місцеві сепаратисти за допомогою російських військ відторгнули основний промисловий регіон Придністров'я, ні Азербайджан, у якого місцеві сепаратисти за допомогою Вірменії відторгнули основний аграрний регіон Нагірний Карабах, ні Грузія, у якої місцеві сепаратисти за допомогою російських військ відторгнули і Абхазію, і Південну Осетію, ні Сербія, у якої місцеві сепаратисти за підтримки Албанії та місії ООН відторгнули родоначальне Косово – і цей список можна продовжувати і продовжувати. Тож і Україна, яка є державою суттєво більшою і за територією і за кількістю населення, уже ніколи не зникне зі світової мапи, навіть якщо у Донбасі не вщухатимуть бойові дії і надалі. Але, щоб Україна якомога швидше увійшла до європейської спільноти успішних держав, усім її громадянам треба об'єднувати зусилля як у розбудові економіки, так і у боротьбі з корупцією, що стоїть на шляху цієї розбудови.

Нашій збірній команді з футболу присвячується

Нині українські вболівальники футболу дружно ганьблять нашу збірну команду з футболу, яка завершила ігри однієї восьмої фіналу в групі, не набравши жодного очка у трьох іграх з Німеччиною, Польщею і Північною Ірландією та не забивши жодного голу у ворота своїх суперників – і це об'єктивно найгірший результат на цій стадії Євро-2016.

Але давайте спробуємо без емоцій оцінити виступ нашої збірної на чемпіонаті Європи з футболу у 2016 році.

І перше, на що слід звернути увагу, – це те, що на старт чемпіонату Європи 2016 року вийшли 48 команд, і в іграх попереднього відбору зазнали поразки та вибули з подальшої боротьби 24 команди, зокрема і такі гранди, як збірна Нідерландів, збірна Данії та збірна Боснії і Герцеговини, в яких грає багато «зірок» світового футболу. А збірна України відбіркового циклу пройшла успішно і, на-

віть посівши останнє місце в одній восьмій фіналу, зайняла 24-е місце в підсумковій турнірній таблиці чемпіонату із 48 команд, тобто, увійшла до верхньої частини цієї підсумкової турнірної таблиці.

А тому я не розумію, чому українські вболівальники, які живуть у країні з найнижчим серед європейських країн рівнем життя і найвищим рівнем корупції, тобто, в країні, яка за цими життєво важливими параметрами займає 48-е місце в Європі, вважають низьким результат футболістів, які посіли 24-е місце в Європі? Адже вони об'єктивно показали результат, набагато кращий від результату, який на сьогодні має команда керівників нашої держави.

А тепер задамося запитанням: «Чи могла збірна України показати кращий результат?». Я особисто вважаю, що могла, якби тренерський штаб не допустився кількох серйозних помилок при підготовці команди до ігор однієї восьмої фіналу.

Помилка перша – не потрібно було після бійки у матчі «Шахтаря» з «Динамо», яка сталася між Степаненком і Ярмоленком, вводити їх обох до складу команди для участі у завершальних іграх – одним із них потрібно було пожертвувати. І тоді не було б того, що Ярмоленка «в упор» протягом гри не помічали футболісти збірної із Шахтаря, які складали на полі половину команди, це призвело до того, що Ярмоленко опинявся біля м'яча загалом лише тоді, коли приходив до нашого штрафного майданчику допомагати захисту. А це призвело до того, що гра нашої збірної вийшла трохи кособокою і майже без участі в ній цього, фактично, нашого головного гравця атаки.

Помилка друга – не потрібно було вводити до складу команди для участі у завершальних іграх ні Зозулю, ні Селезньова, адже Зозуля майже рік лікувався від травм, не беручи участі в іграх чемпіонату України, а тому не міг бути у своїх кращих ігрових кондиціях, а про нинішній рівень ігрових кондицій Селезньова свідчило те, що він не зміг закріпитись в основному складі навіть такої посередньої російської команди, якою є «Кубань» із Краснодару. Крім того, Зозуля – це гравець ситуацій суматохи в пере-

повненому штрафному майданчику суперника, де він міг у свої кращі роки проштовхнути м'яч у ворота швидше, ніж його встигали відбити захисники. Але, по-перше, для цього потрібно було загнати усю команду суперника у його штрафний майданчик, а по-друге, потрібна була та реакція Зозулі, яку він мав у більш молодому віці і до перенесених важких травм. А в іграх, в яких нашій збірній не часто доводилося заходити у штрафний майданчик суперника, де господарями були захисники з більш швидкою реакцією порівняно з тією, яку нині має Зозуля, він виявився гравцем, який лише бігав туди-сюди і не встигав за розвитком ситуації. Що ж стосується Селезньова, то він, на відміну від Зозулі, навіть і не намагався бути активним. А тому у нашій команді з атаки виявились усунути ми не лише Ярмоленко, але і Зозуля та Селезньов. Такий помилковий вибір тренерського штабу нашої команди особливо здивував з огляду на прекрасну гру у внутрішньому чемпіонаті нападників команди «Зоря», особливо того з них, який у завершальному матчі «Зорі» з «Шахтарем» забив у ворота «Шахтаря» два прекрасних голи, але який взагалі не був заявлений навіть до попереднього складу збірної команди.

Помилка третя – непотрібно було таких молодих гравців, як Зінченко і Коваленко, випускати на гру одночасно, адже вони через хвилювання, відсутність досвіду участі в іграх такої напруги та бажання довести, що заслуговують на місце в основному складі, робили помилку за помилкою і фактично віддали центр поля в усіх матчах нашим суперникам, що призвело до того, що усі м'ячі, відбиті нашими захисниками, знову опинялись в ногах гравців, які атакували наші ворота. Помилковість цього рішення особливо добре була помітною при згадці про те, як тримали у своїх руках центр поля в попередніх іграх нашої збірної Ротань, Сидорчук і Рибалка, які у такій зв'язці в іграх однієї восьмої фіналу жодного разу не були використаними. І саме з вини наших півзахисників, які не супроводжували тих гравців суперника, котрі вривались у наш штрафний майданчик додатково до розібраних на-

шими захисниками, і були забиті три голи з п'яти, пропущених нашою командою. Що ж до гравців нашого захисту, то, я вважаю, що вони відіграли добре, оскільки з їх безпосередньої вини, незважаючи на шалені атаки суперників, був забитий лише один гол. Лише один гол і на совісті нашого воротаря П'ятова, який загалом теж відіграв дуже добре.

Помилка четверта – непотрібно було відходити від канонів розбору ігор, встановлених ще Валерієм Лобановським, який після кожного матчу вказував кожному гравцеві, коли, де, і у який спосіб той допустив помилку, і як треба діяти, щоб цю помилку не повторити в наступних матчах. І тоді ми не бачили б від матчу до матчу, як Коваленко, Зінченко, Степаненко і навіть Коноплянка допускають під час нанесення удару по воротах суперника одну і ту ж помилку – вони, наносячи удар лівою ногою по м'ячу, який на них котиться справа, або наносячи удар правою ногою по м'ячу, який котиться на них зліва, б'ють зовнішнім боком підйому ноги, забуваючи про те, що за законами фізики сила, яка прикладається до м'яча у випадку такого удару, направлена не у площину воріт, а у бік від неї. І що всі ці удари досягли б площини воріт, якби вони наносились внутрішнім боком підйому ноги. Пам'ятаючи про це, наші футболісти могли б забити як мінімум 5 голів – я беру лише ті гольові моменти, які були не використані саме через цю помилку.

А тепер кілька слів про деякі інші помилки, які уже вплинули, або ще вплинуть на гру нашої збірної.

Першою з них я наведу помилку Президента України Петра Порошенка, який вирішив особисто прийти на стадіон на матч між Україною і Польщею, і забув, що грати перед очима президента своєї країни – це отримувати додаткове нервово напруження, котре негативно впливало на дії гравців, особливо від усвідомлення, що зіграв невдало, що приводило згодом до синергії наслідків від цих невдач. Цей висновок я роблю як людина, яка в юності грала за кілька команд у Кривому Розі, і яка і понині пам'ятає, яке додаткове напруження викликала у неї поява

на стадіоні керівника тієї організації, за команду якої вона грала.

Як другу з них я наведу помилку президента футбольної федерації країни Павелка, який оголосив, що з зароблених збірною України за участь у Євро-2016 восьми мільйонів євро гравці збірної через погані результати на стадії однієї восьмої фіналу, преміальних не отримають зовсім. І це, на мій погляд, є рішенням вкрай несправедливим та таким, що і у майбутньому призведе до нових негативних наслідків.

Адже як можна не виплатити преміальних тим гравцям, які вибороли вихід нашої збірної до однієї восьмої фіналу, а потім не були внесеними тренерським штабом до складу команди, яка поїхала на завершальні ігри Євро-2016, і які, що цілком очевидно, аж ніяк не стосувалися негативного результату нашої команди у одній восьмій фіналу?

Або як можна не виплатити преміальних воротарю П'ятову, який і у відбірковому циклі змагань, і у одній восьмій фіналу показав добру гру, фактично ставши винуватцем лише одного пропущеного м'яча, що для турніру такої напруги і такого масштабу є відмінним результатом?

Або як можна не виплатити преміальних захисникам нашої команди, які загалом і у відбірковому циклі, і у одній восьмій фіналу теж відіграли добре, фактично усі разом ставши винуватцями лише одного пропущеного м'яча, що, знову ж таки, враховуючи рівень атак, які навалювались на них, і той рівень напруги та той масштаб турніру, є, принаймні, результатом, не гіршим від тих, які показали захисники інших команд?

Якби це питання вирішував я, то вчинив би так: – виділив би з зароблених нашою командою 8 мільйонів євро, наприклад, 6 мільйонів на преміювання гравців та 2 мільйони на покриття загальних витрат команди. Потім ці 6 мільйонів розділив би на кількість гравців, які виборювали перемогу і у відбіркових іграх, і брали участь в іграх на стадії однієї восьмої фіналу – нехай таких гравців було 30 – і вийшло би по 200 тисяч євро преміальних на кожного гравця. Після цього я виплатив би по 200 тисяч євро кож-

ному, хто брав участь у відбіркових іграх і не був внесеним до складу команди для участі в завершальному етапі Євро-2016, а також виплатив би по 200 тисяч воротарю П'ятову та захисникам нашої команди. Гравцям атаки нашої збірної, які брали участь в іграх однієї восьмої фіналу, я виплатив би по 150 тисяч, оштрафувавши кожного з них на 50 тисяч за те, що не спромоглися у завершальних іграх забити жодного голу, а гравцям середини поля я виплатив би лише по 100 тисяч гривень, оштрафувавши кожного з них на 100 тисяч за те, що вони віддали середину поля суперникам і у такий спосіб вплинули на кінцевий результат нашої збірної. Оце, на мій погляд, було б і справедливим і не нагадувало б виховання за принципом «штрафних батальйонів», бійців яких в разі, якщо вони були не в змозі взяти висоту, займану противником, розстрілювали з кулеметів поставлені у них за спиною «загороджувальні загони».

Ну, а загальний підсумок цього аналізу такий – виходячи з отриманого результату у Євро-2016, який полягає у тому, що наша збірна посіла 24-е місце із 48 можливих, ми маємо збірну з футболу, принаймні, не гіршу збірної керівників нашої держави, які поки-що тримають нашу країну на останньому місці у Європі як за рівнем життя, так і за рівнем викорінення корупції. І оскільки ми віримо у те, що збірна керівників нашої держави виконає свої обіцянки і підніме нашу державу на більш високі щаблі у Європі як за рівнем життя, так і за рівнем викорінення корупції, то, тим паче, нам потрібно вірити нашим футболістам, що вони на світовій першості у 2018 році посядуть місце більш високе, ніж вони посідають нині в результаті участі у Євро-2016.

Чотири знакові події, що сталися на початку липня 2016 року

У перших числах липня 2016 року в Україні сталися 4 знакові події, гідні того, щоб бути внесеними до мого вибіркового електронного літопису, аби бути закарбованими назавжди у пам'яті усіх тих, хто навчатиметься у Вінни-

цькому національному технічному університеті у майбутньому і цікавитиметься літописом, створеним третім його ректором.

Першою з цих знакових подій є, безумовно, прийняття 5-го липня рішення Верховною Радою України про позбавлення депутатської недоторканості (275 голосами), притягнення до кримінальної відповідальності (265 голосами) і арешт (263 голосами) народного депутата України Олександра Онищенка, якого обрано до парламенту за мажоритарною системою у Київській області, а тому він не входить до жодної з партійних фракцій, а є членом депутатської групи «Воля народу», яка, звичайно ж, як і представники «Опозиційного блоку», за притягнення Онищенка до відповідальності не голосувала.

А притягувати було за що, оскільки, як доповів Верховній Раді України Генеральний прокурор України Юрій Луценко, народний депутат України Онищенко разом зі своєю матір'ю Кадировою у 2013 році створив організоване злочинне угруповання, до якого входили півтори десятки різного роду виконавців, більшість із яких цими днями уже арештовано, яке протягом 2014–2016 років через підставні приватні фірми, створені учасниками цього злочинного угруповання, купувало газ українського видобування у державного підприємства «Укргазвидобування» по 1500 гривень за кожні 1000 кубічних метрів і продавало споживачам цей газ по 7000 гривень за кожні 1000 кубічних метрів, наживши за цей період на різниці між цінами купівлі і продажу кілька мільярдів гривень і не сплативши досі навіть рентних платежів до Бюджету держави.

Арештувати Онищенка, звичайно ж, одразу після прийняття рішення про арешт не вдалося, оскільки він завчасно виїхав до Австрії, але важливим є сам факт прийняття такого рішення парламентом, який є свідченням як того, що боротьба з корупцією в Україні таки стартувала, так і того, що державні кошти на створення Національного антикорупційного бюро України, очолюваного Ситником, та на створення у Генеральній прокуратурі Ук-

раїни спеціального підрозділу з боротьби з корупцією, очолюваного заступником Генерального прокурора Холодницьким, витрачені недаремно. Важливими є також і наслідки від прийняття цього рішення, які, слід очікувати, трансформуються в розгортання боротьби обласними прокуратурами з корупціонерами на місцевому рівні.

Другою з цих знакових подій, на мій погляд, є передача до суду 6-го липня результатів розслідування кримінальної справи стосовно колишнього ректора Національної податкової академії України Петра Мельника, якого обвинувачено у тому, що у бутність ректором у 2007 та 2008 роках він передав кілька університетських будівель у користування приватній структурі, очолюваній його дружиною, а потім дозволив цій структурі, а фактично сам собі, ці будівлі приватизувати, чим наніс шкоди державі, яка, за визначенням слідчих, тягне за собою 10 років ув'язнення. Відтепер усі нинішні ректори побояться прибирати до своїх рук університетську нерухомість, а колишні ректори з числа тих, котрі у свій час теж щось приватизували собі чи своїм родичам або друзям із нерухомості очолюваних ними університетів, житимуть зі страхом, що скоро слідчі прийдуть і до них. І, я думаю, що такий страх поселиться в душі і у декого з нинішніх та колишніх ректорів вінницьких вищих навчальних закладів, котрі передали під приватизацію собі чи своїм родичам частину нерухомості очолюваних ними вишів.

А третьою із цих знакових, принаймні для Вінниці, подій є оголошення 6-го липня наказу Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич про створення у Вінниці Національного університету імені Василя Стуса на базі евакуйованого з Донецька до Вінниці Донецького національного університету. Для колективів інших вінницьких університетів ця подія має як гіркий, так і солодкий присмаки, гіркість якої визначається тим, що конкурентів у Вінниці у боротьбі за абітурієнтів стає більше, оскільки Національний університет імені Василя Стуса – це уже ВНЗ, який Вінницю ніколи не покине, а залишиться у ній назавжди навіть після того, як припиняться бойові дії у Донбасі. А

солодкість цього присмаку визначається тим, що тепер, разом з іншими вінницькими вишами, у Вінниці боротиметься за абітурієнтів не добре знаний у світі Донецький національний університет, а нікому поки-що невідомий і ще не отримавший ніякого місця у відомих університетських рейтингах Національний університет імені Василя Стуса, створений у місті Вінниці, боротись з яким за абітурієнта у зв'язку з відсутністю у нього достатньої кількості навчальних корпусів та студентських гуртожитків і незабезпеченістю житлом викладачів буде набагато простіше.

Ну а четвертою знаковою подією я вважаю почуту зранку 6-го липня з вінницького дротового радіо інформацію, що Вінницький національний технічний університет отримав ліцензію на підготовку фахівців з вищою освітою за спеціальністю, присвяченою розробленню і реконструкції систем озброєння. Це повідомлення мене, як колишнього ректора ВНТУ, який хвилюється за імідж університету, трохи приголомшило. Ну як ВНТУ збирається готувати спеціалістів з вищою освітою з озброєння, якщо він має лише одного фахівця – професора Полякова – з цього профілю? Адже, по-перше, професор Поляков може звільнитись і перейти працювати в інший університет – у всіх ще в пам'яті те, як два роки тому він брав участь в конкурсі на заміщення посади директора Вінницького економічного інституту Київського торговельно-економічного університету і залишився працювати і далі у ВНТУ лише тому, що на цьому конкурсі не набрав жодного голосу. А по-друге, ну хіба може один-єдиний фахівець підняти на ноги цілу спеціальність, з якої жодного іншого фахівця у ВНТУ не було і немає? А запросити на роботу фахівців рівня доктора чи хоча б кандидата наук наш університет не має можливостей, оскільки для цього потрібно було б будувати житло для запрошених, як це робив я, збудувавши за 21 рік роботи ректором 4 будинки по 50 квартир у кожному і розподіливши їх не лише серед тих, хто уже працював, але приберігши і для тих, хто запрошувався до ВНТУ на роботу для становлення нових спеціальностей, чого не робив і не робить мій наступник на рек-

торській посаді, який, не задумуючись про наслідки, отримав ліцензію на підготовку фахівців зі спеціальності, з якої університет не має хоча б мінімально необхідної кількості викладачів хоча б середнього рівня. І чи не буде кваліфіковано з часом як прояв корупції те, що лобіював відкриття у нашому університеті не властивої для його колективу спеціальності близький родич професора Полякова, який посідає «за коридорною інформацією» високу посаду в «Укроборонпромі»? І як складуться стосунки нашого університету з «Укроборонпромом» після того, як родича професора Полякова відправлять на пенсію, а його наступник переконається у професійній неспроможності нашого університету готувати не властивих для нього фахівців? Тож, як бачите, шановні читачі, ця подія теж може набути загальнодержавного резонансу.

Про один із можливих варіантів розвитку подій в Україні у фіналі «хресного ходу»

14 липня 2016 року я опублікував у головній стрічці новин соціальної мережі Фейсбук таке повідомлення: «З наближенням колон «хресного ходу» до Києва усе тривожніше стає на душі і постає само собою запитання: «Чи готова наша влада, правоохоронні органи і збройні сили до успішного розв'язання усіх тих проблем, які можуть виникнути, коли всі ці колони досягнуть Володимирської гірки у Києві та заповонять усі підходи до адміністрації Президента, Верховної Ради і Кабміну України?»

На всяк випадок пропоную їм розглянути і такий варіант можливого розвитку подій, а саме: після злиття усіх колон «хресного ходу» у центрі Києва і входження у контакт з правоохоронцями якісь провокатори, які сьогодні є учасниками «хресного ходу», відкриють вогонь із прихованої під верхнім одягом зброї по тих, з ким прийшли до Києва, цілячись у першу чергу у тих, хто прийшов з Донбасу з георгієвськими стрічками і портретами царя Миколи II, чим, фактично, вони засвідчують свою належність до «руського мира».

Після цього не можна забувати про те, що, виходячи з рішення Державної Думи Росії про захист росіян, які проживають за межами Росії, президент Росії як головнокомандувач віддасть наказ повітряно-десантній дивізії висадитись з повітря у Києві для захисту росіян, що прийшли з «хресним ходом», по яких відкрито вогонь і серед яких є жертви, приписавши ці провокативні дії нашим правоохоронцям.

Для ліквідації російського десанту в бій з ними зобов'язані будуть вступити наші збройні сили.

Без сумніву, що для спасіння своїх десантників, президент Росії віддасть наказ танковим дивізіям перейти кордон на найближчій до Києва ділянці, і ці колони на повній швидкості підуть на Київ. А поки вони, деморалізуючи нашу армію і населення, йтимуть до Києва, російські десантники та їх 5-та колона, що прийде з «хресним ходом», штурмом візьмуть адміністрацію Президента і будівлю Кабміну, перекинуть гелікоптером туди Януковича і Азарова і оголосять, що вони повернули до виконання своїх обов'язків законно обраних у свій час президента і прем'єра, яких було позбавлено цих посад 2 роки тому задовго до завершення їх каденцій і без їх згоди.

Одночасно загони сепаратистів Донбасу разом з російськими військами, що розквартировані в районі Донбасу, перейдуть в атаку по усій лінії протистояння і підуть на Харків, Дніпро, Запоріжжя і вздовж берега Чорного моря аж до Одеси, не даючи можливості перекинути швидко для захисту столиці найбільш боєздатні частини української армії.

Після закликів лідерів Західних країн до Путіна зупинитись, російські війська зупиняться, залишивши під юрисдикцією України територію, набагато меншу від Правобережжя і без виходу до Чорного моря.

І поки цього не сталося, я пропоную керівникам нашої держави і РНБОУ загалом приготуватись і до такого варіанта розвитку подій і розробити прийнятний для країни алгоритм його розв'язання, спрацювавши на випередження.

Постскриптум. Звичайно, мені дуже хочеться, щоб я помилився, і щоб нічого такого не сталося, але, на мій погляд, усім громадянам України буде спокійніше, якщо керівники нашої держави будуть готовими знайти прийнятне рішення і у разі такого розвитку подій.

Спроба військового перевороту у Туреччині

У п'ятницю пізно ввечері з Туреччини надійшла інформація, яку опублікували перед 12-ою годиною ночі усі інформаційні агентства, про те, що у цій державі здійснена спроба військового перевороту. На вулицях Анкари і Стамбула лунає перестрілка між силами безпеки і тими військовими, які залишились прихильниками нинішнього президента країни Ердогана, та заколотниками.

З початку бойових зіткнень президент Туреччини Ердоган вилетів до Стамбула, але його літак заколотники відмовились прийняти в стамбульському аеропорту, який вони уже встигли захопити. Тож Ердогану довелось кружляти у повітрі над Стамбулом доти, допоки вірні йому військові і поліцейські не вибили заколотників з аеропорту. Після цього літак президента Ердогана приземлився в аеропорту Стамбула, а сам президент, вийшовши з літака, виступив зі зверненням до турецького народу вийти на вулиці і заблокувати військові частини, які взяли участь в заколоті, аби не допустити повалення законно обраної народом на виборах влади.

І народ вийшов, заповонивши усі вулиці в Стамбулі та столиці держави Анкарі. Загинуло більше сотні людей, але заколот було зірвано – на ранок 16 липня, коли я сів писати цей репортаж, силами, вірними президенту і уряду Туреччини, уже заарештовано більше ніж півтори тисячі заколотників, серед яких є до десятка генералів і кілька десятків полковників, звільнено захоплене заколотниками у перший час заколоту приміщення Генерального штабу турецької армії, де як заручник перебував і начальник Генштабу. Але окремі військові частини, що пішли за заколотниками, ще продовжують опір.

Мене питання військового заколоту в Туреччині дуже стривожило, тому що, починаючи з 8 липня, на середземноморському узбережжі цієї країни відпочиває за туристичною путівкою разом зі своєю дружиною Юлею, 8-річним сином Юрчиком і 2-річною донечкою Софійкою мій молодший син Олександр. І всі вони мають ще там перебувати аж до 22 липня, а потім автобусом їхати з узбережжя до аеропорту міста Анталії, з якого літаком повертатись до Вінниці. Тож похвилюватись через їхнє перебування у Туреччині мені доведеться ще цілий тиждень.

Сьогодні Олександр вийшов на зв'язок зі мною за допомогою «месенджеру» і заспокоїв, що в їхньому готельному комплексі все нормально, і що він лише від брата Віталіка, який вчора до нього додзвонився (я не зміг), дізнався, що в Туреччині здійснена спроба військового перевороту.

А я вчора кинув на головну стрічку новин у Фейсбук таке повідомлення: «Слухаючи інформацію про нинішні події в Туреччині, я починаю розуміти, чому керівники Росії на минулому тижні спочатку заборонили поїздки своїм туристам до Туреччини, а потім, зрозумівши, що всі все зрозуміють, дозволили, але до їхнього дозволу чомусь не готовими виявились туроператори, і на день збройного заколоту у цій країні російських туристів майже немає».

Зараз на годиннику 13 годин 30 хвилин 16 липня 2016 року. Перш ніж завершити цей матеріал для книжки, передивився ще раз свіжу інформацію на сайтах різних інформаційних агентств і прочитав, що вірні урядові війська і поліція Туреччини взяли під повний контроль ситуацію в країні, уже заарештовані всі керівники перевороту та 2800 їхніх виконавців, підраховано що під час спроби перевороту загинули трохи більше 100 заколотників та біля 100 захисників існуючого ладу в країні, півтори тисячі осіб сумарно з обох боків зазнали поранень.

Постскрипtum. Сьогодні, 22 липня 2016 року, продовжую розповідь на тему заколоту військових у Туреччині та перебування у цій країні мого молодшого сина Олекса-

ндра з дружиною і дітьми. Дві години тому – о 7-й годині 40 хвилин в аеропорту, який розташовано біля Вінниці в районі села Гавришівка, я зустрів літак, який рейсом із Анталії доставив на Батьківщину мого молодшого сина Олександра, котрий протягом двох тижнів разом з дружиною і дітьми відпочивав на середземноморському узбережжі Туреччини. Військовий заколот і його придушення військами, вірними президенту Ердогану, ніяк не вплинули на комфортність відпочинку моїх дітей і онуків, оскільки як для тих, хто при владі у Туреччині, так і для тих, хто в опозиції, підтримка іміджу держави в туристичному бізнесі, який приносить до бюджету країни чималі доходи, є справою державного значення. Тож про події, пов'язані зі спробою перевороту, Олександр дізнавався лише з моїх телефонних повідомлень. Не виникло ніяких проблем і під час подорожі автобусом з узбережжя до Анталії та в аеропорту під час реєстрації та посадки в літак. А у Туреччині з учорашнього дня оголошено надзвичайний стан на 3 місяці і уже заарештовано біля 5 тисяч осіб, обвинувачених властями у причетності до заколотників, та звільнено з роботи за проявлені симпатії до заколотників біля 50 тисяч осіб, серед яких усі ректори та декани турецьких вищих навчальних закладів, тисячі вчителів шкіл та всі судді і прокурори. Звільнено з армії більше 100 генералів, багато з яких арештовані, зокрема і головнокомандувачі військово-повітряних і військово-морських сил. Але мене це тепер, коли мої діти і онуки уже дома, аж ніяк не хвилює – нехай турки там самі між собою розбираються.

Невже це буде так?

22 липня 2016 року за 5 днів до завершення вищими навчальними закладами приймання документів від абітурієнтів я розмістив у соціальній мережі Фейсбук у дискусійній стрічці, виділеній для тих, хто бажає покращити вітчизняну вищу освіту, повідомлення нижченаведеного змісту.

«Сьогодні від одного з членів приймальної комісії нашого університету я дізнався, що правило зарахування на певну спеціальність буде таким: будуть складені сумарні

бали, набрані тими абітурієнтами, які подали заяви на цю спеціальність в усіх ВНЗ України, і отримана сума буде розділена на число абітурієнтів, сумарні бали яких у ній враховані – так визначатиметься прохідний бал на цю спеціальність, на яку зараховуватимуться усі ті, чий сумарний бал буде дорівнювати, або буде вищим розрахованого прохідного.»

У цьому місці своїх роздумів я хочу нагадати, що в різних ВНЗ, наділеними відповідними правами приймальними комісіями визначались різні набори предметів ЗНО навіть для однієї і тієї ж спеціалізації однієї і тієї ж спеціальності, а особливо ж різними ці набори ми бачимо в базі ЄДЕБО для різних спеціалізацій кожної із спеціальностей у загальному масиві ВНЗ. Наприклад, в одному ВНЗ конкурсними для спеціальності «Х» визначено українську мову, математику і фізику, а в іншому – українську мову, математику і історію України. Крім того, в одному ВНЗ визначено за підготовчі курси додавати «у» балів, а в іншому – «z» балів. Різними встановлені приймальними комісіями різних ВНЗ і «преміальні бали» за перемоги на олімпіадах. Тож вносити в одну вибірку сумарні бали, визначені за різними наборами предметів ЗНО та ще й з різними кількостями «преміальних балів», ніяк не можна. Для цього не треба бути навіть математиком, це підказує і здоровий гуманітарний глузд. І якщо дійсно зарахування до ВНЗ буде здійснюватись за такою методикою, яку я виклав вище зі слів члена приймальної комісії після отримання ним роз'яснень з міністерства, то, боюсь, що зняття з роботи авторів методики і керівників, які будуть цю методику втілювати у життя, через деякий час стане найменшим із покарань. А що ви думаєте з цього приводу, шановні колеги?»

Про характер відгуків на це повідомлення я напишу у постскрипті пізніше.

Постскриптіум. Ось які відгуки пролунали в дискусії з піднятого мною питання у мережі Фейсбук:

Андрій Кириченко Теж чув подібні речі. Але у чистому вигляді така методика не спрацює, занадто багато «але» та «якщо». Наприклад, до одного (столичного) ВНЗ

подали документи 200 абітурієнтів з прохідним балом. А ліцензія лише 100. Та й інші речі, про які казала пані міністр: при малій кількості заяв на певну спеціальність бюджетні місця будуть переведені до іншого ВНЗ. Абітурієнт подав заяву до одного ВНЗ, а йому кажуть: ви вступили до іншого, за 700 км. Не кожен зрадіє, з дуже різних причин. Чи просто тихцем перекинуть за наступним пріоритетом? Це вже схоже на порушення конституційних прав. Розмови розмовами, а чи є десь офіційна інформація?

Владимир Сергеевич А мені сподобався термін «здоровий гуманітарний глузд»! ;-)

Andriy Okhrimovskyy Звідки такі дивні ідеї, і як такий підхід дозволить набрати не більше, ніж визначено в постанові Кабміну?

Anatoliy Shiyan На жаль, КОЖНОГО РОКУ Міністерство приймає НОВІ правила вступу. Можливо, саме для того, щоб не можна було ПОРІВНЯТИ ефективність цих правил? А цього року – до цієї пори 1) відсутній ОДНОЗНАЧНИЙ алгоритм вступу та 2) не здійснена його перевірка НА ОДНОЗНАЧНІСТЬ та УЗГОДЖЕНІСТЬ у застосуванні.

Олег Шаров Розповідь про такий розрахунок прохідного бала – повна маячня! Використання конкурсного бала (який рахується за однаковою формулою, але з різними коефіцієнтами і складовими) передбачене статтею 44 Закону України «Про вищу освіту», тому відхилення від цього і буде самоуправством МОН. Алгоритм визначений повністю і опублікований.

Anatoliy Shiyan Пане Олеже! А ОБҐРУНТУВАННЯ саме такого алгоритму – де його можна знайти? Які цілі переслідує цей алгоритм? Без аналізу ОБҐРУНТУВАННЯ такого алгоритму неможливо визначити, чи ДОСЯГНУТО ЦІЛЕЙ, які перед ним поставлені. :-)

Олег Шаров На 95% це минулорічний алгоритм (Гейла-Шеплі). Опис алгоритму є на сайті МОН. При бажанні прочитати можу рекомендувати такі російськомовні джерела: <http://www.nes.ru/dataupload/files/professors/sonin1-13.pdf>, для гуманітаріїв краще буде почитати книгу:

<http://www.mann-ivanov-ferber.ru/.../komu-chno.../>. Наш алгоритм досить подібний до угорського, хоча в Угорщині в цьому алгоритмі одночасно розподіляють контрактників і вибраковуюють невинувато маленькі набори.

Anatoliy Shiyan Цей алгоритм я знав давно. Мені про нього розповідав, здається, Олексій Савватєєв (РЕШ) в кінці 2007 року, в якомусь Російському місті на Волзі (Назву забув). Мене запросили як запрошеного доповідача на тренінг викладачів економіки в ВНЗ з Росії, Казахстану та України. На превеликий жаль, цей алгоритм працює в умовах ПОВНОЇ ІНФОРМОВАНОСТІ сторін. А ця умова в Україні порушена. Кожен ВНЗ – БРЕШЕ абітурієнтам. Достатньо подивитися на сайти ВНЗ: а саме за сайтами абітурієнти сьогодні ЗМУШЕНІ орієнтуватися. МОН не інформує абітурієнтів, на що саме потрібно звертати увагу, вибираючи ВНЗ. Ми з колегою підготували відповідні матеріали. Ректор відмовився їх друкувати: «Академіки образяться» – таке його рішення. Можливо, МОН видасть? Перші 4 сторінки написані англійською – а далі йдуть 16 сторінок Українською. Shiyan, Anatoliy A. and Nikiforova, Liliya O., How to Analyze the Universities in Ukraine: Guide for Applicants from Secondary School (June 1, 2013). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2272971> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2272971>. - 20 p.

[How to Analyze the Universities in Ukraine: Guide for Applicants from Secondary School by Anatoliy A. Shiyan, Liliya O. Nikiforova :: SSRN](#)

Government institutions (for example, the Ukrainian Ministry of Education and Science) and the mass-media do not provide the objective information to the young papers.ssrn.com

Борис Мокін Дякую Олегу Шарову за вказання на відповідну літературу з піднятого питання. Я уважно прочитав статтю І. Железовой, С. Измалкова, К. Сони́на, І Хованско́й «Теория и практика двухсторонних рынков», в якій на прикладі продемонстровано як використовувати алгоритм Гейла-Шеплі (з модифікаціями Рота) для

розв'язання задачі справедливого зарахування абітурієнтів у вищі навчальні заклади. І я згоден, що цей алгоритм дійсно реалізує принцип справедливості при централізованому зарахуванні на будь-яку спеціальність, але лише за умови, що усі абітурієнти, які подали заяви у різні ВНЗ на цю спеціальність, складали ЗНО з одних і тих же дисциплін з використанням одних і тих же вагових коефіцієнтів і одних і тих же «преміальних балів» за однакові додаткові досягнення. Якщо ж у різних ВНЗ для підрахунку сумарного бала абітурієнтів, що подали заяви на вступ на цю спеціальність, використовувались різні комбінації дисциплін ЗНО, різні вагові коефіцієнти і різні «преміальні бали» за однакові досягнення, то при централізованому зарахуванні за алгоритмом Гейла-Шеплі справедливістю і «не пахне». А ви загляньте у базу вступників і побачите, що в різних ВНЗ України на одних і тих же спеціальностях, а у деяких ВНЗ навіть на різних спеціалізаціях однієї і тієї ж спеціальності, сумарні бали розраховувались з використанням різних комбінацій дисциплін ЗНО, а подекуди й з різними ваговими коефіцієнтами і різними «преміальними балами» за однакові додаткові досягнення. І як тут не згадати один із анекдотів «вірменського радіо» радянських часів, яке на запитання: «Что будет, если скрестит ужа с ежом?» відповідало: «Три метра колючей проволоки!»

Олег Шаров Звичайно, оптимальним випадком була б однакова формула та однакові конкурсні предмети. Проте чинний Закон гарантує високий рівень автономії університетів, і вони не відмовляться від своїх прав. Крім того, насправді для алгоритму Гейла-Шеплі вагу мають не стільки абсолютні значення конкурсних балів, скільки порядок розташування вступників у рейтингових списках.

Anatoliy Shiyan Олег Шаров Пане Олеже! ВИРІШАЛЬНЕ значення для застосування алгоритму Гейла-Шеплі має ПОВНА ІНФОРМОВАНІСТЬ гравців. МОН для абітурієнтів цього НЕ ЗАБЕЗПЕЧИЛА. Для порівняння: в країнах розвинених (і навіть НЕрозвинених!) «їхні МОН» формують певний набір параметрів, за якими

абітурієнти здатні прийняти рішення. Наприклад, для України буде цікавим такий: «Відсоток випускників, які НЕ знайшли роботу за спеціальністю протягом 6-ти місяців ПІСЛЯ випуску». :-). Так от, оскільки абітурієнти НЕ МАЮТЬ повного рівня інформованості про ВНЗ, це зветься вже «ігри з АСИМЕТРІЄЮ інформації». А тут уже працює стаття Акерлова щодо «ринку лимонів». А також стаття Майкла Спенса з такою багатообіцяючою для МОН назвою «Сигналізування на ринку праці», де на прикладі Студентів та ВНЗ показано, що саме мають робити і студенти, і ВНЗ, і на що саме ОРІЄНТУЮТЬСЯ РОБОТОДАВЦІ. :-)

Anatoliy Shiyan Олег Шаров А поки що, як бачите, відповіді на запитання практиків та аналітиків МОН надавати важко буде. Боюся, що і не зможеться.

Олег Шаров Anatoliy Shiyan Раніше МОН взагалі в дискусії не вступав. У мене немає сумнівів щодо наявності у практиків та аналітиків достатньої кількості аргументів «за» та «проти» будь-якої новації. Тільки давайте порівнювати ситуацію не з правильною (до якої потрібно ще пройти чималий шлях), а з раніше існуючими моделями. У принципі, готовий годинами дискутувати з цього питання, але наразі мені час йти працювати з інформацією для розрахунків.

Борис Мокін Шановний Олеже Шаров, але ж місце у рейтинговому списку кожного абітурієнта за кожною зі спеціальностей визначається сумарним балом, отриманим за сумою бальних оцінок ЗНО та «преміальних балів» за додаткові досягнення, і цей сумарний бал за рахунок використання різних наборів дисциплін ЗНО може бути у менш підготовленого до навчання за певною спеціальністю вищим за сумарний бал у більш підготовленого, і менш підготовлений буде зарахованим на навчання, а більш підготовлений залишиться «за бортом». Для прикладу, нехай один абітурієнт, який вступає на спеціальність «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» в одному ВНЗ, склав ЗНО з української мови на 150 балів, математику на 150 балів і фізику на 150 балів – в сумі 450

балів, а інший абітурієнт, який вступає на цю ж спеціальність в іншому ВНЗ, склав ЗНО з української мови на 170 балів, математику на 120 балів та історію України на 190 балів – в сумі 480 балів. Уже те, що цей другий абітурієнт гірше склав ЗНО з математики і зовсім не захотів скласти ЗНО з фізики, свідчить, що він є менш підготовленим для навчання за електротехнічною спеціальністю, але в рейтинговому списку він стоятиме суттєво вище за першого – і саме він і стане студентом, фактично не будучи готовим до освоєння цієї спеціальності. І використання алгоритму Гейла-Шеплі лише научно камуфлюватиме і узаконюватиме цю несправедливість.

Vladimir Bakhrushin Шановний **Борис Мокин**, звісно, що тут є проблема, яку треба вирішувати. Тільки що в цьому відношенні змінилося порівняно з попередніми роками? Ми вже декілька років мали велику кількість першокурсників фізфаку ХНУ, які взагалі не склали фізику. Але бюджетне місце отримували. І питання підсумовування різнорідних балів обговорюється вже не перший рік.

Andriy Okhrimovskyy Правильне визначення вагових коефіцієнтів дозволить уникнути ситуації, в якій історія дасть більш значний вклад при вступі на інженерну спеціальність ніж математика

Vladimir Bakhrushin Що таке «правильне»? Тут немає єдиного правильного рішення.

Олег Шаров Борис Мокин Тут Ви маєте рацію лише теоретично. Насправді, у ЗНО головне – це прогностична валідність (наскільки студент готовий і мотивований до навчання) і якщо ВНЗ вважає оцінку з історії показником валідності для інженерії, то він має право на таку позицію. У нас обсяг держзамовлення на інженерні (плюс природничі) спеціальності може вийти більшим за кількість вступників, які склали і склали фізику. Такі реалії диктують відповідні паліативні рішення, а мені більш всього не хочеться повторення минулорічного досвіду, коли чимало місць з технічних спеціальностей було перекинуто на гуманітарні.

Борис Мокін Шановний Володимир Бахрушин, приймати на фізфак університету без складання іспиту з фізики – це недопустимо в принципі, а якщо це робилось протягом кількох років, то це злочин. У період, коли у Мінвузі УРСР вступною кампанією керував перший заступник міністра Леонід Каніщенко, а методологія вступу розроблялась під моїм керівництвом, нічого подібного не могло бути в принципі.

Vladimir Bakhrushin Я хочу підкреслити, що це не просто університет. Це Харківський університет.

Олег Шаров У ті часи школу щорічно закінчувало ледь не 800 тис. осіб, а зараз трохи більше 200 тис. Обсяг набору у виші водночас є меншим на відсотки, а з інженерних спеціальностей на відсотки відрізняється навіть держзамовлення. Дозвольте позаздрити Мокіну і Каніщенку, а нам доведеться ухвалювати рішення в наш час.

Борис Мокін Шановний Олег Шаров, введіть у правила прийому умову, що можна вступати лише на три споріднені спеціальності, незалежно від кількості ВНЗ, визначте переліки дисциплін, які треба складати обов'язково для вступу на кожну групу споріднених спеціальностей, і тоді не матимете усіх тих проблем, над якими нині вам доводиться ламати голову. Складання екзамену не є проявом демократії, тож і формуючи умови вступу до ВНЗ за результатами вступних випробувань чи ЗНО теж не має бути демократії – тоді можна буде і якісний відбір здійснити, і принципу справедливості дотриматись.

Олег Шаров Борис Мокін Дещо обов'язково зробимо, але спочатку завершимо компанію 2016 року.

Anatoliy Shiyan Олег Шаров Пане Олеже! Цілком згоден із Вами: сьогодні вже нічого не зробиш. Маю надію, що зможу допомогти МОН розробити кращий алгоритм. І не тільки. Звертайтеся до мене: у мене є досвід роботи. :-)
А то в моєму ВНЗ мої рекомендації ігноруються. І тільки коли через кілька років МОН приймає відповідні рішення – тільки тоді впроваджуються. :-)
Але за цей час можна було б зекономити порядку 10 мільйонів гривень.

Перші підсумки вступної кампанії до ВНТУ – рейтинг пріоритетів вступників

Вчора (27 липня) завершився прийом заяв від бажаючих вступити у 2016 році до вищих навчальних закладів України, тож сьогодні ми вже маємо підсумкові кількості поданих заяв на спеціальності і спеціалізації, на які оголошено прийом – зокрема і до Вінницького національного технічного університету.

Оскільки зарахування до вишів України на усі спеціальності буде проводитись централізовано комп'ютерною програмою з використанням алгоритму Гейла-Шеплі, то сьогодні ще нічого не можна сказати про те, хто ж вступив до ВНТУ, але рейтинг пріоритетів вступників, що подали заяви до нашого університету, уже визначити можна, використавши за критерій популярності спеціальності чи спеціалізації кількість заяв, поданих на одне бюджетне місце державного замовлення.

Тож вступники до ВНТУ своїми заявами пріоритетність спеціальностей та спеціалізацій встановили у такій послідовності:

1. Безпека інформаційних та комунікаційних систем – 26 заяв на одне бюджетне місце.

2. Інженерія програмного забезпечення – 25,03 заяв на одне бюджетне місце.

3. Комп'ютерні науки – 23,24 заяв на одне бюджетне місце.

4. Менеджмент – 22,22 заяв на одне бюджетне місце.

5. Комп'ютерна інженерія – 21,97 заяв на одне бюджетне місце.

6. Інформаційно-комунікаційні технології – 14,65 заяв на одне бюджетне місце.

7. Автомобільний транспорт – 12,17 заяв на одне бюджетне місце.

8. Галузеве машинобудування – 11,6 заяв на одне бюджетне місце.

9. Біомедична інженерія – 10,3 заяв на одне бюджетне місце.

10. Системний аналіз – 9,6 заяв на одне бюджетне місце.

11. Екологія – 8,88 заяв на одне бюджетне місце.

12. Управління інформаційною безпекою – 6,89 заяв на одне бюджетне місце.

13. Системна інженерія – 6,8 заяв на одне бюджетне місце.

14. Комп'ютерно-інтегровані виробництва і бізнес-процеси – 6,68 заяв на одне бюджетне місце.

15. Комп'ютерний еколого-економічний моніторинг – 6,23 заяв на одне бюджетне місце.

16. Електронні пристрої і системи – 6,16 заяв на одне бюджетне місце.

17. Теплоенергетика – 5,66 заяв на одне бюджетне місце.

18. Радіотехніка – 5,44 заяв на одне бюджетне місце.

19. Комп'ютерні інформаційно-вимірювальні технології – 5,17 заяв на одне бюджетне місце.

20. Комп'ютерні технології в машинобудуванні – 5,08 заяв на одне бюджетне місце.

21. Телекомунікації – 5,04 заяв на одне бюджетне місце.

22. Будівництво і цивільна інженерія – 4,93 заяв на одне бюджетне місце.

23. Інженерія якості продукції – т 4,42 заяв на одне бюджетне місце.

24. Інтелектуальні технологічні системи в інженерії поверхні – 4,3 заяв на одне бюджетне місце.

25. Мікро- та наносистемна техніка – 4 заяви на одне бюджетне місце.

26. Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка – 3,82 заяв на одне бюджетне місце.

27. Лазерна техніка та оптоінформатика – 3,77 заяв на одне бюджетне місце.

28. Радіоелектронні апарати – 3,5 заяв на одне бюджетне місце.

Міністр Лілія Гриневич закликає шляхом об'єднання створювати потужні ...

Крім цих 28 спеціальностей та спеціалізацій, на які міністерством були виділені бюджетні місця державного замовлення, до ВНТУ здійснювався прийом заяв від вступників також на три спеціалізації за спеціальностями, котрі були лише у нинішньому навчальному році ліцензовані, а тому для них не було виділено місць державного замовлення і вступати на ці спеціальності у нинішньому році до ВНТУ можна лише на умовах надання платних послуг за контрактом – це спеціальність «Озброєння та військова техніка» зі спеціалізацією з конструювання та виготовлення стрілецької зброї, на яку подано від вступників 73 заяви; це спеціальність «Технології захисту навколишнього середовища», на яку подано від вступників 34 заяви; і це спеціальність «Транспортні технології» зі спеціалізацією з автомобільних транспортних перевезень, на яку подано від вступників 26 заяв. Їх популярність не можна було визначити за критерієм кількості заяв, поданих на одне бюджетне місце, тому що на нуль ділити не можна. Тому я вказав лише сумарну кількість заяв, подану на кожну з них.

Завершуючи наведену аналітику, я ще раз підкреслюю, що наведений рейтинг стосується виключно лише ВНТУ, і він характеризує популярність спеціальностей і спеціалізацій лише серед тих вступників, які подали заяви до нашого університету. І оскільки ці ж самі вступники мали можливість подати до 15 заяв на різні спеціальності і спеціалізації в інші ВНЗ України, то складений мною рейтинг не є конкурсною характеристикою процесу зарахування до ВНТУ, аналізом якої я займаюсь уже після оголошення списків рекомендованих до зарахування.

Міністр Лілія Гриневич закликає шляхом об'єднання створювати потужні регіональні університети

Наприкінці липня Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич закликала шляхом об'єднання створювати в регіонах потужні регіональні університети.

На її заклик одразу ж відгукнулись у мережі ФБ деякі відомі освітяни, такі, як Президент НАПН України Василь Кремень, ректор КНУ імені Тараса Шевченка Леонід Губерський, колишній керівник ЗНО Ігор Лікарчук та деякі інші, яких усі вважають знаними експертами в галузі вищої освіти, і які підтримали ідею міністра – цитую повідомлення у мережі ФБ – «В освітніх колах триває чергове обговорення ідеї щодо об'єднання університетів, яку на цьому тижні озвучила Міністр освіти і науки Лілія Гриневич. Що думають з цього приводу представники освітньої галузі? Переважна більшість із них вважають, що об'єднання університетів у регіонах доцільне, але воно має відбуватись добровільно» – кінець цитати.

У цьому обговоренні взяв участь і я, виступивши з такою заявою: «Я не маю статусу експерта, але я був і керівником чисельно найбільшого структурного підрозділу Мінвузу УРСР, і до 2010 року відпрацював ректором 21 рік, і у бутність народним депутатом Верховної Ради України 1-го скликання два роки виконував обов'язки керівника підкомітету з вищої освіти парламентського Комітету з питань освіти і науки, а тому теж маю моральне право висловити свою думку з проблеми об'єднання вишів в регіонах у вищенаведеному товаристві. Так ось, на відміну від вищезгаданих експертів, я не вважаю продуктивною ідею створення потужних регіональних університетів шляхом об'єднання слабких – і, найперше, ось чому:

1. Внесення заражених корупцією слабких вишів у структуру регіональних університетів призведе до розповсюдження цієї зарази і на колективи тих вишів, які нині не заражені, але теж стануть структурними підрозділами у такий спосіб інфікованих слабкими вишами регіональних університетів;

2. Вчена рада об'єднаного регіонального університету, яка збирається лише 10 разів у навчальному році, буде у стільки разів менше приділяти уваги проблемам, що виникають в колективах структурних підрозділів, створених на основі вишів, що увійшли до цієї структури, скільки цих вишів увійде у цю структуру;

3. У багатьох університетах керівництво терпить викладачів, які його критикують, лише тому, що в разі, якщо від них позбавитись, то вони перейдуть працювати в інший виш міста і, отримуючи інформацію від колишніх колег, ще різкіше критикуватимуть в Інтернеті цих керівників. А якщо університет залишиться в обласному центрі лише один, то критикам переходити буде нікуди, тому і керівники будуть легше звільнятись від критиків без остраху бути критикованими ще більше, і критики, знаючи, що йти нема куди, попритихнуть, що сприятиме утвердженню атмосфери застою і чиновочитання в регіональних університетах;

4. Перелік недоліків об'єднання вишів у регіональні конгломерати можна продовжувати і продовжувати, але я на завершення цього переліку зверну увагу ще лише на один, а саме: чи варто нашому міністерству протиставляти себе Президенту держави і Верховній Раді України, які взяли курс на децентралізацію управління, і уже навіть зміни до Конституції України у першому читанні з цього питання проголосовано? Адже і курс нашого міністерства на посилення столичних університетів, які ніхто не збирається об'єднувати, хоча у багатьох із них кількість студентів стаціонару не перевищує 5 тисяч, і курс нашого міністерства на об'єднання університетів в регіонах в малокеровані конгломерати – усе це йде врозріз з ідеологією децентралізації, проголошеної керівниками нашої держави. Як на мій погляд, то діяти керівникам нашого міністерства треба зовсім по-іншому – потрібно не об'єднувати в конгломерати, а безжалісно забирати ліцензії і ліквідувати усі ті виші, які не мають достатнього кадрового і матеріального забезпечення для здійснення якісної підготовки фахівців з вищою освітою. І навіть в іменитих вишів слід безжалісно забирати ліцензії і ліквідувати підготовку з тих спеціальностей, випускові кафедри з яких не мають належного кадрового і матеріального забезпечення. І на завершення пропоную звернути увагу на те, що в Польщі, з якої ми беремо приклад розбудови демократичної держави європейського зразка, навіть і не обговорю-

ється ідеологія об'єднання усіх вишів в центрах кожного із регіонів в один» та наступною реплікою: «Цікаво, а хтось з поважних експертів задумувався над тим, як будуть виглядати і скільки студентів налічуватимуть об'єднані регіональні університети у Харкові, Львові, Дніпропетровську, Одесі?»

Реакція читачів ФБ на мою заяву і репліку була різною – у переважній більшості позитивною, але, звичайно ж, були і ті, хто зі мною не погоджувався.

Побачимо, як ситуація розвиватиметься далі, коли міністр Лілія Гриневич перейде від проголошення до втілення цієї ідеї, сформульованої ще попереднім міністром Сергієм Квітом, в життя.

Чи можна вірити переможним реляціям першого заступника міністра?

1-го серпня, спілкуючись з журналістами, перший заступник міністра Інна Совсун урочисто заявила, що у нинішньому році, завдяки впровадженню нової системи прийому, вперше виконано план державного замовлення на 1-й курс бакалаврату для технічних спеціальностей.

Але чи можна вірити цим переможним реляціям першого заступника міністра?

Для відповіді на це запитання я наведу результати зарахування на технічні спеціальності до Вінницького національного технічного університету, здійсненого міністерською централізованою системою зарахування на 1-й курс бакалаврату.

Отож, маємо у ВНТУ:

1. Спеціальність «Комп'ютерні науки та інформаційні технології» (КНІТ):
рекомендовано до зарахування 70 осіб на 70 місць державного замовлення (100%);
2. Спеціальність «Комп'ютерна інженерія» (КІ):
рекомендовано до зарахування 32 особи на 32 місця державного замовлення (100%);

Чи можна вірити переможним реляціям першого заступника міністра?

3. Спеціальність «Інженерія програмного забезпечення» (ІПЗ):
рекомендовано до зарахування 32 особи на 32 місця державного замовлення (100%);
4. Спеціальність «Кібербезпека» (КБ):
рекомендовано до зарахування 45 осіб на 45 місць державного замовлення (100%);
5. Спеціальність «Системний аналіз» (СА):
рекомендовано до зарахування 5 осіб на 10 місць державного замовлення (50%);
6. Спеціальність «Менеджмент» (МЕН):
рекомендовано до зарахування 7 осіб на 18 місць державного замовлення (38,9%);
7. Спеціальність «Галузеве машинобудування» (ГМБ):
рекомендовано до зарахування 15 осіб на 15 місць державного замовлення (100%);
8. Спеціальність «Прикладна механіка» (ПМ):
рекомендовано до зарахування 17 осіб на 25 осіб державного замовлення (68%);
9. Спеціальність «Метрологія та інформаційно-вимірвальна техніка» (МІВТ):
рекомендовано до зарахування 17 осіб на 37 місць державного замовлення (45,9%);
10. Спеціальність «Матеріалознавство» (МЗ):
рекомендовано до зарахування 3 особи на 10 місць державного замовлення (30%);
11. Спеціальність «Електроніка» (ЕЛ):
рекомендовано до зарахування 2 особи на 12 місць державного замовлення (16,7%);
12. Спеціальність «Мікро- та наносистемна техніка» (МІНСТ):
рекомендовано до зарахування 7 осіб на 12 місць державного замовлення (58,3%);
13. Спеціальність «Екологія» (ЕК):
рекомендовано до зарахування 9 осіб на 18 місць державного замовлення (50%);
14. Спеціальність «Автомобільний транспорт» (АТ):
рекомендовано до зарахування 15 осіб на 18 місць державного замовлення (83,3%);
15. Спеціальність «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» (ЕЕЕ):
рекомендовано до зарахування 61 особа на 90 місць державного замовлення (67,8%);

16. Спеціальність «Телекомунікації та радіотехніка» (ТКРТ):
рекомендовано до зарахування 15 осіб на 42 місць державного замовлення (35,7%);
17. Спеціальність «Теплоенергетика» (ТЕ):
рекомендовано до зарахування 15 осіб на 18 місць державного замовлення (83,3%);
18. Спеціальність «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» (АКІТ):
рекомендовано до зарахування 51 особу на 60 місць державного замовлення (85%);
19. Спеціальність «Біомедична інженерія» (БІ):
рекомендовано до зарахування 2 особи на 16 місць державного замовлення (12,5%);
20. Спеціальність «Будівництво та цивільна інженерія» (БЦІ):
рекомендовано до зарахування 37 осіб на 60 місць державного замовлення (61,7%).

У підсумку ВНТУ має 457 осіб, рекомендованих міністерською програмою до зарахування на 640 місць затвердженого цим же міністерством державного замовлення, що складає 71,4% від того, що міг би мати ВНТУ, якби міністерство не запустило в життя свій експеримент, а дозволило вищим навчальним закладам самим визначатись із тим, кого і на яких умовах зараховувати.

І зверніть увагу, що в розрізі спеціальностей зараховано до ВНТУ цією міністерською програмою на 100% місць лише за 5 спеціальностями із 20, а саме: КНІТ, КІ, ПЗ, КБ, ГМБ, а за 15 спеціальностями недозараховано від 16,7% (на АТ) до 87,5% (на БІ) – і це тоді, коли на АТ вступниками було подано більше 12 заяв на одне бюджетне місце, а на БІ подано більше 10 заяв на одне бюджетне місце.

Але, я думаю, що це не найгірший результат в Україні. Побіжний погляд на результати зарахування до деяких інших технічних університетів на технічні спеціальності показує, що в багатьох із них ситуація не краща.

А тому мені, наприклад, незрозуміло, на чому базуються переможні реляції першого заступника міністра про виконання плану державного замовлення на 1-й курс бакалаврату за технічними спеціальностями у нинішньому

Чи можна вірити переможним реляціям першого заступника міністра?

році. У мене особисто складається враження, що критерієм є аналог «середньої температури по лікарні», коли головний лікар рапортує, що «середня температура» у його лікарні дорівнює 37 градусів, у той час, як половина його пацієнтів лежить з температурою 39 градусів, а інша половина лежить з температурою 35 градусів.

Тож, на мій погляд, експеримент з програмою зарахування, у технічному завданні до якої вказується, що в неї закладено алгоритм Гейла-Шеплі, а в результатах її застосування цей алгоритм не проглядається, дав невтішні результати. І у цьому місці, мабуть, варто згадати, що Конвенцією ООН заборонено проводити експерименти на людях без їх особистої попередньої згоди на участь у такому експерименті, адже заява про наміри вступити до ВНЗ не є документом про згоду на участь в експерименті – вона є підтвердженням лише бажання вступити до ВНЗ. І стала б вона документом про згоду на участь в експерименті лише за наявності у ній рядка, в якому було б вказано, що вступник згоден з запровадженням централізованої програми зарахування. А такого рядка заява про допуск до вступу у ВНЗ не містить.

Постскрипtum 1. 5-го серпня, після завершення подачі оригіналів документів до приймальної комісії нашого університету вступниками, рекомендованими до зарахування, на засіданні приймальної комісії ВНТУ о 18-й годині були озвучені і затверджені такі показники вступу:

1. Всього зараховано до ВНТУ на перший курс бакалаврату (без врахування випускників коледжів, які зараховувались на скорочений термін навчання) 429 осіб, тобто 94% від числа тих, які були рекомендовані на навчання 1-го серпня, або 67% від максимального числа місць державного замовлення, виділених міністерством перед початком прийому заяв від вступників. І це далеко не найгірший результат порівняно з іншими ВНЗ України;

2. 28 вступників із числа рекомендованих до зарахування, які не донесли оригіналів документів, а тому і не потрапили в число зарахованих до ВНТУ, розподілились за 13 спеціальностями так: КІ – 1, КБ – 2, КНІТ – 2, ГМБ –

3, ЕЕЕ – 5, МЗ – 1, ПМ – 4, ЕК – 1, ТЕ – 2, МІВТ – 1, МІНСТ – 2, БЦ – 3, ТКРТ – 1.

3. Оскільки не донесли оригінали документів двоє рекомендованих до зарахування на спеціальність КНІТ, двоє рекомендованих на КБ, троє рекомендованих на ГМБ і один рекомендований на КІ, то 100% місць державного замовлення наш університет отримав у кінцевому результаті не за 5-и спеціальностями, як було за результатами рекомендацій до зарахування, а лише по одній ІПЗ.

4. Найбільше заяв – аж 5 – не донесли вступники, рекомендовані до зарахування на спеціальність ЕЕЕ, тож остаточно кількість зарахованих за цією спеціальністю зменшилась із 67,8% до 62,2%.

5. Найбільші відсоткові втрати від недонесення оригіналів документів понесли спеціальності нашого факультету машинобудування ПМ та ГМБ, на першу з яких було недонесено оригінали документів від 4 вступників, що склало 16% від планової кількості бюджетних місць, а на другу – від 3 вступників, що склало 20% від планової кількості бюджетних місць.

6. В результаті недонесення оригіналів документів одним вступником із числа рекомендованих до зарахування на спеціальність факультету машинобудування МЗ ця спеціальність за числом зарахованих долучилась до числа спеціальностей факультету радіотехніки і телекомунікацій Бі та ЕЛ, на кожен з яких зараховано лише по 2 вступники.

Постскрипtum 2. 10-го серпня завершився прийом заяв від бажаючих вступити на навчання на умовах надання платних послуг населенню (за контрактом). Після цього станом на кінець прийомної кампанії 12 серпня ВНТУ має такі інтегральні показники:

1. На стаціонар на 1-й курс за бюджетним замовленням зараховано 429 випускників шкіл (їх розподіл за спеціальностями і спеціалізаціями дивись вище);

2. На стаціонар на 1-й курс за контрактом зараховано 164 випускники шкіл, із яких 20 – на комп'ютерні науки, 20 – на менеджмент, 18 – на кібербезпеку, 12 – на програмне забезпечення, 11 – на електроенергетику з електро-

Чи можна вірити переможним реляціям першого заступника міністра?

механікою, 10 – на системний аналіз, 10 – на будівництво, 9 – на комп'ютерну інженерію і 54 – на усі інші спеціальності разом взяті;

3. На стаціонар на 1-й курс за бюджетним замовленням для навчання за скороченою програмою і скороченим терміном навчання зараховано 138 випускників технікумів і коледжів;

4. На стаціонар на 1-й курс за контрактом для навчання за скороченою програмою і скороченим терміном навчання зараховано 74 випускники технікумів і коледжів;

5. Для навчання за заочною формою на 1-й курс зараховано за усіма спеціальностями за контрактом лише 31 випускник школи (нагадаю, для цієї категорії вступників бюджетного замовлення не було);

6. Для навчання за заочною формою за скороченою програмою і скороченим терміном навчання на 1-й курс за бюджетним замовленням зараховано 28 випускників технікумів і коледжів;

7. Для навчання за заочною формою за скороченою програмою і скороченим терміном навчання на 1-й курс за контрактом зараховано 141 випускник технікумів і коледжів;

8. За новими спеціальностями, за якими не було надано державного замовлення, а прийом здійснювався лише за контрактом, зараховано на 1-й курс стаціонару:

на автомобільні транспортні технології – 4 випускники шкіл,

на виготовлення стрілецької зброї – 5 випускників шкіл,

на технології захисту навколишнього середовища – 2 випускники шкіл.

9. Лише на одну спеціалізацію – радіоелектронні апарати – не було зараховано на 1-й курс жодного студента.

10. Всього зараховано до ВНТУ у 2016 році на 1-й курс за усіма формами навчання 1005 студентів і, я думаю, що цей результат у вступній підсумковій рейтинговій таблиці дозволить посісти нашому університету місце у її верхній третині.

Мої коментарі повідомлення у мережі Фейсбук професора Бахрушина

3 серпня 2016 року професор Володимир Бахрушин, який є експертом міністерства з питань вищої освіти, опублікував у соціальній мережі Фейсбук таке повідомлення:

Vladimir Bakhrushin

Ще трохи статистики вступної кампанії:

до Києво-Могилянської академії на державне замовлення рекомендовані 594 абітурієнти, що становить 96,4% від максимально можливого обсягу.

Київського НУ:	2647 / 92,6;
Харківського НУ:	1392 / 92,2;
Львівського НУ:	2035 / 91,6;
Чернівецького НУ:	1016 / 84,2.

Найгірші (за часткою від максимального обсягу) показники мають:

Хмельницький НУ:	338 / 52,6
Черкаський НУ:	361 / 57,1
Запорізький НУ:	327 / 61,2;
Дніпропетровський НУ:	932 / 64,2;
Одеський НУ	530 / 65,7.

Стосовно цього повідомлення розгорілась дискусія, у якій взяв участь кількома репліками і я. Ось ці репліки:

1. Шановний Володимире Бахрушин, виходячи з наведеної вами часткової статистики, може ви мені зможете пояснити, на чому базується заява першого заступника міністра Совсун, яку нині повторюють усі ЗМІ в Україні, що «вперше вдалося виконати план державного замовлення на технічні спеціальності»?

2. Шановний Володимире Бахрушин, а чи не здається вам, що:

2.1. Затвердити університетам плани державного замовлення за усіма спеціальностями у кількостях, які сумарно перевищують, державне замовлення, встановлене Постановою Кабміну, то є дією, з боку міністерства, яка не відповідає критеріям академічної чесності, про яку нині усі так багато говорять?

2.2. Перекидання частини місць з тих інженерних спеціальностей, на які були низькими конкурсні бали, на ті інженерні спеціальності, на які були конкурсні бали високими, то є дією, яка приведе через 5–10 років до того, що ми забезпечимо програмістами і спеціалістами з комп'ютерних наук не лише Європу, а й Америку, а Україну залишимо без інженерів, здатних проєктувати і експлуатувати електричні станції, електричні, теплові і водопровідні та каналізаційні мережі, плавити і обробляти метали, добувати руду і вугілля, будувати? Адже виконання плану державного замовлення за «валом» за умови додавання місць державного замовлення щодо багатьох спеціальностей багатьом ВНЗ не може бути виконанням планових показників з усієї номенклатури спеціальностей в принципі.

3. Шановний Володимире Бахрушин, за умови виконання плану державного замовлення, встановленого Кабміном, додати 25% місць на спеціальності з високим конкурсним балом можна, лише віднявши 25% місць у спеціальностей з низьким конкурсним балом, що у разі збереження тенденції призведе через кілька років до закриття більшості спеціальностей, вкрай необхідних Україні, і до закриття багатьох ВНЗ в регіонах, де ці спеціалісти потрібні, але куди не йдуть випускники навіть місцевих шкіл, бо вони засліплені необмеженою можливістю потрапити на навчання до столичного Києва та майже європейського Львова, який є воротами до Європи через Польщу – можливістю, створеною правилом подачі одночасно 15 заяв на діаметрально протилежні спеціальності та централізованим зарахуванням. І ця тенденція буде лише прискорюватись, оскільки ті, що вступатимуть у наступному році, будуть пам'ятати про те, що на спеціальності з високим конкурсним балом будуть додавати місця державного замовлення, відбираючи їх у спеціальностей з низьким конкурсним балом. І я впевнений, що скоро і ви зрозумієте, що той експеримент, який проводиться нині міністерською командою, незважаючи на заборону Конвенцією ООН проводити експерименти на людях і дітях, особливо,

веде до «бурштинового катаклізму в освіті» та до інтелектуального спустошення України, оскільки видобутий «бурштин»! виїде до Європи і Америки, а Україні залишиться лише «зруйнована освітня територія з понівеченою структурою».

Оскільки Володимир Бахрушин у своїх відповідях мені усі мої доводи бездоказово заперечував, то на останній репліці я свою участь у цій дискусії завершив.

Постскрипtum 1. Долучаю до цього матеріалу ще два повідомлення професора Бахрушина, які з'явилися у мережі ФБ 6-го серпня 2016 року:

Vladimir Bakhrushin:

Однією з найбільш масових спеціальностей стали «Комп'ютерні науки та інформаційні технології». Загалом рекомендовано до зарахування за державним замовленням 3038 осіб. Це 82,7% від максимальних пропозицій ВНЗ. Підготовку здійснюють 74 ВНЗ. Середня кількість рекомендованих – 41 особа у розрахунку на ВНЗ. Максимальна кількість рекомендованих – 340 (НТУУ «КПІ»), мінімальна – 1 (Сумський ДПУ, Миколаївський НУ). Максимально можливу кількість рекомендованих отримав 31 ВНЗ. Серед них: Приазовський державний технічний університет, НУ водного господарства та природокористування, Національний гірничий університет, Східноєвропейський НУ, Чернівецький НУ, Харківський НУ, ХНУРЕ, Вінницький НТУ, Національний лісотехнічний університет, Тернопільський НТУ, Сумський НУ та ін. До 9 ВНЗ рекомендовано 5 і менше осіб. Серед них Херсонський ДУ, Мелітопольський ДПУ, Черкаський НУ, Ніжинський НУ, Харківський інститут Університету банківської справи.

Vladimir Bakhrushin:

Трохи статистики стосовно технічних спеціальностей. Загалом рекомендовано до зарахування за державним замовленням 10673 абітурієнти. Це 76,3% від максимальних пропозицій ВНЗ. За мінімальним прохідним балом (без врахування абітурієнтів, що вступали за квотами) най-

більш проблемною виявилася «Мікро- і наносистемна техніка» – 126,2. Цікаво, чому можна навчити абітурієнтів з такими балами на цій спеціальності? Щоправда, ще нижчим був прохідний бал на спеціальність «Інженерія програмного забезпечення» в Комунальному ВНЗ «Інститут підприємництва «Стратегія» – 115,1. Але це поза межами загального конкурсу. З погляду співвідношення пропозицій ВНЗ і побажань абітурієнтів найбільш проблемними виявилися спеціальності «Метрологія та інформаційно-вимірювальна техніка» та «Електроніка».

Від ахометра до нооскопа

13 серпня 2016 року засоби масової інформації рознесли по світу звістку, що російський президент Володимир Путін відправив у відставку главу своєї адміністрації Сергія Іванова, якому доручив після відставки наглядати за екологами, і призначив на цю посаду Антона Вайно, який посідав перед цим посаду заступника глави президентської адміністрації.

Оскільки Сергій Іванов перед призначенням на посаду глави адміністрації російського президента встиг попрацювати міністром оборони та заступником керівника зовнішньої розвідки Росії, ще за радянських часів став генералом КДБ і віддзеркалював вплив силових структур та спецслужб на Володимира Путіна – підполковника КДБ за радянських часів, який працював у той період у службі зовнішньої розвідки СРСР, а Антон Вайно – громадянин Росії естонського походження з університетською освітою в галузі економіки та міжнародних відносин, то це призначення вселило надію у світову громадськість, що, можливо, відтепер настане потепління у відносинах Росії з ЄС і США та розпочнеться мирне врегулювання конфлікту в українському Донбасі.

Безумовно, крах кар'єри Сергія Іванова наблизило не лише бажання Путіна позбавитись впливового «наставника», але і те, що супроводження фотознімком операції за-

тримання російськими спецслужбами у Криму «українських терористів» продемонструвало нездатність російських спецслужб, які курирував Іванов, проводити чисто спецоперації, націлені на дискредитацію України, адже вони оголосили, що це фотознімок, зроблений 12 серпня під час затримання «українських терористів», а на цьому фотознімку виявився і Місяць у повній фазі, у якій він був півмісяця раніше – 27 липня, що продемонструвало усьому світу бажання Росії стрілянину, вчинену п'яними військовиками по катеру своїх же прикордонників, видати за напад «українських терористів». До речі, на засіданні Ради Безпеки ООН, яка розглядала цей інцидент, представник Китаю звернув увагу усіх присутніх на те, що, оскільки Китай визнає Крим українською територією і не визнає його анексію Росією, то навіть, якби якісь українські спецоперації там проводились, вони не можуть кваліфікуватись як терористичні дії України на території російської держави.

Але і призначення на посаду глави президентської адміністрації замість Сергія Іванова Антона Вайно навряд чи можна визнати вдалим кадровим кроком Володимира Путіна, оскільки одразу ж за цим призначенням в Інтернеті та у деяких провідних ЗМІ, зокрема і американських, пролунали звинувачення на адресу Вайно, що він раніше займався лженаукою на грані «фентезі», оскільки протягом 2011 та 2012 років опублікував у співавторстві кілька статей у провідному російському науковому журналі, присвячених розвитку світової ноосфери, в яких заявив, що у росіян уже майже готовий нооскоп – прилад, за допомогою якого буде вимірюватись рівень розвитку цивілізації у просторово-часовому вимірі.

Відгукнувся на цю подію і я, опублікувавши на своїй стрічці у мережі Фейсбук таке повідомлення:

[Борис Мокін](#) прокоментував [допис](#) від [Vladimir Bakhrushin](#).

law-journal.ru

Я думаю, що предтечею нооскопа був ахометр, який вимірював потужність «АХів» кожного полотна у художній галереї, якими супроводжувалось лицезріння цього творіння художника глядачами. Я про ахометр читав в оповіданні багато років тому, не пам'ятаю, на жаль, уже ким написаному. У цьому оповіданні було цікаве продовження – після вимірювача «АХів» був винайдений генератор «АХів», який дозволяв кожному отримувати необхідну дозу «АХів», сидячи дома на дивані і не витрачаючи час на похід до художньої галереї. Внаслідок відсутності відвідувачів почали скорочувати працівників художніх галерей, і коли залишилися лише охоронці на вході, було прийнято рішення на вищому державному рівні звільнити ці приміщення від нікому не потрібного хламу, який утилізувати, і перепрофілювати ці приміщення на кафе і магазини для продажу ахометрів і ахогенераторів.

Це рано чи пізно повинно було трапитись

14 серпня 2016 року в Інтернеті з'явилося повідомлення, що ГПУ передала до суду обвинувачення, висунуте екс-директору Українського Центру Оцінювання Якості Освіти (УЦОЯО) Ігорю Лікарчуку, двом його екс-заступникам та 4 колишнім працівникам УЦОЯО за зловживання, допущені ними під час проведення зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) знань випускників шкіл, за сертифікатами якого вони вступали до вищих навчальних закладів. Ось текст одного із таких повідомлень, взятий з сайту «Кореспондент»:

ГПУ: встановлено зміну результатів ЗНО 2 тисяч осіб

Генеральною прокуратурою України 27.07.2016 року спрямовано до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні за обвинуваченням директора [Українського центру оцінювання якості освіти](#), його двох заступників та ще чотирьох осіб.

Як [повідомляє](#) прес-служба Генеральної прокуратури України, керівництво УЦОЯО обвинувачується у несанк-

ціонованій зміні результатів зовнішнього незалежного оцінювання та привласненні та легалізації коштів Державного бюджету України та Американських рад з міжнародної освіти.

У ГПУ зазначають, що завищення результатів ЗНО надало незаконні переваги у доступі до вищої освіти сотням абітурієнтів, переважно дітей керівників органів державної влади вищого рівня, правоохоронних органів, працівників системи освіти, народних депутатів України та їх помічників, та обмежило можливість отримання освіти талановитою молоддю, яка мала на це законне право.

«Водночас керівництвом УЦОЯО з метою особистого збагачення та кар'єрних міркувань у 2008 році створено злочинну організацію, яка завищувала результати оцінювання абітурієнтів шляхом внутрішнього втручання в комп'ютерні системи», – зазначається у повідомленні ГПУ.

Також повідомляється, що у 2014–2015 роках слідством встановлено завищення результатів ЗНО понад 200 осіб, а всього з 2008 року – близько 2000. Водночас, у ході досудового розслідування встановлено непричетність до завищення результатів оцінювання службових осіб Донецького, Львівського, Дніпропетровського та Херсонського регіональних центрів оцінювання якості освіти, більшості працівників УЦОЯО. «Майже всі протиправні дії вчинялись керівництвом Центру», — йдеться у повідомленні ГПУ.

«На цей час завершено досудове розслідування за фактами створення злочинної організації, привласнення та легалізації нею бюджетних коштів у сумі понад 4 млн грн, завищення результатів ЗНО у 2014–2015 роках», – зазначається у повідомленні.

Також повідомляється, що Генеральною прокуратурою України забезпечується поновлення прав потерпілих, за наслідками чого вже відраховано 26 студентів, що подали недостовірні дані про результати ЗНО та відповідні документи направлено до вищих навчальних закладів ще стосовно 174 осіб.

Мій молодший син Олександр продовжує підвищувати свою кваліфікацію

«Матеріали досудового розслідування щодо завищення результатів ЗНО у 2008–2013 роках, згідно з вимогами КПК України, виділені в окреме провадження, після завершення якого їм буде надано правову оцінку та вирішено питання про відповідальність осіб, які подали недостовірні дані про ЗНО у 2008–2013 роках (анулювання виданих їм дипломів, поверненнями ними коштів до бюджету, поновлення прав потерпілих)», підкреслюється у прес-релізі Генеральної прокуратури України.

[справа ГПУ проти УЦОЯО ЗНО](#)

У стрічці новин у мережі Фейсбук при обговоренні цієї інформації я теж опублікував повідомлення такого змісту.

Шановні колеги, про те, що згодом матимуть місце події у системі ЗНО, які ми сьогодні жваво обговорюємо, і матимуть вони місце незалежно від того, хто керуватиме УЦОЯО, я писав ще у 2008 році у статті «Чотири «ні». А може і більше», опублікованій у № 20 від 01.02.2008 р. газети «Голос України», у статті «Ректори не в захваті...», опублікованій у № 5 від 9–15.02.2008 р. щотижневика «Дзеркало тижня», та у розділі «Чи можуть прищепити учням несприйняття приниження принижені вчителі?» моєї 11-тої документально-публіцистичної книги «Продовження вибіркового літопису, або напередодні та після дострокових виборів», опублікованої у видавництві «УНІВЕРСУМ-Вінниця» у 2008 році, текст якої викладено також в інформаційному блоці мого персонального сайту mokin.com.ua

Мій молодший син Олександр продовжує підвищувати свою кваліфікацію

Мій молодший син Олександр, якому у нинішньому році виповнилось 34 роки, який в 22 роки, закінчивши ВНТУ, отримав диплом магістра електромеханіки за спеціальністю «Електромеханічні системи автоматизації та

електропривод», який в 25 років захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю 05.09.03 «Електротехнічні комплекси та системи», який в 30 років захистив докторську дисертацію за спеціальністю 01.05.02 «Математичне моделювання та обчислювальні методи», який є завідувачем кафедри відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів Вінницького національного технічного університету, після захисту докторської дисертації розпочав активно підвищувати свою кваліфікацію у напрямку комп'ютерних наук та інформаційних технологій шляхом заочного засвоєння і складання іспитів з окремих дисциплін цього напрямку в провідних університетах США та Західної Європи, свідченням чого є отримані ним сертифікати про успішне навчання за програмою вибраних навчальних курсів у цих університетах. Цілком очевидно, що, працюючи над засвоєнням цих дисциплін, викладання яких велось англійською мовою, Олександр суттєво підвищував свою кваліфікацію і в практичному застосуванні англійської мови.

А далі я процитую повідомлення, яке виставив Олександр у стрічці новин у мережі Фейсбук 16 серпня 2016 року:

Сьогодні завершив 12-ий загалом і 2-ий на [Prometheus](#) онлайн-курс. На цей раз команда [Prometheus](#) підготувала чудову адаптацію гарвардського курсу [CS50](#) («Основи програмування»), про яку я вже писав раніше і повз яку я аж ніяк не міг пройти. Так якось склалось, що я ще зі школи програмував, загалом, на Pascal, потім перейшов на Delphi, а згодом – на Python та R. І якось C весь час залишався поза моєю увагою. Тепер, завдяки Гарварду та команді Прометеус, це виправлено. Маю сказати, що курс побудований дуже грамотно. Вразила команда, яка працювала під керівництвом справжнього майстра своєї справи професора [David Malan](#). Це абсолютно інший підхід до викладання. До речі, взяв собі на озброєння декілька педагогічних прийомів професора Малана, незабаром буду тестувати :)

Постскрипtum до інформації у мережі Фейсбук, викладеній професором Бахрушиним 18 серпня 2016 року

Вступна кампанія-2016: підсумки та пропозиції

У 2008 році в статтях, опублікованих у газеті «Голос України» та «Дзеркало тижня», я прогнозував, що з часом керівники УЦОЯО постануть перед судом за зловживання, допущені під час проведення ЗНО, і пояснював, чому це станеться. Детально я описав ті прогностичні міркування у своїй 11-й документально-публіцистичній книзі, опублікованій у тому ж таки 2008 році, зі змістом якої можна ознайомитись і зараз, звернувшись до інформаційного блоку на моєму персональному сайті mokin.com.ua. Документи розслідування, які нещодавно передала ГПУ до суду стосовно зловживань, виявлених в системі ЗНО, підтвердили ті мої прогнози на 100%. Тож за аналогією у році 2016 я прогножую, що з часом перед судом постануть ті відповідальні працівники міністерства, які організували вступну кампанію нинішнього року з використанням непрозорого та не сертифікованого алгоритму, в який вносились суб'єктивні правки уже в процесі його роботи, а реалізація якого нанесла непоправної шкоди науково-технічному розвитку більшості регіонів України, наслідками чого буде руйнація системи вищої технічної освіти в цих регіонах та виникнення дефіциту потрібних для забезпечення їх сталого розвитку інженерно-технічних кадрів, що, фактично, з часом буде розцінено як протидія ідеології децентралізації, яку підтримують і нинішній президент держави, і український парламент, та дії, що направлені на погіршення системи національної безпеки України. Детальне обґрунтування нинішнього прогнозу буде викладено у моїй 15-й документально-публіцистичній книзі, над якою я працюю нині.

Постскрипtum до цього постскриптуму. 23 серпня Кабмін України прийняв рішення про відставку першого заступника міністра освіти і науки Інни Совсун, тож мої прогнози щодо оцінки організації вступної кампанії нинішнього року, викладені вище, починають підтверджуватись.

Роль Верховної Ради України в проголошенні та утвердженні незалежності української держави

Сьогодні (п'ятниця 26 серпня) з 12-ої години до 15-ої години 15 хвилин я дивися на телеканалі «Рада» трансляцію круглого столу на тему: «Роль Верховної Ради України в проголошенні і утвердженні незалежності української держави», для участі в якому були запрошені авторитетні народні депутати України, що в складі Верховної Ради УРСР 12-го скликання у 1991 році голосували за проголошення незалежної української держави.

Тим, хто виступав, надавалось до 7 хвилин.

Першим виступив Голова Верховної Ради УРСР 12-го скликання Леонід Кравчук, за ним виступили: Піскун (не Генпрокурор), Лук'яненко, Мороз, Філенко, Сергійчук (історик), Файзулін (історик), Барабаш, Крижанівський, Павличко, Заєць, Василенко (історик), Гудима, Драч, Шишкін, Пилипчук, Пиріг, Павличко (повторно), Кульчицький (історик); завершив виступи перший заступник Голови Верховної Ради УРСР 12-го скликання Василь Дурдинець. Круглий стіл організували: програма «Рада» та Асоціація народних депутатів України, віце-президент якої Володимир Крижанівський був головним організатором цієї акції.

Усі виступи були емоційними і у багатьох аспектах повторювались. Найбільше враження справив виступ Шишкіна, який чітко показав, що Верховна Рада УРСР 12-го скликання ще у 1990 році фактично уже створила усі передумови проголошення незалежності України, прийнявши Декларацію про суверенітет (16 липня) та внісши зміни до Конституції УРСР (24 жовтня), згідно з якими з-під юрисдикції Москви виводились і підпорядковувались Верховній Раді УРСР Прокуратура та Міністерство внутрішніх справ, а також були прийняті закони про верховенство Верховного Суду УРСР для українських судів усіх інстанцій та про проходження строкової служби українськими призовниками виключно лише на території УРСР.

Сподобався мені і виступ Пилипчука, який згадав і про невдалу приватизацію, що привела до олігархізації України, і про те, що на угоду західним політикам не треба було аж надто поспішати з передачею Росії ядерної зброї, розміщеної на території України.

Дискусія виникла відносно того, чому проголосували за незалежність України комуністи, які мали більшість у Верховній Раді УРСР 12-го скликання. Найбільш переконливими у цій дискусії були Філенко та Крижанівський, які акцентували на тому, що хоча Комуністична партія УРСР, яка була складовою частиною КПРС, як організація не підтримувала незалежність України, але депутати-комуністи, які уже відчули смак непокори догмам і які мали українські серця, щиросердо проголосували за незалежність української держави, аби більше ніколи не виконувати наказів із Москви. Завершити цей репортаж я хочу тим, що Володимир Крижанівський і мені пропонував взяти участь у цьому круглому столі, вважаючи, що і мені є що сказати учасникам такого форуму, але я відмовився, мотивуючи це тим, що можу аж надто емоційно нагадати Кравчуку і Дурдинцю про те, як мене і Хмару було відсторонено від участі в засіданнях очолюваної Дурдинцем комісії по розробленню концепції національної безпеки і оборони за те, що ми виступали проти ядерного роззброєння України, адже якби вони тоді до нас з Хмарою прислухались, то і в Крим росіяни не полізли б і Донбас не подався б в сепаратизм. А оскільки метою круглого столу було відтінити роль депутатів Верховної Ради УРСР 12-го скликання як батьків-засновників української незалежної держави, то мої емоції могли б отримати окрас контрпродуктивних для основної ідеї форуму. Крижанівський мене зрозумів і не став наполягати на моїй участі. Але цим своїм репортажем у мережі Фейсбук я, якоюсь мірою, компенсую свою відсутність у залі засідань комітетів Верховної Ради України, де проходив круглий стіл, у якому взяли участь біля 40 учасників.

Чим було цікавим 31 серпня 2016 року?

Почався цей день у нашому університеті з «Посвяти в першокурсники», яка традиційно щороку відбувалася 31 серпня з 10-ої до 11-ої години ранку на університетському стадіоні і була започаткована ще мною у бутність ректором у 1989 році.

У цьому році ректор Грабко ввів новинку у це свято – він наказав пошити мантиї усім членам ректорату та завідувачам кафедр, і усіх їх зобов'язав прийти на «Посвяту в першокурсники» у мантиях та вишикуватись перед першокурсниками, а потім разом з першокурсниками пройти в цих мантиях урочистим маршем перед прапором університету.

А у другій половині цього ж дня я ознайомився через інтернет з рейтингом університетів у 2016 році «Топ 200 Україна», який за Шанхайською методикою складається щорічно кафедрою ЮНЕСКО, що діє при НТУУ «КПІ». Я вирішив вичленити з рейтингової таблиці першу двадцятку університетів, аби можна було бачити, що нам ще треба зробити, щоб увійти у цю двадцятку, та університети, розташовані у Вінниці.

Перша двадцятка університетів рейтингу 2016 року «Топ 200 Україна» та університети, розташовані у Вінниці, на їх фоні

Порядковий номер в рейтингу	Навчальний заклад	Оцінка якості науково-педагогічного потенціалу	Оцінка якості навчання	Оцінка міжнародного визнання	Оцінка інтегрального показника діяльності ВНЗ
1	Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"	37,1584719	24,2733571	24,38991	85,8217352
2	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	37,69866054	20,8091084	23,19028	81,6980532
3	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	19,72389684	14,6311752	15,05826	49,4133336

Чим було цікавим 31 серпня 2016 року?

Порядковий номер в рейтингу	Навчальний заклад	Оцінка якості науково-педагогічного потенціалу	Оцінка якості навчання	Оцінка міжнародного визнання	Оцінка інтегрального показника діяльності ВНЗ
4	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	18,19243329	9,44538221	18,11854	45,7563526
5	Національний університет «Львівська політехніка»	10,07411838	15,5719037	20,00258	45,6486064
6	Національний гірничий університет	20,23740583	9,55270568	14,88076	44,6708729
7	Національний медичний університет імені О. О. Богомольця	28,01541416	7,3430677	9,247945	44,606427
8	Національний університет «Кієво-Могилянська академія»	13,03020291	17,3656142	14,1555	44,551315
9	Львівський національний університет імені Івана Франка	10,47689444	14,6627164	18,25808	43,3976934
10	Національний університет біоресурсів і природокористування України	16,31640102	14,8704249	11,00018	42,1870072
11	Дніпропетровський національний університет	15,31305861	11,8009907	14,46929	41,5833429
12	Національна металургійна академія України	15,986009	8,41503252	16,63632	41,0373631
13	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	9,978082275	18,238005	12,54723	40,7633165
14	Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»	13,40210864	8,67787415	18,37849	40,4584706
15	Сумський державний університет	8,993959401	8,04876948	22,06692	39,109651
16	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого	14,89337466	10,4281237	11,04698	36,3684822
17	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	9,106945138	7,66573113	19,11553	35,8882093

Порядковий номер в рейтингу	Навчальний заклад	Оцінка якості науково-педагогічного потенціалу	Оцінка якості навчання	Оцінка міжнародного визнання	Оцінка інтегрального показника діяльності ВНЗ
18	Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова	10,13022173	11,0492001	14,66891	35,8483282
19	Національний авіаційний університет	11,61251162	12,6116403	11,37578	35,5999332
20	Національний університет харчових технологій	15,93360858	9,36348881	10,16005	35,4571467
25	Вінницький національний технічний університет	16,18773877	6,81980723	10,02252	33,0300669
29	Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова	16,10407473	5,4217908	10,37758	31,9034442
32	Донецький національний університет	7,193571257	9,3306009	14,65776	31,1819365
129	Вінницький національний аграрний університет	6.325215034	6,303545054	6,179160537	18.8079206
162	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	6.014086911	5,394301006	4,009202352	15.4175903

Нагадаю, що до 2010 року за мого ректорства наш університет стабільно входив у двадцятку кращих університетів України, посідаючи 18 сходинку у рейтинговій таблиці.

2016/2017 навчальний рік розпочався

1-го вересня у нашому університеті, як і в усіх інших університетах України, розпочався новий навчальний рік.

Особисто для мене цей навчальний рік, фактично розпочався 6-го вересня 4 годинами лекцій у майбутніх магістрів електроенергетики заочної форми навчання з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень». Ще 4 години лекцій з цієї дисципліни для заочників я прочитав 7-го вересня, а 9-го вересня провів 4 години практичних занять. Ці лекції та практичні заняття, факти-

чно, були маршрутизатором по сторінках однойменного електронного навчального посібника, написаного мною у співавторстві з завідувачем кафедри відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів, доктором технічних наук, професором Олександром Мокіним, який ми виставили і на сайті кафедри, і на моєму персональному сайті для вільного доступу. Тож, маючи перед очима цей навчальний посібник і мої рекомендації, висловлені на лекціях і практичних заняттях, кожен студент-заочник у змозі буде засвоїти усю програму дисципліни і гідно скласти в кінці семестру екзамен.

До речі, починаючи з нинішнього навчального року триместрова система організації навчального процесу, введена мною у 1992 році в порядку втілення в життя канадської системи організації вищої освіти, вивченої і запозиченої мною під час відвідин у 1990 році трьох університетів у Канаді, за ініціативою нинішнього ректора Володимира Грабка, підтриманою очолюваною ним же Вченою радою університету, ліквідована, і наш університет повернувся до традиційної двосеместрової системи. А для того, щоб я не заважав нинішньому ректору Володимиру Грабку ліквідувати усе те прогресивне, що було створено за часів мого ректорства, Володимир Грабко, скориставшись своїм впливом на очолювану ним же Конференцію трудового колективу та посилаючись на статтю Закону України про вищу освіту, в якій зазначено, що висунуті кафедрами професори обираються до складу Вченої ради Конференцією трудового колективу, провів підготовчу передвиборну роботу так, щоб саме відносно мене делегати Конференції трудового колективу не віддали потрібних для обрання двох третин голосів від числа тих, що взяли участь у таємному голосуванні.

Що цікаво, зі 154 делегатів конференції трудового колективу більше 100 отримали ключі від нових квартир, збудованих за моєю ініціативою та під моїм керівництвом, а 50 делегатів стали за мого сприяння ще й докторами наук або отримали від мене посади завідувачів кафедр, деканів, директорів інститутів чи проректорів. Але те, що я,

бувши ректором, жорстко боровся з корупцією і хабарництвом, вкупі з залякуваннями першого заступника міністра Євгена Суліми, під час виборів ректора переважило.

Цікавим, мабуть, є ще й те, що ректор Володимир Грабко, який у буквальному розумінні був нав'язаний у 2010 році колективу нашого університету вірним соратником Віктора Януковича міністром освіти і науки Дмитром Табачником, який прислав на вибори до нас свого першого заступника Євгена Суліму, котрий під час цих виборів відкрито здійснював тиск на делегатів Конференції, закликаючи їх голосувати за Володимира Грабка і наголошуючи на тому, що саме Грабку міністерство буде в усьому сприяти, під час його повторного обрання у 2015 році був відкрито підтриманий і новим міністром освіти і науки Сергієм Квітом, котрий уже входив до команди Петра Порошенка, який став президентом на хвилі боротьби з Януковичем.

І як під час президентства Януковича на запрошення ректора Грабка до нашого університету на посвяту першокурсників приходив губернатор Микола Джига із Партії регіонів, так і під час президентства Порошенка на запрошення ректора Грабка до нас на посвяту першокурсників у нинішньому році прийшов губернатор Валерій Коровій із Блоку Петра Порошенка. Хочеш – не хочеш, а подумаєш, глядячи на це, що усі вони – і колишні, що ходили під Януковичем, і нинішні, що ходять під Порошенком – із однієї і тієї ж команди.

Нинішній навчальний рік стане для нашого університету, якоюсь мірою, доленосним, оскільки за планом роботи Національного агентства забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) він потрапляє у число тих, хто у цьому навчальному році буде проходити першу перевірку на відповідність критеріям національного. А тому я ще в кінці попереднього навчального року перед відпустками офіційно оголосив на своєму сайті, що до завершення цієї перевірки ніяких критичних зауважень на адресу ректора Володимира Грабка і Вченої ради університету робити не буду, аби не спрощувати роботу перевіряючих щодо ви-

явлення недоліків у нашому університеті, бо, як колишній ректор, зацікавлений у тому, щоб наш університет продовжував і надалі входити в когорту національних.

Оскільки я уже згадав про НАЗЯВО, то варто додати, що 9-го вересня у Києві на з'їзді делегатів вищих навчальних закладів України, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, відбулися довибори ще двох його членів, замість люстрованих Бондаренка і Дудника, що були обрані раніше в числі статутних 25. Від нашого університету на цей з'їзд Вченою радою університету були делеговані ректор Володимир Грабко та нині всюдисущий і найбільш довірений у ректора Грабка професор Андрій Поляков. До речі, в положенні, що діяло на перших виборах до НАЗЯВО у минулому році, ректорам заборонялось брати участь у виборах членів НАЗЯВО як делегатам, і делегати від кожного ВНЗ обирались на Конференціях їх трудових колективів. Але, мабуть, у міністерстві вирішили, що на довиборах делегатами нехай будуть і ректори, і обираються делегати нехай на Вченій раді. Мабуть розраховували очільники міністерства на те, що за допомогою ректорів як делегатів легше буде набрати необхідну кількість голосів директору одного з департаментів міністерства, який теж був висунутий в числі кандидатів на обіймання однієї з цих двох вакантних посад. Його, мабуть, бачили очільники міністерства після довиборів і на посаді керівника НАЗЯВО. Але найбільше голосів – 220 – набрав начальник інспекції навчальних закладів Гурак, а другий результат – 183 голоси – виявився у професора з Херсонського державного університету Бондарчука, що свідчить про зростання авторитету серед ректорів в. о. голови Комітету з питань освіти і науки Верховної Ради України, народного депутата Олександра Співаковського, який до обрання народним депутатом України працював проректором у цьому університеті, а нині на своїй сторінці у мережі Фейсбук постійно рекламує усі заходи, що проводяться у цьому університеті. Оці двоє і стали тими членами НАЗЯВО, яких не вистачало для обрання його голови і

старту. А директор одного із департаментів МОН України набрав лише 120 голосів.

Постскрипtum. 9-го вересня я отримав персональне запрошення теж пройти обміри для пошиття і для мене професорської мантиї, в яких уже під час посвяти в першокурсники красувались ректор, проректори, декани і завідувачі кафедр. І, я думаю, що мене запросили, виходячи з того, що неетично залишати без мантиї екскратора, який очолював університет 21 рік.

Короткий репортаж про Загальні збори Національної академії педагогічних наук України

20-го та 21-го жовтня у Києві в приміщеннях Президії Національної академії педагогічних наук України та академічного Інституту педагогіки відбулися Загальні збори академії, на яких були обговорені стратегічні пріоритети розвитку загальноосвітньої школи України та проведені довибори в академію на вакантні місця її академіків та член-кореспондентів.

Для участі в Загальних зборах НАПН України зійшлися з Києва та з'їхалися з інших міст нашої держави 120 академіків та член-корів із 140 за списком, що на 24 особи перевищило потрібних згідно зі Статутом академії для правомочності зборів двох третин її складу.

Відкрив Загальні збори НАПН України о 10-й годині ранку 20 жовтня 2016 року своїм вступним словом та пропозицією про прийняття порядку денного її Президент, академік Василь Кремень.

Після прийняття порядку денного зборів з основною доповіддю виступив академік-секретар академічного Відділення загальної середньої освіти Олександр Ляшенко, який звернув увагу присутніх на те, що в Європі у 20 країнах навчання у середній школі здійснюється протягом 12 років, у 20 країнах – протягом 13 років, а у 2 країнах – протягом 14 років. А тому Україна не може претендувати

на визнання бути рівною європейським державам, якщо вона не запровадить у себе 12-річну середню школу, норму про яку містить у собі новий Закон України про освіту, прийнятий Верховною Радою України у першому читанні, активну участь у розробці проєкту якого брала і наша академія і особливо сам Олександр Ляшенко.

Першим в обговоренні доповіді виступив гість академії перший віце-президент Національної академії наук України, академік Пирожков, який запропонував установити більш тісні зв'язки між НАН та НАПН України шляхом створення міжакадемічних спільних груп для розв'язання актуальних проблем науки та вищої освіти.

Услід за Пирожковим виступила академік-секретар академічного Відділення загальної педагогіки та філософії освіти Ольга Сухомлинська, яка прирівняла нинішню реформу освіти в Україні з революційною освітянською реформою 20-х років минулого століття, котрій не вдалося утвердитись у зв'язку з партійними гоніннями на неї, і закликала усіх не сходити з нинішнього реформаторського курсу ні за яких умов.

Услід за Сухомлинською виступив академік-секретар академічного Відділення психології, вікової фізіології та дефектології Сергій Максименко, який нагадав, що за означенням академіка Глушкова кожна реформа починається з шумихи, потім переходить в нерозбериху, потім настає період покарання невинних і завершується нагородженням непричетних, і, на думку Максименка, в реформуванні освіти ми нині знаходимось десь на стику шумихи з нерозберихою. Особливий наголос поставив Максименко у своєму виступі на тому, що школа має перейти на суб'єктно-суб'єктні відносини між учителем та учнем, що не так просто зробити нинішньому поколінню учителів, які звикли бачити в учневі лише об'єкт.

Услід за Максименком виступив ректор Київського педагогічного університету імені Грінченка, академік Віктор Огнев'юк, який підкреслив, що ніяка освітня реформа не буде мати успіху, якщо її прихильниками і провідниками не стануть учителі. А тому непрофесійні втручання в

їх роботу та шельмування ні до чого доброго не приведуть. А для того, щоб у педагогічні вищі навчальні заклади йшли молоді люди з високим IQ та високим рівнем емоцій, достатніми для того, щоб стати лідером і взірцем для молоді, потрібно державі створювати достойні умови роботи учителям. В іншому разі ми не будемо мати ні розумних студентів у педагогічних вищих навчальних закладах, ні випускників цих навчальних закладів навіть з середнім рівнем розумових здібностей, які працюють у школах. І конфлікти в педагогічних колективах потрібно спочатку розглядати локально, не виносячи, не розібравшись, інформацію про них на широкий загальний, оскільки за її розголошенням одразу ж починається моральне насильство в ЗМІ, за яке потім, в разі її непідтвердження, ніхто не вибачається.

Услід за Огнев'юком виступив директор академічного Інституту педагогіки, професор Олег Топузов, який присвятив свій виступ проблемам проведення педагогічних експериментів, проаналізував основні недоліки, які там спостерігаються, і навів дані про те, яку кількість педагогічних експериментів і в яких навчальних закладах провели наукові працівники очолюваного ним Інституту педагогіки НАПН України.

Услід за Топузовим виступив перший заступник міністра освіти і науки України, професор Павло Хобзей, який розпочав свій виступ з привітання учасників наших Загальних зборів від імені міністра Лілії Гриневич, яка не змогла прибути на наші Збори у зв'язку з тим, що в складі Кабміну України нині знаходиться в залі засідань Верховної Ради України, де саме у цей час йде розгляд проекту Закону України про Державний Бюджет на 2017 рік. Далі у своєму виступі Павло Хобзей відзначив тісні зв'язки, які мають місце між міністерством освіти і науки та нашою академією в питаннях розробки проєктів реалізації освітньої реформи, і запропонував уже сьогодні керівникам навчальних закладів відшукувати стимули та засоби відзначення тих педагогів, які працюють натхненно. А висувати на освітянські премії різних рівнів потрібно лише ті

напрацювання, в яких містяться конкретні результати втілення у життя ідей реформування освіти. А ректорам педагогічних вищих навчальних закладів перший заступник міністра порадив продумати питання, як поставити ефективний заслін тим їхнім випускникам, які не здатні працювати на педагогічній ниві.

Услід за Хобзеєм виступив директор академічного Інституту спеціальної педагогіки, член-кореспондент В'ячеслав Засенко, який зупинився на питаннях отримання освіти дітьми з особливими освітніми проблемами, тобто, тих, які мають певні фізичні чи розумові відхилення. Його дуже непокоїть те, що, створюючи опорні школи, керівники освітньою галуззю не продумують, як ці опорні школи працюватимуть з дітьми з освітніми проблемами.

Завершила ранкове обговорення доповіді Олександра Ляшенка о 12 годині 40 хвилин виступом у стилі демонстрації відеокліпу завідувачка кафедри з Університету менеджменту освіти, професор Сорочан, яка звернула увагу на проблему підвищення кваліфікації педагогів.

Після завершення обговорення Президент НАПН України, академік Василь Кремень вручив медалі «Володимир Мономах», «Григорій Сковорода» та «Костянтин Ушинський» найбільш активним вченим, котрі досягли певного ювілейного віку.

Після цього учасники Зборів розійшлись по своїх академічних Відділеннях для проведення зборів, присвячених виборам таємним голосуванням кандидатів в академіки НАПН України від кожного з відділень. У цих виборах голосували лише академіки. Оскільки я брав участь у виборах кандидатів в академіки лише у своєму академічному Відділенні вищої освіти, то далі я поведу розповідь лише про ці вибори.

У нашому відділенні за списком маємо 16 академіків, але троє з них з поважних причин на збори відділення прийти не змогли. Але і тих 13, які взяли участь в голосуванні, було достатньо, оскільки кворумна кількість академіків в нашому відділенні, згідно зі статутними вимогами двох третин, дорівнює 11. Претендентів із наших же ко-

лег, які мали статус член-корів, обратись кандидатами в академіки було 5. Аби бути обраним кандидатом в академіки кожен претендент мав би, у разі таємного голосування бюлетенями на зборах свого академічного відділення, отримати у свою підтримку не менше двох третин голосів від числа тих академіків, що взяли участь в голосуванні, тобто, не менше 9 голосів.

У першому турі голосування максимальну кількість голосів – 13 – на свою підтримку отримали ректор із Кременчука і наш членкор Михайло Загірняк та 12 голосів на свою підтримку отримав декан геологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка і наш членкор Ярослав Олійник – вони з першого туру стали кандидатами в академіки з нашого відділення. А на третє місце, виділене нашому відділенню, перший тур переможця не виявив, оскільки і директор академічного інституту із НАН України, наш членкор Юрій Горобець, і завідувачка кафедри зі Східноукраїнського національного університету, який нині перебазувався з Луганська до Сєверодонецька, наш членкор Галина Шевченко зібрали на свою підтримку лише по 7 голосів кожний. Тож довелося проводити другий тур виборів, що дозволяється Статутом академії, в якому у бюлетень для голосування були внесені лише Горобець і Шевченко. Перемогла Галина Шевченко, за яку у другому турі віддали свої голоси 9 академіків нашого відділення.

А з 16-ї години цього ж дня академіки усіх академічних відділень знову зібрались разом в актовій залі академічного Інституту педагогіки для того, щоб відкритим голосуванням щодо кожного кандидата в академіки, обраного таємним голосуванням на засіданнях відділень, визначити, хто з них стає новим дійсним членом (академіком) нашої академії. А усього від 5 академічних відділень було обрано 16 кандидатів в академіки. Оскільки у нашій академії за списком є 57 академіків, то для легітимності голосування стосовно кандидатів в академіки у цьому голосуванні мало б узяти участь не менше двох третин від цієї кількості, тобто, не менше 38 академіків. А взяли уч-

асть в голосуванні 46 академіків. І щоб кожен кандидат в академіки став академіком, потрібно було кожному отримати у підтримку не менше двох третин від числа тих, що взяли участь в голосуванні, тобто, не менше 31 академіка у нашому випадку. Президент НАПН України Василь Кремень ставив кожен кандидатуру на голосування мандатами, отриманими академіками спеціально для цього голосування, і лише два кандидати в академіки отримали у свою підтримку 45 голосів, а інші 14 отримали у свою підтримку усі 46 голосів. Тож 20 жовтня 2016 року кількість академіків в НАПН України стала рівною 73.

А наступного дня, тобто, 21 жовтня усі академічні відділення розпочали робочий день о 10-й годині ранку загальними зборами відділень, на яких таємним голосуванням необхідно було обрати 26 кандидатів у членкору, з яких 5 кандидатів у членкору потрібно було обрати з нашого академічного Відділення вищої освіти. Про вибори у нашому відділенні, в яких довелось брати участь і мені, я і поведу далі мову. Одразу ж відзначу, що за обрання кандидатами у членкору у кожному академічному відділенні голосували уже не лише академіки, але і членкору цього відділення.

За списком у нашому академічному Відділенні вищої освіти налічується разом 27 академіків та членкорів, тож кворумна кількість складає 18 осіб. У першому турі голосування участь взяли 25 академіків і членкорів нашого відділення, а двоє з поважних причин на його ранкове засідання не з'явилися. Тож кожному претенденту аби стати кандидатом у членкору з нашого відділення потрібно було отримати у процесі таємного голосування не менше 18 голосів. Але, коли завершився перший тур голосування, то виявилось, що жоден із претендентів, яких на 5 місць членкорів, виділених нашому відділенню, було аж 15, не набрав більше 9 голосів. Тобто, у першому турі виборів ми не обрали з нашого відділення жодного претендента в кандидати у членкору. І це не дивно, адже серед 15 претендентів, що взяли участь у виборах, було 6 авторитетних ректорів провідних університетів із Києва, Харкова, Дні-

пропетровська і Львова, та ще один претендент нині є в. о. Голови Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України – а місць вакантних, я нагадаю, було лише 5. Тож не дивно, що голоси у першому турі виборів розподілилися зовсім не так, як рекомендувала експертна комісія відділення, яка створила рейтингову таблицю за результатами академічних слухань, проведених за участю претендентів напередодні виборів.

Тож після першого туру виборів довелось першому віце-президенту НАПН України, академіку Володимиру Луговому, який керував проведенням виборів у нашому відділенні, що було зумовлено перебуванням на лікарняному після операції нашого академіка-секретаря Миколи Євтуха, виступити з закликом до усіх академіків і членкорів, що брали участь в голосуванні, серед яких були 12 ректорів, 3 ексміністри освіти і науки та 3 екззаступники міністра освіти і науки, забути під час голосування у 2-му турі про прохання друзів і власні особистісні уподобання та ректорську солідарність і пам'ятати, що відділенню потрібні омолодження складу і свіжа кров, а також енергія, результативність, наявність контактів з зарубіжними університетами і активна позиція в реформуванні вищої освіти.

Не залишився осторонь під час обговорення претендентів і я, доповівши колегам про те, що фахівець високого рівня з ІТ-спеціальностей, один із авторів стандартів з інформаційних технологій і для бакалаврів, і для магістрів, і для докторів філософії з ІТ-спеціальностей, завідувач кафедри з Вінницького національного технічного університету, професор Роман Кветний, який написав 250 наукових праць, серед яких 15 монографій, який написав і видав 15 навчальних посібників і 2 підручники з дисциплін ІТ-спеціальностей, який підготував двох докторів технічних наук і 25 кандидатів наук, зокрема 5 докторів «пі ейч ді» для закордонних університетів, з якими у нього довгострокові творчі контакти і ділові стосунки, який уже багато років керує докторською спецрадою з ІТ-спеціальностей при Вінницькому національному технічному універ-

ситеті, якій ще не було повернуто з негативною оцінкою жодної із захищених в ній дисертацій, – що саме він у першу чергу відповідає тим критеріям, які нам рекомендував враховувати при голосуванні перший віце-президент нашої академії Володимир Луговий, і що саме його поява у статусі членкора активізує роботу нашого відділення.

Двоє наших колег, яким потрібно було відлучитись на ділові зустрічі після першого туру голосування, до початку другого туру не з'явилися, тож у другому турі голосування у нашому відділенні взяли участь лише 23 академіки і членкори, що теж з запасом задовольняло умови наявності кворуму, але тепер для отримання статусу кандидата в членкори претенденту уже потрібно було набрати в свою підтримку не менше 16 голосів.

І ось лічильна комісія оголосила результати голосування у 2-му турі. Як виявилось, ректор Національного університету «Львівська політехніка», доктор технічних наук, професор Юрій Бобало зібрав у свою підтримку 22 голоси, декан факультету з Полтавського національного педагогічного університету, доктор педагогічних наук, професор Марина Гриньова – 21 голос, в. о. Голови комісії Верховної Ради України з питань науки і освіти, професор Олександр Співаковський – 19 голосів, завідувач кафедри з Вінницького національного технічного університету, доктор технічних наук, професор Роман Кветний – 18 голосів. Ці четверо і стали кандидатами в членкори з академічного Відділення вищої освіти. Але незаповненим виявилось 5-е місце з виділеної нашому відділенню квоти. І оскільки Статут академії дозволяє проводити, за необхідності ще й 3-й тур виборів, то і у нашому відділенні він відбувся. У ньому взяли участь ректор Харківського національного економічного університету, доктор економічних наук, професор Пономаренко, який з 13 голосами підтримки у 2-му турі посів 5-е місце, та науковий співробітник з НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент Таланова, яка з 11 голосами підтримки посіла у 2-му турі 6-е місце. У 3-му турі виборів, набравши необхідні 16 голосів, перемогу здо-

був Пономаренко, який і став 5-им кандидатом у членкори з академічного Відділення вищої освіти.

Завершили збори відділення ми за 15 хвилин до 14-ї години, і одразу ж пішли до актові зали академічного Інституту педагогіки, де о 14-й годині почалися загальні збори усіх академіків і членкорів, під час яких потрібно було провести бюлетенями таємне голосування стосовно усіх кандидатів в членкори, обраних на засіданнях відділень. В цих виборах взяли участь 106 академіків та членкорів, що гарантувало голосуванню легітимність, оскільки кворум, нагадаю, дорівнював 94. А оскільки дві третини від 106 дорівнюють 71, і усі 26 кандидатів в членкори зібрали у свою підтримку голосів, як мінімум, на 15 голосів більше, то всі вони стали член-кореспондентами Національної академії педагогічних наук України. До речі, за нашого Романа Кветного було подано у підтримку 91 голос. Тож віднині наша академія має у своєму складі 93 членкори, а сумарна кількість академіків і членкорів дорівнює 166.

Але лишень я підсумував кількість членів академії, як ця кількість стала меншою на 3 одиниці – на двох членкорів і одного академіка. Це сталося тому, що, згідно з оновленим і таким, що відповідає останній редакції Закону України про наукову та науково-технічну діяльність, Статутом нашої академії, академія зобов'язана виключати з числа своїх членів тих, хто втратив зв'язок з академією, або почав займатись діяльністю, яка підпадає під означення ворожої до нашої держави, чого до прийняття цього закону робити було неможливо. А тому ми виключили зі своїх рядів членкора Ларису Коваль, яка проживає за кордоном уже 10 років і не підтримує зв'язок з академією, членкора Карпухіну, яка проживає за кордоном уже 15 років і теж втратила зв'язок з академією, та академіка Відділення вищої освіти Олександра Глузмана, який прийняв російське громадянство та погодився очолювати університет в Ялті і після окупації Криму Росією. Комісія, яку ми створили на засіданні відділення для дослідження

інформації щодо Глузмана, отримала від нього особисто телефоном підтвердження і про російське громадянство і про керівництво університетом в Ялті, а також отримала факсом заяву про добровільне складення з себе повноважень дійсного члена Національної академії педагогічних наук України, яку ми одногосно задовольнили.

На цих же загальних зборах ми проголосували за призначення ректору Придніпровської національної академії будівництва та архітектури, доктору технічних наук, професору Володимиру Большакову за його значний вклад в справу реформування вищої освіти звання «Почесний член НАПН України», яке дає йому право брати участь в роботі нашої академії, але на громадських засадах.

Ну, а завершити цей короткий репортаж, я хочу повідомленням про те, що серед учасників Загальних зборів я побачив і колишнього першого заступника міністра освіти і науки України (часів правління Дмитра Табачника) професора Євгена Суліму, який є членком нашої академії. Тож ця поява його на Загальних зборах спростовує інформацію, яка розповсюджена в соціальних мережах, про те, що проти нього порушено кримінальну справу, і що він ховається від слідства в іншій країні. Його присутність на Загальних зборах НАПН України, по-перше, свідчить, що він ні від кого не ховається, а, по-друге, це свідчить про те, що ніякої кримінальної справи проти нього не відкрито, а тому і ховатись йому ні від кого не треба.

Кілька думок стосовно проблеми плагіату

Уже досить довгий час в соціальній мережі Фейсбук тривають дискусії стосовно проблеми плагіату, тобто, стосовно проблеми використання чужих інтелектуальних напрацювань з певної теми у власних розробках цієї теми без посилання на авторів використаних чужих напрацювань.

Ця проблема, яка на перший погляд є дуже простою, у дійсності є не такою уже і простою. І щоб продемонструвати це, я скористаюсь прикладами з технічних наук. Ко-

жен серйозний вчений певної галузі має хоча б один винахід чи хоча б одну комп'ютерну програму, захищені патентом чи авторським свідоцтвом, які підтверджують, що цей твір є його інтелектуальною власністю.

І кожен кандидат чи доктор технічних наук пам'ятає, що для того, щоб отримати авторське свідоцтво на винахід, потрібно у формулі винаходу, яка у першій частині містить у собі перелік елементів чи блоків, які були винайдені і об'єднані у певну технічну структуру кимось раніше, у другій частині після слів: «який (яка) відрізняється тим, що з метою...» містить у собі перелік з одного чи кількох нових елементів чи блоків, які запропоновано внести до цієї технічної структури особисто автором винаходу. І навіть, якщо, наприклад, у першій частині формули винаходу буде згадано 99 елементів чи блоків, об'єднаних у певну структуру, запропонованих кимось іншим, а у другій частині цієї формули буде вказано лише один додатковий елемент чи блок, запропонований автором винаходу для досягнення поставленої ним мети, у будь-якій країні розробник цього винаходу отримає на нього авторське свідоцтво чи патент, яким буде підтверджене авторське право на створену ним інтелектуальну власність. І автор винаходу, формуючи першу частину формули свого винаходу, зобов'язаний послатись лише на прототип, який він використав, і не зобов'язаний вказувати авторів попередніх винаходів аналогічного профілю, які використав у свій час при розробці свого винаходу автор прототипу, оскільки усе, що увійшло до структури прототипу, для автора нового винаходу класифікується як загальновідомі відомості, тобто, не є плагіатом.

Або ще приклад. Усі ми сьогодні працюємо за персональними комп'ютерами (ПК), не задумуючись над тим, що і їх структура, і елементна база запозичені з ідей вчених з наукової школи колишнього директора Інституту кібернетики НАН України, академіка Глушкова, які використали їх при створенні електронної обчислювальної машини для інженерних розрахунків «МІР», але нині навіть у спеціалістів з обчислювальної техніки не виникає ба-

жання розробників ПК звинуватити у плагіаті, оскільки розробники ПК замінили транзисторні варіанти елементів та інтегральні схеми з кількостями *p-n*-переходів до 50, використані в структурі ЕОМ «МІР», на великі інтегральні схеми, котрі таких переходів містять до 500 тисяч, а тому привели до зменшення в тисячі разів габаритів своїх попередників. Що ж до використаних у процесі побудови ПК ідей, елементів і структур, запропонованих вченими наукової школи академіка Глушкова, то після того, як вони були втіленими в ЕОМ «МІР», вони отримали статус загальновідомих відомостей.

Ось чому серед учасників дискусій з проблеми плагіату ми практично не бачимо науковців з технічних наук, а бачимо, переважно, представників гуманітарних галузей, які до плагіату відносять будь-яке речення чи словосполучення, яке уже кимось колись було висловлене, і яке автором статті чи книги, звинуваченим у плагіаті, було повторене без посилання на того, хто це речення чи словосполучення вказав першим.

Але ж гуманітаріям слід пам'ятати, що в їх галузях, фактично, майже усе уже кимось раніше сказано і написано в монографіях і книгах, які, будучи вивченими студентами і науковцями, викликають подібні стереотипи висловлювань і у них, а тому в їх висловлюваннях при бажанні обов'язково можна буде знайти якісь повторення уже висловленого, і класифікувати це не як добротне засвоєння напрацювань інших вчених, що уже увійшли до загальновідомих відомостей, а як плагіат.

У 60-х роках минулого століття вчені намагались визначити ймовірність того, що мавпа, посаджена за друкарську машинку, яка хаотично натискуватиме на клавіші, надрукує одну з відомих поем Пушкіна, і отримали результат, що ця ймовірність не дорівнює нулю. Тож ймовірність того, що студент, аспірант чи докторант, повторить у своїй роботі якісь фрази чи означення з тих робіт, які він вивчав, навіть не пам'ятаючи про те, звідки в його пам'яті це взялося, думаю, тим паче, матиме значення, далеке від нульового.

На мій погляд, говорячи про плагіат, потрібно звертати увагу першочергово на те, чи не подані без посилання на автора чужі ідеї чи сформульовані кимось іншим основоположні принципи, структури, моделі чи технології, а на збіг певних словосполучень звертати увагу не варто, оскільки ці збіги можуть бути викликаними тим, що обидва автори вчилися, використовуючи одні і ті ж джерела, а тому знаходяться в полоні спільних стереотипів, нав'язаних ними.

І, на мій погляд, створення бази текстів книг, монографій, підручників, наукових статей, дисертацій та їх авторефератів, то є варіантом «сізіфового труда», який не вартий коштів і часу, які будуть на нього витрачені, адже, враховуючи щорічне подвоєння кількості інформації, ця база і через 100 років буде являти собою краплю навіть у морі вітчизняної наукової інформації, не кажучи уже про океани світової, опублікованої різними мовами.

І зовсім уже за межами логіки є перевірка на плагіат курсових робіт студентів, оскільки, якщо, наприклад, університет готує магістрів зі спеціальності «Електротехніка, електроенергетика та електромеханіка», які зобов'язані вміти проєктувати електричні машини, системи електропостачання та системи автоматизованого електроприводу, то всі вони викладачами в курсовому проєктуванні мають бути навченими стандартним методикам цього проєктування, затвердженим ДЕСТами, а тому ці проєкти в усіх студентів текстуально є однаковими і відрізняються лише заданими вихідними параметрами. І цінність цих проєктів полягає у тому, що, захищаючи свій проєкт, кожен студент демонструє викладачу, що він засвоїв методику проєктування і в практичних умовах інженерної роботи зможе самостійно спроєктувати потрібний йому, згідно з умовами роботи, електричний пристрій чи систему.

А завершити ці роздуми я хочу думкою, що, скоріш за все, ненульовою є ймовірність, що у статтях чи дисертаціях кожного борця з плагіатом можна знайти словосполучення, які нагадуватимуть відповідні словосполучення з навчальних посібників, монографій чи наукових статей, вивчаючи які вони набували статусу науковців.

Тож наостанок моє вам побажання, шановні, буде таким – боріться з плагіатом, якщо вам це цікаво, але не виходьте, будь ласка, за межі логіки. Хоча, як на мій погляд, то краще час, витрачений на пошуки компромату, використати для проведення наукових досліджень з тієї тематики, за якою ви написали свої дисертації, та оприлюднення нових наукових результатів і винаходів.

Аналіз причин поразки Гіларі Клінтон на президентських виборах у США

Отже 45-го президента США обрано – ним став республіканець Дональд Трамп, який виграв президентські перегони у представника Демократичної партії Гіларі Клінтон.

Чи був цей результат таким уже і неочікуваним? Як на мій погляд, то ні. Адже, по-перше, за Гіларі Клінтон не голосувала більшість тих американців, яким до 30 років, оскільки вони, які мріють про успіх у житті, вважають, що 69-річна Гіларі Клінтон, яка є представником середнього класу і побудувала свою кар'єру на державній службі, має у своєму похилому віці уже займатись вихованням внуків, а не опікуватись справами усєї держави. І їм більше імпонує мільярдер Дональд Трамп, який у своєму житті був і на грані фінансового краху, але зумів не лише побороти усі труднощі, але і домогтись шаленого успіху.

По-друге, за Гіларі Клінтон не голосували американці похилого віку, котрі мають проблеми зі здоров'ям і більшість часу витрачають на його стабілізацію, оскільки вони вважають, що у віці 69 років у Гіларі Клінтон теж уже мають бути аналогічні проблеми, а тому вона теж буде багато часу витрачати на стабілізацію здоров'я, скорочуючи цим самим той час, який вона витратиме на державні справи.

По-третє, за Гіларі Клінтон не голосували американці арабського походження, які відводять жінкам у суспільному житті роль підлеглих чоловікам.

По-четверте, за Гіларі Клінтон не голосували ті американці, які вважають, що не має бути у США президентів,

які різко випадають із історії демократії, тож поява сім'ї, в якій і чоловік, і дружина стали президентами в одному історичному відрізку, на їх погляд, не є позитивним віддзеркаленням ходу цієї історії.

По-п'яте, за Гіларі Клінтон не голосували ті заздрісники, які вважають, що для жінки бути 8 років першою леді держави, а потім ще й посісти посаду Державного секретаря, який представляє США за їх межами, то і так уже забагато честі.

По-шосте, за Гіларі Клінтон не голосували ті американці, які хочуть змін, і які вважають, що вона буде продовжувати політику свого попередника і однопартійця Барака Обами та свого чоловіка і теж однопартійця Біла Клінтона.

Ну і по-сьоме, за Гіларі Клінтон не голосували ті американці, які вбачають в Дональді Трампі нового Рональда Рейгана, який політикою «холодної війни» і гонки озброєнь зруйнував Радянський Союз і перетворив США в єдину на Землі супердержаву. І вони вірять у те, що Дональд Трамп вдихне нове життя у тисячі тих підприємств, що розкидані по усіх штатах США, які у роки «холодної війни» працювали на військово-промисловий комплекс, і які зупинили свою роботу завдяки політиці розрядки, найбільший внесок у яку внесли ті президенти США, які представляли Демократичну партію.

З очевидністю тепер постає питання – а що ж нам в Україні очікувати від перемоги Дональда Трампа на президентських виборах у США?

На мою думку, Дональд Трамп щодо України і Росії буде поводити себе так, як його однопартієць і президент США у роки проголошення незалежності нашої держави Джордж Буш-старший.

Пам'ятаєте, що зробив Буш-старший? Хто забув, то я нагадаю, що саме він поставив вимогу, аби Україна відмовилась від ядерної зброї і зруйнувала свої ракетні комплекси її доставки та передала ядерні боєголовки Росії. В протилежному разі Буш-старший погрожував Україні економічною ізоляцією. Його не цікавила доля незалежної України, його цікавило лише те, щоб не збільшувалась кількість держав, які володіють ядерною зброєю і міжкон-

тинентальними ракетами їх доставки. А тому і Дональда Трампа не цікавитиме ні цілісність України, ні її економічне процвітання, а цікавитиме його, найперше, примирення у Донбасі та перемикання уваги Росії виключно на боротьбу з Ісламською державою, що без дозволу міжнародної спільноти народжується на території Сирії, Іраку і Туреччини та загрожує демократичному розвитку цих держав і сприяє масовій міграції з районів її утворення до Європи і Америки.

Тож, на мій погляд, Дональд Трамп буде жорстко вимагати від України виконання Мінських домовленостей, згідно з якими ми зобов'язані змінити Конституцію України, забезпечивши у ній привілейований статус Донбасу, та провести вибори до рад усіх рівнів на нині окупованих бойовиками територіях. В іншому випадку, на мій погляд, Дональд Трамп зніме усі економічні та політичні обмеження, накладені на Росію його попередником Бараком Обамою і Конгресом США, в якому після нинішніх довиборів більшість мають теж республіканці. А слідом за США ці обмеження знімуть і їх союзники по НАТО у Європі.

І право на володіння Росією Кримом, боюсь, Дональд Трамп теж визнає. Тобто, заради відновлення стабільності у тій частині Європи, на якій розкинулась наша держава, Дональд Трамп погодиться на те, щоб у політичному плані Україна стала васалом Росії. І ніякого важкого озброєння від США, якими правитиме Дональд Трамп, Україні очікувати не слід, оскільки наша збройна боротьба за Донбас не сприятиме відновленню цієї стабільності.

Але загравання з Росією у Дональда Трампа триватиме недовго, оскільки за своєю натурою він людина, яка хоче бути скрізь першою, а тому він почне проводити політику, в якій Росії партнерській рівноправності місця не буде. Тож нам в Україні потрібно буде деякий час перетерпіти і діждатись того часу, коли США, упоравшись разом з Росією з ІДІЛ, знову розпочнуть політику ослаблення Росії на міжнародній арені. Ось тоді президент США Дональд Трамп знову згадає про Україну і почне разом з Конгресом знову сприяти виходу її з-під впливу Росії і зміцненню її незалежності.

Науковий журнал «Вісник Вінницького політехнічного інституту» увійшов до міжнародної наукометричної бази «Копернікус»

Вчора до Вінницького національного технічного університету надійшла приємна звістка – головний науковий журнал університету «Вісник Вінницького політехнічного інституту», який засновано ще у 1993 році і який був першим науковим журналом, заснованим в україномовному варіанті в Україні після проголошення незалежності, прийнято до міжнародної наукометричної бази «Копернікус».

Підтвердження цієї інформації можна отримати, звернувшись на сайт цієї згаданої бази <http://journals.indexcopernicus.com/+++,p24784698,3.html>

Процес входження «Вісника ВПІ» до НМБ «Копернікус» за моєї ініціативи як головного редактора цього журналу розпочався в кінці минулого року, коли стало відомо, що міністерством нашому журналу відмовлено в статусі фахового для економічних наук.

Нагадаю, що до нинішнього року «Вісник ВПІ» мав статус фахового журналу для технічних, економічних і педагогічних наук. У минулому році міністерство своїм наказом підтвердило на наступні 5 років фаховий статус нашому журналу з технічних та педагогічних наук, а у фаховому статусі з економічних наук відмовило, незважаючи на наявність в редколегії журналу 5 докторів економічних наук і відсутності реклаमाцій на опубліковані у журналі у минулі роки статті економічного характеру. Мотивація відмови була такою – експертна рада з економічних наук підтверджує фаховий статус з економічних наук лише спеціалізованим журналам економічного профілю і не надає такого статусу тим журналам, в яких економічним наукам присвячено лише один розділ, як це мало місце у «Віснику ВПІ».

Але оскільки статті економічного характеру, що опубліковані в журналах, що входять до міжнародної наукометричної бази «Копернікус», експертною радою ДАК міністерства з економічних наук при захистах дисертацій вра-

ховуються, то я вирішив заради збереження за «Вісником ВПІ» статусу журналу, цікавого і економістам, розпочати процес входження нашого журналу до НМБ «Копернікус», розраховуючи на те, що авторитет нашого журналу, у якого імпаکت-фактор в іншій міжнародній наукометричній базі – РІНЦ – дорівнює одиниці, є достатнім для того, щоб нас прийняли і до наукометричної бази «Копернікус». Тож я дав вказівку відповідальному секретареві редколегії журналу, доценту Олександру Дерібо підготувати відповідні документи і направити їх у штаб-квартиру НМБ «Копернікус», що він і зробив. І після більш ніж піврічної експертизи керівництвом НМБ «Копернікус» прийняте рішення про внесення нашого журналу «Вісник ВПІ» до цієї наукометричної бази. Тож, шановні економісти, редколегія «Вісника ВПІ» знову рада бачити ваші статті в нашому журналі.

Прощаючись з 2016-им

Через кілька днів 2016 рік завершить свою ходу і на завжди розчиниться у плині часу, а тому, прощаючись, я вирішив згадати його основні події, здобутки і втрати, виходячи, звичайно ж, з власних уподобань і не претендуючи на завершеність списку та абсолютну істину.

Свій огляд я побудую за ієрархічною структурою, починаючи з чотирьох найважливіших світових подій, переходячи потім до чотирьох найважливіших подій у нашій державі, за тим до чотирьох найважливіших подій у нашому університеті і завершуючи чотирма подіями, найважливішими лише особисто для мене. Вирішив я обмежити себе аналізом лише чотирьох подій на кожному рівні запропонованої ієрархічної структури не тому, що більше значущих подій протягом цього року не відбулося, а виключно задля того, щоб вкласти в такий обсяг розповіді, який, хоча б у якоїсь кількості моїх читачів, вистачило б сили волі прочитати до кінця.

І розпочну огляд світових подій я з президентських виборів у Сполучених Штатах Америки, оскільки ця держава є світовим лідером, і від того, хто нею правити-

ме найближчі 4 роки, суттєво залежатиме світовий порядок.

Нагадаю, що виборювала право стати 45-им президентом США від Демократичної партії Гіларі Клінтон – дружина экс-президента США Біла Клінтона, яка в одному з попередніх урядів обіймала другу за значимістю посаду Державного секретаря і яку підтримував нинішній президент США і теж демократ Барак Обама.

А від Республіканської партії виборював право стати президентом США Дональд Трамп – бізнесмен з мільярдними статками і крутим характером, який особливо не заморочувався, роздаючи в процесі передвиборчої кампанії наліво і направо негативні характеристики своїм конкурентам та їх електорату.

Політологи, соціологічні компанії та засоби масової інформації США, узагальнюючи результати різних опитувань, прогнозували перемогу Гіларі Клінтон, але переміг з солідним відривом за голосами виборників Дональд Трамп, який і почне відлік свого президентства, починаючи з наступного року

Під час виборів Трамп загравав з президентом Росії Володимиром Путіним, подаючи йому надію, що, ставши президентом США, зніме економічні та політичні санкції з Росії, введені його попередником Бараком Обамою за підтримки Конгресу США як реакції на російську підтримку озброєнням, фінансами та кадровими військовими сепаратистських угруповань, що захопили і незаконно утримують частину території в українському Донбасі.

Вселяє надію подружитись з Дональдом Трампом у Володимира Путіна і те, що він теж вніс свою лепту в перемогу Трампа, оскільки за інформацією, яка гуляє в ЗМІ, саме кіберслужба ФСБ Росії зламала власний комп'ютер Гіларі Клінтон і оприлюднила усе те, що було в його пам'яті, зробивши наголос на тому, що Гіларі Клінтон, працюючи Державним секретарем США, зберігала на власному комп'ютері інформацію державного характеру, що мала гриф таємності. А це характеризувало її як чиновницю, яка порушувала встановлені правила та інструкції,

тобто, людину, непридатну для роботи на посаді, до якої стікаються усі державні таємниці. І через це дійсно частина позапартійних прихильників Гіларі Клінтон в подальшому відмовилась її підтримувати, долучившись до тих, що її не підтримували з інших мотивів, наприклад, вважаючи, що не варто допускати прецедент, коли президентами стали і чоловік, і його дружина; та тих, хто взагалі проти того, щоб президентом США була жінка.

Але, вчитавшись в біографію Дональда Трампа, я зрозумів, що цей чоловік не любить ділити успіх і владу ще з кимось, а любить, щоб усі робили те, що хоче він, тож Володимирі Путіну рівноправні умови політичного співіснування з Дональдом Трампом не світять. І я впевнений, що Трамп, ставши президентом США, робитиме усе, щоб очолювана ним держава і далі продовжувала бути єдиною супердержавою у світі, а усіх, хто цього не сприйматиме, він, не церемонячись, ставитиме на те місце, на яке вони заслуговують згідно з досягнутим рівнем науково-технічного розвитку та обсягом ВВП. І те, що на днях Дональд Трамп заявив, що США мають наростити ядерний потенціал, свідчить, що нинішній паритет з Росією у цьому компоненті його теж не влаштовує.

І єдине, що особисто мене трохи тривожить – це те, що перші чотири літери у прізвищі новий президент США Trump має такі ж, які їх мав той президент США, який у 1945 році для пришвидшення закінчення другої світової війни і мінімізації кількості жертв американської армії наказав скинути ядерні бомби на японські міста Хіросіму і Нагасакі, і якого звали Truman. Особливо ж, якщо взяти до уваги ще й те, що нинішні північні корейці у своїх погрозах, з погляду американців, мало відрізняються від японців часів другої світової війни і теж погрожують бомбардувати Пірл-Харбор. Тож нинішній Trump може вирішити, що краще діяти на випередження і повторити те, що вчинив колишній Truman, не чекаючи повторення трагедії Пірл-Харбора. Але будемо сподіватись, що північні корейці – аби не провокувати американців, очолюваних відтепер рішучим Трампом, – схаменуться і перестануть розмаху-

вати своїм ядерним патичком перед носом озброєних великомасштабною ядерною дубиною американців.

Другою за масштабністю світовою подією 2016-го року, на мій погляд, є рішення правлячих кіл Великобританії підкоритись результатам референдуму про вихід цієї країни з Європейського Союзу. Адже після виходу Великобританії з ЄС цей союз, фактично очолюваний Німеччиною, увійде в ті ж кордони, які він мав станом на 1940 рік, і з тією ж доміантною силою. І є небезпека, що після цього нинішній ЄС спіткає доля того ЄС з тією лише різницею, що той ЄС розвалився під ударами військ антигітлерівської коаліції, а нинішній ЄС може розвалитись від нашествия вихідців з арабського світу.

А третьою за масштабом світовою подією 2016 року я вважаю війну в Сирії, де на невеличкому клаптику Землі воюють, усі з усіма, одразу чотири озброєних політичних угруповання – регулярна армія Сирії, очолювана чинним президентом з диктаторськими замашками Асадом, якого підтримує Росія, надавши йому авіаційні військові частини у підтримку, які бомбардують міста, що зайняті іншими протиборчими силами; військові загони демократичної опозиції до диктаторського режиму Асада, які підтримуються авіацією США; військові загони курдських повстанців, які ставлять за мету створити курдську державу на землях їх розселення на території Туреччини, Сирії та Іраку, проти яких виступають не лише солдати Асада, але і Туреччини та Іраку; а також військові формування самопроголошеної Ісламської держави (ІДІЛ), яка намагається об'єднати у своїх рядах усіх, кого в Європі і США, та й у більшості інших держав прийнято відносити до терористичних угруповань, а тому вони за своєю ідеологією є силою, ворожою до усіх інших протиборчих сил. До речі, саме така ж ситуація була в Україні у 20-х роках минулого століття, коли одночасно воювали за принципом усі з усіма війська Української Народної Республіки, підпорядковані її уряду; червоні загони, очолювані більшовиками; білогвардійці, очолювані спочатку Денікіним, а потім Врангелем; та анархістськи налаштовані загони батька

Махна. Але, якщо тоді багатовекторна війна закінчилось перемогою більшовиків, яким повірив народ, то нині аналогічна багатовекторна війна, в якій з різних боків задіяні дуже потужні військові сили, може розширитись і на інші регіони, особливо в частині здійснення терористичних актів. До речі, намагання американців, підтримуваних європейцями, демократизувати Ірак, Афганістан і Лівію призвело до того, що ці, колись стабільні держави зі своїм середньовічним устроєм, нині стали центрами нестабільності і розповсюдження тероризму по всьому світу. І може статися так, що до цих нестабільних країн, генеруючих тероризм та потоки біженців до Європи, долучиться ще й Сирія.

І, на мій погляд, ненульовою є ймовірність того, що падіння російського літака 25 грудня нинішнього року у Чорне море через кілька хвилин після вильоту з Сочинського аеродрому «Адлер», де він дозаправлявся, у напрямку до російської військової бази у Сирії, яке потягнуло за собою загибель усього колективу всесвітньо відомого Ансамблю пісні і танцю російської армії імені Александрова в кількості 68 осіб та дев'яти журналістів, що збиралися передавати інформацію каналам російського телебачення про передноворічні виступи цього ансамблю перед російськими військовими, що воюють у Сирії, є наочним підтвердженням реальності погроз терористів усім державам, які намагаються знищити ІДІЛ, адже перед зникненням з радарів з борту літака не надійшло жодної тривожної інформації, і зв'язок з ним обірвався раптово, що можливо лише за умови, якщо на борту літака стався вибух, який одночасно зруйнував усі системи забезпечення зв'язку з наземними станціями супроводу його польоту.

Що ж до четвертої важливої події світового значення, що трапилась у 2016 році, то нею я вважаю підписання угоди між Росією і Китаєм про надання офіційного статусу на проживання в Далекосхідному регіоні Росії громадянам Китаю, які побажали переїхати з Китаю для проживання у цей регіон Росії, та наданням офіційного права цим переселенцям брати в оренду для господарської

діяльності російську землю в такій кількості, яку кожен орендар в змозі ефективно використати. Цим російська влада розраховує зменшити нелегальний приплив китайців на цю територію і поборотись з контрабандним вивозом нелегалами природних ресурсів з цієї території. Але, на мій погляд, підписанням цієї угоди Росія стала на шлях втрати свого Далекосхідного регіону, адже через років двадцять у ньому проживатиме настільки багато китайців, що російська влада уже буде не в змозі керувати ними на основі російських законів. А це означає, що Росія втратить свій вплив на цей регіон. А спроби його відновити натраплять на спротив і китайців, які уже цей регіон освоїли, і Китаю, який не буде зацікавленим у поверненні цих переселенців на рідні терени. І це протистояння приведе не лише до жорсткої конфронтації між двома ядерними державами, але поглибить і загальносвітову кризу, зумовлену зростанням кількості жителів на Землі та обмеженістю її ресурсів, придатних для забезпечення нормальних умов життя землянам.

Тепер я перейду до чотирьох подій у 2016 році, найважливіших, з мого погляду, для нашої держави. Ну, і звичайно ж, першою з них я поставлю антитерористичну операцію, націлену на визволення від сепаратистських військових формувань тієї частини території Донбасу, яка нині окупована сепаратистами за військової та фінансової підтримки Росії.

Судячи з повідомлень у ЗМІ та в соціальних мережах, нині українці розділились, за ставленням до подій у Донбасі, на три великих групи, одна з яких вважає, що треба дослухатись до побажань Росії, змінити Конституцію України, допустивши в ній створення Донецької та Луганської народних республік з широкою автономією, амністувати усіх бойовиків, незалежно від вчинених ними злочинів, провести вибори в нині окупованих районах в органи самоврядування аж до Верховної Ради України включно ще до складення зброї бойовиками, надати загонам сепаратистів статус органів поліції в конституційно легалізованих «ДНР» і «ЛНР» та статус прикордонних загонів на

кордоні нинішніх «ДНР» і «ЛНР» з Росією, прийняти парламентом рішення про невходження України до будь-яких військово-політичних блоків, націлених проти Росії, і повністю відбудувати усе, що зруйновано в Донбасі російською артилерією, за рахунок України. Мовляв, так у 1940 році вчинила Фінляндія, яка заради завершення війни з Радянським Союзом, погодилась не лише на те, що не входить в жоден військово-політичний союз, націлений проти СРСР, але і погодилась віддати частину своєї території – Выборгський район та Карелію і випустити з в'язниць усіх політиків, які симпатизували СРСР, що перед війною були ув'язнені. І, як наслідок цього, Радянський Союз, а потім і його правонаступниця Росія більше ніколи не чіпали Фінляндію, що дало можливість цій країні, яка окрім озер, каміння і лісу більше нічого не має, створити один із найвищих рівнів життя в світі для своїх громадян. А тому, мовляв, є надія, що і в Україні, якщо вона піде шляхом Фінляндії, настане мир, підуть інвестиції в економіку і розпочнеться процес підвищення рівня життя її громадян.

Але окрім цієї групи в Україні існує й інша досить велика група людей, які вважають, що тепер, коли в Україні відновлена боєздатність Збройних Сил України і функціональність Служби Безпеки України, котрі уже здатні не допустити захоплення сепаратистами влади за сценаріями Криму, Донецька і Луганська ні в Харкові, ні в Дніпрі, ні в Запоріжжі, ні в Миколаєві, ні в Херсоні, ні в Одесі, можна тимчасово пожертвувати тими територіями у Донбасі, на яких закріпились підтримувані Росією сепаратисти, і встановити тимчасово суцільні кордони на межі України з самопроголошеними «ДНР» і «ЛНР», закрити ці кордони для перетину, і нехай ці території поживуть та відбудовуються лише за власний рахунок, адже у Росії, як відомо, немає ні лишніх коштів для забезпечення цього депресивного регіону, ні бажання кооптувати у свою державу територію з більше ніж мільйоном жителів, здатних розстрілювати усіх, хто з ними не згоден і кого вони оголосили ворогом. І аж тоді, коли вони вдосталь насолодяться жит-

тям в ізоляції і впроголодь на кшталт жителів невизнаних Придністров'я, Нагірного Карабаху, Південної Осетії та Абхазії і референдумом підтвердять своє бажання повернутись назад до складу України та погодяться покарати усіх, хто вчиняв злочини проти України і українців під час АТО, аж тоді прийняти їх назад і надати допомогу у відновленні та розвитку. А самим використати цей час для того, щоб збудувати Європу в Україні, та ввійти у ту фазу розвитку, коли Європейський Союз вважатиме за честь для себе отримати згоду нашої держави позитивно відреагувати на їх заклик стати членом їхнього союзу.

Але в Україні є ще й третя група громадян, яка вважає, що, оскільки Збройні Сили України уже стали досить потужними і можуть бути швидко суттєво нарощеними за рахунок мобілізації тих, хто вже пройшов випробування війною у Донбасі і повернувся «на гражданку», то треба, не відкладаючи, потужно вдарити по сепаратистах і змусити їх втікати до Росії, звільнивши у такий спосіб окуповані території. І ці люди вірять у те, що наша армія здатна розгромити не лише військо сепаратистів, але і російські війська, які йтимуть до них на допомогу через контрольований силами «ДНР» і «ЛНР» кордон з Росією. І водночас вони не вірять у те, що Путін заради спасіння донецьких сепаратистів може віддати наказ атакувати Україну вздовж усього україно-російського кордону. І, тим паче, вони вірять у те, що він не віддасть наказ бомбардувати українські міста з повітря за допомогою авіації та тактичних ракет. І аргументація у цих людей така – Україна територіально найбільша країна Європи після Росії – це не Сирія з територією, що не перевищує території найменшої з українських областей, і де війна все одно ведеться уже більше року на території лише навколо двох ключових міст. А танки, навіть без боїв, більше 300 кілометрів без дозаправки не проїдуть, до того ж у боях їх буде достатньо багато знищено, особливо якщо вони полізуть у міста – згадайте, для прикладу, скільки їх було знищено чеченцями лише в одному Грозному. До того ж танків в Україні, що стоять на консервації, не менше ніж у Росії, адже

саме до України вони виводились з країн Східної Європи після ліквідації Варшавського Договору, і набрати екіпажі до них із резервістів українські військові комісаріати здатні протягом кількох днів – тож у цих танкових протистояннях війна для Росії буде дуже нагадувати танкову битву на Курській дузі з її величезними втратами і зовсім не буде подібною до військових тактичних навчань, як заявляє з екранів російського телебачення головний російський брехун Кисельов. А розраховувати росіянам на те, що в Україні на допомогу Росії прийде п'ята колона, яка саботуватиме організацію захисту держави і вітатиме прихід російських військ, не варто, адже ми усі добре розуміємо, що, якщо дійсно почнеться відкрита війна України з Росією, то в Україні буде оголошено воєнний стан, під час якого діятимуть закони воєнного часу, згідно з якими в один день будуть заборонені усі опозиційні політичні партії, а прихильники російської окупації будуть офіційно оголошені зрадниками, що наділить внутрішні війська та загони СБУ правом розстрілювати цих зрадників на місці без надання їм можливості захисту адвокатами в підкуплених судах. У такий спосіб українська нація протягом кількох днів стане однорідною та здатною чинити серйозний і довготривалий спротив будь-яким агресорам. Ну, а якщо на українські міста полетять російські ракети і бомбардувальники, то у відповідь полетять і українські ракети на російські міста, і, принаймні, Белгород, Воронеж, Курськ, Смоленськ, Ростов, Новочеркаськ, Новоросійськ виглядатимуть після цих ракетних ударів не набагато краще ніж українські міста, по яких буде нанесено російський ракетно-авіаційний удар. І президент Росії Володимир Путін та його радники не можуть не розуміти, що після того, як похоронки в російські сім'ї підуть десятками тисяч, він у президентському кріслі не втримається, а після падіння його режиму його чекатиме лава підсудних у Гаазькому трибуналі. А тому, усвідомлюючи це, ні наказу атакувати Україну танковими колонами вздовж усього україно-російського кордону, ні наказу бомбардувати українські міста він не віддасть, як не віддав наказ знищу-

вати українські пускові установки під час випробувальних пусків нових українських ракет у Чорному морі, хоча погрози, що такий наказ буде віддано, напередодні цих пусків лунали.

Але сьогодні ніхто не може точно спрогнозувати, який з описаних вище сценаріїв буде реалізовуватись у 2017 році, а можна лише констатувати, прощаючись з 2016 роком, що Україна протягом цього року зробила багато для того, щоб виглядати достойно за будь-яким сценарієм розвитку подальших подій і залишатись при цьому незалежною державою.

Другою надзвичайно важливою подією 2016-го року загальнодержавного характеру, на мій погляд, є відкрите електронне декларування статків суддів, прокурорів, вищих державних службовців та осіб, до них прирівняних за виконуваними обов'язками. Завдяки е-деклараціям український народ побачив і масштаби корупції у вищих ешелонах влади, і ігнорування цими ешелонами вітчизняної банківської системи – особливо гротескно виглядає збереження значної кількості валюти готівкою, а не у банку, головою Національного банку України та законотворцями Верховної Ради України. Є тепер де розгулятись і Генеральній прокуратурі України, і Національному антикорупційному бюро України, і Національному агентству із запобігання корупції, але перші результати їх роботи у напрямку викриття джерел корупційних статків та покарання високопоставлених корупціонерів ми зможемо побачити лише у наступному 2017 році, в якому, до речі, е-декларації заповнюватимуть уже і ректори та проректори університетів, аби і керовані ними декани, завідувачі кафедр, рядові викладачі та студенти бачили, чи праведно живуть їхні університетські керманічі.

Що ж до третьої надзвичайно важливої події 2016 року загальнодержавного значення, то, на мій погляд, нею є підвищення в Україні до 3200 гривень з 1-го січня 2017 року мінімальної зарплати, тобто, підвищення у більше ніж у два рази порівняно з початком 2016 року – і це уже не на рівні обіцянок президента Порошенка та прем'єр-

міністра Гройсмана, а у вигляді Закону про Державний бюджет України на 2017 рік, затвердженого Верховною Радою України під ранок 21 грудня 2016 року. Звичайно, цей економічний крок може привести до деякого збільшення рівня інфляції та кількості безробітних, але водночас викличе сплеск впровадження нових технологій для заміщення скорочених працівників та виведення з тіні у бізнесових структурах за сприяння правоохоронних і фінансових органів значної зарплатної маси – не одразу звичайно, а згодом, але невідворотно.

І усім, хто обурюється з того, що відв'язана від мінімальної зарплати тарифна сітка призведе до того, що зарплата висококваліфікованих працівників державної сфери буде мало відрізнятися від зарплати працівників низької кваліфікації, я хочу нагадати, що в розвинених державах максимальна зарплата працівників державної сфери не перевищує мінімальну більше ніж у три рази і лише в окремих із них, менш розвинених, на кшталт Польщі, це перевищення є трохи більшим, але, все одно, не більшим шести. І оскільки, згідно з Бюджетом-2017, зарплата доцентів з усіма надбавками, починаючи з 1 січня 2017 року досягне 6 тисяч гривень, що майже вдвічі вище мінімальної зарплати, а зарплата професорів досягне 8 тисяч гривень, що майже втричі вище мінімальної зарплати, то і наша держава увійде з фінансування працівників бюджетної освітньої сфери у загальноприйнятні у світі рамки.

Що ж до четвертої події 2016 року з числа найважливіших для нашої держави, то такою подією я вважаю встановлення нового «саркофагу» над зруйнованим 4-м енергоблоком Чорнобильської АЕС, який надійно відгородить нас усіх від можливих викидів радіоактивних матеріалів внаслідок руйнування того «саркофагу», який було збудовано одразу після аварії на ЧАЕС і який нині уже «дихає на ладан». Гарантійний термін придатності нового «саркофагу» 100 років, і, я думаю, цього цілком досить, оскільки через 100 років людство уже вмітиме використовувати з користю для себе навіть ті, нині непридатні для використання радіоактивні матеріали, які акти-

вовані тими ядерними реакціями, що мали місце в них під час їх використання в ядерних реакторах.

А далі я поведу мову про чотири найважливіші події 2016 року університетського масштабу. І першою з них я змушений назвати ліквідацію у нашому університеті триместрової організації навчального процесу, запозиченої мною в роки мого ректорства в університетах Канади, і повернення назад з 1-го вересня 2016 року до традиційної двосеместрової системи. І боюсь, що після цього до дипломів ВНТУ уже не буде такого шанобливого ставлення у Канаді, яким воно було у роки організації навчального процесу у ВНТУ за канадськими стандартами.

І боюсь також, що рівень цього шанобливого ставлення ще більше знизиться, коли загальновідомою стане інформація про переведення у ВНТУ на факультатив отримання студентами робітничих професій, корельованих з майбутніми інженерними, та ліквідацію робочих триместрів, що були організовані у нас теж за методиками, запозиченими мною в університетах Канади, де отримання таких професій тісно вплетене в канву основного навчального процесу, і де випускники університетів, що мали саме таку організацію навчального процесу, після закінчення університетів першочергово приймаються фірмами і підприємствами на роботу – і цю подію я теж відношу до найважливіших подій університетського масштабу у 2016 році, але класифікую її, як і попередню, як таку, що негативно відіб'ється на престижі університетського диплома ВНТУ у разі працевлаштування наших випускників, особливо за кордоном, куди поїдуть працювати в обов'язковому порядку наші випускники з числа іноземних студентів. І, як наслідок, ми матимемо зменшення потоку іноземних громадян, які побажають отримувати вищу освіту у нашому університеті, що також призведе до зменшення потоку іноземної валюти, яку приносять до нашого університету іноземні студенти як оплату за своє навчання.

Одразу після завершення ректорства я болісно сприймав будь-які спроби ліквідувати в університеті щось із того, що було запроваджене мною, але сьогодні я вже

спокійно дивлюсь на те, що розпочалось повернення назад до традиційних форм організації навчального процесу в університеті, адже розумію, що професорсько-викладацький склад нашого університету усе більше наповнюється пенсіонерами та людьми передпенсійного віку, для яких стає важкувато працювати в динамічному триместровому режимі, засіяному робочими професіями та пересипаному робочими триместрами. І уже не намагаюсь переконувати колег у тому, що це кроки назад – нехай працюють так, як вважають за потрібне, адже мій час визначати університетський поступ теж уже в минулому. І те, що я перестав критикувати на своєму сайті ті дії ректора і вченої ради університету, які, на мій погляд, були неефективними, визнавши у такий спосіб той факт, що я тепер уже є лише рядовим університетським професором, котрий зобов'язаний виконувати усе те, що від нього вимагають ректор, ректорат і вчена рада, є третьою університетською подією 2016 року зі статусом надзвичайно важливої, адже зупинення мною критики зняло напругу в університетському колективі, яка піднімалась до досить високих відміток після ознайомлення колег з моїми критичними матеріалами, оприлюдненими на моєму персональному сайті. Хоча сумніви у тому, що, переставши робити оприлюднення на сайті критичних оцінок усього того, що втілює у життя нинішня університетська адміністрація, я вчиняю не зовсім правильно, мене не покидають.

Що ж до четвертої важливої події університетського масштабу у 2016 році, то на неї претендує досягнення домовленостей адміністрації нашого університету з потужною китайською фірмою, яка виробляє літєві акумулятори, про те, що ця фірма зробить своєю базою в Україні саме наш університет, створивши у нас потужну лабораторію з дослідження процесів в таких акумуляторах в реальних умовах їх експлуатації на електромобілях. На мій погляд, це приведе і до збільшення потоку громадян Китаю, які побажають навчатись у нашому університеті, котрі і сьогодні являють собою переважну більшість у нас серед іноземних студентів.

Ось у цьому місці стає доречним перейти до чотирьох найважливіших подій 2016 року особисто для мене. І першою за важливістю подією для мене стало відновлення нормальної роботи мого серця та серця мого автомобіля, які зазнали суттєвих пошкоджень під час автомобільної аварії у грудні 2015 року, коли при виїзді з університетського двору на прилеглу вулицю і зупинки для оцінювання ситуації в автомобіль, за кермом якого сидів я, врізався автомобіль, що на високій швидкості вигулькнув з-за автомобілів, що були густо припарковані на вулиці біля виїзду з університетського двору. Оскільки я про цю дорожню пригоду інформацію давав на своєму сайті одразу після того, як це сталося, то більшість із вас, шановні мої читачі, думаю, ще її пам'ятають. Півроку відновлювався мій автомобіль і півроку я нормалізував роботу серця.

Відновлювати автомобіль мені допомагала страхова компанія «Арсенал», у якій я мав повне «Каско», та колектив ремонтників автоцентру «Поділля», а відновлювати нормальну роботу серця мені допомагали професори Вінницького національного медичного університету Юрій Мостовий та Валерій Іванов, до котрих мені порадив звернутись ректор ВНМУ та мій добрий приятель академік Василь Мороз, вдячність до яких збережеться у моєму серці допоки воно буде битись.

Другою важливою особисто для мене подією у 2016 році був вихід з друку 4 наукових статей, написаних мною разом з моїми синами, докторами наук, професорами Віталієм та Олександром Мокініми у 2015 році та надрукованих у 2016 році у журналах, що входять до провідних міжнародних наукометричних баз Scopus та WoS, а також написання цією ж нашою командою протягом 2016 року ще 4 наукових статей, які, в разі позитивного рецензування, теж будуть опублікованими у престижних журналах, але уже у році наступному. А є ще й такий доробок, як монографія, в якій відображені результати, отримані внаслідок досліджень, виконаних за програмою Національної академії педагогічних наук України та спільної з академією університетської науково-дослідної лабораторії проблем вищої школи, науковим керівником якої є саме я.

Сюди ж можна додати і те, що дисертація одного з моїх аспірантів, який під моїм керівництвом здійснював дослідження з визначення режимів оптимального руху електромобілів, за день до закінчення ним аспірантури була прийнята спецрадою до захисту.

До речі, у 2016 році завершився 6-й рік з дня залишення мною посади ректора – і за ці 6 років під моїм керівництвом підготували і захистили дисертації 4 аспіранти, ставши кандидатами наук, та один докторант, ставши доктором наук, ну, і, як я уже відзначив, один аспірант подав дисертацію до захисту – думаю, що по одному захищеному щороку – це цілком пристойна ефективність наукової роботи, яка дає мені і моральне, і юридичне право продовжувати працювати професором, не зважаючи на досягнення 73-річного віку, і не просто професором, а керівником проєктної групи за однією з наукових ІТ-спеціальностей, яка носить назву «Системний аналіз».

До цих же подій примикає і третя важлива для мене подія, яка полягає у тому, що мені, як головному редактору наукового журналу «Вісник Вінницького політехнічного інституту», заснованого мною – тоді ще ректором ВПІ у 1993 році, – у 2016 році вдалося вирішити питання про внесення цього наукового журналу до міжнародної наукометричної бази Scopus, що особливо важливим є для тих наших авторів, які публікують результати своїх досліджень в галузі гуманітарних наук взагалі і педагогічних наук зокрема, оскільки наукових журналів такого профілю, як відомо, в міжнародних наукометричних базах Scopus і WoS практично немає, а згідно з вимогами ДАК МОН України публікація хоча б однієї статті за матеріалами кандидатської дисертації та чотирьох статей за матеріалами докторської дисертації у науковому журналі, що входить до міжнародної наукометричної бази, є обов'язковою умовою для її затвердження на Атестаційній колегії міністерства. Тож атестаційна «вага» нашого «Вісника ВПІ» в результаті цієї події суттєво зросла.

Ну і четвертою важливою для мене особисто подією у 2016 році були успіхи моїх синів: 42-річного Віталія – доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри сис-

темного аналізу, комп'ютерного моніторингу та інженерної графіки, та 34-річного Олександра – доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів, які окрім того, що керують кафедрами і аспірантами та у співдружності зі мною проводять дослідження і пишуть наукові статті кожний у своєму науковому напрямку, мають ще й інші досягнення. Так, Віталій у році, що завершується, призначений на громадських засадах радником з ІТ-технологій голови Держводагентства України та знову визначений одним із експертів ОБСЄ від України в міжнародному науковому проєкті, присвяченому розробленню і впровадженню у практику геоінформаційної системи контролю за станом та прогнозуванням змін клімату в районі басейну річки Дністер, яка протікає територією кількох країн, граничних з Україною. А Олександр обраний головою української молодіжної секції Всесвітнього інституту інженерів з електротехніки та електроніки IEEE. Добре володіючи англійською мовою, він щороку підвищує свою кваліфікацію шляхом прослуховування в онлайн-режимі по кількох ІТ-орієнтованих дисциплін професіонального спрямування, що викладаються провідними професорами знаменитих американських університетів, таких, наприклад, як Массачусетський технологічний та Стенфордський, Гарвардський і Каліфорнійський, складаючи в кінці прослуховування на рівні 97–100 балів із 100 можливих диференціальні заліки та отримуючи відповідні сертифікати – і цих сертифікатів він отримав за кілька років уже 14, зокрема і чотири у 2016 році. До речі, своїм ентузіазмом підвищувати свою кваліфікацію за рахунок прослуховування в онлайн-режимі англійських професійно орієнтованих дисциплін, що викладаються провідними американськими професорами, Олександр ще з минулого року уже «заразив» і свого старшого брата Віталія, який у нинішньому році теж уже успішно прослухав три таких англійських професійно орієнтованих для нього дисциплін і достойно склав американським професорам диференціальні заліки.

Ось на цьому я і завершу розповідь про моє бачення найважливіших подій року 2016-го, з яким ми прощаємось. А перед тим, як поставити останню крапку у цьому матеріалі, я хочу побажати усім, хто його читатиме, у наступному 2017 році щасливого життя у мудро керованій Україні, міцного здоров'я та успіхів у всіх добрих починаннях.

Чи стане Ляшко українським Трампом?

У п'ятницю 20 січня 2017 року увесь світ прикипів до екранів телевізорів, спостерігаючи процедуру інавгурації у Вашингтоні 45-го президента США Дональда Трампа, якого кандидатом в президенти висунула і на виборах підтримувала Республіканська партія, яка наряду з Демократичною партією, є однією з двох найбільш впливових партій у США.

Оскільки усі, кого це цікавило, спостерігали за цим процесом, а з телеекранів лунали коментарі політиків і телеглядачів, що його супроводжували, то зупинятись на якихось деталях цього процесу немає сенсу.

А тому я зупинюсь лише на одній події, що мала місце уже після закінчення процедури інавгурації нового американського президента, яка, можливо, більшості українських телеглядачів уже не потрапила на очі, оскільки, поперше, не усі дивляться 112 телеканал, а по-друге, багато хто з числа тих, що спостерігали за процедурою інавгурації саме на цьому телеканалі, після її закінчення, яким можна вважати відліт гелікоптером з площі перед Капітолієм Барака Обами, котрий після прийняття присяги Дональдом Трампом поповнив ряди експрезидентів США, відірвались від телеекранів і пішли вечеряти.

А на 112 телеканал у цю пору прийшов, як я розумію, запрошений редакцією цього телеканалу, лідер опозиційної Радикальної партії України, народний депутат України Олег Ляшко.

Коментуючи головні тези висловленого Дональдом Трампом у його виступі після складення присяги на вірність Конституції США, Олег Ляшко заявив, що і він, ста-

вши президентом України, теж буде дотримуватись тих же ключових позицій, тобто, теж відновлюватиме зупинені заіржавілі заводи для створення робочих місць простим людям, аби відновити їх довіру до влади і завдяки цьому зшити потріскану економічну інфраструктуру та об'єднати країну, теж буде підтримувати політику прийому на роботу першочергово громадян власної країни і теж буде піклуватись лише про велич очолюваної ним держави попри вимоги усіляких політичних союзів про надання фінансової чи військової допомоги іншим державам.

Причому Олег Ляшко заявляв це усе у такій манері і таким тоном, начебто питання про те, що після Петра Порошенка саме він стане президентом України, народом уже вирішене, і у справедливості цього майбутнього рішення ніхто не має сумніватись уже сьогодні.

І саме ця манера і цей тон Олега Ляшка спонукали мене до того, щоб висловити усе те, про що піде мова далі.

І почну я з тези про відновлення зупинених заіржавілих заводів. У США ці заводи в невеликих містечках виготовляли зброю або комплектуючі до неї. І почали їх закривати ще за часів президентства іншого представника Республіканської партії – Буша-батька, який з лідером Радянського Союзу Горбачовим домовився про закінчення холодної війни і у відповідь на виведення радянських військ з територій країн Варшавського договору та ліквідацію цієї військової організації оголосив про скорочення випуску озброєнь у США і закриття великої кількості заводів, які виготовляли зброю. Цю політику продовжив і наступник Буша-батька на посту президента США, представник Демократичної партії Білл Клінтон, який, переконавшись у тому, що після розвалу Радянського Союзу лідером його правонаступника – Росії – Єльциним політичні домовленості США з Радянським Союзом будуть виконуватись у повному обсязі, остаточно «поховав» велику кількість провінційних заводів, що випускали продукцію військового призначення. І висловлюючи тезу про відновлення зупинених заіржавілих заводів у маленьких провінційних містечках Дональд Трамп мав на увазі не фігураль-

не відновлення цих заводів, а побудову на їх місці нових, сучасних підприємств іншого призначення, задля того, щоб створити робочі місця для простих людей, що проживають у цих містечках, які нині для того, щоб заробити на прожиття, змушені залишати сім'ї і їхати на заробітки в інші міста і навіть штати. Але, щоб побудувати ці заводи, необхідні інвестиції, і Трамп обіцяє сприяти їх вкладенню. І оскільки США – могутня демократична держава з правовим захистом інвестицій, то дійсно знайдуться бізнесмени, які принесуть ці інвестиції і сприятимуть побудові сучасних підприємств в провінційних американських містечках для створення робочих місць їх жителям. Адже ці інвестори знають, що яким би екстравагантним не був Дональд Трамп, їхнім інвестиціям нічого не загрожуватиме, тому що він обмежений у своїх діях сенаторами і конгресменами, які своїми законодавчими рішеннями не дадуть йому вийти за рамки дозволеного Конституцією і законами США.

Якщо ж президентом України стане лідер Радикальної партії Олег Ляшко, то інвестори в Україну не прийдуть, адже вони знають, що радикалам, які діють за принципом «усе відібрати і поділити», довірятись не можна, незалежно від того керує цими радикалами комуніст Фідель Кастро, офіційно безпартійний Муамар Каддафі чи радикал Олег Ляшко. Тож виконати цю тезу Дональда Трампа Олег Ляшко, ставши президентом України, не зможе об'єктивно, оскільки інвестори з-за кордону до держави, керованої ним, не прийдуть, а у самій державі коштів на відбудову зупинених заіржавілих заводів немає.

Не зможе Олег Ляшко, ставши президентом України, виконати і тезу Дональда Трампа про забезпечення роботою першочергово громадян очолюваної ним країни, адже після отримання Україною «безвізу у Європу» мільйони працездатних і особливо освічених українців виїдуть в різні європейські країни в пошуках нормальних заробітків, що призведе до того, що в Україні виникне гострий дефіцит професійних кадрів навіть на тих підприємствах і у тих організаціях, які нині функціонують. І уряду та міг-

раційним службам доведеться дозволяти брати на роботу вихідців з інших країн, незалежно від того, це китайці, араби чи африканці.

Що ж до тези Дональда Трампа, що він буде піклуватись лише про велич очолюваної ним держави попри вимоги усіляких політичних союзів про надання фінансової чи військової допомоги іншим державам, то цю тезу не зможе виконати ні Олег Ляшко, ставши президентом України, ні будь-хто інший, хто обійматиме цю посаду. Адже Україна ще довго буде серед держав, які не входять, а лише просяться до політичних союзів і просять надати фінансову допомогу їй, а не вирішують, чи надавати її комусь.

Ну і на завершення цього коментаря кілька слів про шанси Олега Ляшка стати президентом України.

Давайте згадаємо, де, коли і за яких умов радикали приходили до влади. Почнемо з більшовиків, очолюваних Леніним. Ця радикальна партія прийшла до влади у Росії у 2017 році тому, що Росія перед цим уже 3 роки несла основний тягар першої світової війни, мільйони її громадян гнили в солдатських шинелях в окопах, їх сім'ї, позбавлені годувальників, жили впроголодь, в країні внаслідок оголошеного воєнного стану були ліквідовані навіть зародки свободи, а придворні сановники і буржуазія продовжували насолоджуватись привілеями, наживаючись на військових замовленнях. Тобто, було створено ідеальні умови для приходу до влади радикалів з їх закликком «відібрати і поділити». І вони, здійснивши переворот, прийшли і отримали підтримку основної маси населення завдяки лозунгам «Земля – селянам!» та «Заводи – робітникам!»

Але потім, щоб утриматись при владі, вони знищили й усі інші політичні партії, і завдяки створенню колгоспів відібрали назад землю у селян та перетворили їх на державних кріпаків, а робітників за допомогою ВЧК та НКВД перетворили у живі придатки до верстатів і доменних печей та іншого заводського обладнання.

А тепер згадаймо Лівію, громадяни якої до середини минулого століття були одними з найбідніших на Землі,

незважаючи на наявність запасів газу і нафти у надрах цієї країни, від добування і продажу яких наживалась лише невеличка купка багатіїв. Тож не дивно, що, коли група офіцерів на чолі з полковником Муамаром Каддафі здійснила революційний військовий переворот і вигнала з країни багатіїв та передала у власність народу її газ і нафту, то лівійський народ підтримав цей переворот і погодився на правління в країні Муамара Каддафі, котрий аби забезпечити себе в майбутньому від втрати влади заборонив створення будь-яких політичних партій.

І за зовсім інших умов радикали прийшли до влади на Кубі, основним заняттям жінок якої до середини минулого століття було ублаження тих, хто відпочивав на кубинських курортах і пляжах. На Кубі радикалів, які оголосили себе комуністами, під час вторгнення загонів Фіделя Кастро дружно підтримало усе чоловіче населення острова саме тому, що їм не подобався устрій, при якому більшість жінок заробляють тілом, а більшість чоловіків служать або сутенерами, або слугами в готелях і на курортах – це, до речі, я знаю не з підручників історії, а від кубинських студентів, двоє з яких у мою студентську юність жили зі мною в гуртожитку в одній кімнаті. До речі, через боязнь, що такий устрій знову повернеться, чоловіки Куби так дружно і довго підтримували Фіделя Кастро за життя і не поспішають до капіталістичного раю і після його смерті.

Легко бачити, що в Україні жодного з вищеперерахованих факторів немає, тож об'єктивних підстав для приходу до влади радикалів теж немає.

Несумісність

У суботу (25 лютого 2017 року) я після 12-ї ночі подивився на телеканалі 112 репортаж про відвідини журналістами цього телеканалу домівок двох депутатів Верховної Ради України нинішнього скликання Корнацького і Розенблата, які погодились і на ці відвідини, і на трансляцію відеорепортажу про побачене.

Порівнюючи між собою палац Розенблата під Житомиром і палац Корнацького в селі Миколаївської області, можна зробити висновок, що Розенблат більший життєлюб ніж Корнацький, а Корнацький більший аскет ніж Розенблат, адже мармурово-меблевий інтер'єр палацу Розенблата виконаний в світлих біло-коричневих тонах, а мармурово-меблевий інтер'єр палацу Корнацького виконаний в темних синьо-чорних тонах.

Прогулюючись за допомогою телекамери цими палацами, я піймав себе на думці, що щось подібне уже бачив – і згадав. У 1984 році, перебуваючи в Ленінградському політехнічному інституті на стажуванні, я, згідно з культурною складовою програми підвищення кваліфікації, у складі своєї групи відвідав палац князя Юсупова, в якому усе сяяло позолотою і демонструвало любов князя до розкоші. Тож відчувається, що архітектори, які проєктували палаци Корнацькому і Розенблату, теж у свій час любувались інтер'єрами палацу князя Юсупова, який, до речі, у підвалі свого палацу пристрелив царського душеповелителя, всемогутнього при цареві Миколі 2-му Григорія Распутіна. І ці палаци мали б ще більшу схожість, якби на стінах головної зали палаців Корнацького і Розенблата теж висіли портрети членів Політбюро ЦК КПРС, які красувались на стіні головної зали палацу князя Юсупова. До речі, на мої запитання гідую, яке відношення мають члени Політбюро ЦК КПРС до династії князів Юсупових, портрети яких були розвішані на стінах інших залів палацу, він сердито відповів, що нині палац князя Юсупова, будучи пам'яткою історії і архітектури, одночасно є будинком міської ради профспілок, тож наявність портретів членів Політбюро ЦК КПРС у головній залі будинку міської ради профспілок є цілком закономірною.

Згадавши цей епізод, я подумав про те, що непростою буде проблема – розмістити в палацих Корнацького і Розенблата, коли вони відійдуть в інший світ, адже їхні діти, отримавши освіту в університетах західних країн, уже розлетілись по світу і навряд чи повернуться у ці сільські місцевості, а розміщувати та утримувати у цих палацих

обласні будинки профспілок чи школи-інтернати буде не під силу бюджетам цих установ.

Проглянувши усе, що було показано у цій телепередачі, я зробив для себе 4 висновки, першим із яких є те, що я ще раз переконався у тому, що в мені дуже міцно сидить принцип – «щасливий не той, у кого багато, а той, кому вистачає», – підтвердженням чого було те, що у мене жодного разу під час перегляду не виникло почуття заздрощів до власників цих палаців, і я дивися на усю цю розкіш такими ж безпристрасними очима, якими 32 роки тому дивився і на розкіш палацу князя Юсупова.

Другий висновок полягає у тому, що я переконався, що депутати Верховної Ради України 1-го скликання, серед яких був і я, які проголосили Україну незалежною державою, були набагато скромнішими у своїй тязі до розкоші, адже навіть у тих депутатів нашого скликання, які були «червоними директорами» і секретарями ЦК КПУ та обкомів КПУ, не було таких розкішних палаців, а лише одноповерхові невеликого розміру дачі десь в Конче-Заспі чи в дачних містечках біля обласних центрів, які на території палаців Корнацького і Розенблата могли б розглядатись нині лише як будиночки для проживання прислуги. До речі, це було не тому, що ні в кого з «червоних директорів» чи партійної номенклатури не було тяги до розкоші, а тому, що директиви ЦК КПРС забороняли членам КПРС мати багатопверхові розкішні дачі.

Я пам'ятаю епізод, коли Комітет партійного контролю виявив у одного з наших колишніх проректорів хоча й невелику за площею, але двоповерхову дачу. Йому тоді поставили вимогу – або ти позбавляєшся від цієї, як тоді вважали, розкішної дачі, і залишаєшся на посаді, отримавши лише догану «по партійній лінії», або ти не позбавляєшся дачі, але позбавляєшся проректорської посади і партбилета, що тоді означало кінець кар'єри у будь-якому напрямку діяльності. І, звичайно ж, проректор позбавився дачі, яка нині на території палаців Корнацького і Розенблата теж виглядала б як будиночок для проживання обслуги найнижчого рівня кваліфікації.

Що ж до третього висновку, то він полягає у тому, що я став ще більш переконаним у тому, що потрібно відмінити депутатську недоторканність, адже розкіш і масштаби палаців Корнацького, які не можна було б збудувати, якби масштаби їх бізнесової діяльності були не відповідними їй, свідчать про те, що вони йшли в народні депутати до Верховної Ради України не заради творення справедливих законів, націлених на підвищення добробуту усього народу, а саме заради отримання депутатської недоторканності, щоб комусь із ворогів чи недругів не захотілось їх «розкуркулити» і привласнити їхні статки. І коли я чую від Корнацького, що розведення коней, то є його хобі, яке приносить йому щороку збитки в три мільйони гривень, то я розумію, що навряд чи його бентежить те, що у переважної більшості людей не вистачає коштів на оплату спожитих води, електроенергії, газу і тепла, і що голосувати він буде, не особливо переймаючись проблемами людей бідних. Тому усім краще було б, якби і Корнацький, і Розенблат займалися лише своїм бізнесом, і не обтяжували себе ще й законотворчістю, що і було б насправді, якби не бажання мати, на всяк випадок, депутатську недоторканність. І приклад мільярдера Ахметова, фінансова влада якого в Україні настільки могутня, що йому непотрібна депутатська недоторканність, а тому він не захотів обтяжувати себе і надалі членством і відвідинами засідань Верховної Ради України, тому підтвердження.

Ну а четвертий висновок полягає у тому, що, на мій погляд, це добре, що інші народні депутати, розмову з якими журналістів телеканалу 112 було показано, – а це Ляшко, Литвин, Чорновол, Рабінович і ще кілька менш знаних, – відмовились від відвідин журналістами каналу їхніх домівок і оприлюднення відеозйомок. Адже громадяни України ще не відійшли від шоку, отриманого від ознайомлення з мільйонними електронними деклараціями наших парламентарів, тож, якби ще й виявилось, що вони мають такі ж палаци, як у Корнацького і Розенבלата, то це остаточно підірвало б довіру простого люду до усіх наших «владу маючих», що в умовах війни на Донбасі і за-

гроз з боку Росії не сприяло б єднанню народу, необхідному для відстоювання незалежності української держави.

На захист вітчизняної академічної науки

«Я твердо переконаний, що українська наука потребує глибокого реформування. Ми повинні значно наблизити її до практики і реалій. Нам потрібно реформувати і систему Академії наук», – сказав Порошенко в Харкові на зустрічі з кращими учнями і студентами навчальних закладів області – кінець цитати із електронної публікації «Українська наука потребує глибокого реформування» – vnz.org.ua
Від Вища освіта – портал

А далі подаю мій коментар, який я розмістив у соціальній мережі ФБ 7 березня 2017 року

Українська наука першочергово потребує не реформування, а достатнього для її функціонування фінансування, а то дає держава на усі науково-дослідні інститути Національної Академії наук України коштів менше, ніж їх має один потужний західний університет, а вимоги ставить догнати і перегнати усю західну науку. І, до речі, треба уже перестати лякати Національну Академію наук погрозами, що, оскільки в західних країнах наука робиться в університетах, то і у нас її треба робити в університетах, а науково-дослідні інститути Національної Академії наук ліквідувати. І водночас ніхто з академічних «ніспровергателей» чомусь не звертає уваги на те, що науково-дослідні лабораторії в західних університетах розміщені в окремих корпусах, які за площею і кількістю поверхів є такими ж, як і ті корпуси, в яких розміщуються аналогічні науково-дослідні лабораторії в інститутах Національної Академії наук України, тобто, різниця лише у територіальному розміщенні цих лабораторій. Але науково-дослідні лабораторії в західних університетах, маючи рівні площі і однакову кількість працівників з аналогічними вітчизняними академічними науково-дослідними лабораторіями, водночас мають в доларовому еквіваленті в тисячі разів більше фінансування, на яке вони мають можливість не лише ви-

плачувати зарплату своїм науковим працівникам у двадцять–тридцять разів більшу тієї, що виплачується вітчизняним науковцям у нашій Національній Академії наук, але мають можливість щороку оновлювати необхідне науково-дослідне обладнання, без якого не можна отримати фундаментальних результатів. Наші ж науковці лише мріють і про такі зарплати, і про таке обладнання, а окремі з них компенсують його відсутність пристойними результатами теоретичного характеру, використовуючи отримані західними науковцями експериментальні дані, але з відповідним відставанням, зумовленим тим, що публікуються західними науковцями отримані на сучасному науково-дослідному обладнанні експериментальні результати з запізненням в рік, а то й два чи три. Але, навіть фінансово прозябаючи, окремі вітчизняні науковці і у таких несприятливих умовах умудряються отримувати і публікувати пристойні наукові результати. То ж не цькувати потрібно Національну Академію наук України, а фінансувати так, як фінансуються науково-дослідні лабораторії західних університетів. І лише після виконання цієї умови можна вимагати появу в НАНУ Нобелівських лауреатів. А наші ж урядовці і фінансисти різних рівнів стосовно науковців сповідують принцип, який у народі формулюється так: «Телись ялова, давай молока!» До речі, я звернув увагу на те, що в середовищі науковців найбільшими критиками Національної Академії наук є ті науковці, які самі подавали заявки на конкурс, намагаючись бути обраними член-кореспондентами цієї академії, але не були обраними і перетворились після невдалих виборів в жорстких критиків академічної науки. І саме на їх погляд посиляються урядовці і фінансисти, коли намагаються щороку урізати фінансування академічної науки. І заявляючи, що НАНУ отримала на 20% більше фінансування порівняно з тим, яке вона мала 5 років тому, треба не забувати про те, що тоді гривня щодо долара була в три рази дорожча, а тому, не зважаючи на 20-відсотковий приріст гривневого фінансування, в доларовому еківаленті фінансування, фактично, у три рази зменшилось, а, нагадаю, потрібне наукове обладнання можна купити лише за долари.

Чи не прийшов уже час нашому президенту міняти радників?

Отакі-то думки мені прийшли в голову, коли я прочитав наведену вище на освітньому порталі 3-го березня інформацію.

Чи не прийшов уже час нашому президенту змінити радників?

16 березня 2017 року прочитав в новинах, що президент Петро Порошенко нагородив орденом «За заслуги» III ступеня командира роти спецпризначенців, які днем раніше намагалися на загороджувальному блок-посту під Слав'янськом на шляху в напрямку Костянтинівки не пропустити колону машин з прихильниками блокади окупованих територій Донбасу на чолі з народним депутатом України Парасюком.

Від намагання зрозуміти це рішення нашого президента у мене «закипів» мозок, адже лише вчора на засіданні РНБО, яке проходило під керівництвом того ж таки президента України Петра Порошенка, який, нагадаю, є Верховним головнокомандувачем збройних сил України і відповідальним за зовнішню політику, прийнято рішення про запровадження повної блокади усіх окупованих територій Донбасу. Тобто, прийняте рішення, яким узаконюються дії з реалізації заходів щодо блокування цих окупованих територій, зокрема – за логікою – узаконюються і дії усіх тих, хто під керівництвом Парасюка їхав у тій колоні з 13 машин на лінію, що обмежує окуповані території, з метою підвищення дієвості їх блокади.

І у зв'язку з цим рішенням РНБО незрозуміло, за що ж тоді нашим президентом нагороджений командир роти спецпризначенців? Складається враження, що цей командир нагороджений за те, що ставив перепони виконанню прийнятого днем пізніше рішення РНБО, яке не могло не готуватись хоча б за день до його прийняття, а тому президент не міг про нього не знати.

Більш того, колона машин під проводом народного депутата України Парасюка прорвала таки заслін, який намагалась створити рота спецпризначенців, і рушила да-

лі. А це означає, що командир роти спецпризначенців не виконав наказу вищого командування і не зупинив цю колону. Але ж за невиконання командиром наказу настає або відсторонення його від посади, або ще й пониження у званні, а не нагородження орденом, доповненого ще й за-прошенням, всупереч парламентського регламенту, до зали засідань Верховної Ради України для виступу з парламентської трибуни.

І якою є ціна президентської нагороди, якщо вона вручена командиру спеціального підрозділу поліції лише за те, що він поштовхався з народним депутатом України, за спиною якого людей було не більше, ніж у тому спеціальному підрозділі поліції, який стояв за спиною свого командира, і який у кінцевому підсумку не зупинив цих людей від продовження руху колоною у вибраному напрямку?

І пояснити сам собі це протиріччя між рішенням РНБО про введення блокади окупованої частини Донбасу і рішенням нагородити орденом командира спецпризначенців, який ставив перепони реалізації цього рішення, я можу лише за умови, що якісь із тих радників нашого президента, які одночасно готували проекти цих двох несумісних між собою рішень, або у такий спосіб намагались «підставити» президента, або вони не дружать з логікою. Але як у першому із цих випадків, так і у другому президенту Петру Порошенку варто їх поміняти.

Академіки НАПН України висловили довіру своєму президенту Василю Кременю

24 березня 2017 року відбулися звітно-виборні збори Національної академії педагогічних наук України, на яких з доповіддю про діяльність академії у 2016 році та в період 2012–2015 рр. і про завдання її подальшого розвитку виступив президент академії, академік НАН України та НАПН України, доктор філософських наук, професор Василь Кремень.

В обговоренні доповіді виступили не лише академіки і член-кореспонденти НАПН України, але і перший заступник міністра освіти і науки України, професор Хобзей, і перший віце-президент НАН України, академік Пирожков. В усіх виступах був відзначений суттєвий вклад вчених нашої академії в розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні та в розроблення методології трансформації вітчизняної освіти і висловлені побажання стосовно посилення практичної націленості академічної науки.

Кожний з виступаючих звернув увагу на той авторитет, яким користується президент НАПН України, академік Василь Кремень в середовищі членів очолюваної ним академії, а високі гості – Пирожков і Хобзей – звернули увагу ще й на те, що заслуженим авторитетом він користується також і в керівних колах Міністерства освіти і науки України, і в середовищі членів Національної академії наук України та її керівних кіл, і висловили сподівання, що Василя Кременя під час цих зборів буде обрано Президентом НАПН України і на наступний 5-річний конкурсний термін.

Серед виступаючих ми побачили і академіка НАПН України Олександру Савченко, яка була одним із 15 академіків-засновників нашої академії, яких уже в живих залишилося лише 6 (Леонід Каніщенко, Василь Мадзігон, Борис Мокін, Іван Прокопенко, Олександра Савченко, Петро Таланчук), і яка нині є радником Президії НАПН України. Олександра Савченко у своєму виступі оприлюднила колективну пропозицію усієї президії нашої академії про висунення на конкурс з виборів президента НАПН України на наступні 5 років її нинішнього президента Василя Кременя. Інших кандидатур на конкурсне заміщення посади президента академії учасниками загальних зборів, в яких взяли участь не лише академіки і член-кореспонденти НАПН України, а і виборні представники усіх академічних інститутів, що входять до її структури, не було висунуто, тобто, змагатися з авторитетним Василем Кременем за посаду президента академії ні у кого бажання не виникло, оскільки навіть ті, хто бажав би позмага-

тись, розуміли, що шансів у них виграти конкурсні перегони у Василя Кременя нульові. І це підтвердили результати таємного голосування, оголошені лічильною комісією, до складу якої входив і я, котрі виявились такими: із 214 учасників загальних зборів, які мали право виборчого голосу, «За» обрання Василя Кременя президентом НАПН України на наступний 5-річний термін проголосували 206, «Проти» проголосували 6, «Не дійсних» в урнах для голосування виявилось 2 бюлетеня. До речі, те, що було і кілька голосів проти, і кілька недійсних бюлетенів, є доказом того, що ніхто на волевиявлення учасників зборів, які взяли участь в таємному голосуванні, не впливав, і кожен голосував так, як вважав за потрібне.

Після переобрання Василя Кременя президентом НАПН України на наступних 5 років він висунув кандидатуру академіка Володимира Лугового на посаду першого віце-президента академії, яку Володимир Луговий посідав і до цього і зарекомендував себе лише позитивно, а на посаду віце-президента академії, яку до цього посідав академік Андрій Гуржій, котрий уже переступив 70-річну позначку у своєму житті, реалізуючи політику омолодження керівного складу академії, президент академії Василь Кремень запропонував кандидатуру молодого членкореспондента академії Олега Топузова, який, не зважаючи на молодість, встиг уже проявити себе успішним науковцем і менеджером на посаді директора академічного інституту педагогіки. Під час таємного голосування учасники зборів підтримали президента академії в його виборі своїми заступниками Володимира Лугового і Олега Топузова, віддавши за кожного з них більше 180 голосів.

У другій половині дня відбулися засідання усіх 5 відділень академії, на яких відзвітували їх академіки-секретарі і таємним голосуванням троє з них (Олександр Ляшенко, Сергій Максименко, Неля Ничкало) були перебрані на наступні 5 років на ці ж посади у своїх відділеннях, а двоє з них (Микола Євтух, Ольга Сухомлинська) добровільно подали у відставку і замість Миколи Євтуха відділення вищої освіти обрало своїм новим академіком-секре-

тарем член-кореспондента академії Петра Сауха, який завершує роботу на посаді ректора університету в Житомирі і переїздить до Києва, а замість Ольги Сухомлинської відділення загальної педагогіки та філософії освіти обрало своїм новим академіком-секретарем, академіка Світлану Сисоєву.

На вечірній завершальній фазі загальних зборів академії таємним голосуванням усіх, хто був наділений правом обирати, кандидатури академіків-секретарів, обраних на засіданнях відділень, були підтримані кожна не менше ніж 170 голосами, а тому одразу ж були проголосовані і рішення про їх призначення на ці посади. Варто відзначити, що Андрій Гуржій, Микола Євтух та Ольга Сухомлинська, які пішли з керівних посад, теж не покинули лави нашої академії – вони переходять працювати на творчі посади науковців у відповідних їх науковим спеціальностям академічних інститутах.

Але суттєве омолодження було здійснене не лише у керівному складі академії – воно розповсюдилось і на президію академії, в якій під вікову чи строкову ротації потрапили навіть такі авторитетні академіки, як Віктор Андрущенко, Андрій Гуржій, Микола Євтух, Володимир Кравець, Іван Прокопенко, Михайло Степко, Ольга Сухомлинська, Олег Третяк, Анатолій Толстоухов, на місця у академічній президії яких були обрані їх суттєво молодші колеги.

Тож свій подальший поступ Національна академія педагогічних наук України після сьогоднішніх загальних зборів буде здійснювати під керівництвом суттєво оновленого керівного складу, більшості членів якого ще далеко до пенсійного віку, і навіть президент академії і її перший віцепрезидент, посади яких зобов'язують мати значний науковий доробок і організаційний досвід роботи на високих керівних посадах, ще не переступили поріг свого 70-річчя.

А на завершення цієї розповіді я напишу кілька заспокоїливих фраз для членів колективу мого рідного Вінницького національного технічного університету, Вінницького національного аграрного університету та Він-

ницького державного педагогічного університету, які в останній час стривожені чутками, що усі ці три університети невдовзі будуть об'єднані в один регіональний університет, що, звичайно ж, призведе до суттєвого скорочення в кожному з цих колективів.

Під час загальних зборів мені вдалося поспілкуватись з людьми, що входять в близьке оточення не лише окремих міністрів, але і прем'єр-міністра Володимира Гройсмана. І, спілкуючись, я з'ясував, що прем'єр-міністр, в принципі не виступаючи проти ідеї створення потужних об'єднаних університетів, дотримується ідеології, що об'єднувати потрібно, по-перше, вищі навчальні заклади зі спорідненими спеціальностями, а по-друге, лише в разі згоди на таке об'єднання переважної більшості членів колективів, що об'єднуються. І, як прем'єр-міністр, так і ті міністри, до думки яких він дослухається у першу чергу, вважають, що об'єднання педагогічних університетів з технічними і аграрними чи економічними, не приведе до створення університетів, потужніших в науковому плані та таких, що прогресують у напрямку до світових стандартів. Особливо ж, якщо проти об'єднання ще й налаштовані колективи, яким запропоновано об'єднуватись. Тож насильно об'єднувати в Україні різнопланові вищі навчальні заклади на кшталт, як це було зроблено у Кривому Розі, ніхто на вищому державному рівні керівництва не збирається, а без дозволу вищого керівництва держави ніяке нижче керівництво таке об'єднання здійснити не здатне, оскільки об'єднані університети можуть створюватись лише Постановами Кабміну України. Тож, шановні колеги, працюйте спокійно.

В пам'ять про Олександра Івановича Тарануху

17 квітня 2017 року за три тижні до досягнення 75-ліття після важкої і виснажливої хвороби пішла з життя хороша людина – Олександр Іванович Тарануха, який, працюючи у нашому університеті практично від початку трудової кар'єри, пройшов шлях від асистента кафедри фі-

зичного виховання до проректора з адміністративно-господарської роботи.

Дивлячись на університетський стадіон і триповерхову будівлю кафедри фізичного виховання, що височіє над ним, а також відпочиваючи у спортивно-оздоровчому таборі нашого університету, що розкинувся на лівому мальовничому березі Південного Бугу неподалік від Ладжижина, не всі здогадуються, що ці популярні у студентів та викладачів і співробітників об'єкти університетської інфраструктури були створені значною мірою завдяки енергії, організаторським здібностям і високій професійно-будівельній майстерності асистента, а потім старшого викладача кафедри фізичного виховання Олександра Івановича Таранухи, оскільки, у процесі їх зведення він завжди залишався у тіні свого знаменитого завідувача кафедри Ярослава Ларіоновича Кулика, котрий народжував ідеї, з нічого забезпечував їх реалізацію необхідними матеріалами і конструкціями, але у котрого головним прорабом, який втілював ці ідеї у життя на будівельних майданчиках, завжди був саме Олександр Іванович.

Олександр Іванович був на усі руки майстром – він міг вимуровувати цеглою стіни будівель, він міг за допомогою електрозварювального апарата або автогенної установки зварювати будь-які металеві конструкції на будь-якій висоті, він міг налагоджувати будь-яке будівельне та сантехнічне і водопостачальне обладнання, він міг монтувати дахові конструкції і покривати їх шифером чи металом. І саме він виконав усі зварювальні роботи на тих об'єктах, які я вище перерахував, а завдяки своєму організаторському таланту саме він був і прорабом на усіх тих будівельних майданчиках, на яких зводились ці об'єкти.

Тож нікого не здивувало те, що Іван Васильович Кузьмін, який у 1976 році, приїхавши з Харкова, став ректором нашого тоді ще Вінницького політехнічного інституту, розгледівши організаторські та професійно-будівельні таланти цього ще молодого викладача кафедри фізичного виховання призначив його проректором з адміністративно-господарської роботи. І працював прорек-

тором з АГР Олександр Іванович усі роки ректорства Івана Васильовича.

Більш того, оскільки я, зростаючи від асистента кафедри радіотехнічних пристроїв Вінницького філіалу Київського політехнічного інституту до ректора Вінницького політехнічного інституту, теж мав нагоду протягом багатьох років наочно пересвідчитись у всіх, перерахованих вище, талантах Олександра Івановича Таранухи, то, ставши ректором, в числі двох проректорів, яких я взяв у свою адміністративну команду з команди Івана Васильовича Кузьміна, був і Олександр Іванович, який після цього ще добрий десяток років, поки мав достатньо сил і здоров'я, відпрацював проректором з АГР і у моїй команді, допомагаючи мені та проректору з питань будівництва Володимиру Деонісовичу Свердлову і завершувати будівництво корпусу факультету електроенергетики та електромеханіки, і з нуля будувати корпуси факультету комп'ютерних систем і автоматики та факультету радіоприладобудування і зводити корпус технологічних практик Інституту інтеграції навчання з будівництвом, і будувати 100-квартирний будинок для викладачів та співробітників на території університету.

А коли той високий темп, яким жила моя адміністративна команда, Олександр Івановичу у зв'язку з погіршенням здоров'я став уже не під силу, він перейшов з посади проректора з АГР на посаду керівника практичної підготовки майбутніх інженерів-будівельників в Інституті інтеграції навчання з виробництвом, де вчив студентів під час робочих триместрів і робити та вставляти склопластикові вікна в університетських корпусах, і відновлювати понівечені парти, і виготовляти та укладати тротуарну плитку на університетських пішохідних доріжках.

Тож, шановні колеги і студенти, крокуючи сьогодні по вимощених цією плиткою пішохідних доріжках між університетськими корпусами, на яких після дощу ніколи не збираються калюжі, згадуйте Олександра Івановича, завдяки рукам та організаторській енергії якого ми ці доріжки і маємо.

І, я думаю, що і у потойбічному світі усі добрі справи Олександра Івановича не будуть оминуті увагою. А ми будемо пам'ятати про Олександра Івановича і намагатись наслідувати йому у майстерності та людяності.

Чому і кафедри, і керівники університету мають допомагати перспективним кандидатам наук ставати докторами наук?

Вчора я зайшов на сайт методичної ради нашого університету і ознайомився з надісланим в університет з міністерства документом, який називається: «Основні зауваження Міжгалузевої експертної ради з вищої освіти при Акредитаційній комісії до поданих в МОН Акредитаційних справ».

А далі я процитую кілька пунктів цього документа і зроблю висновки, з яких стане зрозуміло, чому я цей матеріал публікую саме під тим заголовком, який ви, шановні читачі, бачите.

Отож цитата з документа, в якому наводиться перелік недоліків, виявлених у процесі аналізу акредитаційних справ, поданих вишами до міністерства, через які ці виші за спеціальностями, в акредитаційних справах яких знайшли такі недоліки, акредитацію не пройшли:

«1. Завідувач випускової кафедри зі спеціальності, що акредитується, освітнього ступеня магістр є кандидат наук, доцент (відповідно до Державних вимог має буди доктор наук або професор).

2. Частка лекційних годин циклу фахової та практичної підготовок магістрів, які викладають доктори наук/професори, становить менше 40%.

4. У навчальному закладі відсутня випускова кафедра з напряму підготовки, що є вимогою Закону України «Про вищу освіту» та Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності.

6. Переважна кількість навчальних дисциплін викладається викладачами без вчених звань і наукових ступенів, що не відповідає Ліцензійним вимогам (відповідно до Ліцензійних вимог частка науково-педагогічних працівників

з науковими ступенями та вченими званнями має бути 75% – для бакалаврського рівня (10% доктори наук або професори) і 95% – для магістерського рівня (40% доктори наук або професори, але не менше одного доктора наук на 25 осіб ліцензованого обсягу)))» – кінець цитати.

Зі змісту першого недоліку, вказаного у вищенаведеній цитаті, чітко випливає, що в разі, якщо випусковою кафедрою керує не доктор наук чи хоча б кандидат наук, який отримав вчене звання професора за сукупністю заслуг без захисту докторської дисертації, то ця кафедра не має права готувати спеціалістів за магістерськими програмами.

А зі змісту четвертого недоліку чітко випливає, що спроба у разі акредитації магістерської програми обійти вимогу мати доктора наук чи кандидата наук зі вченим званням професора на чолі випускової кафедри за рахунок створення факультетської проєктної групи, якій доручено опікуватись магістерською програмою зі спеціальності, на чолі з деканом факультету, який є доктором наук чи кандидатом наук з ученим званням професора, без прив'язки цієї проєктної групи до конкретних випускових кафедр цього факультету, теж не приведе до успіху при затвердженні акредитаційної справи. А в разі, якщо така прив'язка є, то отримають право готувати магістрів лише ті випускові кафедри цього факультету, керують якими доктори наук чи кандидати наук зі вченим званням професора.

А тепер давайте вчитасмося в зміст другого та шостого недоліків. І ми побачимо, що вишу не буде дозволено готувати магістрів за спеціальністю, до реалізації обсягу годин програми підготовки за якою буде залучено менше 40% докторів наук чи кандидатів наук зі вченим званням професора. Більш того, на випусковій кафедрі підготовкою магістрів зобов'язані займатись не менше одного доктора наук на кожні 25 осіб ліцензованого обсягу, а оскільки, як правило, ліцензують обсяги більші 25 осіб, то виходить, що на випусковій кафедрі мають підготовкою магістрів займатись не менше двох докторів наук чи кандидатів наук зі вченим званням професора. Особливо критичною ця умова стає для кафедр, які є випусковими одразу для двох і більше магістерських програм.

А тепер давайте пригадаємо, по-перше, те, що, згідно з вимогами чинного Закону України про вищу освіту, одна і та ж особа не може очолювати кафедру довше ніж два терміни по 5 років кожний, тобто, довше ніж 10 років. А по-друге, пригадаємо те, що кожний завідувач кафедри, який зустрів дату вступу в дію нового закону про вищу освіту, уже працюючи на цій посаді, має право переобратись на займану ним посаду після завершення терміну попереднього обрання лише один раз і через 5 років після цього повторного обрання зобов'язаний буде посаду завідувача кафедри залишити. А оскільки нинішній Закон України про вищу освіту вступив в дію всередині 2014 року, то виходить, що до середини 2024 року корпус завідувачів кафедр в усіх вишах оновиться на 100%. Тож навіть ті випускові кафедри, які нині очолюються докторами наук чи кандидатами наук зі вченим званням професора, мають потурбуватись, щоб в їх рядах до 2024 року з'явилися нові доктори наук, адже, якщо цього не станеться, то ті випускові кафедри, які очолять кандидати наук, доценти, будуть позбавлені права готувати магістрів. А розраховувати на те, що вдасться до цього часу якогось доцента кафедри перевести в розряд професорів без захисту докторської дисертації, не варто, адже вимоги до переведення доцентів в професори будуть ставати з кожним роком усе жорсткішими – цього вимагатиме необхідність підвищення якості вітчизняної вищої освіти до міжнародних стандартів. Ось чому заради впевненості у безхмарному майбутньому і усі кафедри, і керівники нашого університету мають допомагати перспективним кандидатам наук ставати докторами наук.

Кілька думок, що виникли в дорозі до Києва і назад

У четвер 25 травня 2017 року у Києві відбулося засідання президії Національної академії педагогічних наук України, в якому взяв участь як її радник на громадських засадах і я.

До Києва я їхав три години поїздом «Хмельницький-Київ», який носить назву «Подільський експрес» і який

оснащено лише вагонами вітчизняного виробництва з сидячими місцями, а з Києва до Вінниці я їхав дві години поїздом «Дарниця-Одеса» класу «Інтерсіті», оснащеним теж лише вагонами з сидячими місцями, але південнокорейського виробництва.

І в дорозі до Києва, і в дорозі назад до Вінниці я читав книгу Ірени Карпи «Піца «Гімалаї».

У минулому році я вже починав читати цю книгу, але кинув після ознайомлення з кількома сторінками в знак протесту проти того, що текст книги густо пересипаний матюками, які зустрічались практично в кожному абзаці, а я – син учительки літератури – з дитинства привчений цінити лише високохудожню прозу, в якій місця матюкам не було навіть при змалюванні непристойних сцен. Тож само собою напрашується запитання: «Чому ж я тепер вирішив усе-таки дочитати цю книгу?»

А справа в тому, що, прогулюючись алеями університетського парку для відновлення нормального зору після кількох годин роботи за комп'ютером, я змушений поза власним бажанням часто чути уривки розмов студентів, повз змішані групки яких доводиться проходити, в яких і студенти, і студентки, висловлюючи свої думки друзям, густо пересипають їх матірними словами – і для них це є нормою, яка нікого не ображає і нічий слух не пригнічує. А мої спроби читати їм мораль з цього приводу викликали у них лише посмішку, а інколи і репліки на кшталт того, що між мною і ними уже пролягла така вікова відстань, яка ніколи не дозволить мені зрозуміти, що для них є нормою у спілкуванні.

І під впливом почутого від студентів я прийшов до висновку, що, мабуть, у своїх творах Ірена Карпа і віддзеркалює мову нинішнього молодого покоління, а тому для кращого розуміння устремлінь цього покоління мені – університетському професору, який з ними працює, – варто хоча б одну з її книг дочитати до кінця.

І перший висновок, який мені навіяло читання книги Ірени Карпи, – це розуміння того, що наша вітчизняна продукція, на жаль, суттєво поступається за якістю анало-

гічній іноземній, адже мій вагон у «Подільському експресі» так кидало то вліво, то вправо і так трясло, що відстань між книгою в моїх руках і очима та кут зору постійно змінювались за випадковим законом, що дуже втомлювало очі, у той час, як мій вагон в «Інтерсіті» котився по тих же залізничних рейках настільки плавно і стабільно, що навіть не помітно було, що читаєш в поїзді, і складалось враження, що читаєш, сидячи за столом у своєму кабінеті, а очі втоми зовсім не відчували. Тож якість продукції для будь-якого вітчизняного товаровиробника нині має виходити на перший план у його діяльності, інакше його продукцію не сприйматимуть позитивно не лише за кордоном, але і ми, українці.

А другий висновок, уже змістовний, який мені навіяло читання книги Ірени Карпи, – це розуміння того, що жити в Україні навіть людям з бідного прошарку набагато комфортніше, ніж тим, хто живе у багатьох інших країнах чи їх окремих регіонах, принаймні, таких, як Непал та прикордонний з Непалом китайський Тибет. І, як витікає з біографії Ірени Карпи, вона про життя непальців та тибетців розповідає, не переказуючи чийсь враження, а ділиться власними, адже усе це бачила своїми очима, подорожуючи у тих краях. І я радив би усім тим, хто пророкує Україні загибель, хто вважає, що наш народ живе гірше за усі інші народи, прочитати книгу Ірени Карпи «Піца «Гімалаї». І я впевнений, що після цього прочитання у багатьох вдумливих читачів настане розуміння того, що і нині ми в Україні живемо не найгіршим життям, і що перспектив поліпшити своє життя в українців об'єктивно набагато більше, ніж у жителів багатьох інших країн світу. А те, що в багатьох країнах світу нині рівень життя є набагато вищим, ніж в Україні, має нам, українцям, слугувати не джерелом заздрощів і стимулом податись у ці країни у пошуках щастя, а метою, для досягнення якої кожен на своєму місці має працювати більше і якісніше, адже саме у такий спосіб вийшла на провідні ролі у світі Японія після того, як на два її міста упали атомні бомби і тисячі квадратних кілометрів території навколо цих міст вкрились радіоактивним попелом.

А третій висновок, мовний, який мені навіяло читання книги Ірени Карпи, – це розуміння того, що нинішнє молоде покоління, спілкуючись між собою, навряд чи звертатиме увагу на незадоволення, що виникає у старшого покоління від вживання молодим поколінням ненормативної лексики. У тій мові, якою написана її книга, ненормативна лексика органічно вплітається в основний текст. І те, що вона, яка закінчила лінгвістичний університет, яка вільно володіє англійською і французькою мовами і розуміється на багатьох східних мовах, яка є письменником, співачкою і телеведучою, свої книги пише з використанням ненормативної лексики при змалюванні життя і устремлінь молодого покоління – усе це свідчить, що ми живемо в епоху зміни поглядів на легітимність багатьох тих слів, які у старшого покоління викликають відразу.

Звичайно, буде смішно і неетично виглядати, якщо такою мовою почне викладати свої лекції університетський професор, чи на іспиті такою мовою йому почне відповідати студент, але з вживанням ненормативної лексики під час розмов представників молодого покоління між собою нам, представникам старшого покоління, вихованого в інші часи в іншому мовному середовищі, доведеться змиритись і заради взаєморозуміння між поколіннями від «моралей» з цього приводу відмовитись.

Що нам приніс «безвіз»?

11 червня 2017 року тисячі громадян України поїхали і полетіли до європейських країн Шенгенської зони, не оформляючи попередньо візи на в'їзд на територію цих країн, що, фактично, перетворило цей червневий день, в який «безвіз» реально запрацював, у ще одну «червону» дату в історії нашої держави.

Сьогодні про те, що українцям дасть «безвіз», не говорять лише ліниві, а тому, аби не бути у їх числі, кілька думок з цього приводу висловлю на своєму сайті і я.

І почну я, як на мій погляд, з найголовнішої думки, суть якої полягає у тому, що, підтримавши надання гро-

мадянам України «безвізу», громадяни усіх європейських країн Шенгенської зони визнали цим, що громадяни України не становлять загрози традиційним цінностям Європи, що вони є людьми того ж рівня культури, освіченості і сприйняття загальнолюдських цінностей. А інститути політичної та адміністративної влади цих європейських країн визнали, що законодавство, демократичні процедури і свобода слова в Україні відповідають стандартам країн цивілізованої Європи.

Другим і, на мою думку, не менш важливим фактором для України є те, що, надавши громадянам України «безвіз», Європа, фактично, вирвала і усіх наших громадян, і українську державу в цілому з цупких військово-політично-економічних лабет Росії та остаточно поховала її наміри зібрати усі свої колишні землі під крило російського двоголового орла.

Третім важливим фактором надання нам «безвізу» є, на мою думку, те, що цим рішенням Європа підняла імідж нашої держави в очах усіх її пересічних громадян, причому навіть тих, хто нині знаходиться у тій зоні Донбасу, яка має статус захопленої сепаратистами та утримуваної ними за допомогою добровольців з Росії та російської зброї і російських військових «інструкторів», адже і вони нині тисячами подають заяви про оформлення їм необхідних для реалізації «безвізу» біометричних паспортів, пробираючись для цього з ризиком для життя через лінію вогню з окупованої на не окуповану територію України.

Четвертим важливим фактором надання громадянам України «безвізу» є, на мою думку, те, що цим рішенням Європа зруйнувала усю систему внутрішньої пропаганди в Росії, яка щодня і щоночі протягом усіх 24 годин на добу втокмачувала в голови пересічних росіян думку про те, що в Україні нині правлять заколотники-націоналісти, які переслідують російськомовне населення і насаджують ненависть до усього не українського. Адже, якими б не були позитивно налаштованими до офіційної пропаганди росіяни, вони – хто завдяки побаченому своїми очами під час

подорожей європейськими країнами, а хто завдяки інтернету – уже встигли зрозуміти, що Європа може пускати до себе без візового контролю лише людей, котрі сповідують і дотримуються тих же демократичних і загальнолюдських цінностей, якими опікуються і європейці. А це означає, що російські і телевізійні, і газетно-журнальні ЗМІ, які намагаються подавати інформацію про українців у вигляді фейкових фотошопних репортажів, підтасованих під дії і поведінку людиноненависницьких монстрів, своїм глядачам і читачам просто-напросто огидно брешуть. І саме завдяки надання Європою Україні «безвізу» можна очікувати, що число громадян Росії, які негативно ставляться до громадян України, з кожним днем зменшуватиметься, що автоматично зменшуватиме й імовірність виникнення між Росією і Україною «великої» війни. І цей фактор є навіть більш дієвим у справі політичного отверезіння росіян, аніж накладення на Росію економічних санкцій, в умовах яких вона може, завдяки покладам газу і нафти і можливості замінити європейські та американські товари китайськими, виробленими у китайських вільних економічних зонах за європейськими і американськими технологіями, ще довго достатньо комфортно існувати. А ось те, що завдяки експансіоністській політиці нинішніх керівників Росії, пересічні росіяни стали для Європи людьми другого сорту, варварами, у той час, як громадяни України введенням «безвізу» визнані рівними громадянам країн Європи, вдарить по самосвідомості і амбіціях росіян набагато болісніше, ніж економічні санкції, введені проти їхньої держави. А це також повернеться бумерангом і суттєво ударить по авторитету нинішніх російських лідерів в очах їхніх підлеглих, змушуючи і цих лідерів, і тих, що прийдуть їм на зміну, шукати шляхи розв'язання кризи в стосунках з Україною.

І лише як останній, п'ятий важливий фактор надання громадянам України «безвізу» є, на мій погляд, те, що цим рішенням Європа суттєво спростила порядок участі українських вчених в європейських наукових конференціях і наукових проєктах, українських бізнесменів в європейсь-

ких бізнес-форумах і перемовинах про укладення спільних бізнес-угод, фанатів українських спортивних клубів в заходах з підтримки команд цих клубів під час їх виступів за кордоном, а також вивела з-під залежності від нав'язуваних туристичними фірмами умов у разі визначення маршрутів туристичних подорожей громадян України країнами Європи.

Читаючи висловлені мною думки, я сподіваюсь, шановні мої читачі, що ви, як і я, прийшли до розуміння того, що вигоду від уведення «безвізу» отримали не лише ті громадяни України, у яких уже сьогодні є гроші для подорожей Європою, як дехто вважає, але і кожен із нас, адже рішення про надання «безвізу» є суттєвою допомогою Україні у гібридній війні з Росією, наслідками якої є і загибель багатьох українських громадян, що зі зброєю в руках борються за повернення усіх районів Донбасу в лоно України, і сповільнення реформування української економіки, і невисокі темпи боротьби з корупцією – а ці фактори, погодьтесь, стосуються кожного з нас.

Завершити свої роздуми з приводу «безвізу» я хочу оцінкою вкладу Президента України Петра Порошенка у вирішення цього питання. Я нагадаю, що триста років тому російський цар Петро Романов, який увійшов в історію Росії як цар Петро Перший, встановивши рівноправні стосунки з провідними на той час європейськими державами, «прорубав вікно» в Європу для громадян Росії. Нині український президент Петро Порошенко, який є для України хоч і не царем, а президентом, але теж Петром Першим, встановив рівноправні стосунки України з провідними на цей час європейськими державами, тож можна стверджувати, за аналогією, що він «прорубав вікно» в Європу для громадян України. А тому, незалежно від того, хто з нас як ставиться до нього як президента, ми маємо віддати йому належне за те, що він домігся визнання нас європейцями – і уже за одне це, незважаючи на усе інше, він увійде в історію України як успішний керівник нашої держави.

Зауваження і пропозиції змін до документів, надісланих на експертизу з НАПНУ

1. Зауваження, пропозиції і обґрунтування змін до проєкту «Положення про галузеві експертні ради Національного агентства із забезпечення якості освіти»

Ч.ч.	Зауваження і пропозиції змін	Обґрунтування змін
1	Пункт 3.8 слід доповнити реченням: «Одна і та ж особа не може обиратись до складу галузевої експертної ради довше, ніж на три трирічні терміни»	Щоб експерти не набували статусу «довічних» і не перетворювались на «гальма» прогресу в галузі
2	В пункті 3.11 останнє речення потрібно викласти у такій редакції: «Ротація в межах другого і третього термінів функціонування галузевої експертної ради здійснюється в обсязі, не меншому 30% від затвердженої кількості її членів».	Щоб зняти протиріччя зі змістом пункту 3.8.
3	В 2-му та 3-му рядках пункту 4.3 слова «від повного складу її учасників» потрібно замінити словами «від її повного складу»	Для усунення різного розуміння змісту фрази
4	У 2-му рядку пункту 4.6 слова «може розміщуватися» потрібно замінити словом «розміщується»	Щоб це мало статус не побажання, а обов'язковості
5	Пункт 4.11 потрібно викласти у такій редакції: «Члени галузевих експертних рад в дні проведення засідань звільняються від виконання професійних обов'язків за основним місцем роботи зі збереженням заробітної плати»	Щоб не стимулювати масовий перехід на фінансування членів галузевих експертних рад протягом усіх трьох років обрання їх до складу цих рад за рахунок університетів, якими ці члени були рекомендовані, та не створювати в штатному розписі цих університетів «підсніжників», котрі професорського навчального навантаження в університеті не виконують, але професорську зарплату отримують.

2. Зауваження, пропозиції і обґрунтування змін до проекту документа, який називається: «Критерії оцінки освітніх програм та методичні рекомендації до застосування критеріїв та проведення акредитації»

Ч.ч.	Зауваження і пропозиції змін	Обґрунтування змін
1	В 12-му рядку критерію № 2 замість слів «інтелектуальні та академічні навички» потрібно записати слова «інтелектуальні здібності та професійні навички»	Тому що «інтелектуальних навичок» не буває, а «академічні навички» нецікаві ринку праці, про який далі йде мова
2	На відміну від перших 10 критеріїв, починаючи з критерію № 11 і завершуючи останнім критерієм № 15, не вказується ні якими матеріалами у звіті про самооцінку виконання цих критеріїв потрібно підтверджувати, ні те, щоб ці матеріали на підтвердження університети визначали на власний розсуд, а тому пропонується такі вказівки сформулювати для кожного з критеріїв № 11 – № 15.	Без такої формалізації університети у своїх звітах про самооцінку за цими критеріями будуть «розтікаться по дереву», а сам процес застосування критеріїв експертами перестане бути об'єктивним і трансформуватиметься в «договорняк»
3	Не визначено окремим критерієм «Ступінь готовності навчального закладу до запровадження ідеології дуальної освіти», яка в західній вищій освіті уже широко розповсюджена і починає запроваджуватись також і в окремих вітчизняних університетах, наприклад, у ВНТУ, тому такий критерій потрібно увести	В жодному з інших 15 запропонованих критеріїв про оцінку готовності навчального закладу до запровадження ідеології дуальної освіти теж мова не йде, а вона на часі.

3. Зауваження, пропозиції і обґрунтування змін до проекту: «Положення про експертів з зовнішнього оцінювання якості освітніх програм»

Ч.ч.	Зауваження і пропозиції змін	Обґрунтування змін
1	В 4-му рядку пункту 1.3 після слів «та кваліфікацію» потрібно додати слова «і компетентність, підтвержену відповідністю галузі знань, за якою захищена докторська дисертація, та змісту наукових статей, опублікованих в останні 5 років, тій спеціальності, експертиза освітньої програми з якої здійснюється» – і далі по тексту пункту 1.3	Це потрібно для того, щоб експертами не ставали особи, які не захищали докторські дисертації в галузі знань, експертиза освітніх програм в якій здійснюється, та особи, які хоч і захистили докторські дисертації у цій галузі колись давно, але не мають публікацій у цій галузі знань, які засвідчували б їх обізнаність з проблемами галузі як в період, так і в попередні 5 років перед експертизою освітньої програми.
2	В 5-му рядку пункту 1.5 після слів «від кваліфікації» потрібно додати слова «і компетентності, підтверженої відповідністю галузі знань, за якою захищена докторська дисертація, та змісту наукових статей, опублікованих в останні 5 років, тій спеціальності, експертиза освітньої програми з якої здійснюється» – і далі по тексту пункту 1.5	Як і у попередньому випадку, це потрібно для того, щоб експертами не призначались особи, які не захищали докторські дисертації в галузі знань, експертиза освітніх програм в якій здійснюється, та особи, які хоч і захистили докторські дисертації у цій галузі колись давно, але не мають публікацій у цій галузі знань, які засвідчували б їх обізнаність з проблемами галузі як в період, так і в попередні 5 років перед експертизою освітньої програми.

4. Зауваження, пропозиції і обґрунтування змін до проєкту: «Положення про акредитацію освітніх програм»

Ч.ч.	Зауваження і пропозиції змін	Обґрунтування змін
1	В підпункті 2 пункту 7 замість слів «якості вищого навчального закладу» потрібно записати слова «якості освітньої діяльності вищого навчального закладу»	Тому що термін «якість» є характеристикою не самого ВНЗ, а його освітньої діяльності
2	В пункті 13 викинути слова «підпис керівника засвідчується печаткою такого закладу»	Тому що вимога ставити печатки на підписах керівників нещодавно скасована законодавчо

Чим мені особливо запам'ятається навчальний рік, що добігає кінця?

За дорученням Президії НАПН України зауваження, пропозиції і обґрунтування змін здійснив академік НАПН України, д.т.н., проф. Борис Мокін

Чим мені особливо запам'ятається навчальний рік, що добігає кінця?

Сьогодні п'ятниця 30 червня 2017 року – останній робочий день перед літньою відпусткою, після якої більшість колективу нашого університету повернеться до роботи аж 29 серпня, аби в останні серпневі дні заслухати звіт ректора, взяти участь у посвяті в першокурсники та підготуватись до нового 2017/2018 навчального року.

І хоча новий навчальний рік розпочнеться формально лише 1 вересня 2017 року, сьогодні вже усім тим, хто з 1 липня піде у відпустку, можна підводити підсумки навчального року, що добігає кінця. Тож зроблю свої підсумки і я.

І найзначимішим досягненням навчального року, що добігає кінця, я вважаю завершення нашої «війни» з ректором Володимиром Грабком, яка розпочалась 7 років тому після складення мною повноважень ректора ВНТУ і його призначення замість мене, як такого, що на ректорських перегонах 2010 року набрав на один голос більше, ніж я.

Ініційована ця «війна» була тодішнім міністром освіти і науки Дмитром Табачником, а відслідковував її хід, починаючи з виборного засідання Конференції трудового колективу, його перший заступник Євген Суліма, який вимагав від ректора Грабка мого повного професійного знищення, і який на кожній зустрічі читав «моралі» Грабку за те, що я ще продовжую працювати в університеті на посаді професора.

І оскільки у 2008 та у 2009 роках я був радником прем'єр-міністра Юлії Тимошенко з вищої освіти, то тиск Суліми на Грабка з вимогою мого професійного знищення особливо посилювався після того, як за ініціативи тодішньо-

го президента Януковича лакействующим суддею її було запроторено до в'язниці.

І хоч я був у Володимира Грабка і керівником його дипломної роботи, і науковим керівником його кандидатської дисертації, і науковим консультантом його докторської дисертації, і керівником університету, який сприяв його кар'єрному зростанню, під тиском міністра Табачника і його першого заступника Суліми, перебуваючи під «дамокловим мечем» санкцій проти університету за непослух, ректор Володимир Грабко змушений був їм на догоду розпочати низку пресувальних дій проти мене, що не могло не викликати контрдій у відповідь з мого боку, які полягали у тому, що я почав відслідковувати кожне його невдале рішення і коментувати усі ректорські промахи на своєму сайті, що призвело до того, що навіть після падіння режиму Януковича і втечі Табачника до Ізраїлю, а Суліми до Москви, «війна» між нами з Грабком не скінчилась, оскільки ми уже до цього часу встигли «насолити» один одному так, що це не дозволяло одразу ж розпочати перемовини про примирення.

Але коли було оголошено про створення Національного агентства з забезпеченню якості вищої освіти (НАЗЯВО) і опубліковано, що одним із перших кроків НАЗЯВО буде перевірка на відповідність статусу тих університетів, які нині перебувають в групі національних, я зрозумів, що в разі, якщо я продовжуватиму виставляти усі, недостатньо продумані чи помилкові, з мого погляду, рішення ректора на своєму сайті, то допомагатиму інспекторам НАЗЯВО відшукувати аргументи, аби позбавити наш ВНТУ статусу національного – статусу, якого наш університет домігся саме під моїм керівництвом, тобто, допомагатиму відібрати у нашого університету те, чим я, як його третій ректор, пишався, і що є одним із ключових моїх здобутків за 21 рік ректорства. І тоді я собі сказав: «Стоп! – Ти старший, ти і маєш заради процвітання університету першим ініціювати примирення з нинішнім четвертим ректором». І я це примирення ініціював, запропонувавши ректору Володимиру Грабку «закопати сокиру війни» і розпочати нор-

Чим мені особливо запам'ятається навчальний рік, що добігає кінця?

малізацію відносин, стерши водночас з пам'яті усе те не-добре, що кожен з нас встиг згенерувати стосовно один одного протягом років його ректорства.

І процес цієї нормалізації якраз стартував і проходив протягом навчального року, що завершується.

Підтвердженням цього з мого боку, як ви, шановні колеги, думаю, помітили, слугує те, що протягом цього часу на моєму сайті не з'явилося жодної критичної інформації на адресу ректора, хоча не всі його рішення мені подобались, і мене не раз «підмивало» якесь із його рішень, прийнятих у цьому навчальному році, публічно розкритикувати.

А підтвердженням цієї нормалізації з боку ректора Грабка, як ви, шановні колеги, теж, сподіваюсь, помітили, слугить те, що, по-перше, мого сина, доктора технічних наук, професора Олександра Мокіна Вчена рада університету 75 голосами «За» при лише 4 голосах «Проти» переобрала на новий термін завідувачем кафедри відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів (ВЕТЕСК), чого не сталося б, принаймні з такою кількістю голосів «За», якби голова Вченої ради Володимир Грабко відкрито не підтримав пропозиції самої кафедри і Конференції трудового колективу факультету електроенергетики та електромеханіки переобрати завідувача кафедри ВЕТЕСК Олександра Мокіна на наступний термін.

Другим же, ще більш переконливим, підтвердженням нормалізації наших відносин з ректором є те, що 22 червня на останньому засіданні Вченої ради університету саме за пропозицією її голови, ректора Володимира Грабка рада одноголосно прийняла рішення про розміщення мого портрета в Галереї увіковічення знакових постатей університету, які внесли суттєвий вклад в його становлення і розвиток, в якій мій портрет стане 12-им, а першими, після її створення за моєї ініціативи 25 років тому, були портрети першого ректора нашого вищого навчального закладу, професора Романа Кігеля, який керував 16 років від зародження закладу у вигляді загальнотехнічного факультету Київського технологічного інституту харчової промисловості до перетворення у Вінницький політехнічний

інститут, та другого ректора, професора Івана Кузьміна, який успішно керував Вінницьким політехнічним інститутом наступні 13 років.

А з менш значимих, але теж важливих особисто для мене подій навчального року, що завершується, я відзначу, по-перше, ту, що підтверджує наявність у мене ще потенціалу діючого вченого як в галузі педагогіки вищої освіти, про що свідчить опублікована у грудні 2016 року монографія «Формування вмінь студентів з інженерної і комп'ютерної графіки в умовах дистанційного навчання», яка написана у співавторстві з кандидатом педагогічних наук Оленою Слободянюк та доктором технічних наук Віталієм Мокіним, так і в галузі технічних наук, про що свідчать опубліковані у червні 2017 року монографія «Регулювання спектра напруги тягових підстанцій електро-транспорту», яка написана у співавторстві з кандидатом технічних наук Олександром Паянком, та монографія «Математичні моделі та системи автоматичного керування вітровим електротехнічним комплексом з вертикальною віссю обертання вітрового колеса», яка написана у співавторстві з кандидатом технічних наук Олексієм Жуковим і доктором технічних наук Олександром Мокіним.

А по-друге, я хотів би підкреслити, що протягом навчального року, що завершується, я успішно працював на пів ставки професора кафедри ВЕТЕСК, де викладав дисципліну «Методологія та організація наукових досліджень» для студентів магістерської програми з електромеханіки і керував 2-ма аспірантами електротехнічного профілю. А на другі пів ставки професора я працював на кафедрі системного аналізу та інженерної і комп'ютерної графіки (САКМІГ), де викладав дисципліну «Методологія та організація наукових досліджень в галузі інформаційних технологій» для студентів магістерської програми з ІТ-технологій і керував 2-ма аспірантами з ІТ-спеціальностей. А тим, кого здивує таке поєднання спеціальностей, нагадаю, що докторську дисертацію я захищав за двома спеціальностями – «Технічна кібернетика і теорія інформації», яка належить до ІТ-галузі, та «Автоматичне керування в електричних системах», яка належить до спеціальностей елект-

ротехнічної галузі, а тому маю і моральне право, і юридичне працювати як зі студентами та аспірантами, що стануть фахівцями з електротехніки та електромеханіки, так і зі студентами та аспірантами, що стануть фахівцями в ІТ-галузі.

Тож, підсумовуючи, я можу констатувати, що навчальний рік, який завершується, особисто для мене був успішним.

Про те, яке враження на мене справило почуте на українському телеканалі NEWSONE

Увечері 6 липня 2017 року, коли мені набридло слухати на 112-му телеканалі про деталі того, як регламентний комітет Верховної Ради України в черговий раз відмовляє Генеральному прокурору Юрію Луценку в підтримці подання про зняття недоторканності з народного депутата – цього разу Полякова, я перемкнув телевізор на телеканал NEWSONE, який хоч і має англійську назву, але працює в українському телепросторі.

У цей час на телеканалі NEWSONE розпочалася авторська передача Євгена Червоненка, одного із колишніх «любих друзів» Віктора Ющенка та міністра інфраструктури України в уряді Юлії Тимошенко, який був колись також і народним депутатом України, і губернатором Запорізької області, і досить відомим спортсменом-автогонщиком.

Я вирішив послухати Євгена Червоненка. І те, що я почув разом з іншими сентенціями, висловленими ним протягом години ефірного часу, мене і здивувало, і обурило. Я не слухаю російські телеканали, а лише читаю інколи у соціальній мережі Фейсбук відгуки про направленість їхніх передач, але, порівнюючи зміст цих відгуків зі змістом передачі українського телеканалу NEWSONE в годину, коли він транслював авторську передачу Євгена Червоненка, роблю висновок, що позиція цього українського телеканалу не поступається своєю антиукраїнською спрямованістю позиціям російських телеканалів.

А для того, щоб не бути голослівним, наведу деякі тези з почутого з уст Євгена Червоненка у його авторській передачі. Отож:

1. Треба серйозно віднестись до заяви президента-втікача Віктора Януковича, який звинувачує лідерів Майдану в організації державного перевороту, оскільки є докази, що переворот таки мав місце, і втікав Янукович тому, що його хотіли вбити і стріляли йому вслід – і для Міжнародного суду з прав людини, коли він туди звернеться, цих доказів буде достатньо.

2. Не слід судити бійців БЕРКУТу за загибель людей на Майдані, оскільки снайперські рушниці на Майдан першим приніс один із лідерів народного спротиву Пашинський, а після масового розстрілу, в якому одними з перших були застрелені бійці БЕРКУТу, другий лідер народного спротиву Парубій організував відхід снайперів з готелю «Дніпро».

3. Не є державницькою позиція, коли лідери держави відмовляються купувати в Росії вугілля для ТЕС по 80, але збираються його купувати в США по 110 і формулу «Роттердам +» збираються замінити на формулу «Пенсільванія+».

4. Партія «Свобода», члени якої блокують проходження товарів на кордонах з Росією і «ДНР» та «ЛНР», своїми діями веде до загибелі української держави, яка через це блокування перестане бути транзитною державою і не лише втратить мільярди доларів доходу від транзиту її територією газу, аміаку та інших російських товарів, але зробить нікому не потрібними ні наші газопроводи, ні наші аміакопроводи, ні нашу залізницю, ні наші порти, а усе, що раніше в Європу йшло із Росії та Казахстану і Китаю через Україну, піде тепер через Білорусь і країни Прибалтики.

5. НАТО ніколи не візьме в свої ряди Україну, оскільки не захоче псувати відносини з Росією, тож потрібно не приймати доктрину про орієнтацію на НАТО, а домовлятися українським урядовцям з Росією про відновлення дружби, без якої Україна сама не виживе.

6. Україна втратила Крим насамперед тому, що прийняла жорсткий, щодо російськомовних громадян України, закон про мови.

7. Намагаючись відібрати у втікача Фірташа підприємства з вироблення добрив, українські урядовці наносили

Звідки гроші в Лозового та чому з Полякова зняли депутатську недоторканність...

шкоди не лише Фірташу, а і своїй державі, оскільки зупинка підприємств Фірташа привела манівцями до експансії в Україну добрих з російських заводів.

Почувши усе, висловлене вище, само собою народилось запитання до Євгена Червоненка: «Чи не допомагає він своєю авторською передачею російським Кисельовим і Соловйовим вести наступальні дії в гібридній війні, розпочатій Росією проти України?»

Само собою також народилось запитання і до української прокуратури та правоохоронних органів: «А чи варто в період гібридного протистояння України з Росією допускати в український телепростір передачі, що підспівують російським телеканалам, послабляють довіру українського народу до влади, посилюють безнадію та бачать вихід лише у васальному підпорядкуванні Росії?». Адже саме такою, на мій погляд, є авторська програма Євгена Червоненка.

Звідки гроші в Лозового та чому з Полякова зняли депутатську недоторканність, а з Дейдея – ні?

Вівторок 11 липня 2017 року став знаковим днем в українському політичному житті – цього дня Верховна Рада України вирішувала питання зняття депутатської недоторканності одразу з 5-ти народних депутатів України, а саме: Дейдея і Полякова з фракції «Народний фронт», Лозового з фракції «Радикальна партія Ляшка», Розенблата з фракції «Блок Петра Порошенка» та Довгого з групи «Воля народу».

Генеральний прокурор Луценко вимагав не лише зняти з усіх них депутатську недоторканність та притягнути до кримінальної відповідальності, але і дати згоду на затримання та арешт, однак Регламентний комітет Верховної Ради України, очолюваний представником Народного фронту Пинзеником, який розглядав це питання для його внесення у порядок денний засідань парламенту, дав згоду на зняття депутатської недоторканності та притягнення до кримінальної відповідальності лише одного Розенблата, а

стосовно інших народних депутатів вирішувати вносити це питання в порядок денний пленарного засідання парламенту чи ні поклав на Голову Верховної Ради України Парубія, який і запропонував внести це питання в порядок денний засідання 11 липня.

І, як відомо, 11 липня на пленарному засіданні народні депутати України проголосували за зняття депутатської недоторканності і притягнення до кримінальної відповідальності Довгого, Полякова і Розенблата та водночас відмовились задовольнити це подання Генерального прокурора стосовно Дейдея і Лозового навіть в частині зняття депутатської недоторканності та притягнення до кримінальної відповідальності, а також не дозволили затримати та заарештувати жодного з цієї п'ятірки.

Сьогодні ні в кого з телеглядачів, хто дивився це дійство, не виникає запитань ні щодо Довгого, ні щодо Розенблата. З ними все зрозуміло, адже Довгому ставлять у вину те, що він як секретар Київської міської ради за Черновецького був причетним до роздачі великої кількості земельних ділянок київської землі потрібним людям, у зв'язку з чим була нанесена багатомільйонна шкода економіці Києва, а про Розенблата показали «кіно», в якому він вимагає хабар від представниці іноземної фірми з іменем Катя, яка виявилась українським аналогом знаменитої Мати Харі, за лобіювання внесення до закону про видобуток бурштину пунктів, що сприятимуть входженню цієї іноземної фірми на український ринок на пільгових умовах.

А ось щодо інших трьох фігурантів цього дійства – Дейдея, Лозового і Полякова – виникли запитання на кшталт: 1. І Дейдей і Поляков є членами фракції «Народний фронт», то чому ж одного з них – Полякова – позбавили депутатської недоторканності, а іншого – Дейдея – ні? 2. Чому члена опозиційної радикальної фракції Лозового, який є другим номером у списку Радикальної партії Ляшка, не позбавили депутатської недоторканності, незважаючи на те, що він не зміг документально пояснити звідки в нього, вчорашнього студента, який ще ніде тол-

ком не працював, з'явилися мільйонні статки, з яких він не сплатив податки?

Звичайно ж, захотілось і мені пошукати відповіді на ці запитання. І я їх для себе знайшов. Ще раз наголошую на тому, що я їх знайшов для себе особисто, що означає, що вони не претендують на статус об'єктивної істини і побудовані на моєму суб'єктивному баченні.

Щодо першого запитання, то пошук відповіді на нього, на мій погляд, потрібно починати з констатації факту, що одним із лідерів Народного фронту є Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков, в число радників якого входив і, думаю, продовжує входити і нинішній народний депутат України від Народного фронту Дейдей. І, як будь-який радник, наблизений до міністра, Дейдей знає дуже багато таких речей, яким, на думку міністра, не варто надавати публічного розголосу. Тож можна припустити, що саме міністр порадив народним депутатам від Народного фронту, без голосів яких навряд чи когось можна позбавити депутатської недоторканності у нинішньому складі Верховної Ради України, не здавати Дейдея, аби він, позбавлений підтримки соратників, розгнівавшись, не почав розповідати слідчим та у суді про ті речі, про які краще не розповідати.

А для того, щоб народних депутатів від Народного фронту не звинувачували у тому, що вони покривають корупціонерів, будь ласка, ось вам Поляков, який теж наш соратник, але якого ми вам віддаємо на поталу, оскільки він, не будучи наблизеним до лідерів Народного фронту, нічого секретного не розповість та ще й засвітився у тій же бурштиновій обгороді, до якої причетний і Розенблат, і про яку усі дивились «кіно».

Є у мене ідея стосовно відповіді і на друге запитання, стосовно незняття депутатської недоторканності з Лозового, причому, здається, ця ідея ще не звучала з жодних уст коментаторів подій, що розгорнулись в українському парламенті 11 липня.

Суть цієї ідеї полягає в такому: саме на рахунки і в нал Лозового, як другої особи в Радикальній партії Ляш-

ка і найбільш вірного лідеру цієї партії члена, надходять, на мою думку, усі кошти, які спонсоруються завбачливими олігархами в цю партію, і саме тому він, толком ніде не працюючи, став таким багатим. І те, що на банківських рахунках Лозового і в його налі не його гроші, а партійні, а тому він не нажив ці гроші за рахунок корупційних оборудок, розуміють не лише його однопартійці, але і ті члени Верховної Ради України, що представляють в ній інші політичні сили – ось чому, незважаючи на досить одіозну поведінку і лідера опозиційної Радикальної партії Ляшка, і самого Лозового, за зняття з нього депутатської недоторканності не проголосували навіть багато хто із тих парламентаріїв, які входять до коаліційної більшості і недолюблюють Ляшка.

Постскрипtum: А у четвер 13 липня Верховна Рада України задовольнила подання Генерального прокурора Луценка і позбавила депутатської недоторканності та дала згоду на притягнення до кримінальної відповідальності і навіть затримання та арешт народного депутата України Михайла Добкіна, який входить до фракції «Опозиційний блок», що складається з колишніх членів Партії регіонів – політичного оплоту біглого екс-президента Віктора Януковича. Добкіна звинувачено у тому, що у минулі роки, коли він обіймав посаду міського голови Харкова та голови Харківської обласної адміністрації, він рішеннями підконтрольних йому Харківської міської та Харківської обласної рад роздав наблизеним людям велику кількість гектарів земель як у Харкові, так і на території навколо нього. Добкін розумів, що Верховна Рада України його не захищатиме, тому, як він сказав сам журналістам, прибув на парламентське засідання 13 липня, прихопивши з собою «тривожний чемоданчик» з усім необхідним в разі його арешту. Але Генеральний прокурор Луценко, отримавши дозвіл Верховної Ради України на арешт Добкіна, не розпорядився заарештувати його одразу при виході з залу засідань, а запропонував йому наступного дня вранці самому прибути до Генеральної прокуратури.

Повідомлення про пошкодження мого акаунту у мережі Фейсбук

Шановні мої фейсбучні друзі, тиждень тому сталося пошкодження мого акаунту у нашій з вами мережі, яке мені ніяк не вдається полагодити, а тому нехай не дивує вас те, що я і ваші повідомлення перестав лайкати, і сам перестав розміщувати у мережі свої пости.

На жаль, адміністрація мережі ФБ номер телефона для зворотного зв'язку не дає, а спроби полагодити пошкодження акаунту за допомогою спілкування з мережевою комп'ютерною програмою кіберзахисту не лише не приводять до успіху, а, навпаки, лише заплутують ситуацію ще більше.

У молоді роки я часто їздив з Вінниці до Кривого Рогу, в якому провів юність і студентські роки, через Кіровоград, орієнтуючись вказівками дорожніх знаків під час перетину Кіровограду. А одного разу, керуючись вказівками цих дорожніх знаків, я почав кружляти Кіровоградом по замкнутому колу; і після кількох повернень в одну і ту ж точку я змушений був «сісти на хвіст» патрульній машині ДАІ, що проїздила поряд, і, їдучи за нею та порушуючи разом з нею вимоги дорожніх знаків, вибрався разом з нею до замиського посту ДАІ, де ДАІшники мені роз'яснили, що, як сьогодні їм повідомили, один із дорожніх знаків у місті, який вказував зміну маршруту, заданого попереднім знаком, хтось украв, тож усі, хто їхав цим маршрутом через місто з півночі на південь по «знаках», почали кружляти по замкнутому колу. Саме тому, ці ДАІшники мене не зупиняли, коли я, їдучи за ними, порушував правила дорожнього руху, а допомогли мені виїхати за місто.

І нинішні мої спроби полагодити пошкодження мого акаунту у мережі ФБ за допомогою її мережевої комп'ютерної програми кіберзахисту викликали в моїй пам'яті ту давню картинку моєї кіровоградської їзди по замкненому колу.

Нині я вирішив кілька днів виждати – може програма кіберзахисту за цей час щось «придумає» і допоможе мені

відновити доступ до мого акаунту. Але, якщо цього не станеться, то доведеться мені створювати новий акаунт, а тому нехай тих із вас, хто уже досить довго був у колі моїх друзів і активно спілкувався зі мною в мережі, не дивує, якщо я почну пропонувати вам знову стати моїми друзями у мережі ФБ.

А закінчити цей пост я хочу зверненням до тих із вас, друзі, хто читає не лише мої пости у ФБ, але і виходить хоча б інколи на мій сайт **mokin.com.ua** – будь ласка, поширте це моє повідомлення, яке я розміщу зараз на своєму сайті, у своїй стрічці новин на ФБ, щоб хоча б наші з вами спільні друзі дізнались про те, чому я «замовчав», і чому з часом я знову звертатимусь до них з пропозицією увійти в коло моїх фейсбучних друзів, в якому, на їх думку, вони і так є.

Службова записка ректору

Ректору ВНТУ,
проф. В. Грабку
професора к-ри ВЕТЕСК
Б. Мокіна

Службова записка

Шановний Володимире Віталійовичу! Оскільки ви зараз продумуєте свій виступ на загальних зборах, що відбудуться в кінці серпня, то актуальним для вас є і питання доцільності можливих змін в структурі університету. У зв'язку з цим я хочу висловити дві ідеї, котрі можуть вас зацікавити.

1. На мій погляд, потрібно факультет комп'ютерних систем і автоматики ФКСА перейменувати у факультет інформаційних технологій та комп'ютерних систем управління ФІТКСУ.

Університет від цього лише виграє, оскільки абітурієнти, вибираючи, де навчатись, у першу чергу дивляться на назву факультету, а тому вони після перейменування

ФКСА на ФІТКСУ вибиратимуть у нас не лише ФІТКІ, а і ФІТКСУ, тож ми не втрачатимемо нікого з бажаючих навчатись інформаційним технологіям, і ми на ФІТКСУ будемо мати не менше бажаючих навчатись як на бюджеті, так і за контрактом, ніж нині маємо на ФІТКІ.

Аргумент, що не можна мати у назві двох факультетів однакові складові, не витримує критики, тому що ФІТКСУ буде у назві мати складову ФІТ на законних підставах, адже на ньому навчаються також і студенти таких спеціальностей із категорії ІТ як 124 спеціальність «Системний аналіз» та 126 спеціальність «Інформаційні системи і технології».

Звертаю увагу, що сучасна автоматика – це комп'ютерні системи управління, тобто, фактично, ФІТКСУ – це буде факультет інформаційних технологій і сучасної автоматики, тож автоматика залишиться присутньою в такій назві факультету.

Звертаю увагу також і на те, що перейменування факультету, особливо, якщо в новій назві зберігається частина старої назви, не потребує рішення Вченої ради університету, а може бути здійснене без порушення чинного законодавства і нормативних документів лише наказом ректора за ініціативою адміністративної ради ФКСА.

2. Оскільки основою спеціалізації кафедри ЛОТ є оптоелектроніка, яка є складовою частиною електроніки взагалі, то є сенс перекинути кафедру ЛОТ на радіотехнічний факультет і об'єднати з кафедрою електроніки – це підсилить і кожен факультет зокрема, і радіотехнічний факультет взагалі, який нині має тенденцію до скорочення, чого допустити ніяк не можна.

Я вирішив викласти свої аргументи на папері, тому що під час контактної розмови щось із цих аргументів могло б випасти.

З повагою
Б. Мокін

Про найбільш резонансну подію влітку 2017-го

Сьогодні понеділок, 21 серпня. Останній раз я висловлювався на сайті в першій декаді липня, тож у цьому матеріалі я постараюсь викласти своє бачення найбільш резонансної події, що мала місце в проміжок з того часу і по сьогодні в Україні.

А цією найбільш резонансною подією стало позбавлення Михайла Саакашвілі українського громадянства.

В перші дні після цієї події соціальні мережі та ЗМІ були заповнені емоційними відгуками на цю подію, в основній масі яких на адресу Президента України Петра Порошенка, який своїм указом позбавив Михайла Саакашвілі українського громадянства, висловлені глибоке обурення і негативні оцінки.

А ось тепер, коли уже пройшов деякий час, емоції спали і до людей повернулася здатність оцінювати ті чи інші вчинки тих чи інших людей розсудливо, вирішив висловитись з оцінкою цієї резонансної події і я.

І почну свій аналіз я з оцінювання дій не Петра Порошенка, а Михайла Саакашвілі.

Я нагадаю, що Михайл Саакашвілі майже 10 років був успішним президентом Грузії, який чесно виграв і свої перші вибори, і другі – дострокові, а на третіх виборах програв, не зважаючи на те, що активно втілював у життя реформи і круто боровся з корупцією та, здавалось би, практично викорчував її в грузинському суспільстві.

Я не пророк, але ще напередодні третіх виборів політичної сили, очолюваної Михайлом Саакашвілі, прогнозував, що як лідер партії реформ він треті свої вибори програє. І в своєму невтішному для Саакашвілі прогнозі я виходив з того, що об'єктивно неможливо в глибоко корумпованому суспільстві, – а саме таке суспільство було в Грузії напередодні його приходу до влади, – за життя одного покоління викорчувати корупцію, яка пронизувала усе і усіх навіть на рівні свідомості.

Пересадивши до в'язниці усіх корупціонерів, що були при владі, в судах та в поліції і прокуратурах, Саакашвілі після приходу до влади думав, що у такий спосіб він навіки

здолав корупцію у грузинському суспільстві, що відтепер більше ніхто в Грузії не наслідиться вчиняти корупційні дії.

Але він не врахував того, що свідомість його партійних соратників, які реалізовували антикорупційні настанови вождя, теж формувалась в умовах глибоко корумпованого суспільства, а тому кінцевим результатом боротьби з тодішніми корупціонерами вони бачили не викорчовування корупції взагалі, а лише зміщення з посад корупціонерів і перенаправлення корупційних грошових потоків в інше русло, в кінці якого стояли або більшість із них самих, або їхні родичі чи друзі.

Тож реформатори і особисто Саакашвілі дуже скоро нажили собі ворогів не лише серед кланів, відсторонених ними від наживи, але і серед тих членів грузинського суспільства, які до кланів не належали, але, по-перше, швидко переконались у тому, що ті, хто прийшов до усіх гілок влади на зміну старим корупціонерам, нічим не кращі і теж думають першочергово лише за себе та своїх родичів і друзів, а по-друге, були обурені тим, що представники нової влади, наживаючись самі, усім іншим, хто не належить до їх політичної сили, в повсякденних справах наживатись забороняють. І це їй послужило, на мою думку, основною причиною програшу політичної сили Михаїла Саакашвілі на виборах.

І ось після цього програшу Саакашвілі припустився головної помилки у своєму житті, а саме: замість того, щоб емігрувавши в іншу країну від переслідувань політичних опонентів, що прийшли до влади, і зберігши громадянство країни, президентом якої він був протягом не одного року, очолити з-за кордону політичну боротьбу проти тієї політичної сили, що перемогла його політичну силу на виборах, розраховуючи на реванш на наступних виборах, як це робили індус Махатма Ганді, іранець аятола Хомейні, пакистанка Беназир Бхутто, аргентинець Перон, кубинець Фідель Кастро, відставний лідер грузинської нації Михаїл Саакашвілі, приїхавши в Україну приймає українське громадянство і погоджується опуститись з рівня президента держави до рівня обласного чиновника в

іншій державі. Я, до речі, інших таких випадків в історії жодної іншої держави і в особистих біографіях лідерів інших держав, що змушені були після втрати влади емігрувати, не знаю.

Тож нічого дивного немає у тому, що політична сила, лідером якої формально продовжував бути тепер уже не президент держави, а чиновник обласного рівня з українським паспортом в кишені Михайл Саакашвілі, знову програла вибори в Грузії і почала скочуватись до рівня маргінальної політичної організації. Від цього у своєму лідері розчарувались уже не лише рядові члені грузинського суспільства, а й ті його члени, які ще недавно входили до його політичної когорти і були йому вірними соратниками. Тож можна констатувати, що вороття Михайлу Саакашвілі у високу політику в Грузії уже не відбудеться; грузини – народ гордий, а тому йому уже ніхто не вибачить там ні перехід в українське громадянство, ні згоду на чиновницьку посаду обласного рівня в українській державі.

Немає політичних перспектив у Михайла Саакашвілі і в Україні – і не лише тому, що він втратив авторитет у співвітчизників та українське громадянство, але ще й тому, що, по-перше, він нажив собі ворогів в Україні не лише у провладних силах, а й в опозиційних, по-друге, тому, що в половини українців у пам'яті ще ті репресії, які щодо свого народу вчинив інший відомий грузин з крутим характером – Йосип Джугашвілі (Сталін), який ці репресії здійснював руками міністра внутрішніх справ Лаврентія Берія – теж відомого грузина з крутим характером, а потретє, ну кому в Україні захочеться мати лідером політичного діяча, який не вміє прораховувати наслідки своїх дій хоча б на два кроки вперед і здатний заради тимчасової вигоди на стороні відмовитись від продовження боротьби на своєму основному політичному полі.

До речі, згадайте, як викорчовував злодійство і бандитизм в Одесі після другої світової війни маршал Жуков, який будши командувачем Одеським військовим округом, отримав повноваження на боротьбу з цими наслідками попереднього безвладдя у місті. Він віддав наказ не арешто-

увати, а стріляти в усіх, кого військовий патруль заставав вночі під час комендантського часу за здійсненням крадіжок чи проявами бандитизму. І у такий спосіб, одних перестрілявши, а інших, хто хотів залишитись в живих, витіснивши за межі Одеси, Жуков швидко навів там порядок.

Але ж сьогодні інші часи, сьогодні уже нікому не буде дано дозволу на відстріл злодіїв і бандитів без слідства і суду, тож у Михайла Саакашвілі, який не мав під рукою відповідних важелів впливу з достатньою кількістю вірних йому виконавців, не було жодного шансу побороти одному корупцію на Одещині. І нерозуміння цього свідчить про те, що, погоджуючись очолити Одеську обласну державну адміністрацію і пообіцявши викорчувати на Одещині корупцію, він продемонстрував, що ніякий він ні великий стратег, ні навіть ніякий він не добротний тактик.

Що дивно, Саакашвілі прожив у США достатньо часу, щоб розібратись, по-перше, у тому, що для викорчовування побутової, судової та чиновної корупції цій державі знадобилось 200 років, протягом яких змінилось 6–8 поколінь американців, а по-друге, що і у цій державі процвітає і нині у великих масштабах пронизуюча суспільство корупція, за якою стоять італійські, ірландські, китайські, японські, колумбійські та мексиканські мафіозні клани. Тож і Україні для викорчовування побутової, судової та чиновної корупції потрібно буде набагато більше років, ніж вона має від початку створення незалежної держави – і це такий же об'єктивний факт, як і те, що розігнаний до швидкості в 200 кілометрів за годину автомобіль, особливо коли він їде по слизькій дорозі, як не гальмуй, не зможе зупинитись миттєво, а у нього, в кращому випадку, гальмівний шлях складе не менше сотні метрів, а в гіршому випадку він взагалі вилетить з дороги з непередбачуваними наслідками.

Ну а тепер кілька слів, щодо дій нашого президента Петра Порошенка у випадку з позбавленням українського громадянства Михайла Саакашвілі. Багато хто, особливо з числа тих, хто його недолюблює, вважають, що його за цей вчинок перестануть поважати високопосадовці за кордоном. А я так не думаю – Михайл Саакашвілі втратив

авторитет в очах цих високопосадовців ще тоді, коли, не зважаючи на те, що був ще недавно президентом Грузії і лідером провідної політичної сили в грузинському суспільстві, погодився прийняти українське громадянство і посісти чиновницьку посаду регіонального рівня в Україні.

Тож той факт, що український президент, який це громадянство і посаду надав, вирішив їх відібрати, після того, як обласканий ним біженець з Грузії замість обіцяної підтримки в реформуванні України розпочав масштабну критику його дій і формування опозиційної політичної сили, не викличе осуду ні в якого іншого високого державного мужа, оскільки кожен із них, опинившись на місці Петра Порошенка, вчинив би аналогічно. І, до речі, нерозуміння цього ще раз підтверджує те, що стратегічне мислення і вміння прогнозувати наслідки своїх вчинків у Михайла Саакашвілі відсутні.

Не будуть осуджувати Петра Порошенка і за те, що він позбавив Михайла Саакашвілі українського громадянства саме тоді, коли той перебував за кордоном. Навпаки, за це Петра Порошенка лише похвалять, оскільки, вчинивши так, він запобіг масовим протестам, які могли розпочатись, якби Михайл Саакашвілі, перебуваючи в Україні, в колі своїх нинішніх українських прибічників вийшов на Майдан, що було б нині аж ніяк не бажано, адже в умовах гібридної війни з Росією ці протести, до яких би приєдналися і ті, хто не в захваті від Михайла Саакашвілі, але готові протестувати проти будь-яких дій влади, могли привести до непрогнозованого розвитку подій в Україні.

А тепер, коли прикордонникам віддано наказ не впускати Саакашвілі в Україну, а при спробі в'їхати без дозволу наказано відібрати у нього український паспорт, що зробить його особою без громадянства і без паспорта, тобто, особою, яку будь-яка держава може видати Грузії, в якій проти нього відкрито кілька кримінальних справ за протиправні дії, вчинені в період, коли він керував цією державою, політичне майбутнє Саакашвілі в Україні втрачає перспективу остаточно.

Тож максимум, на який може після усіх цих подій розраховувати Михаїл Саакашвілі – це на кафедру чи посаду професора політології в одному з американських університетів, на лекціях в якому він буде гнівно засуджувати вищі українські політичні сили за їх неспроможність побороти корупцію та непідтримання його зусиль цю корупцію побороти хоча б на регіональному рівні на Одещині.

Складається враження, що громадянин Ізраїлю Ротштейн знову хоче стати громадянином України

Сьогодні на засіданні ректорату ректор університету професор Грабко повідомив, що на роботу в наш університет проситься колишній наш професор, який у 1999 році виїхав на постійне місце проживання до Ізраїлю і 17 років відпрацював там професором вищого навчального закладу в Ієрусалімі, Олександр Ротштейн.

Від'їжджаючи до Ізраїлю професор Ротштейн сказав мені, тоді ще ректору ВНТУ, що він хоче жити в землі обетованій разом з рідним йому єврейським народом, тож, прощаючись, я побажав йому успіхів на віднині його рідній землі і підписав заяву про звільнення з посади завідувача кафедри за власним бажанням.

Професор Ротштейн отримав громадянство Ізраїлю і був прийнятий на роботу професором у вищій навчальній заклад у місті Ієрусалімі, де він відпрацював 17 років.

І ось тепер, коли професора Ротштейна в Ізраїлі відправили на пенсію, він згадав про те, що колись був громадянином України, і побажав, аби його знову взяли на роботу професором у Вінницький національний технічний університет.

Тож виходить, що коли професор Ротштейн від'їжджав до Ізраїлю, він керувався не бажанням возз'єднатись з рідним по крові народом на землі обетованій, а ним керувало таке собі меркантильне бажання скористатись своїм єврейським корінням, аби пожити «всласть» деякий час

в Ізраїлі на більш високу зарплату. І як тільки цю високу зарплату йому виплачувати перестали, він одразу ж забув і про те, що їхав до Ізраїлю, аби возз'єднатись з рідним по крові народом, і про те, що хотів прожити остаток свого життя на землі обетованій.

І своєю появою перед нашим ректором Володимиром Грабком з заявою про прийом на роботу професором громадянин Ізраїлю Олександр Ротштейн створив нашому ректору масу проблем, які не так то й просто розв'язати: по-перше, де взяти для нього професорську ставку, якщо вакантних посад нині в штатному розписі, затвердженому міністерством, немає, а створювати її додатково у той час, коли ректором уже оголошено на ректораті про скорочення у нинішньому навчальному році надбавок за вчене звання і науковий ступінь на 50% усім працівникам професорсько-викладацького складу у зв'язку з нестачею коштів на зарплату, буде і некоректно, і неетично; по-друге, яку підставу вказувати у зверненні університету до Міграційної служби України з проханням дозволити прийняти на роботу майже 70-річного громадянина Ізраїлю, який на землі обетованій політично не переслідувався і причин для еміграції з країни, яка стала для нього рідною, у нього немає; по-третє, чи варто закрити очі на те, що Олександр Ротштейн не вийшов з громадянства Ізраїлю, якщо він пред'явить паспорт громадянина України, який не здав, коли 17 років тому виїжджав на постійне місце проживання до Ізраїлю, і чи не буде неприємностей ректору державного вишу від того, що він прийняв на роботу особу, яка має подвійне громадянство, що заборонено Конституцією України; ну і, по четверте, як в умовах подвійного громадянства Ротштейна ректор звертатиметься до СБУ за дозволом допустити цього професора до роботи на кафедрі, на якій створена група кібербезпеки, яка має спецобладнання і право сертифікувати комп'ютерно-інформаційні мережі усіх без винятку організацій, до СБУ включно, що ректор зобов'язаний буде зробити, оскільки саме ця кафедра лобіює прийняття Ротштейна у

її штат професором, не зважаючи на те, що він ніколи проблемами кібербезпеки не займався навіть на рівні журнальних статей.

Тож мені як екскректору ВНТУ навіть цікаво, як мій наступник на ректорській посаді професор Грабко розв'язуватиме усі ці проблеми.

Приємно чути з уст президента такі слова

Мені приємно чути нині з уст Президента Порошенка слова, які майже дослівно передають зміст тих слів, які я, як член Комісії з розробки Національної стратегії забезпечення безпеки України, говорив у 1992 році Президенту Кравчуку – цитую зі сторінки 75 моєї книжки: «Напередодні та трохи згодом», виданої у 1992 році: «До речі, саме тому, що розбомблення наших АЕС рівноцінне скиданню на нас атомних бомб, я проти ядерного роззброєння України. Лише наявність в українській армії ядерної зброї буде гарантувати від того, щоб якась неядерна держава не спокусилась розбомбити наші АЕС і викликати таким чином ядерну катастрофу на нашій території. І не так важливо, що з часом наша ядерна зброя стане застарілою і може навіть такою, що й не вибухне при використанні. Важливо, щоб сусіди знали, що ця зброя у нас є, і тоді вони не підуть на нас з автоматами, чи на танку, і територіальні претензії вирішуватимуться лише за столом переговорів. А ми повинні взяти лише три зобов'язання: не нарощувати ядерний потенціал, не передавати ядерну зброю іншим державам і ні на кого не нападати» – кінець цитати.

Прояснення ситуації з втіленням у життя ідеї повернення Ротштейна до ВНТУ

4-го вересня я опублікував на своєму сайті інформацію, яка дійшла до мене з засідання ректорату ВНТУ, під заголовком: «Складається враження, що громадянин Ізраїлю Ротштейн знову хоче стати громадянином України»

На минулому тижні ця ситуація для мене прояснилась після розмови з одним із керівників нашого університету, який її знає більш детально.

І з його слів Олександр Ротштейн не збирається виходити з громадянства Ізраїлю і повертатись в громадянство України після виходу на пенсію з посади професора вищого навчального закладу, розташованого в Єрусалимі, уже хоча б тому, що в Ізраїлі він отримав пенсію у розмірі, про який українські професори, що виходять на пенсію, поки-що не можуть навіть мріяти.

А хоче він продовжити працювати, тепер уже у Вінницькому національному технічному університеті, на правах запрошеного іноземного професора, і лобіює прийом на роботу його до ВНТУ на таких умовах керівник групи кібербезпеки в структурі кафедри менеджменту та безпеки інформаційних систем, професор Яремчук, додаючи цим лобіюванням головного болю ректору університету, професору Грабку.

Справа в тому, що у вищих навчальних закладах Ізраїлю немає вченого звання професора, а є лише посада професора, тож працівник ізраїльського університету професором є лише до тих пір, поки він працює на посаді професора, а як тільки виходить на пенсію і звільняється з університету, то він перестає бути професором, а набуває статусу пересічного пенсіонера. А, згідно з програмою запрошення іноземних професорів для тимчасового викладання окремих дисциплін, які є їх науковою спеціалізацією, запрошувати можна лише діючих професорів, а колишні професори, які звільнились з університету, в якому працювали, і набули статусу пенсіонерів під цю програму уже не підпадають.

Друга проблема полягає у тому, що Олександр Ротштейн, працюючи колись і у нашому університеті, і в Єрусалимському, в науковому плані спеціалізувався на проблемах теорії лінгвістичної змінної, яка ніякого стосунку до кібербезпеки не має, а тому запрошувати його для читання лекцій з дисципліни його наукової спеціалізації, як того вимагає програма запрошення іноземних професорів,

немає сенсу, адже в навчальний план студентів, що спеціалізуються в галузі кібербезпеки, вводити цю дисципліну немає потреби. Та й у ВНТУ є уже свій професор, який спеціалізується на проблемах теорії лінгвістичної змінної, зі знаннями у цій дисципліні, не нижчими, ніж у Ротштейна, – це професор Сергій Штовба, а тому нічого такого, чого б не знав професор Штовба в науковій проблематиці з теорії лінгвістичної змінної, громадянин Ізраїлю Ротштейн (в разі його запрошення) розповісти студентам нашого університету не зможе.

Третя проблема для ректора полягає у тому, що фонд заробітної плати для університету міністерством розраховується, виходячи з нормативу, що з кожних 10 викладацьких ставок кожної кафедри на двох мають працювати професори, на трьох – асистенти, а на п'яти – доценти чи старші викладачі. А на кафедрі менеджменту та безпеки інформаційних систем, в структуру якої входить група кібербезпеки під проводом професора Яремчука, є якраз 10 викладацьких посад, на чотирьох із яких працюють професори (Роїк – зав. кафедри, Яремчук, Азарова, Шиян), тож кількість професорів, як для однієї кафедри, на цій кафедрі і так уже вдвічі завищена, порівняно з тією, яка передбачена штатно-фінансовою дисципліною. Тож пропозиція професора Яремчука ще половину доцентської ставки на цій кафедрі перевести на половину професорської і взяти на ці професорських півставки ізраїльського пенсіонера Олександра Ротштейна ректору університету професору Грабку позитивних емоцій навряд чи додає.

І мені, наприклад, незрозуміло – навіщо професору Яремчуку у його групі з кібербезпеки, яка, до того ж, має ліцензовану лабораторію з кібербезпекової сертифікації інформаційних комп'ютерних мереж, в яких може циркулювати режимна інформація, чи інформація з обмеженим доступом, громадянин Ізраїлю Ротштейн, який цю групу професіонально не підсилить, оскільки не є фахівцем з кібербезпеки, але який створить проблеми у взаємовідносинах з СБУ, котре може ліцензію і відібрати? Особливо

ще й з огляду на те, що запрошений іноземний фахівець згідно з нормативними документами, не може бути гарантом програми підготовки ні бакалаврів, ні магістрів, ні докторів філософії.

Як на мій погляд, то кращим рішенням і для професора Яремчука, якому не вистачає гарантів програм з кібербезпеки на нинішній його кафедрі на усіх рівнях підготовки фахівців, і університету в цілому, було б об'єднання його групи кібербезпеки з кафедрою захисту інформації, яка є базовою для підготовки фахівців з кібербезпеки, і якою керує колишній його науковий керівник в аспірантурі, професор Лужецький. Адже пройшло уже багато років з тієї пори, коли вони розсварились, і пора уже вибачити один одному усе сказане з негативним підтекстом, і знову запрацювати в одному колективі на благо підвищення рівня підготовки випускників нашого університету з кібербезпеки.

А на завершення цієї інформації я хочу вибачитись перед громадянином Ізраїлю Ротштейном за те, що висловив припущення у попередній своїй публікації на сайті, що у мене складається враження, що він хоче знову повернути собі громадянство України.

Постскрипtum. Сьогодні, коли я займаюсь редагуванням змісту цієї 15-ї книги з моєї історико-публіцистичної серії – а це початок лютого 2021 року, – мені стало відомо, що Олександр Ротштейн працює професором у Донецькому національному університеті імені Стуса, який квартирує у Вінниці, і що працює він, начебто, на законних підставах, бо своїм пенсіонерам влада Ізраїлю дозволяє працювати без втрати пенсії за межами країни щороку протягом половини року з обов'язковим поверненням до Ізраїлю на наступні півроку. Тож я думаю, що ізраїльський пенсіонер Олександр Ротштейн цієї норми своєї держави дотримується, а керівництво ДонНУ йде йому назустріч, кожного року приймаючи його на роботу та звільняючи через півроку для повернення до Ізраїлю з метою підтвердження права на отримання пенсії.

Кілька думок стосовно підсумків вступної кампанії 2017-го року у ВНТУ

30 серпня відбулися Загальні збори колективу Вінницького національного технічного університету, головним питанням на яких був звіт ректора Володимира Грабка про результати діяльності колективу університету у 2016/2017 навчальному році, який добігає кінця.

З повним текстом звіту ректора можна ознайомитись на сайті університету, а тому я у цій своїй публікації висловлю лише кілька думок, присвячених одному з ключових елементів цього звіту – характеристиці вступної кампанії 2017-го року у ВНТУ.

Спочатку кілька чисел – у минулому 2016-му році до ВНТУ на перший курс вступили 1006 абітурієнтів, із яких більше 700 вступили на місця державного замовлення і менше 300 осіб побажали отримувати вищу технічну освіту в нашому університеті на умовах надання платних послуг, оформивши відповідні контракти.

У нинішньому 2017-му році до ВНТУ на перший курс вступили 980 абітурієнтів, із яких 496 осіб вступили на місця державного замовлення за загальнодержавним конкурсом і 484 особи побажали отримувати вищу технічну освіту в нашому університеті на умовах надання платних послуг, оформивши відповідні контракти.

Тож, як бачимо, кількість першокурсників у ВНТУ у нинішньому навчальному році буде практично такою ж, як і у минулому навчальному році, що в умовах правил прийому, котрі міністерством постійно змінюються у бік надання пріоритетів вишам, розміщеним у Києві, Харкові та Львові, це не може не радувати, оскільки стабільність прийому на перший курс є запорукою стабільності колективу, якому, як реакції на результати вступної кампанії, масове скорочення наявного професорсько-викладацького складу з 1-го вересня не загрожує.

Другим, на що я хотів би звернути увагу, порівнюючи результати вступної кампанії у ВНТУ у нинішньому та у минулому роках, це те, що хоча виші Києва, Харкова та Львова і «з'їли» майже 200 наших бюджетних місць, наш

університет все одно вийшов на сумарний показник минулого року щодо першого курсу, наростивши на стільки ж, порівняно з минулим роком, кількість осіб, які навчатимуться на умовах надання платних послуг, оформивши відповідні контракти. А це також є свідченням того, що імідж і авторитет ВНТУ не знижується, адже в разі його зниження не збільшилась би кількість бажаючих навчатись на умовах надання платних послуг за контрактами. Тож, як бачите, кількість осіб, які вірять, що наш Вінницький національний технічний університет надає якісні освітні послуги, на регіональному рівні навіть зросла.

Звичайно, не все добре було і у нас у вступній кампанії 2017-го року, адже з 27 спеціальностей чи спеціалізацій, за якими ми здійснювали прийом на перший курс, на дві, пов'язані з технологіями охорони навколишнього середовища та матеріалознавством, нам не вдалося набрати жодного студента, оскільки державне замовлення на них в цілому по країні виявилось невеличким і достатнім лише для столичних вишів, куди подали заяви абітурієнти з більш високими оцінками ЗНО, а на навчання за контрактом на умовах надання платних послуг населенню на ці спеціальності на регіональному рівні бажаючих не знайшлося. Виникли проблеми і ще з кількох спеціальностей, на які нашої приймальної комісії не вдалося набрати повноцінні групи, але два десятки спеціальностей та спеціалізацій проблем з набором на перший курс та формуванням студентських груп не мають.

Що цікаво, у нас за межами вишу залишилось багато абітурієнтів, які поставили наш ВНТУ першим пріоритетом, але мали бали ЗНО, нижчі за загальнодержавні прохідні бали за тими спеціальностями, на які вони подали свої заяви. І, я думаю, що таку проблему мають і інші регіональні виші. Тому нинішня вступна кампанія мене ще більше переконала у тому, що, якщо нинішні правила прийому не будуть змінені, то багато кафедр в регіональних вишах закрийються, а ці виші перестануть випускати спеціалістів з вищою освітою, потрібних для свого регіону. А оскільки випускники столичних вишів, навіть якщо

вони вступили в ці виші після закінчення школи в регіоні, в ці регіони зі столиці уже не повернуться, то пройде не так уже і багато часу до того моменту, коли регіональні промислові підприємства і фірми відчують суттєвий кадровий голод, який нічим буде задовольнити, оскільки кафебри, які змогли б готувати цих спеціалістів, в регіональних вишах зникнуть і їх відродити буде непросто.

Не секрет, що в магістратуру усі виші з задоволенням на навчання на умовах надання платних послуг беруть випускників бакалаврату не лише свого вишу, але і будь-якого іншого. Тож мені було приємно почути з уст ректора, що всі випускники бакалаврату нашого університету, які не потрапили на бюджетні місця державного замовлення, яких було виділено міністерством лише на половину випуску бакалаврів, подали заяви і оформили контракти для навчання в магістратурі на умовах надання платних послуг саме нашого університету, хоча за багатьма спеціальностями вони могли б податись в інші вінницькі виші, вартість контрактів у яких є суттєво нижчою. На мій погляд, це є ще одним доказом високого іміджу і авторитету нашого університету, принаймні, в нашому регіоні. Ось на цьому я і поставлю крапку у цій невеличкій публікації, яку протягом години виставлю на своєму сайті.

Суворов у Гордона на 112-му

У суботу 4-го листопада 2017 року, ввімкнувши 112-й телеканал, я побачив на екрані популярного письменника Суворова, який відповідав на запитання не менш популярного тележурналіста Гордона.

Їх діалог був досить цікавим, тож для тих, хто цю передачу не дивився, я вирішив на деякі моменти з неї звернути увагу тих, хто хоч інколи заглядає на мій сайт.

І першочергово я хочу звернути увагу на відповідь Суворова на запитання Гордона, чому російські спецслужби біглого офіцера ГРУ Литвиненка у Лондоні знайшли спосіб знищити, а біглого офіцера ГРУ, який став письменником Суворовим і який теж живе у Лондоні і написав наба-

гато більше за Литвиненка про те, як здійснюють свої операції спецслужби за кордоном, до цього часу не знищили.

Суть відповіді Суворова на це запитання можна передати одним реченням – він у своїх книгах розповідає про ГРУ часів існування Радянського Союзу та про тих радянських діячів і генералів, яких на момент виходу його чергової книги або уже не було в живих, або вони уже не були при владі, а Литвиненко хоч і написав лише одну книгу, але він написав у ній про тих російських діячів і генералів, до президента Росії Путіна включно, які і нині або ще знаходяться при владі, або мають на неї вплив, тож Литвиненко і його інформація для Путіна і його оточення несуть неприємностей набагато більше, ніж Суворов і його інформація, яка безпосередньо нинішніх керівників Росії і генералів нинішнього російського ГРУ не стосується, а тому вони не бачать сенсу в охоті на Суворова, однак, навіть розуміючи це, він все одно перестраховується і, домовляючись про зустріч з кимось, ніколи не використовує мобільний телефон, яким не користується ніколи взагалі.

А на запитання Гордона стосовно того, чи зміг би перемогти Радянський Союз Німеччину у війні без допомоги США та Великобританії, Суворов відповів категорично, що ні – не переміг би. І аргументує свою відповідь так: після втрати майже усієї бойової техніки – танків і літаків – у перший місяць війни та втрати алюмінієвого заводу на Україні і Дніпрогесу, який виробляв електроенергію для виробництва алюмінію, в Радянському Союзі не було можливості виробляти алюміній, з якого відливались двигуни і для танків, і для літаків, а тому випускати танки і літаки, яких сотнями щодня пожирав молох війни, Радянський Союз без алюмінію, який завозився корабельними конвоями зі США, не зміг би, а без танків і літаків війну у Німеччини виграти не можна було в принципі. Як другий аргумент Суворов навів цифру: США поставили в Радянський Союз у перші роки війни 400 тисяч автомобілів, із яких 100 тисяч студебекерів, здатних бути тягачами важ-

кої артилерії, яку слабосильними ЗІСами і кіньми перевозити по бездоріжжю і в непогоду було неможливо в принципі, а без важкої артилерії війну у Німеччини, яка мала велику кількість і важкої артилерії, і автомобільних тягачів для її переміщення по будь-якій місцевості у будь-яку погоду, теж виграти було неможливо в принципі. Ну а третій аргумент Суворова – це констатація факту, що саме бомбардувальна авіація Великобританії і США зруйнувала усі ті заводи Німеччини, на яких випускались танки, літаки, гармати, снаряди, міни і патрони, які через це не надходили вчасно у війська вермахту, який у кожному бою втрачав їх у великій кількості, а тому під кінець 44-го року Німеччині уже було воювати майже нічим.

Цікавою була відповідь Суворова на запитання про Берію, якого він вважає діячем розумним, який створив усі ті «ящики», що були режимними КБ з конструювання танків і літаків та іншого озброєння, яке, починаючи з середини війни, уже мало кращі бойові характеристики порівняно з німецькими, і завдяки агентурі якого у США вдалося вивідати усі секрети створення атомної бомби, без чого її створення у Радянському Союзі не відбулося б майже у той же час, що і у США, а затягнулось би на багато років. І, на думку Суворова, якби після смерті Сталіна до влади у Радянському Союзі прийшов Берія, то економічний розвиток Радянського Союзу був би не менш стрімким, ніж у США та країн Західної Європи, тому що Берія був людиною не лише дуже інформованою про все, що діялось у світі, а й здатною усе, що йому приносила агентура, швидко втілювати у життя.

Мабуть багатьом із вас, шановні мої читачі, буде цікавою і думка Суворова стосовно процесу декомунізації, який втілюється у життя шляхом знесення пам'ятників, перейменування вулиць і ліквідації інших атрибутів комуністичного минулого в усіх країнах колишнього соціалістичного табору та країн, що народились на терені Радянського Союзу. Суворов навів як оцінку позитивності цього процесу такий приклад – будь-який сильний звір мітить у лісі свою територію власними біологічними за-

пахами, попереджаючи цим інших сильних звірів, що він не потерпить їх зазіхання на цю територію. Тож і пам'ятники комуністичним вождям, і вулиці, названі їхніми іменами, то є біологічні мітки Радянського Союзу, якими він помітив підконтрольну йому територію, на яку нині претендує Росія як його правонаступниця. А тому знести усі ці пам'ятники і перейменувати усі ці вулиці потрібно уже хоча б для того, щоб продемонструвати Росії, що це вже не є територією, їй підконтрольною. І цей процес втілюється в життя не лише в Україні, а й в усіх інших країнах, які намагаються вийти з-під контролю Росії.

Прозвучало у цьому діалозі Гордона з Суворовим ще багато цікавого, але я переоповідувати усе почуте не буду, оскільки з ним, в разі зацікавленості, можна ознайомитись на сайті Гордона.

Новорічне звернення до адміністрації університету

11-го вересня нинішнього року, виїжджаючи ввечері з університетського двору на власному авто на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів і повертаючи наліво вздовж осьової лінії та не вгледівши мотоцикліста, який їхав цією вулицею поряд з осьовою лінією з боку Хмельницького шосе, я підставився своїм авто під нього, а тому став винуватцем ДТП.

А не вгледів я його тому, що він знаходився в «тіні» джипа, припаркованого на цій вулиці справа від мене, – «тіні», яка була досить широкою, оскільки вулиця Воїнів-Інтернаціоналістів на 100-метровому відрізку від Хмельницького шосе до виїзду з університетського двору спочатку йде круто вниз, потім має підйом з вигином вправо.

Тож вийшло так, що я підставив праве переднє крило мого авто під лівий кінець руля мотоцикла, внаслідок чого мотоцикліст після зіткнення разом з мотоциклом продовжив рух юзом на боку по асфальту вперед і вправо аж до бордюру.

Виїжджаючи, перед тим, як почати поворот наліво, я зупинився посеред правої смуги дороги, аби ще раз, подивившись вправо, переконатись, що ніхто не їде з боку Хмельницького шосе, і що я можу, повертаючи наліво і нікому не загрожуючи, виїжджати на смугу дороги в напрямку до вулиці Порики.

І оскільки з боку вулиці Порики до мене наближався зелений фургон, довго стояти посеред смуги, по якій він їде, я не міг, тож, не вгледівши на дорозі нікого, хто рухався б з боку Хмельницького шосе в напрямку до мене, я почав поворот наліво з виїздом на протилежну смугу секунд через десять після зупинки.

І ось, коли я майже завершив поворот наліво і пересік осьову лінію на відстань трохи більшу метра і уже не контролював ситуацію справа, я відчув легкий удар по дотичній в праве переднє крило мого авто і побачив мотоцикліста, який після зіткнення разом з мотоциклом продовжив рух вперед і вправо уже на боку, чіпляючись і рулем, і своїм тілом об асфальт дороги. Про те, що удар руля мотоцикла по автомобілю був легким, свідчить те, що від цього удару не спрацювала жодна з подушок безпеки в моєму авто.

Як потім пояснив мотоцикліст, яким виявилася 18-річна дівчина, вона побачила ніс мого авто, який, з'явившись з-за припаркованого джипа, зупинився, тож вона вирішила, що я її бачу і пропускаю, а тому продовжила рух по прямій і не стала відвертати свій мотоцикл вправо в напрямку середини своєї смуги, завдяки чому зіткнення не відбулося б, однак, повторюю, на жаль, вона думала, що я зупинився саме тому, що побачив її і пропускаю.

Але, на жаль, хоча ніс мого авто уже був у її полі зору, я сам, сидячи у кабіні довгого авто за більше ніж півтора метри від кінчика його носу, перебував усі ті секунди, в які стояв, у «тіні» припаркованого джипа і ні її, ні її мотоцикла не бачив, бо з-за цього припаркованого джипа її мотоцикл в поле мого зору під час цієї короткої зупинки не потрапляв.

Слава Богу і нашим з нею Янголам-охоронцям, дівчина-мотоциклістка, як показало її обстеження на найсучаснішому медичному обладнанні, внаслідок цього ДТП завдяки своїй потужній екіпіровці не пошкодила ні голову, ні жодного з своїх внутрішніх органів і отримала лише синяки на руках і ногах від тертя добре екіпірованого тіла об асфальт, тож після відшкодування мною заподіяної їй матеріальної і моральної шкоди та мого запевнення про підтримку у майбутньому між нами була підписана мирова угода, а я, згідно зі статтею 46 ККУ, рішенням суду був звільнений від кримінальної відповідальності і, якщо не брати до уваги виплат потерпілій та оплату перебування автомобіля і мотоцикла протягом трьох з половиною місяців на спецмайданчику, виявився покараним лише стресом, який спровокував сердечний напад і привів мене в кардіологічне відділення 1-ї міської лікарні, лікарі і медсестри якого, застосовуючи інтенсивну терапію, роботу мого серця відновили до рівня, який можна вважати нормальним для 75-літньої людини з 20-річним стажем симбіозу гіпертонії з тахікардією.

Але усе могло скінчитись набагато гірше, а тому я знову, уже вдруге за останні два роки, звертаюсь до адміністрації нашого університету з пропозицією придбати і встановити на протилежному від виїзду з університетського двору боці вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів здвоєне сферичне металеве дзеркало, як це зробила адміністрація медичного університету, яка встановила таке здвоєне сферичне металеве дзеркало на спільному з готелем виїзді з їхнього внутрішнього двору на прилеглу вулицю.

Адже в цьому дзеркалі кожен, хто виїжджатиме з нашого внутрішнього університетського двору на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів, буде бачити і ті транспортні засоби, які наблизатимуться до цього виїзду з боку Хмельницького шосе, і ті транспортні засоби, що наблизатимуться до нього з боку вулиці Порика, – тож, внаслідок цього, не потраплятиме в ту ситуацію, в яку потрапив я.

Тим паче, що я далеко не перший, хто потрапив в ДТП на виїзді з нашого університетського двору. Цих зіткнень

уже було чимало, адже стрічка припаркованих студентами автомобілів по обидва боки від цього виїзду, з-за якої тим, хто виїжджає з двору на вулицю, не видно, хто до цього виїзду наближається вулицею, є в проміжок часу від 8-ї години ранку до 18-ї години вечора завжди дуже щільною і тягнеться більше ніж на півсотні метрів від нього в обидва боки.

Два таких випадки, наприклад, трапились на моїх очах – в одному випадку зіткнулись автомобілі одного з працівників університету, якого я, проїжджаючи повз, не розгледів, який виїжджав з університетського двору, з автомобілем покійного професора Кожем'яки, який наближався до виїзду по вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів, через що шановний професор отримав стрес, який, на мою думку, став додатковою причиною його передчасного відходу в інший світ. А в другому випадку автомобіль нашого співробітника, що виїжджав з університетського двору, зіткнувся з евакуатором, що проїжджав повз цього виїзду по вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів.

Обидва ці випадки не супроводжувались травмами, тому закінчились фінансовим покриттям винуватцем ДТП збитків постраждалому.

Але ж уже навіть у моєму випадку наслідки ДТП виявились більш серйозними, а може статися і так, що ці наслідки для когось стануть ще серйознішими. І краще було б, якби адміністрація нашого університету розв'язала цю проблему шляхом придбання і встановлення здвоєного сферичного металевого дзеркала на вулиці Воїнів-інтернаціоналістів напроти виїзду з університетського двору ще до того, як в подібну ДТП потрапить хтось із них чи їх близьких. Тим паче, що за цим дзеркалом є кому приглядати, адже на виїзді з університетського двору встановлено шлагбаум, яким дистанційно управляють сторожі, що знаходяться цілодобово в пришлагбаумному приміщенні, з вікна якого є можливість спостерігати і за тим, щоб хтось вночі не спробував викрасти це дзеркало.

І я звертаюсь до майже сотні колег, яким щодня доводиться виїжджати своїми автомобілями з університетсько-

го двору, з проханням підтримати це моє звернення до адміністрації нашого університету, не чекаючи поки ще когось, як кажуть в народі, «смажений півень клюне у тім'я».

І оскільки через кілька днів настане Новий 2018 рік, то нехай це моє звернення, яке за вашої підтримки, шановні колеги, набуде статусу колективного, стане для адміністрації університету новорічним, яке, будемо сподіватись, вона уже не проігнорує.

Постскриптум. Цю інформацію я збирався виставити на свій сайт 29 грудня 2017 року, але не виставив, і ось чому: ЗМІ заповнені повідомленням про ДТП за участю водіїв в стані сп'яніння або після вживання наркотиків, в результаті яких багато людей загинули. Особливо резонансною ДТП є та, що вчинена Зайцевою у Харкові, в результаті якої загинули 6 осіб, а ще стільки ж знаходяться у лікарнях. Тож, розмістивши вищенаведену інформацію на сайті, я теж міг потрапити під жорстку критику, оскільки більшість, її прочитавши, не стали б вчитуватись уважно в мої пояснення в ній про фактичну відсутність моєї провини в цьому ДТП, а «причесало б мене під загальний гребінець», долучивши до винуватців, карати яких потрібно максимально. А кому хочеться почути лишні прокльони на свою адресу. Але як факт біографії я вирішив розмістити цю інформацію у своїй книзі, що побачить світ через кілька років.

Звернення до кількох директорів бібліотек

Директору бібліотеки
Криворізького національного університету
від екскректора Вінницького національного
технічного університету,
проф. Мокіна Б. І.

З 1961 року по 1966 рік я навчався на електротехнічному факультеті Криворізького гірничорудного інституту, який закінчив з відзнакою і був залишений для роботи на кафедрі основ електротехніки та електричних машин.

З 1968 року по 1971 рік я навчався в аспірантурі КГРІ, після закінчення якої у зв'язку з відсутністю вакансій на кафедрі, при якій закінчував аспірантуру, я був розподілений на роботу у Вінницький філіал Київського політехнічного інституту, де пройшов шлях від асистента до ректора Вінницького національного технічного університету, який обирався народним депутатом і до складу Верховної ради УРСР, а потім уже незалежної України.

У нинішньому році у зв'язку з досягненням 75-річчя бібліотека ВНТУ видала невелику книжку про мій життєвий шлях, що вона робить систематично стосовно професорів, які внесли значний вклад в розвиток університету.

У зв'язку з тим, що стартував у вчене середовище я зі студентського, а потім аспірантського середовища Криворізького гірничорудного інституту, що описано у цій книзі, я вирішив, що ця невеличка книга про мене буде не лишньою і у фонді бібліотеки університету, який є наступником КГРІ, а тому висилаю вам два примірники цієї книги для внесення до фонду бібліотеки.

З повагою, Борис Мокін

Директору бібліотеки Верховної Ради України
від народного депутата України 1990–1994 років
Мокіна Бориса Івановича

У 1990 році, працюючи ректором Вінницького політехнічного інституту, я був обраний до Верховної Ради УРСР 12-го скликання, яка після проголошення незалежності отримала статус Верховної Ради України 1-го скликання, тобто я вхожу до числа тих народних депутатів, які шляхом голосування стали причетними до створення незалежної української держави.

У нинішньому році у зв'язку з моїм 75-річчям бібліотека Вінницького національного технічного університету, який я очолював 21 рік (до 2010 року), видала про мій життєвий шлях невеличку книгу, в якій описана і моя причетність до роботи в найвищому законотворчому органі нашої держави, за яку я був нагороджений Почесною Грамотою Верховної Ради України.

Тож я вирішив, що ця невелика книжка про мене, зокрема і як народного депутата України, буде не лишньою і у фонді бібліотеки Верховної Ради України, а тому надсилаю вам два примірники цієї книжки і пропоную долучити її до фонду парламентської бібліотеки.

З повагою, Борис Мокін

Директору бібліотеки НТУУ «КПІ»
від е ксрєктора ВНТУ,
проф. Мокіна Б. І.

Шановний пане директоре! У 1971 році у спецраді Київського політехнічного інституту я захистив кандидатську дисертацію, у 1984 році у цій же спецраді у КПІ я захистив докторську дисертацію з тієї ж наукової спеціальності, що і нинішній ваш ректор, проф. Згуровський М. З., з яким у мене давні дружні стосунки.

З 1971 року по 1974 рік я працював у Вінницькому філіалі КПІ, а у 1987–1989 роках, працюючи у Мінвузі УРСР директором Навчально-методичного кабінету з вищої освіти, одночасно, з ініціативи тодішнього першого проректора КПІ, проф. Згуровського М. З., я за сумісництвом працював у КПІ на півставки завідувачем кафедри електропостачання (після смерті проф. Винославського), яку залишив лише тому, що був обраний ректором Вінницького політехнічного інституту і повернувся до

Вінниці, але у фотогалереї завідувачів цієї кафедри назавжди залишилось і моє фото.

Нині до 75-річчя від дня народження бібліотека Вінницького національного технічного університету видала невелику книжку про мене – вони це роблять стосовно усіх професорів, які внесли суттєвий вклад в розвиток університету.

І оскільки частина моєї біографії пов'язана з Київським політехнічним інститутом, то я вирішив, що у фонді бібліотеки НТУУ «КПІ» ця книжка теж не буде лишньою, а тому надсилаю вам два примірники і пропоную кооптувати їх у цей фонд.

З повагою, Б. Мокін

Директору Нестерівської середньої школи
від екскректора Вінницького національного
технічного університету
Мокіна Бориса Івановича

Шановний пане директоре, з 1950 року по 1957 рік я навчався у Нестерівській семирічній школі, правопріємницею якої стала Нестерівська середня школа.

У нинішньому році у зв'язку з моїм 75-річчям бібліотека Вінницького національного технічного університету, ректором якого я був протягом 21 року, видала про мене книжку, в якій є інформація і про те, що я навчався у Вашій школі. У зв'язку з цим, я думаю, у бібліотеці школи не лишньою буде і ця книжка, один примірник якої я вам надсилаю разом із зверненням внести цю книжку у фонд бібліотеки школи.

З повагою, Борис Мокін

Директору Добрянської
середньої школи
від екскректора
Вінницького національного
технічного університету
Мокіна Бориса Івановича

Шановний пане директоре! З 1957 року по 1960 рік я навчався у Добрянській середній школі, щодня долаючи відстань у 6 кілометрів, оскільки проживав у селі Нестерівка.

У нинішньому році у зв'язку з моїм 75-річчям бібліотека Вінницького національного технічного університету, ректором якого я був протягом 21 року, видала про мене книжку, в якій є інформація і про те, що я навчався у Вашій школі. У зв'язку з цим, я думаю, у бібліотеці школи не лишньою буде і ця книжка, один примірник якої я вам надсилаю разом із зверненням внести цю книжку у фонд бібліотеки школи.

З повагою, Борис Мокін

Нагородження

У четвер, 25 січня у Києві відбулося перше засідання у 2018 році Президії Національної академії педагогічних наук України, яка у минулому році відсвяткувала свій перший ювілей – 25-річчя від дня заснування. У цьому засіданні взяв участь і я.

Порядок денний засідання містив 19 питань, але розпочалось воно з того, що мені, як одному із 15-и академіків-засновників академії, Президентом академії Василем Кременем була вручена ювілейна медаль «Національна академія педагогічних наук України. 25 років». Ця медаль академікам-засновникам, яких в живих, окрім мене, залишилось уже лише п'ятеро: Леонід Каніщенко, Ва-

силь Мадзігон, Олександра Савченко, Іван Прокопенко та Петро Таланчук, була вручена президентом академії у листопаді минулого року на річних зборах академії, присвячених звітуванню про роботу, виконану академією за 25 років від дня створення. Але я участі в цих зборах не брав, оскільки перебував у дні їх проведення у лікарні на лікуванні, тож вручення мені ювілейної медалі було перенесене на засідання Президії НАПН України. Але на цьому засіданні Президії НАПН України Президентом академії Василем Кременем мені була вручена і ще одна медаль – медаль «Володимир Мономах», яка є найвищою нагородою академії, і якою я нагороджений як академік, який активно працює на науковому поприщі, незважаючи на те, що мені 3-го січня 2018 року виповнилось ювілейних 75 років.

А підставою для мого нагородження цією найвищою нагородою академії стало те, що я, незважаючи на 75-річний вік, продовжую активно життя в науці, про що свідчить, наприклад, те, що за останні три роки я зі своїми учнями написав і опублікував два навчальні посібники для студентів, які навчаються за програмами магістерської і докторської підготовки, три монографії і більше 20 наукових статей, 7 із яких опубліковані в журналах, що входять до міжнародної наукометричної бази Scopus, чотири з яких виходять в США, два – у Польщі і один в Україні. Крім того, ще одна стаття очолюваного мною авторського колективу нині проходить рецензування в науковому журналі, який виходить в Англії. За ці ж три останні роки захистили кандидатські дисертації два аспіранти, якими керував я, а ще один аспірант завершив роботу над кандидатською дисертацією і представлятиме її на міжкафедральному науковому семінарі 30 січня. І нині ще 5 аспірантів продовжують активно працювати над кандидатськими дисертаціями під моїм науковим керівництвом. І у мене є впевненість у тому, що і вони долучаться до списку кандидатів наук, та 5 докторів наук, уже підготовлених мною у попередні роки.

Чому члени авторського колективу нашого університету лауреатами Державної премії України в галузі освіти у 2017 році не стали?

Із тексту Указу Президента України Петра Порошенка № 374 від 18.11.2017 року, який лише нещодавно потрапив мені на очі, стало відомо, що лауреатами Державної премії України в галузі освіти у 2017 році у номінації: «Вища освіта» стали члени колективу авторів, в який увійшли четверо освітян із Сумського державного університету та четверо освітян із Чернігівського національного технологічного університету.

Цей колектив рішенням Вченої ради СумДУ висунув на Державну премію роботу «Науково-теоретичні, методологічні та технологічні аспекти комплексної ІТ-підтримки діяльності інноваційного університету», що стала переможцем конкурсу, в якому взяли участь зі своїми роботами 14 авторських колективів, серед яких був і авторський колектив із нашого університету на чолі з ректором, професором Грабком. Наш колектив вийшов на конкурс з комплектом підручників, навчальних посібників та методичних матеріалів з вивчення електротехніки та електричних вимірювань.

Як мені стало відомо, нещодавно від одного з членів Комітету з Державних премій України в галузі освіти, основна боротьба за лауреатство в номінації «Вища освіта» в конкурсних баталіях розгорнулась між роботами, висунутими на премію Вченими радами Національного університету «Львівська політехніка», Сумського державного університету та Вінницького національного технічного університету, авторські колективи кожної з яких очолювали ректори цих університетів – професор Бобало, професор Васильєв та професор Грабко.

На секції з вищої освіти Комітету найбільше голосів після обговорення та таємного голосування було віддано роботі НУ«ЛП», яка, до речі, як і у вінничан, була присвячена забезпеченню навчальними та методичними матеріалами процесу вивчення електротехніки, а другою за кіль-

кістю отриманих голосів була робота СумДУ, але під час таємного голосування на завершальному етапі конкурсу на загальному зібранні членів Комітету перше місце виборола робота СумДУ.

Ознайомившись зі складом авторського колективу переможців конкурсу, що стали лауреатами Державної премії України в галузі освіти в номінації «Вища освіта», я здивувався принципу його формування, адже з 8-ми його членів, двоє виявились ректорами, а саме: Васильєв (СумДУ) і Шкарлет (ЧНТУ), двоє проректорами: Любчак (СумДУ) і Казимир (ЧНТУ), двоє керівниками середньої ланки – директор центру Зубань (СумДУ) і декан Іванець (ЧНТУ) і лише двоє завідувачами кафедр ІТ-профілю – Довбиш (СумДУ) і Літвінов (ЧНТУ), тобто, 6 адміністраторів і лише 2 «пахаря» – майже класичний варіант відомої народної поговірки: «Один з сошкою, а семеро з ложкою», або підсилений варіант іншої народної поговірки: «На одного раба – три прораби (у команді кожного з університетів, що увійшли до авторського колективу)».

Під час цієї розмови з членом Комітету я почув і про те, що в процесі попереднього обговорення висунутих робіт на секції з вищої освіти Комітету прозвучала інформація, що вінничани висунули на премію роботу, в число авторів якої внесли і колишнього свого професора, який виїхав на постійне місце проживання до Росії – країни-агресора, яка відібрала в Україні Крим і намагається нині відібрати ще й Донбас. І ця інформація, звичайно ж, не могла не вплинути на результати оцінювання роботи авторського колективу нашого університету членами секції з вищої освіти Комітету. Не допомогло і те, що Вчена рада нашого університету задовольнила заяву цього професора про добровільний вихід зі складу авторського колективу роботи, висунутої на Держпремію, – робота нашого авторського колективу не набрала кількості голосів, достатньої для проходження у завершальний тур, в якому голосують усі члени Комітету.

У зв'язку з отриманою від члена Комітету інформацією я вирішив оприлюднити той аналіз, який хотів опублі-

кувати на своєму сайті ще в середині липня 2017 року, але тоді цього не зробив, оскільки подумав, що така публікація влітку могла б привести до зменшення інтенсивності подачі заяв від абітурієнтів на вступ до нашого університету. Але зараз я той, підготовлений до опублікування текст, хоч і з запізненням більше ніж на півроку, усе-таки вирішив опублікувати на своєму сайті, нічого в ньому не міняючи, навіть заголовки – отже читайте.

А жаль, що ніхто не додумався звернутись до мене за порадою!

Оскільки я не є членом Вченої ради університету, то лише постфактум від одного з її членів довідався, що у понеділок 3 липня відбулося екстрене позачергове засідання Ради, на якому було прийняте рішення задовольнити заяву колишнього професора нашого університету Юхима Карпова, надіслану ним на ім'я ректора ВНТУ проф. Грабка.

Суть цієї заяви полягала в тому, що колишній професор ВНТУ Юхим Карпов просив ректора ВНТУ, професора Володимира Грабка вивести його з числа членів авторського колективу, роботу якого рішенням Вченої ради ВНТУ, прийнятим у минулому році, було висунуто на здобуття Державної премії України в галузі освіти, у зв'язку з його – Карпова – від'їздом до Росії.

Із пояснень, даних ректором членам Вченої ради університету (і переказаних мені дещо пізніше одним із членів Ради), стало зрозуміло, що Карпов надіслав свою заяву ректору у зв'язку з тим, що до Комітету з Державних премій України в галузі освіти надійшов лист від жителя Вінниці, ім'я якого ректору відоме, оскільки свій лист той підписав, яким Комітету вказувалось на те, що негоже присуджувати Державну премію людині, яка в розпал конфлікту між Україною і Росією, котра підтримує сепаратистів Донбасу, вирішила покинути Україну і виїхати для подальшого проживання до Росії.

І Вчена рада університету одноставним голосуванням задовольнила заяву колишнього нашого професора Юхи-

ма Карпова і вивела його зі складу авторського колективу, висунутого на здобуття Державної премії України в галузі освіти.

Мене це рішення Вченої ради університету здивувало і засмутило, і не стільки тому, що тепер шанси отримати цю премію у нинішньому році авторському колективу нашого університету, навіть після виведення з нього Карпова, суттєво знизяться, оскільки тому, що відтепер – до поки не зміниться нинішній персональний склад Комітету з Державних премій України в галузі освіти – потикатись до нього з новими висуненнями авторських колективів від нашого університету не варто, адже через нинішнього буде втрачена довіра і до майбутніх рішень нашої Вченої ради стосовно висунувачів на премію, і ще довго після нинішнього проколу ніхто з викладачів нашого університету нічого не отримає.

А я разом з докторами наук, професорами Віталієм Мокіним і Олександром Мокіним уже розпочав готувати матеріали для висунення на здобуття Державної премії України в галузі освіти у наступному навчальному році циклу наших навчальних посібників з питань моделювання та оптимізації складних систем, яких у нас написано в різні роки уже біля десятка, і ефективність використання яких в освітньо-наукових програмах для підготовки магістрів і аспірантів уже підтверджена багатьма захищеними кандидатськими і докторськими дисертаціями та опублікованими монографіями. Причому після виходу у нинішньому році підручника «Моделювання та оптимізація систем», авторами якого є доктори наук, професори з нашого університету Володимир Дубовой і Роман Кветний та доктори наук, професори Олександр Міхальов з Дніпровської металургійної академії і Анатолій Усов з Одеського національного політехнічного університету, я якраз і збирався цими днями переговорити з ними усіма на предмет входження до спільного з нами авторського колективу з їхніми навчальними та методичними напрацюваннями у напрямку моделювання та оптимізації, причому ми уже між собою з Олександром Мокіним та Віталієм Мокіним

домовились, що з професором Романом Кветним буде вести розмову професор Віталій Мокін, який тісно з ним співпрацює в напрямку становлення спеціальності 126 – інформаційні технології, з професором Дубовим вестиме розмову професор Олександр Мокін, який співпрацює з ним по лінії міжнародного інституту IEEE, а з Олександром Міхальовим і Анатолієм Усовим вестиму переговори особисто я.

Але після останнього рішення нашої Вченої ради про задоволення заяви Карпова про виключення його зі складу авторського колективу роботи, що висунута нашою Вченою радою у минулому році і нині знаходиться на розгляді в Комітеті, я думаю, що на моїй ідеї створити і висунути нашою Вченою радою колектив авторів з роботою з моделювання та оптимізації в найближчі роки потрібно ставити хрест. А жаль!

І ось я сиджу і думаю – ну хто порадив колишньому професору Карпову написати заяву про добровільне виключення його з авторського колективу наших висуванців на Держпремію? – Адже сам Карпов з власної ініціативи не міг написати таку заяву, оскільки я не думаю, що працівники Комітету розшукували його по всій Росії для того, щоб повідомити йому про те, що до них надійшов лист про його від'їзд до Росії.

А якби хтось із авторського колективу звернувся до мене за порадою з цього приводу, то я йому порадив би запропонувати Карпову написати заяву зовсім іншого змісту, в якій Карпов повідомляв би, що перед виїздом до дочки в Австралію на постійне місце проживання, він вирішив заїхати перед цим до Росії, де у нього є багато інших родичів, яким він, переїжджаючи від одного до іншого і гостюючи, хотів розповісти про те, що російська пропагандистська машина через засоби масової інформації їм бреше про стан справ в Україні, і що в Україні ніким не принижуються і не переслідуються громадяни російського походження, і хто хоче розмовляти російською мовою, той нею і розмовляє – і про це свідчить і те, що його – росіянина і російськомовного – внесли до складу автор-

ського колективу, висунутого Вченою радою Вінницького національного технічного університету на здобуття Державної премії України в галузі освіти у 2017 році.

І після отримання від Карпова листа саме такого змісту відпала б необхідність в голосуванні на засіданні Вченої ради університету питання про його виключення зі складу авторів роботи, висунутої на Державну премію України в галузі освіти. А якби мене позвали на це засідання Вченої ради університету, то я підтвердив би, що кінцевим пунктом, в якому він збирається прожити останні роки життя, для Карпова після виїзду з України буде Австралія, оскільки він мені сам особисто кілька років тому, коли ми з ним сиділи поряд в залі, де відбувалися вибори директора інституту електроенергетики та електромеханіки, сказав, що в разі, якщо з них з дружиною Зоєю Семенівною залишиться уже лише хтось один, то той, що ще буде живим, поїде доживати віку до дочки в Австралію, яка там з чоловіком уже давно і міцно прижилася. І звичайно я погодився б підтвердити ці слова Карпова, сказані мені колись, і усно на засіданні Вченої ради університету, і письмово в додатку до письмового пояснення від авторського колективу в Комітет з Державних премій України в галузі освіти.

Але, на жаль, ніхто з авторського колективу до мене за порадою з цього приводу не звернувся, а в життя виявився втіленим найгірший варіант вирішення проблеми, який нині, скоріш за все, вдарить боляче по нинішніх висуванцях від нашого університету на Держпремію, а в наступні – особливо ближні роки – обов'язково вдарить і по усіх інших претендентах від нашого університету на лауреатство.

Постскрипtum 1. Ось такий текст я збирався виставити на свій сайт в кінці першої декади липня 2017 року, однак не виставив, бо подумав, що це справі уже не допоможе, але недобре виглядатиме в період вступної кампанії, в якій внаслідок цієї публікації наш ВНТУ міг би недоброти тих абітурієнтів, на батьків яких вона справила б негативне враження.

Постскрипtum 2. Усі особи з мого близького оточення, яких я ознайомив з текстом, що виставляю нині на свій сайт, не радили мені цього робити, вважаючи, що нікому з авторського колективу наших висуванців на Держпремію його зміст не сподобається, оскільки «сипатиме сіль на рани», але я вирішив усе-таки його виставити на свій сайт. І найперше з тієї причини, що я хочу через публікацію на сайті повідомити професору Карпову, який, наскільки мені відомо, працюючи в університеті, інколи заходив на мій сайт, тож, можливо, і нині на нього заходить, що я не повідомив Вченій раді університету надану колись ним мені інформацію про те, що кінцевим пунктом його проживання стане Австралія, не тому, що не захотів цього зробити, а тому, що коли на Вченій раді університету обговорювалось питання виключення його зі складу авторського колективу, то мене ніхто на це засідання не запросив. А, оскільки я не є членом Вченої ради університету і не є членами Вченої ради університету мої сини – професори Віталій Мокін та Олександр Мокін, – то про лист Карпова і рішення Ради дізнався лише через кілька днів після його прийняття і відсилання до Комітету, а тому вплинути на суть цього рішення уже був не в змозі.

Постскрипtum 3. Але під тиском синів і дружини я змінив рішення і не став публікувати цей матеріал на своєму сайті, і у першу чергу тому, що лише на днях Верховна Рада України прийняла закон про деокупацію Донбасу, в якому Росія визнана агресором, тож мої слова на захист професора Карпова, який звільнився з нашого університету і виїхав до Росії, виявились би не на часі і могли викликати масову критику та звинувачення у підтримці непатріотів уже на мою адресу. Тож цей текст зможуть прочитати і прихильники і вороги аж у моїй наступній історико-публіцистичній книзі, яку я збираюсь сформулювати і опублікувати не раніше 2021 року.

Постскрипtum 4. Після того, як я 18 лютого 2021 року опублікував цей матеріал у вигляді окремого фрагмента книги на своїй сторінці у фейсбук, до мене зателефонував професор Василь Кухарчук, який прочитав цей фрагмент,

і повідомив, що професор Карпов таки не виїхав із Росії на постійне місце проживання до Австралії, оскільки його дочка, до будинку якої він збирався перебраться, невдовзі після описаних подій, переїхала на постійне місце проживання з Австралії до Англії, де у неї уже не було таких масштабних житлових апартаментів як в Австралії, а тому професор Карпов і нині проживає у своїх родичів в Барнаулі.

Бумеранг повертається вдруге

17-го листопада 2017 року у Києві в актовій залі Інституту педагогіки відбулися Загальні збори Національної академії педагогічних наук України, присвячені 25-річчю від дня її створення, в яких, на жаль, через хворобу, я взяти участь не зміг, але знаю про їх перебіг і зміст з розповідей колег-академіків, які участь у цих ювілейних зборах взяли.

І з питань, що розглядались на ювілейних зборах НАПН України, я у цьому матеріалі зупинюсь лише на двох.

Першим з цих питань я розгляну питання виключення з членів Національної академії педагогічних наук України і позбавлення звання член-кореспондента академії Євгена Суліми, який в часи керівництва Міністерством освіти і науки України Дмитром Табачником працював його першим заступником, а після Революції гідності покинув Україну і переїхав до Росії, завдяки якій сепаратисти і нині продовжують утримувати на Донбасі частину української території, проголосивши на ній так звані Донецьку і Луганську народні республіки, які ніким не визнані.

Але спочатку кілька слів про історію виникнення цього питання та внесення його до порядку денного ювілейних зборів НАПН України.

На попередніх загальних зборах члени академії одногосно проголосували за позбавлення звання академіка НАПН України Олександра Глузмана, який після анексії Росією Криму залишився працювати в Ялті ректором Кримського гуманітарного університету, прийнявши російське громадянство. До речі, члени академії, фактично,

проголосували не за позбавлення, а за задоволення заяви Олександра Глузмана, в якій він, дізнавшись, що його збираються позбавити звання академіка, попросив сам виключити його з числа академіків НАПН України у зв'язку з тим, що він залишився працювати ректором університету в анексованому Криму і прийняв російське громадянство.

А за місяць до ювілейних зборів НАПН України її президент, академік Василь Кремень отримав листа від Олександра Глузмана, в якому той повідомляв, що Євген Суліма подав документи на участь у виборах в член-кореспонденти Російської академії педагогічних наук і приклав опублікований в російських ЗМІ офіційний список осіб, допущених до участі у цих виборах, серед яких красувався і Суліма Євген Миколайович. І оскільки до участі у виборах в Російську академію допускались лише особи, які мали російське громадянство, то, на думку Олександра Глузмана, після отримання російського громадянства Євген Суліма, як і Глузман, втратив право бути член-кореспондентом НАПН України, особливо ж ще й з огляду на те, що він намагається стати членом організації, що має державний статус, в країні, яка відібрала в Україні Крим і підтримує і зброєю, і фінансами, і людьми сепаратистів з так званих ДНР і ЛНР. Тож за ініціативою президента НАПН України, академіка Василя Кременя президія академії, якій він довів до відома зміст листа Олександра Глузмана, створила комісію з перевірки інформації, повідомленої Глузманом. Ось за ініціативою цієї комісії, яка, перевіrivши інформацію, надану Олександром Глузманом, переконалась у її правдивості, і було внесене до порядку денного ювілейних зборів питання про позбавлення Євгена Суліми звання член-кореспондента НАПН України.

Євгену Сулімі, який прибув на ювілейне засідання НАПН України, було надане слово для роз'яснення мотивів його бажання вступити до Російської академії, але він умудрився так роз'яснити свої мотиви, що після того, як питання про його позбавлення звання член-кореспондента

НАПН України було поставлене на голосування, за позбавлення його цього звання учасники загальних зборів проголосували одноголосно.

Ось після викладення цього факту я зроблю невеличкий екскурс в історію.

У 2014 році я опублікував 13-у книгу зі своєї історико-публіцистичної серії під назвою «Початок електронного вибіркового літопису або ранній постювілейний період (липень 2010 – серпень 2012)». Нижче я подаю дві цитати з цієї книги.

Цитата перша з розділу «Вибори ректора Вінницького національного технічного університету»: «У вступному слові Євген Суліма закликав членів Конференції трудового колективу проявити мужність і гідно протистояти спробам знову сісти в крісло ректора колишньому політизованому ректору, який за державні кошти пише ганебні публіцистичні книжки, котрі рекомендує до друку не поважаючи себе університетська вчена рада. Євген Суліма вказав також на те, що колишній ректор має «невживчивий» характер, постійно скрізь творить собі ворогів, і замість того, щоб в міністерстві полюбовно розв'язувати питання, пише на сайті відкриті листи міністру. Тож, допоки в університеті буде такий ректор, університету не варто очікувати добра з боку міністерства» – кінець першої цитати.

Цитата друга з розділу «Звернення до друзів і недругів»: «Цікава деталь – за 15 хвилин до початку Конференції трудового колективу до мого кабінету зайшов заступник міністра Євген Суліма, і ми з ним мирно і спокійно поспілкувались. При цьому він попросив води, і я сам відкоркував пляшку «Моршинської» і наповнив йому стакан по вінця, а він цей стакан осушив. А в усіх народів є повір'я, що, якщо якась людина дасть іншій людині води на її прохання, а потім ця інша людина причинить людині, що її напоїла водою, зло, то людину, що принесла зло тому, хто подав їй води, невдовзі чекає покарання з боку вищих сил. Тож і Євгену Сулімі потрібно себе уже морально готувати до цього покарання вищими силами. І

чим більше зла на мою адресу від нього йтиме в подальшому, тим суворішим буде покарання» – кінець другої цитати.

А тепер кілька коментарів до вищенаведених цитат. До першої цитати коментарі будуть такими: 1. Євгенові Сулімі вдалося, залякавши майбутніми санкціями до університету в разі, якщо Конференція трудового колективу проголосує за мене, домогтись того, що за мене проголосувало на Конференції на один голос менше, ніж за мого опонента, що дало право міністру призначити ректором саме його. 2. Незадовго до цих виборів Президія Національної спілки журналістів України нагородила мене Золотою медаллю української журналістики саме за мою історико-публіцистичну серію книг, які Євген Суліма у вступному слові на Конференції назвав «ганебні публіцистичні книжки».

А до другої цитати коментарі будуть такими: 1. Бумеранг зла, запущений у мій бік Євгеном Сулімою у 2010 році, перший раз повернувся до нього у 2014 році, коли він був викинутий Революцією гідності з крісла першого заступника міністра освіти і науки разом зі своїм покровителем міністром Дмитром Табачником. 2. А вдруге бумеранг зла, запущений у мій бік Євгеном Сулімою у 2010 році, зробивши ще одне коло, повернувся до нього у 2017 році, коли він загальними зборами НАПН України був позбавлений звання член-кореспондента цієї академії, одним із академіків-засновників якої є і я.

А друге питання з порядку денного загальних зборів НАПН України, на якому я хочу зупинитись, – це питання нагородження членів академії в честь 25-річного її ювілею.

Так ось, в числі нагороджених ювілейною медаллю «Національна академія педагогічних наук України. 25 років» був і я як один із її 15-ти академіків-засновників, яких в живих уже залишилось лише шестеро, а саме: Леонід Каніщенко, Василь Мадзігон, Борис Мокін, Іван Прокопенко, Олександра Савченко і Петро Таланчук.

Коли добіжить кінця українська Саакашвіліада?

На календарі 10 грудня 2017 року – з усіх українських телеканалів ось уже майже півроку не сходить тема про те, де нині перебуває экс-президент Грузії Михаїл Саакашвілі, який встиг після президентства попрацювати ще й Одеським губернатором, що з ним, і що думають його соратники та опоненти з приводу подій, що розгорнулись навколо нього.

21 серпня на своєму сайті в інформації під назвою «Про найбільш резонансну подію влітку 2017-го» вперше про своє ставлення до Михаїла Саакашвілі у ті дні, коли він був позбавлений українського громадянства, висловився і я.

6 грудня я висловив своє ставлення до Михаїла Саакашвілі і на своїй сторінці у соціальній мережі Фейсбук, але, оскільки в поточній стрічці фейсбучних новин, яка змінюється з калейдоскопічною швидкістю, не так уже й багато читачів встигають ознайомитись з тими думками, які вмонтовуються у цю стрічку, то я вирішив цю свою фейсбучну інформацію стосовно Михаїла Саакашвілі навести і на своєму сайті, оскільки на ньому вона тримається в полі зору моїх читачів набагато довше. Отже, текст цього мого посту був таким.

Сьогодні усі українці розділились на тих, хто підтримує дії Саакашвілі, і тих, хто ці дії не підтримує. Одразу ж заявляю, що я дії Саакашвілі не підтримую, і поясню чому. Саакашвілі двічі обирався президентом Грузії і, програвши треті вибори опозиції, зобов'язаний був очолити свою політичну силу, яка перейшла в опозицію, щоб разом зі своєю політичною силою на наступних виборах знову повернутись до влади у Грузії. І навіть, якби йому загрожувала небезпека арешту і притягнення до кримінальної відповідальності в Грузії, він зобов'язаний був, емігрувавши за кордон, зберігати грузинське громадянство й з-за кордону керувати своїми сподвижниками. Але він пішов іншим шляхом, прийнявши українське громадянство і погодившись працювати губернатором Одеської об-

ласті, що, на мою думку, було зрадою не лише щодо своєї політичної сили, але й щодо своєї Батьківщини Грузії, адже ніхто з відомих лідерів політичних сил в інших країнах, втративши владу і емігрувавши, не виходив з громадянства своєї країни і не наймався на роботу в країні еміграції на посаду, суттєво нижчу за статусом за президентську. Через таке «політичне самоспалення» Саакашвілі його політична сила у Грузії втратила підтримку і прогнала вибори з розгромним рахунком, чого не сталося би, якби Саакашвілі, проживаючи в Україні, зберігав грузинське громадянство як емігрант і не пішов працювати чиновником обласного рівня в Україні. Ось чому у мене немає поваги до Саакашвілі як політика, а дії політика, якого я не поважаю, не можуть у мене викликати довіру і повагу, якими б красивими словами вони не супроводжувались – кінець посту від 6-го грудня 2017 року.

В період між появою моїх текстів від 21 серпня на сайті та від 6 грудня на сторінці у ФБ найбільш резонансними подіями, пов'язаними з Михаїлом Саакашвілі, були: його перехід через польсько-український кордон з Польщі в Україну без отримання відповідного дозволу, а в оточенні соратників, серед яких були і кілька «недоторканих» – народних депутатів України, які унеможливили намагання прикордонників не пропустити Михаїла Саакашвілі через кордон; організація масового мітингу на площі біля Верховної Ради України, після якого там залишились встановлені палатки з їхніми охоронцями з числа прихильників Михаїла Саакашвілі; його арешт працівниками СБУ, які прийшли по нього на квартиру, але наздогнали його аж на даху багатопверхового будинку, в якому розміщувалась його квартира; його визволення соратниками, які не пропустили мікроавтобус СБУ і, вибивши в ньому вікна, дістали з цього мікроавтобуса Михаїла Саакашвілі, який разом з ними після цього попрямував на мітинг, організований його прихильниками під Верховною Радою; демонстрація у Верховній Раді України Генеральним прокурором Юрієм Луценком плівок з записами голосів, схожих на голоси Михаїла Саакашвілі та біглого

українського олігарха Курченка, якого називають «кошельком Януковича» і який нині проживає у Москві, – у цих записах «голоси» домовляються про суми, які будуть виділяться одним «голосом» другому «голосу» на організацію масових заходів, націлених на дестабілізацію нинішньої української влади; повторний арешт Михайла Саакашвілі, який переховувався в київській квартирі колишнього начальника Луганського управління поліції, і зміну цієї квартири на камеру у СІЗО СБУ, з якого Михайл Саакашвілі закликав своїх прихильників вийти у неділю – 10 грудня – на марш протесту проти влади з вимогою прийняти закон про імпічмент президенту Петру Порошенку, який, до речі, демонструє усім, що ніякого стосунку до арешту Михайла Саакашвілі не має.

І ось сьогодні, 10 грудня, я, дивлячись в середині дня по телеканалі «Еспресо» на марш протесту прихильників Михайла Саакашвілі, який розпочався від пам'ятника Тарасу Шевченку і мав закінчитись на Майдані Незалежності, бачу, що число учасників цього маршу, навіть рахуючи представників правоохоронних органів, що їх охороняють від провокацій, не перевищує двох тисяч осіб. А це означає, що очікувати нового «Майдану» за закликом Михайла Саакашвілі не доводиться, що мені особисто подобається, оскільки я, як один із «батьків» незалежної України, хочу становлення України як сильної держави, яка була б «не по зубах» жодному з наших сусідів. А сильною Україна не стане, якщо її, як і 100 років тому, роз'їдуть внутрішні політичні чвари, одну з яких нині хоче роздмухати Михайл Саакашвілі – не українець від народження і уже не українець за паспортом, а людина, для якої особисті амбіції є вищими за утвердження та зміцнення української державності.

Позиція

Йде уже третій місяць 2018 року, а я ще не розмістив на своєму сайті жодного матеріалу (окрім повідомлення про нагородження), датованого цим роком, хоча на моїй

сторінці у ФБ вони є. Отож для полегшення пошуку я вирішив перенести з фейсбучної сторінки на свій сайт деякі матеріали, що об'єктивно віддзеркалюють як мою громадянську позицію, так і мої здобутки як науковця, адміністратора та громадського діяча і політика.

І почну з висвітлення моєї позиції стосовно знесення наметів «міхомайдану», встановлених біля Верховної Ради України з перекриттям ось уже майже протягом півроку вулиці Грушевського. З цього приводу на моїй стрічці у соціальній мережі ФБ можна прочитати: «Слухаю різні думки, які висловлюються політиками, запрошеними на 112 телеканал, стосовно знесення сьогодні поліцією наметів, встановлених під Верховною Радою України з «прихопленням» і території прилеглої вулиці Грушевського, і мимоволі ловлю себе на думці стосовно того, що було б з учасниками подібного дійства на території однієї із воюючих у 1941–1945 роках (як і Україна нині) країн. І я впевнений, що в Радянському Союзі абсолютно усіх, хто побажав би встановити протестні намети у той воєнний період під будівлею Верховної Ради СРСР, розстріляли б, у Німеччині – зачинщиків розстріляли б, а рядових учасників відправили б до концтабору, а у США усім би в судовому порядку присудили б від 50-и до 100 років тюремного ув'язнення. І ніхто в цих країнах у ті воєнні роки не став би оскаржувати ні діями, ні словами справедливність цих владних рішень, бо під час війни кожен, хто виступає проти керівництва країни, яка воює, сприймається теж як ворог. І лише у нас, незважаючи на те, що в Україні війна, знаходяться і ті, хто висловлює свою незгоду з якимись рішеннями влади шляхом встановлення наметів під парламентом, і ті, хто засуджує дії влади щодо знесення цих, таких, що заважають роботі парламентарів та руху автотранспорту по вулиці Грушевського, наметів, забуваючи про те, що такого роду протестні дії навіть у демократичних країнах допустимі лише у мирний час».

А далі стосовно моєї позиції щодо якості української вищої освіти. Задля її визначення я процитую поширену мною у ФБ думку канадського фахівця українського по-

ходження Михайла Винницького, який викладає нині у Києво-Могилянській Академії і є радником міністра освіти і науки – ось ця думка, яка розміщена Михайлом Винницьким теж у мережі ФБ: «**Mychailo Wynnysky**. Одне з найчастіших мені запитань: куди йти вчитися? Моя відповідь (вже втомився повторювати): на бакалаврат ОДНОЗНАЧНО в Україні (хіба, що зібралися імігрувати). На жаль про магістерський рівень так не скажеш. Але це вже інша історія. Ну але якщо в Україні, то в який університет? Майте на увазі, що при вступі на бакалаврат завжди рекомендуємо в першу чергу обирати університет (середовище, спільноту), а тоді щойно спеціальність. Можна по-різному ставитися до рейтингів, але загалом цей (як на мене) дуже непоганий. Надіюся пригодиться. http://texty.org.ua/d/vnz_rate/. Бачу, що все-таки доведеться повторити тут те, що часто говорю про вищу освіту. Отже, декілька тез: 1). Вища освіта бакалаврського рівня в кращих українських університетах (див. рейтинг в посиланні) є НА ПОРЯДОК якіснішою, ніж бакалаврат закордоном, зокрема в «кращих» універсах світу. Я це кажу, як випусник магістратури і PhD Кембриджа. В «кращих» світових універсах, «якість» (місце в світовому рейтингу – більше 50% його ваги) вимірюється кількістю викладачів, наукові статті яких цитуються в міжнародних журналах. Такі викладачі є визначними НАУКОВЦЯМИ, на яких тримається репутація університету; але студентів бакалаврату до них навіть близько не допускають. Для того, щоб цим науковцям уможливити ще більше продукувати науковий доробок, їх ЗВІЛЬНЯЮТЬ від викладання на бакалавраті. Вони працюють з магістрами і аспірантами, а викладають бакалаврам другорядні викладачі (ті, які наукові невдахи, або аспіранти, яким потрібен досвід; так, наприклад. було зі мною). В Україні все навпаки – в аудиторію потрапляють віддані ОСВІТЯНИ. Це і є те, що треба для бакалаврів. У 18–19 років молода людина ще не знає, що робити з найновішими науковими доробками світил – їй потрібна база знань і тепле середовище для їх засвоєння. 2). Метою бакалаврату НЕ Є ПІДГОТОВКА до професії.

За 4 роки перебування в універсі, студент має набути ЗНАНЬ (теоретичну базу) для того, щоб могли далі розвивати світогляд. В умовах, коли молода людина змінюватиме (сутнісно!) професію впродовж життя мінімум 4 рази, «готувати» її 4 роки до якоїсь роботи, яку вона навіть сама собі не обрала (бо частіше обирають батьки) – безглуздо і навіть трошки неморально. І ще: під час 4 років бакалаврату, студент має ЖИТИ, а не «готуватися». І тут виклик студентам: а ви створили в своїх універсах середовища для життя, які вам подобаються? Якими ви гордитесь? І не нарікайте на «погану адміністрацію»! Це ВАШЕ життя і ВАШЕ середовище – будуйте його! 3). Щодо магістерки: Магістерка за кордоном – це, однозначно, добре: в 21–22 роки потрібно розширювати світогляд дорослої (вже) людини і це можна (треба) робити не у власному «хуторі». Навіть, якщо формально багато не навчишся (якість освіти за кордоном буває дуже різною), все одно скористаєш із року життя в іншому середовищі. А ще в Україні мати закордонний диплом – престижно. Якщо немає можливості вступати на магістерку за кордоном, а хочеться ще повчитися, для магістерського рівня рекомендую переходити на іншу спеціальність – знову ж таки: через те, що магістерка це рік для розширення світогляду. Інший тип магістерки – так звана «освітньо-професійна програма» (напр. MBA); це для осіб, які вже набули життєвого досвіду і хочуть далі рости або змінювати професію. Цей тип програм, на жаль, в Україні поки що погано розвинутий (реальних бізнес-шкіл у нас лише три) але паростки є. Основна перепона їх розвитку: ідіотська фраза, яка засіла в головах 30–50-літніх «мені вже пізно йти в студенти». Коли розженемо ті мухи, стане всім краще» – кінець цитати. Від себе додам – я з усіма основними тезами Михайла Винницького згоден.

А завершити цей матеріал я хочу цитуванням повідомлення, зробленого колективом Науково-технічної бібліотеки нашого університету: «До ювілею видатного вченого професора Б. І. Мокіна! Сьогодні свій **75-річний ювілей** святкує доктор технічних наук, професор, заслужений

діяч науки і техніки України, академік Національної академії педагогічних наук України, ректор ВНТУ 1989–2010 рр. **БОРИС ІВАНОВИЧ МОКІН!** Науково-технічна бібліотека Вінницького національного технічного університету вшановує **ЮВІЛЯРА!** Все, чого **Борис Іванович** досяг в житті, це результат невтомної праці, постійного бажання навчатися і отримувати нові знання. Своє життя він присвятив науці. Його наукові здобутки відомі не лише в Україні, а й за її межами. До ювілею професора **Б. І. Мокіна** наша бібліотека підготувала біобібліографічний покажчик «**Борис Іванович МОКІН. До 75-річчя від дня народження**», який увійшов до серії «**Вчені нашого університету**». В покажчик увійшли матеріали про наукову, педагогічну, адміністративну, громадську діяльність та основні друковані праці ювіляра.»

Короткий звіт про участь у методологічному семінарі та загальних зборах НАПН України, а також про відвідини українського парламенту

22 та 23 березня 2018 року, під час перебування у від'їзді до Києва в статусі академіка відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, я взяв участь у роботі методологічного семінару, організованого нашим відділенням, зборах відділення та Загальних зборах академії, присвячених звітуванню за наукову роботу, виконану у 2017 році, і задачам на 2018 рік, а також відвідав український парламент.

Методологічний семінар на тему «Концептуальні засади розроблення національного рейтингу закладів вищої освіти» проходив 22 березня з 10-ї години до 13-ї в актовій залі Інституту педагогіки НАПН України під безпосереднім керівництвом Президента академії, академіка НАН та НАПН України, доктора філософських наук, професора Василя Кременя та головних організаторів семінару – академіка-секретаря відділення вищої освіти, член-кореспондента НАПН України, доктора філософських наук,

професора Петра Сауха і директора Інституту вищої освіти академії, член-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Світлани Калашнікової.

В роботі семінару взяли участь також перший віцепрезидент академії академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Володимир Луговий, віцепрезидент академії член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Олег Топузов та перший заступник Міністра освіти і науки України, кандидат фізико-математичних наук, доцент Володимир Ковтунець.

Після вступного слова, яким Президент НАПН України Василь Кремень відкрив семінар, учасників цього зібрання привітав перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, член-кореспондент НАПН України відділення вищої освіти, доктор педагогічних наук, професор Олександр Співаковський, який після привітання одразу ж покинув наші ряди, оскільки йому необхідно було у цей же час брати участь у Пленарному засіданні Верховної Ради України, на якому вирішувалось питання позбавлення депутатської недоторканності, притягнення до кримінальної відповідальності та арешту народного депутата України Надії Савченко згідно з представленням Генерального прокурора України Юрія Луценка, який надав докази протиправної діяльності Надії Савченко, котра з групою військових готувала державний переворот в Україні і сама визнала на брифінгу, даному журналістам, що інформація Генерального прокурора про її протиправну діяльність відповідає дійсності.

Після привітання Олександра Співаковського розпочалися виступи доповідачів, котрі запропонували учасникам семінару 11 цікавих доповідей, в обговоренні тематики яких взяли участь ще з десяток академіків і член-кореспондентів нашого відділення, яке є найбільш потужним у структурі НАПН України, оскільки нараховує у своєму складі 17 академіків і 17 член-кореспондентів та складає 21,7% від загальної кількості академіків і член-кореспондентів нашої академії та 24,2% від кількості ака-

демів у ній. До речі, з ще живих шести академіків-засновників НАПН України троє – Леонід Каніщенко, Борис Мокін та Петро Таланчук – є членами саме відділення вищої освіти, тобто за станом на сьогодні це 50%.

Мені особливо сподобались: доповідь першого віцепрезидента НАПН України, академіка НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Володимира Лугового на тему «Світовий досвід для створення національного рейтингу закладів вищої освіти»; доповідь проректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидата філософських наук, професора Володимира Бугрова на тему «Досвід Київського національного університету імені Тараса Шевченка в світових рейтингах», яку він підготував у співавторстві з членом нашого відділення, академіком НАН та НАПН України, ректором КНУ імені Тараса Шевченка, доктором філософських наук, професором Леонідом Губерським; доповідь ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, академіка НАН України та член-кореспондента НАПН України, доктора соціологічних наук, професора Віля Бакірова на тему «Універсальне і партикулярне в рейтингуванні університетів»; доповідь академіка-секретаря відділення вищої освіти НАПН України, член-кореспондента НАПН України, доктора філософських наук, професора Петра Сауха на тему «Проблема оптимізації мережі закладів вищої освіти в контексті реалізації проекту національного університетського рейтингу»; доповідь головного наукового співробітника відділу інтернаціоналізації вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України, доктора філософських наук, с.н.с. Сергія Курбатова на тему «Проблема вдосконалення теорії та методології розроблення університетських рейтингів: сучасні підходи» та доповідь завідувача відділу української історіографії Інституту історії України НАН України, член-кореспондента НАПН України, доктора історичних наук, професора Олександра Удода на тему «Рейтингування університетів: наукова проблема чи маркетинговий інструмент (політичний та історичний аспект)».

Не сподобалися мені: доповідь завідувача відділу економіки вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України, кандидата економічних наук, доцента Юрія Вітренка на тему «Рейтингування університетів: економічний аспект» та доповідь професора НТУ «КПІ» імені Ігоря Сікорського, академіка НАПН України, доктора технічних наук, професора Юрія Зіньковського на тему «Рейтинг університету – аналог ЗНО абітурієнта».

В доповіді Юрія Вітренка мені не сподобалось те, що, навіть перейшовши з посади завідувача відділу Мінекономіки України на посаду наукового співробітника в академічний інститут, він продовжує сповідувати ідеологію Мінекономіки, націлену на те, щоб якомога менше коштів виділяти університетам з Державного бюджету, а у доповіді Юрія Зіньковського мені не сподобалася його маніпуляція з цифрами, в результаті якої він констатував, що у той час, як у США на один мільйон населення припадає 10 закладів вищої освіти, в Україні на один мільйон населення припадає 20 закладів вищої освіти, що, на його думку, свідчить про їх завелику кількість для України, і у своєму аналізі він, по-перше, зовсім ігнорує той факт, що половину врахованої ним кількості ЗВО в Україні становлять коледжі, в які перетворились технікуми, і які до закладів вищої освіти фактично зараховувати не можна, оскільки у їх діяльності немає наукової складової, а по-друге, що американські ЗВО є більш потужними, порівняно з українськими, й приймають до своїх аудиторій щороку суттєво більшу кількість осіб із кожного задекларованого мільйона.

Після завершення роботи методологічного семінару цього ж дня у другій його половині я вирішив відвідати Верховну Раду України, благо посвідчення народного депутата України Верховної Ради України 1-го скликання мені таку можливість надає. Я хотів поспілкуватись з кимось із тих народних депутатів України, з якими ще колись разом працював у парламентській залі чи з якими просто знайомий, аби з'ясувати настрої, що панують у парламентаріїв після того, як вони дружно проголосували

і за позбавлення депутатської недоторканості Надії Савченко, і за притягнення її до кримінальної відповідальності, і за її арешт.

Пройшовши завдяки депутатському посвідченню три кордони працівників державної охорони, я десь біля 15-ої години 30 хвилин піднявся на другий поверх будівлі Верховної Ради України, де уже йшла реєстрація народних депутатів, котрі прибували на вечірнє пленарне засідання, що мало розпочатись о 16-ій годині.

Знайомі обличчя на очі не потрапляли, тож після невдалої спроби викликати спогади в народного депутата України Андрія Ільєнка, з яким ми у 1990 році, коли йому було років з вісім, фотографувались у Канаді на глядацькій терасі над Монреалем разом з його братом і мамою, якими опікувався той же канадець українського походження з діаспори, що і мною у Монреалі, який і фотографував, я підійшов до масштабного художнього полотна, що розміщене на стіні 2-го поверху будівлі Верховної Ради України, на якому зображене внесення народними депутатами Верховної Ради УРСР 12-го скликання майбутнього прапору нашої незалежної держави, і з задоволенням прочитав у його лівому кутку у списку народних депутатів УРСР, що проголосили Україну незалежною державою, і своє прізвище, виписане червоними літерами – приємно усе-таки відчувати себе одним із засновників незалежної України.

Лише перед 16-ю годиною я побачив знайоме обличчя, бо до мене підійшов народний депутат України і нинішнього, і того першого скликання Віктор Пинзеник, з яким ми перекинулись кількома фразами, оскільки йому уже треба було заходити у зал пленарних засідань, в який допускаються у пленарні дні лише нині чинні народні депутати України. Тож коли пленарне засідання розпочалось, я покинув будівлю Верховної Ради України і відправився до свого готелю.

А наступного дня, яким була п'ятниця 23 березня, о 10-й годині ранку в актовій залі Інституту педагогіки НАПН України розпочалося ранкове пленарне засідання

Загальних зборів нашої академії, яке тривало до 13-ї години і супроводжувалось доповіддю Президента НАПН України Василя Кременя, у якій він відзвітував про роботу академії у 2017 році та про задачі на 2018 рік, виступами більше 10 членів академії в обговоренні цієї доповіді та врученням президентом академії орденів і медалей та свідоцтв про здобуття перемог в конкурсах на кращу монографію та кращий підручник кавалерам цих нагород та лауреатам або переможцям цих конкурсів.

І сама доповідь Президента НАПН України Василя Кременя, і тексти виступів членів академії, що взяли участь в обговоренні цієї доповіді, будуть опублікованими на сайті НАПН України, а тому я не буду займатись їх аналізом у цьому короткому звіті, аби не трансформувати його в розряд нечитабельних, а тому зупинюсь лише на окремих тезах кількох виступів, які запали в душу чи особливо врізались в пам'ять. Отож:

У виступі директора департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування МОН України, член-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Андрія Шевцова прозвучало чітке запевнення, що незабаром функцію затвердження результатів захистів у спецрадах кандидатських та докторських дисертацій буде передано в університети, при яких ці спецради створено, і лише університети будуть нести повну відповідальність за якість захищених дисертацій без перекладення цієї відповідальності на експертні ради та Державну Атестаційну Колегію, а у подальшому – на НАЗЯВО.

У виступі ректора Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, академіка НАПН України, доктора психологічних наук, професора Олексія Чебикіна прозвучав заклик до міністерства об'єднувати при укрупненні закладів вищої освіти до рівня регіональних лише однопрофільні ЗВО, яких, наприклад, в Південному регіоні є аж шість, оскільки об'єднання різнопрофільних ЗВО до нової якості не приведе.

А виступ Президента Малої академії наук України, академіка НАН та НАПН України, доктора фізико-мате-

матичних наук, професора Станіслава Довгого мені запам'ятався тим, що він чітко, з фактажною аргументацією показав, що заклики до ліквідації як основної, так і галузевих академій наук, які час від часу лунають в Україні і у пресі, і з уст деяких поважних осіб, які нині при владі, є абсолютно неприйнятними з позицій розвитку науки у нашій державі, оскільки академії наук сприяють розвитку науки в усіх європейських країнах, і об'єднані ці академії в Європейську асоціацію. Більш того, академії наук існують та відіграють суттєву роль в розвитку науки і в неєвропейських більше ніж 100 країнах світу, серед яких знаходяться й усі ті країни, які прийнято відносити до числа найбільш розвинених. І, знову ж таки, усі ці академії наук взаємодіють між собою в рамках Міжнародної асоціації академій наук ІАР. І в жодній з цих країн ні політики, ні притомні науковці, ні пересічні громадяни не кричать в залах засідань і на сторінках газет та інтернету про те, щоб ліквідувати ці академії наук. Тож, як виявляється, заклики до ліквідації академій наук, то є чисто українським популістським ноу-хау.

А після завершення церемонії вручення нагород і потім аж до 16-ї години відбувалися паралельно в різних приміщеннях збори кожного з 5 відділень академії, зокрема і нашого відділення вищої освіти. І хоч з різних поважних причин на зборах відділення, які вів академік-секретар відділення Петро Саух, не були присутні академіки Віктор Андрущенко, Леонід Губерський, Михайло Згуровський, Леонід Каніщенко та Петро Таланчук, а також відсутніми були член-кореспонденти Валерій Малахов і Олександр Співаковський кворум був і приймати рішення наше відділення було правомочне. Тож ми спільно виробили позитивну оцінку доповіді президента, внесли пропозиції щодо доповнення проєкту рішення загальних зборів, проголосували рекомендацію за позбавлення статусу член-кореспондента одного з наших колег та рекомендацію про обрання до наших рядів почесного академіка.

З 16-ї години пленарне засідання загальних зборів продовжилось обговоренням звітної доповіді спершу ака-

деміками-секретарями, які донесли до загальних зборів колективну думку своїх відділень стосовно позитивної оцінки звітної доповіді і пропозицій до проєкту рішення, яка була прийнята з загальною позитивною оцінкою. Проголосовані були і пропозиції відділень з позбавлення статусу член-кореспондента, і з обрання почесних академіків, і з виведення одного з членів президії НАПН України з її складу.

Після цього вечірнім поїздом, вмотивившись у зручному кріслі на другому поверсі комфортабельного вагона, я за неповних три години дістався до Вінниці, завершивши під час цієї поїздки читання чергової книги Сідні Шелдона, прочитання якої я розпочав ще під час минулого від'їзду до Києва і продовжив під час позавчорашньої поїздки до Києва. Раніше я їздив до Києва автомобілем, але після того, як наші дороги стали прохідними лише для тракторів і танків, перейшов на поїздки поїздом – і дуже скоро переконався у їх перевазі, оскільки білети навіть на поїзди Інтерсіті+ коштують вдвоє дешевше за вартість бензину на дорогу від Вінниці до Києва і назад, і є можливість читати в поїзді художні книги, а цей процес, будучи сам по собі корисним, дуже «прискорює» час перебування в дорозі.

Репліка в процесі обговорення у мережі ФБ питань розвитку студентського самоврядування

Шановний пане Співаковський, звертаю вашу увагу на те, що нині в середовищі студентів усіх українських ЗВО буйним цвітом розцвів такий вид бізнесу, як вимагання у батьків грошей на оплату викладачам за успішне складання екзаменів і курсових робіт. А отримавши від батьків кошти, студенти використовують їх на застілля в ресторанах, купівлю модних шмоток і аксесуарів, гру в підпільних казино, поїздки на відпочинок до теплих країн. А батьки усім своїм знайомим розповідають про те, що навіть їх дитина, яка була відмінником в школі, без хабара викладачу скласти іспит не може. А в дійсності той викладач

Не роби нікому щось таке, що ти вважаєш добром якщо тебе про це не просять

ніякого хабара від цього студента не отримував і виставив йому оцінку на екзамені згідно зі знаннями. Звичайно, є й викладачі, які не цураються подачок, особливо коли їм нав'язуть ці подачки «двійчники», що не хочуть вчитись, а намагаються оцінки купити, але нині у ЗВО корупція в середовищі студентів з використанням батьків є набагато масштабнішою за корупцію в середовищі викладачів. У роки ректорства, отримуючи скарги батьків студентів на те, що вони змушені давати гроші на купівлю оцінок їх чадами, я створював комісії за участю і викладачів, і студентів, які, дослідивши кожен випадок, демонстрували батькам, куди їх чада використали отримані від них гроші – і це були: і гра в підпільних казино, і пригощання усієї групи в ресторані задля того, щоб усі в групі вважали її «крутою», і купівля модних «шмоток», в яких вони на очі батьків не показувались, і поїздки до Єгипту, під розповіді батькам, що вони на практиці в сусідньому місті. І кожного першокурсника старші товариші швидко навчають методиці, як «доїти» батьків, розповідаючи їм, що треба купляти оцінки на іспитах. І ось тепер ви пропонуєте надати ще й такі права студентським «лідерам», щоб вони змогли «доїти» не лише батьків, але і університетський бюджет, і своїх же товаришів, встановивши такси за непідпис подання на відрахування чи підпис за поселення в гуртожиток.

Не роби нікому щось таке, що ти вважаєш добром, якщо тебе про це не просять

У п'ятницю, 6 квітня 2018 року, на телеканалі «Україна» о 23-й годині завершився показ серіалу, червоною ниткою крізь який пройшла сентенція, що не треба нікому робити щось таке, що ти вважаєш добром, якщо тебе про це не просять.

Окинувши оком прожиті роки, особливо ті, коли працював ректором університету, я дійшов висновку, що автори сюжетної лінії цього телесеріалу мають рацію, дійсно, коли ти робиш добро людям, які тебе про це не проси-

ли, то не варто тішити себе думкою, що вони завжди будуть тобі вдячними за це.

На підтвердження цієї думки я наведу чотири приклади.

Приклад перший – за 21 рік ректорства я побудував 200 квартир, а з урахуванням переселень з менших у більші, я забезпечив квартирами 250 сімей викладачів і співробітників нашого університету, причому жодна з цих сімей не заплатила за отримане житло жодної гривні ні мені, ні в касу університету. І оскільки більшість ректорів інших університетів зовсім не будують безкоштовне житло для своїх працівників, то логічно було припустити, що мене працівники нашого університету любитимуть за це більше, ніж працівники інших університетів люблять тих своїх ректорів, які безкоштовне житло не надають.

Приклад другий – для стимулювання написання підручників, навчальних посібників і монографій українською мовою я, головуючи на Вченій раді університету, провів рішення, що за написання навчальних посібників і підручників з каси університету авторам виплачуватиметься гонорар, а монографії університетським видавництвом друкуватимуться безкоштовно для авторів, оскільки усі витрати з видання цих монографій візьме на себе університет. І оскільки в інших університетах таких стимулів не було, то, знову ж таки, логічно було припустити, що мене і за це працівники нашого університету любитимуть більше, ніж люблять ректорів працівники тих університетів, в яких і гонорари не платять за написання підручників і навчальних посібників, і не покривають авторам витрати на видання монографій.

Приклад третій – для стимулювання якісної роботи я, головуючи на Вченій раді університету, провів рішення, що кожного місяця, залежно від кількості і якості виконаної роботи, працівникам, незалежно від того, на якій посаді вони працюють, нараховуватимуться в межах до 50% від основного посадового окладу від однієї до трьох дозволених законодавством надбавок – за виконання особливо важливої роботи, за досягнення високих результатів

Не роби нікому щось таке, що ти вважаєш добром якщо тебе про це не просять

у праці та за виконання додаткових обсягів роботи, що виходять за межі обов'язків, визначених посадовою інструкцією. І оскільки в інших університетах такого порядку стимулювання праці не було, то логічно було припустити, що і за це мене працівники нашого університету любитимуть більше, ніж люблять ректорів працівники тих університетів, в яких такої системи стимулювання якісної роботи немає.

Приклад четвертий – для стимулювання роботи з написання і захисту кандидатських та докторських дисертацій я, головуючи на Вченій раді університету, провів рішення, щоб тим, хто захистив дисертацію, виплачувались преміальні, з яких вони покривали б витрати, понесені ними в процесі підготовки до захисту, а також щоб оплачувались усі витрати на відрядження в інші міста для участі в наукових конференціях, де ними доповідались результати, отримані в дисертаціях, та проводилась робота з впровадження цих результатів на підприємствах, у фірмах чи у фінансових установах. Тож логічно було припустити, що і за це мене науковці нашого університету любитимуть більше, ніж люблять ректорів науковці тих університетів, в яких такого стимулювання науковців не було.

Але життя показало, що це зовсім не так. І підтвердженням цієї тези стало те, що у 2010 році під час чергових виборів ректора у нашому університеті за мене проголосували лише 71 член Конференції трудового колективу, а за мого суперника Володимира Грабка – 72, що дало змогу йому замінити мене на посаді ректора, а під час його переобрання ректором на другий термін на виборах у 2015 році, в яких я участі не брав, за нього віддали голоси уже за новою виборчою системою більше 50% колективу нашого університету, що дало змогу йому продовжити роботу на посаді ректора до 2020 року.

І якщо після виборів 2010 року я пояснював перемогу Володимира Грабка як тим, що він був проректором у моїй команді, а тому усі вірили, що він продовжить усе те, що започаткував я, так і тим, що перший заступник міністра Табачника Євген Суліма відкритим текстом за-

лякував членів Конференції трудового колективу під час виборів, що в разі, якщо вони проголосують за мене – колишнього радника на громадських засадах опального прем'єр-міністра Юлії Тимошенко, то університет від міністерства не отримуватиме ніякого сприяння в подальшому розвитку, то перемога Володимира Грабка у 2015 році під час переобрання на другий термін мені стала незрозумілою зовсім, адже він і жодної квартири протягом 5 років ректорства не побудував, і виплату гонорарів за написання підручників та навчальних посібників відмінив, і компенсацію за видання монографій та виплату преміальних за захист дисертацій скасував, і систему надбавок за якісну працю та виплати на відрядження на наукові конференції скасував – і, незважаючи на усе це, колектив своїм дружнім голосуванням підтвердив свою любов до нього.

І цей результат змусив мене замислитись над тим – чому мене, який творив добро у моєму розумінні, більше половини членів Конференції трудового колективу, які голосували у 2010 році, мене не підтримали, незважаючи на те, що три чверті з них отримали завдяки мені квартири, надбавки, гонорари, компенсацію відряджень, сприяння в захисті дисертацій, а Грабка, який усе повідомляв і, фактично, нічого з того доброго, що робив я, за 5 років ректорства не зробив, більше половини членів колективу у 2015 році під час переобрання на другий термін підтримали?

І я знайшов відповідь на це запитання. На мій погляд, працівники університету мене не підтримали тому, що вони не просили у мене нічого – ні квартир, ні гонорарів, ні премій, ні надбавок, ні інших виплат – і сприйняли усе те, що було зроблене мною з власної ініціативи, як мій обов'язок, і їм абсолютно нецікаво було знати робить так, як я, ще якийсь ректор, чи ні, а мої добрі дії нічого окрім невдоволення їм, на їх погляд, не принесли.

Адже своїми благими діями я приніс невдоволення майже в душу кожного, оскільки ті, хто через малу кількість членів сім'ї отримав однокімнатні квартири, вияви-

Не роби нікому щось таке, що ти вважаєш добром якщо тебе про це не просять

лись невдоволеними тим, що хтось, який, на їх думку, мав менше заслуг, отримав двокімнатну квартиру, а ті, хто отримали двокімнатні квартири, виявились невдоволеними тим, що хтось, який, на їх думку, мав менше заслуг, отримав трикімнатну квартиру, а ті, хто отримали трикімнатні квартири, виявились невдоволеними тим, що вони ці квартири отримали завдяки ректору і тепер, на їх думку, потрапили до нього в психологічну залежність. А ті, хто не отримав квартиру, бо уже її мав, побудувавши в кооперативі чи придбавши за гроші, виявились невдоволеними тим, що ось вони самі подбали про свої квартири, а ті, хто отримали квартири від університету, отримали їх «на халяву», не напружившись ні на кількох роботах, ні участю, водночас з викладацькою роботою, у якомусь сторонньому бізнесі.

І виплата надбавок теж породила масу невдоволених, зумовлену різною кількістю надбавок і різною величиною кожної з них та їх невиплатою тим, які їх не отримали, але вважали, що працюють не гірше тих, хто надбавки отримав.

Що ж до гонорарів за написання навчальної літератури, компенсації витрат на видання монографій і участь в наукових конференціях, то тут невдоволеними виявились ті, хто ні навчальні посібники, ні наукові статті та монографії писати не вміє, а тому отримання додаткових коштів тими, хто це робити вміє, лише підкреслило те, що вони цього робити не вміють, тобто, що вони не зовсім відповідають статусу науково-педагогічного працівника. То кому ж з них це сподобається?

А тому нічого дивного немає в тому, що усі ці невдоволені об'єднались у своєму бажанні позбавитись керівника, який це невдоволення породив, і отримати керівника, який нічого такого, що викликало б у них невдоволення, робити не буде, і ні в чому їх протиставляти не буде.

І роздумуючи над цим усім, я зрозумів ще одне – в нашому університетському колективі ідеї шведської соціал-демократії, які сповідаю я, і згідно з якими в суспільстві

ві не повинно бути ні занадто багатих, ні занадто бідних, суспільстві, яке талановитим дозволяє заробити більше, а безталанним допомагає утримувати сім'ї у відносному достатку завдяки допомозі держави, підтримки поки-що ще не знаходять

Чим і кому не догодив Храпатий?

Я ніяк не міг зрозуміти, чим зумовлене несприйняття нашим міністром Лілією Гриневич обрання таємним голосуванням на посаду керівника Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) Сергія Храпатого, який на момент цього голосування Постановою Кабміну України уже був призначений керівником секретаріату НАЗЯВО.

Аргументацію з посиланням на те, що Сергій Храпатий до обрання до складу НАЗЯВО працював завідувачем відділу в Міністерстві освіти і науки України, очолюваному тоді ще Дмитром Табачником, а тому, ймовірно, є його послідовником, на фоні того, що колишній заступник міністра Дмитра Табачника з фінансових питань Олексій Дніпров Президентом України Петром Порошенком призначений заступником глави президентської адміністрації, я не міг сприймати як серйозний аргумент.

І ось на днях, ознайомившись в Інтернеті з матеріалом, в якому сказано, що саме Сергій Храпатий прийняв на роботу завідувачем відділу НАЗЯВО професора Пархоменко, яка віднайшла і оприлюднила плагіат у докторській дисертації Катерини Кириленко – дружини віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань Вячеслава Кириленка, якому підпорядкована і міністр освіти і науки Лілія Гриневич, я, нарешті, все зрозумів. Сергій Храпатий виявився небажаним на чолі НАЗЯВО саме тому, що після того, як професор Пархоменко була звільнена з роботи завідувача кафедри у Київському національному університеті культури і мистецтва внаслідок скорочення у зв'язку з ліквідацією кафедри, взяв її на роботу в НАЗЯВО та ще й призначив завідувачем відділу, який опікуватиметься вияв-

ленням плагіату в дисертаціях. Тож є небезпека для Кириленків, що, коли НАЗЯВО запрацює, Пархоменко, уже в рамках виконання своїх функціональних обов'язків, знову почне розкручувати питання про плагіат в докторській дисертації Катерини Кириленко, наполягаючи на її покаранні за це.

А після того, як за ініціативою терміново скликаного зібрання ректорів переобрано новий склад НАЗЯВО, до якого уже не увійшов Сергій Храпатий, я не здивуюсь, якщо невдовзі з'явиться інформація у ЗМІ про те, що у процесі призначення професора Пархоменко на посаду завідувача відділом НАЗЯВО було допущене якесь відхилення від процедури, а тому вона звільнена з цієї посади.

Ось таку інформацію я розмістив 9 квітня у соціальній мережі Фейсбук.

Симфонічний оркестр Вінницької філармонії у ВНТУ

Вчора до нашого університету завітав симфонічний оркестр Вінницької філармонії, художнім керівником якого є знаменитий Курков. В актовій залі університету оркестр з 14.30 до 15.40 дав концерт для студентів і викладачів ВНТУ, долучивши усіх нас, хто прийшов послухати, до низки світових музикальних шедеврів. Мені особисто особливо сподобались арії Розалінди і Адель з «Летючої миші», Сільви з «Королеви чардашу» та Маріци з «Маріци» у виконанні талановитої народної артистки Швець та молодшої і теж талановитої, а тому майбутньої народної артистки Лановенко. Завершив виступи оркестр Кан-Каном із «Орфея». Шкода, що серед викладачів переважали представники гуманітарних кафедр, які і так є частими відвідувачами театрів, а «технарів», на мій погляд, було замало. Я думаю, що усі ті, хто послухав цей концерт, тепер будуть уважніше вдивлятись в театральні афіші і збільшать кількість відвідин театру, тож, віднайшовши можливість здійснити виїзд до ВНТУ з концертом, симфонічний

оркестр Вінницької філармонії зробив добру справу на ниві популяризації музикального мистецтва і для себе і для викладачів та студентів нашого університету.

Ось такий текст я розмістив у стрічці новин соціальної мережі Фейсбук 20 квітня 2018 року. Але на цих сторінках я хочу цей текст дещо доповнити.

Коли я зайшов до актовій зали університету для того, щоб послухати виступ симфонічного оркестру, то звернув увагу на те, що з членів ректорату в залі були присутніми лише проректор з наукової роботи, професор Сергій Павлов і заступник проректора з виховної роботи, доцент Анатолій Теклюк і не було жодного з деканів, що мене вразило, адже члени ректорату і особливо декани, на мій погляд, на таких заходах мають бути разом зі своїми студентами – і саме так було, коли я працював ректором.

А друге, що мене вразило ще більше, – це те, що після того, як симфонічний оркестр завершив виступ і почав розкланюватись із залом, ніхто із нинішніх керівників університету і організаторів цього дійства з зали не вийшов, не сказав їм слів подяки за прекрасний виступ і ніхто їм не вручив хоча б парочку квіточок, хоча б солісткам Швець і Лановенко. Я сидів в кінці зали, потім піднявся і чекав виходу на сцену когось із організаторів зі словами подяки і квітами, але, так і не подякувавши, усі присутні в залі пішли до виходу, заповнивши проходи. Мені стало прикро, бо в часи мого ректорства такої невдячної кінцівки прекрасного музичного дійства не могло бути в принципі. І, боюсь, що більше симфонічний оркестр Вінницької філармонії і артистів Вінницького театру у нашій актовій залі ми ніколи не побачимо, бо вони не пробачать нам такого невдячного ставлення до їх старань.

На 95-ому

5-го травня 2018 року о 20-й годині на 95-му році земного життя пішов в інший світ заслужений діяч науки і техніки УРСР, лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки, доктор технічних наук, професор Іван

Васильович Кузьмін, який у період з 1976 по 1989 роки очолював Вінницький політехнічний інститут, працюючи на посаді ректора.

До останньої хвилини земного життя професор Кузьмін зберігав ясний розум, здорове серце, дискусійний запал і бажання жити, однак деякі інші його функціональні органи, на жаль, за 94 роки уже вичерпали свій життєвий ресурс і виявились неспроможними продовжувати забезпечувати йому тілесну життєдайність в цілому.

Іван Васильович залишив глибокий слід в історії нашого вищого навчального закладу – і не лише тому, що став рекордсменом довголіття, але й, у першу чергу, тому, що провінційний філіал Київського політехнічного інституту, котрий став самостійним Вінницьким політехнічним інститутом лише за два з половиною роки до його появи у ньому на посаді ректора і в якому на старті його ректорства працювали лише три доктори технічних наук, він за 13 років ректорства вивів в число провідних вищих технічних навчальних закладів УРСР, в якому працювали станом на 1989 рік на фініші його ректорської кар'єри уже кілька десятків докторів технічних наук, майже кожен із яких мав свою наукову школу, завдяки чому на високий рівень був піднятим загальний науковий тонус усього колективу.

Про життєвий шлях та наукові здобутки Івана Васильовича досить детально написав у некролозі в соціальній мережі ФБ проректор з наукової роботи нашого університету, професор Сергій Павлов, вони висвітлені також і в розлогій інформації від ректорату на сторінці прес-центру нашого університету, тому я не буду їх повторювати, а як правонаступник професора Кузьміна, який змінив його на посаді ректора Вінницького політехнічного інституту у 1989 році, лише зверну увагу на кілька, на мій погляд, найбільш видатних його досягнень та дам коротку характеристику наших з ним стосунків, які почалися у період з 1976 по 1979 роки, коли я ще був доцентом кафедри, продовжились в період з 1979 по 1986 роки, коли я був уже у статусі завідувача кафедри, та у період з 1985 по 1987 роки, коли я піднявся до статусу проректора, набули нового

змісту у період з 1987 по 1989 роки, коли я працював керівником одного з ключових підрозділів Мінвузу УРСР, та у період з 1989 по 2010 роки, коли я очолив Вінницький політехнічний інститут, який у 1994 році перетворив у Вінницький державний технічний університет, що у 2003 році набув статусу Вінницького національного технічного університету. Кількома словами я охарактеризую і завершальний період наших стосунків у період після 2010 року, коли уже і я, як і Іван Васильович, ставши екскректором, продовжив працювати в університеті, який 21 рік очолював, на посаді професора кафедри.

Отож перше, на що я хочу звернути увагу, характеризуючи Івана Васильовича, це те, що він належав до когорти лідерів, для яких не прийнятною була ідеологія «не висовуватись». Він в усьому намагався бути першим, і наш Вінницький політехнічний інститут, який він – проректор з наукової роботи Харківського інституту радіоелектроніки – на пропозицію ЦК КПУ погодився очолити, він теж хотів бачити лише у числі перших у своїй категорії. І він намагався робити усе можливе для того, щоб цю ідеологію втілити у життя. І почав він це втілення з того, що на будь-якій зустрічі з будь-яким колективом – чи то якоїсь кафедри, чи якогось факультету, чи інституту в цілому – він буквально «вбивав» нам в голови думку про те, що кожен із нас зобов'язаний робити усе можливе для того, щоб наш інститут увійшов до когорти кращих вищих навчальних закладів спочатку УРСР, а потім і СРСР. І оскільки в нашому молодому колективі переважали молоді викладачі, ця його теза лягла на благодатний ґрунт – і ті, хто не мав наукового ступеня, почали не просто писати наукові статті задля того, щоб переобратись на новий 5-річний термін на посаді, яку вони посідали, а почали задумуватись над тим, щоб на основі цих статей можна було написати кандидатську дисертацію, а ті, хто уже був кандидатом наук, почали концентруватись на ключових проблемах, розв'язання яких могло б лягти в основу докторської дисертації.

Друге в діяльності Івана Васильовича, на що я хочу звернути увагу, це те, що він, використавши свій статус

посланця ЦК КПУ, домігся одразу ж після приїзду до Вінниці виділення місцевою владою кількох десятків квартир і запросив під надання цих квартир багатьох відомих вчених, які не лише самі переїхали з інших міст працювати у наш ВПІ, залишивши свої квартири дітям, але і привезли з собою своїх аспірантів, свою тематику і своїх найбільш відданих наукових співробітників, що послужило створенню наукового підґрунтя і благодатної наукової атмосфери в діяльності нашого молодого колективу. І це послужило відчутним поштовхом та прискорило написання кандидатських дисертацій як тими, хто приїхали, так і тими уже вінничанами, які приєднались до цих наукових шкіл.

А уже маючи в очолюваному колективі цих відомих вчених, Іван Васильович домігся в Москві, оскільки у ті роки усе вирішувалось лише там, дозволу створити при ВПІ першу спеціалізовану вчену раду з захисту кандидатських дисертацій за двома науковими спеціальностями, завдяки якій стрімко почала зростати чисельність кандидатів наук в науково-педагогічному штаті, що, знову ж таки, сприяло подальшому зростанню ролі науки в нашому інституті і подальшому зростанню авторитету інституту в когорті вищих навчальних закладів нашого профілю.

Третьою важливою віхою в діяльності професора Кузьміна на посаді ректора ВПІ, на мій погляд, була та увага, яку він приділяв вирощуванню доморощених докторів наук. Він, вивчаючи особові справи працівників усіх кафедр, які уже були кандидатами наук, виявляв тих із них, хто подавав надію стати доктором, викликав їх до себе, розпитував, чим їм треба допомогти для того, щоб вони успішно завершили роботу над докторськими дисертаціями і захистили їх. І, якщо треба, він цим претендентам на докторські ступені випишував відрядження до інших інститутів, при яких працювали відповідні спецради, в міста, де були розміщені підприємства, на яких доцільно було впроваджувати результати досліджень в життя, та де організовувались наукові конференції, на яких можна було здійснити апробацію отриманих результатів і довести їх до широкого загалу вчених, що сприяло успішному захисту

дисертацій. Якщо в якомусь інституті у спецраді гальмувався прийом чиєїсь докторської дисертації до захисту, Іван Васильович телефонував керівникові цього інституту чи спецради і просив розібратись в причинах гальмування, що завжди прискорювало допуск дисертації до захисту. І, звичайно ж, ректор вимагав від завідувачів кафедр, на яких працювали перспективні кандидати наук, щоб в рік подання ними до захисту докторських дисертацій зменшити для них аудиторне навантаження аби вони могли їздити протягом року у відрядження стільки разів, скільки їм було потрібно, і щоб їм не треба було ламати голову над організацією замінь, коли вони у відрядженнях.

Ну а четвертою ключовою віхою в діяльності професора Кузьміна, на мій погляд, було те, що, переїхавши до Вінниці з Харкова, де він проводив дослідження за тематикою, яка фінансувалась військово-промисловим комплексом СРСР, Іван Васильович привіз з собою і цю тематику, яка щедро фінансувалась всемогутнім військово-промисловим комплексом, який складали підприємства і наукові організації 9 ключових міністерств – так званої «дев'ятки», що послужило створенню при ВПІ потужного СКТБ «Модуль», в якому в роки його розквіту працювало до 600 наукових співробітників і мало місце фінансування на межі того, що були здатні освоїти, та необмежена можливість впровадження результатів дослідження у військово-промисловий комплекс. І це СКТБ за науковою складовою уже виводило наш ВПІ в один ряд з таким грандами вищої освіти в УРСР, як Київський політехнічний та Харківський політехнічний інститути.

Ось саме на ці особливості діяльності Івана Васильовича Кузьміна, які не знайшли достатнього віддзеркалення в матеріалах, уже опублікованих про нього після того, як перестало битись його серце, я і хотів звернути увагу читачів мого сайту.

Ну а на закінчення моєї розповіді кілька зарисовок про наші стосунки з Іваном Васильовичем.

І почну з того, що в бутність доцентом вперше віч-на-віч я зустрівся з ректором Кузьмінім у нього в кабінеті у

1979 році, коли він, ознайомившись з моєю особовою справою і побачивши, що я починав свою кар'єру викладацьку з викладання електротехнічних дисциплін і маю потенціал, аби стати доктором наук, покликав мене на співбесіду і запропонував очолити кафедру електричних систем, яка була випусковою, але на якій не було жодного доктора наук і працював лише один кандидат наук, який за 5 років завідування цією кафедрою, яка нараховувала 9 викладачів, так і не спромігся підготувати жодного кандидата наук. Я погодився і, за підтримки ректора на Вченій раді інституту, був обраний завідувачем кафедри електричних систем, незважаючи на спротив декана цього факультету, якому вдалося домогтись лише того, що обраний я був з перевагою лише у 4 голоси.

Вдруге, уже в статусі завідувача кафедри, я зустрівся віч-на-віч з ректором Кузьм'яком у нього в кабінеті весною 1984 року, коли, повернувшись з піврічного підвищення кваліфікації у Ленінградському політехнічному інституті, я поклав йому на стіл готову докторську дисертацію і розповів, що я уже за матеріалами цієї дисертації зробив доповідь у Ленінграді в Ленінградському політехнічному інституті, в Києві в Інституті кібернетики АН УРСР та в Київському політехнічному інституті, і в Москві в МВТУ імені Баумана, і уже отримав згоду на захист цієї дисертації у спецраді при Київському політехнічному інституті та визначився з опонентами. Іван Васильович трошки «побурчав» на мене – чого це я займаюсь «партизанщиною», і він дізнається про мою готовність захищати докторську дисертацію лише на завершальній стадії, коли вона уже подана до захисту, але, у кінцевому підсумку, порадувався за мене і запропонував звертатись до нього за допомогою, якщо десь, хтось буде намагатись мене пригальмувати. Але, оскільки мене ніхто не пригальмував, то я прийшов до нього уже напередодні захисту в листопаді 1984 року, аби запросити на свій захист у спецраді КПІ. Він на захист приїхав до Києва, і був першим з ВПІ, хто привітав мене з успішним захистом докторської дисертації.

Втретє, уже в статусі доктора технічних наук, я зустрівся віч-на-віч з Іваном Васильовичем у нього в кабінеті

уже весною 1985 року, коли він запросив мене до себе і запропонував мені посаду проректора з навчально-методичної та навчально-виховної роботи. Мотивував він свою пропозицію тим, що віднині у мене з'явилося багато вільного часу, який тепер уже не потрібно витратити на підготовку і захист докторської дисертації, і, до того ж, на очолюваній мною кафедрі уже залишився лише один викладач, який ще не має наукового ступеня, що є найвищим досягненням за 5 років серед усіх завідувачів кафедр, тож тепер доцільно мій ентузіазм розповсюдити і на благо інституту в цілому і докласти зусиль, аби створити видавничий центр та побороти пияцтво серед студентів, що проживають в гуртожитках. Я погодився, оскільки як людина, яка алкогольні напої не вживає навіть у святкові дні, ставлюсь негативно до будь-яких проявів пияцтва, та й у необхідності створення видавничого центру, аби не ходити з протягнутою рукою до міністерства, коли потрібно видрукувати навчальний посібник чи методичку з якоїсь навчальної дисципліни, мене переконувати було не потрібно.

Звичайно, ставши членом ректорату, я змушений був спілкуватись з Іваном Васильовичем після цього уже щоденно, а то й по кілька разів на день. І я був би нещирим, якби сказав, що ці спілкування завжди доставляли задоволення і йому, і мені. Особливо після того, як я скасував чергування викладачів в гуртожитках, а Іван Васильович за це отримав «виволочку» в обкомі КПУ від секретаря з ідеології Григорія Буртяка, який, до речі, і мені також влаштував «виволочку» за це, пообіцявши, що, якщо в гуртожитку трапиться якась надзвичайна подія з негативними наслідками, то я «вилечу з посади, як пробка». Але ніяких надзвичайних подій не наставало, оскільки я пропадав кожен вечір до пізньої ночі в гуртожитках, виявляючи осередки пияцтва і виселяючи з гуртожитків на другий день кожного, хто брав участь у виявленій мною п'яній оргії.

Але напруга у наших відносинах з Іваном Васильовичем стала суттєво наростати, коли я взявся викорчовувати банкетування на кафедрах з нагоди днів народження ви-

кладачів та успішного захисту дипломів випускниками, оскільки єдиним недоліком Івана Васильовича була його любов до банкетів, про яку всі знали, а тому не боялись його гніву з цього приводу. Бачачи, що мене не вгамувати у цьому питанні і враховуючи те, що посада проректора була номенклатурою обкому КПУ і міністерства, а тому без згоди керівників цих органів мене зняти з посади було неможливо, Іван Васильович вчинив як мудра людина – він через керівника управління керівних кадрів Мінвузу УРСР, який був нашим земляком з Вінниччини, запропонував керівникам міністерства мою кандидатуру як начальника одного з найбільших підрозділів міністерства, в якому працювали більше 200 працівників, яке займалось контролем якості навчального процесу у вищих навчальних закладах УРСР та організацією видавничої діяльності від видання методичок, підручників і навчальних посібників до видання монографій і наукових журналів, і в якому не було порядку, тому що там працювали дружини багатьох високих начальників республіканського рівня, на яких ніхто в міністерстві не міг знайти управу.

Аби не нагнітати ситуацію в інституті, а навпаки її розрядити я погодився на нову посаду і у квітні 1987 року переїхав працювати до Києва у міністерство, але сім'я моя залишалась у Вінниці, оскільки після Чорнобиля квартири міністерським чиновникам стали надавати теж не одразу. Тож більше двох років ми з Іваном Васильовичем бачились лише здаля на спільних нарадах. До речі, заручившись підтримкою міністра Володимира Пархоменка і першого заступника міністра Леоніда Каніщенка, я уже після першого року роботи в міністерстві «вичистив» свій підрозділ від усіх «блатних», причому так, що вони навіть до судів не звертались. А з Іваном Васильовичем, перетинаючись в коридорах міністерства, ми дружньо і мило посміхались один одному і, міцно тиснучи руку, демонстрували усім наші приятельські стосунки.

Але у 1989 році над головою Івана Васильовича «прогримів грім» – в ЦК КПРС прийняли постанову про те, що ректором можна працювати лише до виповнення 65 років,

а йому 3 лютого цього року якраз 65 років і виповнилось. Тож він, як і інші ректори, був відправлений у відставку з посади ректора, посади ці стали вакантними, і на них було оголошено конкурс на заміщення. Виконувати обов'язки ректора ВПІ було покладено на проректора Михайла Іванова, він же розглядався як основна кандидатура на зайняття цієї посади на конкурсній основі. Але, на його біду, я ще до цього часу не отримав квартири у Києві, а тому, коли до мене приїхала делегація викладачів з ВПІ і запропонувала мені взяти участь в конкурсі на заміщення посади ректора ВПІ, то я погодився, та двома третинами голосів делегатів Конференції трудового колективу цей конкурс виграв і повернувся знов до Вінниці, але уже на посаду ректора ВПІ.

Іван Васильович, пам'ятаючи про мою впертість і незговірливий характер, дуже не хотів мого повернення до інституту, а тому відкрито агітував за Іванова, за ректорства якого він розраховував бути «тіньовим ректором». І, навіть, у підсумковому слові перед голосуванням закликав усіх проголосувати за Іванова, заявивши, що я не гожусь в ректори, оскільки і за науковими, і за людськими якостями є кандидатурою гіршою. Тож дві третини голосів за мою кандидатуру були несподіванкою і для Іванова, і для Кузьміна.

Іван Васильович боявся, що, ставши ректором, я буду з ним поводитись так, як він поведився зі своїм попередником Романом Кігелем, але я, по-перше, на святкування 30-річчя від дня заснування нашого вищого навчального закладу у 1990 році посадив на сцені актового залу у президію поряд і Кігеля, і Кузьміна, потиснувши їм обом руки і підкресливши у своїй доповіді заслуги кожного з них у створенні та утвердженні нашого інституту, а потім за моєї ініціативи їхні портрети були розміщені поряд в щойно заснованій Вченою радою за моєї ініціативи Галереї довічної слави, де вони знаходяться і сьогодні. Крім того, для Івана Васильовича я ввів посаду радника директора інституту автоматичної та комп'ютерних систем управління на громадських засадах з виплатою надбавки в

розмірі 50% від окладу професора, яку він отримував усі роки за мого ректорства. Своїм радником я тоді його призначити не міг, тому що тодішнім Законом про вищу освіту це було не передбачено, тож я міг зробити його радником лише директора інституту, бо це посада внутрішнього штатного розпису, яку ректор може вводити за рахунок власних коштів інституту, навіть не питаючи на це дозволу міністерства.

Аж до минулого року у нас з Іваном Васильовичем були абсолютно рівні і в міру дружні стосунки, які, на жаль, були трохи зіпсовані його дивним звинуваченням на мою адресу, висловленим під час розмови в перерві засідання спецради з захисту дисертацій, членами якої ми з ним були тоді і, формально, продовжуємо залишатись і зараз. Я спростував і відкинув його звинувачення, але бажання спілкуватись з ним після цієї розмови у мене уже не виникало. Але на поминках після похорон я не взяв участь не внаслідок осаду, що виник після тієї розмови, а виключно тому, що в період травневих свят захворів грипом і на день похорон ще температував і кашляв. Тож вирішив, що сидіти за поминальним столом, кашляючи і сморкаючись, то є не кращим способом висловлення поваги до Івана Васильовича, особливо з огляду на те, що я ще перебував в заразній стадії і від мене могли заразитись грипом усі, хто сидів би поряд. І, я думаю, що саме цей мій матеріал на сайті послужить як підтвердженням моєї глибокої поваги до Івана Васильовича Кузьміна, так і спростуванням тих чуток, які ходили серед частини колективу нашого університету стосовно наших непростих з ним стосунків.

Участь в дискусії у ФБ стосовно знання англійської мови

19 травня 2018 року в День науки Світлана Коваленко започаткувала у соціальній мережі ФБ дискусію з приводу того, чи доцільно вимагати від претендентів на отримання вчених звань доцента і професора знання англійської мови

на рівні сертифіката B2, яку одразу ж підхопили викладачі нашого університету Валерій Граняк та Олексій Козачко.

Після категоричної заяви Євгена Смірнова, який виступив у підтримку цієї вимоги, оскільки, на його думку, у нас в Україні тому і немає нобелівських лауреатів, що українські науковці погано англійську мову знають, вступив у дискусію і я, сформулювавши свою позицію у вигляді двох відповідей на висловлювання Євгена Смірнова. Ось ці мої відповіді.

Відповідь перша: Борис Мокін. Шановний Євгене Смірнов, більшість нобелівських лауреатів знали лише одну мову – рідну, а успіхів досягли не завдяки знанню іноземних мов, а, у переважній більшості, завдяки тому, що мали доступ до експериментальних установок вартістю в десятки мільйонів доларів, чого позбавлені українські вчені, навіть із числа тих, які добре володіють якоюсь іноземною мовою.

Що ж до знайомства з останніми досягненнями науки, опублікованими іноземною мовою (англійською, китайською, японською і будь-якою іншою), то я, наприклад, користуюсь послугами Гугл-перекладача, який перекладає та хоч інколи і неоковирно, але цілком пристойно доносить суть публікації.

А вимогу до доцентів і професорів знати англійську мову можна виправдати лише одним – вони зможуть викладати англійською мовою свої дисципліни іноземним студентам, що збільшить приток до вишу, в якому вони працюють, громадян інших держав для отримання вищої освіти, а це також і фінансово підсилить цей заклад, і дасть можливість ректорату виплачувати надбавки таким викладачам і купувати нове сучасне обладнання.

І ще про одне, пане Євгене Смірнов, я хочу вам нагадати – гуманітарні знання формуються у правій півкулі головного мозку, а знання з точних наук формуються у лівій півкулі головного мозку. А тому, збільшуючи витрати енергії мозку на засвоєння іноземної мови, тобто використовуючи більше цієї енергії у правій півкулі, ми тим самим зменшуємо частку цієї енергії, яка постачаєть-

ся у ліву півкулю – і, як наслідок, ми зменшуємо той максимум досягнень, який могли б отримати в точних науках, якби більшість енергії мозку надходила у ліву півкулю.

Відповідь друга: Борис Мокін. Пане Євгене Смірнов, на всяк випадок, додаю до попередньої інформації, зверненої до вас, ще один аргумент – усі англомовні вчені, навіть нобелівські лауреати, знайомляться з останніми публікаціями в російських, китайських, японських, німецьких, іспанських, французьких наукових виданнях та наукових виданнях, що виходять іншими мовами, за допомогою Гугл-перекладача – і не соромляться цього, а в іноземних університетах на викладачів, що знають лише рідну мову, не навішують ярликів другосортних.

Відповіді на запитання, що поставлені в опитувальному листі дослідницького проєкту

В середині 2018 року співкерівником міжнародного науково-дослідного проєкту від України Єгором Стадним мені було запропоновано взяти участь у цьому проєкті як незалежному експерту та дати експертні оцінки з низки питань, що стосувались теми «Десов'єтизація вищої освіти: суперечності між спадщиною та інноваціями та сумарний ефект недоліків/переваг з точки зору міжкультурної перспективи».

Свої експертні оцінки, які я надіслав Єгору Стадному, супроводивши їх вступним коментарем, що ці оцінки «надані експертом Мокіним Борисом Івановичем, який є доктором технічних наук, професором, академіком Національної академії педагогічних наук України, заслуженим діячем науки і техніки України і нині працює професором кафедри у Вінницькому національному технічному університеті, але з 1989 по 2010 роки був ректором цього університету, що до 1994 року мав статус Вінницького політехнічного інституту, до 2003 року мав статус Вінницького державного технічного університету, а у 2003 отримав статус національного і, починаючи з 2003 року,

носить назву Вінницький національний технічний університет», я подаю нижче.

Запитання перше:

а) Як би Ви визначили переваги і недоліки вищої освіти радянського періоду?

Відповідати на перше запитання, я почну з аналізу недоліків, притаманних вищій освіті радянського періоду, до яких першочергово слід віднести:

1. Перший недолік – це типові (однакові) навчальні плани для усіх спеціальностей незалежно від вищого навчального закладу, в якому спеціалістів з цієї спеціальності готували – від Львова, на заході Радянського Союзу, до Владивостока, на його Далекому Сході, і від Воркути, на півночі СРСР, до Єревана, на його півдні, а також типові (однакові) навчальні програми для усіх навчальних дисциплін, затверджені в обов'язковому порядку міністерством. Виконання усіма вищими навчальними закладами типових навчальних планів спеціальностей і типових програм навчальних дисциплін приводило до того, що усі їх випускники були подібними до солдатів, які в колонах, структурованих шеренгами, марширували на плацу, не будучи спроможними зробити ні крок вправо, ні крок вліво, ні пришвидшити ходу, ні уповільнити її, через що і колективи тих підприємств та організацій, в які ці випускники влаштовувались на роботу, були такими ж однаковими і не здатними проявляти ініціативи.

2. Другий недолік – заідеологізованість вищої освіти та суттєве зменшення часу, що планувався на спеціальну підготовку, за рахунок навчальних дисциплін, налаштованих на зомбування студентів ідеями марксизму-ленінізму, оскільки в індивідуальному плані кожної спеціальності відводилось не менше 25% часу на вивчення таких дисциплін, як історія КПРС, науковий комунізм, політична економія соціалізму, історичний матеріалізм (як друга частина марксистсько-ленінської філософії, перша частина якої – діалектичний матеріалізм – була досить пристойною навчальною дисципліною), маркси-

стсько-ленінська естетика, марксистсько-ленінська етика, основи права (прив'язаного виключно тільки до радянського законодавства, яке не було законодавством правової держави). Особливо марно і багато витрачали часу студенти на обов'язкове конспектування в читальному залі суспільно-політичних наук у вільний від аудиторних занять час творів класиків марксизму-ленізму за темами, які викладались на лекціях і семінарських заняттях. За невчасне подання цих конспектів кілька разів підряд на основі доповідних записок викладачів, деканати позбавляли таких студентів стипендії, а повне ігнорування такого конспектування (що було дуже рідким явищем) мало наслідком відрахування з вищого навчального закладу.

3. Третій недолік – рецептурний характер викладання спеціальних дисциплін у вигляді доведення студентам на заняттях і в курсових проєктах певних конкретних алгоритмів розв'язання завдань, знання яких потрібно було підтвердити і у відповідях на екзамені, що не сприяло прищепленню студентам любові до самостійного пошуку альтернатив і приводило до того, що випускники вищих навчальних закладів після прибуття на роботу на підприємство чи в організацію і зіткнувшись з ситуацією, про яку не розповідав на заняттях викладач або вона не була розглянута в методичних вказівках до курсового проєктування, виявлялись неспроможними її розв'язати і не знали, як і де шукати потрібний для розв'язання метод. Розумні врешті-решт за кілька років практичної роботи навчались методом проб і помилок шукати потрібні способи, а ті, що від народження мали середній рівень розвитку, так і залишались аж до пенсії лише виконавцями чужих розпоряджень.

4. Четвертий недолік – обладнаність навчальних лабораторій на кафедрах обладнанням, яке на підприємствах уже було списаним і саме тому воно як подарунки від цих підприємств і з'являлось на кафедрах. І чим раніше на світ з'явилась та чи інша кафедра, тим старішим було у неї навчальне обладнання. У 1984 році автор цих ряд-

ків, бувши завідувачем кафедри електричних систем у Вінницькому політехнічному інституті та проходячи підвищення кваліфікації у Ленінградському політехнічному інституті, змушений був завідувачу кафедри електричних систем у ЛПІ під час екскурсії в лабораторії цієї кафедри сказати, що якби я використовував настільки застаріле обладнання у себе на кафедрі, то ректор мого інституту мене уже б звільнив з посади завідувача. Після цього за увесь піврічний термін підвищення кваліфікації нашу групу викладачів, що підвищувала кваліфікацію саме по цій кафедрі ЛПІ, більше ні в які лабораторії не водили, а здійснили лише дві екскурсії – на Ленінградську атомну електростанцію та на завод «Електросила», на якому показали процес виготовлення потужних електричних генераторів. Тож випускнику вищого навчального закладу, якого вчили на застарілому обладнанні, доводилось, почавши працювати, особливо на підприємстві, яке використовувало сучасні промислові установки, витратити досить багато часу на їх освоєння, користуючись порадами і підказками тих фахівців, які уже на цьому обладнанні працювали. Це особливо контрастувало з тим, що у вищих навчальних закладах інших розвинених країн в лабораторіях спостерігається постійне оновлення обладнання в навчальних лабораторіях, оскільки кожна фірма, що почала випускати нове обладнання, намагається спочатку подарувати його вищим навчальним закладам, які готують спеціалістів цього профілю, аби вони, розподілившись на роботу на інші підприємства після закінчення навчання, під час модернізації цих підприємств замовляли саме те обладнання, на якому вони навчались своєму фаху.

5. П'ятий недолік – нищення у студентів потягу до свободи і висловлювання думок чи вчинення дій, що не збігалися хоч в чомусь з настановами керівників і парткомів КПРС різних рівнів, яке здійснювалось шляхом виключення з рядів комсомолу з наступним автоматичним відрахуванням з вищого навчального закладу; наприклад, в кінці 70-х років минулого сторіччя у тоді ще

Вінницькому філіалі Київського політехнічного інституту, в якому за направленням Мінвузу УРСР у 1971 року почав працювати автор цих рядків після закінчення аспірантури у Криворізькому гірничорудному інституті, студентка 4-го курсу спеціальності «Електронні прилади» була виключена з рядів комсомолу і відрахована з ВФ КПІ лише за те, що принесла і розповсюдила серед студентів своєї групи оформлені рукописно сатиричні мініатюри Михайла Жванецького – нині відомого сатирика, а тоді ще маловідомого широким верствам населення автора сатиричних пародій на радянську дійсність. Автору цих рядків цей факт відомий з розповіді дружини, сестра якої вчилася у тій же групі, в якій навчалась і студентка, що була відрахована за розповсюдження рукописних сатиричних творів Жванецького. Мабуть цікавим буде і той факт, що секретар комітету комсомолу філіалу, який виявив у студентів рукописні сатиричні мініатюри Жванецького і дізнався, хто ці мініатюри приніс, та організував у ті далекі роки виключення з рядів комсомолу студентки, що принесла мініатюри, уже після проголошення Україною незалежності за списком Компартії України став народним депутатом України і дві каденції підряд відпрацював на постійній основі у Верховній Раді України. Аналогічна політика проводилась і стосовно керівників та професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів. Як приклад, який підтверджує це, можна навести той факт, що після виходу в світ тез доповідей конференції, що була проведена у Вінницькому політехнічному інституті у 1987 році до 70-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції, відповідальний за їх випуск проректор, яким тоді був автор цих рядків, змушений був писати пояснювальну записку в ідеологічний відділ Центрального Комітету Компартії України з приводу появи у тексті тез доповіді секретаря з ідеології Вінницького обкому КПУ частки «не», якою заперечувався основний висновок доповіді, що лише завдяки Компартії були досягнуті усі наукові здобутки викладачів Вінницького політехнічного інституту. І автору цих ряд-

ків вдалося тоді вийти з ЦК КПУ без догани і зняття з посади лише тому, що він до пояснювальної записки додав оригінал тексту цих тез, в якому стояла і ця злополучна частка «не» і підпис автора тез, і який він зміг заповучити в державному підприємстві «Укрвузполіграф», яке опублікувало цю збірку тез, завдяки тому, що на день походу в ЦК КПУ уже працював у Мінвузі УРСР керівником підрозділу, в структуру якого входила, зокрема, й уся видавнича база міністерства, також і підприємство «Укрвузполіграф». А якби автор цих рядків не перейшов на роботу в міністерство, то з ним би розбирався у Вінницькому обкомі КПУ сам автор злополучних тез, і наврод чи вдалося б повернутись з цього «розбирання» проректором, і не факт, що вдалося б залишитись у ВПІ навіть рядовим професором кафедри – про це мені сказав сам автор тез – секретар обкому КПУ – під час зустрічі через два з половиною роки напередодні виборів ректора ВПІ, в яких брав участь і автор цих рядків.

6. Шостий недолік – політика несприяння владою поїздам викладачів вищих навчальних закладів за кордон для участі у міжнародних наукових конференціях та для проходження стажування у закордонних вищих навчальних закладах, яка щодо тих викладачів, які в науковому плані займались дослідженнями, пов'язаними з військово-промисловим комплексом, переростала в пряму заборону цих поїздок, у зв'язку з чим вітчизняні вчені були позбавлені можливості встановлювати міжнародні наукові контакти і обмінюватись досвідом наукових досліджень та освітніми програмами і відпадала необхідність у підвищенні ними рівня володіння іноземними мовами, яка поглиблювалась ще й тим, що в Радянському Союзі усі провідні наукові журнали, що видавались в розвинених країнах, протягом не довше ніж 4-місячного періоду перекладались російською мовою і розповсюджувались за недорогою підпискою усім бажаючим.

Але у вищій освіті радянського періоду були і певні позитивні якості, серед яких першочергово потрібно відзначити наведені нижче:

1. Позитив перший – в радянський період рівень шкільних знань у студентів першого курсу був на порядок вищим того рівня, який мають студенти першого курсу нині, – це зумовлено тим, що в радянський період було втричі менше вищих навчальних закладів і втричі більше випускників середньої школи, а тому на кожне вакантне місце при формуванні перших курсів було в середньому в 10 разів більше претендентів, ніж нині, тож конкурсний відбір був більш суворим та якісним, що змушувало майбутніх абітурієнтів відповідально ставитись до процесу навчання у середній школі. І тепер доводиться констатувати, що дві третини нинішніх студентів першого курсу столичних закладів вищої освіти за рівнем шкільних знань в радянський період могли б претендувати лише на навчання в технікумах, а дві третини нинішніх студентів регіональних закладів вищої освіти за рівнем шкільних знань в радянський період могли б претендувати лише на навчання в професійно-технічних училищах;

2. Позитив другий – в радянський період середній рівень знань і таланту у науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти був на порядок вищим того середнього рівня, який мають науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів нині – це зумовлено тим, що в радянський період зарплата у викладачів закладів вищої освіти була суттєво вищою за зарплати їх випускників, котрі йшли працювати на підприємства чи в організації в інших галузях, через що на кафедри для викладацької та наукової роботи відбирались із числа випускників лише найталановитіші, а нині зарплата у науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти є суттєво нижчою за зарплати їх випускників, котрі пішли працювати на вітчизняні підприємства з іноземними інвестиціями, і на порядок нижчою за зарплати їх випускників, котрі виїхали з України і працевлаштувались за кордоном. Для прикладу, у радянський період на старті після закінчення вищого навчального закладу і викладач найнижчого рівня – асистент кафедри, – і рядовий інженер на підприємстві починали з однакової зарплати – 110 карбованців на місяць. При кар'єрному зростанні інжене-

ра його місячний оклад зростав так: начальник зміни – 120 карбованців, заступник начальника цеху – 130 карбованців, начальник цеху – 140 карбованців, заступник головного інженера – 160 карбованців, головний інженер – 170 карбованців, директор заводу – 180 карбованців. За успішне виконання квартального плану можна було отримати премію в розмірі одного окладу, а за успішне виконання річного плану можна було отримати премію в два оклади, що в підсумку додавало до окладу в перерахунку на місяць ще півокладу, а тому навіть директор заводу не міг мати зарплату, більшу 270 карбованців в перерахунку на місяць. А при кар'єрному зростанні науково-педагогічного працівника у закладі вищої освіти його місячний оклад зростав так: кандидат наук на посаді старшого викладача – 280 карбованців, кандидат наук на посаді доцента – 320 карбованців, кандидат наук на посаді завідувача кафедри – 380 карбованців, кандидат наук на посаді декана – 420 карбованців, доктор наук на посаді професора – 440 карбованців, доктор наук на посаді завідувача кафедри – 500 карбованців, доктор наук на посаді декана – 580 карбованців, доктор наук на посаді проректора – 600 карбованців, доктор наук на посаді ректора – 640 карбованців. Тож, як бачимо, в радянський період завідувач кафедри, в підпорядкуванні якого було 7–10 викладачів, що викладали студентам навчальні дисципліни за профілем кафедри, отримував зарплату, вдвічі більшу за зарплату успішного директора заводу, під керівництвом якого працювали сотні, тисячі і навіть десятки тисяч працівників, і втричі більшу за зарплату директора, який план «не дотягував», а тому преміальних не мав. А тому найталановитіші випускники закладів вищої освіти на конкурсних засадах «рвалися» в аспірантуру аби після завершення навчання в ній через три роки захистити кандидатську дисертацію і влитись в науково-педагогічний склад якоїсь кафедри, на якій протягом 5 років уже можна було вийти на оклад у 320 карбованців, тобто, на зарплату вищу, ніж зарплата директора заводу, що функціонує успішно. Був матеріальний стимул і у кандидатів наук працювати над докторськими дисертаціями, адже піс-

ля захисту докторської дисертації, ставши завідувачем кафедри, уже можна було вийти на зарплату у 500 карбованців, тобто, на зарплату, вдвічі вищу за зарплату директора заводу, що успішно працює. Нині ж зарплата кандидата наук, доцента у 5000 гривень, доктора наук, професора у 8000 гривень та завідувача кафедри, доктора наук, професора у 10 000 гривень є суттєво меншою за початкову зарплату у 15 000 гривень їх випускника, який пішов працювати у вітчизняну приватну фірму з іноземними інвестиціями, і на порядок меншою початкової зарплати у 100 000 гривень (еквівалент 4000 \$) їх випускника, який виїхав за кордон і пішов працювати в іноземну фірму в економічно розвиненій державі. А тому нині в аспірантуру йдуть лише ті, хто не здатен ефективно працювати в приватній фірмі українського чи іноземного базування одразу після закінчення вищого навчального закладу, та ті, хто хоче, навчаючись в аспірантурі, переступити через віковий рубіж у 27 років, після досягнення якого уже не призивають на службу у Збройні Сили України – останні, як правило, навіть маючи цілком пристойний науковий доробок, не доводять його до рівня кандидатської дисертації, не виходять на захист, і після закінчення аспірантури зникають з наукового горизонту, прилаштувавшись в Україні чи за кордоном на роботу з зарплатою, яка є недосяжною для доктора наук, професора, який був їх науковим керівником в аспірантурі. Тож нині в науково-педагогічних колективах закладів вищої освіти в Україні починають переважати професори і доценти пенсійного та передпенсійного віку, які в силу вікових обмежень та хвороб уже не потрібні ні успішним фірмам в Україні, ні зарубіжним фірмам і університетам за кордоном, і яким уже важко встигати за стрімкою ходою науково-технічного прогресу, а також залишаються молоді викладачі, які виявились неконкурентоспроможними на ринку праці в силу обмеженості інтелекту або скудності отриманих за час навчання у закладі вищої освіти знань, і тримаються ці колективи на «інтелектуальному плаву» лише за рахунок тих ще достатньо молодих кандидатів наук, доцентів та докторів наук, професо-

рів, які, в силу різних причин, не мають змоги перебазуватись за кордон і продовжують працювати в українських закладах вищої освіти, викладаючи свої навчальні дисципліни не гірше, ніж в закордонних університетах та створюючи наукові продукти світового рівня, не зважаючи на те, що їм за це держава платить зарплату меншу, ніж в цивілізованих державах платять допомогу безробітним.

Але ця інтелектуальна складова науково-педагогічних колективів у закладах вищої освіти України з кожним роком стає усе меншою, тож якщо не буде суттєвого збільшення (в рази) їх рівня зарплати, то не пройде і десяти років, як вона наблизиться до нуля, після чого вступ на навчання до українських закладів вищої освіти втратить будь-який сенс, бо вони перетворяться лише в установи з тимчасового утримання безробітних. Процес деінтелектуалізації професорсько-викладацького складу став особливо помітним після того, як було втричі підвищено рівень мінімальної зарплати в Україні і заборонено викладачам виплачувати зарплату меншу від мінімальної, що призвело до масового звільнення тих талановитих викладачів, які викладали свої навчальні дисципліни, працюючи у закладах вищої освіти лише у межах до 0,35 ставки та витрачаючи іншу (більшу) частину свого робочого дня на роботу в фірмах з іноземними інвестиціями, заробляючи саме в них кошти, достатні для порівняно пристойного фінансового забезпечення своїх сімей.

3. Позитив третій – в радянський період наука фінансувалась з пріоритетом і не лише у виплаті зарплат, але і для проведення наукових досліджень, для чого були створені і успішно функціонували академічні і галузеві науково-дослідні інститути, які з задоволенням частину своєї тематики передавали на умовах господарських договорів відповідним кафедрам закладів вищої освіти, за якими науково-педагогічні працівники мали право працювати ще й за сумісництвом науковими співробітниками, отримуючи за свої дослідження ще півокладу від тієї ставки, яку вони мали за основною посадою. Більш того, для впровадження результатів цих досліджень в різних

галузях були створені спеціальні конструкторські бюро, яким потрібна була лише ідея, народжена кимось із науковців із закладу вищої освіти, яку вони «одягали» в потрібну для втілення в життя цієї ідеї конструкторську документацію, за якою заводи, в планах кожного з яких обов'язковою складовою було втілення нових технологій і нового обладнання, уже могли запускати технологію виготовлення чи його модернізацію. Саме тому, що було створено ланцюг, що чітко працює від зародження ідеї до її втілення у життя, від аспірантів і докторантів закладів вищої освіти під час захисту дисертацій вимагалось обов'язково надати акт впровадження отриманих в дисертації наукових результатів, що сприяло і нарощенню наукового потенціалу кожного закладу вищої освіти, і прискоренню науково-технічного прогресу в галузях, в яких науковці впроваджували свої наукові розробки, що було особливо відчутним у військово-промисловому комплексі, який у роки радянського періоду мав темпи розвитку, що були сумірними з темпами його розвитку у США. Нині ж в результаті приватизаційних процесів і олігархізації країни цей ланцюг – від ідеї до впровадження – виявився порваним. Зникли зовсім галузеві науково-дослідні інститути і спеціальні конструкторські бюро, в приватизованих олігархами будівлях яких нині або магазини, або офіси чи примітивні виробництва різних приватних фірм, а академічним науково-дослідним інститутам держава виділяє кошти, яких вистачає, щоб виплачувати лише зарплату науковим співробітникам із числа тих, хто ще не розбіглись, на рівні півставки, але яких не вистачає на придбання обладнання, потрібного для підтримання на сучасному рівні наукових досліджень, що прискорює занепад академічної науки, який в разі непідвищення в разі рівня зарплати науковців та збільшення до потрібного рівня фінансування на забезпечення академічних науково-дослідних інститутів потрібним науковим обладнанням настане дуже скоро, оскільки після розпаду Радянського Союзу і відкриття кордонів незалежних країн, що утворились в результаті цього розпаду, кращі науковці з

академічних науково-дослідних інститутів подались за кордон, а нові, через нинішній жебрацький рівень зарплати науковців у цих інститутах, на їх місце не придуть, що цілком влаштовує олігархів, для яких чим менше розумних людей залишиться в Україні, тим краще, бо нікому буде піднімати народ на боротьбу з ними.

Запитання друге:

б) Який саме інноваційний проєкт Ви особисто розпочали після розвалу СРСР і чому?

Відповідати на друге запитання я почну з констатації факту, що 1-го вересня 1991 році одразу після проголошення Верховною Радою УРСР незалежної української держави мною – на той час ректором Вінницького політехнічного інституту – для втілення в життя ідеї десов'єтизації української вищої освіти було започатковано два інноваційних проєкти, а саме:

1. Демонтаж радянської системи підготовки фахівців з вищою освітою у Вінницькому політехнічному інституті і перехід на канадську;

2. Переведення навчального і наукового процесів у Вінницькому політехнічному інституті з російської мови на українську.

Крім того з 1-го вересня 1995 року було започатковано ще один проєкт, який сприяв демонтажу радянської системи вищої освіти, а саме:

3. Створення умов для підготовки у Вінницькому державному технічному університеті магістрів за європейськими стандартами.

Історія виникнення ідеї і суть першого з цих проєктів полягала в нижчевикладеному.

У 1990 році, суміщаючи ректорство у Вінницькому політехнічному інституті з мандатом народного депутата УРСР і входячи до складу Верховної Ради УРСР 12-го скликання, на запрошення української діаспори автор цих рядків відвідав Канаду, де йому була надана можливість у супроводі канадських професорів українського походження протягом 10 днів вивчати постановку нав-

чального і наукового процесів у трьох канадських університетах, розташованих у містах Торонто, Гамільтоні і Ватерлоо. І оскільки йому найбільше сподобалася система реалізації вищої освіти в університеті міста Ватерлоо, яка була прообразом втілення у життя нині популярної в університетах країн Заходу ідеї дуальної вищої освіти, то вивченню її він приділив уваги найбільше. Суть цієї канадської системи, за якою у 1990 році працювали ще тільки 6 університетів Канади, полягала в тому, що студенти бакалаврату на перших двох курсах паралельно з засвоєння основ своєї майбутньої спеціальності вищої освіти отримували практичні знання і навички з робітничої професії, корельованої з цією спеціальністю вищої освіти, а на третьому курсі протягом 4 місяців працювали на підприємствах і організаціях на робочих місцях за отриманою робітничою професією з дотриманням виробничої дисципліни і отриманням зарплати за виконану роботу, опановуючи майбутню свою спеціальність вищої освіти з низової ланки, безпосередньо пов'язаної з обслуговуванням конкретного обладнання, задіяного в тих чи інших технологічних схемах. А на 4-му курсі ці ж студенти уже без прив'язки до конкретного робочого місця на цих же підприємствах і організаціях проходили практику уже за програмою бакалавра з обраної спеціальності з орієнтацією на управління колективами працівників нижнього рівня. Така інтеграція навчання з виробництвом, яка вимагала для своєї реалізації переходу у закладі вищої освіти від організації навчального року у два семестри на три триместри, дозволяла отримувати після закінчення університету бакалаврів, готових з перших же днів роботи активно і відповідально працювати на посаді, що вимагала вищої освіти і навиків роботи в колективі та розуміння суті роботи, що виконувалася підпорядкованими їм рядовими працівниками. Тож, повернувшись з Канади, автор цих рядків провів засідання Вченої ради інституту, на якому виступив з розлогою доповіддю про побачене і почуте в Канаді і переконав членів Вченої ради прийняти рішення про розроблення навчальних планів

для усіх спеціальностей, за якими Вінницький політехнічний інститут на той час готував фахівців з вищою освітою, які увібрали б в себе усі кращі риси системи вищої освіти, запровадженої в університеті канадського міста Ватерлоо, і після їх готовності вийти на Мінвуз УРСР з проханням в порядку експерименту дозволити нашому інституту втілити ці канадськоорієнтовані навчальні плани в життя. Протягом року ці навчальні плани були розробленими і з 1-го вересня 1991 року, згідно з наказом, підписаним першим заступником міністра Леонідом Каніщенком (нині академіком Національної академії педагогічних наук України), почали втілюватись у життя у Вінницькому політехнічному інституті. Оскільки на той час вища освіта України, згідно з чинним законодавством, готувала лише спеціалістів без поділу на бакалаврів після чотирирічного навчання в бакалавраті та магістрів після півторарічного навчання в магістратурі, то і наші канадськоорієнтовані навчальні плани цього поділу теж не мали, але увібрали в себе і канадську ідеологію інтеграції навчання з виробництвом і поділ кожного навчального року на три триместри.

А історія виникнення ідеї і суть другого з цих проєктів полягала в такому – для прискорення десоветизації вищої освіти необхідно було відмовитись від використання в навчальному процесі пронизаних комуністичною ідеологією радянських підручників та навчальних посібників, що у на стовідсотково російськомовному Вінницькому політехнічному інституті можна було зробити, лише замінивши їх, написаних російською мовою, орієнтованими на сприйняття загальнолюдських цінностей україномовними підручниками та навчальними посібниками. Тож після прийняття відповідного рішення Вченою радою інституту з 1-го вересня 1991 року ректорат розпочав масштабну переорієнтацію навчального і наукового процесів з російської мови на українську, яка була реалізована за три роки – тобто, з 1-го вересня 1994 року уже усі навчальні дисципліни у Вінницькому державному технічному університеті, в який Постановою

Кабінету Міністрів України було реорганізовано Вінницький політехнічний інститут, викладались українською мовою з використанням написаних викладачами університету навчальних посібників та методичних вказівок, а до усіх дисертацій, що подавались до захисту у спецрадах університету, висувалась вимога бути написаними і захищатись українською мовою, українською мовою подавались і наукові статті, що публікувались у науковому журналі «Вісник Вінницького політехнічного інституту», започаткованому і офіційно зареєстрованому у Держкомвидавці в кінці 1993 року.

Що ж до виникнення ідеї і суті третього з цих проєктів, то генерація цієї ідеї та її втілення в проєкті здійснювались у такій послідовності – в процесі вивчення систем вищої освіти Канади та низки європейських країн, в яких теж був поділ усього циклу отримання дипломів про вищу освіту на бакалаврат та магістратуру, ми звернули увагу на те, що лише незначний відсоток випускників бакалаврату продовжують подальше навчання в магістратурі, а більша частина новоспечених бакалаврів одразу ж йде працювати на підприємства і у фірми. В магістратурі ж бажали продовжити навчання загалом лише ті бакалаври, які пов'язували свою подальшу діяльність з науковими дослідженнями. Тож і ми вирішили, що варто виділяти після третього курсу з числа студентів, які за 5 років мали отримувати дипломи спеціалістів, тих із них, які мали творчі здібності і бажали надалі займатись науковою діяльністю, залишаючись в університеті, або розподіляючись на роботу в науково-дослідні інститути чи в відділи наукових досліджень промислових підприємств і крупних фірм. Із таких студентів ми почали формувати окремі, значно вужчі потоки, для яких розробили окремі навчальні плани з кожної спеціальності, насичені дисциплінами наукового характеру, передбачивши їх підсумкову атестацію у вигляді захисту магістерської дисертації, яка б за змістом і обсягом складала 30–40% майбутньої кандидатської дисертації в разі подальшого вступу випускника магістратури до аспірантури.

Оскільки для переймання канадського досвіду підготовки магістрів значною кількістю викладачів з поїздками до Канади в інститути не було достатніх фінансів, то було вирішено набути такого досвіду в університетах провідних європейських країн, приєднавшись до виконання відповідного проєкту з програми Tempus-Tacis, який би фінансувався коштами, що виділялись Європейським Співтовариством під ці проєкти для консорціумів західних університетів з університетами з країн Східної Європи, для чого було встановлено творчі зв'язки з науковцями і ректорами Датського технічного університету із Копенгагена та Лундського технологічного інституту Лундського університету зі Швеції. Разом з ними нами було розроблено проєкт «Створення організаційних та педагогічних умов для підготовки у Вінницькому державному технічному університеті магістрів за європейськими стандартами», який отримав підтримку і фінансування у штаб-квартирі програми Tempus, був підтриманий Міністерством освіти і науки України і успішно реалізований у 1995–1996 роках, в процесі реалізації якого кілька десятків викладачів Вінницького державного технічного університету мали змогу протягом 10 днів в різні періоди вивчати процес підготовки магістрів з різних спеціальностей у Датському технічному університеті та Лундському технологічному інституті з ознайомленням також з цим процесом протягом 2 днів і в університеті міста Роскільд, що розкинулось в кількох десятках кілометрів від Копенгагена. А Міністерство освіти і науки України дозволило Вінницькому державному технічному університету, в якому уже був успішно втілений в життя канадськоорієнтований проєкт інтеграції навчання з виробництвом від 1991 року, розширити рамки цього проєкту і на завершальний етап підготовки фахівців з вищою освітою і випускати не лише спеціалістів, а і магістрів з орієнтацією на наукові дослідження у майбутній діяльності. В результаті реалізації цього проєкту практично усі випускники магістратури, за організацію навчального процесу в якій відповідав спеціально створений Інститут магістратури, ас-

пірантури та докторантури, після її закінчення вступали в аспірантуру, яку закінчували з подачею до захисту кандидатських дисертацій на рівні 80% від числа тих, хто вступив до неї, в той час, як цей показник у тих, хто вступили до аспірантури, не пройшовши етап навчання в нашій магістратурі, не перевищував 30% у нас і не перевищував у ті часи 18% в цілому у нашому міністерстві. Успіх наших аспірантів після магістратури був зумовлений тим, що за час навчання в магістратурі вони визначались з науковою темою і науковим керівником, здійснювали аналіз літератури за темою, розпочинали дослідження і вчилися писати наукові статті та оформляти їх для подачі в наукові журнали для опублікування, тож після вступу в аспірантуру вони уже не витрачали час на проходження усіх цих етапів на першому курсі аспірантури, а продовжували дослідження уже розпочаті в магістратурі і до кінця аспірантури встигали зробити набагато більше порівняно з тими, хто такого прискорення в магістратурі не отримав.

Запитання третє, яке, насправді, містить в собі 4 локальних, але взаємопов'язаних запитань:

в) З якими незручностями Ви зіткнулись в процесі інновацій? Чи відчувався вплив радянської спадщини? Чи була ваша робота простішою порівняно з тим, що ви звикли робити в радянські часи? Чим було простіше чи складніше управляти і чому?

Відповідати на третій комплекс запитань я буду або узагальнено відносно усіх трьох описаних вище інноваційних проєктів, або прив'язуючи відповіді до якогось із них. Отож:

1. З приводу незручностей – у першому і третьому проєктах, присвячених інтеграції навчання з виробництвом на перших курсах та інтеграції освіти з наукою на старших курсах, незручності виникали в усьому, оскільки все, що ми робили в цих проєктах, входило у протиріччя з тодішнім чинним законодавством і нормативними документами в галузі вищої освіти, а у другому проєкті, присвяченому переведенню навчального процесу на українсь-

ку мову, незручності створювались тим, що більше половини викладачів були росіянами, які приїхали до Вінниці з російських міст Новосибірська, Томська, Омська, Барнаула, Красноярська, Краснодар, Брянська, Воронежа в період розширення переліку спеціальностей підготовки у Вінницькому філіалі Київського політехнічного інституту та його масштабного перетворення у Вінницький політехнічний інститут, тож вони зовсім не володіли українською мовою навіть на побутовому рівні.

2. З приводу впливу радянської спадщини – у першому і третьому проєктах, присвячених інтеграції навчання з виробництвом на перших курсах та інтеграції освіти з наукою на старших курсах, вплив радянської спадщини полягав у тому, що Державна інспекція навчальних закладів, яка розміщувалась у Києві, але реагувала надсиланням комісій з перевіркою усіх скарг, які до неї надходили, та Контрольно-ревізійне управління Вінницької області, що розміщувалось у Вінниці і кожні два роки присилало комісію з перевіркою дотримання чинного законодавства і нормативних документів стосовно фінансових витрат, під час перевірок продовжували керуватись своїми відомчими нормативними документами, створеними ще в радянські часи, які були направлені на нищення будь-якої ініціативи, що не вкладалась в прокрустове ложе їх відомчих інструкцій, а працівники цих установ після проголошення незалежності України залишились тими ж, що й були в радянські часи, тож акти їх перевірок містили, як правило, по 30–40 сторінок, на яких фіксувались усе, що не відповідало вимогам відомчих інструкцій, з рекомендаціями для прокурора порушити кримінальну справу за кожним із незбігів. А у другому проєкті, присвяченому переведенню навчального процесу на українську мову, вплив радянської спадщини полягав у тому, що оскільки з 350 тисяч населення Вінниці 200 тисяч складали російськомовні сім'ї, котрі переїхали до Вінниці в спеціально побудовані для них квартали після завершення служби в армії та роботи на підприємствах, розміщених на крайній Півночі і Далекому Сході, через

що із 35 шкіл у Вінниці 30 були з російською мовою викладання і лише 5 були з українською мовою викладання, то контингент вступників до нашого закладу вищої освіти був, здебільшого, російськомовним, який ріс в атмосфері домінування російської мови в побуті і несприйняття української мови їхніми батьками.

3. З приводу рівня складності роботи до і після проголошення незалежності України – в радянський період ректором працювати, якщо він не виходив за рамки, окреслені рішеннями міністерства і обкому Компартії і дисципліновано брав участь у всіх заходах, які проходили під патронатом міністерства та обкому Компартії і обласного управління освіти, а також забезпечував прийом до закладу вищої освіти на перший курс за списками, спущеними відділом освіти і науки обкому Компартії, було нескладно, оскільки квартири для викладачів виділялись міськвиконкомом, а гроші на зарплату працівникам і комунальні послуги та наукові дослідження і будівництво навчальних корпусів і гуртожитків виділялись міністерством. Нескладно було працювати і викладачам, які втілювали в життя політику Компартії, що реалізувалась у закладі вищої освіти рішеннями парткому, і не критикували начальство. Якщо ж ректор чи викладач мав власну думку і не хотів бути сліпим зняряддям в руках міністерства і обкому Компартії чи парткому закладу вищої освіти і не погоджувався виконувати якісь розпорядження від них, які він вважав нікчемними, то працювати йому ставало складно, і він досить швидко втрачав свою посаду, а якщо намагався боротись за неї, то міг опинитись і у в'язниці. Тож у цей період жоден із тих інноваційних проєктів, про які мова йшла вище, не міг бути реалізованим в життя в принципі, оскільки ректор не отримав би дозволу на їх реалізацію у першу чергу від обкому Компартії, а спроба не прислухатись до думки обкому Компартії і протиснути ці проєкти через міністерство завершилась би, як мінімум, приписом прокуратури негайно все повернути у той стан, який був. Після проголошення незалежності і ліквідації впливу обкому

Компартії та збереження обсягів втручання в діяльність закладів вищої освіти з боку міністерства, працювати ректором стало складніше, оскільки тепер уже і фінансування науки та зарплати і комунальних послуг потрібно буквально вибивати у міністерстві, і квартири уже неможливо отримувати з фондів міськвиконкому, а потрібно будувати самому за кошти закладу чи спонсорів, не фінансується нині централізовано уже і будівництво корпусів і гуртожитків. Але хоча б окремим ректорам стала можливою в принципі реалізація таких інноваційних проєктів, які описані вище.

4. З приводу того, чим і чому було простіше чи складніше управляти – в радянський період управляти колективом викладачів і студентів було простіше, оскільки, маючи підтримку парткому, будь-якого викладача можна було не допустити до конкурсу, приписавши йому аморальні вчинки чи антипартійну агітацію серед студентів чи колег на кафедрі і звільнити як такого, що конкурс не пройшов. Що ж до студентів, то, керуючись нормативними документами радянського періоду, знайти причину відрахувати студента з закладу вищої освіти було теж нескладно – достатньо було зафіксувати пропуски занять, чи неетичну поведінку, чи пияцтво в гуртожитку. Після проголошення незалежності України управляти колективом викладачів і студентів стало складніше, тому що всі починають розуміти, що чинне законодавство дає їм право оспорювати рішення і деканів, і ректора в суді, а тому все більше підлеглих туди знаходять дорогу і виграють судові процеси, а тому, приймаючи якесь рішення про покарання нерадивого викладача чи студента, і декан, і ректор мають добре обдумати, чи зможуть вони це рішення відстояти в суді. Тож багато хто з ректорів і деканів взагалі почали закривати очі на будь-які негативні вчинки викладачів і студентів, аж до корупційних включно. А тому можна констатувати, що нині рівень керованості закладами вищої освіти суттєво знизився, що негативно почало позначатись і на якості підготовки фахівців у цих закладах.

Запитання четверте, яке, насправді, містить в собі 2 локальних, але взаємопов'язаних запитання:

г) Чи легко було ці суперечності владнати? Як Ви їх вирішували?

Відповідати на четвертий комплекс запитань я буду узагальнено і почну з того, що як ректору Вінницького політехнічного інституту ні на перший інноваційний проєкт, присвячений інтеграції навчання з виробництвом, ні на третій інноваційний проєкт, присвячений інтеграції освіти з наукою, мені у 1991 та у 1994 роках не вдалося б навіть отримати дозвіл міністерства, якби перед обранням ректором у 1989 році я попередньо протягом двох з половиною років не відпрацював керівником одного з найбільших підрозділів Мінвузу УРСР, якому була підпорядкована уся видавнича діяльність закладів вищої освіти та який здійснював контроль якості підготовки спеціалістів в них, а після обрання ректором я через 8 місяців не був обраним ще й народним депутатом УРСР, а після проголошення незалежності України у 1991 році став ще й головою підкомісії з вищої освіти Верховної Ради України 1-го скликання, на засідання якої регулярно викликалися керівники міністерства і звітували про стан справ у царині реформування вищої освіти. Тож керівники міністерства були раді підтримати мої ректорські ініціативи, які давали змогу їм результатами цих ініціатив звітувати перед Комісією з питань освіти і науки Верховної Ради України. Але, на жаль, перший мій інноваційний проєкт, присвячений інтеграції навчання з виробництвом, незважаючи на масове вивчення його іншими ректорами, що відвідували в різні періоди Вінницький політехнічний інститут, Вінницький державний технічний університет та Вінницький національний технічний університет, не втілений в життя жодним іншим закладом вищої освіти України і нині, оскільки жодному з ректорів не вдалося переконати свої колективи в доцільності цієї інтеграції, яка, звичайно ж, вимагала напруженої роботи усього колективу від започаткування проєкту до його повного вті-

лення в життя протягом кількох років. І, якби, обравшись ректором, я протягом року не змінив усіх деканів, проректорів і завідувачів кафедр похилого віку на активних науково-педагогічних працівників з вікового діапазону у 35–45 років, які бажали і самі нарощувати свої досягнення і долучитись до нарощування науково-освітнього потенціалу інституту загалом, то і у мене з жодним із вищеповисаних інноваційних проєктів теж нічого не вийшло б, навіть після отримання дозволу міністерства на їх втілення в життя. Що ж до третього інноваційного проєкту, присвяченого інтеграції освіти і науки, то він із законодавчої ініціативи міністерства хоч і втілений в життя нині в усіх закладах вищої освіти України, але є лише калькою західної системи вищої освіти, в якій немає ланки спеціаліста, а є лише бакалаври і магістри, а тому у міністерському варіанті він не реалізує ідею інтеграції освіти і науки, оскільки є реалізованим простим перейменування на магістратуру етапу навчання після бакалаврату – тож нині маємо на виході з університетів не лише магістрів, які вчилися на «відмінно» і займались під час навчання науковими дослідженнями, але і магістрів, які з усіх дисциплін навчального плану мають лише оцінки «задовільно» і жодних ініціатив до наукових досліджень під час навчання в магістратурі не проявляли. Що ж до того, як вдалося вирішити суперечності під час реалізації другого інноваційного проєкту, присвяченого переведенню навчального та наукового процесів в інституті, який через три роки після проголошення незалежності України став університетом, з російської мови на українську, то уникнути збурень з цього приводу вдалося поєднанням двох факторів, першим із яких було рішення Вінницької міської ради про переведення на українську мову викладання ще 25 міських середніх шкіл, що привело до того, що з 35 вінницьких середніх шкіл уже 30 стали україномовними. А другим фактором стало те, що тим науково-педагогічним працівникам, які написали українською мовою навчальні посібники чи методичні вказівки зі своїх дисциплін або монографії за результатами своїх наукових досліджень,

було забезпечено на створеній після проголошення незалежності України у Вінницькому політехнічному інституті видавничій базі не лише безкоштовний друк, але і виплату гонорарів, у той час, як тим, хто бажав ці ж матеріали друкувати російською мовою, було запропоновано це робити в друкарнях і видавництвах інших організацій, в яких за друк потрібно було платити і ніхто не нагороджував за роботу з написання цих матеріалів гонорами. А оскільки кожному науково-педагогічному працівникові кожні 5 років потрібно переобиратись на новий термін роботи на викладацькій посаді і зокрема, щоб бути допущеним до конкурсу, потрібно було мати навчальні посібники і методичні вказівки, опубліковані протягом попередніх 5 років роботи на цій посаді, то вони змушені були без будь-якого примусу писати ці матеріали і писати їх українською мовою, адже при невисоких зарплатах видавати їх власним коштом в російськомовному варіанті навіть тим із них, хто не любив українську мову, було фінансово складно. А написавши навчальний посібник зі своєї навчальної дисципліни українською мовою, викладач уже ставав спроможним і викладати цю дисципліну українською мовою. Тож уже до кінця 1994 року навчальний процес у Вінницькому політехнічному інституті, який саме в цьому році і був реорганізований у Вінницький державний технічний університет, було на 100% переведено на українську мову викладання. Звичайно і після цього в перервах між заняттями в коридорах було спочатку чути лише російську мову, потім обсяги вживання обох мов зрівнялись, а після отримання у 2003 році статусу національного у Вінницькому національному технічному університеті українська мова стала домінувати і в позааудиторному спілкуванні і викладачів, і студентів.

Запитання п'яте, яке насправді містить в собі 4 локальних, але взаємопов'язаних запитання:

д) Як Ви оцінюєте свої результати? Чи вдалося Вам досягти очікуваних цілей? Якщо так, то що і наскільки

залишилося незавершеним? Якщо очікуваних результатів не досягнуто, то що стало на заваді?

Моя відповідь на цей п'ятий комплекс запитань є позитивною – в рамках описаних вище трьох інноваційних проєктів усі поставлені цілі досягнуті. Про оцінку результатів можна судити, виходячи з трьох критеріїв, які для кожного з проєктів можна задати так:

1. Для першого проєкту, присвяченого технології інтеграції навчання з виробництвом на молодших курсах, критерієм ефективності його виконання можна прийняти те, чи хтось ще, скориставшись його результатами, запровадив у себе аналогічну технологію.

2. Для другого проєкту, присвяченого технології переведення навчального і наукового процесів з російської мови на українську, критерієм ефективності його втілення в життя можна прийняти відсутність збурень в колективі під час реалізації цієї технології.

3. Для третього проєкту, присвяченого технології інтеграції освіти з наукою на етапі магістерської підготовки, критерієм ефективності його втілення в життя можна прийняти підвищення ефективності аспірантури у разі формування контингенту аспірантів з наданням переваги цій експериментальній когорті магістрів.

За усіма цими критеріями усі три інноваційні проєкти, що описані вище, мають високий рівень ефективності, оскільки:

1) після моєї 15-хвилинної доповіді і 45 хвилин відповідей на запитання ректорів німецьких закладів вищої освіти, що мали місце під час спільної наради ректорів німецьких і українських закладів вищої освіти, котра на зламі тисячоліть проходила у Києві під головуванням Голови ради ректорів України, ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академіка Віктора Скопенка, голова ради ректорів німецьких закладів вищої освіти виступив із заявою, що, повернувшись до своєї країни, німецькі ректори звернуться з колективною заявою до уряду і парламенту з проханням законодавчо ввести технологію інтеграції навчання з виробництвом і у

них, що і було надалі зроблено і повернулось нині в Україну з Німеччини у вигляді ідеології дуального навчання, яку відповідним листом з нашого міністерства нині рекомендується впроваджувати в життя в усіх українських вищих навчальних закладах;

2) в процесі впровадження технології переведення навчального і наукового процесів у Вінницькому політехнічному інституті на українську мову, яку вдалося реалізувати у повному обсязі за три роки, не виникло спротиву ні з боку науково-педагогічних працівників, незважаючи на те, що багато з них були російськомовними, оскільки переїхали до Вінниці з Росії, ні з боку студентів, незважаючи на те, що початок реалізації цієї технології припав на роки навчання в інституті тих студентів, що закінчили російськомовні середні школи;

3) ефективність аспірантури у Вінницькому національному технічному університеті, яка перевищила середню по міністерству у 2001 році, коли аспірантуру закінчили перші випускники магістратури, що навчались за технологією інтеграції освіти з наукою, так і перевищує її і понині.

А за межами вищезгаданих інноваційних проєктів було досягнуто в післярадянський період розвитку університету і ще цілу низку суттєвих результатів, серед яких заслуговують бути відзначеними: побудова без будь-якої допомоги з боку держави двох навчальних корпусів для забезпечення навчальними і науковими площами двох факультетів; побудова льодового палацу з катком на 1500 квадратних метрів для забезпечення занять фізичною культурою студентів бакалаврату усіх факультетів, від експлуатації якого відмовився мій наступник на посаді ректора у зв'язку з вилученням міністерством аудиторних занять фізичною культурою з навчальних планів і необхідністю сплати податків після цього за використання льодового палацу; чотирьох будинків відомчого житла, в яких 250 сімей науково-педагогічних працівників університету отримали квартири на безоплатній основі, завдяки чому вдалося залучити та утримувати в універ-

ситеті висококласних спеціалістів рівня кандидатів і докторів наук; створення магістерських потоків з поглибленим вивченням англійської мови, усі випускники яких, правда, одразу ж покидали Україну і виїздили на роботу за кордон, через що довелось моєму наступнику на посаді ректора перевести ці потоки на платну основу, оскільки вони готували за кошти України висококласних спеціалістів для економік інших країн; відкриття 6 наукових журналів з виданням в університетському видавничому центрі, в яких науковці університету отримали можливість публікувати результати своїх досліджень на безоплатній основі; відкриття 5 спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських та докторських дисертацій, завдяки яким вдалося випускові кафедри університету забезпечити викладачами з науковими ступенями кандидатів і докторів наук на рівні 80–100% і багато інших результатів меншого масштабу.

Запитання шосте, яке є останнім і теж комплексним, оскільки насправді містить в собі 2 взаємопов'язаних запитання:

є) Чи можете Ви стверджувати, що десов'єтизація вищої освіти є надзвичайно важливим етапом для Вашого університету? Які зміни Ви б рекомендували зробити на інституційному або системному рівні?

Моя відповідь на цей шостий комплекс запитань буде такою – з усього, викладеного вище, легко бачити, що цей етап в житті університету був важливою віхою його подальшого розвитку в напрямку підготовки спеціалістів з вищою освітою, здатних конкурувати з випускниками технічних університетів західних країн як за рівнем кваліфікації, так і за рівнем сприйняття загальнолюдських цінностей.

А щодо рекомендацій, то у мене їх лише три, а саме:

1. Необхідно суттєво збільшити фінансування закладів вищої освіти, щоб вони отримали можливість замінити застаріле навчальне і наукове обладнання на сучасне, аби і навчальний, і науковий процеси в них йшли в ногу з

аналогічними процесами в університетах розвинених країн світу;

2. Суттєво підвищити зарплату науково-педагогічному персоналу закладів вищої освіти, аби повернути в них для роботи викладачами і науковими співробітниками найталановитіших їх випускників;

3. Відмінити заборону науково-педагогічним працівникам працювати в університеті на частину ставки, меншу мінімальної заробітної плати, аби повернути в університети для викладацької роботи на невелику частку ставки тих висококваліфікованих працівників, які основну частину своїх доходів отримують за роботу у фірмах з іноземними інвестиціями, але згодні викладати один спеціалізований курс за своєю спеціалізацією на фірмі, що підвищить загальний рівень науково-педагогічного складу кафедр та наблизить студентів до вимог практики;

4. Як і за радянських часів обмежити вік осіб, що працюють деканами, проректорами і ректорами, знову ввівши граничний вік для деканів на рівні 60 років, а для проректорів і ректорів на рівні 65 років, бо після досягнення цього віку у більшості з них накопичується втома і хвороби, через що втрачається ініціативність і бажання бути першими, в чому я наочно пересвідчуюсь, дивлячись на нинішніх деканів Вінницького національного технічного університету, яких у 90-і роки минулого сторіччя ще я поставив, коли вони були у віці від 35 до 45 років і кожен із них намагався свій факультет вивести на перше місце, запроваджуючи найпрогресивніші технології навчання і розширюючи спектр наукових досліджень, а нині їм усім уже за 60, причому деяким уже далеко за 60, і їм уже хочеться плавного, спокійного життя без лишнього клопоту, яким завжди супроводжуються будь-які реформи. І я, який ректором був до 67-річного віку, добре пам'ятаю, що після досягнення 65 років моя ініціативність і бажання прискорювати впровадження нових технологій на фоні появи вікових хвороб теж почали згасати.

Як, реалізуючи гарну ініціативу, створити нікому не потрібне посміховисько

На цьому тижні міська організація, яка має право встановлювати дорожні знаки вздовж вулиць, нарешті відреагувала на прохання ректорату Вінницького національного технічного університету і встановила два дзеркала біля виїзду з внутрішнього університетського двору на вулицю Воїнів-Інтернаціоналістів.

Ці дзеркала ректорат просив встановити в здвоєному варіанті на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів (нині Політехнічна) напроти виїзду з університетського двору, щоб ті, хто виїжджає з двору на цю вулицю, мали можливість бачити і ті автомобілі, що під'їжджають по цій вулиці до виїзду з двору з боку Хмельницького шосе, і ті, що під'їжджають з боку вулиці Порики.

Ініціював встановлення цих дзеркал я, оплатив вартість дзеркал університет, а організація, якій дозволено їх встановлювати, спромоглась їх встановити лише через чотири місяці після офіційного звернення до неї нашого ректорату.

Необхідність у встановленні цих дзеркал зумовлена тим, що студенти, які приїждять до університету на заняття на власних авто, заставляють ними ближню до університетського двору смугу дороги на вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів і до виїзду з двору на вулицю і після нього, а тому ті, хто виїжджає з двору на вулицю, не бачать через ці, залишені вздовж вулиці, автомобілі, ні ті автомобілі, що наближаються з боку Хмельницького шосе, ні ті, що наближаються з боку вулиці Порики. Через такий обмежений огляд вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів в околі виїзду з університетського двору на цьому відрізку вулиці протягом останніх трьох років уже відбулося 5 дорожньо-транспортних пригод.

І ось нарешті дзеркала встановлені – але, що ми побачили? – Одне з них встановлене так, що в ньому видно не ті автомобілі, що направились по вулиці Воїнів-інтернаціоналістів, повернувши на неї з Хмельницького шосе,

а лише ті, що уже проїздять повз це дзеркало. А ті автомобілі, що наближаються з боку вулиці Порики, не потрапляють в поле зору цього дзеркала взагалі. Саме тому ректорат і просив встановити здвоєне дзеркало, щоб в поле зору одного з них потрапляли автомобілі, що під'їжджають з боку Хмельницького шосе, а в поле зору другого з них потрапляли автомобілі, що під'їжджають з боку вулиці Порики. Але горе-встановлювачі друге дзеркало встановили на протилежній (ближній) стороні вулиці безпосередньо перед в'їздом в університетський двір, де воно абсолютно непотрібне, оскільки, повертаючи з вулиці Воїнів-Інтернаціоналістів направо для в'їзду в університетський двір, усі автомобілі знижують швидкість майже до нуля, адже одразу за поворотом у двір перед ними виникає опущений шлагбаум.

Тож, реалізуючи гарну ініціативу, горе-встановлювачі створили посміховисько, яке нікому не потрібне і нічого, окрім сарказму типу – застав дурня Богу молитися, то він і лоба поб'є – не принесло.

ВНТУ зі вступного «абітурієнтотрусу» вийшов достойно

У п'ятницю 30 серпня о 10-й годині ранку на університетському стадіоні Вінницького національного технічного університету розпочалася посвята в першокурсники абітурієнтів, що достойно подолали вступні випробування і згідно з їх побажанням зараховані до складу першого курсу ВНТУ у 2018 році.

На полі стадіону під емблемами усіх факультетів ВНТУ вишикувались більше 1000 тих юнаків і дівчат, хто побажав навчатись і зарахований в число студентів першого курсу за спеціальностями, підготовка за якими сконцентрована саме на цих факультетах.

Сонячна погода і присутність на трибунах стадіону батьків і друзів нинішнього університетського поповнення, перед передніми рядами якого вишикувалась когорта

професорів на чолі з ректором і проректорами, одягненими у класичні професорські мантиї, надавала цьому дійству урочистості, значимості і святковості.

Посвята проходила з дотриманням усіх атрибутів цього студентського свята, напрацьованих роками, – було тут і запалення освітнього факела у церемоніальній чаші, і вручення символічного ключа від скарбниці знань, і прийняття присяги новоспеченими першокурсниками з обіцянкою глибоко вивчати усе, що буде їм викладатись професорами, та обіцянкою гідно нести звання студента ВНТУ і примножувати його здобутки в царині науки, і привітання ректора та представників місцевої влади і Верховної Ради України, і урочиста хода першокурсників під емблемами своїх факультетів під звуки життєстверджувального маршу.

Як я уже відзначив, на перший курс до ВНТУ для навчання на денному відділенні у нинішньому році зараховано більше 1000 юнаків і дівчат, що побажали навчатись саме у нашому університеті, причому більше 450 із них зараховано на бюджетну форму навчання, а більше 550 – на навчання на умовах надання платних освітніх послуг населенню за договором між вступником і адміністрацією університету.

Перше з цих чисел свідчить про те, що, не зважаючи на привабливість навчання у столичному Києві та наближених до сусідніх держав Харкові і Львові, вищі заклади освіти яких мали найбільшу силу притягання для абітурієнтів, наш ВНТУ теж вибрала для отримання бакалаврського ступеня за рахунок держави немала кількість юнаків і дівчат.

А друге з наведених вище чисел свідчить про те, що багато і тих юнаків та дівчат, які не змогли подолати загальноукраїнські прохідні бали для отримання можливості навчатись у ВНТУ за рахунок держави за її замовленням, оскільки державні квоти за спеціальностями були першочергово вибрані вищими закладами освіти вказаних вище міст, все одно побажали навчатись саме в нашому університеті, підписавши договори про згоду

навчатись на умовах надання платних освітніх послуг населенню.

Тож професорсько-викладацький колектив нашого університету може пишатись тим, що у 2018 році наш університет із вступного «абітурієнтотрусу» вийшов достойно, що свідчить про тверді позиції ВНТУ в галузі інженерної вищої освіти не лише на Вінниччині, але й в Україні в цілому.

А на завершення цього короткого репортажу я розповім про зроблену мною перед початком посвяти в першокурсники «розвідку боєм» стосовно того, кого буде підтримувати на президентських виборах у наступному році команда нинішнього прем'єр-міністра Володимира Гройсмана, яка ще не так давно була командою мера нашого міста.

Адже не секрет, точніше з повідомлень в соціальних мережах відомо, що того взаєморозуміння, яке ще не так давно було між нашими відомими земляками – Петром Порошенком та Володимиром Гройсманом, нині не спостерігається, і час від часу озвучуються навіть думки відомих політологів, що на президентських виборах наступного року команда прем'єр-міністра Володимира Гройсмана може і не підтримати кандидатуру нинішнього президента Петра Порошенка, а підтримуватиме когось іншого.

Оскільки до нас на посвяту в першокурсники прибув народний депутат України Сергій Кудлаєнко, який, хоч і є членом парламентської фракції «Блок Петра Порошенка», але входить до політичної команди Володимира Гройсмана, то я вирішив спробувати з'ясувати у нього, кого ж підтримуватиме на майбутніх президентських виборах їх команда.

Пам'ятаючи про те, що народний депутат України Сергій Кудлаєнко до нашого університету ніякого відношення не має, оскільки ніколи у ньому не навчався, та згадавши у розмові з Сергієм Кудлаєнком про те, що Юлія Тимошенко є почесним професором ВНТУ, а я у її бутність прем'єр-міністром був одним із її офіційно призна-

чених радників на громадських засадах, я запитав його, чи не означає його поява у нас на посвяті в першокурсники, що він увійде в команду підтримки Юлії Тимошенко, адже Володимир Гройсман, згідно з його оприлюдненими в ЗМІ неодноразовими заявами, брати участь у президентських виборах майбутнього року як кандидат в президенти не збирається.

У відповідь я почув від Сергія Кудлаєнка лише підтвердження того, що він дійсно є членом політичної команди Володимира Гройсмана, і що він не входить нині, та і не планує входити в команду підтримки Юлії Тимошенко у майбутньому. З цієї відповіді я зробив для себе висновок, що складнощі у стосунках між Петром Порошенком і Володимиром Гройсманом, про які час від часу повідомляють деякі ЗМІ та соціальні мережі, є перебільшеними, а тому слід очікувати, що і сам Володимир Гройсман, і його команда на президентських виборах у наступному році підтримуватиме нині чинного президента Петра Порошенка.

А завершити цей матеріал я хочу запитанням: «Чи таким уже й прогресивним кроком є запровадження широкого конкурсу під час зарахування до закладів вищої освіти?», на яке дав півтора місяці тому відповідь у мережі Фейсбук народний депутат України Олександр Співаковський, який під час дискусії навів таку інформацію про попередні результати широкого конкурсу – цитую:

«Результати проведеного аналізу свідчать про те, що третина держзамовлення зосередилась у столиці, а більше половини бюджетних місць покрокували до вишів Києва, Львова та Харкова. Саме такі наслідки отримані від практичної реалізації існуючої моделі широкого конкурсу.

Як математик спробую звернутись до сухої мови цифр, які нададуть змогу об'єктивно оцінити ситуацію, у якій ми знаходимось. Про які ж цифри йде мова?

Перша цифра – це 19 913. Саме 19 913 абітурієнтів із 58 875 потенційних бюджетників отримали рекомендації до вступу на бюджет до 17 столичних університетів. Це означає, що практично кожний третій студент-першо-

курсник за результатами вступної кампанії з високою ймовірністю (якщо не вирішить навчатися на контракті в іншому місті, що, напевне, виглядатиме досить фантастично) буде навчатися в університетах міста Києва.

Друга цифра – це 33 447. Так, саме 33 447 рекомендацій на бюджет отримали вступники до університетів Києва, Львівської та Харківської областей. Тобто, йде мова про фактичну надконцентрацію (33%) бюджетних місць в столиці та зосередження 56 відсотків державного замовлення у трьох регіонах нашої держави. Як наслідок – ми отримуємо відповідне «інтелектуальне знелюднення» решти інших регіонів України. Але, напевно, це не може вважатись єдино правильною моделлю розвитку нашої держави та вищої освіти як інноваційної складової такого розвитку. Ми маємо усвідомлювати, що Україна – це не тільки три вищезазначені регіони (Київ, Львівська та Харківська області) і відповідним чином змінювати існуючі тенденції шляхом внесення необхідних коректив до державної політики.

Чому це так важливо? Спробую пояснити на прикладі:

Так, у цьому році вступники до 7 університетів Одеси отримали 4 255 рекомендацій на бюджет. У цей же час лише два столичні університети – Київський національний університет ім. Т. Шевченка та Національний авіаційний університет спільно отримали 5 324 потенційних студентів-першокурсників. Тобто, два київських університети отримали на 20% бюджетних місць більше ніж 7 університетів Одеси!

Жодним чином не применшуючи значення кращих вишів України, все ж таки хочу наголосити, що нам потрібна здорова конкуренція, яка не буде знищувати освітню інфраструктуру на місцях, а відтак і перспективу розвитку регіонів. Переконали, нам потрібна державна збалансована політика розвитку людського капіталу. І ми спільно з Урядом та Парламентом зможемо це забезпечити, в цьому немає жодних сумнівів.

Для бажаючих провести додатковий аналіз, я підготував відповідну статистичну інформацію, яка наведена в додатках до посту» – кінець цитати.

Хотілось би знати!?

Сьогодні я випадково дізнався про те, що доцент кафедри філософії і гуманітарних наук нашого університету Анатолій Теклюк, який обіймає також за надбавку у 50% окладу посаду заступника директора Головного центру з виховної роботи і є членом ректорату, звернувся до інших членів ректорату з пропозицією ліквідувати музей університету.

У зв'язку з цим мені дуже хотілось би знати, куди з нашого університету зібрався переходити на роботу доцент Анатолій Теклюк?

Адже з пропозицією знищити один із атрибутів формування позитивного іміджу університету може виходити до членів ректорату лише той співробітник університету, який уже не пов'язує себе з цим університетом, і вирішив, що гарним вкладом в пониження того університету, в якому працював, при подачі заяви на роботу в інший університет нашого регіону, який конкурує з нашим за абітурієнтів, буде його пропозиція ліквідувати один із атрибутів формування позитивного іміджу того університету, в якому він працював раніше, розраховуючи, мабуть, на те, що цей його вклад керівництвом того університету, в який він вирішив перейти, буде оцінений за вищим розрядом.

Але, можливо, що Анатолій Теклюк і не збирається покидати наш університет, а вирішив запропонувати ліквідувати музей університету задля того, щоб мінімізувати витрати часу на виконання своїх обов'язків, оскільки організація відвідин музею майбутніми абітурієнтами покладена саме на нього.

Але якщо заступник директора Головного центру виховної роботи Анатолій Теклюк знайде підтримку у членів ректорату, і музей університету буде ліквідовано, то виявиться, що в його обов'язках залишиться лише проведення дитячих конкурсів «Кіт Баюн», за що, звичайно ж, надбавку у 50% окладу платити навряд чи варто.

Тож я звертаюся насамперед до проректора з виховної роботи Анни Пісклярової: «Шановна Анно Валеріївно, а чи не пора Вам звернутись до ректора університету, професора Володимира Грабка з пропозицією змінити Вашого заступника, який заради мінімізації осягу роботи пропонує ліквідувати музей університету, навіть не розуміючи, що наявність цього музею є традицією, яка належить до тих атрибутів, без яких університет не може претендувати на статус авторитетного вищого навчального закладу?»

І саме заради того, щоб за цим атрибутом стати в ряд з такими відомими університетами, як Київський національний університет імені Тараса Шевченка та Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» імені Сікорського, експроректор з виховної роботи професор Тамара Буяльська у час свого проректорства і створила цей музей, який за ідейною сутністю, закладеною в нього, став одним із найкращих університетських музеїв, але який через безалаберне ставлення до нього з боку нинішнього відповідального за нього Анатолія Теклюка став місцем, яке мало хто відвідує, а тому, на думку цього ж таки Анатолія Теклюка, підлягає ліквідації.

А завершити цей біль, я хочу зверненням до проректорів і деканів: «Шановні, пройде певний час, і усі забудуть про те, що ви колись були проректорами і деканами та видатними вченими, а університет за вашого керівництва досягав тих чи інших успіхів – і лише експонування і ваших особистих, і загальноуніверситетських досягнень в музеї університету збереже пам'ять про вас та про ваш вклад в науку і організацію навчального процесу та розвиток університету. А, підтримавши пропозицію Анатолія Теклюка, ви підписуєтесь під тим, що років через 15–20 ніхто з майбутніх студентів і викладачів про вас і не згадає. А гості університету і учні шкіл, які відвідуватимуть університет, не побачивши серед його показових місць музею, вважатимуть, що наш заклад вищої освіти ще тільки став на шлях розбудови сучасного університету і йому ще дуже далеко до рівня КНУ та НТУУ «КПІ».

А чи не варто повернути інститут наукових консультантів?

Шановні колеги-науковці та керівники міністерських департаментів, звертаюсь до вас з пропозицією подискутувати на тему повернення інституту наукових консультантів для здобувачів наукового ступеня кандидата (доктора філософії) наук.

В радянські часи здобувачам наукового ступеня кандидата наук дозволялось мати окрім наукового керівника ще й наукового консультанта, що стимулювало аспірантів проводити дослідження на стику наук, отримуючи цікаві результати. Крім того, така практика дозволяла кандидатам наук ставати науковими консультантами аспірантів, науковими керівниками яких були ректори, проректори, декани, яким через перевантаження організаційними питаннями не вистачало часу на роботу зі своїми аспірантами, тож їх, як правило, консультували ті учні цих наукових керівників у ранзі кандидатів наук, доцентів, яких ці керівники підготували, ще не будучи ректорами, проректорами, деканами.

Ну і, оскільки місць в аспірантуру на кожен кафедру завжди виділялось мало, на кафедрах, на яких було багато докторів наук, а тому науковими керівниками аспірантів завжди ставали доктори наук, така практика наукового консультування давала можливість кандидатам наук, доцентам теж брати офіційну участь у підготовці наукових кадрів вищої кваліфікації.

Але після отримання незалежності Вищою Атестаційною Комісією України інститут наукових консультантів для здобувачів наукового ступеня кандидата наук було скасовано. Тож нині багато кандидатів наук, доцентів, реально консультуючи здобувачів наукового ступеня кандидата наук, жодного запису собі про таке консультування в індивідуальний план роботи зробити не мають права, оскільки на титулках дисертацій і авторефератів їх прізвища як наукових консультантів не значаться, а лише прізвища наукових керівників.

Наведу приклади з власної практики. На титулках дисертацій моїх аспірантів Олексія Жукова та Віталія і Юрія Лобатюків, красуюсь як науковий керівник лише я, але, якщо подивитись список їх наукових праць, то можна побачити, що в багатьох статтях і монографіях як співавтора стоїть і прізвище завідувача кафедри ВЕТЕСК, професора Олександра Мокіна, який надавав їм безпосередню допомогу в організації та проведенні експериментів й обробці і трактуванні їх результатів, вчив оформляти отримані результати у вигляді наукових статей і доповідей на конференціях. Але ні в дисертаціях цих аспірантів, ні в авторефератах – ніде згадки про його вклад у підготовку цих кандидатів наук немає, оскільки інструкція з оформлення такої згадки не дозволяє. А на їх дисертаціях і в авторефератах вказаний лише я як науковий керівник, хоча я лише сформулював тему і генеральну ідею та давав оцінку уже отриманим результатам.

Аналогічна ситуація зараз у мене і з аспіранткою Оленою Косарук, яка подала до захисту дисертацію, на якій теж позначено як наукового керівника лише мене, хоча в процесі проведення дисертаційного дослідження їй багато допомагав кандидат наук, доцент Віктор Мізерний, що засвідчують і наукові публікації авторства Олени Косарук, в багатьох із яких Віктор Мізерний фігурує на законних підставах як співавтор.

Тож я вважаю, що наукові консультанти у здобувачів наукового ступеня кандидата (доктора філософії) наук мають право на офіційне існування, тому повернення цього інституту було б і справедливим актом з позицій їх вкладу в підготовку дисертацій здобувачами, і корисним в проєкції на нинішні вимоги акредитації спеціальностей.

А що ви думаєте з цього приводу, шановні колеги-науковці та керівники міністерських департаментів?

Одна із версій, чому деякі народні депутати вимагають звільнення Уляни Супрун

2 жовтня 2018 року Комітет з питань охорони здоров'я Верховної Ради України під керівництвом народного депутата Ольги Богомолець одностайно проголосував за вимогу до Прем'єр-міністра Володимира Гройсмана звільнити з посади в. о. міністра охорони здоров'я Уляну Супрун.

І якщо Володимир Гройсман позитивно відреагує на вимогу парламентського комітету, в якому зібрались народні депутати, хоча б якимось боком причетні до питань охорони здоров'я, то реформа медицини, що розпочата урядом Гройсмана і реалізується під керівництвом Уляни Супрун, зупиниться, і почнеться відновлення радянської спадщини.

Не акцентуючи увагу на конкретних персоналіях, я висловлю одну з версій, чому деякі народні депутати України вимагають звільнення Уляни Супрун.

А цьому є аж дві серйозні причини, які я спробую проаналізувати. І першу з них я почну аналізувати, спираючись на деякі цифри, які характеризують стан медицини, що мав місце в ній ще з радянських часів і аж до появи на чолі Міністерства охорони здоров'я України Уляни Супрун.

У цей період прекрасний хірург, який робив надскладні операції і рятував життя сотням пацієнтів, отримував зарплату разом з надбавками за класність і високі показники в роботі до появи на медичному горизонті Уляни Супрун не вищу 5000 гривень.

Такий низький рівень оплати праці хірургів в лікарнях і клініках державної чи муніципальної форми власності сприяв появі приватних клінік, в яких талановитим хірургам запропонували зарплату у 10 тисяч гривень, тобто, вдвічі вищу, і, звичайно ж, найкращі з них перейшли працювати в приватні клініки.

Через перехід до приватних клінік найкращих хірургів до цих приватних закладів охорони здоров'я потягнувся і потік хворих, у яких не вистачало коштів на лікування в

Одна із версій, чому деякі народні депутати вимагають звільнення Уляни Супрун

клініках Ізраїлю чи Німеччини, але які були спроможними оплатити своє лікування у вітчизняних приватних клініках. Тож вітчизняні приватні клініки почали процвітати, а їх власники і акціонери та лобісти почали стрімко поповнювати прошарок спочатку просто заможних, а з часом і багатих людей в Україні.

І ось в Україні на чолі Міністерства охорони здоров'я з'явилась Уляна Супрун, яка, разом з однодумцями, запропонувала в клініках і лікарнях державної форми власності платити зарплату хірургам залежно від того, скільки пацієнтів пішли до кожного з них лікуватись.

І до тих талановитих хірургів, які змушені були піти працювати у державні клініки, оскільки їм уже не вистачило місць в приватних клініках, потягнувся потік охочих лікуватись саме в них, адже лікування в державних клініках і лікарнях є набагато дешевшим, ніж у приватних. І ці талановиті хірурги, працюючи в державних клініках і лікарнях, за ідеологією Уляни Супрун, почали отримувати зарплату у 15, а то і 20 тисяч гривень, що стала вищою вдвічі тієї зарплати, яку отримували їх колеги в приватних клініках.

Тож прибутки власників, акціонерів і лобістів приватних клінік різко зменшились, оскільки, по-перше, задля того, щоб втримати висококласних хірургів, вони змушені були теж збільшити їм зарплату вдвічі, щоб зарплата хірургів, які працювали на них, стала не меншою тієї, яку почали отримувати їх талановиті колеги в державних клініках і лікарнях. А по-друге, переконавшись, що і в державних клініках і лікарнях тепер можна отримати пристойне лікування, витративши набагато менші кошти, багато пацієнтів пішли лікуватись до державних лікарень і клінік, суттєво скоротивши за рахунок цього потік бажаючих лікуватись в приватних клініках, через що суттєво скоротились і прибутки приватних клінік.

Я як приклад використав хірургів, але те ж саме можна сказати і стосовно медиків інших спеціальностей, найбільш талановитим із яких теж знайшлося місце роботи в приватних клініках.

Тож для людей, причетних у якійсь формі до приватного медичного бізнесу, Уляна Супрун стала особою, що конфіскує частину їх прибутку, тобто, «витягує гроші з їх кишень і перекладає в казну держави і кишені медиків, які не працюють в їх приватній системі». А тому для них вона є ворогом, якого треба посадово знищити, і якомога швидше, бо в разі, якщо вони цього не зроблять до парламентських перевиборів, то реформа може стати необоротною, адже її противники можуть до нового складу парламенту уже і не потрапити і не буде кому її поховати, що суттєво зменшить надалі прибуток власників, акціонерів і лобістів приватних клінік.

Але є ще одна причина нелюбові деяких народних депутатів України до Уляни Супрун, причина якої лежить в сфері закупівлі ліків для аптечних систем, що функціонують у нашій державі.

Згадайте, що до появи Уляни Супрун на чолі Міністерства охорони здоров'я, яке видає ліцензії на закупівлю усіх ліків, що купуються за кордоном, ця закупівля проходила через приватні фірми, однією із найбільш впливових із яких ще не так давно була приватна фірма сина одного з колишніх міністрів охорони здоров'я. І ці приватні фірми, купуючи ліки за кордоном за цінами виробника, перед тим, як перепродати їх в аптеки, накручували такі цінові накрутки, щоб від різниці цих цін вистачало грошей не лише на солідний куш власникам цих приватних фірм, але і їх акціонерам та лобістам.

І ось прийшла Уляна Супрун і ліквідувала схему закупівлі ліків за кордоном через приватні фірми-прокладки, а підписала угоди з закордонними компаніями, що виробляють ліки, про пряме постачання цих ліків в аптечні системи України. Тож і для власників, акціонерів і лобістів цих фірм Уляна Супрун теж стала ворогом, яка зробила їх фірми банкрутами, а тому її посадове знищення стало метою діяльності цих команд, оскільки це одночасно сприятиме і відновленню їх прибуткової діяльності.

Тож, шановні мої читачі, коли ви оцінюєте заяви деяких народних депутатів про «антинародну діяльність»

Уляни Супрун, то для вироблення свого ставлення до цих заяв сприймайте їх, у першу чергу, через призму тих причин, про які я вам розповів.

А хто наступний?

У неділю 7 жовтня 2018 року усі громадяни України, причетні до освіти, відзначали своє професійне свято, яке для колективу нашого університету стало ще й днем відзначення 8-ї річниці роботи на ректорській посаді нинішнього нашого ректора, професора Володимира Грабка, адже саме 7 жовтня 2015 року його було обрано ректором на другий 5-річний термін.

І оскільки нині чинний Закон України про вищу освіту, який вступив у силу в серпні 2014 року, нікому не дозволяє працювати на посаді ректора більше двох 5-річних термінів підряд, а факт перебування на посаді ректора на день вступу цього закону в силу згідно з його нормами є свідченням того, що ректор уже відпрацьовує на своїй посаді перший 5-річний термін обрання і зберігає за собою право ще лише на одне переобрання на цю посаду, яке у нашому університеті відбулося більше ніж через рік після вступу в силу нової редакції закону про вищу освіту, то з жовтня чи листопада 2020 року нашим університетом керуватиме уже інший ректор, якого наш колектив обере впродовж одного з цих місяців у 2020 році.

А тому уже сьогодні і нині чинний ректор, і інші члени нашого колективу мають почати задумуватись над тим, хто ж стане нашим наступним ректором, аби після завершення ректорської каденції Володимиром Грабком у нашому університеті не настали такі ж кадрові катаклізми, які супроводжували упродовж кількох років функціонування таких відомих університетів, наприклад, як Національний авіаційний університет чи Харківський національний університет радіоелектроніки, які ніяк не могли обрати собі ректора на постійній основі, і де мав місце калейдоскоп виконувачів обов'язків, що не сприяло стабільній роботі цих університетських колективів.

Коли я працював ректором нашого університету, то за 2 роки до закінчення останньої каденції, тобто ще у 2008 році я сказав проректору Володимиру Грабку, що хочу аби саме він став моїм правонаступником на посаді ректора, оскільки він був вирощений мною і взятий у команду як прихильник тих ідей, які втілював у життя я, що вселяло в мене надію, що, ставши ректором, він продовжуватиме реформувати університет у вибраному мною напрямку і далі.

І на засіданнях ректорату та Вченої ради університету я теж ще за два роки до закінчення своєї останньої каденції повідомив, що бачу своїм правонаступником на посаді ректора нашого університету саме проректора Володимира Грабка.

Тож за ті два роки, що пройшли після оголошення професора Володимира Грабка моїм правонаступником, в колективі звикли до цієї думки, а тому під час перевиборів ректора у 2010 році ніхто, окрім мене і проректора Володимира Грабка, документів на участь у цих перевиборах не подавав, що дало змогу передати владу новому ректору у спокійній атмосфері і без протистоянь у колективі та утворення ворогуючих професорсько-викладацьких команд.

Більш того, останні два роки роботи на посаді ректора, тобто, починаючи з 2008 року, я вже жодного рішення не приймав, не поставивши до відома свого правонаступника та не обговоривши з ним наслідки і перспективи від прийняття цього рішення в проєкції на ті роки, в які керуватиме університетом уже він.

А щоб майбутній ректор з перших же днів роботи на цій посаді не створював собі опозицію в особах проректорів, які досягли пенсійного віку і уже втратили той молодецький запал, який вони мали тоді, коли я їх призначав на ці посади, я умовив цих проректорів добровільно подати у відставку і призначив на ці посади саме тих колег, кого не проти був бачити у своїй майбутній команді на цих посадах і мій правонаступник. За узгодженням з майбутнім ректором я омолодив і керівництво такими важли-

вими університетськими підрозділами, якими є планово-фінансовий відділ, навчальний відділ, відділ кадрів та науково-дослідна частина. Тож професору Володимирі Грабко після його обрання ректором для формування уже своєї команди довелося визначатись лише з проректором з наукової роботи.

І про те, що така прогнозна кадрова політика ректора, який завершував свою каденцію, виявилась правильною, свідчить той факт, що за 8 років ректорства Володимир Грабко змінив у своїй команді лише одного проректора і то лише в кінці 8-го року своєї роботи на посаді ректора та з врахуванням того, що цей проректор досяг пенсійного віку і йому уже стало важко витримувати той високий темп, який потрібно витримувати керівникам університету в епоху крутих реформ.

Тож, само собою, перед усіма нами уже нині постає запитання: «А хто ж може претендувати на роль майбутнього ректора нашого університету?»

Відповідь на це запитання мене цікавить у першу чергу як людину, яка відпрацювала у нашому університеті 47 років, із яких два роки проректором і 21 рік ректором; яка прийняла керівництво університетом, в якому було лише 19 докторів наук, і яка за 21 рік ректорства допомогла ще 39 доцентам захистити докторські дисертації; яка прийняла університет, в якому була лише одна спецрада з захисту кандидатських дисертацій за двома спеціальностями, і яка відкрила ще 4 спецради за десяти спеціальностями, причому дві з них із захисту докторських дисертацій за 6 спеціальностями; яка прийняла університет без жодного фахового наукового журналу і за відсутності можливостей друкувати монографії і навчальні посібники, і яка сприяла створенню 5 фахових наукових журналів, з можливістю публікуватись нашими науковцями усіх наукових спеціальностей, і видавничий центр, в якому усі наші професори та доценти отримали можливість друкувати монографії і навчальні посібники; яка перетворила за перших 5 років ректорства політехнічний інститут у технічний університет, який в

рейтинговій таблиці кращих українських університетів не покидав двадцятку найкращих і якому за досягнуті успіхи в навчальній роботі та науковій діяльності Президентом України у 2003 році було присвоєно статус національного; яка одночасно з провідними університетами Канади, США і Німеччини ще з 1991 року запровадила в навчальний процес ідеологію дуальної освіти, до розуміння прогресивності якої інші українські університети доходять лише нині; яка задовго до офіційного проголошення міністерством запровадила в очолюваному університеті підготовку фахівців за магістерськими програмами, що відповідали європейським та північноамериканським стандартам; яка внесла суттєвий вклад і у відкриття нових спеціальностей в нашому університеті і в розбудову нових навчальних корпусів й житлових будинків для забезпечення членів колективу сучасними квартирами – і цей перелік можна продовжити, а найголовніше – як людину, якій не байдуже, як надалі розвиватиметься наш університет і яка його чекає доля.

Тож я дозволю собі з позиції успішного екскректора дати характеристику можливих претендентів на посаду майбутнього ректора за критерієм подальшого успішного розвитку нашого університету.

На останніх ректорських перегонах у жовтні 2015 року в них брали участь, окрім чинного ректора, професора Володимира Грабка, ще четверо претендентів – директор навчально-наукового інституту ЕБМД, професор Василь Петрук, завідувач кафедри САКМІГ, професор Віталій Мокін, завідувач кафедри РТ, професор Олександр Осадчук і професор кафедри МБІС, професор Юрій Яремчук.

Найбільший досвід керівної роботи з цих претендентів в кінці 2020 року матиме директор Інституту ЕБМД, професор Василь Петрук, але за нього в разі його участі у ректорських перегонах навряд чи проголосує достатня для обрання кількість членів нашого колективу, оскільки його нинішню діяльність супроводжують два негативних фактори, завдяки яким він не буде сприйматись як успішний

керівник нашого університету у майбутньому. Першим із цих негативних факторів є вік, адже у нинішньому році професору Василю Петруку виповнилось 60 років, і він перейшов в розряд пенсіонерів, якому на день проведення виборів ректора у ВНТУ в кінці 2020 року виповниться уже 62 з половиною роки. А в практиці виборів і призначень ректорів в українських ЗВО пенсіонери обирались або призначались на посаду ректора в пенсійному віці лише у двох випадках – якщо це було обрання чинного успішного ректора пенсійного віку на другий термін для надання йому можливості втілити в життя розпочате в перший 5-річний термін, або якщо це було обрання пенсіонера ректором вперше, але цей пенсіонер був проректором, який пропрацював з попереднім успішним ректором на проректорській посаді років з десять, а тому усю керівну кухню добре знає і буде продовжувати втілювати в життя ідеї, проголошені попереднім успішним ректором, при якому він засвітився як успішний проректор. Що ж до другого негативного фактора, що супроводжує діяльність директора Інституту ЕБМД, професора Василя Петрука, то ним є катастрофічне скорочення в останні 8 років кількості студентів очолюваного ним інституту, навіть не зважаючи на те, що, окрім екологічної спеціальності, він відкрив ще й другу спеціальність з технологій захисту навколишнього середовища. Нині в цьому інституті кількість студентів на усіх 5 курсах навчання уже не перевищує сотню, а до кінця 2020 року, судячи з провалу прийому нинішнього року, їх залишиться не більше 70. Коли я ініціював у свій час надання статусу окремого інституту цьому колективу, який готував лише екологів, кількість яких на студентській лаві щороку лише збільшувалась, то враховував і те, що цей колектив виконував держбюджетної і госпдоговірної наукової тематики обсягом до мільйона гривень за рік, що робило цей колектив успішним і в науковому плані, але після переходу кафедри системного аналізу та комп'ютерного моніторингу, очолюваної професором Віталієм Мокіним, на факультет комп'ютерних систем і автоматики, обсяги наукової тематики в Інституті

ЕБМД скоротились настільки, що на фоні ще й скорочення кількості студентів, що прогресує, він уже не може і далі зберігати статус окремого інституту. І, я думаю, що ректор Володимир Грабко не ініціює його приєднання до якогось із факультетів лише з двох причин – по-перше, щоб ніхто не сказав, що він зводить рахунки з директором інституту, який насмілився боротись з ним за посаду ректора на виборах 2015 року, а по-друге, щоб професор Василь Петрук в знак протесту проти ліквідації очолюваного ним інституту не перейшов працювати до аграрного університету, куди його приймуть з задоволенням, адже і у них, як і у нас доктори наук, пов'язані з екологією, в дефіциті, і в разі переходу професора Василя Петрука до аграрного університету в цьому університеті будуть створені кадрові умови для акредитації екологічної спеціальності на усіх трьох рівнях, а у нас ці умови виконуватись перестануть. Але погодьтесь, шановні колеги, що і вам, як і мені, не хотілось би, щоб в разі обрання ректором професора Василя Петрука наш університет почав скорочуватись так же стрімко, як в останні роки скорочується очолюваний ним інститут.

Не можу, на жаль, нічого втішного спрогнозувати я на виборах 2020 року і для іншого претендента на ректорство з 2015 року, яким є завідувач кафедри радіотехніки, професор Олександр Осадчук, кафедра якого, скоріш за все, на день виборів у кінці 2020 року зникне зі структури університету зовсім, оскільки з кожним роком бажаючих опанувати радіотехнічну спеціальність і у нашому університеті, і в Україні взагалі, стає усе менше і менше, а тому і вам, колеги, як і мені, буде боязно вручати бразди правління університетом йому, аби з університетом в цілому не повторилась трагедія радіотехнічної спеціальності і кафедри, очолюваної нині професором Олександром Осадчуком. І ця боязнь усугубляється ще й тим, що коли на короткий період професор Олександр Осадчук призначався за сумісництвом директором Інституту міжнародного співробітництва, то його робота на цій посаді супроводжувалась зменшенням кількості іноземців, бажаючих

навчатись в нашому університеті. Олександр Осадчук є гарним винахідником і переможцем багатьох конкурсів винаходів, що проводяться Міжнародною асоціацією винахідницьких організацій Європи, до якої на правах асоціативного члена від України у 1994 році наш, тоді ще Вінницький державний технічний університет, долучив ще я, а тому перспективним, на мій погляд, для нього є напрям на завоювання посади проректора з наукової роботи, яку у свій час посідав і його батько, професор Володимир Осадчук, який, незважаючи на досягнення 80-річного віку продовжує успішно працювати у нашому університеті на посаді професора.

Тож, скоріш за все, боротьба за посаду ректора нашого університету у 2020 році розгорнеться між двома на той час уже 46-річними ІТ-никами, які з року в рік приносять до університету одні з найбільших обсягів держбюджетних і госпдоговірних наукових робіт – завідувачем кафедри системного аналізу та комп'ютерного моніторингу, професором Віталієм Мокіним і професором кафедри менеджменту та безпеки інформаційних систем та за сумісництвом директором Центру прогресивних освітніх технологій при цій кафедрі, професором Юрієм Яремчуком, у кожного з яких є багаторічний досвід роботи і на рівні директорів інститутів, оскільки професор Віталій Мокін протягом 14 років на умовах сумісництва успішно очолював Інститут магістратури, аспірантури та докторантури, втілюючи в життя у нашому університеті європейські та північноамериканські стандарти якості підготовки спеціалістів цього рівня, і пішов з цієї посади за власним бажанням лише тому, що втілений у життя у 2014 році новий Закон України «Про вищу освіту» заборонив посідати одній і тій же людині одночасно дві керівні посади, а професор Віталій Мокін, завдяки якому Інститут магістратури, аспірантури і докторантури уже запрацював в режимі добре відрегульованого годинника, вирішив зосередитись на роботі завідувача кафедри. А професор Юрій Яремчук теж немалий термін на умовах сумісництва очолював Інститут післядипломної освіти, і хоч змушений він був піти

з цієї посади не за власним бажанням, а в силу обставин, що склалися негативно для нього, але негативний досвід, то теж досвід, і не менш цінний, маючи який, керівник уже не буде допускати на новій посаді помилок аналогічного характеру. І хоч Віталій Мокін захистив докторську дисертацію з математичного моделювання та обчислювальних методів, що належить до ІТ-галузі, у 30 років, а Юрій Яремчук захистив докторську дисертацію з кібербезпеки, що теж належить до ІТ-галузі, у 40 років, нині вони обидва є достойними претендентами на посаду ректора після 2020 року, тож колективу нашого університету буде з кого обирати.

Але не факт, що у ректорських перегонах 2020 року візьмуть участь лише ті претенденти, які взяли участь у ректорських перегонах 2015 року.

Цілком можливо, що як претенденти на посаду ректора участь у виборах 2020 року візьмуть і такі достойники, як професор Олександр Васілевський, який у нинішньому році змінив професора Олександра Романюка на посаді проректора з навчальної роботи, професор Сергій Павлов, якого призначив на посаду проректора з наукової роботи ректор Володимир Грабко у 2010 році одразу після того, як сам став ректором, та професор Андрій Поляков, який нещодавно посів посаду завідувача створеної лише у минулому році в нашому університеті військової кафедри, обіймаючи до цього посаду професора кафедри автомобілів та транспортного менеджменту.

Але, скоріш за все, професор Олександр Васілевський, якому у 2020 році виповниться ще тільки 40 років, брати участі у ректорських перегонах 2020 року не буде, а працює проректором з навчальної роботи 10 років ще й при тому ректорі, якого буде обрано у 2020 році, і як найбільш досвідчений претендент, у якого на день виборів у 2030 році буде уже 12-річний досвід роботи першим проректором, матиме найвищий шанс вийти з цих ректорських перегонів переможцем.

Тож, скоріш за все, змагатимуться на ректорських перегонах між собою і виборюватимуть право стати рек-

тором нашого університету у 2020 році, навіть в разі участі у цих перегонах ще якихось претендентів, лише Віталій Мокін, Сергій Павлов, Андрій Поляков і Юрій Яремчук.

Тож нинішньому нашому ректору, професору Володимиру Грабку потрібно уже зараз визначитись, кого він хотів би бачити своїм правонаступником і протягом тих двох років, які він ще обійматиме посаду ректора, поступово вводити цього правонаступника у курс ректорських справ, аби після виборів тому не довелось починати усе з нульового рівня тих керівних знань, які ректор знати зобов'язаний для того, щоб очолюваний ним університет був успішним.

А закінчити цей аналіз я хочу поясненням тим, хто вважає, що, оскільки нещодавно, уже за новим законом про вищу освіту, на ректорські посади, які вони посідали, переобрались і ректор КНУ імені Тараса Шевченка, професор Губерський, і ректор НТУУ «КПІ», професор Згуровський, і ректор ВНМУ, професор Мороз, і ще ціла низка ректорів інших університетів зі статусом національного, то ще на один термін обиратись буде дозволено і нашому ректору, професору Володимиру Грабку.

А справа у тому, що усі вищеназвані ректори, окрім нашого ректора, професора Володимира Грабка, передостанній раз обирались на свої ректорські посади до серпня 2014 року, тобто до вступу в силу Закону України «Про вищу освіту», а тому, згідно з нормою цього закону, вони мали право обиратись ще раз, яке вони і використали – хто у 2017-му, а хто і у 2018-му році, оскільки перед цим вони обирались на 7 років – хто у 2010-му, а хто у 2011-му роках.

На жаль, нашого ректора, професора Володимира Грабка, який теж обирався на посаду ректора у 2010 році, через те, що він був моїм учнем і соратником, тобто, учнем і соратником радника прем'єр-міністра Юлії Тимошенко, міністр Дмитро Табачник призначив на посаду ректора, не до кінця йому довіряючи, не на 7, а лише на 5 років, а тому Володимир Грабко, у якого термін обрання

завершився у 2015 році, тобто уже після вступу в силу нового закону про вищу освіту, своє право обиратись згідно з відповідною нормою цього закону ще раз використав у 2015 році. Тож, хоч ми усі до нашого ректора уже звикли, і в разі, якби йому дали право обиратись ще раз, звичайно ж проголосували б за нього так, що він отримав би перемогу уже в першому турі виборів, набравши більше 50% голосів, але йому вже в участі у виборах 2020 року, згідно з вимогами закону про вищу освіту, буде відмовлено, а точніше, він у них участі брати не буде. А тому я завершу ці роздуми тими ж словами, з яких і почав – а хто наступний?

Враження від поїздки до Києва у листопаді 2018 року

У середу 14 листопада о 16-й годині 43 хвилини «Подільським експресом» я виїхав із Вінниці до Києва, аби наступного дня зранку взяти участь в методологічному семінарі, а у п'ятницю 16 листопада взяти участь у Загальних зборах Національної академії педагогічних наук України, одним із 15 академіків-засновників у 1992 році якої є і я.

По дорозі до Києва я продовжив читати художній вивір Ірени Карпи «Піцца. Гімалаї», який починав читати ще під час попередньої поїздки до Києва для участі у Загальних зборах НАПН України рік тому, але кинув, не дочитавши, оскільки не зміг адаптуватись до тієї кількості матюків, яким була пересипана кожна сторінка тексту цієї книги. Але, оскільки ця книга притягувала до себе дуже яскравим описом пригодницької подорожі головної героїні по Гімалаях, то я вирішив подолати в собі відразу до матюків на сторінках книги і дочитати її до кінця. Для цього мені якраз і вистачило трьох годин подорожі з Вінниці до Києва «Подільським експресом» у середу та двох годин подорожі з Києва до Вінниці поїздом «Інтерсіті» у п'ятницю. Зіставляючи негатив від використання значної кількості матюків при передачі емоцій головної героїні з

позитивом від ознайомлення з цікавим описом її пригодницької подорожі в Гімалаях, пересипаним невідомими мені раніше екскурсами в історію країн, які межують між собою в цих горах, я дійшов висновку, що книжку таки варто було дочитати до кінця.

Оскільки я уже згадав про поїзди, якими їхав із Вінниці до Києва та назад, то одразу ж зупинюсь на двох цікавих враженнях від перебування у цих поїздах.

У «Подільському експресі» мене вразило те, що за три години, проведені у цьому поїзді, я не почув жодного російського слова, навіть під час посадки і висадки пасажирів, які завжди супроводжуються потоками словесних звернень і перемовин – усі навколо розмовляли виключно українською мовою. І це при тому, що половину вагона займав 9-й клас якоїсь київської школи, який повертався додому з туристичної поїздки, а другу половину вагона займали впереміш вінничани, хмельничани і кияни, які або їхали у відрядження, або повертались з відрядження додому. У минулі поїздки – навіть ще рік тому – цим же поїздом до Києва я такої україномовної одностайності пасажирів не спостерігав, а тому, що б хто не говорив, а українська мова навіть без адміністративного примусу з кожним днем стає в Україні усе більш домінантною.

А стосовно поїзда «Інтерсіті», то хочеться відзначити, що поїздка в ньому доставила задоволення – і від того, що віз він швидко, і від того, що в ньому було тепло, і від того, що він був яскраво освітлений, і від того, що обладнаний він був зручними кріслами для сидіння, і від того, що їхав я у ньому, не відчуваючи, що їхав, а те, що їхав, було видно лише за тим, як за вікном змінювався пейзаж, і від того, що обслуговування стюардами було не гіршим від того, що я мав, коли літав кудись за кордон престижними авіарейсами.

Пленарне засідання методологічного семінару на тему «Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи», робочу президію якого склали Президент НАПН України, академік Василь Кремень, перший віце-президент НАПНУ, акаде-

мік Володимир Луговий, віце-президент НАПНУ і він же директор Інституту педагогіки НАПНУ, член-кореспондент Олег Топузов і організатор цього семінару академік-секретар відділення професійної освіти та освіти дорослих НАПНУ, академік Неля Ничкало, відбулося з 10-ї до 13-ї години у четвер в актовій залі Інституту педагогіки НАПН України. З основною доповіддю на тему «Розвиток освіти дорослих: сучасні реалії, тенденції і перспективи» цікаво виступила директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член-кореспондент Лариса Лук'янова. В обговоренні цієї доповіді взяли участь 12 провідних вчених академії. Зі змістом доповіді і цих виступів можна ознайомитись у збірнику матеріалів семінару, який передано в Національну педагогічну бібліотеку імені Василя Сухомлинського.

А з 14-ї до 17-ї години працювали 5 секцій цього семінару, в одній з яких – секції № 1 «Освіта дорослих в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів» – відпрацював в залі засідань Президії НАПНУ і я. Із двох десятків заслуханих доповідей найбільше цікавої для мене інформації я почерпнув із доповіді на тему «Засади системної організації простору освіти дорослих», яку виголосив перший віце-президент НАПН України, академік Володимир Луговий за співавторства г.н.с. Інституту вищої освіти НАПНУ Жаннети Таланової, та з доповіді на тему «Доросла людина у віртуальному освітньому просторі», яку виголосила завідувач лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПНУ, академік Марина Смульсон

Ранок п'ятниці 16 листопада розпочався із засідань Відділень НАПН України. Я, звичайно ж, попрацював у Відділенні вищої освіти, в якому разом зі мною відпрацював ще один представник нашого університету – член-кореспондент Роман Кветний.

А після завершення роботи відділень в актовій залі Інституту педагогіки НАПНУ відбулися Загальні збори академії. З основною доповіддю: «Проблеми модернізації змісту освіти в умовах реформування української школи»

виступив академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПНУ, академік Олександр Ляшенко. В обговоренні доповіді взяли участь більше десяти членів академії, котрі внесли низку доповнень до проєкту рішення зборів, яке було підтримане голосуванням.

Завершилися Загальні збори НАПН України виборами одного почесного академіка та двох іноземних членів, зокрема одного з нашого відділення, а також зверненням Президента НАПНУ, академіка Василя Кременя до усіх присутніх активніше представляти отримані наукові результати у виданнях, що входять до відомих у науковому світі міжнародних наукометричних баз, і обов'язково тим, хто ще не має персональних сторінок в наукометричній базі Google Scholar, створити такі персональні сторінки, на кожному з яких сама база буде підтягувати усі авторські персоніфіковані публікації, демонструючи усьому світу у такий спосіб творче надбання автора сторінки.

Оскільки така сторінка мною уже давно створена, то я вирішив подивитись, як вона виглядає саме зараз. Я увійшов в Google на сайт Scholar Академія і переконався, що у цій наукометричній базі я виглядаю непогано, бо маю 1126 посилань інших авторів на мої публікації та h-індекс Гірша на рівні 14 з переходом на рівень 15 після того, як ще одна моя робота отримає 15-е посилання, оскільки інших 14 робіт по 15 посилань уже мають.

А в кулуарах я довідався, що, виявляється, колишній член-кореспондент НАПН України і він же колишній перший заступник міністра освіти і науки України Євген Суліма, якого у минулому році наша академія вивела зі своїх рядів, подав до суду і намагається за допомогою суддів відновити своє членство в НАПН України, незважаючи на те, що він переїхав після Революції на Майдані до Москви і нині працює професором в одному з московських університетів та претендував на обрання до Російської академії наук, що підтверджує його нинішнє російське громадянство, оскільки документи від бажаючих обратись до Російської академії наук приймалися лише від громадян Росії. Побачимо, що скаже суд.

Після завершення Загальних зборів НАПН України, їдучи трамваєм до вокзалу, я зі здивуванням помітив біля вокзалу серед інших «євроблях» наш вітчизняний Ланос на європейських номерах, і, само собою, виникло риторичне запитання: «Невже для того, щоб придбати Ланос, який і в Україні коштує недорого, потрібно було їхати до Європи, отримувати там єврономер і транзитом приганяти цю, тепер уже «євробляху» до України?»

Повернувшись до Вінниці і зранку 17-го листопада зайшовши до свого університетського кабінету, я з радістю відчув, що температура в кабінеті підвищилась, що означало, що за моєї відсутності наш корпус таки підключили до теплопостачання. Глянувши на термометр, що висить біля дверей, я переконався, що це так, бо термометр показував уже 12 градусів, що було на 2 градуси вище тієї відмітки, на якій він зупинився в день мого від'їзду до Києва.

До речі, у тому, що тепло не подавалось в корпуси до середини листопада, немає вини ректора, адже йому дають «одним куском» і оплату за комунальні послуги, і зарплату викладачів, тож, якщо «цей кусок» виявляється міністерством обрізаний, а зарплата є статтею захищеною, тобто такою, за невиплату якої можна і під суд піти, то ректору, аби звести до кінця року фінансові кінці з кінцями за наявності 9 корпусів з енергоємним лабораторним обладнанням, доводиться економити на теплопостачанні корпусів навіть у холодну пору.

І я не думаю, що у міністерстві, яке виділяє кошти кожному ЗВО на забезпечення його життєдіяльності, не розуміють, що залишаючи ці заклади недофінансованими, через що студенти змушені в холодну пору мерзнути в холодних аудиторіях, вони перекреслюють усі потуги колективів вищих шкіл з профорієнтації, оскільки майбутні абітурієнти від студентів знають про холод в аудиторіях регіональних вишів в холодну пору і навряд чи принесуть влітку свої заяви на вступ у ці виші.

Тож у мене складається враження, що недофінансування регіональних університетів є ще одним важелем, за до-

помогою якого міністерство, наряду з загальнодержавними конкурсними прохідними балами на кожну зі спеціальностей, намагається «поховати» більшу частину регіональних вишів, нестоличність яких і так має більший вплив на абітурієнтів, ніж унікальність тих регіонально прив'язаних спеціальностей, за якими добру підготовку можна отримати лише у відповідних регіональних вишах, в яких зосереджені кращі викладачі з цих спеціальностей. І не розуміти, що наслідком цього «поховання» регіональних вишів стане стрімке зниження освіченості української нації і прищвищення виїзду молоді за кордон в пошуках вищої освіти і кращого життя, наше міністерство теж не може. А якщо розуміє, то чому сприяє цьому? Після постановки цього запитання нічого не залишається, як поставити крапку у цій розповіді.

Ось на цій невеселій ноті я і завершу свою розповідь про поїздку до Києва.

А що цікавого в американців на президентській стежі?

31 грудня 2018 року в нашій країні розпочалася чергова президентська виборча кампанія, перший тур якої завершиться 31 березня 2019 року скороченням числа претендентів на посаду президента України до двох, один із яких волею небайдужих членів суспільства, що прийдуть на виборчі дільниці у другому турі виборів, і стане шостим українським президентом.

Нині світовим взірцем свободи і демократії небезпідставно вважаються Сполучені Штати Америки, тому цілком слушним буде поцікавитись, як довго тримають своїх президентів на посаді небайдужі американці.

Сполучені Штати Америки стали незалежною державою у 1789 році, і першим президентом США було обрано Джорджа Вашингтона, який почав розбудовувати органи управління цією державою за канонами демократії Стародавнього Риму, де одночасно уживались демократичні

принципи управління вільними римлянами з працею рабів, в ряди яких вливались усі ті, хто програв битви з римськими легіонами і потрапляв в число полонених.

Рабами ж у США стали усі ті чорношкірі невільники, які були захоплені ще британськими та французькими колонізаторами під час їх завоювань територій і племен в Африці і вивезені кораблями до їх американських колоній для рабської праці на плантаціях, власниками яких були або британці, або французи, котрі землі під ці плантації або захопили силою, або скупили за безцінь у корінних аборигенів Північної Америки.

Співіснування свободи і демократії для білих з рабством для чорношкірих тривало в США до 1861 року, в якому розпочалася громадянська війна між демократичними Північними та рабовласницькими Південними штатами США, що розгорнулася під прапором встановлення рівних прав для усіх громадян цієї держави незалежно від кольору шкіри та країни походження. Президентом США у цьому році став Авраам Лінкольн, під керівництвом якого армія Північних штатів розгромила армію Південних штатів, і в країні запанував мир, а усі її громадяни отримали рівні права.

Авраам Лінкольн став 16-им президентом США, тож ті 15 президентів, які 72 роки керували країною до нього, перебували на президентській посаді в середньому 4,8 року, причому деякі з них правили усі 8 років, дозволених двома термінами обрання, а деякі не правили країною навіть до кінця одного 4-річного терміну внаслідок того, що дочасно померли від хвороби чи були застрелені кілерами, найнятими політичними опонентами.

У 1933 році 31-им президентом США було обрано Франкліна Рузвельта, тож ті 30 президентів, які 144 роки від дня проголошення незалежності керували країною до нього, перебували на президентській посаді з аналогічних причин в середньому теж 4,8 роки. Як бачите, шановні читачі, американці не намагались кожному обраному президенту надавати можливість відпрацювати на своїй поса-

ді усі 8 років, дозволених з розподілом на два терміни конституцією, а в середньому кожен президент США відпрацював у цей період на 0,2 року менше за одну 5-річну каденцію президента України.

І лише в перерахунку на 232-річний термін від дня проголошення незалежності США – це за умови, що нинішній 45-й президент США Трамп відпрацює до кінця свій 4-річний термін обрання, тобто відпрацює до кінця 2020 року, – протягом яких цією країною керували 45 президентів, середній термін перебування на посаді президента США підвищиться до 5,1 року. І це підвищення зумовлене у першу чергу тим, що Рузвельт через початок другої світової війни керував країною (як виняток) більше 12 років.

Другою особливістю американської історії є те, що майже кожний новий президент США, який, як правило, обирався з опозиційних до чинної влади політиків, призначав нового Генерального прокурора, котрий за допомогою суду присяжних, кожний 12-осібний колектив яких було дуже важко підкупити, відправляв до в'язниці усіх тих можновладців із попередньої владної когорти, які розкрадали бюджетні кошти, або дії яких під час перебування при владі були просякнуті корупцією. І це, по-перше, сприяло очищенню владних кабінетів від чинних можновладців, які бажали незаконно пожитись за рахунок платників податків, а по-друге, відбивало охоту у тих претендентів, хто мав нахил до нечесного ведення справ, поповнювати ряди нових володарів владних кабінетів. Ось чому США і стали взірцем свободи, демократії і достатку для інших країн.

Тож громадянам України, обираючи 6-го президента держави, варто взяти до уваги і досвід країни, яка для усього світу задає стандарти свободи, демократії.

Постскриптум. Після того, як я розмістив на своєму сайті роздуми під заголовком: «[А що цікавого в американців на президентській стезі?](#)», пролунав телефонний дзвінок від одного з читачів сайту, який вирішив, що я помилився, назвавши Франкліна Рузвельта 31-им президентом США, бо в «Большой Советской Энциклопедии» він названий 32-им президентом США.

Оскільки я писав свої роздуми, спираючись на президентську хронологію США, то вирішив розібратись, чому вона не збігається з радянською.

І я з'ясував таке. У 1885 році президентом США було обрано Клівленда, який керував країною до 1889 року і в американській президентській хронології отримав статус 22-го президента США. Але у 1889 році Клівленд програв вибори Гаріссону, який став 23-ім президентом США і керував країною у чотирирічний період з 1889 по 1893 роки. Однак на президентських виборах 1893 року перемогу отримав знову Клівленд, який керував країною ще 4 роки – з 1893 по 1897 рік. Тож в американській президентській хронології Клівленд так і залишився 22-им президентом США з приписом, що дозволені 8 років на посаді президента він відпрацював не підряд, а у два терміни – 1885–1889, 1893–1897 роки – з перервою в період з 1889 по 1893 роки.

Чим запам'ятається 2018 рік?

Сьогодні на календарі уже 30 грудня 2018 року, тож настав час озирнутись назад, аби визначитись з тим, чим же цей рік увійде в історію на рівні країни, рідного університету та кола близьких мені людей, виходячи, звичайно ж, з моєї особистої оцінки важливості тих подій, які я спробую вплести в цю суб'єктивно-орієнтовану історичну канву.

І почну я свій огляд подій року з першого з наведених вище рівнів, тобто, з рівня кола близьких мені людей, центром якого сам я і є, а тому моя розповідь розпочнеться з характеристики тих подій у моєму житті, що мали місце протягом 2018 року, про які забути або не хочеться, або не вдасться.

Протягом року в межах повної професорської ставки я успішно виконував обов'язки професора кафедри системного аналізу, комп'ютерного моніторингу та інженерної графіки (САКМІГ) на 0,5 ставки та професора кафедри відновлювальної енергетики та транспортних електричних систем і комплексів (ВЕТЕСК) – теж на 0,5 ставки,

читаючи лекції та проводячи практичні заняття з дисципліни «Основи науково-дослідної роботи» майбутнім бакалаврам спеціальності 124, читаючи лекції та проводячи практичні заняття з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» майбутнім магістрам спеціальностей 126 та 141, а також керуючи підготовкою дисертацій 5 аспірантами і викладаючи їм дисципліну «Математичні моделі процесів в динамічних об'єктах та методи їх ідентифікації»

Цю оплачувану діяльність я протягом року суміщав ще й з виконанням на громадських засадах обов'язків головного редактора фахового наукового журналу «Вісник Вінницького політехнічного інституту», який мною ж і заснований ще у 1993 році, та виконуючи експертні оцінки кандидатських і докторських дисертацій у двох спеціалізованих вчених радах при нашому університеті, членом яких я є з дня заснування мною ж однієї з них у 1990 році та другої у 1996 році.

Нагадаю, що докторську дисертацію у 1984 році я захистив у Київському політехнічному інституті одразу за двома науковими спеціальностями: 05.13.01 – технічна кібернетика та теорія інформації і 05.13.07 – автоматичне керування в електроенергетиці, що разом з відповідними публікаціями дає мені право працювати в межах повної професорської ставки одночасно на двох кафедрах, одна з яких готує фахівців з ІТ-спеціальностей, а друга – з електротехнічних систем і комплексів, а також бути членом двох спецрад, одна з яких здійснює експертизу дисертацій зі спеціальностей ІТ-галузі, а друга – з електричної інженерії.

На мій погляд, мою професорську діяльність у 2018 році можна оцінити позитивно, оскільки, по-перше, не так уже й багато професорів в нашій країні (та і в світі) в 75 років від народження здійснюють її, подібно мені, у повному обсязі і не перекладаючи на плечі своїх учнів навіть в деталях, а по-друге, звітуючи в кінці року я подаю до захисту одразу дві кандидатські дисертації, виконані під моїм науковим керівництвом, одна з яких, що присвячена синте-

зу та ідентифікації еквівалентних математичних моделей багатовимірних динамічних об'єктів, прийнята до захисту у нашому університеті за науковою спеціальністю 01.05.02 – математичне моделювання та обчислювальні методи з ІТ-галузі, а друга, що присвячена розробленню методики підготовки фахівців з вищою технічною освітою з використанням ідеології дуальності, прийнята до захисту у Вінницькому державному педагогічному університеті за науковою спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. До речі, остання дисертація буде уже 5-ю підготовленою під моїм науковим керівництвом в рамках науково-дослідної лабораторії проблем вищої школи, що функціонує у нашому університеті під моїм патронатом як академіка Національної академії педагогічних наук України, виконуючи дослідження за планами, які щороку затверджуються президією цієї академії, та переконуючи наукову спільноту, що і сьогодні я маю чим підтверджувати свій статус академіка НАПН України. Та й 7 наукових статей, серед ключових співавторів яких фігурую і я, та дві монографії, серед співавторів яких фігурую і я, одна з яких – за матеріалами досліджень, виконаних і захищених моїм аспірантом під моїм безпосереднім науковим керівництвом, – побачила світ влітку, а друга – за матеріалами досліджень, виконаних і захищених ще одним моїм аспірантом і теж під моїм безпосереднім науковим керівництвом, – пройшла рецензування, у жовтні отримала гриф на Вченій раді університету і в листопаді передана в типографію для друкування, теж додають позитиву в оцінку моєї професорської діяльності у році, що завершується. І електронний варіант практикуму для самостійного вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» в ранзі навчального посібника, який побачив світ на моєму персональному сайті та сайті кафедри у кінці весни, теж вносить свою лепту в позитивну оцінку моєї професорської діяльності у 2018 році.

А завершити розповідь про свою професорську діяльність у 2018 році я хочу інформацією про те, що у жовтні до тих двох аспірантів молодших курсів, що у мене зали-

шилися, приєдналися ще двоє аспірантів першого курсу, які успішно склали вступні іспити і стали переможцями конкурсного відбору. Тож рік закінчую я, маючи 4 аспірантів – двох за науковою спеціальністю 141 – електроенергетика, електротехніка та електромеханіка по кафедрі ВЕТЕСК та двох за науковою спеціальністю 124 – системний аналіз по кафедрі САКМІГ.

Важливою віхою у моєму житті у 2018 році стало те, що за рішенням Вченої ради університету мій портрет було розміщено в Галереї довічної слави, в якій у нас знаходяться портрети лише тих із числа провідних працівників нашого вишу, хто вніс в розвиток університету щось настільки важливе, вагоме і оригінальне, якого не можна досягнути простим виконанням професорських обов'язків, яким би старанним це виконання не було. До розміщення мого у цій Галереї красувались одинадцять портретів, тепер їх стало дванадцять.

Чого мені не вдалося досягнути з бажаного і у попередні роки і у 2018 році – це вговорити професора Романюка у бутність його перебування на посаді першого проректора, якої він позбувся в середині року, підписати протокол рішення Вченої ради університету від 8 вересня 2010 року, яка проходила під його головуванням, оскільки я цього дня за наказом міністра Дмитра Табачника уже перестав бути ректором університету, а професор Грабко ним ще не став, оскільки наказ про те, що приступає до виконання обов'язків ректора він видав лише наступного дня, повернувшись із Києва. А Вчена рада університету на тому засіданні навіть за моєї відсутності і появи в назві моєї посади префіксу «екс» одноголосно проголосувала за те, щоб присвоїти мені звання «Почесний ректор», на що я, як такий, що відпрацював ректором не менше 10 років, мав право згідно з відповідним положенням чинного тоді Закону України «Про вищу освіту». Тепер же, коли професор Романюк перестав бути проректором, він уже навіть мовби прозрів, набрався сміливості і в пориві вдячності за те, що саме я, як голова спецради, сприяв захисту його докторської дисертації, і що саме я, як ректор універ-

ситету, призначив його першим проректором, уже підписати цей, складений абсолютно законно, протокол не зможе, і я уже назавжди залишусь не «почесним ректором», а лише одним із ексректоров ВНТУ.

Звичайно, хтось із моїх друзів чи колег може задатись запитанням, чому я нічого не розповідаю про науковий доробок у 2018 році моїх синів – Віталія та Олександра, кожен із яких є доктором технічних наук, професором, завідувачем кафедри та членом спецрад із захисту кандидатських і докторських дисертацій та входить до мого найближчого оточення. Але моя відповідь буде дуже простою – обидва мої сини є самодостатніми науковцями і авторитетними професорами, які мають свої сторінки у соціальній мережі фейсбук як на індивідуальному рівні, так і на рівні очолюваних ними колективів, а тому мені уже не пристало розповідати за них про їхні успіхи – вони це зможуть викласти на своїх сторінках самі і саме так, як вважатимуть за потрібне. Я ж, зі свого боку, обмежусь лише однією фразою на їх адресу – я ними пишаюсь – і не лише тому, що молодший з них, Олександр, на громадських засадах виконує функції заступника голови Українського відділення Всесвітнього інституту інженерів-електриків ІЕЕЕ та у 2018 році отримав стипендію Кабінету Міністрів України із фонду підтримки молодих перспективних вчених, а старшого із них, Віталія, обрано Головою Басейнової ради Південного Бугу, який тече по території 7 областей України, а тому ефективно координувати її роботу з найбільшою користю для усіх областей може лише людина, яка поєднує в собі задатки і вченого, здатного знаходити розв'язки проблем, що виникають в процесі використання вод цієї річки, та менеджера, здатного організувати втілення цих науково обґрунтованих рішень в життя.

Але, залишаючи за моїми синами право самим розповідати про свої успіхи, досягнуті у 2018 році, я не відмовлю і собі в праві на своїх сторінках повідомити, що саме у цьому році мій старший онук Юрій, який народився в сім'ї мого молодшого сина Олександра у той же самий

день січня, що і я, але через 65 років, і який навчався до 4 класу включно за місцем проживання у звичайній міській школі, завдяки перемозі у міському конкурсі з математики, що проводився серед учнів 4-их класів, був зарахований до 5-го класу знаменитої Вінницької фізико-математичної гімназії № 17, яку в різні часи закінчили і його батько Олександр, і його дядько Віталій, і його бабуся, коли її ще називали просто Танею. І уже через два місяці після кооптування Юрія Мокіна у свої ряди фізматгімназія не пошкодувала про це, оскільки він став переможцем міського конкурсу з англійської мови, що проводився серед учнів 5–6 класів.

А тепер я перейду на рівень рідного університету, керував яким я з 1989 по 2010 рік включно протягом 21 року і, прийнявши у вигляді Вінницького політехнічного інституту, спочатку реорганізував його у 1994 році у Вінницький державний технічний університет, а потім зумів організувати колектив на підняття усіх показників до такого рівня, що президент України Леонід Кучма, ознайомившись з університетом у 2003 році під час відвідин Вінниці, визнав його одним із кращих в Україні і видав указ про присвоєння нашому університету статусу «національний» та перейменування у Вінницький національний технічний університет. Тож зрозуміло, що я, як ніхто інший, зацікавлений у тому, щоб наш ВНТУ і після складення мною ректорських повноважень лише процвітав і піднімав свій імідж усе вище і вище.

Як на мій погляд, у 2018 році наш університет вписав у свою історію дві позиції історичного значення – це створення на площах факультету електроенергетики та електромеханіки Подільського технічного ліцею, до якого Вінницька обласна державна адміністрація зібрала найбільш талановитих учнів з усієї області, починаючи з 8-го класу, та офіційне відкриття військової кафедри, яка з бажаних із числа студентів нашого університету готуватиме лейтенантів для технічних служб військових аеродромів.

Характерною особливістю військової кафедри у ВНТУ стало те, що вона гостинно відкрила свої двері не лише

для хлопців, а й для дівчат, тож нині в коридорах нашого університету можна зустріти на перервах немало студенток у військовій формі.

Що ж стосується Ліцею, то якщо його випускники вступатимуть до нашого університету хоча б процентів на 50, то це буде добре не лише для них, але і для нас. Але якщо ми з них лише будемо формувати елітних абітурієнтів для столичних університетів, то від того, що ми рано чи пізно віддамо під їх класи, кількість яких щороку нарощуватиметься, половину корпусу, збудованого на три чверті за кошти Міністерства енергетики (до мене) і на одну чверть за рахунок коштів Мінвузу (уже завдяки мені), то радості це нам з кожним роком приноситьиме усе менше і менше, адже, якби ці вундеркінди отримували середню освіту, закінчуючи свої сільські і селищні школи, то не менше половини їх, скоріш за все, усе-таки стали б студентами саме нашого університету.

Заслуговує на те, щоб бути згаданим у позитивному ракурсі у підсумковому огляді року і той факт, що, не зважаючи на перетворення міністерством системи відбору абітурієнтів університетськими приймальними комісіями у систему «зазивання» студентів для документального оформлення їх побажань, наш нестоличний ВНТУ (завдяки високому іміджу) зумів набрати на перший курс більше 1000 абітурієнтів за усією ліцензованою нам номенклатурою спеціальностей, що сприятиме і збереженню професорсько-викладацького складу університету. і формуватиме перспективи зростання.

Характеризуючи події 2018 року, не можна не згадати і той факт, що саме у цьому році на 95-му році від народження пішов з життя наш другий ректор професор Кузьмін Іван Васильович, який керував Вінницьким політехнічним інститутом майже 13 років у період з 1976 по 1989 роки, доклавши чимало зусиль до розбудови сучасного політехнічного інституту, який став самостійним вишем лише у 1974 році, перебуваючи до цього в статусі Вінницького філіалу Київського політехнічного інституту – філіалу, який, у свою чергу, був розбудований першим

ректором ВПІ, професором Кігелем, котрий керував нашим вишем від року заснування, а це було у 1960 році, – у вигляді загальнотехнічного факультету Київського інституту інженерів харчової промисловості з наступною передачею до складу Київського політехнічного інституту і будівництвом перших двох навчальних корпусів під документальним прикриттям з дозволу місцевої влади у вигляді школи робітничої молоді.

Ну і завершу я свою розповідь оцінкою найважливіших подій на рівні країни, оскільки як народний депутат Верховної Ради УРСР 12-го скликання, який 24 серпня 1991 року проголосував за створення незалежної української держави, маю на це моральне право на правах одного з її засновників – і це право залишиться за мною назавжди, не зважаючи навіть на те, що, не будучи підтриманим усіма членами опозиційної «Народної ради», я програв у другому турі виборів Леоніду Кравчуку, підтриманому комуністичною «групою 239», посаду Голови Верховної Ради УРСР 12-го скликання і трошки «недоотягнув» до посади прем'єр-міністра України на старті її незалежної ходи, бо в списку претендентів на цю посаду стояв четвертим і до розгляду моєї кандидатури черга не дійшла, оскільки переміг тоді Леонід Кучма, який в цьому списку стояв третім, і саме його кандидатура була поставлена на голосування після провальних голосувань щодо Фокіна і Следнева, котрі в списку кандидатур на посаду прем'єр-міністра посідали, відповідно, перше та друге місця.

Звичайно, усі ви, мої читачі, зараз очікуєте, що я почну з дифірамбів «томосу». І я дійсно вважаю надання Українській православної церкві автокефалії подією епохальною, оскільки вища православна церковна влада у Константинополі нарешті скасувала підпорядкованість Московському патріархату Української православної церкви Київського патріархату, це звільнило її від васальної залежності від Російської православної церкви, що в період конфронтації з Росією, котра підтримує сепаратистів Донбасу, має не лише важливе релігійне, а й важливе політичне та оборонне значення. Але я не вважаю за доцільне до-

магались перейменування Української православної церкви Московського патріархату в Російську православну церкву в Україні, адже збереження слова «Московський» в підпорядкуванні цієї церкви і так однозначно вказує чиїм васалом вона є. А наявність багатьох конфесій в державі я вважаю благом, бо багатоконфесійність в релігії – це аналог багатопартійності у політиці. І так, як і при багатопартійній політичній системі будь-хто, кому перестали подобатись ідеї чи політичні лідери якоїсь партії, має можливість перейти під знамена іншої партії, так і при багатоконфесійній релігійній системі будь-хто, кому перестали подобатись ідеї чи релігійні лідери якоїсь конфесії, має можливість перейти до іншої релігійної конфесії – це і є свобода, це і служить запобіжником від встановлення політичної чи релігійної диктатури, за якими маячать розстріли і Гулаг для політичних опонентів та спалювання на вогнищах чи знищення за допомогою вибухівки єретиків.

На жаль, на державному рівні я не знайшов більше подій, які можна було б поставити у ряд історичних, оскільки навряд чи до таких подій історичної ваги можна віднести затримання росіянами наших воєнних катерів з їх екіпажами при спробі пересікти без дозволу російських прикордонників Керченської протоки або оголошення воєнного стану в прикордонних областях, який нічим не відрізнявся від повсякденного стану, або отримання чергового траншу від МВФ, задля чого уряду довелось піти на підвищення тарифів на газ для населення, що тих громадян України, котрі для виживання змушені оформляти субсидії, зробило безправними, а представників середнього класу перетворює на бідняків, які після сплати вартості усіх інших комунальних послуг, підвищення яких теж не забарилось, уже не здатні накопичити грошей не лише на літній сімейний відпочинок в Туреччині чи Єгипті, але і на забезпечення пристойного повсякденного життя.

Не отримав 2018 рік, на жаль, статус переломного в історичному плані і у питаннях боротьби з корупцією, оскільки, незважаючи на звучні позбавлення депутатської

недоторканності окремих народних депутатів, в котрих виявили забагато майна чи грошей, не нажитих чесними заробітками, та звучні арешти окремих високих посадовців за підозрою в корупційних діях, жодної з цих справ до винесення вироку судом доведено не було, а після зіткнення «лобами» директора НАБУ та антикорупційного прокурора уже навряд чи ці справи взагалі до суду дійдуть хоч коли-небудь. До речі, я вважаю, що в Україні корупції не більше, ніж в інших пострадянських країнах, і набули ми статусу найбільш корумпованої держави з цієї когорти країн лише тому, що наші борці з корупцією є найбільш голосистими і друкують найбільше матеріалів з цієї тематики порівняно з тим, що проголошується і друкується в засобах масової інформації в інших країнах.

Тож не дивно, що статус найбільш яскравих подій історичної ваги для України ще до завершення 2018 року набули оголошення рейтингів кандидатів у президенти України, вибори якого відбудуться 31 березня 2019 року, та оголошення 31 грудня 2018 року про початок президентської передвиборчої кампанії, який одночасно стане і початком зливу у ЗМІ та соціальні мережі потоків бруду на кожного з тих, хто зареєструється кандидатом у президенти – бруду, який уже не один місяць ллється на тих, про кого є догадки, що він висуватиме свою кандидатуру. А оскільки претендентів буде багато, то і бруду на них буде вилито море.

Сьогодні кожний небайдужий намагається через ЗМІ і соціальні мережі довести, що саме той кандидат, якого підтримує він, є найбільш достойним бути наступним українським президентом. І все було б добре, якби не масове обливання брудом цим небайдужим усіх інших кандидатів. А оскільки один із кандидатів обов'язково стане президентом, то, фактично, кожен небайдужий ще до обрання когось із кандидатів президентом уже внесе свою лепту в компрометацію майбутнього українського президента, даючи привід сумніватись у розумності народного вибору та розумності самого народу. Але народ є таким, яким він є. І складається він і з груп бідних людей, які реагують на

«гречку», і з груп, які хочуть бачити на президентській посаді у першу чергу «свого» за місцем проживання чи за статками, і з груп, які вірять, що олігархом можна стати, не переступаючи ніколи і ні в чому «закон», і з груп, які складаються з активних «борців з корупцією», і з груп, які без відриву від дивана і домашнього ноутбука роздають усім поради, як захищати батьківщину від зазіхань ворогів, і з багатьох інших груп «по інтересах». А президентом стане симпатик лише однієї з цих груп, тож усім іншим групам заради розбудови незалежної України з прицілом на створення багатой і демократичної держави потрібно навчитись приборкувати свої негативні емоції і об'єднуватись навколо обраного, інакше ми як заїжджена платівка так і будемо повторювати свою попередню історію.

У Франції після першої революції спочатку стинали голови на гільйотині ворогам, потім на цій же гільйотині були відсічені голови і вождям цієї революції – і лише через 60 років після другої революції, яка уже не використовувала гільйотину як пристрій покарання, розпочалася розбудова демократичного суспільства. У США, які сьогодні є взірцем демократії і успіху, після проголошення незалежності ще 70 років існувало рабство – і лише після громадянської війни воно було скасоване, але ще років 50 після цієї війни усі (навіть цивільні) справи вирішувались не в судах і прокуратурах, а за допомогою кольта. Тож і українцям не слід очікувати, що з обранням наступного «найкращого» президента і наступної «чесної» Верховної Ради вони заживуть замож-но і щасливо – ні, до цього необхідно буде йти не один десяток років кільком поколінням. А нам – нинішнім громадянам України – потрібно набратись терпіння і крок за кроком сумлінною працею кожен на своєму місці забезпечувати поступ нашої держави до когорти успішних. Ось до цього я вас усіх, мої дорогі друзі і шановні опоненти, і закликаю та бажаю усім вам у наступному році добра в усіх його проєкціях!

Чому захист дисертації Оленою Косарук став важливою подією у моєму житті

30 січня 2019 року у спеціалізованій вченій раді Д 05.053.01 Вінницького державного педагогічного університету відбувся захист кандидатської дисертації Оленою Косарук, яка працює в Інституті інтеграції навчання з виробництвом Вінницького національного технічного університету і працювала над цією дисертацією під моїм науковим керівництвом, будучи аспіранткою без відриву від роботи за основною посадою.

Тема дисертації Олени Косарук «Професійна підготовка майбутніх фахівців інженерних спеціальностей на засадах інтеграції навчання з виробництвом», яку вона захищала за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, є однією з перших дисертацій в галузі педагогічних наук, в якій досліджено ефективність одного з варіантів ідеології дуальності, що планується до впровадження в Україні з 2020 року згідно з постановою Кабміну, затвердженою у грудні 2018 року.

Задля розуміння того, чому у цій дисертації подані матеріали, присвячені дослідженню ефективності ідеології дуальності, яку Міністерство освіти і науки України на виконання постанови Кабміну ще тільки збирається впроваджувати в життя, варто нагадати, що у нашому університеті, яким я керував з 1989 по 2010 роки, з дозволу Мінвузу УРСР, ця ідеологія підготовки фахівців була впроваджена в порядку експерименту ще у 1991 році після моїх відвідин тих трьох університетів Канади, які розпочали її впровадження ще у 1988 році, про що я розповідав у багатьох книгах моєї документально-публіцистичної серії, що налічує уже 14 томів.

І оскільки Олена Косарук була однією з тих, хто привезену мною із Канади ідеологію підготовки фахівців з вищою освітою, адаптував до українських реалій та розробляв методики її реалізації і досліджував ефективність в процесі впровадження, то їй і випало першою захищати кандидатську дисертацію за цією тематикою.

І слід відзначити, що захищалась Олена Косарук блискуче. Від її доповіді та відповідей на запитання 15 членів спецради, яку очолює академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Роман Гуревич, всі члени якої є докторами наук, професорами і навіть вчений секретар Алла Коломієць є доктором педагогічних наук, професором, я отримав естетичну насолоду і був гордий, що як науковий керівник є причетним до підготовки науковця такого високого рівня.

Високу оцінку дисертації та її захисту Оленою Косарук дали і перший опонент Анатолій Кузьмінський, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор із Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, і другий опонент Світлана Резнік, кандидат педагогічних наук, доцент із Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», і усі 7 докторів наук, професорів, що представляють у спецраді спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. А тому усі 17 членів спецради, що взяли участь в цьому її засіданні, одностайно проголосували за присудження Олені Косарук наукового ступеню кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04.

Для тих, хто знає, що під моїм науковим керівництвом написали і захистили свої дисертації уже більше тридцяти науковців, зокрема і п'ятеро за тематикою, присвяченою проблемам вищої школи, думаю, не зовсім зрозуміло, чому цей захист я відзначив як важливу подію у моєму житті, а тому для пояснення мені доведеться трішки поринути в історію.

Ще 15 років тому у бутність ректором Вінницького національного технічного університету у мене були нормальні дружні стосунки з професурою Вінницького державного педагогічного університету, багаторічним ректором якого на той час був професор Шунда. Дружність цих стосунків була зумовлена тим, що наші університети готували фахівців з вищою освітою зі спеціальностей, що не перетинались, а тому ми не були конкурентами навіть на ниві абіту-

рієнтів. І навіть коли ректором Вінницького державного педагогічного університету було призначено, а потім і обрано колективом Олександра Шестопалюка, який до цього працював спочатку начальником управління освіти Вінницької облдержадміністрації, а перед призначенням виконувачем обов'язки ректора ВДПУ уже працював заступником голови Вінницької облдержадміністрації з гуманітарної політики, мої стосунки з професурою ВДПУ продовжували ще деякий час залишатись дружніми, аж поки мені не стало відомо про недружній, щодо мене, вчинок, здійснений Олександром Шестопалюком у період його роботи на посаді заступника голови Вінницької облдержадміністрації.

А далі я дозволю собі заглибитись в історію ще глибше. У 2003 році після досягнення мною 60-ліття у зв'язку з тим, що під моїм керівництвом Вінницький державний технічний університет досяг за усіма показниками рівня, що давав право на статус національного, і отримав цей статус, ставши Вінницьким національним технічним університетом, Вчена рада університету ініціювала звернення до Вінницької обласної державної адміністрації, щоб та представила мене до нагородження орденом «За заслуги II ступеня», оскільки кавалером ордена «За заслуги III ступеня» я вже був – цей орден я отримав за те, що підняв Вінницький політехнічний інститут до рівня університету, що увійшов до двадцятки кращих університетів України і одним із перших після проголошення України незалежною державою підписав угоди про співпрацю з провідними університетами Європи та впровадив підготовку магістрів за європейськими стандартами ще у ті роки, коли про магістерську підготовку у нашій державі лише починали точитись розмови і не були розробленими ще навіть нормативні документи.

Документи про представлення мене до нагородження орденом «За заслуги II ступеня» були передані в канцелярію Вінницької облдержадміністрації і, як мені стало відомо, потрапили до заступника голови облдержадміністрації з гуманітарних питань Олександра Шестопалюка, який мав був їм дати хід уже від імені облдержадміністрації до ад-

міністрації президента України. Йшов час, відмовної відповіді з облдержадміністрації до університету не надходило, тож я вирішив, що моє представлення до нагороди орденом лежить десь в адміністрації президента. І, не дочекавшись нагородження протягом року, я для себе зробив висновок, що, мабуть, президент України вирішив, що уже надання університету статусу національного для ректора цього університету є достатньо високою нагородою, а тому відмовився нагороджувати мене ще й орденом. Тож я віднісся до ненагородження мене цим орденом з розумінням і нікуди ніяких запитів з цього приводу не робив.

Але через деякий час після призначення Олександра Шестопалюка виконувачем обов'язки ректора Вінницького державного педагогічного університету від помічника його наступника на посаді заступника голови облдержадміністрації я випадково дізнався, що новий заступник, перебираючи папки з діловими паперами, що дістались йому від попередника, знайшов серед папок з документами, яким не було дано ходу, і папку з представленням Вченої ради нашого університету до нагородження мене орденом «За заслуги II ступеня».

Як пояснив мені цей помічник, термін дії представлення вченої ради уже вичерпався, тож щоб дати йому хід, потрібно подавати нове представлення. Це мене обурило і здивувало, бо виходило, що тепер я сам маю звертатись до Вченої ради університету з проханням, щоб мене нагородили.

Звичайно ж, я не став цього робити, але, перш ніж поставити крапку у цій історії, поцікавився в одного з начальників відділів облдержадміністрації, з яким у мене були дружні стосунки, чому, на його думку, його колишній начальник Шестопалюк не дав ходу представленню мене до нагороди. І той мені відповів, що практика була такою – той, на кого приходило представлення до нагороди, повинен був сам особисто звернутись до Шестопалюка з проханням дати хід документам, і той формулював умови, на яких подальший хід документам забезпечувався. А оскільки я не приходив до Шестопалюка з прохан-

Чому захист дисертації Оленою Косарук став важливою подією у моєму житті

ням, то і документи на мене так і залишились лежати нерухомо в ящику його столу.

Звичайно, таке ставлення до мене з боку Шестоपालюка мене обурило, тож коли він звільнив з посади проректора ВДПУ Валерія Казьмірчука, а той через деякий час роздобув і опублікував в газеті документи, з яких випливало, що вчене звання доцента Шестоपालюк отримав у Тернопільській академії народного господарства з порушенням вимог нормативних документів, що потягнуло за собою і незаконність отримання ним, у подальшому, вченого звання професора, без наявності якого він не мав права йти на вибори ректора ВДПУ, то я ці документи опублікував також у своїй черговій книзі з моєї документально-публіцистичної серії. Тож після цього ми з Шестоपालюком стали ворогами, і шлях до спецради у ВДПУ чотирьом моїм аспірантам, що у різні роки здійснювали дослідження проблем вищої школи, після цього закотився, і мені довелося відсилати на захист одного з них у Київський національний економічний університет, другого – у Хмельницький національний університет, третього – у Тернопільський національний педагогічний університет, а четвертого – в Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

І ось тепер, коли уже кілька років ректором ВДПУ не є Олександр Шестоपालюк, я вирішив ризикнути і відправити на захист п'ятого свого аспіранта, який здійснював дослідження проблем вищої школи, а цим аспірантом і є Олена Косарук, у спецраду ВДПУ. На цей крок я зважився ще й тому, що у Олени є малолітня донька, тож поїздки в інше місто перед захистом, під час захисту та після захисту для проходження процедур попереднього та основного захистів й оформлення необхідних документів, для неї були б обтяжливими.

І ризик себе виправдав – члени спецради у ВДПУ виявились дуже гарними фахівцями, доброзичливими людьми і незараженими ненавистю колишнього свого ректора до мене, за що я їм вдячний, адже вони не лише об'єктивно оцінили дисертаційну роботу моєї аспірантки, але й

відкрили особисто для мене шлях до наукових контактів з професурою свого університету, який проводить багато цікавих наукових конференцій, присвячених дослідженням проблем вищої школи, на які раніше мені для участі в ранзі доповідача дорога була закрита.

Дві події, що викликали позитивні емоції у перший весняний день 2019 року

1-е березня нинішнього року ознаменувалось двома подіями, що викликали позитивні емоції, першою із яких став захист кандидатської дисертації мою аспірантку Ірою Черновою, а другою – нагородження золотою медаллю переможця міжнародного конкурсу з проблем штучного інтелекту мого молодшого сина, доктора технічних наук, професора Олександра Мокіна.

Іра Чернова закінчила Вінницький національний технічний університет у 2007 році і отримала диплом з відзнакою інженера-електрика по кафедрі електричних станцій і систем. Місце в аспірантуру по цій спеціальності в рік захисту нею дипломного проекту виявилось менше за число достойних випускників, тому завідувач кафедри ЕСС, професор Лежнюк вступати до аспірантури їй не запропонував, тож після отримання диплому вона пішла працювати за межі університету, але через два роки повернулася – спочатку для роботи в апараті Інституту магістратури, аспірантури та докторантури, а потім в апараті науково-дослідної частини.

Підбираючи кандидатуру для прийому в аспірантуру за науковою спеціальністю 01.05.02 – математичне моделювання та обчислювальні методи на виділене мені у 2014 році місце, я звернув увагу на дуже толкову та привітливу у спілкуванні працівницю апарату НДЧ Іру Чернову, яка, як виявилось, закінчила університет з відзнакою, і про яку були високої думки і завідувач кафедри, спеціальність якої вона освоїла, професор Петро Лежнюк, і провідний викладач цієї кафедри, який є керівником групи забезпечення за цією спеціальністю, професор Володимир Кулик.

Тож я запропонував Ірі подавати документи на вступ до аспірантури до мене і склав для неї програму підготовки, яку вона швидко та якісно опанувала і на відмінно склала вступний іспит. Відмінними нею були отримані оцінки і за іншими елементами вступних випробувань, тож уже восени 2014 року вона стала моєю аспіранткою стаціонару і з перших же днів активно включилась в дослідження за темою дисертації, яку я їй сформулював так: «Методи синтезу та ідентифікації еквівалентних математичних моделей багатовимірних динамічних об'єктів». І уже до кінця цього календарного року нею були отримані перші наукові результати та подані до друку в наукових виданнях перші наукові статті.

Я розраховував, що Іра успішно вийде на захист дисертації в кінці третього року навчання в аспірантурі у листопаді 2017 року. Але життя внесло свої корективи. Після двох років успішного навчання Іра стала молодою мамою, і піклування про донечку відволікло її від наукової роботи. Тож довелось її відправити в академічну відпустку, і в листопаді 2017 року вона ще тільки повернулася для проходження третього року навчання в аспірантурі.

Але, повернувшись з академічної відпустки, вона активно увійшла в робочий процес над кандидатською дисертацією, і ще до кінця навчання в аспірантурі – у жовтні 2018 року – представила свою дисертацію на міжкафедральному науковому семінарі, де її дисертація одногolosно була рекомендована до захисту у спецраді Д 05.052.01 Вінницького національного технічного університету, керованій професором Романом Кветним.

Далі був розгляд дисертації комісією спецради, до якої увійшли доктори наук за спеціальністю 01.05.02, професори Лужецький, Олійник та Романюк, і позитивний висновок комісії, яка визнала дисертацію аспірантки Чернової готовою до захисту і запропонувала за офіційних опонентів призначити двох фахівців високого рівня за цією спеціальністю – професора з НТУУ «КПІ» імені Ігоря Сікорського, доктора наук Валерія Данилова та завідувача

кафедри з ОНПУ, доктора наук Анатолія Усова. Потім місяць довелось чекати оголошення про захист у виданні Міністерства освіти і науки України та після опублікування оголошення за місяць до дати захисту розсилати автореферат дисертації, на який прислали свої відгуки 8 провідних фахівців за цією спеціальністю із КНУ імені Тараса Шевченка, НТУУ «КПІ» імені Ігоря Сікорського, НТУ «ХПІ», НУ «ЛПІ», НМетУ, НТА та двох НДІ з системи Національної академії наук України.

В очікуванні дня захисту трапилась неприємність – офіційний опонент, професор Данилов уже після того, як надіслав у спецраду свій позитивний відгук на дисертацію Чернової, захворів і повідомив, що взяти участь у захисті не зможе, та надіслав офіційний медичний документ, яким йому заборонялось на час хвороби виїздити з міста. Тож голові спецради, професору Кветному, довелось, як того вимагають нормативні документи, за три дні до захисту збирати членів спецради на засідання, на якому було призначено додатковим опонентом члена спецради, кооптованого з ІФНУНГ, професора Олійника, який входив до складу комісії, що знайомилась зі змістом дисертації Чернової на стадії її визнання такою, що може бути допущена до захисту, а тому був готовим до написання додаткового відгуку на цю дисертацію та її опонування.

І ось настало 1-е березня 2019 року – день захисту Ірою Черновою її дисертації на засіданні спецради Д 05.052.01. Із 19 членів спецради на це засідання прибули 16, зокрема 4 фахівці зі спеціальності 01.05.02, тож кворум був і щодо чисельності тих членів спецради, хто взяв участь в процесі захисту, і щодо числа докторів наук за спеціальністю, за якою захищалась дисертація.

Захищалась Іра достойно – і доповідь зробила якісно, і відповіла на усі запитання, які їй були задані членами спецради, і відповіла на усі зауваження, які їй були зроблені опонентами, зокрема і у відгуку професора Данилова, що був зачитаний вченим секретарем спецради Сергієм Захарченком, і відповіла на усі зауваження, що надійшли у 8 відгуках на розісланий автореферат дисертації. А тому

Дві події, що викликали позитивні емоції у перший весняний день 2019 року

усі члени спецради, які виступили в процесі обговорення дисертації, високо оцінили отримані нею результати. Тож при таємному голосуванні усі 16 членів спецради, що взяли участь в засіданні, підтримали дисертацію і проголосували за присудження її автору – Черновій Ірині Олександрівні – наукового ступеня кандидата технічних наук за науковою спеціальністю 01.05.02 – математичне моделювання та обчислювальні методи, а у протоколі було зафіксовано результат таємного голосування 16:0.

У списку науковців, які підготували свої кандидатські та докторські дисертації під моїм науковим керівництвом, Іра Чернова отримала номер 36. Нині я керую підготовкою дисертацій ще 4 аспірантами, тож є надія, що при досягненні мною 80-ліття, у цьому списку прізвище одного із нинішніх моїх аспірантів фігуруватиме у рядку під номером 40.

А у другій половині цього ж дня, 1-го березня, що припав на п'ятницю, до мене надійшла ще одна приємна звістка – мій молодший син Олександр увійшов у число переможців Міжнародного конкурсу, про який мій старший син Віталій – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри у ВНТУ у соціальній мережі Фейсбук розмістив таку інформацію:

[Віталій Мокін](#) поширив [допис](#) у групі [ІТ ВНТУ / ІТ VNTU](#).

[Вчора о 14:32](#)

Вітаємо члена проєктної групи спеціальності 124 Системний аналіз у ВНТУ професора [Олександр Мокін](#) із вражаючим успіхом – золотою медаллю на конкурсі у сфері штучного інтелекту, системного аналізу та машинного навчання на базі платформи Kaggle (від Google)!

А сам Олександр Мокін розмістив у цій же мережі таку інформацію:

[Олександр Мокін](#) [почувається святково](#).

[Вчора о 11:14](#)

My first [Kaggle Gold](#) :) 11th place out of 2131. Special thanks to [NestLogic](#) for support (especially to CEO [David](#)

Groozman), Martin Piotte for his generous kernels and tips, Andrew Ng for his amazing deeplearning.ai online courses, and of course to my beloved wife [Юлія Мокіна \(Julia Mokina\)](#) for her patience, understanding and support :)

Нагадаю, що Олександр Мокін у 2012 році, за два місяці до виповнення 30 років від дня народження, захистив докторську дисертацію за спеціальністю 01.05.02 – математичне моделювання та обчислювальні методи, ще через рік отримав вчене звання професора, а нині працює завідувачем кафедри у ВНТУ, викладаючи теорію автоматичного керування та теорію оптимізації динамічних систем. Він на відмінно опанував в он-лайн режимі біля двох десятків курсів в галузі інформаційних технологій, прочитаних відомими професорами провідних американських та європейських університетів.

14 учасників цього конкурсу, який зібрав більше 2000 кращих програмістів світу, які посіли місця в турнірній таблиці з першого по чотирнадцяте, нагороджені золотими медалями, які засвідчують, що ці 14 нагороджених навіть серед кращих є найкращими. Олександр у когорті найкращих, вперше стартуючи в конкурсі такого рівня, посів 11-е місце з результатом 0,95934, відставши від того конкурсанта, який посів перше місце лише на 0,01375, оскільки абсолютний переможець, у якого ця медаль уже стала п'ятою, показав результат 0,97309. Для того, щоб зрозуміти ці результати, поясню, що перед конкурсантами була поставлена задача створити таку комп'ютерну програму налагодження нейронної мережі штучного інтелекту, яка за невеликою кількістю заданих ознак певного об'єкта могла навчити штучний інтелект впізнати цей об'єкт потім в зашумлених варіантах показу якихось його частин. І результати 0,97309 у абсолютного переможця конкурсу та 0,95934 у Олександра Мокіна, який посів 11-е місце, але теж увійшов у когорту 14-и золотих медалістів, можна розшифрувати так: штучний інтелект, запрограмований абсолютним переможцем конкурсу, із 100 зашумлених показів частин об'єкта правильно розпізнає його в 97 випадках, а штучний інте-

лект, запрограмований Олександром Мокіним, із 100 зашумлених показів цих же частин цього ж об'єкта правильно розпізнає його в 96 випадках. А якщо показів буде 1000, то штучний інтелект, який реалізує програму абсолютного переможця, правильно розпізнає об'єкт в 973 випадках, а штучний інтелект, який реалізує програму Олександра Мокіна, правильно розпізнає об'єкт в 959 випадках.

Тож мені – і як батьку, і як науковому керівнику Олександра Мокіна в роки до його виходу на самостійну наукову орбіту – є чим пишатись, оскільки з першої ж участі в конкурсі такого рівня отримати такий видатний результат – це супер!

Аналіз стану справ у конкурента

Невдовзі випускники середніх шкіл отримають атестати і постануть перед вибором, в який університет вступати для отримання вищої освіти. І оскільки у ВНТУ основним конкурентом в ІТ-галузі та галузі менеджменту є переселенець із Донецька – Донецький національний університет ім. Стуса, то нас не може не цікавити стан справ у них.

Постів їх викладачів та студентів у соціальній мережі ФБ я практично не бачу, публікують матеріалів про своє життя у ЗМІ вони теж небагато, тож оцінити стан справ у них тим, хто не навчається або не працює у ДонНУ, досить непросто.

А тому я зрадів, коли у четвер 28 березня 2019 року мені на очі потрапив розлогий і гарно ілюстрований матеріал про стан справ у ДонНУ, опублікований на сайті LB.ua Наталією Шимків під заголовком: «Історія успішного переселення. Як Донецький університет прижився у Вінниці».

Я уважно проаналізував усе написане Наталією Шимків і продемонстроване на 36 фото, і в підсумку цього аналізу отримав ті висновки, що викладені нижче.

І перше, що кидається у вічі, це те, що на 36 фото зображені, більшістю, коридори, сходишкові марші, зали для

лекцій і відпочинку, стенди оголошень, настінні панно і музейні експозиції, присвячені Василю Стусу, але немає жодного фото, на якому була б зображена хоча б одна лабораторія з фізики чи хімії, без яких неможливо навчати студентів основам цих фундаментальних, для класичного університету, дисциплін. Більш того, фізико-технічний факультет представлено лише стендом оголошень, що свідчить про відсутність таких лабораторій взагалі, або вони мають такий ембріональний стан, що їх фото в матеріалі, присвяченому успішній розбудові ДонНУ у Вінниці, вирішено було не поміщати взагалі.

Друге, що кидається у вічі при огляді фото кафе-їдальні «Універ», це те, що в ДонНУ є проблема в організації харчування студентів, оскільки у цій їдальні, в якій лише декілька столиків, нагодувати чотири з половиною тисячі студентів, котрі нині навчаються в цьому університеті, не вдасться, навіть якщо вони стоятимуть в чергах там безперервно.

Третє, на що я звернув увагу, це те, що для підтримання життєдіяльності ДонНУ державі доводиться розкошелюватись досить щедро, оскільки лише місячна оренда приміщень, які експлуатує університет, зі слів проректора Тетяни Нагорняк обходиться в мільйон гривень, що за рік складає суму в 12 мільйонів гривень, а до цього ще ж треба додати багатомільйонні платежі за комунальні послуги з водопостачання та водовідведення і також тепло- і електропостачання. Та й на закупівлю комп'ютерної техніки та необхідних меблів і лабораторного обладнання теж потрібно витратити коштів немало. І усе це лише для того, щоб забезпечити щорічний вступ вихідців з Донбасу у кількості, що не перевищує 150 осіб, завдяки чому за весь час функціонування ДонНУ у Вінниці (з дня відкриття 03 листопада 2014 року по сьогоднішній день) цей університет із чотирьох з половиною тисяч студентів має у студентському колективі не більше 750 представників Донбасу. Що ж до інших 3750 студентів, які вступили навчатись в ДонНУ, проживаючи у Вінниці або прилеглих до неї районах, то вони мог-

ли б навчатись успішно і у тих вінницьких університетах – ВНТУ, ВНМУ, ВНАУ, ВДТУ, – які тут функціонують давно, перебивають усі спеціальності, за якими готують фахівців у ДонНУ, але мають добре укомплектовані докторами і кандидатами наук викладацькі колективи, власні корпуси, гуртожитки, їдальні, бібліотеки, спортивні зали, комп'ютерні класи і оснащені усім необхідним обладнанням лабораторії.

Четверте, на що я звернув увагу в розповіді Наталії Шимків, це те, що лише кожен четвертий викладач ДонНУ уже став вінничанином, а три чверті усіх інших працюють у ДонНУ вахтовим методом – приїзять, відчитують за певний час свою навчальну дисципліну і від'їжджають назад за місцем основного свого проживання, зокрема, я думаю, і в окупований Донецьк. І це особливо подобається тим студентам, які «гризти граніт науки» не бажають і дуже раді від того, що викладачі, відчитавши свою навчальну дисципліну, одразу ж від'їжджають і перестають їм мозолити очі та нагадувати, що треба цю дисципліну вчити. Мабуть, такий режим роботи викладачів і привів до того, що ДонНУ, який при дислокації у Донецьку входив у першу десятку університетів у рейтингу «ТОП-200.Україна», нині посідає у ньому лише 27-е місце, поступаючись ВНТУ, який у цьому рейтингу з року в рік не опускається нижче 25-го місця.

П'яте, на що я звернув увагу, це на відповідь проректора Тетяни Нагорняк на запитання журналістки, чи повернеться ДонНУ з Вінниці до Донецька після того, як Донецьк повернеться у підпорядкування українській владі – ця відповідь прозвучала однозначно і була ствердною – обов'язково повернеться, але у Вінниці залишиться функціонувати його філіал.

А шосте і останнє, на що я звернув увагу, читаючи цей матеріал, це те, що проректор Тетяна Нагорняк не вірить у запевнення нинішніх кандидатів у президенти України про те, що кожен із них за термін свого президентства здолає донецький сепаратизм і поверне Донецьк в лоно міст з українською владою, оскільки проректор, якій, судячи з фото, не більше 40 років, заявила, що вона не ві-

рить у те, що Донецьк стане цілком українським містом, в яке можна буде повернути ДонНУ, ще за її життя. А якщо зневіра точить проректора, то навряд чи вона не точить і рядових викладачів і студентів із числа вихідців з Донбасу, що не додає їм щастя.

Спроба оцінити шанси кандидатів в президенти та що у підсумку

Станом на 3 лютого 2019 року, яке є останнім днем подачі документів від бажаючих зареєструватись в ЦВК кандидатами в президенти України, маємо 89 бажаючих, реальний список яких буде коротшим на кілька десятків тих із них, які не внесли 2,5 мільйона гривень застави, а тому, згідно з законодавством, допущеними до виборів бути не можуть.

Але і з тих претендентів, які залишаться в кінцевому списку кандидатів, реальні шанси пробитись 31 березня у другий тур виборів, за даними чисельних соціологічних опитувань, мають лише четверо – шоумен, а заодно і лідер створеної недавно партії «Слуга народу» Володимир Зеленський, нинішній президент України Петро Порошенко, лідер партії «Батьківщина» Юлія Тимошенко та самовисуванець Юрій Бойко, який донедавна ще був одним із лідерів парламентського «Опозиційного блоку», до якого входять колишні члени Партії регіонів. Тож при усій моїй повазі до інших авторитетних кандидатів в президенти, серед яких у першу чергу заслуговують бути згаданими Анатолій Гриценко, Олег Ляшко та Андрій Садовий, я бачу сенс оцінювати шанси пробитись у другий тур президентських виборів із вищеназваних лише перших чотирьох, оскільки останні троє, як і всі інші претенденти зі списку зареєстрованих кандидатів, за даними соціологічних опитувань жодних шансів на вихід до другого туру виборів не мають.

Оскільки Володимир Зеленський за результатами січневих соціологічних опитувань має найбільший відсоток підтримки громадян України, то з оцінювання його шан-

сів вийти в другий тур президентських виборів я і почну свій аналіз. Особисто я не бачу шансів у Володимира Зеленського стати одним із переможців першого туру президентських виборів одразу з двох причин, першою з яких є те, що добра половина тієї молоді, яка у соціологічному опитуванні віддавала йому перевагу як наймолодшому та найоптимістичнішому серед кандидатів у президенти, на виборчі дільниці у день виборів не прийде. А друга причина непотрапляння Володимира Зеленського у другий тур президентських виборів полягає у тому, що добра половина з числа опитуваних зрілого віку, яка віддала при соціологічних опитуваннях за нього голоси, у день виборів проголосує за іншого кандидата, оскільки соціологічною підтримкою Володимира Зеленського ця половина його соціологічних симпатиків лише хотіла продемонструвати, що було б добре, якби на президентську посаду було обрано чесного і принципового Голобородька, якого зіграв у фільмі «Слуга народу» Володимир Зеленський, але вона не захоче мати президентом актора, який бере участь в передачі «Розсміши коміка», в деяких скабресних сценках «Вечірнього кварталу» та спеціалізується, разом з очолюваним ним колективом, загалом, на гротескному висвітленні фізичних вад політичних лідерів країни, особливо не переймаючись ні суттю, ні масштабом економічних, безпекових і міжнародних проблем, які постають перед цими політичними лідерами.

Що ж до Петра Порошенка, Юлії Тимошенко та Юрія Бойка, то вони, на мій погляд, мають рівні шанси вийти в другий тур президентських виборів, оскільки кожен з них має приблизно однакову кількість прихильників, якими є: у Петра Порошенка – це керівники різних рівнів, для яких його програш на виборах означатиме втрату займаних керівних посад; це особи, які отримали доступ до якоїсь бюджетної «кормушки», для яких його програш на виборах означатиме відлучення від цієї «кормушки»; це контрактна офіцерська та сержантська основа збройних сил, які підвищення свого статусу у суспільстві та підвищення зарплат небезпідставно пов'язують з чинним президен-

том; це працівники прокуратур усіх рівнів, збереження посад якими залежить від Генерального прокурора, призначення якого, у свою чергу, залежить від чинного президента; це кандидати у судді судів усіх рівнів, призначення яких залежить від президента; це правоохоронні органи (від поліції до СБУ включно), статус і зарплата та матеріальне забезпечення яких теж суттєво зросло за час правління саме нинішнього президента; це працівники підприємств «Укроборонпрому», надходження замовлень і коштів для виконання яких справедливо пов'язують з нинішнім Верховним головнокомандувачем Збройних сил України; це патріоти, для яких зростання статусу української мови в суспільстві та утвердження незалежності від Москви української православної церкви, які об'єктивно асоціюються з іменем чинного президента, переважають економічні негаразди; це найбільш вразливі верстви населення, які працювали на мінімальну зарплату, а тому її зростання пов'язують з іменем чинного президента; це пенсіонери з найменшими пенсіями, які виживають лише завдяки субсидіям, що виділяються урядом, керівником якого є один із головних соратників нині чинного президента; це ті олігархи, які уже знайшли своє місце в нинішній фінансовій системі і не бажають поступатись комусь цим місцем; у Юлії Тимошенко – це ті громадяни України, які в роки її прем'єрства стали «середнім класом», і у яких нині після сплати вартості комунальних послуг в умовах відлучення їх, як людей небідних, від субсидій, та сплати ними процентів за кредитними зобов'язаннями, що мають тенденцію до зростання, не залишається вільних коштів ні для забезпечення своїх сімей пристойним рівнем повсякденного життя, ні для відправки їх влітку на відпочинок до Туреччини, ні для оплати пристойної освіти дітей; це вкладники тих 80 банків, які рішеннями Національного Банку України, який очолювала протезе Петра Порошенка Гонтарєва, були ліквідованими, що призвело до втрати цими вкладниками тих своїх коштів, що перевищували розмір відшкодування відповідним Фондом, та викинуло їх з рядів «середнього класу»; це ті громадяни України,

для яких питання економіки і підвищення життєвого рівня відносять до більш важливих і першочергових, порівняно з питаннями незалежності української православної церкви; це ті громадяни України, які, бажаючи добра рідній країні, хотіли б мати президентом людину, котра зуміє знайти гідні умови примирення з Росією, яка завжди буде сусідкою, що має найдовшу прикордонну лінію, а тому без примирення з якою важко розраховувати на прискорений економічний розвиток нашої держави; це викладачі закладів вищої освіти, які в роки прем'єрства Юлії Тимошенко отримували зарплату, вдвічі вищу середньої по країні, а нині отримують зарплату суттєво нижчу середньої; це учасники антитерористичної операції на Донбасі, які після демобілізації з лав Збройних сил в основній своїй масі стали нікому не потрібними і мають проблеми з соціалізацією, медичним обслуговуванням та працевлаштуванням; це студенти ЗВО, які бояться після отримання диплома бути призваними до армії і потрапити на лінію вогню в Донбасі, оскільки вони не вірять в те, що в разі обрання Петра Порошенка президентом на другий термін настане примирення з Росією, і ця війна буде завершена; це олігархи, яких безвіз у Європу, аби не залишитись без кадрового забезпечення бізнесу, змусив піднімати зарплати своїм працівникам та втрачати прибутки, що не могло не викликати у них невдоволення Петром Порошенком, завдяки зусиллям якого цей безвіз і було отримано; у Юрія Бойка – це переселенці з територій Донбасу, зайнятих сепаратистами, та жителі територій Донбасу, прилеглих до лінії вогню, серед яких практично немає людей, сім'ї яких не понесли б людських чи матеріальних втрат; це та російськомовна частина населення східних і південних областей України, якій не подобається прискорена українізація адміністративних послуг та освіти; це та частина громадян України, яка хоче дружби з Росією і не бажає членства України в ЄС і НАТО; це та частина громадян України, які Центром православ'я вважають не оточений мусульманами Константинополь, а Москву, і які, не зважаючи на проголошення незалежної української церк-

ви, продовжують залишатись вірними українській православної церкві московського підпорядкування; це ті олігархи, які від розриву економічних зв'язків з Росією несуть великі фінансові втрати, оскільки їх бізнес орієнтований на Росію; це та частина пенсіонерів, які пам'ятають, що пенсії в Радянському Союзі їх батькам вистачало і на харчування, і на придбання необхідної одежі, і на оплату комунальних послуг, а тому вірять, що в дружбі з Росією, яка є правонаступником Радянського Союзу, їм житиметься краще, ніж в конфронтації з нею;

А у кожного з них ще й якийсь відсоток голосів відтягнуть і Володимир Зеленський, і Анатолій Гриценко, і Олег Ляшко, і Андрій Садовий. А тому сьогодні практично неможливо визначити тих двох, хто з цієї трійці кандидатів в президенти – Петра Порошенка, Юлії Тимошенко та Юрія Бойка – 31 березня вийде у другий тур виборів.

Усі ці рядки були написаними, як свідчить перший рядок, 3 лютого 2019 року. Але рівно через місяць, тобто 3 березня, яке ми сьогодні маємо на календарі, ситуація дещо змінилась. І не тому, що Садовий і Гнап зняли свої кандидатури і закликали своїх прихильників підтримати на виборах Анатолія Гриценка, який, судячи з цих соціологічних опитувань, навіть за умови його підтримки усіма прихильниками Садового і Гнапа. не зможе втрутитись в боротьбу за вихід у другий тур виборів, оскільки кількість його потенційних прихильників все одно залишається меншою ніж у Володимира Зеленського, Петра Порошенка, Юлії Тимошенко та Юрія Бойка. А передвиборча ситуація сьогодні змінилась дещо з інших причин.

І першою причиною стало оприлюднення в ЗМІ інформації про контрабандні поставки з Росії втридорога для підприємств «Укроборонпрому» комплектуючих, необхідних для ремонту військової техніки, організовані групою осіб під керівництвом 22-річного сина заступника секретаря РНБО Гладковського, який ще кілька років тому носив прізвище Свинарчук і який тісно пов'язаний дружніми стосунками і бізнесовими інтересами з керівни-

ком РНБО, президентом Петром Порошенком, котрий доручив Гладковському здійснювати кураторство над «Укроборонпромом», підприємства якого за державними контрактами з грифом «Цілком таємно» виготовляють і ремонтують зброю та транспортні засоби для Збройних Сил України.

І оскільки журналісти докопались і до тих фірм Свиначука, що розміщені в Росії і Криму і продовжують там функціонувати та сплачувати податки у російську казну під новими назвами, які їм дав Гладковський після того, як сам перестав бути Свиначуком, та заховав прізвище їх власника в офшорах, то це дуже відчутно вдарило по підтримці громадянами України Петра Порошенка як кандидата у президенти, що поставило під сумнів його вихід у другий тур виборів.

Особливо негативною стала реакція багатьох майбутніх виборців на цю ситуацію після того, як Генеральний прокурор України Юрій Луценко, який є креатурою Петра Порошенка, реагуючи на ці події, заявив, що контрабандистів на чолі з сином Гладковського, які під носом у ФСБ Росії налагодили контрабандну поставку потрібних запчастин, потрібно не засуджувати, а нагородити, закрити очі на те, що вони ці контрабандні запчастини продавали на підприємства «Укроборонпрому» втридорога, адже їм потрібно було давати хабарі в багатьох інстанціях на шляху цих запчастин з російської території до України. Ну і не могли не зреагувати негативно незаангажовані виборці з числа тих, що не входять до «ядра» підтримки Петра Порошенка, на заяви журналістів стосовно того, що значну частину запчастин, які поставлялись втридорога на підприємства «Укроборонпрому», «свинарчуки» здобували не з-за кордону, а з військових складів та шляхом «розкурочення» законсервованої військової техніки, виплачуючи своїм спільникам на місцях «копійки».

А другою причиною зміни передвиборчих вподобань громадян України на користь кандидата в президенти шоумена Володимира Зеленського стала, по-перше, його заява, що з його приходом до влади і керівник СБУ, і Гене-

ральний прокурор, і міністр зовнішніх справ, і губернатори будуть призначені після отримання ними всенародної підтримки в процесі інтернетопитування усіх українців, а по-друге, його заява, що першочерговими його кроками на посаді президента буде пошук умов примирення з Росією аби припинити братовбивчу війну на Донбасі і почати його відновлення та створення можливостей повернення туди усіх тих, хто, спасаючись від бойових дій, став переселенцем в інші регіони України. Останньою заявою Зеленський переорієнтував на свою підтримку чимало прихильників Бойка, позбавляючи цим можливості його виходу у другий тур виборів. Тож станом на 3-є березня найбільш вірогідними учасниками другого туру президентських виборів в Україні стають Володимир Зеленський та Юлія Тимошенко. І складається враження, що і Петро Порошенко це розуміє, оскільки його штаб зняв замовлення на розміщення реклами в квітні під час другого туру президентських виборів.

Звичайно, продовжують з екранів лунати голоси, що шоумен Зеленський не може бути головнокомандувачем Збройних Сил України і творцем міжнародної політики, але у відповідь звучать нагадування, що президент Росії Путін теж починав з протирання штанів у посольстві СРСР у Німеччині в ранзі наглядача ФСБ за дипломатами, а потім носив портфель мера Ленінграда Собчака в ранзі його помічника і перекладача з німецької мови, а сьогодні – це керівник держави, якого керівники усіх інших держав побоюються.

Тож і Зеленський, який, стартувавши з капітана команди КВН із Кривого Рогу, нині демонструє потужний бізнесовий злет очолюваного бізнесового шоу-концерну, цілком може трансформуватись і у керівника держави, яка, щоб там не говорили її критики, уже відбулася, і мова може йти не про те, збережеться вона чи ні, а лише про те, як швидко вона буде розвиватись і як швидко вона увійде в когортку країн, про які говорять, що вони є економічно розвиненими і демократичними. І від того, хто буде обраний президентом України, уже не залежить бути цій дер-

жаві незалежною, чи не бути, а залежить лише те, як швидко вона буде рухатись у напрямку до когорти економічно розвинених і демократичних.

Продовжую ці роздуми у неділю 24 березня, тобто, через три тижні після написання останніх попередніх рядків. З екранів телевізорів й зі сторінок в соціальних мережах, а, думаю, і зі шпальт газет, які я уже давно перестав читати, ллються потоки бруду як від одних кандидатів в президенти, яких уже залишилося 39, на адресу інших, так і від прихильників кожного із кандидатів в президенти на адреси інших кандидатів чи їх прихильників. Дуже часто звинувачення є безглуздими і такими, що характеризують їх розповсюджувачів як людей аморальних та безкультурних. Тож, незалежно від того, хто буде обраний президентом, йому досить довго потрібно буде змивати з себе цей бруд, аби підняти до рівня президентів інших держав для тих чи інших перемовин.

Аби не бути причетним до розповсюдження цього бруду я в передвиборчих дискусіях участі не беру. І мені стає дуже некомфортно, коли серед тих, хто когось із кандидатів в президенти поливає брудом, я бачу когось зі своїх університетських чи парламентських колег, з якими колись підтримував дружні стосунки, чи когось із своїх учнів, яким допомагав ставати фахівцями, керуючи їх дипломними проектами чи кандидатськими дисертаціями. Але мені цікаво, наскільки відчуватимуть душевний і розумовий дискомфорт ці особи після того, як український народ вибере своїм президентом того з нинішніх кандидатів, кого вони обливали брудом.

А з подій, що мали місце в останній час, заслуговують на те, щоб бути згаданими, на мій погляд, лише п'ять із них.

По-перше, варто звернути увагу на те, що всі зустрічі кандидата в президенти Петра Порошенка на мітингах, які проходять щодня в якомусь обласному центрі за підтримки керівників відповідної області і міста, супроводжуються демонстраціями громадських організацій, які приходять на мітинги з плакатами «Свинарчуків на нари!» і ви-

магають арешту Гладковського, який донедавна був куратором «Укроборонпрому» та партнером по бізнесу президента Петра Порошенка, та розслідування корупційних дій в «Укроборонпромі», до яких причетні син Гладковського та директори підприємств, які були у зговорі з командою «свинарчуків».

По-друге, варте на увагу розповсюдження в ЗМІ інформації про те, що під час виборів 31 березня на виборчі дільниці прийдуть представники військових комісаріатів з повістками про призов до лав Збройних Сил України усіх тих юнаків, хто ще не відслужив і не вийшов за межі призовного віку у 27 років. І цілком зрозуміло, що розповсюдженням цієї інформації якийсь із передвиборчих штабів хоче налякати молодих людей, які є основними прихильниками кандидата в президенти Володимира Зеленського, який за соціологічними дослідженнями є лідером першого туру виборів, аби, налякавшись та не бажаючи отримати повістку військомісаріату, вони не прийшли у день виборів на виборчі дільниці, наслідком чого був би невихід Володимира Зеленського до другого туру виборів.

По-третє, на слуху в усіх у ці дні заява Генерального прокурора України Юрія Луценка про те, що нинішня посол США в Україні Йованович причетна до ненадходження зі США в Україну 4 мільйонів доларів, які планувалось витратити на реформування української прокуратури, та нав'язування йому нею списків, кого з українських політиків і активістів не потрібно притягати до кримінальної відповідальності. І посол Йованович, і відповідний департамент США у відповідь на заяву Генерального прокурора Луценка оголосили цю його заяву неправдивою, оскільки, по-перше, ніяких списків вона йому не передавала, а по-друге, 4 мільйони не були надані американцями Генеральній прокуратурі України не на виконання побажання Йованович, а тому, що американці не побачили ніяких кроків в напрямку реформування прокуратури на боротьбу з корупцією, тож вони засумнівались у тому, що ці гроші будуть витрачені за призначенням і вирішили їх

використати на інші цілі. І я, і, впевнений, більшість українців шоковані цією заявою Генерального прокурора України, оскільки США нині є чи не єдиним надійним союзником України в протистоянні з Росією. І відштовхувати цією безвідповідальною заявою, зробленою через американські ЗМІ, від себе свого основного союзника, то є кроком, як мінімум, позбавленим здорового глузду, особливо з огляду на те, що Юрій Луценко на посаді Генерального прокурора України є креатурою нинішнього президента Петра Порошенка, а його дружина – народний депутат України – є представником президента у Верховній Раді України. Тож важко повірити у те, що ця заява Генерального прокурора України була зроблена без відома президента України. І, виходячи з останнього, з недовірою була зустрінута заява президента Петра Порошенка, що він поважає посла Йованович, що він їй вдячний за підтримку України в протистоянні з Росією, і що він не вірить у будь-які заяви, що кидають на неї тінь. Адже після такої заяви президента він мав би оголосити вотум недовіри Генеральному прокурору України, або сам Юрій Луценко мав би заявити про свою відставку. А ні того, ні іншого не сталося, принаймні, станом на першу половину дня 24 березня.

Четвертою подією, якій варто приділити кілька слів, можна вважати заяву кандидата в президенти Андрія Садового про його підтримку кандидата в президенти Анатолія Гриценка і заклик до своїх прихильників віддати свої голоси 31 березня саме за кандидатуру Гриценка. Сам же Анатолій Гриценко заявив, що в разі, якщо він буде обраний президентом, то після перевиборів парламенту, які відбудуться цієї осені, він, вірячи в те, що їх спільна з Садовим політична сила, набере найбільше голосів на парламентських виборах, запропонує кандидатуру Садового на посаду прем'єр-міністра. Оскільки в усіх у пам'яті ще те, як мер Львова Садовий після пожежі на сміттєзвалищі ніяк самотійно не міг протягом року вирішити, куди вивозити львівське сміття, то об'єднання з Садовим за даними соціологічних досліджень, проведених уже після

повідомлення про це об'єднання, не привело до зростання підтримки Анатолія Гриценка майбутніми виборцями і не вивело його в число лідерів передвиборчих перегонів.

Ну, а п'ятою значимою подією в останні дні є, на мій погляд, відвідини Москви кандидатом в президенти Юрієм Бойком у супроводі Віктора Медведчука, який є кумом президента Росії Володимира Путіна, і їх зустріч з прем'єр-міністром Росії Медведєвим з метою визначення обрисів взаємовідносин України з Росією в разі перемоги на президентських виборах в Україні Юрія Бойка. Ненульовою є ймовірність того, що після цієї події частина російськомовних прихильників Володимира Зеленського, які мріють про встановлення дружніх стосунків України з Росією і припинення війни на Донбасі, можуть повірити у те, що встановлення дружніх стосунків між нашими країнами більше під силу Бойку і перекинутись в табір виборців, які підтримують Бойка, наслідком чого буде послаблення електоральної підтримки Зеленського, що у першу чергу вигідно чинному нині президенту України Петру Порошенку, котрий не може не боятись того, що у другий тур виборів він не потрапить, а потраплять Юлія Тимошенко і Володимир Зеленський.

Ось на цьому я сьогодні – 24 березня – поставлю крапку у своїй розповіді, яку продовжу тоді, коли відбудуться якісь нові, значимі для президентських перегонів, події.

Продовжую розповідь у суботу 30 березня, яка є «днем тиші», адже за добу до виборів уже не можна розміщувати у ЗМІ та соціальних мережах як нових матеріалів, що підтримують чи компрометують кандидатів в президенти, так і нових матеріалів на їх підтримку.

За ті 5 днів, що пройшли з дня, в який я востаннє розповідав про важливі події, що мали місце в нашій країні і стосувались кандидатів у президенти, на шпальти ЗМІ та стрічки соціальних мереж вийшла додатково ще лише одна подія, суть якої полягає у тому, що заступник начальника слідчого відділу Генеральної прокуратури, у недалекому минулому військовий прокурор Кулик, розіслав підозри про притягнення до кримінальної відповідальності

98 особам, причетним до фінансових злочинів бізнесмена Курченка, який був одним із соратників президента-втікача Януковича, і про якого журналісти говорили, що він був «гаманцем» Януковича. Про цю подію позитивно відгукнувся і Генеральний прокурор Юрій Луценко.

Але, як виявилось, у списку цих 98 осіб, яким слідчим Куликом були розіслані підозри у вчиненні кримінальних правопорушень, опинились і соратники президента Петра Порошенка, найбільш знаковими з яких є нинішній заступник глави Адміністрації президента Філатов, колишній глава Адміністрації президента Ложкін, екс-глава Центрального банку України Гонтарєва та бізнес-партнер Петра Порошенка Пасенюк. Усі ці особи з близького оточення Петра Порошенка звинувачувались слідчим Куликом у тому, що, здійснивши низку торгових оборудок, вивели мільярдні суми в офшори, не сплативши в Україні жодної гривні податків. І стало зрозумілим, що підтримка висунення звинувачення слідчим Куликом цим 98 особам Генеральним прокурором Луценком була зумовлена лише тим, що він не прочитав уважно цей список. А коли хтось звернув його увагу на те, що у цьому списку є і особи з близького оточення президента Порошенка, то негайно прозвучали спростування, озвучені прес-секретарем Генеральної прокуратури Сарган, в яких було заявлено, що цим особам підозри висунуті з порушенням законодавства, а тому вони не є чинними. Однак уже після цього спростування слідчий Кулик прислав листа прямо у студію каналу 1+1, де в цей час йшла передача «Право на владу», в якому підтверджував законність висунення підозри у вчиненні кримінальних правопорушень перерахованим вище особам із оточення президента Порошенка, а ведуча програми Наталія Мосійчук одразу ж озвучила текст цього послання Кулика в прямий ефір. І, я думаю, що після цього кандидат в президенти Петро Порошенко у день виборів 31 березня недорахується ще якоїсь кількості голосів. Тож зростає ймовірність того, що до другого туру президентських виборів вийдуть Володимир Зеленський і Юлія Тимошенко, хоча соціологічний центр «Со-

ціс», одним із засновників якого є ідеолог виборчої кампанії Порошенка Гринів, в останніх своїх рейтингах кандидатів в президенти, публікація яких дозволялась до приходу «дня тиші», вказував, що показник підтримки Порошенка є на 7% вищим за показник Тимошенко. Ну і, думаю, крилатою стане фраза Юлії Тимошенко: «Я прийшла на дебати, а бачу, що нема кого дебатити», яку вона вимовила, прийшовши на телеканал, який оголосив про те, що на ньому відбудуться дебати між кандидатами в президенти Порошенком, Тимошенко і Зеленським, та не побачивши там ні Порошенка, ні Зеленського.

Постскриптум. Але подальші події засвідчили, що мій прогноз не справдився, бо у другий тур разом з Володимиром Зеленським вийшов Петро Порошенко, хоча я передрікав, що другою буде Юлія Тимошенко. Заспокоює лише те, що не один я виявився сумнівним пророком, а й практично усі ті, кого у нас в Україні за пророків приймають.

Що відбулося і що очікувати?

На календарі сьогодні понеділок 1 квітня 2019 року – перший день після першого туру президентських виборів в Україні, результати екзитполу яких, проведеного спільно соціологічними центрами «Демініціативи», КМІС та Центр Разумкова, оприлюднені вчора, такі: Зеленський – 30,6%, Порошенко – 17,8%, Юлія Тимошенко – 14,2%

Щодо інших кандидатів в президенти, то жодного з них цей екзитпол не вивів за рівень 10%, оскільки Бойко отримав в результаті такого опитування виборців на виході з виборчих дільниць після голосування 9,7%, Гриценко – 7,1%, Смешко – 6,5%, Ляшко – 4,7%, Вілкул – 4,0% і Кошулинський – 1,8%. А кожен із інших трьох десятків кандидатів в президенти, які розділили між собою 3,4%, отримав у цьому опитуванні суттєво менше 1%.

На виборчі дільниці вчора прийшли віддати свій голос за когось із кандидатів в президенти України 17 000 599 виборців, тобто 63,48% від їх офіційно зареєстрованої загальної кількості у 26 770 419 осіб. Найбільш активними

були виборці Львівської області, 68,88% яких прийшли на виборчі дільниці, а найменш активними виборці Закарпатської області, лише 46,99% яких взяли участь у виборах. Варто згадати, що на попередніх президентських виборах у 2014 році явка виборців в цілому по Україні була дещо меншою і складала 60,29%.

Зараз, коли я сів писати ці рядки, у ЦВК йде підрахунок голосів, відданих за кожного з кандидатів в президенти, за протоколами дільничних виборчих комісій та оголошуються результати підрахунку кожну годину. Судячи з повідомлень ЦВК, станом на 11-у годину після опрацювання половини протоколів дійсні результати голосування відрізняються від результатів екзитполу несуттєво, а тому можна припустити, що і остаточні результати підрахунків за протоколами відрізнятимуться від результатів екзитполу незначно і не внесуть змін в порядок розміщення кандидатів в президенти у підсумковій «турнірній» таблиці. Тож уже сумнівів немає у тому, що у другий тур виборів пройдуть Володимир Зеленський та Петро Порошенко, хоча дехто з політологів напередодні виборів вважав, що в другий тур вийдуть Володимир Зеленський та Юлія Тимошенко, а дехто, що Петро Порошенко та Юлія Тимошенко.

Володимир Зеленському відмовляли у виході у другий тур виборів ті політологи, які прогнозували, що його підтримують, переважно, молоді люди, більшість із яких на виборчі дільниці у день виборів ходити не звикли, а Петру Порошенку відмовляли у виході в другий тур виборів ті політологи, які прогнозували, що оприлюднення напередодні дня виборів негативної інформації про кримінальні обфудки цілої низки осіб, які або входили раніше в близьке оточення президента Петра Порошенка, або входять в це оточення і зараз, відштовхне від нього значну масу виборців, які проголосували б за нього, якби цей компромат не був оприлюдненим. Тож, як бачимо, помилились і ті, і інші, хоча Петро Порошенко дійсно недорахувався значної кількості голосів через оприлюднення цього компромату. Але, на його щастя, значну кількість

голосів підтримки напередодні виборів втратила і Юлія Тимошенко, якій, як на мій погляд, не варто було виступати перед виборцями простуженою і з зірваним, потухшим голосом, оскільки вона у такому стані мала вигляд не харизматичного лідера, а хворої, літньої жінки, енергії в якій уже недостатньо для того, щоб повести за собою збіднілий і зневірений народ.

Які ж результати можна очікувати у другому турі виборів? Найпростіший прогноз є таким: від результату Зеленського віднімаємо 5% голосів тих, які у першому турі проголосували за нього, але, побачивши той високий результат, який він отримав, вирішать, що і без їх голосів він перемаже, а тому у другому турі не підуть на виборчі діляниці; результати, отримані кожним із інших кандидатів (окрім Зеленського і Порошенка), ділимо на три і припускаємо, що одна третина підтримає Зеленського, одна третина підтримає Порошенка, а одна третина викреслить їх обох. За такого сценарію у підсумку Зеленський отримає не менше 42,9%, Порошенко отримає не більше 35,1% , а тому уже сьогодні можемо припустити, що новим президентом України після 21 квітня 2019 року стане Володимир Зеленський.

Розповідь про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2018 році

5-го квітня 2019 року академіки та член-кореспонденти Національної академії педагогічних наук України, одним із 15 академіків-засновників якої є і я, з'їхались до Києва на загальні збори, аби відзвітувати про свою діяльність на академічному поприщі у 2018 році.

Але частина з них, зокрема і я, дістались до Києва ще напередодні – 4-го квітня, аби взяти участь у методологічному семінарі «Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку», організатором якого був Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, очолюваний академіком НАПН України Валерієм Биковим, який

виголосив і основну пленарну доповідь на тему «Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України».

Пленарне засідання семінару відбулося в актовій залі Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України під головуванням її президента, академіка НАН і НАПН України Василя Кременя.

Крім доповіді Валерія Бикова учасники семінару на пленарному засіданні заслухали ще 10 доповідей. І другим після нього виступив з доповіддю «Від цифровізації науки і освіти до «відкритої науки і освіти» членкор НАПН України Володимир Камишин, який працює директором УкрІНТЕІ і який лейтмотивом своєї доповіді визначив дискусійну тезу про те, що в школі ми навчаємо дітей жити в світі, в якому вони жити не будуть.

А потім свої доповіді виголосили проректор Харківського національного педагогічного університету Станіслав Зуб на тему «Грід-технології в науці та освіті», перший віце-президент НАПН України, академік Володимир Луговий на тему «Виклики наукометрії для фахової періодики Національної академії педагогічних наук України», членкор НАПН України Любов Найдьонова на тему «Психологічне благополуччя в інформаційно-цифровому освітньому просторі: виклики кіберсоціалізації», членкор НАПН України Олег Спирін на тему «Інформаційно-цифрові технології підтримки науково-педагогічних досліджень», зав. відділу інституту-організатора семінару Світлана Литвинова на тему «Тренди цифровізації загальної середньої освіти», членкор НАПН України Наталія Морзе на тему «Розвиток цифрової компетентності педагогічного працівника», академік НАПН України Марина Смульсон на тему «Психологічні засади проектування віртуального освітнього простору дорослих», докторант Інституту ПТО НАПН України Олександр Базелюк на тему «Цифровізація професійної освіти як глобальний соціоприродний процес» та зав. відділу Державної науково-педагогічної бібліотеки України Лариса Самчук на тему «Електронні ресурси Державної науково-педаго-

гічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського як складник інформаційного освітнього простору України».

Усі доповіді були цікавими і в певних аспектах стали для мене (і, думаю, не лише для мене) елементами підвищення кваліфікації, доповненими ще й змістом доповідей, виголошених після обідньої перерви на секційних засіданнях.

А наступного дня – 5-го квітня з 9-ї до 11-ї години ранку відбулися засідання усіх 5 відділень Національної академії педагогічних наук України, в одному з яких – відділенні вищої освіти – взяв участь і я. Під час обговорення доповіді академіка-секретаря нашого відділення, членкора НАПН України Петра Сауха про роботу відділення у 2018 році я дозволив собі не погодитись з внесеною до проєкту рішення тезою, яка була сформульована так: «Доведено пріоритетність рейтингового механізму оцінювання якості вищої освіти і мотивації до її підвищення над акредитаційним механізмом». Свою незгоду я мотивував, по-перше, тим, що місце університету в рейтингу залежить від його укладачів, точніше від того, які показники вони пропонують враховувати і яким із них вони надають більшої ваги, а тому один і той же університет в одному рейтингу може бути в числі кращих, а в іншому – знаходитись десь в середині турнірної таблиці або навіть ближче до її кінця. А по-друге, оскільки акредитаційні критерії і механізм акредитації будуть пропонуватись Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, то протиставлення їм рейтингових оцінок і надання рейтинговим оцінкам більшої ваги створюватиме конфліктну ситуацію між нашою академією, яка пропонує надавати перевагу рейтингам, та НАЗЯВО, яке пропонуватиме надавати перевагу акредитаційним критеріям. І оскільки за спиною НАЗЯВО стоїть уряд, то академія у цьому протистоянні програє, а тому немає сенсу це протистояння створювати, тим паче, що ми усі добре розуміємо, що високе місце університету в рейтингу є лише важелем для залучення коштів держави і спонсорів й приманкою для абітурієнтів і ніякого стосунку до оцінки якості підготовки фахівців у цьому уні-

верситеті не має. І оскільки мене підтримав академік НАПН України, ректор Відкритого університету «Україна» Петро Таланчук, то члени нашого відділення погодились цю тезу з проєкту рішення вилучити.

А з 11-ї години до 14-ї в актовій залі Інституту педагогіки НАПН України відбулися загальні збори нашої академії, яка налічує станом на сьогодні 1039 наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, із яких 68% мають наукові ступені, 85 є член-кореспондентами академії (членкорами), а 69 є її дійсними членами (академіками). І ця сумарна кількість академіків та членкорів на рівні 154 осіб є статутною нормою, яка не може перевищуватись, а тому нові академіки та членкори можуть обиратись лише у випадку смерті когось із нині чинних.

У перші роки після заснування НАПН України співвідношення між академіками і членкорами було 1 до 2, але з часом це співвідношення почало змінюватись в бік збільшення числа академіків і нині, як бачимо, на одного академіка припадає уже лише 1,23 членкора. А у нашому відділенні вищої освіти, яке налічує 17 академіків і 17 членкорів, це співвідношення уже опустилось до одиниці. Тож, логічно припустити, що на наступних виборах у нашому відділенні виборів у членкори замість тих, що вибудуть у зв'язку зі смертю, не буде до тих пір, поки кількість академіків з тієї ж причини не зменшиться хоча б до нинішнього загальноакадемічного співвідношення.

Як завжди на наші академічні збори завітали гості, які увінчали президію, – це і перший віце-президент НАНУ, академік НАНУ Пирожков та перший заступник міністра освіти і науки Хобзей, це народні депутати України Курило та Співаковський, перший з яких є академіком НАПН України, а другий її членкором, це перший віце-президент Національної академії аграрних наук України Гладій та віце-президент Національної академії правових наук Кузнецова, це Голова спілки ректорів університетів України Губерський та директор департаменту Міністерства освіти і науки України Шевцов, перший з яких є академіком НАПН України, а другий – її членкором. В усіх минулих

загальних зборах нашої академії брав участь і хтось із керівних працівників Адміністрації президента на рівні заступника глави адміністрації з гуманітарних питань або начальника відділу освіти і науки, але цього разу ніхто з Адміністрації президента на наші збори не прийшов, мабуть, або дуже переобтяжені розробленням стратегії і тактики забезпечення перемоги Петру Порошенку у другому турі президентських виборів, що відбудуться 21 квітня, або, не вірячи в перемогу на виборах чинного президента, підшукують собі інше місце роботи.

Зі звітною доповіддю виступив президент Національної академії педагогічних наук України, академік НАН і НАПН України Василь Кремень. Протягом 35 хвилин він ознайомив усіх присутніх на зборах з результатами роботи колективу академії у 2018 році і сформулював завдання, які потрібно виконати у 2019 році. Доповідь дуже відкрита, насичена різноманітними цифрами і назвами, тож переоповісти її в короткому репортажі неможливо в принципі, а тому усіх, бажаючих з нею ознайомитись детально, я відсилаю до сайту НАПН України, на якому виставлено її повний текст. А у своєму короткому репортажі я зупинюсь лише на цитуванні окремих результатів, «збитих» мною з різних сторінок в один блок у тій послідовності, в якій вони зустрічаються на цих сторінках, а саме: «За тематичними планами підвідомчих установ виконувалося 97 наукових досліджень, з яких 61 фундаментальне і 36 прикладних. Крім того, кожен член НАПН України виконував індивідуальний план наукових досліджень. За результатами наукових досліджень членами НАПН України та вченими підвідомчих установ опубліковано понад 2,5 тис. праць, з них 99 монографій, 109 підручників і навчальних посібників, 93 методичних посібники і рекомендації, 28 словників і довідників, 1999 статей, випущено 131 збірник наукових праць, підготовлено 42 навчальні програми і концепції. У 2018 році вчені підвідомчих установ НАПН України у ході 110 експериментів різних рівнів здійснювали експериментальну діяльність у 1325 закладах. НАПН України та її підвідомчі установи є засновниками (співза-

сновниками) 54 наукових періодичних видань, з-поміж яких 46 друкованих та 8 електронних видань. Посилено роботу в освітленні діяльності вчених в інформаційному науково-освітньому просторі. В Університеті менеджменту освіти кількість профілів зросла до 90%. Індекс Гірша 11 і більше має 71 учений, з них 17 учених – 20 і більше. Учені НАПН України брали активну участь у науковій експертизі законопроектів, інших державних актів, освітніх інновацій. Підготовлено і направлено Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти понад 110 пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів до парламентських слухань, засідань і круглих столів. Провідні вчені НАПН України брали участь як наукові експерти та фахові представники у діяльності міжнародної Конкурсної комісії з відбору членів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, яка під головуванням першого віце-президента НАПН України В. І. Лугового обрала членів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У 2018 році продовжувалося виконання Програми спільної діяльності МОН України та НАПН України на 2017–2020 роки, яка синхронізована з Середньостроковим планом пріоритетних дій уряду до 2020 року та забезпечує реалізацію законодавства щодо реформ у сфері освіти і науки. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в НАПН України здійснювалась через аспірантуру і докторантуру 11 підвідомчих установ у чотирьох галузях знань за 10 спеціальностями у рамках 62 наукових шкіл. У 16 спеціалізованих учених радах 10 підвідомчих установ за минулий рік захищено 106 дисертаційних робіт: 31 докторську і 75 кандидатських. Підготовка бакалаврів та магістрів проводилася в Університеті менеджменту освіти та Інституті професійно-технічної освіти за 9 спеціальностями. Усього за кошти фізичних та юридичних осіб випущено 310 бакалаврів і магістрів, прийнято 460 осіб, навчається 1,2 тисячі осіб. Підвищення кваліфікації здійснювалося в Університеті менеджменту освіти та Інституті спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. Підвищили кваліфікацію понад

6 тис. керівників освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників. Фінансування академії в 2018 році з загального фонду державного бюджету становило 188,6 млн грн, зокрема на фундаментальні і прикладні дослідження – 136,3 млн грн, на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів 6,5 млн грн, на підвищення кваліфікації – 23,9 млн грн».

А на 2019 рік у своїй доповіді Президент НАПН України Василь Кремень сформулював 18 комплексних завдань для виконання президією, 5 комплексних завдань для виконання відділенням загальної педагогіки та філософії освіти, 9 комплексних завдань для виконання відділенням психології, вікової фізіології та дефектології, 4 комплексні завдання для виконання відділенням загальної середньої освіти, 8 комплексних завдань для виконання відділенням професійної освіти і освіти дорослих та 6 комплексних завдань для виконання відділенням вищої освіти.

В обговоренні доповіді виступили 14 учасників зборів, зокрема Олександр Співаковський, Валентина Радкевич, Петро Саух, Юрій Горобець, Олександр Ляшенко, Сергій Максименко, Павло Хобзей, Світлана Сисоєва, Неля Ничкало, Тетяна Засекіна, Сергій Пирожков, Людмила Дяченко, Юрій Кузнецов та молода і дуже енергійна завідувачка лабораторії психологічних досліджень, стипендіатка КМУ, прізвище якої я не розібрав при оголошенні, начебто, Дворнік, але я не впевнений.

Усі, хто виступив в обговоренні, акцентували увагу на результатах досліджень, отриманих у їх відділеннях, схвалили звіт президента і позитивно оцінили як роботу НАПН України у 2018 році так і завдання на 2019 рік.

Крім того, Співаковський зачитав привітання академії від Голови Верховної Ради України Парубія, а Хобзей передав привітання від Міністра освіти і науки Гриневич.

Юрій Горобець, який є директором Інституту магнетизму, що знаходиться у спільному підпорядкуванні НАНУ і МОНУ, розповів про те, як колектив очолюваного ним інституту допомагає фізико-технічному факультету

ту НТУУ «КПІ» втілювати в життя ідеології дуальної освіти та інноваційної підготовки.

Світлана Сисоєва запропонувала наслідувати фінів і теж створити Національну наукометричну базу, бо ні для НМБ Scopus, ні для НМБ WoS не є цікавими проблеми освіти в Україні, і там наукові журнали українською мовою ніколи не будуть в пошані.

Неля Ничкало розкритикувала документ, створений Національним Комітетом з питань науки, в якому піддано жорсткій критиці роль галузевих академій у науковому світі – вона обізвала цей документ демагогічним і непрофесійним.

Сергій Пирожков розповів про Концепцію розвитку НАНУ до 2023 року, внаслідок реалізації якої в академічних інститутах НАНУ із застосуванням критеріїв, затверджених президією НАНУ у 2017 році, уже скорочено 220 структурних підрозділів, які впродовж останніх років не вносили суттєвого вкладу в науку, і закликав боротись за зміну у суспільстві ставлення до науки, оскільки без розвиненої науки не буде розвиненої держави.

Юрій Кузнецов зачитав низку кумедних положень, почерпнутих ним із деяких дисертацій, які він слухав у складі спецради з їх захисту.

Стипендіатка КМУ настільки енергійно і впевнено характеризувала досягнення очолюваної нею лабораторії психологічних досліджень, що я сказав членкору НАПН України Марині Гриньовій, яка сиділа поруч, щоб вона запам'ятала цю дівчину, бо років через 25 саме вона стане президентом нашої академії.

Звіт про роботу НАПН України з позитивною оцінкою загальними зборами було затверджено одноголосно.

Після цього президент НАПН України Василь Кремень вручив нагороди різних рівнів – від ордена Ярослава Мудрого 5 ступеня Нелі Ничкало та академічних відзнак Володимира Мономаха, Григорія Сковороди і Костянтина Ушинського за наукові досягнення до дипломів 1-го, 2-го та 3-го ступенів за кращі монографії і підручники.

А в перерві між засіданнями мені вдалося переговорити з членкором НАПН України з нашого відділення Юрієм Бобалом, який є ректором НУ «ЛП», і досягти консенсусу у питанні, в позитивному вирішенні якого зацікавлені як у НУ «ЛП», так і у ВНТУ.

Ну і на завершення цієї розповіді похваляюсь, що за час, потрачений на дорогу потягом з Вінниці до Києва, а потім назад та увечері з четверга на п'ятницю у готелі, я з задоволенням прочитав книгу Сідні Шелдона «Інтриганка», в якій окрім крутого сюжету, що захоплює, добре змальовано ті часи і та лихоманка, коли в Південній Африці в районі річок Ваал та Оранжева були знайдені поклади алмазів. Тож усім, хто ще не прочитав цю книгу, рекомендую її прочитати – не пошкодуєте і дізнаєтесь багато нового.

Кілька аргументів до пояснення, чому я, правильно визначивши тенденцію, помилився в числах

Після першого туру президентських виборів я розмістив на своєму сайті 01.04. 2019 р. короткий аналіз його результатів під заголовком: «Що відбулося і чого очікувати?», в якому спрогнозував, що у другому турі переможе Володимир Зеленський, який отримає не менше 42,9% голосів виборців, у підтримку Петра Порошенка буде віддано не більше ніж 35,1%..

Тобто, я прогнозував перемогу у другому турі виборів кандидата в президенти України Володимира Зеленського над кандидатом у президенти України Петром Порошенком з різницею, як мінімум у 7,8%, але не наполягав на тому, що ця різниця буде суттєво більшою.

Але, як свідчать результати другого туру цих виборів, котрі навряд чи суттєво відрізняться від результатів екзитполів, оголошених одразу після того, як закрились двері виборчих дільниць, різниця між результатом, отриманим Володимиром Зеленським, та результатом, отриманим Петром Порошенком, виявилась набагато більшою

від тієї, мінімальне значення якої прогнозував я, і досягла аж 47,5%.

Спираючись на публікації різних авторів у соціальних мережах, я спробую проаналізувати чому це сталося.

І перше, на що я хочу звернути увагу, це на безкомпромісну позицію телеканалу 1+1, завдяки якому усі громадяни України дізнались про результати журналістських розслідувань стосовно тіньових схем незаконного збагачення осіб із близького оточення президента Петра Порошенка, з яких, незважаючи на серйозний фактаж звинувачень, ніхто кримінально не покараний і по-сьогодні, що засвідчує невиконання президентом однієї із ключових обіцянок, даних ним у 2014 році вступаючи на посаду, що ніхто не уникне покарання за протиправні дії незалежно від ступеня попередніх дружніх стосунків між ним та ними. Цей фактаж у всіх ще на слуху, а тому немає сенсу на ньому зупинятись додатково. До речі, таку ж безкомпромісну позицію у період боротьби за президентське крісло між кандидатами в президенти України Віктором Ющенком та Віктором Януковичем, завдяки якій Віктор Ющенко став Президентом України, 15 років тому займав і «5 канал», власником якого тоді був Петро Порошенко. Тож, як бачимо, правило бумерангу спрацювало і у цьому випадку. І намагання прихильників Петра Порошенка та й його самого звести позицію журналістів каналу 1+1 до тези, що вони виконували вказівку власника цього телеканалу Ігоря Коломойського, який за їх допомогою мстив президенту Петру Порошенку за те, що той звільнив його з посади глави адміністрації Дніпропетровської області та домігся націоналізації його Приватбанку, не справляли враження на тих виборців, які у першому турі не голосували за Петра Порошенка, бо усі вони ще добре пам'ятали, що саме завдяки рішучим діям Ігоря Коломойського, який створив перші добровольчі батальйони і за свої кошти їх озброював, одягав і годував та забезпечував пальним їх техніку в період недієздатності нашої армії у 2014 році, були зупинені загони сепаратистів, яких підтримувала Росія озброєнням, фінансами та військовими радниками, які

фактично були командирами різних рівнів у цих загонах, і які намагались розповсюдити сепаратизм та бойові дії і на сусідні з Луганською та Донецькою області України.

Другим фактором, що приніс додаткові голоси Володимиру Зеленському у 2-му турі виборів, стало усвідомлення багатьма виборцями ідеологеми, що його обрання стане додатковим вагомим аргументом для російського президента Володимира Путіна відмовитись від думки шляхом окупації кооптувати Україну до складу Росії, бо і йому, і його оточенню нині стало остаточно зрозуміло, що у разі, якщо він це зробить, скориставшись перевагами в озброєнні, чисельності збройних сил та економіці, то цим лише прискорить розвал Російської імперії, адже до 60 мільйонів жителів автономних республік Кавказу та Поволжя, які подумки мріють про створення на своїх територіях незалежних національних держав і чекають лише часу, коли виникнуть сприятливі умови для походу в незалежність, додадуться ще й 45 мільйонів свободолюбних громадян України, котрих, подібно білорусам та росіянам, примусити ходити парадними колонами на підтримку переобрання на новий термін того, хто ними керує уже багато років, ігноруючи їх думку та рівень життя, ні поліції, ні спецслужбам, ні політтехнологам, ні зомбоящикам не вдасться, а тому краще тримати Україну як неналаштованого вороже до Росії демпфера між нею та налаштованим в цілому недружньо до неї Європейським Союзом і військово-політичним блоком НАТО. Тим паче, що до НАТО ті країни, які до цього блоку входять, Україну не приймуть до тих пір, поки у неї будуть територіальні претензії до сусідніх держав, оскільки у статуті НАТО це однозначно прописано. А тому Росії, аби не пустити Україну до складу НАТО, достатньо лише продовжувати утримувати у своїй структурі Крим до тих пір, поки Україна буде вважати його своєю територією, окупованою Росією. І ніякі доповнення до Конституції України стосовно перспективи вступу в НАТО нам не допоможуть обійти цей пункт статуту цього військово-політичного блоку. А ми Крим повернути, оголосивши війну Росії, не зможемо, тому що

один на один ми цю війну не можемо виграти в принципі, особливо з огляду на величезну територію Росії та наявність на нашій території атомних електростанцій, бомбардування яких навіть звичайними бомбами може перетворити нашу територію навколо них на сотні кілометрів на радіоактивну пустелею, а ніяка з інших держав на нашому боці вступати у війну з Росією, озброєною атомною зброєю і ракетами та авіацією для її використання у війні, задля повернення нам Криму, не буде. І, на що звертають увагу багато дописувачів у соціальних мережах, варто не забувати, що навіть Японія, незважаючи на договір про дружбу і взаємну допомогу зі США, уже 74 роки не може повернути собі окуповані ще Радянським Союзом під час другої світової війни Курильські острови, значення яких для Росії є суттєво меншим за значення Криму, оскільки завдяки Курилам Росія лише збільшила свої територіальні води, обмеживши цим доступ військовим кораблям США до своєї материкової території, а завдяки Криму, який є величезним авіаносцем, що ніколи і нічим не може бути потопленим, вона, по-перше, забезпечує військовий контроль за усією південно-східною частиною території НАТО, а по-друге, є нездоланим важелем недопущення членства України у цьому військово-політичному блоці.

Третім фактором, який додав голосів Володимиру Зеленському у 2-му турі виборів, стало усвідомлення того, що переобрання Петра Порошенка на другий термін не лише не приведе до виконання однієї з його ключових передвиборних обіцянок 2014 року, що він у статусі президента принесе в Україну мир, але навпаки його президентство під час другого терміну приведе Україну до відкритої війни з Росією і відродження проєкту створення на теренах Донбасу, Запорізької, Херсонської, Миколаївської і Одеської областей нової держави на ім'я Новоросія, як це задумувалось Путіним і його оточенням ще у 2014 році. Адже для Петра Порошенка Володимир Путін став уже ворогом не лише державним, а й особистим, що унеможлиблює їх договороспроможність. А домовлятись рано чи пізно доведеться, оскільки війна на Донбасі виснажує і

економічно, і психологічно нашу державу, тож вона не має тривати вічно. Ну і рано чи пізно жителі Криму та ті росіяни, які приїздять туди на відпочинок, почнуть вимагати від Путіна вирішити питання постачання води на півострів, яку туди можна подавати лише з Дніпра побудованим ще за радянських часів Дніпровсько-Кримським каналом. Тож для розв'язання питання водопостачання Криму, якщо про це не можна буде домовитись за столом переговорів, Путін може наважитись на військову операцію із захвату наших південних територій вздовж Азовського, а заодно уже і Чорного морів і проголошення на цих захоплених територіях нового державного утворення – Новоросії, озброївши її армію російським озброєнням та дозволивши добровольцям з Росії служити в цій армії. А щоб в Україні не виникало бажання військовим шляхом знищити цю армію і повернути захоплену територію, він сконцентрує потужні військові мобільні угруповання в Білорусі і вздовж усього російсько-українського кордону, погрожуючи прямим вторгненням в Київ, Харків і Дніпропетровськ у разі спроб Збройних сил України скинути цю армію в море і ліквідувати створену ним Новоросію. І ніяке НАТО нам захищатись від цієї агресії не допоможе, як не допомогли західні держави воїнам УПА відстояти незалежність України після 1945 року, а до оголошення економічних і політичних санкцій з боку США і ЄС Росія уже призвичаїлась і заміщає усе те, що вона раніше отримувала з цих країн, китайським. Тож домовляйтесь з Росією про мирне співіснування, на думку багатьох дописувачів у соціальні мережі, Україні доведеться, але зрозуміло, що з Порошенком Путін уже за стіл переговорів не сяде – і це теж додало Володимирі Зеленському голосів на виборах, оскільки Зеленський Путіна ще ворогом особистим не оголосив, а тому сісти з ним за стіл переговорів Путіну не буде образливо. І є надія, що в результаті цих переговорів буде розв'язана і проблема повернення в Україну тієї території Донбасу, яка нині контролюється сепаратистами за економічної і військової підтримки Росії, і яка, в принципі, Путіну у складі Росії не потрібна, оскільки це

територія, на якій проживають зокрема і люди, для яких протестувати і убивати стало звичною справою, що не може не додати тривоги усім росіянам, між яких розсіюються ці люди в разі приєднання цієї суттєво спустошеної і зруйнованої та замінованої території до Росії. І тим, кому не подобається сама думка, що нашому президенту потрібно шукати прийнятні умови співіснування з Росією, багато авторів дописів у соціальні мережі нагадують, що у 1940 році, щоб не програти війну і не втратити незалежність Фінляндія підписала мир з СРСР на умовах втрати третини території (Карелія і Виборгський район) і неучасті у військових блоках, ворожих до Радянського Союзу. І підписав цей договір не лише керівник фінської держави, а й головнокомандувач її збройних сил маршал Маннергейм, який люто ненавидів комуністичний Радянський Союз. І підписав він цей договір тому, що іншого способу зберегти Фінляндію як державу він не бачив. І свідченням того, що він, підписавши цей, на той час кабальний договір, в історичному плані мав рацію, є і те, що нині Фінляндія, яка є позаблоковою державою, досягла найвищого у Європі рівня життя, і те, що у Фінляндії, яка є демократичною державою, пам'ятники Маннергейму встановлені у кожному місті, а День Збройних сил Фінляндії, які створив Маннергейм, офіційно відзначається в день його народження.

Четвертим фактором, який додав голосів Володимир Зеленському у 2-му турі виборів, стала образлива поведінка прихильників Петра Порошенка та й його самого як щодо Володимира Зеленського, так і до усіх тих громадян України, які його підтримували. І глибоко образливими були сприйняті не лише прихильниками Володимира Зеленського, а й усіма тими виборцями, хто у першому турі виборів не голосував за Петра Порошенка, а голосував за інших кандидатів, висловлені на телекамери слова Петра Порошенка, що Володимир Зеленський є маріонеткою Коломойського та навішунані прихильниками Петра Порошенка у соціальних мережах та пропрезидентських ЗМІ ярлики «черні», «дебілів» та «агентів Кремля» як усім тим,

хто у першому турі виборів проголосував за Володимира Зеленського, так і усім тим, хто збирався проголосувати за нього у другому турі. З глибокою образою були сприйняті не лише Володимиром Зеленським та його прихильниками, але і тими, хто у першому турі голосував за якогось іншого кандидата і знаходився в роздумах, за кого ж проголосувати у другому турі, були і білборди Петра Порошенка, на яких йому протиставлявся не Зеленський, а Путін, та широкоформатні листівки, на яких Зеленському майже відкрито приклеювався ярлик наркомана, що розклеювались у під'їздах житлових будинків у містах України. Втратив частину авторитету у ці дні і мер Києва Володимир Кличко, який для здійснення аналізів на наявність наркотиків у крові кандидатів у президенти України привіз до Києва з-за кордону під виглядом авторитетних медичних діагностів із олімпійської WADA нікому не відомих діагностів із приватної фірми VADA, оскільки не лише Володимир Зеленський та його прихильники у першому турі виборів, але і усі ті виборці, хто за нього у першому турі не голосував, розцінили цей хід чинної влади як спробу сфальсифікувати ці аналізи і оголосити Зеленського наркоманом. Адаже натяків на це у своїх виступах не цурався і Петро Порошенко. Тож ця частина виборців позитивно сприйняла те, що Зеленський пішов здавати аналізи в авторитетну українську приватну клініку, не пов'язану зі владою.

П'ятим фактором, який приніс Володимир Зеленському додаткові голоси у другому турі виборів, стала та економічна прірва, в яку скотився український народ за 5 років президентської каденції Петра Порошенка. Адаже усі громадяни України, хто не є олігархом і недопущеним до привладних кормушок, протягом цього часу за рахунок трикратного падіння гривні відносно долара та зростання цін на усі імпортні товари, які стали повсякденними за відсутності вітчизняних, та зростання цін на комунальні послуги стали біднішими у 4 рази порівняно з періодом правління Януковича з Азаровим та в 6 разів біднішими порівняно з періодом правління Ющенка з Тимошенко. І

було б не так прикро, якби і Петро Порошенко, і олігархи з його оточення у період його президентства теж стали б біднішими у стільки ж разів, але ж аналіз їхніх електронних декларацій свідчить про інше – їх статки з кожним роком лише збільшувались. Тож примусивши «євробляхерів» оплатити підвищення пенсій найбільшим, Петро Порошенко позбувся підтримки на виборах і цих «євробляхерів» та членів їх сімей, – а це не менше півтора мільйони виборців, і одночасно не набув підтримки цих найбільш бідних, бо навіть за встановлених надбавок і субсидій найбільшим не стали доступними ні необхідні продукти в достатній кількості, ні імпорتنі ліки, ціни на які вирости навіть більше ніж у 6 разів, а тому ошасливленими себе вони не відчували і зобов'язувати себе за ці надбавки і субсидії віддячувати голосуванням за Петра Порошенка не стали. Як не стали віддавати свої голоси за Петра Порошенка і ті колишні представники середнього класу, що сформувався за часів прем'єрства Юлії Тимошенко, які довірили зароблені чесним бізнесом гроші тим 80 банкам, які зусиллями соратниці Петра Порошенка голови Національного банку України Гонtareвої були ліквідовані, що привело до втрати цих коштів кількома мільйонами їх вкладників, які водночас із середнього класу випали в клас бідняків, що ледь зводять кінці з кінцями, проклинаючи і Гонtareву, і Порошенка.

Шостим фактором, завдяки якому Володимир Зеленський суттєво наростив свою перевагу у другому турі виборів, стало непрезидентське ставлення Петра Порошенка протягом усіх п'яти років його каденції до тієї частини громадян України, які опинились на окупованих територіях Криму та Донбасу. І проявлялось це у тому, наприклад, що для отримання законно зароблених пенсій тим громадянам України, які проживають на окупованій частині Донбасу, створювалось багато завад на їх шляху до цього отримання, і ще більше завад ставилось у разі виявлення бажання взяти участь в голосуванні на виборах президента чи парламенту. А тим громадянам України, які проживають в окупованому Криму, відключене водопостачання

з Дніпра, що не сприяє ні збереженню любові до України у тих жителів Криму, які не проти повернутись в Україну, ні появи проявів цієї любові у тих, хто проголосував на референдумі про приєднання до Росії в знак протесту проти захоплення берегів моря прихильниками попередніх українських президентів, котрі за гроші купили собі солідних розмірів ділянки на цих берегах, вибудувавши на них свої дачі, обнесені високими парканами, через що прості кримчани доступ до моря втратили. І навіть ті татари, які перебрались з Криму на інші території України, навряд чи голосували за Петра Порошенка, оскільки вони пам'ятають про те, що з часів їх повернення до Криму з місць депортації їм ні будинки їх дідів та батьків не повернули, ні землі під забудову в містах і містечках, в яких до депортації жили їх діди та батьки, не виділили, а побудовані ними без дозволів влади будинки руйнували.

Ну і останнім, сьомим фактором із числа тих, які я вирішив висвітлити у своєму аналізі, завдяки яким Володимир Зеленський суттєво наростив свою перевагу у другому турі виборів, стала принципова позиція міністра внутрішніх справ Арсена Авакова, який налаштував усіх своїх підлеглих на недопущення фальсифікацій під час виборів і недопущення вкидання бюлетенів в урни за тих, хто на вибори не прийшов, або підміни прізвища одного кандидата на мішку з бюлетенями на іншого, що траплялося на виборах попередніх президентів і парламентарів.

Звичайно, кожен із читачів мого аналізу може додати до моїх не менше і своїх аргументів, які у мене не прозвучали, але я на цьому обмежусь, оскільки знаю, що занадто довгі аналітичні матеріали ніхто не дочитує до кінця.

А завершити цей аналіз я хочу закликком до усіх своїх читачів примиритись з тим, що президентом обрано не того кандидата, за якого голосував читач у статусі виборця, помиритись з тими, з ким він нещодавно ще дискутував, часто не вибираючи слів і переходячи межі пристойності, а також вибачити і тележурналістів каналу «Еспресо» і тих їхніх гостей, яких вони запрошували, які навіть упродовж усього дня під час другого туру виборів, пору-

шуючи закон, агітували за Петра Порошенка шляхом надання негативних характеристик Володимиру Зеленському та його команді. І про те, що цими виборами громадяни України не розсварені настільки, що їх уже не примирити, свідчить відсутність фізичного протистояння між прихильниками обох кандидатів в президенти під час покидання ними НСК «Олімпійський» після завершення дебатів між кандидатами, і спокій, яким супроводжувався процес голосування на виборчих дільницях. І для внесення і свого внеску в справу цього загальнонародного примирення я готовий повернути в число своїх друзів у соціальній мережі Фейсбук тих 500 осіб (за їх зверненням), яких я «виключив» з числа друзів у зв'язку з навішуванням ярликів «дебілів», «черні» та «агентів Кремля», супроводжуваних ще й нецензурною лайкою, на усіх тих, хто не підтримував Петра Порошенка. І заради майбутнього давайте не ставити за мету довести, що українці помилились, обравши президентом Володимира Зеленського, а давайте разом з ним розбудовувати вільну від корупції, економічно потужну українську державу, яка цими виборами підтвердила, що демократичною вона уже є.

Постскриптум. Цей аналіз я зробив ще вчора – у день виборів, – але вирішив його виставити на свій сайт лише сьогодні, аби вранці, послухавши результати попереднього підрахунку голосів у ЦВК, переконались, що соціологи у своїх екзитполах не помилились. А вони дійсно не помилились, бо за підрахунком 90% бюлетенів виявилось, що розрив між Володимиром Зеленським і Петром Порошенком навіть збільшився і досяг уже 48,5%. І явка виборців на рівні 62% , як і перемога Володимира Зеленського не лише в усіх областях та великих містах, а і на усіх виборчих округах, свідчить, що він знову об'єднав українців в один народ, який політтехнологи попередніх президентів намагались розділити за сортами і територіями. І дуже приємно, що Володимира Зеленського привітав уже з перемогою не лише Петро Порошенко, а і президенти США, Франції та Польщі.

Перші враження від перших кроків

На календарі сьогодні 23 травня 2019 року – це дата, якою розпочався 4-ий день після інавгурації та вступу на посаду нещодавно обраного Президента України Володимира Зеленського, першими особистими враженнями від перших кроків якого на президентській посаді я вирішив поділитись з читачами мого сайту.

Ну і звичайно ж, я, як і більшість політиків, політологів та журналістів, спробую у цій публікації дати оцінку трьох перших найбільш резонансних президентських рішень, якими є рішення про призначення Андрія Богдана головою Адміністрації президента України (АПУ), рішення про достроковий розпуск Верховної Ради України (ВРУ) та рішення про призначення заступниками голови АПУ своїх партнерів зі створення чи забезпечення функціонування багатопрофільного приватного підприємства «95 квартал».

І почну я свою аналітику з оцінювання президентського рішення про призначення Андрія Богдана на посаду голови АПУ. Про те, що Андрій Богдан є високопрофесійним юристом, свідчить той факт, що його як адвоката для захисту своїх інтересів у судах залучав упродовж досить значного часового терміну олігарх Ігор Коломойський, у якого було достатньо коштів аби залучити для захисту своїх бізнесових інтересів найбільш професійних і авторитетних юристів із когорти адвокатів. І якби якісь дії чи рішення адвоката Андрія Богдана викликали сумнів в їх оптимальності у досить жорсткого і безапеляційного в судженнях олігарха Ігоря Коломойського, то той, не відтягуючи і не обтяжуючи себе будь-якими сумнівами, відмовився б від його адвокатських послуг одразу ж після першого ж відчутного програшу. І те, що відмов від адвокатських послуг Андрія Богдана з боку Ігоря Коломойського не зафіксовано навіть після програшу кількох судових справ, свідчить, що Андрій Богдан в очах Ігоря Коломойського є одним із найбільш висококваліфікованих юристів.

А про те, що Андрій Богдан є людиною з високими розумовими здібностями і здатністю прогнозувати наслідки,

свідчить той факт, що він, спираючись на емоційний вплив на українців фільму «Слуга народу», в якому Володимир Зеленський зіграв головну роль, спрогнозував йому беззаперечну перемогу на президентських виборах навіть без прояву будь-яких надзусиль і переконав Володимира Зеленського взяти участь у цих виборах. І більше 73% голосів підтримки Володимира Зеленського на цих виборах – це одночасно є і числовим значенням критерію оцінювання розумових здібностей Андрія Богдана.

А тим, хто припускає, що Андрій Богдан на посаді голови АПУ буде намагатись впливати на Президента України Володимира Зеленського так, щоб той втілював у життя ту політику, яку диктуватиме олігарх Ігор Коломойський, хочу нагадати історію з життя російського олігарха Бориса Березовського, який привів спочатку на посаду глави адміністрації російського президента, потім на посаду прем'єр-міністра Росії, а потім на посаду і президента Росії у той час дуже скромного і нічим непомітного Володимира Путіна, який до того, як ним почав опікуватись олігарх Борис Березовський, працював лише помічником лєнінградського мера. І нагадаю, що олігарх Борис Березовський, привівши Володимира Путіна до найвищого щабля влади в Росії, розраховував, що на будь-якій посаді Володимир Путін буде лише політичним пішаком в його руках та виконуватиме усі його політичні та економічні забаганки. Але Володимир Путін, ставши російським президентом, дуже швидко поставив свого опікуна-олігарха Бориса Березовського на місце, ініціювавши його кримінальне переслідування та змусивши його емігрувати до Лондона, де він невдовзі і помер. Тож, я думаю, що в українського олігарха Ігоря Коломойського і з пам'яттю і з розумом усе настільки добре, що він не припуститься помилок, допущених російським олігархом Борисом Березовським, і не намагатиметься нав'язувати свої політичні погляди і забаганки ні Андрію Богдану, ні, тим паче, Володимирі Зеленському.

А тепер кілька слів щодо зауваження очільників Мініюсту стосовно незаконності призначення Андрія Богдана

на посаду голови АПУ у зв'язку з тим, що він, згідно з положеннями Закону України «Про очищення влади», підпадає під заборону займати вищі керівні посади в державі як такий, що в роки правління Віктора Януковича певний час обіймав посаду уповноваженого з питань боротьби з корупцією в уряді прем'єр-міністра Азарова на правах одного з його заступників. У зв'язку з цим зауваженням Мінюсту постає запитання: «А де був Мінюст і чому не опротестував президентське призначення Петром Порошенком на посаду одного із заступників голови АПУ з функціями керівника Секретаріату АПУ Олексія Дніпрова, який перед цим обіймав більше року посаду заступника з фінансових питань міністра освіти і науки Дмитра Табачника в уряді Азарова? І чому тоді Мінюст визнав логічними і не опротестував пояснення голови АПУ Ложкіна, які той дав журналістам, що посади керівника і заступників керівника АПУ не підпадають під дію Закону України «Про очищення влади»?»

Але варто сказати декілька оцінних слів і про сам цей Закон України «Про очищення влади», який було прийнято народними депутатами щойно розпущеної ВРУ в перші дні після її обрання і згідно з яким під люстрацію підпадали усі, хто в період правління Віктора Януковича працював на керівних державних посадах виконавчої гілки влади або керівних посадах судової гілки влади. І перші запитання, які постають після ознайомлення з цим законом, такі: «У державі є три гілки влади – законодавча, яку уособлює ВРУ, виконавча, яку уособлює Кабмін і обласні та районні державні адміністрації, а також судова, яку уособлюють суди різних рівнів, – тож чому під люстрацію потрапили лише представники виконавчої і судової гілок влади, а на народних депутатів, які цей закон прийняли, які у цей склад ВРУ переобрались після відпрацювання на посадах народних депутатів у попередньому «приянуковичому» складі ВРУ, і яких переобралось більше половини від загальної чисельності ВРУ, він не розповсюдився? І чому в ньому не знайшлося місця положенню, згідно з яким у разі, якщо президентом держави обрано людину,

яка в часи правління Віктора Януковича обіймала посаду міністра в уряді Азарова, то такому президенту необхідно оголошувати імпичмент? І чому президент, який сам підпадав би під дію цього закону, якби до його прийняття не був обраний президентом, цей закон підписав, зруйнувавши службові кар'єри багатьох колишніх своїх соратників, які займали посади набагато нижчого рангу і ніякої шкоди державі своєю діяльністю не завдавали?»

Історія знає приклади прийняття закону про люстрацію – це, наприклад, закон про люстрацію усіх громадян Німеччини, які були членами нацистської партії в часи правління Гітлера, завдяки активності чи бездіяльності яких у Німеччині 1933–1945 років стала панівною ідеологія наруги над людяністю, яка проявилась в поміщенні в концтабори усіх інакомислячих та масового знищення осіб єврейської національності. Тож, якщо народні депутати нині уже розпущеної ВРУ вирішили у своїй законодавчій діяльності взяти на озброєння післявоєнний німецький люстраційний закон, то вони зобов'язані були під його дію підвести усіх членів Партії регіонів, які своєю активністю чи бездіяльністю створили умови для втілення у життя антинародної політики правлячої верхівки, очолюваної Віктором Януковичем.

Але оскільки антинародна політика правлячої верхівки, очолюваної Віктором Януковичем, попри її націленість на поліпшення рівня життя олігархів за рахунок погіршення рівня життя народу під ідеологію наруги над людяністю згідно з міжнародними правовими означеннями не підпадає, то виникає сумнів у тому, що Закон України «Про очищення влади» не виходить за рамки ідеології верховенства права. Адже під його дію потрапили багато фахівців, які, не будучи членами правлячої Партії регіонів і не маючи ніякого відношення до злочинів, вчинених проти учасників Революції Гідності на Майдані, в силу своєї високої кваліфікації, обіймали високі керівні посади у виконавчій і судовій гілках влади і виконували свої функціональні обов'язки на рівні, який ще не скоро досягнуть ті, хто прийшов їм на заміну. І якщо допустити, що

аналогічний закон може прийняти і нова ВРУ, яка буде обрана 21 липня на дострокових виборах, посилаючись на те, що нинішня влада допустила розкрадання державних коштів, виділених на потреби армії, то під люстрацію потраплять і ті, хто посідав високі керівні посади у виконавчій і судовій гілках влади в часи президентського правління Петра Порошенка. А це шлях держави в нікуди, тому що на керівні посади в ній що 5 років будуть приходити усе нові і нові новобранці, які, набравшись досвіду, знову підуть у небуття завдяки дії чергового закону про люстрацію.

Але на закон про люстрацію можна подивитись ще й з іншого боку. Ось нині ми всі цілком справедливо обурюємось з того, що сепаратисти відірвали від України кусок її території на Донбасі і позбавили можливості брати активну участь в житті громадянського суспільства української держави частину її населення, яке проживає на цій відірваній території. І ми цілком справедливо засуджуємо за це сепаратистів. Але ж народні депутати, які законом про люстрацію значну частину населення України на основній її території теж позбавили можливості брати активну участь в житті громадянського суспільства української держави, тож у сенсі позбавлення цих можливостей вони, в принципі, нічим не кращі за сепаратистів. І варто було б звернути увагу на те, що у Південній Кореї деякі президенти після складення повноважень потрапляли до в'язниці на 7–12 років за вчинені дії, в яких прокурори і судді віднайшли кримінальний відтінок, але парламент Південної Кореї не приймає у зв'язку з цим люстраційних законів до соратників ув'язнених президентів, а з кожним із них, якщо треба, розбираються у слідчо-судовому порядку, не накладаючи обмежень на тих із них, які нічим себе не заплямували. Ну і наостанок до аналітики з цього питання зауважу, що я під закон про люстрацію не підпадаю і до того ж сам є постраждалим від режиму Януковича, міністр якого Дмитро Табачник руками свого першого заступника Євгена Суліми позбавив мене посади ректора лише за те, що я в часи прем'єрства Юлії Тимошенко був

її радником на громадських засадах і напередодні переобрання на посаді ректора відмовився відкупитись від каральних санкцій шляхом перечислення 54 тисяч гривень на рахунок вказаної у врученій мені платіжці харківської фірми за начебто виготовлення вікон для міністерства, хоча ця фірма виготовленням вікон, згідно з наданим поясненням її власника прокуратурі, ніколи не займалась. Тож спроби звинуватити мене у тому, що я критикую Закон України «Про очищення влади» лише тому, що він якимось зачіпає мої інтереси, спростовую ще до їх висунення.

А тепер я перейду до оцінювання президентського рішення про достроковий розпуск Верховної Ради України (ВРУ). У ньому чітко вказано, що коаліції більшості, яка, згідно з Конституцією, зобов'язана не лише затвердити склад Кабінету міністрів України, але і забезпечувати підтримку рішень сформованого нею Кабміну, у ВРУ не існує з 2016 року. Як спростування цього ключового положення причини розпуску ВРУ її голова Андрій Парубій заявив, що не існує фактів, якими доводилася б відсутність коаліції у ВРУ. Але такий факт є. Я нагадаю, що більше двох років уже на посаді в. о. міністра охорони здоров'я у Кабміні працює Уляна Супрун, діяльність якої в напрямку реформування медичної галузі країни, як свідчать заяви перед журналістами, активно підтримує і прем'єр-міністр Володимир Гройсман, і підтримував Петро Порошенко, який до 20 травня нинішнього року працював на посаді президента держави. І оскільки термін перебування на посаді виконувача обов'язків міністра є обмеженим і суттєво меншим нинішнього терміну перебування на посаді в. о. міністра Уляни Супрун, то в разі, якби у ВРУ була необхідна кількість голосів для затвердження Уляни Супрун на посаді міністра, то Володимир Гройсман уже давно вніс би її кандидатуру до ВРУ для затвердження, особливо після того, як з'явилось судове рішення за позовом народного депутата України Мосійчука, яким їй заборонено брати участь в засіданнях Кабміну і підписувати міжнародні торговельні угоди на закупівлю медичних препаратів та рішення про їх розподіл

по регіонах. Але, якщо у ВРУ немає голосів, достатніх для підтримки кадрової ініціативи прем'єр-міністра, то водночас це є свідченням того, що у ВРУ немає проурядової коаліції – і це є фактом, який спростувати голові ВРУ нічим. Тож президент держави, який є Гарантом Конституції, зобов'язаний розпустити достроково ВРУ, яка більше ніж 30 днів не має коаліції, здатної забезпечити підтримку діяльності Кабміну, нею ж сформованого. Фактично, дострокове припинення повноважень цього складу ВРУ зобов'язаний був здійснити ще Петро Порошенко, який був Гарантом Конституції до 20 травня 2019 року, а Володимир Зеленський, ставши цього дня президентом, лише «почистив хвост», які йому залишились від попередника.

До речі, консультації, проведені Володимиром Зеленським 21 травня з головою ВРУ та головами парламентських фракцій, на яких усі вони погодились підтримати на позачерговому засіданні ВРУ, призначеному на 22 травня, президентську ініціативу змінити виборчу систему, усунувши мажоритарну складову та зменшивши поріг до 3%, за умови, що він погоджується не наполягати на відкритих партійних списках, та провалення наступного дня 22 травня на позачерговому засіданні ВРУ народними депутатами за ініціативами, висловленими з трибуни тим же таки Парубієм та головами фракцій БПП, НФ та РП Ляшка, цієї компромісної та узгодженої попередньо з ними президентської ініціативи, є першим серйозним політичним уроком для Володимира Зеленського, суть якого полягає у тому, що політикам типу Парубія та його найближчого оточення довіряти на слово не можна, тому що вони даного слова не дотримуються. Це у бізнесі, в якому Зеленський працював раніше, якщо хтось з бізнесменів дав слово про підтримку тієї чи іншої ініціативи, то він обов'язково цього слова дотримається, а домовленостям на словах з політиками вірити не можна, бо не лише «кинуть», але ще й оголосять той відступ, який погіршує закон, але на який ти погодився для досягнення компромісу, причиною їх відмови від позитивного голосування.

Але я впевнений, що цей «кидок» і Порошенку, і Парубію, і їх партіям «аукнется» на виборах 21 липня втратою значної кількості голосів у підтримку, особливо ще й на фоні того, що, програвши нищівно президентські вибори, голови парламентських фракцій цих партій замість того, щоб вийти на трибуну і визнати поразку та запропонувати народним депутатам теж піти у відставку, давши зелене світло достроковим парламентським виборам, устами голови фракції партії НФ оголосили про вихід із неіснуючої парламентської коаліції, а устами Парубія оголосили про початок 30-денного терміну для створення нової парламентської коаліції, після закінчення якого розпускати ВРУ уже не можна було б, якби навіть нова парламентська коаліція і не була створена, оскільки термін до дати проведення чергових парламентських виборів уже став би меншим необхідного за законом півроку.

Ну і на завершення аналітики я перейду до оцінювання президентського рішення про призначення Володимиром Зеленським заступниками голови АПУ своїх партнерів зі створення чи забезпечення функціонування багатопрофільного приватного підприємства «95 квартал». Усі ми добре знаємо, що багатопрофільне приватне підприємство «95 квартал», яке створює і популярні телевізійні шоу-програми, і пише сценарії та знімає популярні кіно- і телефільми, є успішним та таким, на створення якого не витрачено жодної гривні державних коштів. І успіх цього підприємства зумовлений виключно лише талантом його основних творців і керівників різних напрямків. Тому є сподівання, що свій успіх вони зможуть втілити в життя, реалізуючи і проєкт «Успішна українська держава», адже ця команда Зеленського за роки попередньої діяльності довела, що вміє знаходити виконавців, які здатні досягти успіху. Тож побажаємо їм успіху, адже їх успіх – це буде успіхом і для усіх нас – громадян України. Ось на цьому я і поставлю крапку.

А може доцільніше піти іншим шляхом?

13 червня на сайті Іb.ua опублікована стаття дипломата Максима Кононенка «Крым: какой должна быть украинская политика непризнания российской оккупации», в якій він пропонує свій варіант реакції української влади на російську окупацію Криму, суть якого зводиться до посилення санкцій з боку світової спільноти стосовно окупантів.

Ця стаття закінчується редакційним зауваженням: «Взгляды, изложенные в данной статье, выражают исключительно точку зрения автора и не могут быть использованы как официальная позиция МИД Украины».

Ознайомлення з цією статтею надихнуло мене запропонувати інший варіант розв'язання проблеми визволення Криму від російської окупації, який вписується у світову історичну практику і дозволить наблизити термін входу України до структур НАТО і ЄС. І оскільки я не маю ніяких ні владних, ні дипломатичних повноважень, то висловлені далі думки прошу розглядати лише як такі, що обґрунтовують мою особисту точку зору і вписуються в алгоритм пошуку інших шляхів розв'язання проблеми визволення Криму від російської окупації, відмінних від тих, які широко обговорюються в офіційних колах та на сторінках ЗМІ і в соціальних мережах.

І почну я з першої аксіоми, що військовим шляхом Україна повернути собі Крим не може, бо військова потуга Росії, особливо в авіації, флоті та ракетних підрозділах, є набагато більшою за ту, на яку може розраховувати Україна, а допомагати Україні у відкритій війні з Росією, озброєною ядерною зброєю та засобами її доставки у будь-який куточок Землі, ні США, ні країни НАТО не будуть. А як другу аксіому я висловлю твердження, що дипломатичним шляхом Україна повернути собі Крим теж не може, бо Росія не хоче, щоб Україна вступила до ЄС і НАТО, а оскільки туди не беруть тих країн, у яких є територіальні претензії до сусідів, то заради існування цих претензій Росія утримуватиме Крим у своєму складі до тих пір, поки у неї для цього вистачить фінансової і військової потуг, а їй цих потуг ще вистачить не на один деся-

ток років. Тож виходить, що у питанні повернення Криму до складу України ситуація зайшла у глухий кут. А тому для виходу з цього глухого кута необхідно шукати якийсь інший шлях. Але перш ніж його запропонувати, я вам, шановні читачі, трішки нагадаю історію.

Дві тисячі років тому нинішні країни Європи у вигляді провінцій на територіях розрізнених князівств входили до складу Римської імперії, більшості країн Африки не існувало взагалі, бо населення цього континенту ділилось лише на племена, а ареали розселення племен на американському континенті європейцям взагалі не були відомі.

В процесі слабшання Римської імперії від неї відділялись її провінції, які створювали на своїх родових територіях незалежні держави, зокрема Францію, Бельгію, Голландію, Британію, Іспанію, Португалію, які, зміцнівши, самі почали створювати імперії, захоплюючи території, населені африканськими племенами, а потім і території, населені племенами, що проживали на американському та азійському континентах. Усі ці племена, на усіх континентах, зі змінним успіхом боролись проти колонізаторів, і рано чи трохи пізніше ставали незалежними державами.

Не відставала від Французької, Бельгійської, Голландської, Британської, Іспанської і Португальської імперій і Російська імперія, яка почала нарощувати свою територію за рахунок підкорення територій, заселених іншими народами, зокрема у Сибіру, Далекому Сході, Середній Азії, на Кавказі, у Східній Європі та у Криму, підкоряючи не лише розрізнені племена, але і народи, які уже оформились у державні утворення, такі, наприклад, як Польща, Литва, Україна, Латвія, Естонія, Суомі, Молдавія, Азербайджан, Вірменія, Грузія, а також Бухарський і Самаркандський Емірати та Хівинське і Кримське Ханства.

Тож не дивно, що після занепаду спочатку Російської імперії, а потім і її комуністичного варіанта – Радянського Союзу, на світовій карті протягом усього лише одного століття як незалежні державні утворення засвітились Польща, Литва, Латвія, Естонія, Фінляндія, Білорусь, Україна, Молдова, Азербайджан, Вірменія, Грузія, Узбекис-

тан, Казахстан, Туркменистан і Киргизстан – і лише колиска татарського народу Крим, народ якого сталінським режимом був депортований з рідної землі, не зміг відновитись у вигляді незалежної держави, бо після скасування депортації не усі татари захотіли повертатись до Криму, де в їх домівках жили чужинці, а під забудову новими домівками придатної для облаштування землі їм радянські чиновники не виділяли.

Але ж кримсько-татарська незалежна держава у Криму існувала, тож кримсько-татарський народ має моральне право на її відродження – як і усі ті народи, які свої державні утворення на руїнах імперій-завойовників отримали. А тому, на мій погляд, є сенс українській владі і українській дипломатії «переключитись» у питанні визволення Криму від російської окупації з ідеології повернення Криму до складу України на ідеологію відтворення у Криму незалежної татарської держави. І я впевнений, що ідею відтворення у Криму незалежної татарської держави підтримають і усі європейські держави, і усі африканські держави, і усі держави американського континенту, і такі азійські держави як Індія, Пакистан та Бангладеш, і усі держави Індокитаю, бо усі вони проходили через горнило відтворення своїх незалежних держав на теренах чийось імперських провінцій. І під таким потужним тиском Росія змушена буде піти з Криму і надати можливість кримсько-татарському народу створити свою незалежну державу, яку Україна буде підтримувати, з якою буде торгувати і налагоджувати дружні добросусідські стосунки.

А для того, щоб прискорити цей процес, на мій погляд, потрібно провести всеукраїнський референдум з питання надання кримсько-татарському народу права створити у Криму незалежну кримсько-татарську державу, який знайде підтримку у більшості українців, адже у такий спосіб ми і кримським татарам свободу надаємо, і собі прокладаємо дорогу в ЄС і НАТО, тому що у нас після надання Криму незалежності уже не буде територіальних спорів з сусідами. І потрібно допомогти кримським татарам створити уряд (в екзилі) незалежної кримсько-татар-

ської держави та сприяти аби цей уряд став представляти інтереси кримсько-татарського народу в Організації Об'єднаних Націй, що стане потужним каталізатором прискорення процесу деокупації Кримського півострова.

І я впевнений, що Кримсько-татарська держава в умовах незалежності за сприяння України у короткий термін зможе побудувати інфраструктуру відпочинку не гіршу, ніж у Туреччині. А оскільки усі автомобільні дороги до цієї відпочинкової інфраструктури пролягають через Україну, то знайдеться багато компаній і країн, які вкладуть свої кошти у будівництво цих доріг, адже їхати на відпочинок автомобілем з країн Європи до Криму зручніше ніж літати літаками до середземноморського узбережжя Туреччини чи Єгипту.

І, на мій погляд, це і є той шлях, який питання деокупації Криму виведе з глухого кута на радість і кримських татар, і більшості українців, і більшості народів, що проживають в країнах Європи.

Електронний лист ректору Володимиру Грабку

26 липня 2019 року я надіслав нашому ректору, професору Грабку електронного листа такого змісту:

«Володимире Віталійовичу, доброго дня! Президент США Трамп ще рік очолюватиме США, тобто, до завершення каденції у нього ще є 25% часу від 4-річного терміну, а передвиборча боротьба там уже йде повним ходом. У вас попереду залишився лише рік ректорства, тобто 20% від 5-річного терміну і 10% від 10-річного, тож пора уже і нам думати, хто прийде після вас. Я поцікавився у юридичному відділі Верховної Ради України, як член Асоціації народних депутатів попередніх скликань Верховної Ради, чи є у вас можливість брати участь у виборах ректора на третій 5-річний термін у 2020 році, якщо на другий термін ви були обрані у 2015 році, коли уже рік діяв нинішній Закон України про вищу освіту, яким обмежується час перебування на посаді ректора двома термінами обрання. Нагадаю, що закон вступив у силу у липні 2014 року. І мені бу-

ло чітко роз'яснено, що ні, ви брати участь у ще одних виборах згідно з законом права не маєте. Я, на всяк випадок, нагадав, що Згуровський допущений до виборів ректора КПІ у 2019 році. Мені чітко відповіли, що Згуровський був обраний останній раз на 7 років у 2012 році, тобто, ще до вступу в силу Закону про вищу освіту, який зворотної сили не має, тому термін перебування на посаді ректора з 2012 по 2019 рік у Згуровського йому було зараховано за перший термін перебування на посаді ректора, і він мав право бути обраними ще на один термін, дозволений нинішнім законом, і він цю можливість і використав у нинішньому році. Що ж стосується вас, то вам перший термін зараховано з 2010 року по 2015 рік, тому що новий закон саме на цьому етапі вашої кар'єри вступив у силу. Тому, згідно з нині чинним законом вам дозволено було брати участь у виборах ще на один термін, яку ви використали у 2015 році, тобто, через рік після вступу в силу нинішнього закону. І варіантів отримати право на ще одне переобрання у вас немає, бо нинішня влада не збирається ні для кого робити будь-які винятки, ні Порошенка, ні Гройсмана, ні Коровія, які могли б посприяти вам в отриманні права на переобрання ще й на третій 5-річний термін, як виняток. у 2020 році на високих посадах уже не буде. Та й Дніпров у зв'язку із загальною тенденцією команди Зеленського боротись з порушниками законів теж впрягаться не ризикне. Тож посада ректора у 2020 році у нашому університеті стане вакантною, незважаючи ні на які побажання. І я задумався – а хто ж прийде на цю посаду? Минулого разу разом з вами стартували Осадчук, Яремчук, Петрук і Віталік. Віталік у виборах ректора більше не хоче брати участі. Залишаються Петрук, Яремчук, Осадчук, до яких можуть приєднатись Поляков, Васілевський та Павлов. Васілевському ще тільки 38 років, плюс зараз буде зміна влади в міністерстві, і усі зв'язки він втратить, тож йому корисно ще років 10 попрацювати проректором, а уже потім пересідати в крісло ректора. Столичні друзі і родичі Полякова нині уже втратили свій вплив, тож їм буде не до справ виборчих Полякова, а без їх впливу Поляков, як ректор, на-

вряд чи допоможе університету втриматись на плаву у цей період, в який багато університетів підуть «на дно». У Павлова теж зв'язки в Києві ослабли, тому йому теж буде важко втримати університет на плаву, тим паче, що навчальним процесом він ніколи і не цікавився. Тому, як і Васілевському, йому краще залишатись проректором. В можливість стати хорошим ректором Петрука, Осадчука і Яремчука я не вірю. Тому я прийшов до висновку, що треба у 2020 році мені повертатись на посаду ректора. Я уже переговорив з деякими нашими авторитетними професорами. Вони мені пообіцяли, що якщо вам не буде дано права, як виняток, балотуватись ще й на третій термін, то вони готові підтримати мою кандидатуру. Щоб колектив не довелося «зшивати» після виборів, у зв'язку з розколом на групи підтримки окремих кандидатур, я вирішив не тримати в таємниці своє бажання повернутись на ректорську посаду і в приватних розмовах оголосити про це уже зараз. Це, я думаю, сприятиме появі меншої кількості бажаючих брати участь у виборах. До речі, ректор Харківського педагогічного Прокопенко у минулому році обрався на новий термін у віці 81 рік. Та й ректор Вінницького медичного Мороз, який переобрався у минулому році ще на один термін за тими ж обставинами, що і Прокопенко, мій погодок. Тому мій вік, я впевнений, мені не буде перешкоджати керувати університетом. Я, як ви знаєте, ще активно пишу монографії і навчальні посібники, готую кандидатів наук, пишу актуальні наукові статті і викладаю три дисципліни на двох факультетах. І ще один вагомий факт біографії. Ви знаєте, що я закінчив той же Криворізький гірничорудний інститут, що і батько нашого президента Олександр Зеленський, і той же електротехнічний факультет. Але, коли я уже був на 5-му курсі батько Зеленського ще був тільки першокурсником. Однак наші шляхи перетинались. Спочатку я вів у нього лабораторні роботи на другому курсі з ТОЕ, а потім, коли вступив в аспірантуру з автоматизації виробничих процесів і писав дисертацію з теорії автоматичного керування, то проводив у нього, під час хвороби їх основного викладача, лабораторні роботи і з теорії автома-

тичного керування. Я його, звичайно ж, не пам'ятаю, але, як мені розповів мій друг студентських років, який нині завідує кафедрою електромеханіки у Криворізькому національному університеті (колишній КГРІ), професор Слава Толмачов, мене він пам'ятає добре, бо коли я став ректором ВПШ, а потім народним депутатом Верховної Ради, усі в КГРІ гордились тим, що хтось із них разом зі мною працював, або я когось вчив. А Слава Толмачов разом з батьком Зеленського був у Монголії у довгому відрядженні, коли СРСР будував там гірничозбагачувальний комбінат. Толмачов там налагоджував магнітні сепаратори, які були виготовлені за його розрахунками, що лягли в основу його докторської дисертації, а Зеленський розробляв і впроваджував систему АСУ цим комбінатом – він гарний програміст – і писав свої дисертації, працюючи в НДЛ під керівництвом ректора КГРІ. І уже доктором наук він перейшов завідувати кафедрою програмування та математичних методів в економіці в Криворізький інститут КНЕУ, де працює і зараз, підтримуючи теплі дружні стосунки з моїм другом Славою Толмачовим. Під час виборів президента як криворіжець, у якого у Кривому Розі багато друзів, з якими 11 років жив на «95 кварталі», я підтримував Зеленського, про що писав і у себе на сайті, і в дискусіях на Фейсбуці, а під час парламентських виборів я підтримував партію «Слуга народу», тож нині до влади прийшла політична сила, якій я довіряю, і, думаю, вона довірятиме і підтримуватиме мене як ректора, який є їх однодумцем, що дуже важливо для утримання нашого університету на плаву у цей непростий період. І наостанок, у нас з вами був період жорсткої конфронтації, але, ви, мабуть, пам'ятаєте, що я в імпульсі буваю дуже жорсткий, але потім мягшаю, і довго злоби не тримаю. Тож вам не треба боятись, що, повернувшись у ректори, я почну вам пригадувати всі свої неприємності, створені вами. Я уже за межами цього, і не треба боятись мене, в разі якщо я стану ректором, ні тобі, ні твоїм дітям. Ось така інформація тобі для роздумів що до того, підтримувати мою кандидатуру у 2020 році, чи ні». На цей лист я ніякої ні відповіді, ні реакції не отримав.

Чому я – доктор наук, професор, академік, заслужений діяч науки і техніки – голосував за Зеленського і його партію?

Завершилось оприлюднення результатів дострокових парламентських виборів, на яких, виборовши 254 депутатських мандати, переконливо перемогла партія «Слуга народу», засновником і лідером якої до обрання президентом України був Володимир Зеленський. І тепер цій партії не потрібно перейматись тим, кого залучати в коаліцію, щоб мати 226 голосів, необхідних для прийняття законів, що пропонуватимуться президентом.

І під час весняних виборів президента України, на яких, зібравши три чверті голосів виборців, переконливо переміг Володимир Зеленський, і під час липневих дострокових парламентських виборів, на яких не менш переконливо перемогла заснована ним партія «Слуга народу», прихильники тоді ще президента, а під час парламентських виборів уже експрезидента Петра Порошенка та його владної команди, що посідала переважну більшість місць у Верховній Раді України, в Кабінеті Міністрів, в Адміністрації президента та обласних і районних державних адміністраціях, а також у прокуратурах і судах усіх рівнів, називали усіх тих, хто голосував за Зеленського і його партію, дегенератами, недоумками, несвідомими, непатріотами, не здатними логічно мислити, болотом, гниллю і багатьма іншими негативними характеристиками, серед яких характеристика журналіста Остапа Дроздова – «непритомні» – була однією з найбільш інтелігентних.

Але об'єктивно не може бути у державі, населеній вільнодумним народом, який зберіг свою мову, незважаючи на потуги багатьох влад її знищити, і не менше половини представників якого мають вищу освіту, щоб лише ті 25% виборців, які на виборах проголосували за Петра Порошенка, були розумом і борцями за щастя цього народу, а інші 75%, які віддали свої голоси Володимирі Зеленському, не були наділені ні розумом, ні любов'ю до рідної зе-

млі і мови, ні здатністю приймати рішення на перспективу розвитку рідної держави. І на своєму прикладі я, який віддав свій голос на президентських виборах Володимирі Зеленському, а на парламентських виборах його партії «Слуга народу», вирішив довести тим 25% виборців, що проголосували за Петра Порошенка, що, наклеюючи негативні ярлики усім тим, хто проголосував за Володимира Зеленського та його партію, вони помиляються.

Я закінчив середню школу з медаллю, університет з відзнакою, написав і захистив, не маючи ні багатих батьків, ні впливових покровителів, кандидатську і докторську дисертації, був обраний академіком однієї державної, двох громадських і однієї міжнародної академії наук, а за сукупністю наукових досягнень отримав звання заслуженого діяча науки і техніки України, що, на мій погляд, є достатнім свідченням того, що я належу до категорії людей розумних.

На перших виборах ректора у Вінницькому політехнічному інституті у 1989 році я на хвилі горбачовської перебудови виборов цю посаду двома третинами голосів і з таким же результатом виборов через півроку мандат депутата Верховної Ради УРСР 12-го скликання та проголосував у парламентській залі і за Декларацію про державний суверенітет, і за проголошення незалежної Української держави, і за жовто-синій прапор як державний та тризуб як герб незалежної України, що, на мій погляд, є достатнім свідченням того, що я належу до категорії патріотів України, здатних бачити перспективи розвитку української держави.

Ставши у 1989 році ректором чисто російськомовного Вінницького політехнічного інституту і сам бувши у той час російськомовним, оскільки і вищу освіту отримував російською мовою, і наукові праці писав російською мовою, і лекції студентам читав російською мовою, я з проголошенням у 1991 році незалежної України оголосив про переведення усіх процесів в очолюваному мною російськомовному інституті на українську мову, і уже у 1994 році і навчальний процес, і науковий, і виховний у Вінницько-

му політехнічному інституті здійснювались виключно українською мовою, що, на мій погляд, є достатнім свідченням того, що я належу до категорії тих людей, які люблять українську мову і роблять усе, що в їхніх силах, аби вона стала державною мовою для усіх громадян України.

Тож, як бачите, шановні 25% прихильників Порошенка, я не підпадаю ні під один із тих ярликів, якими ви характеризуйте виборців Зеленського і його партії. А далі я спробую вам пояснити, що ж спонукало мене проголосувати і за Зеленського на президентських виборах, і за його партію на парламентських.

І почну я з нагадування вам про те, що Українська Радянська Соціалістична Республіка в рік створення на її основі незалежної держави Україна, була однією з найбільш розвинених науково, індустріально і аграрно республік Радянського Союзу, потенціал якої був на порядок вищим потенціалу сусідньої Польщі. Але, на жаль, більшість у першому парламенті незалежної України, який було створено на основі Верховної Ради УРСР 12-го скликання, захопила «група 239», до якої увійшли депутати, які за основною посадою працювали секретарями ЦК, секретарями обкомів, секретарями райкомів, секретарями міськкомів, секретарями парткомів Комуністичної партії України та директорами крупних заводів, які теж були членами компартійних комітетів якогось рівня, тож саме вони разом із затвердженими їхньою парламентською більшістю міністрами уряду і банкірами та своїми друзями і родичами, спочатку впровадили розроблену Лановим за їх замовленням ваучерну систему приватизації усього народного добра, а потім, взявши мільйонні кредити в карбованцях і перевівши їх в сотні тисяч доларів за тодішнім високим курсом в підконтрольних банках, скупили усі ці ваучери і сконцентрували в своїх руках у такий спосіб майже усе народне добро. А далі вони спровокували банківську кризу, яка привела до гіперінфляції, під час якої ця «група 239» та ті, кого вони внесли до своїх рядів за межами парламенту, за сотні мільйонів карбованців, взятих в кредит, повернули в банки ті ж сотні мільйонів

карбованців, але які в результаті гіперінфляції уже коштували в доларовому еквіваленті не більше ста, максимум тисячі доларів, і стали нинішніми олігархами, які прибрали в Україні усе до своїх рук. І ці олігархи в результаті революцій на Майдані лише мінялись місцями на владному Олімпі і перерозподіляли між собою у відповідних отриманому статусу пропорціях грошові потоки, що їм надходили з приватизованого ними шахрайським способом народного добра, майже нічого з цих грошових потоків не перерозподіляючи на благо того народу, який це добро створював десятиріччями. Тож рано чи пізно народ повинен був зрозуміти, що для остаточного демонтажу комуністичної системи правління, яка на хвилі проголошення незалежності України породила нинішній олігархат, необхідно здійснити «електоральну революцію», яка відсторонила б цей посткомуністичний олігархат та його слуг від управління парламентом, міністерствами, банками, прокуратурами і судами, без чого неможливо вивести український народ з нинішнього злиденного стану, який характеризується найнижчим середнім рівнем зарплат в Європі, найнижчим середнім рівнем пенсій і якістю доріг, за якою Україна посідає 131-е місце зі 137 країн, оскільки більша частина тих коштів, які щороку держава виділяє на будівництво нових і ремонт старих доріг, осідає в кишенях олігархату і його слуг, причетних до розподілу цих коштів.

І ось з'явився серед претендентів на президентське крісло Володимир Зеленський – веселий чоловік, жартівник, дотепний висміювач діячів, поставлених у владу посткомуністичним олігархатом, бізнесмен, який гроші заробив власним розумом і невтомною працею, нічого не поцупивши з бюджету – і народ повірив, що саме він здатен зламати хребет посткомуністичному олігархату і спрямувати зусилля оновленої влади не на власне самозбагачення, а на розбудову перспектив розвитку української держави, усі структури якої запрацюють на благо усього народу. І народ віддав свої голоси на президентських вибо-

рах саме йому. І я теж повірив йому, і теж на цих виборах віддав свій голос йому.

І коли у передвиборчий період, бачачи мої пости у фейсбуці у підтримку Зеленського, дехто з моїх колег говорив мені, що я помиляюсь, що Зеленський не стане загальнонаціональним лідером і дуже скоро зійде з політичної арени, я відповідав, що мені буде достатньо лише того, що він зламає хребет посткомуністичному олігархату, аби не шкодувати, що голосував за нього, оскільки якщо він на цих виборах не переможе, то олігархат остаточно зцементує корупційну систему виборів влади на усіх рівнях, і Україна попри лозунги на прапорах і в устах її очільників стане копією Росії і відрізнятиметься від неї лише меншим масштабом.

Але без парламентської підтримки законів, які потрібні будуть президенту Зеленському для втілення в життя ідей ліквідації гегемонії посткомуністичного олігархату і підвищення добробуту усього українського народу, він жодну з своїх ідей втілити в життя не зможе. Тож, розуміючи це, майже дві третини виборців проголосували на дострокових парламентських виборах за список партії «Слуга народу», створеної Зеленським, та за кандидатів у народні депутати України в мажоритарних округах, рекомендованих цією партією, за рахунок чого він матиме у Верховній Раді України 254 соратники, котрі підтримуватимуть законодавчо його ініціативи, і дозволять йому відсторонити від влади і фінансово обезкровити посткомуністичний олігархат, породжений комуністичною більшістю у вигляді «групи 239» у Верховній Раді України 1-го скликання, який усі ці 28 років незалежності, висмоктував усе, що тільки потрапляло йому на очі, з українського народу. Зрозумів це і я, а тому, бажаючи посприяти Зеленському в його прагненні допомогти нашій державі стати доброю не лише для олігархів, але і для власного народу, теж віддав свій голос за його партію «Слуга народу».

«Група 25%» противників Володимира Зеленського обурюється, що разом з партією «Слуга народу» замість професійних політиків він привів до парламенту фотогра-

фів, акторів, журналістів, бізнесменів середнього класу і нікому невідомих юристів, які не вміють писати проекти законів і не знають, як керувати державою. Але згадайте, хто прийшов до минулого складу Верховної Ради України і тепер вважається професійним політиком – це і колишня секретарка Ющенко, і рядові бійці та молодші офіцери з окопів АТО, і бізнесмени середньої руки, і лікарі, які до цього ніякою політикою не займались, і ті молоді та середнього віку люди, які до участі у революції на Майдані взагалі нічим себе для суспільства не проявили. Але ж за роки каденції в статусі народних депутатів України вони ж навчилися бути політиками! То чому ж «група 25%» не вірить у те, що і ці народні депутати України, які прийшли до парламенту за списками та рекомендаціями партії Зеленського, теж упродовж недовгого часу піднімуться до рівня, необхідного для плідної праці політиків?

Я згадав народних депутатів України від Вінниччини, які у складі Верховної ради УРСР 12-го скликання сиділи зі мною поруч в сесійній залі – серед них було кілька, яких можна було «причислити» до політиків – це секретар ЦК КПУ, секретар обкому, 2 секретарі райкомів, голова облвиконкому та начальник Південно-Західної залізниці. А усі інші – а це доцент педінституту, тракторист колгоспу, рядовий десантник-афганець, підполковник-афганець, директор заводу залізобетонних конструкцій, батюшка церкви Московського патріархату, голова колгоспу та керівник міжобласної станції забезпечення мінеральними добривами – ніякою ні політикою, ні законотворенням раніше не переймались. Та й я, який лише півроку як став ректором і до цього займався виключно лише науковою діяльністю, до числа політиків і законотворців міг бути віднесеним лише з великою натяжкою. Але ж ми чесно і плідно відпрацювали у Верховній Раді УРСР і усього лише через рік після завершення першого року каденції стали основоположниками незалежної української держави, а в наступні три роки, уже як депутати Верховної Ради України 1-го скликання заклали, можливо і не найліпші, але перші підвалини в законодавчу базу незалежної України.

Звичайно, не ми писали проєкти законів – їх писали юристи, які обслуговували парламентські комітети і працювали в штаті або радниками чи помічниками народних депутатів, але приймали ці проєкти голосуванням саме ми. І у нинішніх народних депутатів від «Слуги народу» теж будуть професійні помічники з законотворчим стажем, і їх теж будуть обслуговувати радники та штатні працівники парламентських комітетів, які професійно створюватимуть проєкти законів і підказуватимуть народним депутатам, які з цих проєктів варті підтримки в сесійній залі, а в яких вад більше, ніж позитиву, тож не треба боятись того, що хтось із народних депутатів України до обрання працював фотографом, а хтось журналістом чи актором або бізнесменом середньої ланки – вони швидко освоюватимуть нові функції, і через рік за професійністю не будуть поступатись своїм попередникам. Але головним є те, що вони стали народними депутатами України не за гроші посткомуністичного олігархату, а тому не будуть його прислужниками і не прийматимуть закони олігархату в угоду, а дійсно будуть слугами народу, який віддав їм свої голоси. І опікуватимуться вони створенням лише таких законів, які працюватимуть на благо народу.

І, шановні члени «групи 25%», які не сприймають партію «Слуга народу», згадайте історію парламентаризму: сама задумка створення парламентів у європейських державах була така: попереджати кровопролитні бійки на площах між представниками різних соціальних груп, які періодично виникали в суспільстві, потрібно зібрати найбільш харизматичних представників цих соціальних груп в одній залі, і нехай вони до хрипоті словами доводять свої аргументи незгоди, але не виводять усіх своїх прихильників на площі для доведення своєї правоти кулаками, камінням, а то і зброєю. І від цих представників соціальних груп не вимагалось, щоб вони усі були фахівцями з вищою освітою, і в перших європейських парламентах були квоти на представництво від кожної з помітних соціальних груп, лідери яких з часом оформились в політичні партії. Та й перший президент посткомуністичної Польщі,

який повів цю державу у західне демократичне суспільство з ринковою економікою, Лех Валенса, не мав вищої освіти і працював до обрання президентом рядовим електромеханіком на суднобудівному заводі.

Ну і на завершення цього матеріалу трохи про особисте. Одинадцять років (з 1960 по 1971) я прожив у Кривому Розі, куди поїхав за комсомольською путівкою на новобудови Кривбасу і в перший рік у статусі електрозварювальника на висотному монтажі брав участь у будівництві аглофабрики НКГОКа та цеху «Блюмінг-2» заводу «Криворіжсталь», а в наступні 5 років отримав вищу освіту на електротехнічному факультеті Криворізького гірничорудного інституту і у ньому ж після закінчення рік відпрацював математиком-програмістом ЕОМ та ще рік відпрацював асистентом кафедри у зв'язку із загибеллю в ДТП старшого викладача цієї кафедри, а потім ще три роки у цьому ж інституті навчався в аспірантурі за спеціальністю «Автоматизація виробничих процесів».

До Вінниці на роботу у Вінницькому філіалі Київського політехнічного інституту для його підсилення науковими кадрами я був розподілений міністерством після закінчення аспірантури у 1971 році. Тож з Кривим Рогом у мене пов'язані роки становлення як науковця і людини з характером, а тому я цьому місту безмежно вдячний і люблю усіх його жителів, що теж зіграло певну роль у тому, що я без вагань став у ряди тих, хто підтримав Володимира Зеленського та його команду «95 кварталу», юність і становлення яких як особистостей теж пройшли у Кривому Розі.

До речі, на 95 кварталі у Кривому Розі протягом 10 років я бував щодня, бо гуртожиток КГРІ, в якому я у ці роки жив, розміщувався на 97 кварталі, а головний корпус КГРІ розміщувався у центрі міста, і діставатись туди без відривання гудзиків на одязі і давки в автобусі на зупинці 97 кварталу, було можливо лише тролейбусами, що їхали до центру з рудників через 95 квартал, до якого я діставався пішки за 7 хвилин.

У моїй криворізькій біографії є і невеликий період, в який я під час навчання в аспірантурі проводив лабораторні роботи в студентській групі, в якій навчався Олександр Зеленський – майбутній батько нинішнього нашого президента, який, виявляється, мене пам'ятає. Про це я довідався від одного із моїх криворізьких друзів ще зі студентських років, який дружить і з Олександром Зеленським ще з тих років, коли вони обидва разом були у тривалому відрядженні у Монголії, де Радянський Союз допомагав зводити і запускати в роботу гірничо-збагачувальний комбінат, а мій друг разом з Олександром Зеленським, який на той час уже був гарним програмістом і гарним фахівцем з управління гірничими підприємствами, допомагали створювати систему АСУ цим комбінатом.

А завершити цей матеріал я хочу цитатою з колись популярної пісні «Команда молодости нашей», створеної Олександром Пахмутовою на слова Миколи Добронравова у 1979 році, приспів до якої звучить так:

«Тебе судьбу мою вершить,
Тебе одной меня судить,
Команда молодости нашей,
Команда, без которой мне не жить!»

Об'єктивності, справедливості та історичної правди заради, або нехай Наглядова рада університету нас розсудить

2-го вересня 2019 року на головному корпусі Вінницького національного технічного університету було офіційно відкрито меморіальну дошку професору Кузьміну Івану Васильовичу, який у період з 1976 року по 1989 рік був ректором Вінницького політехнічного інституту і, незважаючи на те, що був уже другим ректором, заслуговує на увічнення його пам'яті на цьому корпусі, оскільки саме він його побудував.

Під час офіційної церемонії відкриття цієї меморіальної дошки на внутрішній стіні порталу на вході до головного

навчального корпусу через значну кількість викладачів і студентів, які взяли участь у цій церемонії, до самої дошки підійти близько практично було неможливо, тож я побачив, який напис на ній зроблено, лише після розміщення її фото на сторінці прес-центру ВНТУ. А на цьому фото чітко виділявся напис, що Іван Васильович Кузьмін – це: «Перший ректор Вінницького політехнічного інституту».

Але, оскільки засновником і першим ректором Вінницького політехнічного інституту є давно уже покійний Роман Юрійович Кігель, якому 20 років тому, як засновнику і першому ректору ВПІ, було відкрито меморіальну дошку на побудованому ним навчальному корпусі № 1, то, об'єктивності, справедливості та історичної правди заради, я вирішив у фейсбучних коментарях під фото меморіальної дошки професору Кузьміну наголосити на тому, що першим ректором ВПІ був професор Кігель, а тому потрібно внести корекцію у напис на меморіальній дошці, присвяченій професору Кузьміну, замінивши словосполучення «Перший ректор» на словосполучення «Другий ректор».

Мій фейсбучний коментар був таким: «Сьогодні в нашому ВНТУ відбулася визначна подія – було відкрито меморіальну дошку професору Івану Васильовичу Кузьміну, який керував нашим вищим навчальним закладом, коли наш заклад ще був у статусі Вінницького політехнічного інституту. Ректором ВПІ професор Кузьмін працював майже 13 років у період з червня 1976 року по лютий 1989 року і вніс значний вклад у розвиток нашого ВПІ. Іван Васильович Кузьмін дійсно заслужена людина і заслуговує на відзначення пам'яті у вигляді меморіальної дошки, але авторам меморіальної дошки варто було б все-таки перед викарбуванням фрази «Перший ректор» на меморіальній дошці Кузьміна звернути увагу на те, що Вінницький політехнічний інститут було створено рішенням Ради Міністрів СРСР 1-го січня 1974 року і першим ректором було призначено професора Кігеля, який очолював наш інститут перших два з половиною роки (з 01.01.1974 року по червень 1976 року) і якому 20 років тому була відкрита меморіальна дошка на 1-му навчаль-

ному корпусі, на якій, до речі, чітко вказано, що професор Кігель керував нашим вищим навчальним закладом з 1960 року по 1976 рік, тобто був керівником на усіх етапах створення нашого вищого навчального закладу від відкриття загальнотехнічного факультету Київського інституту інженерів харчової промисловості, який його зусиллями було перетворено у Вінницький філіал Київського політехнічного інституту, і аж до створення на базі цього філіалу Вінницького політехнічного інституту, яким професор Кігель ще встиг покерувати цілих два з половиною роки, а тому він і є першим ректором ВПІ. А професор Кузьмін був другим ректором ВПІ. Тож об'єктивності і справедливості заради потрібно меморіальну дошку Кузьміна знімати і переписувати фразу «Перший ректор» на фразу «Другий ректор», після чого ця дошка дійсно буде по праву прикрашати Головний навчальний корпус, який було побудовано за часів ректорства Кузьміна» – кінець цитати.

Я очікував, що, прочитавши мій коментар, керівники університету, які ініціювали встановлення меморіальної дошки професору Кузьміну, позитивно відреагують на нього і внесуть корекцію в напис «Перший ректор» на цій дошці, замінивши його, якщо і не на «Другий ректор», то, принаймні, на нейтральний напис «Ректор ВПІ у період з 1976 по 1989 роки», який зроблено під портретом Кузьміна в «Галереї увічнення» біля зали засідань Вченої ради ВНТУ, який розміщено у цій галереї за моєї ініціативи ще в часи мого ректорства, яке мало місце з 1989 року по 2010 рік.

Але, на жаль, реакція на моє справедливе зауваження проявилась лише в тому, що зі сторінки прес-центру було знято фото меморіальної дошки Кузьміну з моїм коментарем і замість нього поміщене інше фото, на якому напис уже прочитати неможливо і під яким уже не було мого коментаря.

Тож, вважаючи, що істина повинна торжествувати, я вирішив ще раз звернути увагу керівників університету на несправедливість, проявлену до професора Кігеля у ви-

гляді позбавлення його статусу «Першого ректора ВПІ» і приписання цього, саме його статусу, професору Кузьміну, та вирішив ще раз опублікувати той же свій, процитований вище коментар, але тепер уже на своїй сторінці у мережі фейсбук з поширенням його на усю спільноту моїх друзів у цій мережі.

Більш того, зустрівши нинішнього ректора, професора Грабка, який є уже четвертим ректором нашого вищого навчального закладу, трансформованого у 1994 році мною спочатку у Вінницький державний технічний університет (ВДТУ), а у 2003 році після досягнення критеріїв, яким має відповідати університет зі статусом національного, у Вінницький національний технічний університет (ВНТУ), я в усній формі особисто звернув його увагу на допущену несправедливість стосовно нашого першого ректора, професора Кігеля.

І нинішній наш ректор, професор Грабко пообіцяв мені, що він порадить декану факультету комп'ютерних систем керування та автоматики, професору Олегу Бісікало, який є автором і реалізатором ідеї встановлення меморіальної дошки професору Кузьміну, щоб той дав вказівку тим, хто безпосередньо займався виготовленням цієї меморіальної дошки, про внесення відповідної корекції.

Але після цього замість виконання вказівки ректора Грабка, професор Бісікало вирішив її проігнорувати і довести усім, що професор Кузьмін був-таки першим ректором ВПІ, для чого під моїм фейсбучним коментарем розмістив взятую з архіва фотокопію наказу міністра про увільнення професора Кігеля 7-го липня 1976 року від виконання обов'язків ректора ВПІ, не зробивши навіть натяку водночас на те, що він збирається вказівку ректора щодо відновлення історичної правди стосовно першоректорства Кігеля виконувати.

Тому на фейсбучній сторінці факультету, очолюваного деканом Бісікало, я 4-го вересня розмістив звернення уже безпосередньо до професора Бісікала О. В. такого змісту: «Шановний професоре Бісікало, наказ, копію якого ви розмістили, лише підтверджує те, що Кігель Р. Ю. вико-

нував обов'язки ректора з дня створення ВПІ 1-го січня 1974 року і аж по 7-го липня 1976 року – тобто два з половиною роки він був ректором ВПІ, і дипломи випускникам ВПІ 1974, 1975 і 1976 років він не мав би права підписувати, якби не був ректором, тому що дипломи випускникам, згідно з законом про вищу освіту, має право підписувати лише ректор. І, нагадаю вам, що в радянські часи ректорів не обирали, а призначали в міністерстві, покладаючи на них і обов'язки, і наділяючи повноцінними ректорськими правами аж до затвердження в ЦК КПУ. А професор Кузьмін – як ректор ВПІ – підписувати дипломи випускникам почав лише з 1977 року, тобто на четвертий рік після створення Вінницького політехнічного інституту. Чесно кажучи, я думав, що ви просто від того, що багато років блукали по інших вузах, працюючи спочатку проректором в аграрному, а потім, коли були звільнені з аграрного, в приватних вузах, забули про те, що ВПІ створено не у 1976 році після приїзду до нас Кузьміна, а у 1974 році, коли Кузьмін ще був проректором у ХІРЕ – і виконував він обов'язки проректора ХІРЕ після дня створення ВПІ ще два з половиною роки. І на нього покладено було обов'язки ректора ВПІ лише 7-го липня 1976 року. І я чекав, що ви, прочитавши моє попереднє роз'яснення, як автор тексту на меморіальній дошці Кузьміна, попросите вибачення і станете ініціатором внесення корекції в цей текст. Але, розмістивши копію наказу, наведеного вище, замість вибачення і проявлення ініціативи про внесення корекції в текст на меморіальній дошці Кузьміну, ви підтвердили, що, надавши професору Кузьміну статус першого ректора ВПІ, ви свідомо вирішили з історії ВПІ викинути той період, коли ректором ВПІ і притому саме першим ректором був професор Кігель – людина, яка створила ВПІ з нуля, на яку міністерством були покладені обов'язки ректора ВПІ з дня створення ВПІ як самостійного інституту, і яка звільнена була з цієї посади лише тому, що була кандидатом економічних наук, а у ЦК КПУ вважали, що ректором технічного вищого навчального закладу зі статусом політехнічного має бути обов'язково

доктор технічних наук. І, якби я знав, що ви у майбутньому спробуєте потоптатись по пам'яті професора Кігеля і будете створювати прецедент викинення його з історії ВПІ як першого ректора, я, коли був третім ректором ВПІ і перетворював ВПІ спочатку у ВДТУ, а потім у ВНТУ, не відреагував би позитивно на прохання професора Кветного і не взяв би вас «блудного сина» назад до альма-матер, і, коли вас завалили на захисті докторської дисертації при першій спробі її захисту в чужому університеті, не став би створювати вам тепличних умов для повторного захисту через рік цієї дисертації у спецраді нашого університету. І про це зараз дуже шкодую» – кінець цитати.

Але це моє звернення до професора Бісікала протрималося на сайті очолюваного ним факультету лише півдня і було вилучене з поясненням мені адміністратором сайту, що у такому вигляді воно шкодить справі профорієнтації майбутніх абітурієнтів. І я спокійно поставився до цього вилучення, оскільки метою відкритого розміщення мого звернення до професора Бісікала було гарантоване доведення до нього моєї позиції з відстоювання історичної правди, об'єктивності та справедливості у цьому питанні. І я очікував, що реакція професора Бісікала на це моє звернення усе-таки буде, і буде вона у вигляді внесення відповідної корекції в напис на меморіальній дошці, присвяченій професору Кузьміну.

Але пройшов уже тиждень з дня встановлення цієї меморіальної дошки і початку дискусії стосовно історичної правди, об'єктивності та справедливості змісту тексту на ній, а ніяких, навіть словесних, натяків з боку професора Бісікала про внесення змін на цій дошці не спостерігається, що остаточно мене переконало у тому, що професор Олег Бісікало, мабуть, вирішив, що присвоєння професору Івану Кузьміну статусу «Перший ректор ВПІ» є найкращим вираженням вдячності Івану Васильовичу за його сприяння в отриманні Олегом Володимировичом багато років тому кандидатського ступеня.

Але, думаю, варто нагадати і професору Бісікалу, і усім іншим, хто про це вже забув, що і в розбудову Він-

ницького політехнічного інституту, здійснену ректором Кузьмінім у період його ректорства з 1976 по 1989 роки, вніс суттєву складову і відставлений перший ректор Кігель, оскільки саме він, окрім того, що збудував перший і другий навчальні корпуси та перший науковий корпус СКТБ «Модуль», а також перший і другий гуртожитки інституту, за сприяння першого секретаря Вінницького обкому КПУ Василя Таратути домогся і виділення додаткової земельної ділянки під розбудову нових корпусів і гуртожитків інституту, та замовив проєктування у «Діпрровузі» третього і головного навчальних корпусів та 3-го, 4-го, 5-го і 6-го гуртожитків, і виділення коштів міністерством під це будівництво, і внесення в перспективні плани будівельних організацій Вінниці спорудження цих корпусів і гуртожитків.

Більш того, саме Кігель підписав угоду з «Красноярськклісом», який вирішив споруджувати у Вінниці для тих своїх сибірських лісорубів, що виходили на пенсію, багатоквартирні житлові будинки, згідно з якою наш, тоді ще ВФ КПІ виділив «Красноярськклісу» під будівництво житла частину своєї земельної ділянки. А за цією угодою «Красноярськкліс» взяв зобов'язання протягом 10 наступних років виділяти частину побудованих квартир для викладачів і співробітників ВПІ, процедуру передачі яких нашому інституту було покладено на Вінницький міськвиконком. Тож другий наш ректор Кузьмін саме за рахунок цієї угоди мав змогу виділяти квартири усім тим професорам, яких він запросив до Вінниці з інших міст для поліпшення якості кадрового складу очолюваного ним інституту. І, до речі, погодився професор Кузьмін перейти з посади проректора знаного ХІРЕ, розміщеного у другому в Україні за значенням Харкові, на посаду ректора ВПІ, історія самостійності якого налічувала лише два з половиною роки, у провінційній Вінниці лише після того, як довідався, що його попередником, першим ректором Кігелем уже вирішено усі питання розбудови і фінансування ВПІ та забезпечення житлом його викладачів.

А тому я вирішив ще раз нагадати і професору Бісікалу, і ректору Грабку про необхідність дотримуватись історичної правди, об'єктивності та справедливості стосовно засновника нашого вищого навчального закладу, професора Кігеля, розмістивши ось цю інформацію уже на моєму персональному сайті, знищити який нікому не вдалося, навіть коли операцією з його знищення керував особисто Євген Суліма у період, коли працював першим заступником міністра Табачника і виконував у 2010 році розпорядження міністра з організації мого відсторонення від посади ректора ВНТУ як за те, що я у 2008–2009 роках був радником прем'єр-міністра Юлії Тимошенко, нелюбимої командою всесильного тоді Януковича, так і за те, що у 2010 році відмовився перерахувати на адресу, вказану мені під час співбесіди в міністерстві, 54 тисячі гривень «відкупного».

Ну і на завершення, як мені стало відомо, на днях у нашому університеті відбудеться засідання Наглядової ради ВНТУ, очолюваної керівником апарату Офісу президента, Олексієм Дніпровим, тож я вирішив опублікувати цей матеріал ще до появи членів Наглядової ради в університеті, щоб він обов'язково потрапив їм на очі, і вони, розглянувши цей матеріал, вирішили, хто з нас має рацію, оскільки, як я розумію, без їхнього рішення ніхто в нашому університеті відновленням історичної правди у піднятому мною питанні займатись не збирається, і на меморіальній дошці, присвяченій професору Кузьміну, навечно засвітиться золотом напис «Перший ректор ВПІ», який увічнить одночасно прояв необ'єктивності та несправедливості стосовно професора Кігеля, якому по праву належить статус «Першого ректора ВПІ».

Кілька запитань засновникам і активним прихильникам «Руху опору капітуляції»

Сьогодні (2 жовтня 2019 року) після ознайомлення в Інтернеті з повідомленням про створення в Україні «Руху опору капітуляції», програмною метою якого є недопу-

щення на умовах, викладених в доктрині Штайнмайєра, повернення до складу України територій, нині контрольованих сепаратистами, що за підтримки Росії створили на частині Донецької і Луганської областей так звані ДНР і ЛНР, у мене виникло кілька запитань до засновників і активних прихильників цього нового «Руху», а саме:

1. Хто із засновників і активних прихильників цього «Руху» візьме в руки автомат і піде добровольцем на фронт в разі, якщо Росія перейде до повномасштабної війни з Україною, кинувши свої танкові колони з усіх боків через українсько-російський кордон, який простягнувся на дві тисячі кілометрів, та спрямувавши бомбити головні міста України свої численні військово-повітряні сили і ракетні комплекси?

2. Після того, як командири ракетних дивізіонів з характером Жиріновського у цій російсько-українській війні випустять ракети по наших 5 атомних електростанціях, що призведе до ядерних вибухів на 15 атомних реакторах і перетворить Україну у суцільний «Чорнобиль», хто з засновників і активних прихильників цього «Руху» залишиться на непридатних для проживання живих істот українських землях і почне дезактивувати їх і відновлювати на них життя, а хто з криками про те, що вони є постраждалими від російської агресії, подасться до європейських і американських країн і проситиме там забезпечити їм достойний політичних біженців рівень проживання?

3. Хто із засновників та активних прихильників цього «Руху» цікавився історією Фінляндії і знає, що її багаторічний керівник Карл Густав Маннергейм, програючи війну Радянському Союзу у 1940 році, заради збереження фінської держави підписав мирний договір з СРСР, згідно з яким третина території фінської держави (Карелія та Виборгський район) відійшла до Радянського Союзу, а Фінляндія взяла на себе письмове договірне зобов'язання не вступати ні в які союзи держав, що об'єднуюватимуться для протистояння СРСР? І хто із засновників та активних прихильників цього «Руху» знає, що, незважаючи на те,

що Маннергейм усіх соціал-демократів, які у роки підписання мирного договору з СРСР кричали про зраду, пересадив до в'язниці, нинішнє соціал-демократичне керівництво фінської держави вважає його національним героєм Фінляндії, якому у кожному фінському місті встановлено пам'ятник, а день збройних сил цієї держави відзначається у день народження Маннергейма?

4. Чи цікавились засновники і активні прихильники цього «Руху», чому Японія, яка має договір про дружбу і взаємну військову допомогу зі США, ось уже 74 роки терпить те, що Радянським Союзом у 1945 році були окуповані її Курильські острови і південний Сахалін і не намагається військовим шляхом за допомогою союзника США повернути собі ці, окуповані росіянами, території, а лише дипломатично просить росіян повернути їм окуповане добровільно? І чи є Україна нині у військовому і економічному плані більш спроможною повертати окуповані росіянами території за союз Японії і США? І чи не варто Україні для повернення окупованих територій і подальшого шляху розвитку, наслідуючи Японію, погоджуватись у якихось аспектах на компроміс з Росією?

5. Чи цікавились засновники і активні прихильники цього «Руху», чому Федеративна Республіка Німеччина, незважаючи на те, що вона є провідним членом НАТО, не вимагає від Росії повернення території окупованої Східної Пруссії з її столицею Кенігсбергом, яка є колискою германської нації, а після 1945 року стала Калінінградською областю Росії? І чи не варто Україні заради збереження перспектив подальшого розвитку на кшталт розвитку ФРН дослуховуватись до порад її нинішнього президента Штайнмайера?

6. І останнім буде запитання – чи усвідомлюють засновники і активні прихильники цього «Руху», що вони його створенням стають на шлях руйнації української держави, оскільки, як свідчить історія, усі попередні спроби створити сильну незалежну українську державу потерпіли крах саме через небажання усіх українських впливових осіб і політичних сил об'єднувати свої зусилля

в протистоянні з Московією, Російською імперією та Радянським Союзом? І чи розуміють вони, що внутрішні протистояння у період становлення держави лише обезкровлюють Україну і роблять український народ неспроможним відстояти її незалежність?

Як виглядає наш ВНТУ на фоні інших ЗВО зі статусом національного

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) здійснило аналіз звітів усіх 118 ЗВО зі статусом національного за 2018 рік і опублікувало свій аналітичний звіт під назвою «Виконання критеріїв надання та підтвердження статусу національного закладу вищої освіти», який викладено на 74 сторінках і розміщено також і на сайті.

Ознайомившись зі змістом цього звіту, я довідався, що за «Інтегральним індикатором виконання порівняльних критеріїв» у рейтинговій таблиці, що складена за значеннями цього індикатора за спадним принципом для 113 ЗВО, оскільки 5 ЗВО зі статусом національного своїх звітів до НАЗЯВО не надали, наш Вінницький національний технічний університет з числовим значенням цього індикатора 1,79 посідає 24-е місце.

Приємно було побачити, що основні наші конкуренти в галузі технічних та ІТ-спеціальностей мають значення цього індикатора менші, ніж у нашого ВНТУ, і посідають місця у рейтинговій таблиці нижчі, ніж наш ВНТУ. Так НТУУ «КПІ» імені Сікорського з числовим значенням індикатора 1,58 посідає 26-е місце, Харківський національний університет радіоелектроніки з числовим значенням індикатора 1,47 посідає 27-е місце, Національний університет «Львівська політехніка» з числовим значенням індикатора 1,25 посідає 29-е місце, Київський національний університет будівництва і архітектури з числовим значенням індикатора 0,31 посідає 42-е місце, Донецький національний технічний університет з числовим значенням індикатора 0,21 посідає 45-е місце.

Зі здивуванням я побачив, що більше половини від загальної кількості ЗВО зі статусом національного мають від'ємне числове значення інтегрального індикатора, посідаючи місця у нижній частині рейтингової таблиці. До них належать і такі наші конкуренти в галузі технічних та ІТ-спеціальностей як Одеський національний політехнічний університет, який має числове значення індикатора на рівні від'ємного числа -1,88, Івано-Франківський національний університет нафти і газу, який має числове значення індикатора на рівні від'ємного числа -2, Запорізький національний технічний університет, який має числове значення індикатора на рівні від'ємного числа -3,06, Луцький національний технічний університет, який має числове значення індикатора на рівні від'ємного числа -5,74.

Приємно було побачити, що і деякі інші наші конкуренти в галузі ІТ-спеціальностей теж посідають місця у рейтинговій таблиці, нижчі ніж наш ВНТУ. Так, Львівський національний університет імені Франка з числовим значенням індикатора на рівні 0,31 посідає 42-е місце, а найближчий наш сусід – Донецький національний університет імені Стуса – з числовим значенням індикатора на рівні від'ємного числа -1,68 взагалі знаходиться в нижній частині рейтингової таблиці.

Слід відзначити, що і основні наші найближчі конкуренти в галузі економічних спеціальностей теж посідають місця у рейтинговій таблиці, нижчі, ніж наш ВНТУ. Так Тернопільський національний економічний університет, який має філію у Вінниці, з числовим значенням індикатора 0,36 посідає 40-е місце, а Київський національний торговельно-економічний університет, який має відокремлений інститут у Вінниці, з числовим значенням індикатора на рівні від'ємного числа -3,33, знаходиться у нижній частині рейтингової таблиці навіть нижче за ДонНУ імені Стуса.

Дуже здивували мене показники Вінницького національного аграрного університету, який з числовим значенням індикатора на рівні від'ємного числа -13,48 посів останнє місце в нижній частині рейтингової таблиці.

Але не менше здивували мене і показники двох українських університетів, які завжди на слуху – Національного університету «Києво-Могилянська академія» та Національного університету «Острозька академія», які посіли місця у нижній частині рейтингової таблиці з числовими значеннями індикаторів на рівні, відповідно, -0,93 та -2,15.

Однак, з іншого боку, враховуючи, що керівником НАЗЯВО є професор Квіт, який ще не так давно був ректором НаУКМА, керівником апарату НАЗЯВО є доцент Винницький, який ще зовсім недавно був доцентом НаУКМА, а аналітичний звіт складено людьми, причетними до НАЗЯВО, то виставлення у їхньому звіті низької рейтингової оцінки НаУКМА, що характеризується від’ємним числом, свідчить, по-перше, про неупередженість та об’єктивність і усіх інших рейтингових оцінок, виставлених у цьому звіті, а по-друге, що можна очікувати на об’єктивність і усіх інших оцінок, які будуть виставлятися у НАЗЯВО при розгляді як акредитаційних матеріалів, так і при розгляді результатів захистів дисертацій.

А завершити цей мій коротенький аналіз я хочу посиленням на оригінал документа, що аналізувався – https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82.pdf?fbclid=IwAR1nfxgSkjzrt8aUP-jCbUSxtgFlqsJTdBoFTt_qB8H2Um1IXAbPzeT9pYo

Службова записка ректору стосовно організації занять з військової підготовки

Систематичні пропуски занять одним із моїх студентів змусили мене звернутись до ректора університету, професора Грабка зі службовою запискою такого змісту:

Ректору ВНТУ,
проф. Грабку В. В.
ексректора ВНТУ,
акад. Мокіна Б. І.

СЛУЖБОВА ЗАПИСКА

Вважаю своїм обов'язком звернути Вашу увагу на те, що у нашому університеті навчальний процес на кафедрі військової підготовки здійснюється з порушенням нормативної бази вищої школи, оскільки проведення занять з військової підготовки планується і реалізується у ті ж години, що і заняття з основної інженерної підготовки.

В результаті такої накладки студенти, які вирішили окрім бакалаврської підготовки отримати ще й військову за офіцерською програмою, фактично фахівцями з основної спеціальності не стануть, оскільки на вимогу викладачів військової підготовки вони відвідують заняття з неї, пропускаючи заняття з дисциплін основної спеціальності.

Наприклад, у мене з дисципліни, яку я викладаю студентам спеціальності 141 у групі ІЕМ-176 третього курсу факультету ЕЕЕМ, староста цієї групи Толстий був лише на першому занятті. За інформацією від студентів цієї групи я знаю, що він не відвідує і заняття з інших дисциплін бакалаврату, оскільки у цей час відвідує заняття з військової підготовки. І, як повідомляють студенти, така ж ситуація має місце з усіма іншими студентами, які вирішили стати ще й лейтенантами, на усіх інших факультетах.

Але чи зможе, наприклад, кваліфіковано здійснювати аеродромну службу лейтенант, який пропустив усі заняття з будівельних дисциплін, або чи зможе, наприклад, кваліфіковано нести службу в підрозділі радіотехнічного забезпечення аеродромів лейтенант, який пропустив усі заняття з радіотехнічних дисциплін?

Тобто, у разі такої організації навчального процесу ми заздальгить програмуємо підготовку офіцерів обслуговування військових аеродромів, які не володітимуть знаннями з тієї субстанції, обслуговування якої вони здійснюватимуть – а це вже є профанацією.

Я мав розмову з цього приводу з керівником військової кафедри, професором Поляковим, на що отримав задоволення від нього, що він накаже моєму студенту ходити на мої заняття, а заняття з військової підготовки, які заплановані у цей же час, студенту буде дозволено відпрацювати в інший час за програмою самопідготовки. Але ж це не є розв'язанням проблеми, оскільки і в інших студентів, залучених до військової підготовки, спостерігається аналогічна картина. Я запропонував професору Полякову домовитись з проректором з навчальної роботи Васілевським перенести проведення занять з військової підготовки на другу половину дня, аби дати можливість усім студентам цієї категорії готуватись стати повноцінними фахівцями і з основної спеціальності, і з військової. Але я не впевнений, що професор Поляков добровільно піде на такий крок.

У свій час, коли я навчався в університеті, на заняття з військової підготовки у нас був виділений окремий день, в який ми ніякими іншими заняттями не завантажувались, але через це ми навчались не 5 років в університеті, а 5 з половиною.

Зрозуміло, що в наш час міністерство не дозволить нашому університету через військову підготовку перейти на подовжений цикл навчання, оскільки це викличе додаткові витрати з бюджету. Але оскільки у нас немає вечірнього факультету, то реалізувати план військової підготовки за офіцерською програмою без накладки розкладів проведення занять з основних дисциплін бакалаврату і занять з військової підготовки можна, перенісши заняття з військової підготовки на другу половину дня.

Прошу внести це питання в порядок денний засідання ректорату, на якому, на мій погляд, моя пропозиція буде підтриманою і деканами факультетів, оскільки вони розуміють, що, якщо викладачі основних інженерних дисциплін будуть підходити до оцінювання знань студентів, які пропускають їх заняття, об'єктивно, то ніхто з цих студентів з інженерних дисциплін атестованим не буде, і виникне питання, а що ж з цими студентами робити далі?

25.10.2019 р.

Б. І. Мокін

Постскрипtum. Єдине, що змінилось у цьому питанні після направлення цієї службової записки ректору, це те, що студент Толстий почав відвідувати мої заняття регулярно, що є свідченням виконання обіцянки професором Поляковим, але рознесення розкладу занять на військовій кафедрі та на інженерних кафедрах здійснено так і не було.

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави?

Як пам'ятають люди старшого віку, в радянській історіографії фінський полководець Карл Густав Маннергейм характеризувався виключно в негативних тонах, тож до поїздки у Фінляндію в кінці минулого тисячоліття на науковий конгрес «ІМЕКО», що проходив у місті Тампере, у моїй свідомості він теж вимальовувався у чорних фарбах.

Але під впливом розповідей фінського гіда під час екскурсії у столицю Фінляндії Гельсінкі та ще одного фінського гіда під час другої екскурсії по визначних місцях міста Тампере та інших фінських міст у радіусі 50 кілометрів навколо Тампере, які про Маннергейма розповідали лише з використанням похвальних характеристик, я змінив своє ставлення до цієї історичної постаті і став у розмовах з колегами притримуватись саме тієї інтерпретації фактів його біографії, яку отримав від цих двох фінських гідів.

І коли нещодавно в дискусії на сторінках ФБ я почув і іншу думку про роль Маннергейма в історії фінської держави, дещо відмінну від тієї, що склалась у мене під впливом фінських екскурсиводів, я вирішив звернутись до першоджерел і уважно прочитати «Мемуари» Карла Густава Маннергейма, написані ним після відходу від активної державної і військової діяльності і перекладені на російську мову В. С. Злобіним та опубліковані у 2014 році в AST Publishers.

Читати «Мемуари» Маннергейма, обсяг яких склав понад 570 сторінок, густо пересипаних назвами фінських на-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

селених пунктів і річок та фінськими прізвищами соратників, які через подвоєння голосних і словесних виразів, не притаманних російській мові, непросто, тож у мене на це читання, яке я здійснював вечорами, пішло два тижні, а тому лише 19 жовтня 2019 року я дочитав останню 571 сторінку.

Боюсь, що нині мало хто захоче витратити час на прочитання цих майже 600 сторінок, які до того ж читаються важко, тому я вирішив коротко розповісти про те, що ж я виніс для себе, ознайомившись з цими «Мемуарами», аби ті з моїх друзів, у кого не буде бажання читати багатосторінкові «Мемуари», але вистачить духу ознайомитись зі сторінками, написаними мною, отримали більш-менш об'єктивне уявлення про вклад Маннергейма в становлення фінської держави. Ці сторінки я густо пересипав цитатами з «Мемуарів», особливістю яких є те, що вони часто є складеними з різних висловлювань Маннергейма, виписаних не підряд, а послідовно, але на різних його сторінках, тож, шановні мої читачі, не дивуйтесь, якщо після якогось речення і перед наступним ви побачите три крапки, які означають, що я викинув якісь проміжні деталі, залишивши лише те в цих цитатах, що сприяло мені у викладенні матеріалу за прийнятою мною ідеологією.

Ми усі, хто здобував освіту у Радянському Союзі, звикли до того, що Маннергейм – це швед за національністю і навіть дивувались, чого це швед так самовіддано боровся все життя за незалежність Фінляндії.

Дійсно, пращури Маннергейма були шведами, які свою триповерхову графську родову садибу побудували у фінському Лоухісаарі ще у той час, коли Фінляндія була частиною Королівства Швеції, яке було союзником Наполеона Бонапарта у війні з Російською імперією, а тому втратило Фінляндію після поразки Наполеона, оскільки її побажав внести до складу своєї імперії російський імператор Олександр 1.

Але російський імператор надав більшій частині Фінляндії статус автономного королівства у складі Російської імперії зі своїм королем, урядом і своїм парламентом та зі

збереженням усіх титулів і родових садиб та земель усієї знаті, що проживала на цій, тепер уже автономній у Росії і незалежній від Швеції, території. Тож уже навіть батько Маннергейма граф Карл Роберт Маннергейм вважав себе фіном і виховував свого сина Карла Густава патріотом Фінляндії, хоча і віддав його на навчання до російського ліцею, оскільки без знання російської мови у той час не можна було сподіватись на будь-яке кар'єрне зростання.

Але оскільки граф Карл Густав Маннергейм був підданим Російської імперії, то для нього були відкритими двері усіх престижних на той час російських військових навчальних закладів, зокрема і вибраного ним Ніколаєвського кавалерійського училища, яке він успішно закінчив, отримавши перший офіцерський чин, а завдяки своєму гренадерському зросту та графському титулу був зарахований в ряди кавалергардів, які супроводжували російського імператора на парадах та під час виїздів за межі столиці. Однак парадне життя кавалергарда йому швидко наскучило, і він попросився в ряди діючої армії, де швидко проявив себе талановитим командиром, який під час російсько-японської війни 1905 року уже досяг чину драгунського полковника і у цій війні успішно командував кавалерійським полком.

1905–1906 роки Маннергейм за завданням російських властей проводить в Китаї і Тибеті, очолюючи експедицію з вивчення цих російських сусідів і налагодження дружніх стосунків з ними, також і з Далай-ламою.

Після повернення з експедиції Маннергейм знову повертається на службу в російську армію і першу світову війну у 2014 році зустрічає уже в чині генерал-майора.

Усю першу світову війну (аж до революції 1917 року) Маннергейм воює з німецькими військами на різних фронтах спочатку командиром дивізії, яких він на вимогу командування змінив декілька, потім командиром корпусу, яких в результаті різних переформатувань і перекидань з одного фронту на інший теж змінив декілька. Воював він і під командуванням генерала Брусилова під час знаменитого «брусилівського прориву» поруч з генералами Денікі-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

ним, Юденічем і Корніловим, які, як відомо, під час громадянської війни на території Російської імперії були відомими воєначальниками білої гвардії. Після революції генерал Маннергейм, скориставшись необхідністю лікування і переодягнувшись у цивільне та ховаючись від революційних патрулів і змінюючи поїзди, поїхав до Фінляндії, аби бути у цей тривожний час на теренах своєї батьківщини і стати на її захист, якщо в його послугах буде потреба.

А потреба була, тому що фінські комуністи вирішили скинути уряд і парламент Фінляндії, які після першої лютневої революції 1917 року проголосили Фінляндію державою, незалежною від Росії. А замість незалежної держави Фінляндія фінські комуністи хотіли утворити Фінську радянську автономну республіку та приєднати її до нового варіанта Російської імперії, очолюваної Леніним.

Захищати незалежність Фінляндії не було кому, тому що своєї армії у фінів не було, а у військових містечках на території фінської держави розміщувались російські гарнізони, які ні з ким у бойові дії не вступали, а вичікували, коли закінчатся революційні події в Петербурзі і Москві.

Тож коли Маннергейм, діставшись до Гельсінкі, заявився на очі прем'єр-міністру і парламенту Фінляндії, бо король, який був німцем і безвилазно проживав у Німеччині, йому там дуже зраділи і одразу проголосили Верховним головнокомандувачем збройних сил, які він ще мав був створити. А для того, щоб збройні сили він зміг створити якнайшвидше, спеціально для нього рішенням парламенту, узгодженим з урядом, у зв'язку з відсутністю на території держави короля заснували посаду регента, якому, як і королю, зобов'язані були підпорядковуватись усі без винятку посадові особи, також прем'єр-міністр і керівник парламенту.

І спочатку збройні сили Фінляндії складались лише з невеликих загонів територіальної самооборони населених пунктів, які називались шюцкорами і на озброєнні у яких були лише мисливські рушниці. Але, на щастя Маннергейма, серед російських гарнізонів, розташованих на те-

риторії Фінляндії, були і такі, в які були відправлені на відпочинок і переформатування «пошматовані» фронтові частини, серед яких були і ті, що воювали під командуванням генерала Маннергейма, якого солдати любили за сміливість, чесність і людяність. Тож коли Маннергейм звернувся до них з проханням їхати до себе на батьківщину, залишивши усе своє озброєння фінам, багато гарнізонів одразу ж відгукнулись на цей заклик і подались в Росію, а Маннергейму дісталось усе їх озброєння, яким він озброїв ті регулярні армійські частини, які створювались ним з фінських солдат російської армії, котрі, почувши, що Маннергейм у Фінляндії створює фінську армію, кинули військові частини, в яких служили, і подались на рідну землю. А ті російські гарнізони, які відмовлялись кидати службу і віддавати зброю, Маннергейм, який уже мав на кого спертись у військовому відношенні, спочатку оголосив інтернованими, а потім, відібравши у них зброю, теж відправив у Росію.

Тож уже протягом місяця у Маннергейма були створені військові сили, здатні протистояти комуністичним загонам, керівники яких прогавили процес озброєння цих сил за рахунок зброї, відібраної в російських гарнізонах. Почалася громадянська війна, яка набрала особливо активної фази після того, як у січні 1918 року фінські червоні загони захопили Гельсінкі і здійснили переворот, відсторонивши від влади парламент і уряд незалежної Фінляндії, які останнім своїм рішенням віддали усю повноту влади в країні Маннергейму і закликали його протистояти комуністичній загрози.

До армії Маннергейма у цей час почали вливатись і добровольці зі Швеції, яка не допомагала нічим, боячись бути втягнутою в революційні процеси, але не перешкоджала виїзду добровольців у Фінляндію, що мали там якихось родичів чи друзів. Прийшла на допомогу у цей час і Німеччина, як тому що королем Фінського автономного королівства був німець, так і тому, що Німеччині було вигідно, щоб її головний противник у першій світовій війні – Російська імперія – затріщала по швах і стала

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

нездатною вести військові дії. Німці передали Маннергейму кілька військових формувань, що мали артилерію, боєприпаси, а також забезпечили поставки зерна для боротьби з голодом серед населення. Тож збройні сили Фінляндії розростались, і фінські комуністичні загони стали нездатними їм протистояти. А допомоги військовими частинами від комуністичної частини Росії фінським комуністичним заколотникам не надходило, бо їй самій потрібно було протистояти білій армії, яка у цей час була і на підступах до Москви, і на підступах до Петербурга.

Тож уже в квітні 1918 року армія Маннергейма повністю зламала опір фінської червоної армії і в травні, звільнивши Выборг і ту частину Східної Карелії, яка російським царем була залишена автономному фінському утворенню в складі Російської імперії, вийшла на кордони тепер уже незалежної Фінляндії, одночасно очистивши від фінських червоних загонів і столицю Гельсінкі, яку, згідно з умовами Брестського миру між Росією і Німеччиною, покинули російські загони балтійських матросів, саме на підтримку яких спирались заколотницькі частини фінської червоної армії. І уже 16 травня 1918 року відбувся військовий парад збройних сил Маннергейма, яким було відзначено завершення громадянської війни у Фінляндії і її повного очищення від комуністів, партію яких відновлені фінський парламент і уряд (за пропозицією Маннергейма із залученням судових органів) було оголошено поза законом.

Після завершення громадянської війни і прийняття 17 липня 1919 року нової конституції, яка проголошувала Фінляндію республікою і яку підписав ще Маннергейм як регент, що був у той час найвищою посадовою особою в державі, він склав з себе повноваження регента і погодився взяти участь у перших президентських виборах, які, згідно з конституцією, проводились у парламенті, де правили соціал-демократи, котрі боялись, що Маннергейм, який користувався підтримкою армії і народу, узурпує владу, а тому 25 липня 1919 року на президентських виборах у парламенті Фінляндії він отримав лише 50 голосів.

А першим президентом Фінляндії став професор Стольберг, за якого проголосували 143 члени парламенту.

Після цього аж до 1931 року Маннергейм не посідав ніякої керівної державної посади у Фінляндії, яка шляхом парламентської боротьби ставала усе більше державою соціал-демократичного спрямування, у якій, змінивши назву на «соціалістична», до парламенту обралась і заборонена комуністична партія. Але Маннергейм у ці роки часто виїжджав за кордон, де зустрічався з різними видатними державними діячами і вів з ними переговори про підтримку Фінляндії. Що ж до офіційної посади у ці роки, то після невдачі у президентських виборах він був обраний на з'їзді активістів на громадську посаду головнокомандувача шюцкору, 100 тисяч членів якого представляли територіальні загони самооборони населених пунктів і в разі виникнення небезпеки для держави мали виступити на її захист. У радянській системі ця його посада відповідала приблизно посаді голови ДТСААФ (Добровільне товариство сприяння армії, авіації і флоту), яка не надавала важелів впливу ні на політику держави, ні на підвищення її обороноздатності.

Але в 30-і роки почалася індустріалізація Радянського Союзу, яка стимулювала переозброєння радянської армії новими засобами та швидкому нарощенню її танкових частин і авіації. Тож з року в рік небезпека для Фінляндії, яка зменшила і терміни служби в армії, і обсяги фінансування на нужди оборони, знову бути поглинутою радянською формою Російської імперії лише посилювалась.

А далі у своїй розповіді я наведу цитату з «Мемуарів»: «В 1931 году закончились полномочия президента Реландера, и главой государства в результате выборов стал сенатор Свинхувуд, бывший председатель «сената самостоятельности» во время освободительной войны. Уже 2 марта, на следующий день после вступления в должность, только что избранный президент пригласил меня к себе. Он считал, что управлять государством может, но, как он выразился, «военными действиями руководить не могу».

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

Поэтому Свинхувуд высказал пожелание, чтобы я, в случае развязывания войны, стал верховным главнокомандующим, но уже сейчас занял пост командующего вооруженными силами. Я был не готов сразу дать ответ ... (далі йде довге пояснення, чому)... В урочный час я сообщил президенту, что в мирное время ни в коем случае не хотел бы занять пост командующего армией, но мог бы согласиться на должность председателя совета обороны и трудиться на благо роста обороноспособности страны, глубоко изучая задачи, связанные с этим видом деятельности. Беседа завершилась тем, что я, в принципе, согласился занять пост председателя совета обороны на тот период, пока главой государства будет Свинхувуд, и при необходимости стать главнокомандующим, если начнется война» – кінець цитати.

А 10 червня 1931 року президент Фінляндії Свінхувуд призначив Маннергейма головою ради оборони фінської держави терміном на три роки, повідомивши при цьому лише вищих керівників про те, що на випадок війни він буде призначений і верховним головнокомандувачем.

На цьому посту Маннергейм пропрацював і усі 6 років правління президента Свінхувуда і ще два роки після обрання у 1937 році наступним президентом Фінляндії Калліо, який і призначив його верховним головнокомандувачем 30 листопада 1939 року в день нападу на Фінляндію Радянського Союзу.

Про свою роботу на посту голови ради оборони фінської держави у період з 1931 по 1939 роки Маннергейм пише так (цитую): «Мне часто казалось, что я как бы пытаюсь протянуть толстый канат через узкую трубу, заполненную смолой. Деятельность совета обороны, несмотря на прогресс, отмеченный в протоколах, не привела к результатам, на которые я надеялся. Правда, начиная с 1931 года, оборонный бюджет стабильно увеличивался, хотя и в недостаточной степени, однако доля его в государственном бюджете столь же стабильно уменьшалась. В 1931 году она составляла примерно 20 процентов, а год спустя – лишь 16 процентов» – кінець цитати.

Але, якщо ознайомитись з цим періодом в житті Маннергейма детально, то легко бачити, що зробити йому для підвищення обороноздатності Фінляндії вдалося багато, особливо після того, як 25 серпня 1933 року президент Свінхувуд надіслав командувачу фінською армією генерал-майору Естерману таємне розпорядження такого змісту (цитую): «Настоящим указываю, что в течение всего времени, пока фельдмаршал Карл Густав Маннергейм находится на посту председателя совета обороны, командующий войсками обязан выполнять получаемые от председателя совета обороны инструкции по вопросам оперативной подготовки на случай развязывания войны, а также по вопросам планирования и организации обороны» — кінець цитати.

Та й уряд Фінляндії під натиском аргументів Маннергейма, хоч і зі скрипом, але виділяв кошти і погоджував відведення територій під заходи, пов'язані зі зміцненням обороноздатності держави, внаслідок яких у Фінляндії були побудовані у цей період завод з виробництва танків, завод з виробництва бойових літаків, завод з виробництва гармат і мінометів, завод з виробництва патронів і снарядів, які почали масово поставляти свою продукцію в армію. А до цього додалося ще й те, що завдяки переговорам Маннергейма, який користувався дуже високим авторитетом у державних діячів західних країн, на озброєння фінської армії стали надходити зі Швеції, Німеччини, Франції, Великобританії і США ті види військової техніки, які ще не вироблялись у Фінляндії, або вироблялись в кількостях, недостатніх для швидкого переоснащення армії.

Багато уваги приділяв Маннергейм і будівництву оборонних споруд в районах кордонів з Радянським Союзом на Карельському перешийку та у Східній Карелії, запрошуючи для цього інженерів-будівельників з Німеччини і Швеції. І, передбачаючи, що радянські війська для подолання бездоріжжя на перешийках між озерами можуть спробувати використати озерний лід як дороги, Маннергейм побудував низку інженерних оборонних споруд і на тильних берегах цих озер.

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

Крім того, фінська армія, на вимогу Маннергейма, постійно брала участь в різних військових навчаннях, які він сам спостерігав і аналізував, вказуючи на помилки і шляхи їх виправлення у майбутніх боях.

Тож, коли 30 листопада 1939 року Радянський Союз напав на Фінляндію, верховному головнокомандувачу фінських збройних сил фельдмаршалу Маннергейму уже було чим зустріти радянські війська, які почали наступ вздовж усього фінсько-радянського кордону як на Карельському перешийку, так і у Східній Карелії та у повітрі і на морі після провокаційного артилерійського обстрілу позицій радянських військ біля села Майнила радянськими ж артилеристами, який нарком Молотов оголосив нападом фінської артилерії на радянські війська.

У вас, шановні читачі, як і у мене, не могло не виникнути запитання стосовно того, чому Радянський Союз, знаючи про 40-градусні морози і сніжні заметілі взимку у Скандинавії, вирішив оголосити війну Фінляндії в останній день осені і вести цю війну взимку. А відповідь на це запитання виявилась простою. У грудні у Фінляндії починають лютувати морози, але ще майже не падає сніг, тож численні фінські озера, перешийки між якими покриті лісом, будучи скованими внаслідок сильних морозів товстим шаром льоду, стають прекрасними дорогами для танків і самохідної артилерії, що компенсувало відсутність навіть ґрунтових незамінованих доріг на більшості цих перешийків так необхідних під час наступальних дій. Тож радянські воєначальники на чолі з Ворошиловим, які не мали інформації про те, що Маннергейм покрив оборонними спорудами і тильні береги озер, розраховували, використовуючи озерний лід як дороги для танків і артилерії, війну з Фінляндією закінчити протягом кількох тижнів, тобто, ще до Нового Року, після приходу якого почнуться снігові заметілі.

І не дивно, що вони розраховували на швидку перемогу, бо – далі цитую Маннергейма: «Таким образом, против наших девяти дивизий стояли 26–28 дивизий и значительное количество специальных войск, всего полмиллиона

человек. Авиация противника, по нашим подсчетам, насчитывала примерно 800 самолетов» – кінець цитати.

Цікавою є інформація Маннергейма про кількісний склад і озброєння фінської та радянської дивізій – цитую: «Численный состав финской дивизии – 14200 человек, численность же русской – 17500. В последней было два артиллерийских полка (в финской – один), один противотанковый дивизион (в финской – ни одного), один танковый батальон из 40-50 танков (в финской – ни одного) и одна рота противовоздушной обороны (в финской – ни одной). По количеству автоматов и минометов русская дивизия в среднем вдвое, а по количеству артиллерии – втрое, превосходила финскую. Если же учесть, что у русских имелись еще отдельные танковые подразделения, солидный артиллерийский резерв главного командования, а также неограниченное количество боеприпасов и господство в воздухе, то диспропорция становится намного более явной» – кінець цитати.

Про те, який характер мали бої у перші ж дні війни, можна судити, виходячи з таких слів Маннергейма, якими він змальовує один із її епізодів, в якому радянська армія понесла суттєві втрати: «139-я дивизия противника была выбита из игры, а брошенной ей на виручку 75-й дивизии нанесен серьезный урон. Почти 4000 убитых насчитали только по обочинам главной дороги, в плен были взяты около 600 человек. Из военных трофеев следует назвать 59 танков, 31 орудие, 220 пулеметов и огромное количество боеприпасов».

Але, якщо на Карельському перешийку фінська армія під ударами великої кількості радянських танків, артилерії та літаків, вперто захищаючись і наносячи радянським військам значні втрати, крок за кроком відступала, залишаючи одну за одною раніше створені інженерні споруди, то у гористій Східній Карелії вона здійснювала і наступальні операції, одну з яких Маннергейм описує так: «Наступление началось 27 декабря со всех направлений. После упорного боя, длившегося сутки, оборона была сломлена, и противник побежал, преследуемый нами, через лед

озера Киантаярви на север в направлении Юнтусранта ... (далі йде детальний опис як і куди противник побіг) ... Сопротивление этой группы было сломлено 30 декабря. На месте остались убитыми 5000 солдат противника, около 500 человек было взято в плен. Трофеи были весьма значительными: 27 орудий, 11 танков, 150 грузовых автомобилей, 250 лошадей, огромное количество оружия пехоты и боеприпасов. Хорошая добавка к запасам плохо снаряженного победителя» – кінець цитати.

Для характеристики цієї війни є сенс навести ще один епізод із боїв у Східній Карелії, цитую Маннергейма: «Сейчас настала очередь 44-й дивизии, главные силы которой удерживали в своих руках примерно восьмиклометровый участок дороги Раате. Остаток дороги до границы протяженностью 25 километров охраняли небольшие подразделения, и по ней патрулировали танки. Дивизия укрепилась со всех сторон для отражения ударов, которые партизанские отряды наносили ей днем и ночью. Полковник Сииласвуо разделил свои измотанные части на несколько боевых групп и наносил ими удар за ударом по флангам 44-й дивизии, перекрывая одновременно ей пути отхода на восток. Длинная колонна во многих местах была разбита на отдельные куски, которые затем уничтожали в боях, в которых русские сражались с необыкновенным упорством до конца. Лишь небольшой части противника удалось вырваться из окружения и найти себе спасение за границей. Военные трофеи были огромны: 70 различных орудий, 43 танка, 270 автомашин и тракторов, 300 стволов автоматического оружия, 6000 винтовок, 32 полевые кухни и 1700 лошадей. Подсчитать точное число убитых оказалось невозможным, ибо снег укрыл и их, и замерзавших насмерть. 1300 человек были взяты в плен ... До конца войны противник на этом участке так и не смог предпринять наступательных действий. Ему после поражения пришлось отказаться от мысли о «молниеносной войне» с целью разрезать территорию Финляндии пополам, в связи с чем часть наших войск мы постепенно смогли перебросить на другие участки для выполнения иных задач» – кінець цитати.

А далі я наведу ще кілька коротких цитат із «Мемуарів».

Цитата перша. «Войска перешейка сражались против превосходящих сил противника намного лучше, чем я мог надеяться, и боевой дух был высоким»

Цитата друга. «Первый месяц войны закончился. Ситуация сложилась во многих отношениях иной, чем ожидалось, и сюрпризы можно было, в основном, отнести к разряду положительных ... Противник понес большие потери в живой силе, технике и материалах, что мы посчитали желанной добавкой к вооружению и снаряжению наших войск. Финская армия показала, что сражаться она умеет».

Цитата третя. «На морском фронте все попытки противника приблизиться к нашему берегу также были отражены».

Цитата четверта. «Превосходство в авиации у противника также не оказало решающего воздействия. Несмотря на нехватку у нас средств зенитной обороны, его самолеты не смогли ни уничтожить наши коммуникации, ни нарушить жизнь нации. В воздушных налетах декабря противник потерял 142 бомбардировщика и истребителя».

Із цієї розповіді Маннергейма стає зрозумілим, чому для досягнення перемоги радянські воєначальники протягом грудня 1939 року та січня і лютого 1940 року кинули проти фінів величезні військові сили, для характеристики яких я також наведу слова Маннергейма: «Уже в первую неделю войны против Финляндии были брошены неожиданно большие силы. Как уже говорилось, группировка их достигала 26–28 пехотных дивизий, а позднее возросла до 45, из которых 25 сражались на Карельском перешейке и 20 – на восточном фронте. Их поддерживали корпусная и армейская артиллерии и отдельные механизированные части. Против нас было выставлено примерно 3000 танков, часть которых была средними и тяжелыми. Во всей Красной Армии насчитывалось, за исключением дальневосточных, 110 дивизий и 5000–6000 современных тан-

ков. Это значило, что почти половина активных дивизий, дислоцировавшихся в европейской части России и в Западной Сибири, были мобилизованы и брошены на Финляндию. Если прибавить к этому специальные войска, то численность противника достигала почти миллиона человек, часть из которых имела опыт ведения войны в Польше» – кінець цитати.

Хоч і зі значними втратами, але уся ця армада поступово просувалась з боку Карельського перешийка в глибину Фінляндії, в середній частині якої уже не було ніяких інженерних оборонних споруд.

Пояснюючи масштабність втрат радянської армії, Маннергейм дає таку характеристику її солдатам: «Русский пехотинец храбр, упорен и довольствуется малым, но безинициативен. В противоположность своему финскому противнику он привык сражаться в массах. Но если он оказывается вдалеке от командования и теряет связь со своими товарищами, то не в состоянии действовать самостоятельно. Поэтому русские и прибегали, особенно в начале войны, к наступлению большими массами, которые огнем нескольких хорошо расположенных пулеметов скашивались вплоть до последнего человека. Несмотря на это, наступление продолжали волнами, следовавшими одна за одной, с теми же результатами. Случалось, что русские в боях начала декабря шли с песнями плотными рядами – и даже держась за руки – на минные поля финнов, не обращая внимания на взрывы и точный огонь обороняющихся. Пехоте свойственна поразительная фатальная покорность. Русский солдат не обращает внимания на воздействие внешних импульсов и быстро выходит из временного потрясения. Объяснение ранее упомянутому явлению, готовности пехоты сражаться до последнего в самой безнадежной обстановке, также кроется и в психике русского. В истории войн можно встретить лишь редкие примеры такого упорства и стойкости, да и они были показаны древними народами. Правда, здесь сыграл определенную роль политический террор, но все же объяснение следует искать в тяжелой борьбе русского народа с при-

родой, борьбе, которая со временем превратилась в непонятную для европейцев способность терпеть и переносить нужду, в пассивную храбрость и фатализм, которые оказывали и продолжают оказывать влияние на политическое развитие ... (далі я пропускаю багато інших характеристик піхотинців і перейду до оцінки Маннергеймом дій танкових військ радянської армії) ... Нет никакого сомнения в том, что бронетанковая техника доставила много разочарований противнику. Уже условия местности в Финляндии не давали возможности наносить массированные и глубокие удары, как это предусматривали уставы русских. Танки фактически использовали только в тактических целях совместно с пехотой, но какова была цена такого их применения! Общее проверенное количество уничтоженных и захваченных танков достигло 1600 единиц, или половину всей массы бронетанковой техники, выставленной проти нас. Иными словами, почти четверть всех современных танков, которыми располагала Красная Армия. Нельзя забывать и о потере 3000–4000 политически верных и подготовленных танкистов. И все же следует подчеркнуть, что к концу войны взаимодействие бронетанковой техники с пехотой значительно улучшилось. Танки решающим образом повлияли на то, что противнику удалось в конце концов прорвать нашу оборону ... (а далі я перейду до оцінки Маннергеймом дій авіації противника) ... До войны считали, что советская авиация находится на высоком уровне. И мы потому ожидали, что русские будут иметь превосходство в воздухе и будут наносить сокрушительные удары по войскам, городам, заводам и транспортным коммуникациям. Испытать все это нам довелось, но, как часто бывает, ожидаешь худшего, а на деле оказывается, что больше придумываешь ... Истребительная авиация, на вооружении которой были самолеты типа И-16 (430 километров в час), была не в лучшем положении. Расчетного запаса бензина этих машин хватало лишь на полчаса полета, в связи с чем они не могли сопровождать бомбардировщики в полетах на дальние расстояния, а это явилось причиной того, что в начальный пери-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

од войны было сбито огромное количество бомбардировщиков ... случалось, что один финский истребитель за несколько минут сбивал шесть самолетов из группы в девять бомбардировщиков. ... Несмотря на огромную численность (примерно 2500 самолетов), советские ВВС не оказали решающего воздействия на ход войны ... И все же потери были довольно велики, так как всего было сброшено около 150 000 фугасных и зажигательных бомб общим весом примерно 75 000 тонн...Но во что стала воздушная война русским? По данным Ставки, было сбито 684 самолета, однако, в соответствии с проверенными впоследствии сведениями военных дневников, это число увеличилось до 725, ... а если добавить и «неуверенные случаи», то потери составят 975 самолетов. ... На пороге 1940 года у Советского Союза, по расчетам, в европейской его части, было примерно 5000 самолетов первой линии, примерно половина из них была задействована в войне против Финляндии. Из этих последних уничтожена была примерно половина. ... В финских ВВС в начале войны было всего лишь 96 машин, и из них большая часть устаревшие. Общее число самолетов во время войны достигло 287 машин, из них 162 истребителя. Мы потеряли 61 самолет или 21 процент всего их количества» – кінець цієї довгої і послідовно скомпонованої з різних сторінок цитати, з якої легко бачити, що воювати Фінляндії ставало з кожним днем усе важче, особливо на фоні того, що Німеччина, з якої йшли поставки продовольства і зброї, у зв'язку з підписанням пакту Ріббентропа – Молотова, яким розмежовувались сфери впливу Німеччини і Радянського Союзу, стала союзником Радянського Союзу і ці поставки зупинила. Після цього, боячись бути втягнутою у війну з Радянським Союзом, зупинила свої поставки і Швеція, яка до того ж зупинила і пропуск продовольства та озброєння через свою територію і з інших країн. Фінляндії почав загрозувати голод – і продовольчий і зброярський.

Але станом на кінець січня 1940 року у зв'язку з невдачами радянських військ на усіх фронтах ситуація стала більш тривожною для Радянського Союзу, ніж для Фін-

ляндії. З цього приводу Маннергейм написав: «По мере того, як війна продовжалась і поставленої цілі швидко добитися не вдалося, радянське уряду почало розуміти, що захоп Фінляндії – справа більш складна, ніж здавалось раніше. Атаки на Карельському перешийку, тривалий час, результату не дали, а на інших ділянках російські понесли значущі втрати. Захоп всієї країни, з урахуванням чого створювали «народне уряду» Куусинена, виявилось недосяжним завданням. В цій ситуації Кремль вважав зручним перевірити можливість закінчення війни на вигідних для Радянського Союзу умовах. Оскільки всі наші спроби вийти в контакт з радянським урядом до цього часу були безрезультатними, він сам 29 січня 1940 року звернувся в міністерство іноземних справ Швеції, щоб повідомити наше уряду їх заяву наступного змісту: «Уряду Радянського Союзу в принципі не протидіє заключенню угоди з урядом Рюти – Таннера. Щодо вступлення в можливі переговори, то тимчасово слід знати, що саме уряду Рюти – Таннера готово запропонувати передачу...» – далі текст цієї заяви наводити немає сенсу, оскільки її суть саме у цих перших двох реченнях.

Фінський уряд, який знаходився під впливом успіхів армії Маннергейма на фронтах, навіть не врадившись з ним, 2 лютого надіслав через міністерство закордонних справ Швеції радянському уряду відповідь, що він не проти переговорів про мир, але за умови, що територія Фінляндії під Ленінградом не відчужується, а лише еквівалентно обмінюється на територію якоїсь прикордонної частини радянської Карелії, а за відчужену нерухомість на переданій Радянському Союзу території його уряд виплатить фінам компенсацію.

Така відповідь радянському уряду не сподобалась, і радянським військам було віддано наказ продовжити атаки з метою захоплення Фінляндії. Тож увесь лютий 1940 року пройшов під неперервний гуркіт ураганного артиле-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

рійського вогню російських батарей та вибухів бомб, скинутих бомбардувальниками, і нескінченних хвиль атак піхоти і танків на Карельському перешийку, від яких кількість фінських бійців, що тримали оборону, невпинно зменшувалась, а ті, що залишались в строю, продовжували воювати в умовах нестачі боєприпасів і продовольства.

Маннергейм зрозумів, що після закінчення зими і весняного бездоріжжя та з приходом літа радянські танкові частини, які уже були на виходах з Карельського перешийка, розвернуться широким фронтом і зупинити їх уже буде нічим. А як розтане крига в прибережних до Фінляндії водах Балтики, радянська армія отримає можливість висаджувати десанти з моря, які зможуть одразу піти на приступ столиці Гельсінкі. Тому під час відвідин його ставки прем'єр-міністром Маннергейм порадив прем'єру Рюті прискорити переговори з Москвою про підписання мирної угоди, поки він ще може стримувати радянські війська, що дає шанс не втратити незалежність, навіть якщо доведеться пожертвувати якимись територіями на підступах до Ленінграда.

Як це відбувалось, легко бачити з таких слів Маннергейма: «28 февраля премьер-министр и четыре члена правительства вновь посетили Ставку и побеседовали со мной. В этот момент большого успеха наши войска добились лишь севернее Ладоги и в районе Кухмо, а положение на перешейке обострилось. Я попросил генералов, присутствовавших на встрече, дать министрам свою оценку обстановки. С некоторым удивлением я обнаружил, что все они, за исключением одного, заявили: мы выстоим, и войну можно и следует продолжать. Когда министры отошли в сторону, чтобы переговорить между собой, я использовал возможность для обоснования своей точки зрения перед генералами, выразив уверенность в том, что мир необходимо заключать сейчас. Нам, по моему разумению, нельзя позволять, чтобы горечь, вызванная суровыми условиями, затуманивала нашу способность мыслить критически! То, что армия не разбита, дает нам пока возможность вести переговоры о мире. Если оборона рух-

нет, а наши силы напряжены до предела, мы потеряем эту возможность. Побеседовав с генералами, я нашел возможным доложить членам правительства, что в военном руководстве нет разногласий и что мир следует заключать немедленно. На следующий день, 29 февраля, правительство решило начать переговоры о заключении мира. ... Прекрасно понимая последствия, к которым могло бы привести продолжение войны, делегация Финляндии поздно вечером 12 марта подписала договор о мире. Условия его были исключительно тяжелы. Выборгская лян, а вместе с ней города Выборг, Сортавала и Кексгольм отходили к Советскому Союзу, ему передавались острова Финского залива и полуостров Ханко с окружающей местностью, последний уходил от Финляндии на условиях договора об аренде на тридцать лет. На севере Финляндия теряла свою часть полуострова Рыбачий, а также обширные участки территории в районе Салла и Кусамо. Величина переданной территории равнялась 4000 квадратных километров, а количество проживавших там людей составляло 12 процентов от всего населения страны. Это означало, что примерно полумиллиону человек пришлось покинуть свои родные места, уезжая с земель, которые облагораживали и возделывали многие поколения их праотцов. Доля этих территорий в экономической жизни, земледелии, лесном хозяйстве, промышленности равнялась примерно 11 процентам. Стратегическому положению Финляндии был нанесен сокрушительный удар. Мы потеряли все те узкие проходы, дававшие нам возможность закрывать ворота перед агрессором. Новая граница делала страну открытой для нападения, а район Ханко стал подобен пистолету, направленному в сердце государства и на важнейшие коммуникации. Договор о мире отнял у нас безопасность и свободу внешнеполитической деятельности. Утешением было то, что Кремль отказался от требования заключить военный союз. ... Политическим результатом Зимней войны для самой Финляндии явилось прежде всего сохранение самостоятельности, купленное дорогой ценой. Смертельная опасность была отражена крайним напряжением

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

сил всей нации. ... Суровый мир был заключен после 105 дней героических оборонительных боев, в которых одинаково самоотверженно участвовали все общественные классы. Народ Финляндии может гордиться своими вооруженными силами, которые, правда, были вынуждены уступить превосходящим силам, но все же остались несломленными. Мы должны благодарить их за мир, который получила наша страна, сохранившая независимость и не запачкавшая своей чести. Народ воодушевляла непоколебимая воля защитить свою свободу. Все то же правительство, выдержавшее испытания войны, продолжало руководить судьбой страны. Это было непреложным свидетельством единства нации, проникнутой сознанием того, что они дрались с врагом за правое дело. Мир для большей части народа Финляндии оказался горестной неожиданностью. Прошло определенное время, прежде чем все поняли серьезность той обстановки, которая вынудила правительство и парламент согласиться на столь жесткие условия. Но как только прошло первое смятение, люди энергично принялись возрождать свою Карелию в пределах новой, укороченной границы. ... 19 декабря произошла смена караула на руководящем государственном посту. Президент Каллио, который был болен еще до войны, отошел в сторону после того, как огромные и тяжелые обязанности окончательно подорвали его здоровье. ... Когда он сообщил о своем решении передать руль управления государством в другие руки, на 19 декабря назначили выборы нового президента. ... Выборы состоялись и президентом был избран Ристо Рюти» – кінець цитати.

І маршал Маннергейм після підписання мирного договору з Радянським Союзом продовжував виконувати обов'язки верховного головнокомандувача, якому необхідно було відновлювати міць фінської армії і організовувати відновлення розбомблених заводів з виготовлення озброєння і боєприпасів та будівництво інженерних оборонних споруд на нових, тепер уже зовсім незахищених кордонах з Радянським Союзом, від якого можна було очікувати

агресивних дій будь-якого дня, оскільки важко було повірити у те, що СРСР, який втратив у війні з Фінляндією лише вбитими 200 000 солдатів і який хотів знову перетворити Фінляндію на свою автономну республіку, довго зберігатиме добросусідські взаємини. І ці недружелюбні стосунки проявились уже в червні цього ж року – далі цитую Маннергейма: «2 июня – спустя всего лишь несколько дней после «второго предупреждения» Литве – русские предъявили Финляндии требование, никоим образом не вытекающее из мирного договора: все предприятия, как государственные, так и частные, вывезенные из Карелии и с мыса Ханко, должны быть возвращены СССР. ... Наконец, 27 июля СССР потребовал либо демилитаризировать Аландские острова, либо же укрепить их совместными силами Советского Союза и Финляндии. ... Угроза Финляндии вынудила правительство согласиться с требованиями Советского Союза» – кінець цієї «вижимки» з тексту «Мемуарів».

Дуже показово змальовує ситуацію, в якій у той час жила Фінляндія, ось такий текст із «Мемуарів» – цитую: «В августе 1940 года один полковник и два майора, которые готовили разведчиков для заброски в Финляндию, говорили: «Финляндия – капиталистическая страна, которую ждет такая же участь, как Эстонию, Латвию и Литву. Включение Финляндии в состав СССР – вопрос нескольких недель, самое большее – нескольких месяцев. Число капиталистических стран на политической карте мира сокращается все больше и больше. Народы Эстонии, Латвии и Литвы намного счастливее финского народа, так как они сами изъявили желание воссоединиться с нами. Поскольку народ Финляндии не хочет этого, его судьба будет более тяжелой, ибо Финляндию присоединят силой. Финляндия не сможет сопротивляться Красной Армии и не получит ни от кого помощи». Запомнилось заявление одного русского офицера, сделанное осенью 1940 года: «В марте 1941 года в Финляндии произойдет революция, и тогда СССР предъявит некоторые требования. Если Финляндия не согласится на них, то эту страну превратят в

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

автономную советскую республику так же, как это случилось с Эстонией, Латвией и Литвой» – кінець цитати.

У ці дні гітлерівська Німеччина уже вступила у війну з країнами Західної Європи, які одна за одною окупувалися її військами, була окупована уже і Норвегія. Швеція оголосила нейтралітет, тож Фінляндії, яка хоч і підписала мирний договір з Радянським Союзом, але не могла розраховувати на його допомогу в забезпеченні продовольством та озброєнням і боєприпасами, довелось для розв'язання цих проблем розпочати переговори з Німеччиною, яка хоч і була зв'язана з Радянським Союзом договором про ненапад, але на його забаганки стосовно стосунків з Фінляндією особливої уваги не звертала. Ось що пише з цього приводу Маннергейм: «Контакты Германии и Финляндии начались с того, что я 17 августа 1940 года получил от посла Финляндии в Берлине телеграмму, в которой меня просили на следующий день утром лично прибыть на аэродром в Малми и получить письмо, которое привезет важное, названное по имени лицо ... меня просили в тот же день принять немецкого подполковника Вельтьенса, которому поручили передать послание рейхсмаршала Геринга. ... Подполковник Вельтьенс в тот же вечер посетил меня дома и передал приветствие Геринга. Тот интересовался, не пожелала ли бы Финляндия по примеру Швеции разрешить транспортировку через ее территорию немецких грузов хозяйственного назначения, а также проезд отпускников и больных в Киркенес и оттуда далее. Кроме этого, Вельтьенс сообщил, что у нас теперь появится возможность получения военного снаряжения из Германии. Я выразил удовлетворение тем, что у оборонительных сил Финляндии появилась надежда на пополнение вооружения, но заметил гостю, что не могу дать ответа на вопрос о транспортировке через территорию Финляндии, поскольку решение таких проблем не входит в круг моих полномочий ... Хотя я и отказался от рассмотрения этого вопроса, Вельтьенс попросил разрешения зайти ко мне, и на следующий день, как он сказал, за принципиальным ответом, который рейхсмаршал ожидал только в форме «да» или

«нет». ... На это я ответил, что считаю своим долгом сообщить о нашей беседе премьер-министру Рюти, который исполнял обязанности главы государства во время болезни президента Каллио. Когда я вечером того же дня посетил Рюти, исполняющего обязанности президента, он поручил мне дать рейхсмаршалу через его посланника положительный ответ на вопрос о сквозной транспортировке. Это я и сообщил Вельтвенсу, когда он утром следующего дня пришел ко мне. Министр обороны незамедлительно послал в Германию своих представителей для закупки оружия. В процессе переговоров немцы обещали также передать часть предназначенного для Финляндии во время Зимней войны оружия, которое было разгружено с судов в норвежских портах и затем конфисковано германскими войсками, а также обязались возместить и то, которое успели использовать. Частные вопросы провоза оборудования, больных и отпускников рассматривали военные власти обоих государств, и эти переговоры завершились техническим соглашением, подписанным 12 сентября. После того как по этому вопросу провели переговоры представители министерств иностранных дел, 22-го числа того же месяца было подписано официальное соглашение. ... Ход событий в последующее время, и особенно то, что нам стало известно о визите Молотова в Берлин в ноябре 1940 года, убедило меня в том, что без интереса Германии в Финляндии, проявившегося в заключении соглашения о сквозной транспортировке, Финляндия уже осенью 1940 года снова смогла бы стать жертвой нападения, отразить которое страна была бы не в состоянии. ... Эта инициатива Германии предоставила Финляндии возможность передышки после непрерывного нажима, продолжавшегося целых полгода; некоторое время мы теперь могли отдохнуть от требований русских. ... Информация о том, что в начале ноября нарком иностранных дел посетил Берлин, вызвала в Финляндии огромное беспокойство. ... Из тех документов о сотрудничестве Германии и Советского Союза, которые опубликовал в Вашингтоне госдепартамент, становится ясным, что финский вопрос являлся централь-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

ным объектом переговоров в Берлине осенью 1940 года. ... К единству не пришли. Берлинская встреча в ноябре 1940 года, как выяснилось позднее, была решающим шагом в направлении окончательного разрыва отношений между Германией и Советским Союзом. ... На пороге 1941 года советское правительство приступило к привлечению внимания мероприятию, денонсировав торговое соглашение и прекратив поставки товаров, утверждая, что Финляндия не выполняет обязательств, предусмотренных соглашением. В той ситуации со снабжением такой ход нанес удар Финляндии по самому чувствительному месту. Связи со странами по берегам Балтики были прерваны, площадь полей в стране сократилась на 11 процентов, и из-за плохих погодных условий урожай оказался меньше нормального примерно на 30 процентов. Приостановка импорта из Советского Союза в тех условиях угрожала вызвать серьезный кризис, особенно в снабжении зерном и горючими материалами. В итоге мы вынуждены были обратиться к вспомогательным источникам в Германии. Это обстоятельство, естественно, дало немцам возможность для оказания на нас политического давления. ... В какой степени Финляндия оказалась зависимой от поставок немецких товаров, показывает уже тот факт, что 90 процентов всего импорта страны шло из Германии. Таков был результат торговой политики Советского Союза, которую нельзя назвать иначе как недальновидной, хотя она и находилась в полном соответствии с отношением русских к Финляндии вообще.... Советская печать и радио вели жесткую антифинляндскую пропаганду, которая особенно была нацелена на якобы господствующие у нас беспорядки» – кінець цитати.

А закордонним пропагандистським голосам у Фінляндії «підспівували» і деякі фінські суперпатріоти, яких Маннергейм характеризує такими словами: «Во всех странах есть «активисты», у которых слишком много времени и сил, что подстрекает их состязаться с официальными органами власти, поскольку они считают, что располагают куда большими возможностями служить общему благу».

В описуваний мною період на запрошення Генерального штабу Німеччини у лютому 1941 року цю країну відвідав за дорученням Маннергейма начальник Генерального штабу Фінляндії генерал-лейтенант Хейнрікс, який прочитав вищим німецьким офіцерам доповідь про фінську Зимову війну з СРСР і наніс візит начальнику німецького Генштабу генералу Гальдеру, котрий, зондуючи ґрунт, висловив думку, що Фінляндія і Німеччина могли б у разі війни з Радянським Союзом разом штурмувати Ленінград, на що отримав від Хейнрікса відповідь, що він не уповноважений реагувати на такі пропозиції, але впевнений, що – цитую: «ни правительство, ни главнокомандующий не согласятся на такую операцию, прежде всего потому, что русские постоянно обвиняют Финляндию в угрозе этому городу».

У тому ж таки лютому 1941 року до Гельсінкі прибув начальник штабу німецьких окупаційних військ в Норвегії полковник Бушенхаген, який запевнив, що – цитую: «Германия не осталась бы пассивным наблюдателем в случае нападения Советского Союза на Финляндию». Для того, аби переконатись, що так думають і вищі генерали в Німеччині, в травні 1941 року начальник фінського Генштабу Хейнрікс з групою офіцерів за дорученням Маннергейма вдруге відвідав німецький Генштаб, де зустрівся і з начальником німецького Генштабу Гальдером, і з його заступником генералом Йодлем, який виступив перед гостями і німецькими штабістами «с докладом, в котором со всех сторон обрисовал мировой конфликт. Вооруженный конфликт с Советским Союзом вполне возможен, сказал он, и, поскольку Финляндии вряд ли получится остаться вне его, лучше уж сейчас приступить к необходимой подготовке. ... Если вспыхнет война, то она, по словам Йодля, превратится в настоящий крестовый поход, который, по всей видимости, приведет к разгрому власти большевиков. ... – Я не оптимист, – заявил генерал, – не думаю, что война закончится за несколько недель, но и не верю в то, что она продлится несколько месяцев. Германия надеется, что Финляндия свяжет те войска русских,

которые находятся на ее границе. Можно подумать и о том, чтобы финны приняли участие в наступлении на Ленинград, в то время как мощный немецкий наступательный клин подойдет к городу с юга, однако, учитывая недавно закончившуюся войну, Германия удовлетворилась бы ожиданием от нас главным образом связывающих действий на юго-восточном направлении. По окончании доклада генерал Йодль попросил гостей высказать свою точку зрения. Генерал-лейтенант Хейнрикс сказал, что делегация с большим интересом заслушала доклад, но не располагает полномочиями обсуждать ни политические, ни военные вопросы. Если Финляндия станет объектом нападения русских, она будет обороняться, но и в этом предполагаемом случае делегация не может делать никаких обязывающих заявлений по оперативным вопросам» – кінець цитати.

Позицію Фінляндії під час загрози зіткнення Німеччини і Радянського Союзу, Маннергейм розкриває так – цитую: «Поле деятельности нашей внешней политики было чрезвычайно узким, если вообще можно было говорить о каком-либо поле деятельности. На самом деле вся наша внешняя политика и даже, можно сказать, существование Финляндии как самостоятельного государства зависели от наших отношений с Германией. Договор о сквозной транспортировке воспрепятствовал готовившемуся нападению со стороны России, и до сих пор он выполнял свою задачу. Сейчас же этот договор, казалось, становился угрозой нашему нейтралитету, в особенности если дележка сфер влияния между Германией и СССР достигнет кульминации. Думать о денонсации договора с немцами было можно, но осуществить такой шаг, не подкрепив его предварительными переговорами с немцами и с русскими о соответствующих гарантиях, значило бы, с одной стороны, восстать против немцев, а с другой – передать судьбу страны в руки русских. Отказ от договора с немцами о сквозной транспортировке привел бы к конфликту с Германией и к союзу с русскими. Гитлеровский рейх был на вершине своей мощи, стал господином Европы, и едва ли

можно было предположить, что он стерпит такой удар по своему престижу... Германия может перерезать наши коммуникации, идущие через Петсамо, и одной лишь торговой войной добиться осуществления своих желаний. В какой степени Советский Союз мог бы гарантировать нам необходимый импорт, было неведомо. Нашу зависимость легко могли бы использовать в качестве оружия против нас, у нас уже имелся соответствующий кровавый опыт. Прекращение ввоза товаров с любого направления лишило бы нас выбора вообще и привело бы к жестокому кризису, которым немедленно поспешили бы воспользоваться в своих целях как немцы, так и русские. Как смогло бы любое правительство во время голода и безработицы так руководить делами, чтобы страна не потеряла независимости? ... Иными словами, нас прижали к стене: выбирайте одну из альтернатив – Германия или Советский Союз. Я вспомнил слова, произнесенные Сталиным осенью 1939 года в беседе с нашей делегацией: «Хорошо понимаю, что вы хотите остаться нейтральными, но уверяю вас, что это невозможно. Великие державы просто не позволят». Не позволят, в этом мы уже убедились. Финляндия больше не может распоряжаться своей судьбой» – кінець цитати.

А далі події, згідно з розповіддю Маннергейма, розвивались так – цитую: «10 июня 1941 года в Хельсинки снова приехал полковник Бушенхаген. Из его заявлений в генштабе стало ясно, что на этот раз в его задачу входило, с одной стороны, проведение переговоров о практических деталях возможного сотрудничества в том случае, если СССР нападет на Финляндию, а с другой – получение гарантий того, что Финляндия выступит в войне в качестве союзника Германии. Я проинформировал об этом президента республики, и он заверил, что его позиция остается прежней. После чего я сообщил полковнику Бушенхагену, что мы не можем дать никаких гарантий относительно вступления в войну. Финляндия решила оставаться нейтральной, если на нее не нападут. ... У нас был всего один план войны, и он был оборонительным. Группировка вой-

ск, согласно этому плану, создавалась исключительно для выполнения оборонительных задач. ... Информация о том, что Германия намерена начать военные действия против Советского Союза уже на следующий день, поступила к нам вечером 21 июня. Следовательно, к мероприятиям предосторожности мы приступили в последний момент. Ранним утром 22 июня немецкие войска перешли границу Советского Союза, и в 6.00 по радио было передано известное заявление Гитлера, в котором, в частности, было сказано, что финские и германские войска стоят бок о бок на побережье Северного Ледовитого океана, защищая финскую землю. Поскольку Финляндия не обязывалась вступать в войну вместе с немцами и это обстоятельство мы неоднократно подчеркивали, у Гитлера не было никакого права на такое одностороннее заявление... Утром 22 июня русские начали бомбить и обстреливать чисто финские объекты. ... В 7.55 начали действовать батареи русских на Ханко... Атаки на территории Финляндии 22 июня вызвали со стороны министерства иностранных дел ноту протеста. Посол СССР в Хельсинки отказался принять ее. ... Как и в начале Зимней войны, русские и теперь прервали всякую связь и сделали невозможным мирное решение вопроса... Но 25 июня военно-воздушные силы России начали широкомасштабные воздушные налеты на города Южной и Средней Финляндии, в том числе на Хельсинки и Турку, а также на многочисленные открытые промышленные и жилые центры. Насколько они были масштабны, уже видно из того, что в этот день было сбито 26 бомбардировщиков. Потери в людях, не говоря уже о материальном ущербе, были велики. На государственной границе пехота и артиллерия русских открывали огонь. Все эти действия носили такой характер, что их больше нельзя было считать отдельными эпизодами, мероприятиями, предпринятыми по инициативе командиров низшего звена. Поскольку они к тому же повсюду были нацелены на чисто финские объекты и против тех частей финской территории, где не было немцев, то стало ясно, что СССР приступил к военным действиям

против Финляндии. Правительство намеревалось 25 июня выступить в парламенте с заявлением о том, что оно приняло решение о поддержке нейтралитета Финляндии. Доклад премьер-министра был готов уже 24 июня вечером, но события следующего дня вынудили правительство пересмотреть вопрос, и теперь ничего иного не оставалось, кроме констатации факта, что Советский Союз начал планомерные военные действия. Информация, с которой в тот же день я выступил в парламенте, вызвала заявление полного доверия правительству, и парламент объявил, что Финляндию вновь вынудили на ведение оборонительной войны. Войска получили право отвечать огнем на огонь, но им было запрещено переходить государственную границу до 24:00 28 июня. ... Развязывание войны не было неожиданностью ни для одного мыслящего гражданина Финляндии, и народ единодушно поддержал правительство и парламент. Каждый понимал, что нас вынудили на новую борьбу не на жизнь, а на смерть. ... На пороге оборонительных сражений, начавшихся 25 июня 1941 года, финский народ, несмотря на ухудшившееся стратегическое положение, мог смотреть в будущее более уверенно, чем осенью 1939 года, ибо в предыдущем году для увеличения численности и улучшения состояния наших оборонительных сил была проделана целеустремленная работа. Благодаря увеличению срока службы с одного года до двух лет активная армия возросла на пятнадцать бригад, которые свели в два армейских корпуса. ... Страну разделили на шестнадцать военных округов, каждый из которых в момент всеобщей мобилизации должен был выставить одну дивизию; бригады мирного времени входили в их состав. Это означало, что теперь в полевой армии насчитывалось вдвое больше оперативных соединений, чем в начале войны 1939 года, и сейчас живая сила стала использоваться полностью, включая и более старые призывные возрасты. Улучшилось и материальное положение. Пробелы, вызванные в наших ресурсах Зимней войной, сейчас оказались ликвидированными ... посредством заказов, которые мы смогли сделать, начиная с поздней

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

осени 1940 года в Германии. Отечественные предприятия, у которых в распоряжении были достаточные запасы сырья, также эффективно содействовали снаряжению наших оборонительных сил. Мобилизация прошла в соответствии с планом, так же, как и сосредоточение войск, которое было завершено 29 июня. В приграничной зоне разместили одиннадцать дивизий, объединив их в пять армейских корпусов, кроме того одну дивизию выдвинули против базы в Ханко. Четыре дивизии составили резерв главного командования. Силы русских, направленные против Финляндии, насчитывали три армии, сведенные в северо-западную группу армий под командованием маршала Ворошилова. Всего было тринадцать дивизий, четыре бригады, две бронетанковые дивизии и одна дивизия пограничников, плюс к этому различные специальные подразделения» – кінець цитати.

А далі в «Мемуарах» йде детальний опис бойових дій, які вела фінська армія під командуванням Маннергейма проти радянської армії у період з 25 червня 1941 року по 19 вересня 1944 року, тобто до дня, коли було підписано мирний договір з Радянським Союзом, та проти окремих частин німецької армії, які покидали фінську землю, у період з 20 вересня 1944 року по 31 грудня 1944 року.

На які головні події у перший з цих періодів варто звернути увагу?

Як пише Маннергейм: «Финский народ, возможно ожидал, что армия сначала захватит Выборг и Карельский перешеек. Я не говорю о тех кругах общества, которые питали надежды на дальнейшее продвижение войск вплоть до Ленинграда! Поскольку я всегда считал, что такая попытка не в интересах нашей страны, то с самого начала ясно заявил президенту республики: ни в коем случае не буду руководить наступлением на Ленинград. Наступательная операция на перешейке, проведенная на такой ранней стадии, заставила бы противника полагать, что целью ее является захват Ленинграда, и при этом одними лишь нашими силами, поскольку немцы в это время находились далеко от этих мест. ... Вместо наступления

на Карельском перешейке я принял решение наступать на участке севернее Ладоги. ... В соответствии с планом военные действия наших войск в следующие месяцы подразделялись на три основные стадии: сначала освобождение Ладожской Карелии, затем возвращение Карельского перешейка, а потом продвижение в глубь территории Восточной Карелии. ... Операции в Ладожской Карелии и в прибрежном районе Ладоги были выполнены в соответствии с планом. Большая часть оружия и снаряжения противника в виде военных трофеев оказалась в руках наших войск. ... В нашей борьбе теперь настала очередь освобождения Выборга и Карельского перешейка. ... Уже 29 августа части 4-го армейского корпуса вошли в Выборг. В тот день над старой выборгской крепостью вновь взвился флаг, который был спущен 13 марта 1940 года. Момент освобождения, с большим нетерпением ожидавшийся всем народом, настал, и радость и гордость по поводу освобождения столицы Карелии были огромны... В результате наступательной операции, длившейся целый месяц, был возвращен Финляндии Карельский перешеек. Были разбиты пять дивизий противника, захвачено большое количество пленных и много ценного оборудования. После этого операции на перешейке превратились в затяжную позиционную войну, завершившуюся спустя три года. ... В момент самых жестоких боев на Карельском перешейке я получил от начальника генштаба вооруженных сил Германии генерал-фельдмаршала Кейтеля письмо, в котором он предлагал, чтобы финская армия пошла в наступление на Ленинград с севера одновременно с наступлением немецких войск с юга ... Когда по моей просьбе президент республики прибыл в Ставку, я доложил ему об обращении военного руководства Германии, повторив, что принял на себя обязанности главнокомандующего с тем условием, что мы не предпримем наступления на Ленинград. ... Президент Рюти согласился со мной, и я 28 августа отправил отрицательный ответ генерал-фельдмаршалу Кейтелю. ... Сопrotивляясь участию наших войск в наступлении на Ленинград, я исходил прежде всего из

политических соображений, которые, по моему мнению, были весомее военных. Постоянным обоснованием русских при нарушении границы Финляндии являлось утверждение, что независимая Финляндия якобы представляет собой угрозу второй столице Советского Союза. Поэтому нам разумнее было не давать противнику в руки оружия в этом спорном вопросе, который даже по окончании войны не был бы снят с повестки дня. Что же касается перенесения военных действий в Восточную Карелию, то здесь ситуация была иная. Там мы не угрожали ни Ленинграду, ни Мурманской магистрали. Захват Восточной Карелии нужен был для того, чтобы не дать противнику с построенных здесь опорных баз перенести войну на территорию Финляндии. ... Этот план был осуществлен в высшей степени последовательно. ... После артиллерийской подготовки, в которой участвовали 16 артдивизионов, 6-ой армейский корпус прорвал оборону. Уже 7-го числа первая егерская бригада под руководством своего умелого и бесстрашного командира полковника Лагуса вышла к реке Свирь, а на следующий день – к крупному железнодорожному мосту, переброшенному через реку... Спустя несколько суток южный клин наступления вышел к Онежскому озеру в районе деревни Шокша, а вскоре и к истоку Свири у Вознесенья. Спустя некоторое время эти войска приблизились к Петрозаводску с юга, а северная группа одновременно, продвигаясь через Олонецкий перешеек, подходила к городу с запада, ведя на пути жестокие бои... На этой стадии из Петрозаводска начали эвакуацию на судах и баржах, а сам город стали уничтожать по частям. Начиная с 17 сентября за город велись ожесточенные бои, закончившиеся 1 октября его овладением. Первая стадия захвата Восточной Карелии была полностью завершена ... Правительство после окончания Зимней войны учредило орден Крест Маннергейма, или, точнее, ордена Крест Маннергейма 1-го и 2-го класса, которыми награждались бойцы финской армии вне зависимости от звания за особую храбрость, проявленную в боях, за достижение очень важных результатов или за

необыкновенные заслуги в руководстве военными действиями. Первым кавалером этого ордена стал полковник Лагус. Удовлетворение по поводу овладения столицей Карельской советской республики, как в войсках, так и среди гражданского населения, было велико и послужило поводом к выражениям радости, выходящим далеко за пределы дозволенного... До конца октября наши войска в Восточной Карелии продвинулись настолько, что я смог отдать приказ об организации бригады береговой обороны и на Онеге. ... Пока год катился к своему концу наша армия на всех фронтах вышла на поставленные ей в директивах стратегические рубежи и перешла к обороне. ... Поздней осенью мы смогли приступить к широкой демобилизации старших призывных возрастов. ... К весне 1942 года были демобилизованы в общей сложности 180 000 человек» – кінець цитати.

А далі я хочу звернути увагу на те, що, як пише Маннергейм, «Управление захваченной территории Восточной Карелии с предыдущей осени осуществлял временный исполнительный орган во главе с полковником В. А. Котилайненем. В течение января 1942 года управление обрело окончательную форму, всю оккупированную территорию, за исключением прифронтовых участков, оставшихся под наблюдением фронтовых командиров, объединили в одну административную единицу и подчинили начальнику военной администрации, штаб которого находился в Петрозаводске» – кінець цитати.

Далі Маннергейм описує, як ця адміністрація упродовж трьох років налагоджувала життя на цих землях, як розігнала колгоспи і роздала землю людям, як забезпечувала фермерів посівним матеріалом і продовольством, як відбудовувала знищені відступаючими радянськими військами промислові підприємства та забезпечувала їх сировиною, як відновлювала дороги і мости, як організувала вибори органів місцевого самоврядування, як відновлювала медичне обслуговування і навчання дітей в школах, як налагодила функціонування судової системи, яка приймала судові рішення на основі фінських Криміналь-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

ного та Господарського Кодексів – тобто, як вирівняла рівень та умови життя на цих землях до рівня життя і умов на основній території Фінляндії. Отож, як бачимо, фактично фіни внесли територію усієї Карельської радянської автономної республіки до складу Фінляндії – а це була територія вдвічі більша від тієї, що дорівнювала 11%, яку у Фінляндії відібрав Радянський Союз, підписуючи мирний договір у 1940 році після закінчення Зимової війни. Ось чому, коли у 1944 році фіни знову підписали мирну угоду з Радянським Союзом, то Радянський Союз відібрав у них назад уже не 11%, а – разом з повернутою територією радянської частини Східної Карелії – 33%. Але оскільки територія усієї Східної Карелії під час перебування Фінляндії у складі Королівства Швеції входила до складу його фінської провінції, то фінські екскурсоводи розповідають про втрату Фінляндією 33% території у 1944 році під час підписання мирного договору з Радянським Союзом, хоча офіційна статистика констатує про втрату лише 11%, бо вважає, що територія окупованої Карельської радянської автономної республіки, яка відійшла до складу Російської імперії поза фінською автономією ще після поразки Наполеона Бонапарта та його шведського союзника, у 1944 році була не відібраною у Фінляндії, а повернутою Радянському Союзу як спадкоємцю Російської імперії.

Друге, на що я хочу звернути увагу, характеризуючи цей перший період, це на позицію Маннергейма до спроб залучити фінські війська і його особисто як їх головнокомандувача до наступальних дій німецьких військ, які, виступивши з території окупованої Німеччиною Норвегії, намагались перерізати Мурманську залізницю, по якій в Радянський Союз доставлялись продовольчі товари і озброєння зі США та країн Британського королівства, що вивантажувались з їх морських суден в порту Мурманська, акваторія якого не замерзала навіть взимку. Маннергейм категорично відмовився і очолювати цю операцію і надавати для її здійснення фінські військові частини, бо вважав це чисто німецькою операцією, для виконання якої

вони перекинули на північ Фінляндії з Норвегії 200 000 солдат і офіцерів. Ось що пише в «Мемуарах» з цього приводу Маннергейм: «В начале февраля на повестку дня вновь встал вязкий, спорный вопрос о Мурманской железной дороге. Несколько раньше генерал горных егерей Дитл был назначен командующим немецкими войсками в Лапландии, которые сейчас были сведены в 20-ю горную армию со штабом в Рованиemi. Во время встречи со мной генерал Дитл настойчиво пытался добиться решения о проведении совместной операции, в результате которой финская армия должна была бы захватить город Сороку на берегу Белого моря. Но это было лишь мечтой, которую я был вынужден отвергнуть. Прошло несколько дней, и я получил письмо генерал-фельдмаршала Кейтеля, в котором он опять повторил это предложение... Моя позиция относительно предложения немцев об участии наших войск в операциях против Мурманской железной дороги оставалась отрицательной, и об этом, приехав в Хельсинки, я сообщил президенту Рюти. После того, как президент сказал, что он придерживается такого же мнения, я послал генерал-фельдмаршалу Кейтелю письмо с отрицательным ответом. ... В это время генерал Эрфурт, явно по инициативе генерала Дитла, вновь поднял вопрос о подчинении мне немецких войск, действовавших в Лапландии, но и на этот раз ему пришлось удовольствоваться ответом, что эта идея меня не интересует, о чем я и просил доложить шефу. Об иной позиции не могло быть и речи уже из-за огромного интереса, который немцы проявляли к планируемому наступлению на Мурманскую дорогу. Если бы за осуществление этой затеи отвечал финский главнокомандующий, вне зависимости от того, чьи войска участвовали бы в операции, финские или немецкие, Финляндия несла бы ответственность за саму операцию и за ее политические последствия. Кроме того, следовало учитывать и то обстоятельство, что в подчинение командующего Лапландской немецкой армией входила норвежская прибрежная полоса Северного Ледовитого океана. Если генерал Дитл оказался бы подчинен мне, я

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

стал бы ответственным за военные мероприятия немцев на этой территории Норвегии, куда они пришли не как братья по оружию, а как оккупанты, на правах победителей» – кінець цитати.

Як впливає з подальших розповідей Маннергейма, німці до кінця війни так і не змогли перерізати Мурманську залізничну магістраль, по-перше, тому що радянські війська, розуміючи роль цієї залізниці в забезпеченні поставками озброєння і продовольства, захищали її, не шкодуючи ні сил, ні життя, а по-друге, тому що місцевість, по якій вона була прокладена, являла собою суцільні гори, вкриті лісами і посічені гірськими потоками, на якій неможливо було використовувати ні танки, ні важку артилерію, тож наступати німцям довелось лише з використанням стрілецької зброї проти радянських гірських дивізій, котрі були захищені інженерно-технічними військовими спорудами, створеними там одночасно з будівництвом залізниці.

Інший факт, що заслуговує на увагу, пов'язаний зі святкуванням 4-го червня 1942 року 75-річного ювілею фельдмаршала Маннергейма, в якому вирішив взяти участь і рейсканцлер Німеччини Адольф Гітлер, який повідомив 3 червня про свій приліт до Фінляндії літаком. Сам Маннергейм зустрічав свій ювілейний день народження на фронті біля озера Сайма – неподалік від його Ставки, куди приїхали його привітати і президент Рюті, і деякі міністри та члени парламенту. З цього приводу Маннергейм написав – цитую: «...рано утром меня поздравил президент республики и некоторые члены правительства, а также председатель парламента со своими заместителями, лично пожелав мне счастья. Президент в краткой речи сообщил, что мне, по представлению Государственного совета, присвоено звание маршала Финляндии. Само собой разумеется, что я высоко оценил адресованную главнокомандующему честь как признание заслуг всей армии Финляндии. После этого меня поздравили представители офицерского корпуса и офицеры резерва, а также делегации различных гражданских организаций. ... По окончании этой церемонии я был

готов к приему рейхсканцлера Германии, самолет которого точно в указанное время совершил посадку на аэродроме Иммола, где почетного гостя встретил президент Рюти. Рейхсканцлера с сопровождающими его лицами, в числе которых был генерал-фельдмаршал Кейтель, на автомашинах доставили на уже упоминавшийся мыс у озера Сайма. После того, как я поприветствовал высокого гостя и представил своих офицеров, Гитлер за руку поздоровался с присутствующими немецкими офицерами. Его встреча с Дитлом, казалось, была очень сердечной. Нанеся краткий визит президенту республики в его вагоне, рейхсканцлер вместе с президентом Рюти прибыл ко мне в вагон, где состоялась продолжительная беседа. В ней участвовал и генерал-фельдмаршал Кейтель. Поздравив меня и выразив несколькими дружескими словами, как высоко он ценит то, что он, неизвестный солдат Первой мировой войны, имеет возможность встретиться со мной, человеком, который и в те времена прославился как освободитель своего народа, рейхсканцлер перешел на проблемы большой политики. Он выразил сожаление по поводу того, что Германия не могла оказать поддержку Финляндии во время Зимней войны. Для этого у нее тогда не было возможностей, поскольку это означало бы войну на два фронта, что было бы не под силу Германии, ведь ее вооруженные силы были связаны на западе, где из-за плохих погодных условий наступать было нельзя. Это было серьезное невезение. Вооружение немцев было изготовлено в расчете на хорошую погоду. Оно было прекрасным, эффективным, но, несмотря на это, применять его можно было только в условиях хорошей погоды. Еще с давних времен в Германии господствовало мнение, что вести войну зимой нельзя. Следствием этого заблуждения явилось то, что бронетанковое оружие и бронетанковые дивизии не подвергались испытанию в зимних условиях и не были оснащены для Зимней войны. ... После переговоров с Молотовым в ноябре 1940 года стало ясно, что войны не избежать, ведь требования русских оказались совершенно неслыханными ... В заключение речи рейхсканцлер от себя лично, от во-

оруженных сил Германии и от имени всего немецкого народа пожелал мне счастья в день моего 75-летия. ... После ленча рейхсканцлер попрощался и самолетом отправился в обратный путь. Мое предчувствие, что этот визит даст пищу излишним измышлениям, оправдалось. Финляндия за прошедшие военные годы занимала в отношениях с Германией самостоятельную позицию, и по этой причине можно было подумать, что действительной целью визита Гитлера было его стремление заставить нас участвовать в военных усилиях Германии. Примером шума, поднятого в мире этим визитом, можно привести следующие слова из газеты «Вашингтон пост», которая всегда лояльно относилась к Финляндии: «Визит Гитлера в Финляндию может означать лишь одно. Нацистская Германия, сильно теснимая Россией, пытается уговорить финнов перерезать ту северную железную дорогу, по которой сейчас питают военный механизм России». Государственный секретарь США, господин Корделл Халл на одной из пресс-конференций говорил ... визит был «с одной стороны, сознательно выполненным немецким трюком, целью которого было очернить Финляндию в глазах мира, выступающего против государств Оси, а с другой – попыткой замаскировать безнадежные стремления в более эффективной форме втянуть Финляндию в действия государств Оси». Эти сами собой понятные толкования не имели под собой никакой почвы. Во время этого короткого визита, продолжавшегося всего три часа, никаких переговоров по военным или политическим проблемам не велось, рейхсканцлер ни в какой форме даже не пытался перевести беседу на эти вопросы. Прошло некоторое время, и встал вопрос о том, кто должен нанести ответный визит. Поскольку объектом немецкого визита был главнокомандующий оборонительными войсками, то представлялось, что именно я должен отправиться в Ставку германских вооруженных сил. ... 27 июня я в сопровождении пяти офицеров отправился в путь – рейхсканцлер любезно предоставил в мое распоряжение вместительный самолет. ... На аэродроме гостей встретили генерал-фельдмаршал Кейтель, а также почет-

ная рота и оркестр. До поезда рейхсканцлера, который стоял на одной из ближайших станций, нас доставили на автомашинах. ... С железнодорожной станции рейхсканцлер увез меня на автомашине в Ставку. Она находилась в обширном лесном массиве. ... Я, в принципе, ожидал, что он снова поднимет старый вопрос о совместных операциях против Ленинграда и Мурманской железной дороги, но, к моему удивлению, хозяин пожелал побеседовать о военном потенциале Финляндии. ... После этого генерал Йодль в большом бункере оперативного отдела рассказал об общей обстановке на различных театрах военных действий, в заключение чего рейхсканцлер произнес резюмирующую речь. ... Рейхсканцлер также сообщил нам, что наступление немецких войск на восточном фронте, видимо, начнется в ближайшие дни и он уверен, что прерванная зимой военная акция будет доведена до решающего конца: последней ее стадией станет наступление на кавказскую нефть. ... После простейшего обеда в Ставке я отправился в генштаб армии нанести ответный визит его начальнику генерал-полковнику Гальдеру, которого не смог принять во время посещения им Финляндии несколько лет тому назад. ... Затем я, выпив чаю в Ставке, попрощался с рейхсканцлером, поблагодарил его за прием, оказанный мне и сопровождающим меня офицерам. ... Рейхсмаршал Геринг пригласил нас на обед в свой охотничий дом, расположенный недалеко от Ставки. ... Ночь я провел в том же охотничьем доме и на следующий день, 28 июня, самолетом возвратился в Хельсинки. Генеральное наступление на южном участке восточного фронта началось 28 июня 1942 года штурмом Севастополя и выходом войск в полосе Курска к Воронежу, после чего части стали продвигаться вдоль реки Дон на юго-восток. ... Наступление продолжалось несколько недель, немцы захватывали все новые территории, но решающего сражения не было. Форсировав Дон, немцы 28 августа вышли к изгибу Волги севернее Сталинграда, но здесь сопротивление им стало еще более упорным. Некоторое время спустя они вышли к Волге и южнее Сталинграда, после чего начались жесто-

кие бои за город. ... 19 ноября русские перешли в контрнаступление в районе Сталинграда, и уже 23 ноября 6-я армия немцев оказалась в кольце окружения. Это контрнаступление и успешные боевые действия союзников в Африке с полным правом можно считать поворотным пунктом во Второй мировой войне. Для Германии новый, 1943 год, таким образом, начался зловеще. Операции западных стран в Африке подходили к концу, который угрожал уничтожением действующих там немецких войск. На востоке русские медленно, но уверенно под Сталинградом сжимали кольцо вокруг 6-й армии и отражали все попытки немцев прийти ей на помощь. 2 февраля остатки этой армии сдались. Одновременно русские на всех южных участках фронта перешли в наступление, и только ценой огромных усилий немцам удалось избежать поражения под Харьковом. С политической точки зрения венгерская и румынская армии, которые на Донском фронте получили слишком большие полосы, не соответствующие численности их личного состава и вооружению, были полностью разгромлены. 3-го февраля, то есть на следующий день после того, как немцы сдались в плен в Сталинграде, в Ставку прибыли президент Рюти, премьер-министр Рангелл, а также министры Вальден и Таннер, чтобы узнать мою точку зрения на общую ситуацию. В процессе беседы мы пришли к единому мнению, что большая война подошла к решающему поворотному моменту и что Финляндии при первой подходящей возможности необходимо попытаться найти способ выхода из войны. Одновременно мы констатировали, что мощь Германии пока еще препятствует осуществить это решение на деле. После этой встречи мне стало ясно, что необходима организация информационной встречи, где правительству и парламенту была бы разъяснена вся серьезность создавшейся обстановки. ... Выполнить эту задачу поручили начальнику разведотдела Ставки поковнику Паасонену, который хорошо знал военную обстановку и мог дать честную оценку ее изменениям. На секретной сессии парламента 9 февраля полковник Паасонен, выступая перед депутатами пар-

ламенту, собравшимися почти в полном составе, сделал общий обзор сложившейся к тому времени военно-политической обстановки. Докладчик констатировал, что силы немцев, бесспорно, начинают иссякать и подвергаются исключительно сильному испытанию: за зиму Германия и ее союзники потеряли в целом почти 60 дивизий. Восполнить такие потери едва ли удастся. ... Коснувшись Финляндии, докладчик заявил, что судьбу нашей страны до сих пор связывали с победой германского оружия, но в связи с развитием ситуации лучше привыкать к той возможности, что мы еще раз будем вынуждены подписать Московский мирный договор. Этот реалистический доклад был настоящим холодным душем для многочисленных представителей народа, которые не могли и не хотели понять, что обстановка уже не та, что была в первые успешные дни войны. ... Однако народ уже начал приходить в себя, и 15 февраля социал-демократы выступили с заявлением, в котором партия акцентировала, что Финляндия имеет право на выход из войны в момент, который сочтет желательным и возможным. В эти дни необходимо было провести выборы нового президента, поскольку срок действия, на который Каллио был выбран на пост главы государства, истекал 1 марта 1943 года и поскольку Рюти был избран его преемником лишь до истечения этого срока ... 15 февраля 1943 года Ристо Рюти большинством голосов был снова избран президентом республики» — кінець цитати.

Оскільки весною 1943 року ситуація в театрі воєнних операцій, які вела фінська армія, що вийшла і на Карельському перешийку і у Східній Карелії на споконвічні кордони Фінляндії, стабілізувалась, і з цих позицій Фінляндія, ідеологією боротьби якої була оборона власної території та неперенесення боїв на територію інших держав, не збиралась нікуди наступати, то, незважаючи на жорстокі бої між німецькими та радянськими військами, на фінсько-радянському відрізку фронту панувало затишшя, а тому Маннергейм вирішив, що він може собі дозволити покинути на певний час свою армію і зайнятись поліпшенням

свого здоров'я. Ось що він пише в «Мемуарах» з цього приводу – цитую: «Здоровье мое, которое и в прошлом году не было особо хорошим, весной 1943 года еще более ухудшилось, к тому же я уже второй раз в этом году заболел двусторонним воспалением легких. Несмотря на прием лекарств, состояние здоровья не улучшалось, и, поскольку впереди вырисовывались времена, когда мои силы могли бы оказаться перед суровым испытанием, я был вынужден согласиться с требованием моего врача, доцента Лаури Калаая, и отправиться на некоторое время в места с более мягким климатом. 17 апреля я самолетом вылетел в Швейцарию. ... Во время пребывания в Швейцарии я никоим образом не вмешивался в дела главного командования и в решение актуальных политических вопросов. ... Мне прежде всего надо было восстановить силы, чтобы как можно скорее снова приступить к выполнению своих обязанностей. В этом мне, как и в прежние времена, эффективно помогли швейцарский климат и превосходный уход. Я, как и раньше, чувствовал себя отлично в этой маленькой стране, расположившейся в центре Европы, в ее дружеской, спокойной и здоровой атмосфере. Народ Швейцарии, говорящий на четырех языках и исповедующий две религии, единодушно выбрал основой жизни непреходящие ценности: усердный труд во имя улучшения общего и индивидуального уровня жизни, стабильную внешнюю и внутреннюю политику, а также бдительную охрану самостоятельности и мира. К Финляндии в Швейцарии относились с сочувствием и пониманием как в высших, так и в низших кругах, и это сочувствие проявлялось во многих согревающих мою душу формах. По окончании трехнедельного лечебного курса в прекрасном Лугано вечером 9 мая я вернулся на родину. ... Когда я был в Швейцарии, у меня была возможность узнать, что думают нейтралы о возможностях Германии выйти из войны без поражения, и я еще больше уверился в том, что государство, которое сейчас в форме обязательств связало бы свою судьбу с Германией, оказалось бы на пути к угрожающему будущему ... Вопрос о нашем выходе из войны

снова и снова вставал на повестку дня. В июле посольство СССР в Швеции информировало посла Бельгии, что русские хотели бы переговорить о заключении мира, но при условии, если инициатива будет исходить от финской стороны. Ответ правительства Финляндии на этот зондаж, так же как и предложения русских, был дан в устной форме. ... Летом 1943 года финское правительство изучало возможности заключения мира при посредничестве посольства США в Лиссабоне. В результате этих переговоров министр иностранных дел Рамзай направил в госдепартамент США письмо с заверением, что финская армия не станет выступать против американцев в том случае, если они после высадки в Северной Норвегии перенесут боевые действия на территорию Финляндии. Конечно же, я одобрил это обязательство. Я не располагал сведениями о том, насколько серьезно обсуждался вопрос о высадке американцев в Северной Норвегии, но, естественно, переговоры в Лиссабоне пробудили надежду на то, что на заключительном этапе войны в расстановку сил вмешается новый фактор, который умиротворит экспансионистские устремления Советского Союза. Общественное мнение, естественно, ничего не знало об этих и других контактах, имевших целью окончание войны. Обстановку, сложившуюся в нашей стране, хорошо иллюстрирует следующий факт: осенью 1943 года тридцать три человека из числа известнейших наших граждан, в том числе нескольких депутатов парламента, написали президенту письмо с пожеланием, чтобы правительство приняло меры к заключению мира. Это письмо, известное как «Обращение тридцати трех», было опубликовано в шведской прессе, после чего возникла довольно щекотливая ситуация ... В октябре генерал Эрфурт передал мне письмо военного руководства Германии, в котором спрашивали, не могу ли я принять генерала Йодля, которому поручено сделать сообщение об общей военной обстановке. ... Генерал Йодль сказал, что ему известно о попытках Финляндии установить контакты в целях выяснения возможностей выхода из войны, и в этой связи заявил: «Ни у одной нации нет большего долга,

чем сохранение своей страны. Все другие точки зрения должны уступить этому путь, и никто не имеет права требовать, чтобы какой-либо народ стал умирать во имя другого народа». Положение Финляндии, продолжил Йодль, в данный момент, несомненно, опасное. Какие возможности будут у Финляндии в ближайшем будущем? Конечно, мы можем заключить сепаратный мир, но в этом случае Финляндии угрожает такая же судьба, какая постигла прибалтийские страны в 1940–1941 годах, страна будет большевизирована, а образованную часть населения отправят в ссылку. ... Однако он не верит, что финский народ избежит именно этот путь, поскольку он несовместим с понятиями чести и верности, присущими народам стран Севера. Альтернативой является продолжение войны вместе с Германией, что Йодль, по его собственному выражению, считает наименее опасным. ... Стратегические перспективы его сообщения все же не оказали влияния на мою точку зрения о сложившейся ситуации» – кінець цитати.

Про те, якою була ситуація на кінець 1943 року, можна судити з таких слів Маннергейма: «На 1943-й год, третий год войны, который уже шел к концу, наложили отпечаток огромные неудачи, испытанные немцами, относительно устойчивое спокойствие на наших фронтах, возрастающее охлаждение германо-финляндских отношений, а также охватывающая все более широкие круги общества тоска по миру. По мере ослабления позиции Германии и роста опасности наступления русских необходимо было укреплять наши оборонительные линии и создавать новые. 18 ноября я принял решение о строительстве на Карельском перешейке так называемой линии ВКТ (линии Выборг-Купарсаари-Тайпале), а также линии У (линии Ууксу). Подготовительную рекогносцировку выполнили быстро, и уже через несколько недель направления новых линий были утверждены, после чего войска без промедления приступили к сооружению укреплений. ... События завершившегося года не порождали надежды, и новый, 1944 год начался под знаком еще более серьезных дел. В январе русские начали наступление южнее Ленинграда и поч-

ти каждый день захватывали все большие территории. ... В связи с продвижением русских увеличилась опасность наступления на Карельском перешейке. ... На пороге февраля я по приглашению президента Рюти выехал в Хельсинки. Временный поверенный в делах США 30 января вручил правительству ноту, где нам рекомендовали сделать первый шаг для достижения взаимопонимания с Москвой. Президент попросил меня кратко сообщить ему мое мнение о сложившейся общей ситуации. Я сказал, что немцы явно проигрывают войну и что, если противник сосредоточит достаточные силы для прорыва нашей обороны, то он, конечно, добьется своего. Президент заявил, что придерживается того же мнения. Мы обсудили положение, в котором оказалась бы наша страна, если бы контакты, направленные на заключение мира, привели нас к разрыву отношений с Германией, а может быть и к военному конфликту с немцами, после чего президент спросил меня, верю ли я в то, что офицерский корпус в любых условиях будет подчиняться приказам и бороться, какой бы противник ни оказался перед нами. Я ответил, что уверен в этом. После продолжительных и основательных переговоров правительство послало государственного советника Паасикиви в Стокгольм узнать у госпожи Коллонтай, каковы намерения советского правительства. 23 февраля Паасикиви вернулся. Спустя три дня я принял участие в совещании у президента, на котором обсуждали предпосылки заключения мира, переданные советским послом. Тяжело было соглашаться с требованием, что исходной точкой переговоров должна стать граница 1940 года, но на этот раз не территориальные требования были серьезными препятствиями, стоящими на пути к заключению договора. Труднейшим, по моему мнению, даже почти невыполнимым было требование интернирования немецких войск, находящихся на севере страны. ... После того как в последующие дни правительство посоветовалось с парламентом, который единодушно поддержал точку зрения правительства, через Стокгольм был отправлен отрицательный ответ. Однако министр иностранных дел

Швеции Гюнтер заметил, что текст ответа следовало бы пересмотреть. В это же время наш премьер-министр Линкомиес сообщил мне, что шведский король обратился к правительству Финляндии, а через него и ко мне лично с посланием, в котором он выразил пожелание, чтобы мы начали переговоры с русскими. ... Сославшись на ноту от 13 марта, временный поверенный в делах США Мак-Клинток снова напомнил о рекомендациях его правительства. В тот же день на пресс-конференции государственный секретарь Корделл Халл счел нужным высказать пожелание Соединенных Штатов, чтобы Финляндия вышла из войны. Наконец сам президент Рузвельт 16 марта выразил такое же пожелание. На следующий день правительство Финляндии обратилось через Стокгольм к советскому правительству и запросило более детальные сведения о минимальных условиях. 20 марта Москва прислала соответствующее приглашение, и 25 марта государственный советник Паасикиви и министр иностранных дел Энкель, уполномоченные правительством, выехали в российскую столицу. Решение, которое должны были принять президент республики и правительство – война или мир, – было тяжелым и ответственным. 20 марта германские войска оккупировали Венгрию, после того как она стала зондировать у западных держав возможности заключения мира, а спустя несколько дней подобная участь выпала и на долю Румынии. Неужели и Финляндию ожидают подобные действия со стороны немцев? ... Вернувшись из Москвы 1 апреля, уполномоченные подтвердили, что условием заключения мира является принятие в переговорах за основу границ Московского договора. Войска немцев, находящиеся в Финляндии, должны быть интернированы или изгнаны из страны в течение уже начавшегося апреля – требование, которое было невыполнимо уже по техническим причинам. Но наиболее страшным на этот раз было, однако, требование русских за счет репараций выплатить 600 миллионов американских долларов, поставив на эту сумму товары в течение пяти лет. ... После нескольких дней, полных беспокойства и колебаний, правительство вынуж-

дено было констатировать, что условия выполнить невозможно. Парламент полностью поддержал эту точку зрения, и 18 апреля на требования русских был дан отрицательный ответ. Вскоре после этого заместитель министра иностранных дел Вышинский по радио заявил, что Финляндия отвергла предложение советского правительства о заключении мира и что ответственность за последствия будет возложена на финское правительство. ... В Финляндии настроение было подавленным. Стремление заключить мир не принесло успеха, и отношения с Германией ухудшались на глазах. В начале июня немцы прекратили поставки зерна в Финляндию, в связи с чем ситуация с питанием, в ожидании нового урожая, стала еще более острой. Чем больше ослаблялась мощь Германии, тем яснее в Финляндии понимали, что страна остается в одиночестве и единственной опорой являются для нее свои собственные резервы» – кінець цитати.

Далі в «Мемуарах» Маннергейм розповідає про те, як після відмови Фінляндії від підписання мирної угоди на умовах радянського уряду, радянська армія розпочала потужний штурм фінських укріплень на Карельському півострові. Ось що він пише про цей період війни – цитую: «На рассвете 4 июня 1944 года на пятнадцатикилометровом прибрежном участке разразилась настоящая буря. После воздушных бомбардировок, длившихся целый час, в которых участвовали сотни самолетов, началась такая сильная артиллерийская подготовка, какой мы не видели ни в одной из наших войн. Насколько она была мощна, можно представить, если учесть, что гром был слышен в Ставке и даже в Хельсинки, или на расстоянии 220–270 километров. Несмотря на то, что оборонительные позиции, по большей части, были разрушены, атаки все же отбили на всей линии. ... На следующий день около пяти утра артиллерийский огонь начался еще с большей силой. По сведениям русской стороны, в полосе наступления на этом этапе было 300–400 орудий в расчете на один километр фронта. Для сравнения следует упомянуть, что в сражении под Сталинградом плотность артиллерии соста-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

вляла 200 орудий на кілометр. Воздействие огня было прямо пропорционально числу орудий и количеству выпущенных снарядов, к этому следует добавить беспримерные авиационные налеты на наши передовые позиции и коммуникации – в них участвовала примерно тысяча самолетов. День 10 июня с полным правом можно назвать черным днем в нашей военной истории. Три гвардейские дивизии против одного-единственного обороняющегося финского полка прорвали оборону и отбросили обороняющиеся силы в прибрежной полосе на десяток километров назад. Яростные бои велись на некоторых сдерживающих линиях, но сопротивление было сломлено под давлением массированного наступления танков. ... За несколько дней обстановка изменилась настолько, что вся наша оборона стала трещать по швам» – кінець цитати.

А далі Маннергейм описує, як йому, завдяки перекиданню військ з фронту у Східній Карелії, вдалося зупинити наступ радянської армії на другій оборонній лінії Карельського перешийку. Ці події на їх заключній стадії він описує так – цитую: «Маневр на отступление был, в общем, выполнен даже лучше, чем ожидалось. Состав русской наступающей армии постепенно возрос до 20 пехотных дивизий, 4 бронетанковых бригад, 5–6 танковых полков и 4 полков самоходной артиллерии, но, несмотря на такое огромное превосходство в силе, противнику, после того как 10-я дивизия понесла поражение, не удалось расцечь наши войска на части и воспрепятствовать их переходу в полном порядке с одного сдерживающего оборонительного рубежа на другой. Командиры крепко держали управление в руках, и стойкость финского солдата осталась не сломленной» – кінець цитати.

А на наступних сторінках Маннергейм від розповіді про військові операції переходить до характеристики політичної ситуації, що складалась у ці ж дні. Він пише – цитую: «Президент Рюти ежедневно поддерживал связь с министром обороны и со мной, и, таким образом, у него была возможность внимательно следить за развитием обстановки. Он считал, что для достижения мира необходи-

мо преобразовать правительство. 15 июня он спросил меня, не согласился бы я в новом правительстве занять пост премьер-министра. Я решительно отказался, поскольку не мог оставить должность главнокомандующего в момент самой большой опасности. Несколько дней спустя президент приехал ко мне в Ставку для того, чтобы сообщить, что намерен отказаться от поста главы государства в случае, если я соглашусь стать его преемником. Я посчитал необходимым отвергнуть и это предложение. ... Едва президент успел вернуться в столицу, как к нему неожиданно явился вечером 22 июня министр иностранных дел Германии Риббентроп. Цель его приезда подтвердила наше предположение, что Германия намерена использовать бедственное положение Финляндии в своих интересах. Подчеркнув необходимость гарантии того, что адресованные нам поставки оружия и товаров не попадут в «чужие руки», фон Риббентроп возобновил требование подписания Финляндией соглашения с Германией, в котором она обязалась бы не заключать сепаратного мира. Заключение соглашения неизбежно, если мы заинтересованы в получении оружия, боеприпасов и зерна, без которых ситуация станет неуправляемой. ... Результатом длительных переговоров с Риббентропом явилось то, что ... 26 июня 1944 года президент Рюти единолично подписал такое заверение, ... из-за которого через некоторое время ему пришлось отказаться от своего поста. ... Военная помощь, полученная нами благодаря подписанному соглашению, была по численности весьма ограниченной, но все же сыграла определенную роль. ... Наибольшую же ценность для нас имели противотанковые орудия и обильные боеприпасы к ним. Поставка зерна в ближайшие месяцы также была гарантирована. Нам удалось, хотя бы и с ножом у горла, создать основу для стабилизации положения. ... После двухмесячных боев, требовавших большого нервного напряжения, продвижение противника было окончательно остановлено» – кінець цитати.

Маннергейм в «Мемуарах» звертає увагу на те, що до підписання цієї угоди президента Рюті підштовхнула ви-

мога радянського уряду про капітуляції Фінляндії, яку Маннергейм характеризує так – цитую: «Вечером 23 июня, когда Риббентроп еще оставался в Хельсинки, правительство через Стокгольм получило от советского правительства записку следующего содержания: «Поскольку финны несколько раз обманывали нас, мы хотим, чтобы правительство Финляндии передало подписанное президентом и министром иностранных дел сообщение, что Финляндия готова сдаться и обратиться к советскому правительству с просьбой о мире. Если мы получим от правительства Финляндии эту информацию, Москва готова принять финскую делегацию». Таков был фон происходивших в те дни событий. Необходимо было выбрать либо безусловную сдачу, либо же подписание соглашения, которое бы увеличивало наши возможности создания предпосылок для приемлемого мира без условий. ... Веря в возможность стабилизации обстановки и в то, что так можно открыть путь к мирным переговорам, руководство государства с полным правом могло отвергнуть требование русских о безоговорочной капитуляции, хотя войска и продолжали упорно сражаться. Наши оборонительные силы непоколебимо стояли на месте и тем самым обеспечивали стране возможность попытаться с помощью дипломатических средств выйти из сложившейся ситуации» – кінець цитати.

Цікавим є аналіз Маннергеймом цілей описаного вище радянського наступу у Фінляндії і методів їх досягнення на фоні військових операцій на інших фронтах. Він пише – цитую: «В ноябре 1943 года союзники в Тегеране договорились о высадке войск в июне 1944 года во Франции и начале одновременного наступления на Германию на всех фронтах. Пройдя в течение января–февраля 1944 года через Украину и выйдя в районе Луцка в Польшу, а также на границу с Эстонией, а затем в марте – на румынскую и венгерскую границы, русские обеспечили себе выгодные позиции для генерального наступления. ... Рассматривая события на этом фоне с военной точки зрения, мягко говоря, удивляешься тому, что русские вообще пошли в на-

ступление на Финляндию. С одной стороны, масштабная попытка, предпринятая ими на этом второстепенном фронте, ослабила наступательную мощь в странах Прибалтики, а с другой – финская проблема, вне всяких сомнений, и так была бы решена после разгрома германских вооруженных сил, ибо Финляндия осталась бы в одиночестве сражаться против мощной Красной Армии. Чем больше ослабевала сила Германии в зоне Балтийского моря, тем больше было у правительства Финляндии возможностей вывести страну из войны. Таким образом, с полной уверенностью можно сказать, что Финляндия одобрила бы умеренные условия мира и в том случае, если бы на нее не наступали, и нас нельзя бы было рассматривать как немую угрозу Советскому Союзу на заключительной стадии войны. ... Чем же объясняется наступление русских на Финляндию? Согласно информации, полученной от союзников, советское правительство решило сначала поглотить Финляндию, а уж потом приступить к выполнению других задач. ... Ожидалось, что Красная Армия, благодаря своему превосходству в силе, войдет в Хельсинки самое позднее в середине июля, хотя бы это и стоило ей ста или двухсот тысяч солдатских жизней. ... Сведения, полученные от нейтральной стороны, тоже рисовали такую же пессимистическую картину судьбы Финляндии. ... Это объясняет и то, что весной 1944 года переданные нам условия мира были просто невыполнимы и что советское правительство не намеревалось по-деловому их обсуждать. Именно по этим причинам Советский Союз усилил войска, уже стоящие против нас, тридцатью дивизиями, большинство из которых были гвардейскими, а также двумя тысячами танков и тяжелой артиллерией. ... Перед концом июля 1944 года стало ясно, что усилия, направленные на стабилизацию обстановки, были удачными. Соглашение с Риббентропом выполнило свою задачу. Сейчас надо было подготовить выход Финляндии из войны» – кінець цитати.

А ось як Маннергейм описує свою появу на найвищій владній посаді – цитую: «28 июля президент Рюти в со-

провождении министров Вальдена и Таннера прибыл в Ставку для того, чтобы сообщить мне о своем решении уйти в отставку. Как президент, так и оба министра настойчиво просили меня согласиться стать главой государства. На этот раз я посчитал своим долгом испить эту чашу. ... После того как министр Таннер спросил, на какой срок я мог бы принять на себя этот пост, я ответил, что если мне будет оказано такое высокое доверие, что я буду избран на пост главы государства, то можно поверить, что у меня хватит мужества покинуть его, когда моя задача будет выполнена ... События следовали быстро одно за другим. 1 августа президент Рюти отказался от своего поста, и в парламент срочно был передан проект закона, согласно которому меня должны были избрать президентом республики. После рассмотрения в нескольких положенных чтениях закон был единогласно принят на коротком торжественном собрании 4 августа, после чего действующий президент – премьер-министр – утвердил его и он вступил в силу. В тот же день я дал в парламенте торжественную клятву, что, действуя на посту президента, буду уважать Конституцию Финляндии и законы, а также все силы отдам на благо прогресса финского народа. Первым делом мне нужно было сформировать новое правительство. Пост премьер-министра доверили вице-судье Антти Хакцеллю, бывшему министру иностранных дел и послу Финляндии в Москве, который в последнее время выполнял ответственные задачи в качестве депутата парламента. ... Новое правительство, важнейшей задачей которого было гарантировать стране мир, было назначено 8 августа. Сейчас я был вынужден исполнять две требующие огромной ответственности должности – главы государства и главнокомандующего. Задачи второй я обязан был решать через Ставку, которую нельзя было перевести из Миккели, пока продолжалась война. И мне пять месяцев пришлось делить себя между Хельсинки и Миккели. 17 августа я принял генерал-фельдмаршала Кейтеля, прибывшего самолетом в Миккели, чтобы поздравить меня от имени рейхсканцлера Гитлера со вступлением на пост

главы государства. Действительная цель Гитлера, конечно, состояла в том, чтобы еще раз попытаться воспрепятствовать нам пойти своей дорогой. Во время продолжительной беседы, на которой присутствовал начальник Генерального штаба, я разъяснил значение политических событий последних недель. ... Президент Рюти как высший руководитель нашей внешней политики не мог сохранить свободы действий в сложившихся обстоятельствах. Поэтому он и ушел в отставку, а я пришел ему на смену. ... Мои разъяснения явно произвели сильное впечатление на гостя, хотя он все время вел себя так, как будто ничего неприятного не произошло. Генерал-фельдмаршал до самого момента посадки в самолет был внимателен и любезен. ... Теперь наступило время снова вступить в контакты с Москвой, прерванные в апреле. 25 августа наши представители поинтересовались у посла СССР в Стокгольме, какие существуют предпосылки для начала переговоров о мире. В ответе госпожи Коллонтай говорилось, что советское правительство готово к мирным переговорам, если Финляндия выполнит два предварительных условия: немедленный разрыв отношений с Германией и вывод немецких войск из страны в течение двух недель, во всяком случае до 15 сентября. Если немцы не пойдут на это, то следует интернировать их войска. Эти условия, говорилось в ответе, выдвигаются и от имени Великобритании, они также одобрены правительством США. Правительство, желавшее вновь приступить к переговорам, к своему удовлетворению констатировало, что военные и политические усилия минувшего лета привели к отказу русских от требования безоговорочной капитуляции и что установлен срок, хотя и короткий, для предоставления немцам добровольно покинуть страну. Предложение правительства о начале переговоров на этих условиях было одобрено парламентом на закрытом заседании 2 сентября. Послу Германии в этот же день была вручена нота, которой дипломатические отношения разрывали и предлагали вывести немецкие войска из Финляндии в течение двух недель. Через генерала Эрфурта я послал германскому

фюреру и главнокомандующему Адольфу Гитлеру письмо следующего содержания: «В момент предстоящих трудных решений я испытываю необходимость сообщить Вам, что пришел к убеждению, что спасение моего народа обязывает меня найти способ быстрого выхода из войны. Неблагоприятное развитие общей военной ситуации все сильнее ограничивает возможности Германии в грядущие моменты еще больших бедствий оказать нам в достаточных размерах и в нужное время помощь, в которой мы неизбежно нуждаемся. ... Когда господин генерал-фельдмаршал Кейтель по Вашему поручению нанес мне недавно визит, он подчеркивал, что народ Великой Германии, несомненно, сможет, если того потребует судьба, вести войну еще десятков лет. Я ответил, что хотя, как надеюсь, это и соответствует действительности для девяностомиллионного народа, все же мы, финны, полностью осознаем, что даже физически неспособны выдержать эту войну дальше. Генеральное наступление русских в июне лишило меня всех резервов. Мы не можем больше позволить себе такого кровопролития, не подвергая постоянно опасности дальнейшее существование всего небольшого народа Финляндии. Я хотел бы особо подчеркнуть, что даже если судьба и не подарит успеха Вашему оружию, Германия все равно выживет. Этого нельзя утверждать, говоря о Финляндии. Если наш всего лишь четырехмиллионный народ будет побежден силой оружия, можно не сомневаться, что его изгонят из страны или доведут до вымирания. Я не могу поставить мой народ перед такой угрозой... Вероятно, вскоре наши дороги разойдутся. Но память о немецких братьях по оружию в нашей стране будет жить. Ведь в Финляндии немцы были не представителями чужеземного ига, а помощниками и братьями по оружию. ... Считаю своим долгом вывести мой народ из войны. По своей воле я никогда не мог бы и не хотел бы повернуть оружие, которое нам было передано в таком обилии, против немцев. Надеюсь, что Вы, хотя и не одобрите этого моего послания, все же попытаетесь, как и я, и все финны, прийти к окончательному уяснению существовавших до

сих пор между нами отношений, всеми способами избежая ненужного обострения» – кінець і листа Гітлеру і цитати.

А далі, оскільки парламент підтримав пропозицію президента і уряду про початок мирних переговорів з Радянським Союзом, Маннергейму потрібно було вжити заходів для того, щоб німецькі війська, що були розташовані на півночі країни, протягом двох тижнів у першій половині вересня 1944 року покинули межі Фінляндії. Їх командувач генерал-полковник Рендуліч, який наніс візит Маннергейму, попросив не форсувати події, оскільки 200 тисяч військових з їх технікою та озброєнням за два тижні вивести до Норвегії навряд чи вдасться, а оскільки і фіни, і німці є вправними воїнами, то зіткнення між ними ні до чого доброго не приведе. І дійсно, вихід німецьких військ з території Фінляндії супроводжувався багатьма серйозними і жорсткими сутичками цих військ з військами фінської армії, окремі частини яких Маннергейм змушений був перекинути зі східного фронту на північний, створений для того, щоб прискорити залишення німцями фінської території. Справа дійшла до того, що 15 вересня 1944 року у бою за острів Гогланд, який німці намагались залишити за собою, фінам довелось навіть взяти 700 полонених і відігнати німецькі частини на територію дислокації російських частин, котрі їх інтернували. Але сутички мали місце і далі, які знову і знову переходили в жорстокі бої, тож останні німецькі частини покинули останні квадратні метри фінської території у «рукаві Фінляндії», який протягнувся до спільного прикордонного стовпа на кордоні між Фінляндією, Швецією і Норвегією, аж у квітні 1945 року. А тому можна констатувати, що, починаючи з 15 вересня 1944 року і по квітень 1945 року, Фінляндія уже була у стані війни з Німеччиною. І, як пише Маннергейм, – цитую: «24 сентября русские захватили Таллин, а спустя несколько дней в их руках оказалась почти вся Эстония. В связи с этим Германия не смогла предпринять против нас тех же мероприятий, к которым она прибегла годом раньше в Румынии и Венгрии, но все же военные действия против немцев приносили нам огромные трудности» – кінець цитати.

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

7 вересня 1944 року фінська делегація на чолі з прем'єр-міністром Хакцеллем, позитивно відреагувавши на пропозицію посла СРСР в Стокгольмі, виїхала до Москви для проведення переговорів з радянським урядом про підписання мирної угоди. Але в Кремлі її прийняли лише 14 вересня. З цього дня фінську делегацію уже очолював міністр іноземних справ Енкелль, оскільки за день до цього прем'єра Хакцелля розбив інсульт. Як пише Маннергейм – цитую: «Для того, чтобы переговоры происходили в благоприятных условиях и дальнейшее кровопролитие было прекращено, я через Стокгольм предложил генералиссимусу Сталину приостановить военные действия в предложенный им день и час. В ночь на 4 сентября, которую я проводил у себя на квартире неподалеку от Миккели, министр иностранных дел, позвонив по телефону начальнику Генерального штаба, сообщил, что Сталин принял мое предложение. Если подтвержденный ответ доставят в посольство СССР в Стокгольме до двух часов ночи, то русские прекратят огонь в 7.00 на следующее утро» – кінець цитати. А далі йде розповідь про те, що через затримки в передачі потрібної інформації до радянських військових частин бої продовжувались увесь наступний день, але потім усе-таки вогонь був припинений з обох боків.

Про хід переговорів у Москві можна судити з наступного абзацу з «Мемуарів»: «Из донесений, полученных в те дни, постепенно стали ясны условия перемирия русских. Большинство из них мы знали и ранее. Новым было то, что русские вместо Ханко потребовали на 50 лет основной части области Киркконумми, расположенной в непосредственной близости от столицы, с входящим в эту зону мысом Порккала, а также частей трех соседних областей, так называемой территории Порккала-Удд. Кроме того, мы были обязаны передать весь район Петсамо, что означало лишение Финляндии единственного порта на Северном Ледовитом океане. Размер репараций с 600 миллионов был снижен до 300 миллионов долларов США, и нас обязывали выплачивать их поставками товаров в течение шести лет. Армию необходимо было отодвинуть

на границу 1940 года (это следовало сделать за пять суток) и перевести ее на мирное положение в течение двух с половиной месяцев со дня подписания соглашения о перемирии. Это означало также, что в ходе демобилизации нам следует изгнать из страны или интернировать немецкие войска. Далее, для облегчения достижения полной победы над Германией, мы должны были предоставить Советскому Союзу право использовать порты и аэродромы южной Финляндии, а также наш торговый флот вплоть до окончания мировой войны. За выполнение всех этих пунктов должна была наблюдать союзническая (русская) контрольная комиссия. Соглашение о перемирии вступало в силу в момент его подписания» – кінець цитати.

Як повідомляє Маннергейм – цитую: «Правительство собралось на заседание 18 сентября с целью определить свое отношение к условиям перемирия. Тем же вечером я беседовал с бывшим министром иностранных дел Рамзаем, который сказал, что условия ужасны, но если мы не примем их, то последствия могут оказаться роковыми. Однако уже в ранние часы следующего утра мы получили из Москвы сообщение, что советское правительство требует подписания соглашения до 12 часов следующего дня. Поэтому я созвал правительство в 5.00 19 сентября. В резиденцию правительства были приглашены генерал-лейтенант Айро и поковник Паасонен, выделенные в качестве технических экспертов в помощь правительству. Я информировал правительство об ультиматуме русской стороны, а затем предоставил слово генерал-лейтенанту Айро. Из его доклада стало ясно, что Финляндия при благоприятных условиях может продержаться лишь три месяца. Полковник Паасонен, в свою очередь, заметил, что ... противнику потребуется не больше двух недель для сосредоточения новой превосходящей в силах группировки на Карельском перешейке ... После выступления военных экспертов я предоставил слово исполняющему обязанности премьер-министра фон Борну, который временно замещал на этом посту уехавшего в Москву Энкелля. Барон фон Борн не стал выступать против принятия условий переми-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

рия. ... В моем присутствии правительство, испытывая тяжелые чувства, решило внести в парламент проект решения об утверждении условий и предоставлении полномочий для подписания перемирия. Парламент, созванный на заседание в то же утро в 7:00, без долгих разговоров утвердил проект решения. ... Правительство Хакцелля сразу после выполнения своей задачи и заключения мира ушло в отставку. Нелегко было подыскать подходящую кандидатуру, которая согласилась бы осуществлять руководство новым кабинетом министров, задача которого несомненно была более трудной по сравнению с любым из предыдущих правительств. Напрасно я обращался то к одному, то к другому парламентарии. Наконец это тяжелое бремя согласился взять на себя президент верховного административного суда У. Кастрен. Сейчас нужно было засучив рукава приступать к работе по восстановлению страны, возвращению торговых отношений и вообще к запуску производственного механизма, и все это нужно было проделать наряду с вооруженной борьбой против нового противника, причем своего решения ждали и социальные проблемы, и, прежде всего, поиск жилья для перемещенных лиц. Трудности, казалось, были непреодолимыми, если их рассматривать на фоне огромных экономических обязательств, предъявляемых репарационными требованиями. Правительство Касрена работало недолго, поскольку противоречия среди социал-демократов привели к сужению базы, на которую правительство опиралось. Уже 17 ноября оно посчитало необходимым уйти в отставку. За неполных два месяца кабинет министров под руководством Кастрена проделал значительную работу, на которую наложила печать принципиальная позиция премьер-министра в неравной борьбе за соблюдение интересов страны» – кінець цитати.

А ось як характеризує Маннергейм стан, в якому опинилась Фінляндія після підписання мирної угоди з Радянським Союзом – цитую: «Выборгская лянни опять оказалась в составе России, и народ Карелии вместе со скотом и всем движимым имуществом вновь отправился в путь

на запад. Благодаря теплой погоде и существовавшей у нас возможности паромных перевозок по озерам эвакуацию на этот раз смогли организовать лучше, чем в ноябре 1940 года. ... И все же шествие изгнанных из своих домов жителей Карелии сейчас, если можно так выразиться, производило еще более горестное впечатление, чем в прошлый раз. Район Порккала-Удд, старую окультуренную территорию, где хозяйства процветали, а воды изобиловали рыбой, сейчас необходимо было освободить в течение суток до прихода гарнизона русских. Помимо того, что здешние жители потеряли свои дома и унаследованные от предков хозяйства, передача этой территории порождала большие трудности в снабжении столицы продуктами питания: перерезала прямые шоссейные и железные дороги, идущие в юго-западные районы Финляндии. Тот факт, что с этого момента столица была доступна для прямого обстрела русской полевой артиллерией, представлял собой серьезнейшую угрозу. Второй раз за четыре года войны наши войска отступали на линию границы, установленную противником. И сейчас армия была вконец измотана в борьбе против превосходящего противника, но, как и в 1940 году, отходила в боевом порядке, не разгромленная и сохранившая свою духовную твердость. Она не была разбита и могла бы, при необходимости, продолжать борьбу. Однако общая ситуация требовала, чтобы боевые действия были прекращены и народ получил мир. С гордо поднятой головой финский солдат мог отправляться домой, хорошо выполнив свою задачу. Свобода и на этот раз досталась нам дорогой ценой. Свидетельством этого служат 55 000 белых деревянных крестов на наших погостах» – кінець цитати.

А ось як Маннергейм характеризує ще один бік ситуації, що склалася після підписання мирної угоди з Радянським Союзом – цитую: «Установлений в соглашении о перемирии срок демобилизации армии заканчивался 5 декабря, и этого придерживались жестко, хотя мы и просили о продлении. Вопрос демобилизации тех частей и подразделений, которые участвовали в лапландской операции, превратился в необыкновенно сложную проблему. Одно-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

временно с демобилизацией солдат старших возрастов более молодых бойцов свели в части, соответствующие по своему составу войскам мирного времени. И эта молодежь должна была вести борьбу против немецких ветеранов, которые за четыре года войны успели привыкнуть к условиям Лапландии и ведению военных действий в глухих местах. Просто чудо, что демобилизация не парализовала военную деятельность ... В декабре 1944 года наступление против немцев продвинулось настолько далеко, что мое присутствие в Ставке уже не было необходимым. В середине этого месяца я перевел свой командный пункт в Хельсинки и одновременно передал непосредственное руководство военными действиями начальнику генштаба генералу от пехоты Эрику Хейнриксу. На пороге следующего года его официально назначили командующим оборонительными силами. За его заслуги во время войны в качестве начальника Генерального штаба, а также за искусное руководство военным походом в Восточную Карелию я наградил Хейнрикса Крестом Маннергейма 1-й степени. Последний приказ в качестве главнокомандующего я отдал 31 декабря 1944 года» – кінець цитати.

В цьому наказі Маннергейм дав характеристику і війни в цілому, і проблем, які довелось розв'язувати протягом неї, і характеристику фінських воїнів та усіх громадян, які в єдиному патріотичному пориві стали на захист рідної землі. Закінчувався наказ такими словами: «Желаю вам всем успехов и счастья, которое рождается на почве свободного отечества. Пусть высшая судьба служит процветанию Финляндии» – кінець цитати.

А далі Маннергейм у своїх «Мемуарах» дає характеристику подій, що мали місце уже у 1945 році. Він пише – цитую: «В 1945 году глава финского государства и правительство вынуждены были выполнять в наших условиях сложные задачи. В это время мне оказал огромную помощь премьер-министр Паасикиви, который, начиная с 17 ноября 1944 года, необыкновенно опытно и гибко выполнял трудные обязанности руководителя правительства. ... Важнейшим вопросом, который предстояло решить в

ближайшем будущем, были выборы в парламент. Выборы не проводились с 1939 года, и после перемещения населения выборы технически требовали огромной подготовки, быстрая организация которой была неизбежностью. Выборы состоялись 17–18 ноября без каких-либо помех ... (далі дається характеристика усіх партій, які отримали депутатські мандати). ... Как только стали ясными результаты выборов, правительство, по сложившейся парламентской традиции, ушло в отставку. Премьер-министром остался государственный советник Паасикиви, его кабинет министров получил поддержку «трех крупнейших», то есть социал-демократов, народных демократов и аграрного союза. Представители шведской народной партии и прогрессивной партии, работавшие в предыдущем правительстве, остались на своих местах. В программу коалиционного правительства входили широкомасштабные планы радикального реформирования общества в условиях, когда стремление к обобществлению орудий труда, с одной стороны, и развитие мелкого земельного хозяйства, с другой, плохо сочетаются друг с другом. Предполагалось также сокращение чиновничьего аппарата и прочие меры. Главной задачей во время моего президентства было и оставалось выполнение требований соглашения о перемирии. Из них самым щепетильным было требование о наказании военных преступников, содержащееся в 13-й статье соглашения ... (далі Маннергейм описує, як проходило прийняття закону, яким реалізувалась ця вимога, і як він намагався «пом'якшити» цей закон, адже мова йшла про колишніх його соратників із числа тих, про яких в проєкті закону було записано «кто решающим образом повлиял на вступление Финляндии в 1941 году наряду с Германией в войну против Союза Советских Социалистических Республик, а также против Объединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии или же во время войны препятствовал достижению мира». – Маннергейму вдалося, по-перше, домогтись, щоб це звинувачення розповсюджувалось лише на членів уряду, які – «повлияли» или «препятствовали», – а по-друге, домогтись розповсю-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави дити право президента на помилування і на «воєнних преступников»).

А далі Маннергейм пише – цитую: «Здоровье мое, которое и так было шатким, ухудшилось в течение года настолько, что я вынужден был передать функции главы государства премьер-министру и последовать совету врача уехать в местность с более благоприятным климатом. Конечной целью моего пути была Португалия ... (далі описуються деякі складнощі, які виникли в отриманні дозволу СРСР на цю поїздку та способи їх подолання) ... После подбодрившего меня отпуска, проведенного на берегу Атлантики, ... на пути домой я внезапно заболел и был вынужден поспешить в Стокгольм показаться своему врачу профессору Нанне Шварц. Из Стокгольма сразу отправился в Хельсинки, где лег в больницу Красного Креста. Такой прискорбный результат моего оздоровительного отпуска сильно разочаровал меня, но против фактов мы бессильны. Ближайшие месяцы я был не в состоянии исполнять обязанности главы государства, за исключением тех случаев, когда вопрос можно было решить на больничной койке. 4 марта 1946 года я направил правительству письмо, приложив к нему свидетельство врача, в котором сообщал о своем решении уйти с поста в связи с ухудшением здоровья. Я добавил при этом, что считаю задачу, на выполнение которой я согласился, заняв пост главы государства, во многом завершённой, поскольку сейчас суд над военными преступниками закончился. Из условий перемирия остались лишь такие, выполнение которых займет несколько лет. Доводя свое решение до сведения правительства, я хотел, чтобы оно могло приступить к необходимым для этого мероприятиям. Известие о том, что я решил покинуть пост главы государства, финскому народу сообщил премьер-министр Паасикиви, зачитав мое письмо по радио, прибавив к нему от себя следующее: «Имя президента Маннергейма глубоко врезано в историю нашей страны. Служа стране, он всегда нес на своих плечах огромное бремя, а в августе 1944 года, следуя единодушному желанию народа Финляндии, принял на себя ответс-

твенную должность президента республики. Под его руководством и благодаря его авторитету страна вышла из войны. Никто другой не смог бы тогда выполнить эту задачу, ибо никто, кроме него, не пользовался таким огромным доверием большинства нашего народа. За это, как и за весь прочий самоотверженный труд его на благо страны, финский народ глубоко благодарен президенту Маннергейму. Когда сейчас в связи с ухудшением здоровья он вынужден уйти с поста президента республики, благодарность народа следует высказать ему публично. Президент Маннергейм может уйти на заслуженный отдых, зная о том, что народ Финляндии никогда не забудет тех огромных услуг, которые он оказал Отечеству. Наилучшие и самые теплые пожелания нашего народа всегда будут с ним». 9 марта 1946 года на пост президента был избран Ю. К. Паасикиви, а два дня спустя произошла и «смена караула» на посту главы государства. Так я освободился от последней, наиболее тяжелой задачи на службе Отечеству. Вернувшись к частной жизни, я теперь без помех могу пользоваться правом, которое принадлежит каждому свободному гражданину, – правом напомнить нынешнему поколению и передать грядущим за ним, что было дано мне в жизни и какие уроки из этого извлечь» – кінець цитати.

Закінчує Маннергейм свої «Мемуари» так: «Этими записками заканчивается мой путь на государственном поприще. Я хочу лишь в нескольких словах выразить мое понимание причинных связей, которые определили историю Финляндии в течение последних роковых десятилетий ... Из опыта, приобретенного прошлыми поколениями дорогой ценой, будущим поколениям следует извлекать лучшее и не повторять ошибок своих предшественников. Знания, приобретенные отдельной личностью в какой-либо период времени, следует накапливать и передавать в наследство грядущим поколениям. Прежде всего по этой причине я посчитал необходимым на фоне воспоминаний о своей жизни рассказать о своем опыте, о тех новейших событиях в истории Финляндии, на которые мне было дозволено оказать влияние. Свою свободу Финляндия по-

лучила не в подарок. Она была куплена ценой больших жертв и кровью своих детей в 1918 году в борьбе, которая снова вернула историческую границу нашей страны. Ясно, что наше положение в качестве самостоятельного государства было нелегким. Оно требовало крепкой государственной власти, внутреннего единства и эффективных оборонительных сил. Установленная мной в 1919 году форма правления в Финляндии заложила прочную основу государственной власти в рамках демократического общественного порядка, которая неколебимо выдержала все бури нашего времени. Ценность этой основы лучше всего подтверждает то, что она существует и поныне. Самой большой угрозой будущему внешней безопасности и внутреннего спокойствия Финляндии было бы продолжение того разброда, который в 1918 году поставил страну на край гибели. По окончании войны за освобождение я чувствовал, что вынужден выполнить свой долг и сделать все, что было в моих силах, для залечивания ран, нанесенных войной. Насколько мои стремления выровнять противоречия в обществе смогли способствовать объединению общества, судить не мне. Во всяком случае, когда настало время испытаний, я, к своему удивлению, увидел, что народ Финляндии сплочен, един и решительно выступил на защиту своих жизненных интересов. Жизненно важное значение готовности к обороне для будущей жизни молодого государства, к сожалению, понимали не все, несмотря на многочисленные предупреждения, и только гром войны разбудил спящих. ... Восемь лет, бегая наперегонки с приближающейся бурей, я был вынужден наблюдать, как на Финляндию, обороноспособность которой оставляла желать лучшего, устремлялся шторм. ... Народ в целом и его предствители в парламенте и правительстве слишком поздно одобрили требования эффективного усиления оборонного ведомства государства. Финляндия тем самым оказалась слабой для защиты оружием своего нейтралитета. ... Я хочу сказать будущим поколениям, что раздор в собственных рядах бьет сильнее, чем меч ненависника, а внутренние разногласия широко распахивают двери перед

приходящим извне противником. В двух последних войнах финны сами доказали, что единоплеменный народ, пусть даже он численно мал, может развить огромную ударную силу и вынести самые тяжелые испытания. Сомкнув свои ряды в момент опасности, финский народ сам завоевал себе право жить и впредь своей самостоятельной жизнью в окружении свободных наций. Он не зашатался от напряжения – он сделан из здорового и крепкого материала. Если мы останемся верны себе и упорно и единоплеменно будем держаться за те ценности, которые и в наши дни являются фундаментом свободы Финляндии, а именно – за унаследованную от наших отцов веру, любовь к Отечеству, решительную и готовую на жертвы волю к обороне, то народ Финляндии сможет уверенно смотреть в будущее» – кінець останньої цитати із «Мемуарів» Маннергейма – і самих «Мемуарів».

А на завершення цієї розповіді наведу деяку інформацію, пов'язану з Маннергеймом, яку я почерпнув із історії Фінляндії.

Ну, по-перше, моїм читачам, мабуть, буде цікаво дізнатись про те, що після залишення у березні 1946 року посади президента Фінляндії Маннергейм для поліпшення свого здоров'я здійснив кілька подорожей до здравниць Італії, Швейцарії та Франції і, відчувши себе краще, у 1948 році взявся за написання своїх «Мемуарів» фінською мовою. Наскільки це було йому складно, можна судити з того, що до 51-річного віку він зовсім не володів фінською мовою, бо в дитинстві навчався в російському ліцеї, потім в російському військовому училищі, потім служив в російській армії і лише у 1918 році, коли очолив боротьбу проти комуністичного поневолення у Фінляндії, він розпочав вивчати фінську мову за допомогою найнятого ним для цього вчителя. Саме тому на написання «Мемуарів», над якими він працював щоденно, йому знадобилося аж три роки.

Бувши ще на посаді президента Фінляндії, Маннергейм виступав свідком на суді над військовими злочинцями, і переконував суддів у тому, що деякі з обвинувачених, особ-

То що ж ми знаємо про Маннергейма та його вклад у становлення фінської держави

ливо экс-президент Рюті і члени його уряду, які підписували угоди з Німеччиною у період з 1941 по 1944 роки, не могли у той час діяти інакше, бо цього вимагали умови виживання Фінляндії як держави, а тому він просив суддів визначити для них найменші терміни покарання. Завдяки свідченням і проханням Маннергейма, наприклад, экс-президент Рюті був засуджений не довічно, а лише на 5 з половиною років, а завдяки поправці Маннергейма, внесеній до закону про суд над воєнними злочинцями, про надання президенту держави права помилування і цієї категорії злочинців, наступний президент Фінляндії Паасіквіві помилував экс-президента Рюті через три роки, скоротивши термін його ув'язнення на 2 з половиною роки.

В останні роки життя Маннергейма дуже непокоїла виразка шлунку, і лікарі наполягали на операції. Але він вирішив, що ляже на операцію лише після закінчення написання «Мемуарів». Він закінчив їх написання 15 січня 1951 року, а через 4 дні після цього, тобто 19 січня, ліг на операцію. Операція пройшла успішно, але підточений хворобами і надлюдськими фізичними та психологічними навантаженнями упродовж життя організм його виявився неспроможним упоратись з післяопераційними ускладненнями, а тому, не виходячи з лікарні, 27 січня 1951 року Маннергейм помер. Його поховали на військовому кладовищі у Хельсінкі 4 лютого 1951 року, присвоївши йому наостанок міжнародне почесне звання «Рицар Європи». Прожив він 83 з половиною роки, дві третини з яких були наповнені буремними подіями і різномасштабними перемогами та здобутками.

І на завершення – якщо оцінювати «Мемуари» Маннергейма як його «докторську дисертацію», то оці мої сторінки можна умовно вважати своєрідним «авторефератом» цієї «дисертації», тому я не вноситиму своєї оцінки викладеного Маннергеймом, аби не нав'язувати читачам своєї думки, як це любляють робити різноманітні телеведучі та різнокаліберні «політологи» і «політехнологи» у теле- і радіоефірах, а пропоную читачам, визначитись з оцінкою прочитаного самим.

Факультету радіоелектроніки – 50

7 листопада 2019 року у Вінницькому національному технічному університеті святкували 50-річний ювілей з дня створення факультету радіоелектроніки (ФРЕ), який нині носить назву факультету інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем (ФІРЕН).

Урочистості у різному вигляді розпочались зранку цього дня на самому факультеті, а о 14.00 змістилися в актовий зал університету, який зібрав не лише нинішніх викладачів та студентів ФІРЕН, але і випускників та ветеранів ФРЕ минулих років.

Відкрив ювілейне зібрання факультету його незмінний декан ось уже протягом більше двох десятиліть років, доктор технічних наук, професор Василь Кичак, який у своєму виступі розповів про історію створення ФРЕ та його трансформацію у ФІРЕН і навів коротку довідку досягнень як викладачів і студентів факультету, так і його випускників на виробничій і науковій нивах. Відзначив декан і заслуги колишнього директора Вінницького філіалу Київського політехнічного інституту (ВФ КПІ), професора Романа Кігеля, зусиллями якого були відкриті у 1964 та 1965 роках і перші радіоелектронні спеціальності у ВФ КПІ – відповідно, електронні прилади та радіотехніка, а у 1969 році, яким був рік першого випуску спеціалістів з електронних приладів, відкрито і сам факультет, першим деканом якого директор ВФ КПІ Роман Кігель призначив кандидата технічних наук, доцента Володимира Красіленка, уродженця Вінниччини, який донедавна ще працював у Новосибірському відділенні Академії наук СРСР, а, відгукнувшись на заклик керівників Вінницького філіалу КПІ, що стрімко розвивався, повернувся на Вінниччину для продовження життєвого шляху і наукової діяльності саме у ВФ КПІ.

Після декана Василя Кичака зі спогадами та привітаннями виступили учасники ювілейного зібрання, в проміжках між якими зал насолоджувався виступами як студентських аматорів художньої самодіяльності, так і професіоналів, які уже після того, як стали радіоінженерами, роз-

крили ще і свої мистецькі таланти та продовжили життєвий шлях на професійній сцені.

Оскільки свою професійну діяльність у Вінниці я розпочав у 1971 році з посади асистента кафедри радіотехнічних пристроїв ФРЕ у ВФ КПІ, то виступив зі спогадами і я.

Звичайно, я свою розповідь розпочав з того, як я – випускник Криворізького гірничорудного інституту (КГРІ) зі спеціальності «Електропривод та автоматизація промислових установок», а потім аспірант КГРІ за спеціальністю «Теорія автоматичного керування» – з'явився у ВФ КПІ і, не маючи радіотехнічної освіти, погодився працювати викладачем кафедри радіотехнічних пристроїв.

Оскільки цей штрих в біографії колишнього свого ректора, який 21 рік очолював спочатку Вінницький політехнічний інститут (1989–1994 роки), потім Вінницький державний технічний університет (1994–2003 роки), а потім Вінницький національний технічний університет (2003–2010 роки), є цікавим і для нинішніх викладачів та студентів, то я у своєму виступі вирішив розповісти про те, як, будучи аспірантом 2-го курсу КГРІ, який уже закінчив роботу над кандидатською дисертацією і отримав щодо неї позитивні висновки і кафедри систем автоматичного керування в МВТУ ім. Баумана, очолюваної професором Солодовниковим, і кафедри систем автоматичного керування в Ризькому авіаційному інституті, очолюваної професором Скляревичем, і відділу автоматичних систем Інституту кібернетики АН УРСР, очолюваного професором Іваненком, і кафедри технічної кібернетики КПІ, очолюваної професором Костюком, я у 1970 році приїхав до ВФ КПІ з цією дисертацією, уже поданою до захисту у спецраду в КПІ, з метою домовитись про працевлаштування після закінчення у 1971 році аспірантури, оскільки вакансії для мене на тій кафедрі, при якій я навчався в аспірантурі у КГРІ, не було.

Після приїзду до Вінниці мене зранку прийняв директор ВФ КПІ Роман Кігель, з яким ми домовились, що я залишаю йому дисертацію для того, щоб він ознайомив з

нею когось із провідних спеціалістів, а в кінці дня ми знову зустрінемося для вирішення питання, на яку кафедру мене візьмуть працювати після закінчення аспірантури.

Під час другої зустрічі з директором ВФ КПІ поряд з директором сиділи декан факультету енергетики, доцент Давид Налбандян і декан ФРЕ, доцент Володимир Красіленко. І саме Володимир Красіленко запропонував мені працювати на кафедрі радіотехнічних пристроїв, серед викладачів якої у той час не було жодного кандидата наук. Він запропонував мені викладати дисципліну «Електротехнічні пристрої радіосистем», яка відповідає моїй базовій інженерній освіті, і дисципліну «Радіоавтоматика», яка частково відповідає моїй спеціальності з аспірантури, але для викладання якої мені, звичайно ж, доведеться шляхом самоосвіти поглибити свої знання не лише в частині електротехнічних пристроїв, але і в частині радіотехнічних, аби професійно викладати студентам радіоавтоматику.

Я погодився, і третій курс аспірантури в КГРІ займався самоосвітою в галузі радіотехніки і застосування теорії автоматичного керування в радіотехнічних пристроях і системах.

Тож, коли після закінчення аспірантури в кінці серпня 1971 року я за направленням міністерства, ініційованим Кігелем і Красіленком, з'явився на кафедрі радіотехнічних пристроїв ВФ КПІ, то був уже добре теоретично підготовленим до викладання запропонованих мені лекційних курсів. А після захисту у грудні 1971 року у спецраді КПІ кандидатської дисертації, у черзі до якого з дня подачі дисертації у спецраду я вистояв 10 місяців, я ще й уже у Вінниці закінчив вечірні курси радіо- та телемайстрів, завдяки яким набув і практичних навиків з діагностування і ремонту радіотехнічних пристроїв і систем.

До речі, займаючись радіотехнічною самоосвітою на третьому курсі аспірантури у КГРІ, я за дорученням кафедри ще й проводив лабораторні роботи з дисциплін кафедри, при якій навчався в аспірантурі на електротехнічному факультеті, зокрема і в групі, в якій навчався Саша Зелен-

ський – майбутній батько нашого нинішнього президента України, і з яким я іноді пересікався не лише в лабораторії під час виконання лабораторних робіт, але і в залі важкої атлетики, куди я ходив «за компанію» з моїм другом, членом студентської збірної Радянського Союзу з важкої атлетики майстром спорту Валерієм Потаповим, а Саша Зеленський цей зал важкої атлетики відвідував щодня, нарощуючи від року в рік свої досягнення так, що до кінця навчання в інституті уже виконав норму майстра спорту. І не покидав, як мені відомо, Саша Зеленський свої заняття важкою атлетикою і після закінчення КГРІ та переходу в статус наукового співробітника науково-дослідної лабораторії у тому ж таки КГРІ, і ні після захисту кандидатської дисертації, і ні після захисту докторської дисертації, і ні після від'їзду у довготривале відрядження до Монголії, де він створював АСУ гірничозбагачувальним комбінатом, збудованим за допомогою Радянського Союзу, – і аж до обрання за конкурсом завідувачем ІТ-кафедри в Криворізькому економічному інституті КНЕУ.

Звичайно ж, особливо під впливом виступу декана ФІРЕН професора Василя Кичака, який підкреслив значні заслуги директора ВФ КПІ, професора Романа Кігеля у створенні та розвитку ФРЕ, я у своєму виступі теж не зміг пройти осторонь постаті Романа Кігеля як видатної фігури в історії ВНТУ, і не підкреслити його заслуг у справі створення ВФ КПІ та перетворення цього філіалу КПІ у самостійний Вінницький політехнічний інститут, який професор Роман Кігель очолював перших два з половиною роки, будучи з 1-го січня 1974 року і по 6 липня 1976 року наділеним усіма правами та обов'язками ректора ВПІ, свідченням чого є і те, що в дипломах випускників ВПІ 1974, 1975 та 1976 років стоїть саме його підпис як ректора ВПІ. А тому я, виступаючи з «високої ювілейної трибуни», ще раз нагадав нинішнім керівникам ВНТУ, що, враховуючи усі заслуги професора Івана Кузьміна, якого лише 7 липня 1976 року було призначено на посаду ректора ВПІ, не можна було на його меморіальній дошці, відкритій у вересні нинішнього року, писати, що він – «Перший ректор ВПІ».

І я пообіцяв, що буду знову і знову нагадувати нинішнім керівникам університету про історичну несправедливість, проявлену ними стосовно Романа Кігеля, якого написом на меморіальній дошці Івана Кузьміна позбавили законного статусу «Першого ректора ВПШ». І виступатиму я з цього приводу доти, доки вони на меморіальній дошці Кузьміна не змінять напис «Перший ректор ВПШ» на напис «Другий ректор ВПШ» або «Ректор ВПШ з 1976 по 1989 рік».

У своєму виступі я згадав і про вклад першого декана ФРЕ Володимира Красіленка в розвиток факультету і висловив жаль з приводу того, що він не зміг взяти участь у цьому святкуванні, причиною якого, на мій погляд, мабуть стало те, що йому, якому уже виповнилось 88 років, уже просто не вистачило фізичного здоров'я для участі у святі.

Тож яким же було моє здивування, коли повернувшись після виступу зі сцени на своє місце в залі, я почув від декана Василя Кичака, який сидів поряд, що Володимир Красіленко нині перебуває у гарному фізичному стані і як член Спілки письменників продовжує писати гострі сатиричні вірші, що вчора він приходив до Кичака в кабінет, привітав з 50-річчям факультету і сказав, що на офіційне святкування не прийде в знак протесту проти того, що на меморіальній дошці Івана Кузьміна написали «Перший ректор ВПШ», проявивши цим несправедливість стосовно Романа Кігеля, який був реальним «Першим ректором ВПШ», і внісши цим написом неправдиву інформацію в історію створення і розвитку нашого університету.

Тож, як бачите, шановні мої читачі, вимагаю змінити напис на меморіальній дошці професора Кузьміна уже не лише я.

Мої враження від зустрічі з заступником міністра Єгором Стадним

У середу (27 листопада 2019 року) у вщерть заповненому конференц-залі Вінницького національного технічного університету в проміжок часу від 17-ої до 19-ої години від-

булася зустріч колективу університету з заступником міністра освіти і науки з питань вищої освіти Єгором Стадним.

Серед учасників зустрічі з заступником міністра Єгором Стадним був і я, тож поділюсь своїми враженнями від цієї зустрічі.

Я йшов на цю зустріч з метою, по-перше, зрозуміти, послухавши заступника міністра, як наше міністерство визначатиме обсяги фінансування у 2020 році кожному закладу вищої освіти, а по-друге, за якими принципами здійснюватиметься анонсоване міністеркою Ганною Новосад об'єднання закладів вищої освіти у більш потужні освітні структури.

І на моє задоволення, саме з висвітлення цих питань Єгор Стадний і розпочав свою розмову з присутніми у конференцзалі ВНТУ, серед яких були і представники деяких інших ЗВО Вінниці, принаймні, Донецького національного університету імені Стуса, який нині базується у Вінниці, та Вінницького національного аграрного університету, про що свідчили акцентовані до їх проблем запитання заступнику міністра, які пролунали від декого із присутніх в конференцзалі.

Як я зрозумів з виступу Єгора Стадного, з виділених на вищу освіту на 2020 рік коштів державного бюджету кожен державний ЗВО в обов'язковому порядку як базову частину фінансування отримає суму, що дорівнює 80% бюджетних коштів, які були планово виділені міністерством цьому ЗВО на 2019 рік.

Але до базового фінансування у 2020 році кожен державний ЗВО отримає ще й додаткові бюджетні кошти, сума яких залежатиме від 6 показників, що виступатимуть критеріями в певних напрямках його діяльності. І, згідно з прогнозними оцінками цих критеріальних показників, попередньо визначеними групою експертів міністерства, усі державні ЗВО України матимуть у 2020 році додаткові до базового обсяги фінансування з державного бюджету в межах від 15% до 40% від рівня їх бюджетного фінансування у 2019 році, тобто, сумарний обсяг бюджетного фінансування кожного бюджетного ЗВО України за рахунок

базової та додаткової складових становитиме від 95% до 120% від їх бюджетного фінансування у 2019 році.

Що ж собою являють ці 6 показників в статусі критеріїв, які враховуватимуться міністерством при визначенні обсягу додаткового фінансування кожному державному ЗВО?

Першим таким критеріальним показником, як нам стало відомо з виступу заступника міністра, виступає регіональний коефіцієнт, який призначатиметься кожному державному ЗВО в межах від 1 до 1,07 залежно від індустріальної значимості для України та віддаленості від столиці регіону, в якому знаходиться ЗВО, та відповідності спеціальностей, за якими цей ЗВО готує фахівців з вищою освітою, потребам цього регіону. Тож, зі слів Єгора Стадного, для Києва цей показник дорівнюватиме 1,0, а, наприклад, для Кропивницького він дорівнюватиме 1,07. За рахунок цього коефіцієнта здійснюватиметься підтримка тих державних ЗВО в регіонах, випускники яких поповнюватимуть промислові підприємства та економічні структури, розміщені в цих регіонах, що сприятиме підвищенню індустріального потенціалу регіонів і приросту їх вкладу в економіку держави.

Другим критеріальним показником – із шести, визначених Єгором Стадним, – виступає масштаб державного ЗВО, згідно з яким державні ЗВО, які у своєму складі мають більше студентів, і, відповідно, й більше викладачів, додатково виділятиметься бюджетних коштів більше, ніж тим державним ЗВО, які мають менше студентів, і, відповідно, менше викладачів. Дія цього критерію сприятиме об'єднанню невеликих державних ЗВО у більш потужні освітні структури.

Третім критеріальним показником, озвученим заступником міністра, виступає кількість студентів, які навчаються у державному ЗВО на умовах надання платних послуг населенню, тобто за контрактом. Цей показник має обернено пропорційну дію – чим більше студентів-контрактників має державний ЗВО, тим менше він отримуватиме бюджетних коштів в додатковій складовій. Цей критерій націлений на боротьбу з демпінгом державних ЗВО в

наданні платних послуг, бо нині ми маємо ситуацію, коли в різних державних ЗВО контрактне навчання на одній і тій же спеціальності відрізняється в рази і є суттєво нижчим витрат держави на підготовку одного фахівця за бюджетні кошти. В середньому по Україні річні витрати бюджетних коштів у державних ЗВО на підготовку одного фахівця з вищою освітою становлять 45 тисяч гривень, а більшість цих же державних ЗВО встановлюють річну вартість навчання за контрактом на рівні 10–15 тисяч гривень. Тому Міністерство освіти і науки, за узгодженням з Міністерством економіки, встановило, що у 2020 році жоден державний ЗВО не має підписувати контракти на підготовку фахівців з вищою освітою на умовах надання платних послуг з річною ціною, меншою 60% від середньої річної ціни підготовки фахівця за бюджетні кошти. У 2021 році ця ціна має складати 70% від бюджетної, а у 2022 році – 80%.

Четвертим критеріальним показником із уст Єгора Стадного прозвучав рівень працевлаштування випускників кожного державного ЗВО згідно з отриманим рівнем вищої освіти. І, як попередив заступник міністра, адміністрації жодного із ЗВО не потрібно буде шукати, де працюють його випускники, і оформляти всілякі довідки з цього приводу. Міністерство самостійно буде визначати рівень працевлаштування кожного випускника державного ЗВО, для чого уже завершується створення відповідного програмного забезпечення, яке буде отримувати потрібну інформацію з пенсійного фонду, в якому фіксується не лише рівень відрахувань до пенсійного фонду кожного працівника і у державній, і у приватній сферах, але фіксується і посада кожного працівника та її відповідність середньому чи вищому рівню освіти. І кожен випускник державного ЗВО, який працює на державній посаді чи на посаді у власному бізнесі, що вимагає вищої освіти, буде зараховуватись цьому ЗВО як такий, що працевлаштований згідно з отриманим рівнем вищої освіти. І для врахування як такого, який працевлаштований, не обов'язково випускник має працювати за отриманою у ЗВО спеціальністю – достатньо, щоб та посада, на якій він працює, ви-

магала наявності вищої освіти. І чим вищим буде рівень працевлаштування випускників державних ЗВО на посади, які вимагають вищої освіти, тим більше отримуватимуть ці ЗВО бюджетних коштів в додатковій складовій.

За п'ятий критеріальний показник Єгор Стадний оголосив рівень залучення колективом бюджетного ЗВО позабюджетних коштів, до яких відносять і кошти благодійних фондів, і кошти інвесторів, і кошти, зароблені науковцями та винахідниками в результаті впровадження в будь-які економічні структури своїх наукових розробок і винаходів. І чим вищим буде цей рівень, тим більше отримуватиме даний ЗВО бюджетних коштів в додатковій складовій. Тож п'ятий критерій стимулюватиме підвищення ефективності наукової та винахідницької роботи у державних ЗВО. Розкриваючи стимулювальну роль цього критерію, заступник міністра повідомив також, що міністерство домагається аби власні кошти державних ЗВО, зароблені додатково до бюджетного фінансування державою, ці ЗВО мали право розміщувати не на казначейських рахунках, а на банківських з правом використовувати їх без прив'язки до казначейських параграфів витрат. І уже в березні у Верховній Раді України будуть голосуватись проєкти законів про внесення змін до 9 існуючих законів та 3 кодексів, з прийняттям яких державні ЗВО отримають фінансову автономію у використанні власних коштів. Але бюджетні кошти у кожного державного ЗВО продовжуватимуть розміщуватись на казначейських рахунках, оскільки, якщо їх теж дозволити державним ЗВО використовувати на власний розсуд, то тоді з них доведеться зняти статус неприбуткових організацій, за чим настане обкладання податками усіх надходжень.

Ну і останнім – шостим критеріальним показником, – зі слів Єгора Стадного, виступатиме підсумковий рейтинг кожного державного ЗВО. І чим він буде вищим, тим більше отримуватиме цей ЗВО бюджетних коштів в додатковій складовій. Але у міністерстві ще визначають і рейтингові показники яких організацій, що їх створюють, будуть враховуватись, і в якому співвідношенні в підсумковому

рейтингу кожного державного ЗВО будуть враховуватись окремі складові, взяті з рейтингів різних організацій, що їх створюють. Цей критеріальний показник, на думку заступника міністра, сприятиме підвищенню рівня авторитету українських ЗВО у світовому освітньому просторі.

Розкрив Єгор Стадний і питання об'єднання маломасштабних ЗВО у більш потужні організаційні структури. Міністерство оцінює позитивно об'єднання ЗВО у більш потужні університетські структури у Сумах та у Запоріжжі, де отримана нова якість підготовки фахівців з вищою освітою, і негативно оцінює те об'єднання, яке мало місце у Кривому Розі, де була спроба з технічного та педагогічного університетів й економічного інституту створити нову університетську структуру, яка так і не стала повноцінним творчим колективом, який одностайно намагався б боротись за підвищення якості підготовки своїх студентів. А тому міністерство не форсуватиме процес об'єднання державних ЗВО у більш потужні університетські структури, а підходить до вирішення цих питань поступово і зважено, з урахуванням думки колективів ЗВО, яким пропонуватиметься об'єднання. І на порядок денний міністерство виносить нині лише приєднання до більш потужних державних університетів тих невеликих ЗВО, в яких налічується до 1000 студентів; а таких невеликих державних ЗВО рівня університетів і відокремлених інститутів нині налічується майже сотня. Ось з ними міністерство і намагатиметься вирішити питання об'єднання чи приєднання у першу чергу.

Запитань Єгору Стадному після завершення його виступу було задано з зали досить багато, і він на усі дав вичерпні відповіді.

Звичайно, нашу аудиторію хвилювало і питання чи отримає наш нинішній ректор, професор Грабко, у якого через 10 місяців закінчується другий термін обрання на посаду ректора, право на участь у виборах ще на один, тепер уже третій термін? Адже почала розповсюджуватись інформація про те, що, оскільки закон не має зворотної сили, то, незважаючи на те, що нинішній Закон Украї-

ни про вищу освіту, який обмежує термін перебування на посаді ректора двома обраннями або 10 роками, вступив в силу в середині 2014 року, а нашого ректора було переобрано на другий термін наприкінці 2015 року, і оскільки на момент вступу в силу цього закону професор Грабко відпрацював на посаді ректора лише біля півтора року, то він у 2020 році, на думку деяких юристів, має право ще раз обиратись на посаду ректора, але з підписанням контракту з міністром не на п'ять, а лише на три з половиною роки. Але є пункт Закону України «Про вищу освіту» від 2014 року, який дублюється і в проєкті закону № 2299, що проголосований у Верховній Раді України у першому читанні, в якому чітко вказано, що ті ректори, яких закон про вищу освіту після вступу в силу застав на посаді ректора, незалежно від того, скільки років вони відпрацювали до цього, мають право переобиратись ще лише на один термін – і це право нашим ректором, професором Грабком, у 2015 році уже використане, а тому, згідно з чинним законодавством, у 2020 році у нашому університеті буде уже обрано когось іншого на посаду ректора.

І оскільки це підтвердив заступник міністра Єгор Стадний у своїй відповіді на моє запитання з цього приводу кількома днями раніше під час дискусії в групі «Новини вищої освіти» в соціальній мережі фейсбук, яку я продублював і на своїй сторінці у цій же соціальній мережі, то я задавати Єгору Стадному це запитання ще раз не став, адже відповідь від нього я отримав би ту ж саму.

На завершення обговорення виступу Єгора Стадного я звернув його увагу на дві проблеми, які можуть виникнути у державних ЗВО з 1-го січня 2020 року.

По-перше, це проблема дотримання чинного законодавства у питанні обмеження аудиторного навантаження викладачів на рівні 600 годин після скорочення фінансування ЗВО, адже, якщо рівень бюджетного фінансування для якогось ЗВО з 1-го січня 2020 року зменшиться до 95% від рівня бюджетного фінансування 2019 року, то, у зв'язку зі зменшенням фонду зарплати на 5%, потрібно буде скорочувати 5% викладачів, кількість яких розрахо-

вана, виходячи з нормативу 600 годин на рік. Кількість студентів з 1-го січня 2020 року не зменшиться, а тому доведеться тим 95% викладачів, які не потраплять під скорочення, збільшувати навчальне навантаження на 5%, тобто доводити його до 630 годин на рік, що вступає в протиріччя з законом.

А по-друге, з 1-го січня 2020 року у багатьох ЗВО щодо багатьох спеціальностей може виникнути проблема при створенні разових спеціалізованих рад із захисту дисертацій докторів філософії, адже аспірантура зі спеціальності (як третій рівень освіти) відкривалась за наявності двох докторів наук з цієї спеціальності, тож кожен із цих докторів наук став науковим керівником у якогось із аспірантів. А до складу разової спецради має входити як мінімум два доктори наук з цієї спеціальності, що постійно працюють в університеті, причому науковий керівник аспіранта входить до складу разової спецради з його захисту права не має. Тож другого доктора наук можна взяти лише з іншого університету, а нормативні документи НАЗЯВО дозволяють з іншого університету залучити до разової спецради лише двох докторів наук, тож для розв'язання цієї проблеми потрібно або залучати не двох, а трьох докторів наук з іншого університету, або дозволяти бути членом разової спецради і науковому керівнику аспіранта. Я запропонував Єгору Стадному обговорити цю проблему з керівниками НАЗЯВО, які є авторами нормативного документа, що забороняє науковому керівнику бути членом разової спецради з захисту дисертації його аспірантом, а також дозволяє залучати до складу разової спецради, у якій має бути 5 осіб, лише двох докторів наук з іншого університету.

Завершити розповідь про мої враження від зустрічі з заступником міністра Єгором Стадним я хочу висловленням добрих слів на його адресу, адже він своїм виступом і відповідями на запитання розвіяв багато тривог, які непокоїли і мене особисто, і інших членів нашого університетського колективу.

Чи варто нашому ректору позитивно реагувати на пропозицію мера міста про передачу частини земельної ділянки університету в комунальну власність?

Як мені стало відомо, і на останньому засіданні Вченої ради університету у четвер 28 листопада, і на останньому засіданні ректорату у понеділок 2 грудня піднімалось питання про внесення у порядок денний Конференції трудового колективу пропозиції мера Вінниці про передачу частини земельної ділянки університету у комунальну власність.

Мова йде про ту частину університетської земельної ділянки по один бік від вулиці Порики, яку позначимо № 1 і на якій, проходячи повз, ми бачимо залишки від демонтованого льодового палацу, на катку якого так полюбляли кататись на ковзанах студенти і викладачі нашого університету та грати в хокей міські хокейні команди і тренувати своїх фігуристок секції фігурного катання, та про ту частину університетської земельної ділянки по інший бік від вулиці Порики, яку позначимо № 2 і на якій розміщені майданчики для ігрових видів спорту – волейболу, футболу, баскетболу, бадмінтону та корти для тенісу.

Я нагадаю, що університет не є власником земельної ділянки, на якій розміщені його навчальні корпуси та гуртожитки, – власником цієї ділянки є держава, яка через свою уповноважену організацію – Міністерство освіти і науки – дозволила використовувати цю землю, яка знаходиться у державній власності, на статутні нужди університету із забезпечення освітнього та наукового процесів у ньому. І перевести цю земельну ділянку з державної форми власності у комунальну можна лише Постановою Верховної Ради України за поданням Міністерства освіти і науки України, а точніше – за поданням уряду, якщо він позитивно відреагує на подання міністерства, та внесенням відповідних змін у Земельний Кадастр.

Для реалізації яких же цілей хоче мер міста Вінниці розпочати процедуру передачі частини університетської

Чи варто нашому ректору позитивно реагувати на пропозицію мера міста ...

земельної ділянки з державної форми власності у комунальну?

Виявляється земельну ділянку № 1 мер хоче передати будівельній організації для будівництва на ній багатоповерхового житлового будинку, в якому процентів 15–20 квартир буде виділено працівникам нашого університету. Тож, передаючи цій будівельній організації недержавної форми власності університетську земельну ділянку, яка є державною власністю, колектив нашого університету візьме участь у схемі сприяння отриманню будівельною організацією прибутку за рахунок використання земельної ділянки, яка фактично є державною, але за сприяння Конференції трудового колективу університету набуде статусу недержавної.

І для того, щоб усі зрозуміли, чим може закінчитись участь у такій схемі для ректора, який і як керівник університету, і як голова Конференції трудового колективу підпише рішення на користь передачі ділянки з державної форми власності в комунальну з кінцевою метою отримання прибутку організацією недержавної форми власності, я нагадаю історію дострокового зняття з посади знаменитого ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Героя України, академіка НАН і НАПН України, Лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, Заслуженого діяча науки і техніки України, доктора хімічних наук, професора Віктора Скопенка. Саме таку постанову Конференції трудового колективу КНУ він підписав і передав частину земельної ділянки, виділеної державою очолюваному ним університету на реалізацію статутних цілей, у комунальну власність Києва для будівництва будівельною організацією недержавної форми власності на цій ділянці кількох житлових будинків, в яких 15% квартир було обіцяно виділити для працівників університету, тобто, мала місце саме така ж схема, реалізацію якої хоче від нашого ректора мер Вінниці. За реалізацію цієї схеми проти ректора КНУ академіка Скопенка прокуратурою Києва була порушена кримінальна справа, і він був достроково, ще до закінчення

слідства і передачі справи до суду, знятий з посади ректора. І закрита ця кримінальна справа була лише тому, що Скопенко ще до її завершення помер. А слідчі дії в аналогічній кримінальній справі, що була порушена прокуратурою Києва стосовно ще одного, знайомого мені ректора, який теж уже не є ректором, продовжуються.

У мою бутність ректором ВНТУ і міська влада, і солідна будівельна організація, і мої впливові знайомі виходили з аналогічною пропозицією про передачу в комунальну власність університетської земельної ділянки між корпусом факультету електроенергетики та студентськими гуртожитками, аби побудувати на цій земельній ділянці 140-квартирний житловий будинок, в якому було обіцяно виділити 30% квартир працівникам університету. Оскільки за попередні роки ректорства я уже побудував, а профком розподілив між працівниками університету більше 200 квартир, то я не став одразу давати позитивну відповідь на цю пропозицію, а вирішив її ґрунтовно вивчити як у міністерстві, так і у Верховній Раді України та юридичній консультації. І зрозумівши, які наслідки можуть бути в разі погодження такої ініціативи, я відмовив в задоволенні цієї пропозиції і міській владі, і будівельній організації, і своїм впливовим знайомим.

До речі, я після цього і Віктора Скопенка, з яким був у дружніх стосунках, попереджав про небезпеку прийняття такої пропозиції, але він не послухав, бо вважав себе настільки впливовим та авторитетним, що не вірив у можливість відкриття проти нього кримінальної справи з цього приводу.

А університет будувати житлові будинки на виділеній йому державою земельній ділянці без її передачі в комунальну власність може, але лише за виділені університету міністерством державні кошти з цільовим призначенням на будівництво житла для викладачів з розподілом серед них усіх 100% побудованих квартир, або за власні кошти, зароблені університетом, після затвердження у кошторисі міністерством знову ж таки для використання на будівництво житла зі 100-відсотковим розподілом серед праців-

Чи варто нашому ректору позитивно реагувати на пропозицію мера міста ...

ників університету – саме так у свій час я і будував житлові будинки на території університету. І планував я розпочати будівництво ще одного житлового будинку у 2011 році, для чого зекономив 6 мільйонів гривень власних коштів університету, що тодішнім курсом складало 750 тисяч доларів, яких би вистачило на зведення фундаменту і коробки. А потім я збирався випросити у міністерства і бюджетне фінансування на добудову, адже, як свідчив мій досвід, в останньому кварталі щороку у нашого міністерства виникає проблема, куди діти гроші на капітальні видатки, оскільки не всі університети, яким вони виділені, їх ефективно використовують, тому вони навіть раді тому, хто до них у четвертому кварталі приходиться і каже, що зможе використати ті кошти, які інші використати не в змозі, бо в бюджеті міністерства на наступний рік, в разі невикористання якоїсь суми коштів з якоїсь статті витрат на невикористану суму міністерством економіки планові кошти зменшуються. Але, оскільки на виборах 2010 року я на один голос набрав менше, ніж нинішній ректор, то здійснити мені цей задум не вдалося, а нинішній ректор ні тоді, ні потім втілити його в життя не захотів чи не зміг.

У цьому місці свого аналізу я хочу акцентувати на тому, що від того, що міська влада обіцяє на нашій університетській ділянці № 1 після її переоформлення в комунальну власність, будувати лише соціальне житло, кримінальний характер такого переоформлення не зникає, бо міська влада будівельній організації, жодна з яких не має прямого підпорядкування їй, за побудовані будинки все одно має заплатити з фонду місцевого бюджету, тож знову матиме місце отримання прибутку будівельною організацією недержавної форми власності за рахунок нецільового використання земельної ділянки державної форми власності, якій не в статутний спосіб змінили цільове призначення.

А тепер я проаналізую до чого призведе передача в комунальну власність земельної ділянки № 2.

Ще коли наша держава мала статус УРСР у план будівництва Мінвузу УРСР на 1991–1994 роки для Він-

ницького політехнічного інституту за попередньо розробленим проєктом, за який було заплачено організації-розробнику 500 тисяч рублів у той час, коли рубль коштував 0,7 долара США, було внесено будівництво критого спортивного комплексу з футбольним полем 60×40 метрів, майданчиками для ручного м'яча, волейболу, баскетболу, настільного тенісу, двома кортами для тенісу, залами для боротьби, боксу і важкої атлетики та плавальним басейном на 25 метрів.

Під цей спортивний комплекс була виділена саме та земельна ділянка, яку ми позначили № 2. І на 1991 рік на будівництво цього спортивного комплексу було виділено міністерством 500 тисяч рублів і будівельна організація – тоді ще державної форми власності, з якою нашим міністерством було підписано відповідний договір, – розпочала це будівництво. Було підготовлено відповідний майданчик, викопано котлован під басейн і забито бетонні палі під 25-метрову ванну басейну та закуплені будівельні матеріали на спорудження стін. Але після проголошення у 1991 році незалежності України наше нове міністерство не змогло продовжити фінансування цього будівництва, і від міністерства надійшло розпорядження його законсервувати. Тож на виконання розпорядження міністерства я видав наказ про консервацію будівництва на невизначений термін, а на будівельному майданчику як елементи консервації розпорядився збудувати відкриті майданчики для ігрових видів спорту – волейболу, футболу, баскетболу, бадмінтону і настільного тенісу, а в котловані під басейн розпорядився збудувати два тенісні корти – усі ці об'єкти легко і без помітних витрат коштів можна було знести за пару днів в разі, якби міністерство розконсервувало будівництво спортивного комплексу і виділило кошти на продовження цього будівництва.

Тож, я думаю, усім зрозуміло, що на земельній ділянці № 2 будувати нічого не можна і тим паче передавати її кудись теж не можна до тих пір, поки у міністерстві не буде видано наказ про розконсервацію спортивного комплексу, відмови від продовження його будівництва і списання ко-

штів за нинішнім співвідношенням долара до гривні у сумі приблизно 4 мільйони гривень. Тож, якщо ректор передасть цю земельну ділянку без дотримання вищевизначеної процедури, то він потрапляє під статтю кримінального кодексу, якою караються керівники, що допустили розтрату бюджетних коштів в особливо великих розмірах, а цедесь потягне років на дванадцять ув'язнення.

А додатковий кримінал полягатиме у тому, що на ділянці № 2 місто, зі слів мера Вінниці, збирається побудувати потужну котельню для виробництва теплової енергії, яку будуватимуть будівельні організації небюджетної форми власності, котрі після розрахунків з ними з міського бюджету знову ж таки отримують прибуток від використання під будівництво земель державної власності, переданих в комунальну власність з порушенням статутних норм університету.

Але є в будівництві потужної котельні на території університету й ще одна складова – екологічно-безпекова, адже в безвітряні і туманні дні дим з труб потужної котельні буде стелитися над землею, внаслідок чого в студентських гуртожитках №1 та № 2, а також у навчальному корпусі факультету автоматики та в спортивному залі і в корпусі підготовчого відділення не можна буде навіть квартирки відкрити, аби провітрити аудиторії і кімнати, а на стадіоні у ці дні через смог стане неможливим тренування легкоатлетів і футболістів. І нині такі об'єкти, як потужні котельні для виробництва тепла місцева влада в інших містах намагається виносити за межі житлових кварталів та закладів освіти – саме тому ми у 1995 році ліквідували свою університетську котельню, незважаючи на те, що вона мала невелику потужність і лише одну трубу, переобладнавши її під столярний цех. А тепер нам влада нашого міста пропонує добровільно підписатись під погіршенням умов проживання студентів в гуртожитках та погіршенням їх умов навчання в навчальних корпусах і погіршенням умов тренування на стадіоні, на якому, до речі, щороку проводять свої спартакіади сотні школярів із шкіл міста та області.

З посиленням на мера міста лунають заяви, що він «порішає» усі питання, які ускладнюють передачу університетських земельних ділянок № 1 та № 2 в комунальну власність, і що від нашої Конференції трудового колективу потрібно лише позитивне рішення про згоду на передачу, підписану ректором. І я вірю, що такі «решала» знайдуться, тому що буде витрачено ще немало років на очищення і уряду, і нашого міністерства, і апарату Верховної Ради України від таких «решал», але уже і сьогодні ми періодично чуємо по радіо і бачимо по телевізору, як то там, то сям упіймали якогось «решалу» під час отримання мзди за сумнівної якості «рішення», тож можна сподіватись, що рано чи пізно від них будуть очищені усі ті організації, в яких ці доленосні рішення приймаються.

До речі, усе, що висловлено у цій аналітиці, мною уже доводилось до відома нашого ректора ще влітку, коли я вперше почув про описані вище негативні перспективи. Тож можете собі уявити, який тиск з боку міської влади здійснюється на нього, якщо він, знаючи про можливі невтішні наслідки особисто для нього, усе-таки вирішив виставити ці питання на розгляд Конференції трудового колективу.

А тому завершити цей матеріал я хочу зверненням до делегатів Конференції трудового колективу не підтримувати передачу жодного квадратного метра університетської землі в комунальну власність, аби, по-перше, не підсікати можливу будівельну ініціативу тих, хто прийде в університет нам на зміну в більш сприятливі для розширення університетських площ наступні роки, а по-друге, негативним голосуванням захистити нашого ректора від тиску місцевої влади, аби його після завершення ректорської каденції у 2020 році не спіткала доля ректора КНУ Віктора Скопенка.

А я обіцяю довести зміст цього матеріалу і до відома Голови Наглядової ради нашого університету Олексія Дніпрова, який є заступником керівника Офісу Президента України, і до відома Голови Вінницької обласної державної адміністрації Владислава Скальського, аби вони

допомогли нашому ректору нейтралізувати тиск на нього місцевої влади.

Постскриптум. Я поцікавився, чи перевантажена нині та котельня, яка працює при підприємстві «Маяк» та надає тепло і корпусам нашого університету, і житловим будинкам, що розкинулись у кварталах навколо цього підприємства. І мені розповіли, що ця котельня завантажена лише наполовину своєї потужності, а тому ніякої необхідності в побудові поряд через вулицю ще однієї потужної котельні немає. Тож не виключено, що міська рада під приводом будівництва котельні хоче заволодіти частиною поки-що незабудованої університетської території, аби потім, після передачі цієї земельної ділянки у комунальну власність, пославшись на те, що необхідність в будівництві ще однієї котельні поряд з існуючою відпала, оскільки потужність існуючої збільшили, цю університетську земельну ділянку, яка уже з державної перейде в комунальну власність, теж віддати під будівництво житлових будинків з квартирами, які будуть купуватись усіма бажаючими, у кого є гроші.

Попри потуги недоброзичливців Національна академія педагогічних наук України продовжує жити

17-го та 18-го грудня 2019 року у Києві відбулися Загальні збори науковців Національної академії педагогічних наук України (НАПН України) та збори 5-ти її відділень, в яких взяли участь 130 дійсних членів (академіків) та член-кореспондентів академії зі 151 за списком та 92 делегати від усіх науково-дослідних інститутів, що входять до її структури.

17-го грудня о 10-й годині ранку Загальні збори, що відбувалися в актовій залі Інституту педагогіки НАПН України, відкрив Президент НАПН України, академік Василь Кремень.

Окрім нього в президії зборів ми побачили обох віцепрезидентів нашої академії – Володимира Лугового та

Олега Топузова, голову Ради ректорів України Леоніда Губерського і гостей з числа керівників головної наукової академії держави – НАНУ та з числа керівників галузевих академій – аграрних наук, медичних, правових і мистецтвознавчих.

На попередніх Загальних зборах в президії сиділи і усі 30 членів президії нашої академії, а цього разу ці члени президії уже сиділи в залі разом з усіма іншими академіками і членкорами.

На жаль, ні міністерка освіти і науки України, ні будь-хто з її заступників участі в роботі Загальних зборів НАПН України взяти не побажали, що і не дивно, оскільки, судячи з їх публічних висловлювань, вони не визнають достатнім вклад нашої академії в теорію реформування та розвитку освіти в державі. Але цілком можливо, що керівники МОН України вирішили, що участі в роботі Загальних зборів нашої академії одного з керівників директоратів міністерства – Андрія Шевцова, який є членкором НАПН України, а тому зобов'язаний був взяти участь в її зборах, – цілком достатньо.

Як один із 15-и академіків-засновників нашої академії, яких в живих залишилося уже лише шестеро, в Загальних зборах взяв участь і я, тож мій репортаж про Загальні збори буде не з чужих слів, а з побаченого і почутого особисто.

За півроку після проведення попередніх Загальних зборів з життя пішли 4 наших колег із числа академіків і членкорів, тож на початку роботи ми вшанували їх пам'ять хвилиною мовчання.

Після вступного слова голова Загальних зборів, Президент НАПН України, академік Василь Кремень надав слово для основної доповіді на тему: «Психологічний супровід трансформації процесів в українському суспільстві та освіті» академіку-секретарю відділення психології, вікової фізіології та дефектології, академіку Сергію Максименку.

У своїй доповіді академік Максименко, оперуючи фактами, переконав усіх слухачів у тому, що з кожним днем

роль психологічної науки в суспільстві – і не лише в українському – лише зростатиме, оскільки і число дітей з відхиленнями від норми за різними параметрами, зумовленими погіршенням екології, зростає; і зростає кількість людей, яким важко забезпечити нормальними умовами існування і самих себе, і свої сім'ї, що стає джерелом різноманітних психологічних ускладнень, і, що особливо насторожує, надзвичайно стрімко зростає кількість людей, що беруть чи брали участь у конфліктах із застосуванням зброї та в повномасштабних воєнних діях. Для останньої категорії людей стало звичкою ділити людей на ворогів, яких треба знищувати, і друзів, які допомагали їм у боротьбі з ворогами, а тому їх треба підтримувати, незважаючи на їхні подальші дії, навіть якщо ці дії становлять небезпеку для інших людей. Тож ця категорія людей вимагає підвищеної уваги психологів, оскільки причиною нищівної агресії з боку цих людей може бути навіть будь-яка словесна незгода з їх думкою на якісь події, чи, не дай Боже, висловлення незгоди у вигляді плювка в їх бік чи намагання від чогось відштовхнути, чи кудись не допустити. Мені особисто, який раніше не часто цікавився питаннями психологічної сумісності в суспільстві, доповідь академіка Максименка відкрила очі на цілу низку проблемних аспектів в питаннях взаємодії людей.

Першим в обговоренні доповіді виступив віце-президент НАНУ, академік Пирожков. З його виступу, в якому він наголосив на плідній співпраці НАНУ і НАПНУ з проблем соціогуманітарних наук і на суттєвості вкладу науковців із НАПНУ в їх розв'язання, мені особливо запам'ятався його вислів, що саме від ефективності роботи психологів залежить рівень нормалізації клімату в суспільстві.

Другим в обговоренні доповіді академіка Максименка виступив директор Інституту соціальної та політичної психології НАПН України Микола Слюсаревський. Його виступ фактично став доповненням доповіді Максименка в частині наповнення числовими характеристиками висловлених Максименком психологічних проблем. Цікаво

було почути, що завдяки впровадженню в життя розробленої у цьому інституті методики вдалося підвищити число прихильників 12-річної школи в середовищі батьків з 14,6% (від числа опитаних) у 2015 році до 40,2% у 2019 році. Слюсаревський наголосив також на тому, що оскільки прогнозується до 5 мільйонів тих, хто потребуватиме психологічної допомоги лише через війну на східних кордонах України, то прийом у заклади вищої освіти на психологію слід не зменшувати, як планує МОНУ, а навпаки – збільшувати. І як доказ у підтримку цієї тези він повідомив, що в Україні, в якій мають місце психологічні проблеми як через війну на Сході, так і у зв'язку з низьким рівнем заробітку та недостатньою кількістю добре оплачуваних робочих місць; на кожні 100 тисяч жителів є лише 14 практичних психологів, у той час як у такій економічно розвиненій і такій, на території якої немає війни, якою є США, цей же параметр у декілька разів більший, що є наслідком того, що в університети США на психологію приймається в кілька разів більше студентів ніж навіть на комп'ютерні науки.

А директор Інституту виховання НАПН України, академік Іван Бех, який виступив наступним, підкреслив, що саме психологія сприяє зміцненню моралі, яка є критерієм ефективності виховного процесу.

Після Івана Беха виступив директор одного з провідних департаментів МОНУ, членкор НАПН України Андрій Шевцов, виступ якого було присвячено проблемам інклюзивної освіти. Він підкреслив, що ті методики, які розроблені для підвищення ефективності навчання учнів шкіл з особливими потребами, не працюють на рівні студентів закладів вищої освіти, оскільки характерні для навчання дітей синдрому госпіталізу та гіперпротекції стають вторинними у процесі підготовки студентів з ОПП. А тому потрібно працювати і над розробленням специфічних методик організації навчального процесу для студентів з особливими проблемами.

Проректор академії управління Вадим Бартко, який виступив наступним, і який є одним із розробників проєк-

ту Закону України «Про надання психологічної допомоги», розповів про суть цього проекту, в якому у 7 розділах знайшли місце 32 статті. Він підкреслив, що людина, щоб бути психологічно здоровою, має бути психічно здоровою, але не потрібно забувати, що психологічно нездорова людина не обов'язково є психічно нездоровою.

Шостим в обговоренні доповіді Максименка виступив директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи Віталій Панок. Він звернув увагу на труднощі, які виникають при впровадженні результатів прикладних психологічних досліджень в освітню практику, зумовлені тим, що кошти для цього не виділяються, як не виділяються вони і на авторський супровід після впровадження. А своєю тезою, що психологічна служба не виконує виховну функцію, а виконує лише функцію соціалізації, Віталій Панок фактично вступив у протиріччя з тезою Івана Бежа, що вплив психології на виховний процес є домінуючим.

Головуючий на зборах Президент НАПН України, академік Василь Кремень, який після кожного виступу робив певні узагальнення висловленого, виступаючи після виступу Віталія Панка, повідомив, що у суботу він мав розмову з прем'єр-міністром Гончаруком, в якій навів доводи у підтримку тези, що НАПН України потрібна державі. Вислухавши доводи Василя Кременя, прем'єр-міністр заявив, що він не має наміру руйнувати нашу академію, а лише вимагає підвищити ефективність її роботи. Ця інформація одразу ж підвищила рівень радості і позитиву в очах і перемовинах усіх присутніх на зборах.

А далі виступила заступник директора Інституту спеціальної педагогіки і психології НАПН України Леся Прохоренко, яка фактично відзвітувала про те, які технології психолого-педагогічного супроводу навчання дітей з ОПІ створено в інституті і впроваджено в життя.

Потім виступив заступник директора Інституту професійної освіти та освіти дорослих НАПН України, прізвища якого я не розібрав, коли його представляли. І оскільки його виступ був побудований у загальних фразах

без конкретної прив'язки до доповіді Максименка, то я його прізвища не став уточняти і постфактум.

Завершив обговорення пленарної доповіді першого дня Загальних зборів на вранішньому засіданні начальник відділу психологічної служби ДСНС Сичевський, який присвятив його проблемі цивільного захисту населення під час надзвичайних ситуацій.

Після цього Президент НАПН України Василь Кремень вручив нагороди тим науковцям академії, які їх заслужили, – це був і державний орден Княгині Ольги, який було вручено нашим президентом за дорученням Президента України Володимира Зеленського, і наші відомчі медалі – Володимира Мономаха, Івана Франка та Лесі Українки.

А після обіду з 14-ї до 16-ї години цього ж дня 17 грудня відбулися збори відділень академії, на яких, згідно з вимогами статуту НАПН України, таємним голосуванням лише академіків відділення обирались дійсні члени академії по кожному відділенню.

Щодо відділення вищої освіти, членом якого є і я, на одне вакантне місце обирався лише один претендент – академік-секретар нашого відділення, доктор філософських наук, член-кор. НАПН України Петро Саух, який перед тим, як бути призначеним нашим академіком-секретарем, 15 років відпрацював ректором Житомирського національного університету. І оскільки він є відомим вченим, то в умовах безальтернативності ніяких неочікуваних сюрпризів не сталося – Петро Саух був обраний академіком нашого відділення майже одностайно (лише один голос при таємному голосуванні було подано проти).

А з 16-ї години академіки усіх відділень знову зібрались в актовій залі Інституту педагогіки, щоб відкритим голосуванням підтвердити вибір академіків на відділеннях. І, як виявилось, одна вакансія академіка по відділенню професійної освіти і освіти дорослих виявилась незаповненою, оскільки, незважаючи на допустимих три тури голосування, на цьому відділенні було обрано лише одного академіка за наявних двох вакансій. Звичайно, при відкри-

тому голосуванні на підтвердження результатів обрання академіків на відділеннях, ніяких сюрпризів не сталося – усі 8 академіків, які були обрані на відділеннях, були підтримані і відкритим голосування усієї спільноти академіків.

А з 10-ї години ранку наступного дня 18 грудня збори відділень продовжили свою роботу – обирали член-кореспондентів. У нашому відділенні на 3 вакансії претендували 8 бажаючих обраться членкорами. Таємним голосуванням, в якому взяли участь уже не лише академіки, а і членкори, за два тури голосування ми обрали членкорами по нашому відділенню вищої освіти ректора КНЕУ, професора Лук'яненка (в пам'ять про попереднього ректора КНЕУ Павленка, який був академіком по нашому відділенню, але пішов уже з життя), директора Інституту вищої освіти НАПН України, професора Калашнікову (бо логічно, щоб єдиним науково-дослідним інститутом, що входить до структури нашого відділення, керувала якщо не академік, то хоча б членкор) та ректора Східно-Європейського національного університету, професора Коцана (бо важливо, щоб в НАПН України і Волинь була представлена вченим із Луцька).

Вибори у відділеннях тривали до 13-ї години, а з 14-ї години процедура обрання членкорів уже всією спільнотою академіків і членкорів, і до того ж знову-таки таємним голосуванням, повторилась в актовій залі Інституту педагогіки, але в списки для таємного голосування уже були внесені лише ті претенденти, які вибороли це право під час голосування у відділеннях. Після опрацювання лічильною комісією усіх бюлетенів і підрахунку голосів виявилось, що більшість претендентів набрали у свою підтримку 90 голосів і більше за необхідних 70 (лише одна кандидатура набрала 87 голосів, але і цього було досить з великим запасом). А тому усі 17 претендентів, які були обраними членкорами у відділеннях, отримали підтвердження свого обрання і під час таємного голосування усією спільнотою академіків і членкорів нашої академії.

Поки лічильна комісія підраховувала голоси, ми відкритим голосуванням обрали чотирьох іноземних членів

нашої академії, двоє з яких були з Польщі, один (по нашому відділенню вищої освіти) із Білорусі і один із Франції. Обрали, знову ж таки відкритим голосуванням, ще й шістьох почесних академіків із різних вітчизняних організацій, пов'язаних з освітою якогось рівня. По нашому відділенню вищої освіти почесним академіком було обрано ректора Національного університету «Запорізька політехніка», професора Белікова. Для довідки – ні іноземні члени академії, ні почесні академіки академічної стипендії не отримують, для них це обрання служить лише додатковою складовою до іміджу.

Завершилися Загальні збори прийняттям Постанови, в якій були підведені підсумки діяльності академії у попередній період і визначені завдання на період наступний та постановлено, що наступні Загальні збори НАПН України відбудуться на початку квітня 2020 року.

А завершити цей репортаж про Загальні збори НАПН України я хочу поверненням до теми, пов'язаної з нашим ВНТУ, і ось чому. Чекаючи результатів підрахунку голосів лічильною комісією, я прогулювався коридором Інституту педагогіки і звернув увагу на портретну галерею на стіні перед входом в актову залу. Це були портрети директорів цього інституту, починаючи з дня його заснування у 1926 році. Портретів директорів у цій галереї розміщено 9, нинішній директор є 10-м, його портрет буде розміщено у галереї після того, як він директорську посаду залишить. Отже за 93 роки від дня заснування інституту ним керували 10 директорів. Але, подивившись на терміни, в які посідав посаду директора той чи інший науковець цього інституту, я звернув увагу, що два з них були директорами лише по два роки кожен, а один виконував обов'язки директора взагалі лише один рік, але усі вони визнані повноправними директорами, і усі вони однаково пошановані.

І під час цих оглядин портретів директорів Інституту педагогіки мені знову згадалося, що саме професор Роман Кігель, який створив наш інститут у Вінниці, починаючи з загальнотехнічного факультету КТІХП з перетворенням його за 14 років спочатку у Вінницький філіал КПІ, а по-

тім з 1-го січня 1974 року і у самостійний Вінницький політехнічний інститут, яким теж встиг покерувати цілих два з половиною роки, підписавши дипломи випускникам 1974, 1975 та 1976 років, і був першим ректором ВПІ. Але розміщенням на головному корпусі меморіальної дошки професору Івану Кузьміну з написом на ній, що він є першим ректором ВПІ, ректорат нинішнього нашого ВНТУ, який є правонаступником ВПІ, фактично позбавив професора Романа Кігеля статусу першого ректора створеного ним інституту.

І хоч я «кричу» і в індивідуальних розмовах (як особистих, так і через публікації у фейсбуці) керівникам університету та керівникам нашої Наглядової ради про цю несправедливість стосовно Романа Кігеля уже кілька місяців, ніхто нічого змінювати не бажає. А усього то потрібно – на меморіальній дошці професора Івана Кузьміна замінити напис «Перший ректор» на напис «Другий ректор» або «Ректор з 1976 по 1989 роки». Що потрібно зробити ще й з огляду на те, що 20 років тому на навчальному корпусі № 1, побудованому Кігелем, встановлено меморіальну дошку і йому, на якій написано, що він був засновником і керівником Вінницького політехнічного інституту з 1960 по 1976 роки. Але я обіцяю, що буду домагатись історичної справедливості і далі, і не варто розраховувати нинішнім керівникам нашого університету на те, що я рано чи пізно махну на все рукою і, втомившись «кричати», замовкну.

Передноворічні роздуми екскректора, який ще працює професором

Добігає кінця рік 2019-й, а тому посадові особи різних рівнів звітують про те, чого організації, якими вони керують, досягли у цьому році – наш ректор Грабко відзвітував, чого досяг ВНТУ, наш міський голова Моргунов відзвітував, чого досягла Вінниця, а наш голова облдержадміністрації Скальський відзвітував, чого досягла Вінницька область.

Я ніякою організацією не керую, а працюю рядовим професором, тому можу відзвітувати на своєму персональному сайті лише про те, чого у році, що добігає кінця, досяг я особисто, але, оскільки це навряд чи когось зацікавить, то я звітувати не буду, а замість звіту поділюсь своїми передноворічними роздумами, в яких, можливо, хтось для себе знайде щось таке, що буде вартим його уваги.

І оскільки головною подією в нашому університеті у році 2020-му, що невідворотно наближається, стануть вибори ректора, то мої передноворічні роздуми будуть присвячені, в основному, саме цій події, адже від того, кому наш колектив віддасть бразди правління у цей непростий історичний період розвитку нашої держави, значною мірою залежатиме подальша доля нашого університету, який, завдяки зусиллям і моїм, і моїх попередників на посаді ректора – Романа Кігеля та Івана Кузьміна – ще 10 років тому входив до двадцятки кращих університетів України, але нині, на жаль, уже в цю двадцятку не входить.

Бачачи, що я читаю лекції і проводжу практичні заняття з навчальної дисципліни «Математичні методи ідентифікації та оптимізації електромеханічних процесів» для студентів бакалаврату за спеціальністю 141, з навчальної дисципліни «Функціональний аналіз, адаптований до задач ІТ-спеціальностей» для студентів бакалаврату за спеціальністю 124 та з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для студентів, що готуються стати магістрами за спеціальністю 126; бачачи, що я ще здатен плідно керувати аспірантами, про що свідчать успішний захист у 2019 році кандидатських дисертацій двома моїми підопічними і публікації в наукових журналах; бачачи, що я активно працюю над написанням монографій, про що свідчить те, що у 2019 році опубліковано дві монографії, в яких в авторських колективах із трьох співавторів я є одним із ключових, – бачачи усе це у сукупності, дехто з колег, які є небайдужими до долі нашого університету, в останній час стали підходити до мене зі зверненнями взяти участь як претендент в ректорських перегонах наступного року, завіряючи, що в колективі ще

добре пам'ятають як я успішно керував університетом до 2010 року, а тому на виборах підтримають саме мою кандидатуру, особливо з огляду ще й на те, що нинішній ректор, професор Грабко брати участі у виборах ректора уже не матиме права, оскільки у нього у 2020 році завершується друга 5-річна каденція і вичерпується дозволений Законом України «Про вищу освіту» від 2014 року 10-річний термін перебування на посаді ректора.

Звичайно, залишати комфортну посаду рядового професора, який опікується уже лише якістю лекцій, які читає, та якістю наукових досліджень, які проводить, особливо ж після того, як уже вніс суттєвий вклад в розвиток рідного університету, не дуже то й хочеться, але згадувані вище звернення колег викликали у мене низку передноворічних роздумів, наведених нижче, реперними точками яких стали: вік, відповідність закону та рівень підтримки з середини і зовні – про них я далі мову і поведу.

Отож почну з віку, адже на день виборів мені вже виповниться 77 років, що немало. Але генерал Маннергейм, який у 1918 та 1940 роках, командує фінськими збройними силами, відстояв незалежність Фінляндії у боротьбі спочатку з армією Радянської Росії, а потім з армією Радянського Союзу, саме у 77-річному віці був обраний президентом Фінляндії, оскільки фіни вірили, що лише він зможе у той складний після другої світової війни час протистояти намаганням Радянського Союзу «проковтнути» їхню незалежну державу, і, як свідчить історія, вони не помилились.

У листопаді 2020 року відбудуться чергові вибори президента США, в яких беруть участь окрім нинішнього президента Трампа, якому на день виборів виповниться 74 роки, ще й три інші претенденти, а саме – Байден, якому нині 77 років, а на день виборів виповниться 78, Блумберг, якому нині теж 77 років, а на день виборів теж виповниться 78, і Сандерс, якому нині 78 років, а на день виборів виповниться 79, і серце якого уже пронизують 2 стенти. І ці люди не вважають аномальним явищем у такому поважному віці брати участь як кандидати у вибо-

рах наймогутнішого президента, від рішень якого залежатиме суттєво яким цьому світу бути. І когось із них, незважаючи на їх поважний вік, американці оберуть собі президентом.

Але, звичайно ж, більш переконливою для вас, шановні читачі, буде інформація з теренів нашої країни, особливо інформація про вік чинних ректорів, в достовірності якої кожен може переконатись, відкривши відповідну сторінку у Вікіпедії.

І почну я свій аналіз такої інформації з повідомлення про те, що ректор сусіднього з нами Вінницького національного медичного університету імені Пирогова, професор Василь Мороз народився у той же рік, що і я, і у минулому році, коли він в черговий раз обирався на посаду ректора ВНМУ, йому тоді уже виповнилось 76 років.

А ректор Київського національного університету імені Шевченка, професор Леонід Губерський народився на два роки раніше за мене, і у минулому році йому виповнилося 78 років.

Що ж до віку ректора Відкритого університету «Україна», один із інститутів якого є і у Вінниці, професора Петра Таланчука, то за станом на сьогодні його вік уже досяг відмітки у 82 роки.

А ректору Харківського національного педагогічного університету імені Сковороди, професору Івану Прокопенку уже виповнилось 84 роки, і у позаминулому році, коли він обирався в черговий раз на посаду ректора, йому було 82.

Ну а Президенту Національної академії наук України Борису Патону уже виповнився аж 101 рік, але він продовжує успішно керувати цією основною у нашій державі науковою організацією.

Тож, як бачите, мій 77-річний вік, в якому я братиму участь у виборах ректора ВНТУ наступного року, не є чимось таким, що підпадає під класифікацію аномалії, тим паче, що кожний з вас при коридорних зустрічах зі мною міг помітити, що в мої брови ще не вкралась сивина, і вони зберігають природний для них темний колір, а це, як

відомо, є свідченням того, що тестостерону мій організм ще виділяє у кількості, достатній для стабільного протікання біологічних процесів у ньому.

За другу реперну точку я вказав на необхідність обґрунтування відповідності моєї участі у наступних виборах ректора Вінницького національного технічного університету чинному законодавству.

Закони, як відомо, зворотної сили не мають, тож, оскільки я у 2014 році зустрів введення в дію нового Закону України «Про вищу освіту» на посаді професора, то з позицій неперевищення стажу роботи ректором в одному і тому ж закладі вищої освіти визначеного цим законом десятирічного терміну впродовж двох термінів обрання поспіль я перед цим законом чистий, незважаючи навіть на те, що встиг до 2010 року відпрацювати на ректорській посаді 21 рік.

Більш того, навіть якби цей закон діяв і у зворотному напрямку, я все одно під його заборонну вимогу не підпав би. Посудіть самі – з 1989 по 1994 роки я один 5-річний термін відпрацював ректором Вінницького політехнічного інституту, який у 1994 році постановою Кабміну було ліквідовано, а на його матеріальній базі було створено новий навчальний заклад – Вінницький державний технічний університет, ректором якого було призначено теж мене – і на цій посаді я відпрацював два терміни поспіль впродовж 9 років, тобто сумарний термін роботи на посаді ректора ВДТУ у мене теж не перевищив 10 років. А у 2003 році Указом Президента України Вінницькому державному технічному університету було надано зовсім новий статус – статус національного закладу вищої освіти з новими умовами функціонування, визначеними окремою статтею і у Законі України «Про вищу освіту», що діяв до 2014 року, і в Законі України «Про вищу освіту», що почав діяти з 2014 року. І цей зовсім новий статус нашого вищого навчального закладу було підтверджено і новою назвою – Вінницький національний технічний університет. І ректором ВНТУ, тобто університету зі статусом національного, мене у 2003 році на конкурсних засадах було обрано впер-

ше, а тому у 2010 році я ще тільки відпрацював у цьому вищому навчальному закладі з новим статусом лише один встановлений законом 7-річний термін. Тож навіть згідно з умовами, визначеними у Законі України «Про вищу освіту» від 2014 року, я маю право відпрацювати на посаді ректора ВНТУ ще один термін, як відпрацьовують його нині вищезгадані мною ректори Губерський, Мороз і Прокопенко, котрі обирались попередньо на 7 років кожний і, згідно з умовами закону від 2014 року, мали право після вступу в дію цього закону ще на один термін переобрання. А нашим ректором, професором Грабком це право бути обраним ще на один термін було використано у 2015 році, тобто уже в полі дії нового закону, який вступив в силу за півтора роки до дати другого поспіль обрання професора Грабка на ректорську посаду.

І, чесно признаюсь, я навіть шкодую, що нинішньому нашому ректору, професору Грабку не буде дозволено взяти участь у виборах ректора ВНТУ у 2020 році, бо мені, як досліднику, було б цікаво дізнатись, за кого з кандидатів в ректори проголосував би наш колектив у 2020 році – за Грабка, чи за мене, адже у 2010 році не університетський колектив в цілому, а лише делегати Конференції трудового колективу обрали ректором професора Грабка з перевагою всього в один голос та під тиском першого заступника міністра Суліми, який, виконуючи волю тодішнього нашого міністра Табачника, прямим текстом під час виборів залякував делегатів Конференції, що в разі, якщо вони віддадуть свої голоси мені, то можуть надалі не розраховувати на добре ставлення міністерства до університету як в частині фінансування зарплат і стипендій, так і в частині фінансування наукових досліджень. А, звичайно ж, можна не сумніватись, що такого тиску на виборців нашого університету з вимогою підтримати якогось конкретного кандидата в ректори на виборах 2020 року з боку когось із нинішніх очільників міністерства не буде. І я, який у 2010 році попав у немилість до міністра Табачника за те, що після подачі документів про допуск до участі у виборах ректора ВНТУ відмовився перерахувати на вка-

заний у міністерстві рахунок 54 тисячі гривень, а потім ще й оприлюднив цей факт, на виборах 2020 року уже «білою вороною», яку потрібно «заклювати», щоб іншим було «не повадно», не буду.

І, звичайно ж, цікаво мені і те, за кого нині проголосували б члени нашого колективу – за мене, який, вивчивши ідеологію дуальної освіти в канадських університетах, ще в 1991 році з дозволу Мінвузу УРСР втілював в життя у нашому навчальному закладі систему дуальної освіти, яка з 2020 року, згідно з постановою Кабміну, стане домінуючою у вищій освіті України, чи за Грабка, який цю систему два роки тому демонтував і перевів університет на загальноприйнятий у нашій державі тривіальний двосеместровий варіант надання вищої освіти, не обтяжений ідеологією дуальності та набуттям робочої кваліфікації, корельованої з майбутньою інженерною, і робочими триместрами, необхідними для реалізації цієї ідеології.

І, знову ж таки, мені цікаво було б дізнатись, за кого колектив університету у 2020 році проголосував би – за мене, який збудував з нуля три житлові будинки, а ще один перебудував з гуртожитку, завдяки чому працівники університету отримали безоплатно 250 квартир, чи за Грабка, який не збудував за увесь час своєї ректорської каденції жодної квартири для працівників.

Ну і, звичайно ж, цікаво було б дізнатись, за кого колектив університету у 2020 році проголосував би – за мене, який, отримавши у спадок від попереднього ректора збудований лише на 75% корпус факультету електроенергетики та електромеханіки, добудував цей корпус і ввів в експлуатацію, чи за Грабка, який у цьому корпусі віддав 25% площ в оренду освітній організації, підпорядкованій місцевій адміністрації, для чого прибрав з 4-го поверху усі кафедри та навчальні аудиторії, переселивши їх на площі, котрі належали іншим кафедрам від дня їх поселення на ці площі у 1991 році.

Цікаво мені було б дізнатись і про те, врахував би колектив університету у 2020 році при голосуванні, що я з нуля побудував корпус факультету комп'ютерних систем

управління і автоматики та корпус факультету конструювання радіоапаратури, а Грабко не побудував нічого.

І, мабуть, у цьому ж фрагменті роздумів доцільно поцікавитись, чи врахував би колектив університету при голосуванні у 2020 році те, що я підписав угоду і реалізував разом з приватним підприємцем спільний проєкт, завдяки якому на території університету було побудовано льодовий палац майже на 1500 квадратних метрів льодової поверхні, в якому студенти і викладачі протягом року щодня до обіду мали право безкоштовно кататись на ковзанах, а після обіду підприємець надавав платні послуги усім бажаним покататись та хокейним командам і секціям фігурного катання для тренувань і змагань, а Грабко цю угоду розірвав і змусив підприємця льодовий палац демонтувати, через що зараз на території університету ми маємо руїни від цього палацу, через що міська влада поклала око на земельну ділянку під руїнами і тисне на керівництво університету, аби воно «порадило» Конференції трудового колективу проголосувати за передачу цієї земельної ділянки у комунальну власність для будівництва на ній на комерційних засадах житлових будинків.

А ще цікаво було б дізнатись, за кого колектив університету у 2020 році проголосував би – за мене, який так організував роботу студентської їдальні, що ціни в ній були найнижчими порівняно зі студентськими їдальнями інших університетів України при гарній якості страв, чи за Грабка, який віддав студентську їдальню в оренду двом приватним підприємцям, і тепер вони правлять у цій їдальні ціновий і асортиментний «бал».

Ну і, звичайно ж, цікаво було б дізнатись кого колектив підтримав би у 2020 році – мене, який був ініціатором створення системи щомісячних премій і надбавок членам колективу за високі досягнення у праці, за особливо важливу роботу і за розширені обсяги, а також запровадив колегіальність в прийнятті рішень з цих питань, яка супроводжувалась високим рівнем гласності, чи Грабка, який цю систему ліквідував, як ліквідував він і створену мною систему відшкодування витрат, що супроводжують

процеси захисту, усім, хто захищав дисертації кандидата чи доктора наук.

Цікаво було б також дізнатись, за кого колектив проголосував би у 2020 році – за мене, під час ректорства якого угоди про співпрацю підписувались з Асоціацією університетів і коледжів Канади і США, яка визнала дипломи ВНТУ такими, що відповідають вимогам цієї Асоціації, та з такими європейськими університетами, як Датський технічний університет із Копенгагена та Лундський університет і університет міста Євле із Швеції, а також Дрезденський технічний університет із Німеччини і ціла низка інших університетів із таких розвинених країн Європи, як Франція, Італія і Португалія, чи за Грабка, який практикує, в основному, підписання угод з університетами Польщі про подвійний диплом, завдяки яким наші випускники бакалаврату їдуть до польських університетів за дипломами магістрів, роблячи безлюдними наші лави претендентів на вступ до аспірантури, оскільки до Польщі їдуть за подвійними дипломами саме найздібніші наші випускники бакалаврату, які після отримання польських магістерських дипломів назад до України уже не повертаються.

А ще цікаво, кому більше голосів би дісталось на виборах ректора у 2020 році – мені, за ректорства якого кількість іноземних студентів у ВНТУ ніколи не була меншою кількох сотень, чи Грабку, за ректорства якого іноземних студентів у нашому університеті стало менше сотні.

Тож, завершуючи цей, далеко неповний перелік зіставлень того, що було у ВНТУ за мого ректорства, з тим, що маємо за 9 місяців до завершення 10-річного терміну ректорства професора Грабка, я ще раз констатую, що мені дуже шкода, що у 2020 році не вдасться знову позмагатись нам з Грабком на ректорському ристалищі, аби з'ясувати нарешті достеменно, який ступінь впливу заступника міністра Сулими був на результати виборів ректора ВНТУ у 2010 році.

До речі, може комусь буде цікавою і така інформація – мій «гнобитель» Євген Суліма, котрий в статусі першо-

го заступника міністра вимагав у 2010 році від делегатів Конференції трудового колективу ВНТУ, щоб вони на виборах ректора не віддавали свої голоси мені, після падіння режиму Януковича, подавшись до Москви, станом на сьогодні «доріс» там лише до посади доцента московського університету, а його колишній повелитель – міністр освіти Дмитро Табачник, який від кримінального переслідування в 2014 році втік до Ізраїлю, там не прижився і нині вирощує у Криму на кількох фермах велику рогату худобу, намагаючись забезпечити кримчан молоком.

Ну а тепер я перейду до передноворічних роздумів навколо третьої реперної точки, яку я сформулював як «рівень підтримки з середини і ззовні».

Цілком зрозуміло, що я не можу розраховувати на виборах ректора у 2020 році на підтримку нинішнього ректора, професора Грабка, уже хоча б тому, що після перемоги на виборах ректора у 2010 році він не надав мені статусу радника ректора, хоч така можливість була прописана у тоді чинному Законі України про вищу освіту, а тому він розуміє, що і я маю моральне право в разі перемоги на виборах ректора у 2020 році і йому не надати статус радника ректора, у той час, як після перемоги будь-якого іншого претендента, він на отримання такого статусу може розраховувати.

Тож Грабко, скоріш за все, буде підтримувати під час ректорських перегонів 2020 року когось із інших претендентів на посаду ректора, яких, судячи з виборів 2015 року, буде чимало.

Скоріш за все, на цих виборах я не зможу розраховувати і на підтримку нашої міністерки Ганни Новосад, яка в роки обіймання посади міністра освіти і науки Сергієм Квітом працювала його радником, і яка навряд чи позитивно оцінювала тодішню мою фейсбучну критику свого шефа. Але, я сподіваюсь, що, на відміну від Дмитра Табачника, вона у 2020 році не посилатиме на вибори до ВНТУ свого першого заступника з наказом не допустити його обрання ректором, а за появу на виборах її заступ-

ника з вищої освіти Єгора Стадного я не переживаю, оскільки у його бутність керівником CEDOS мені довелося з ним разом попрацювати над одним із завдань міжнародного дослідницького проєкту, і він знає, що я і досліджувати вмю і вчасно результати цих досліджень надаю, а тому мені можна довірити і більш складну та відповідальну роботу.

Я думаю, що і Вінницький міський голова Моргунов теж буде орієнтуватись не на мене, який протистоїть його потугам з відчуження частини університетської землі в комунальну власність, а на іншого претендента, розраховуючи на те, що з цим іншим буде легше домовитись про позитивне для міської влади вирішення земельного питання.

Ну і звичайно ж, мені не слід розраховувати на підтримку, принаймні у першому турі виборів, тих колег, котрі є друзями когось із інших претендентів на ректорську посаду.

Але я впевнений у тому, що тих членів колективу, які мене підтримають на виборах ректора у 2020 році, буде більше, ніж тих, хто виступатиме проти, оскільки окрім того списку досягнень, отриманих під час роботи у минулому на посаді ректора, є у мене і ще одна беззаперечна перевага, порівняно з іншими претендентами на ректорське крісло, адже лише я в нашому університеті за час роботи в ньому, починаючи з 1971 року, встиг попрацювати майже на всіх факультетах, а тому, як ніхто інший з майбутніх претендентів на посаду ректора, розуміюся на проблемах, які постають перед кожною кафедрою і кожною спеціальністю.

Я нагадаю, що після закінчення аспірантури за спеціальністю «Теорія автоматичного керування» у Криворізькому гірничорудному інституті і приїзду з Кривого Рогу до Вінниці у 1971 році для роботи у Вінницькому філіалі КПІ, я перших два роки працював на факультеті радіоелектроніки, викладаючи «Радіоавтоматику» та «Електротехнічні пристрої радіосистем», потім шість років відпрацював на факультеті автоматики та обчислювальної тех-

ніки (нині це два окремі факультети – факультет комп'ютерних систем управління і автоматики та факультет інформаційних технологій і комп'ютерної інженерії), викладаючи «Теорію автоматичного керування», «Математичні основи кібернетики» та загальний курс «Вищої математики», потім вісім років відпрацював на факультеті електроенергетики, викладаючи дисципліни «Математичні основи енергетики», «Електричні системи і мережі» та «Спеціальні питання енергосистем» та упродовж 6 років, завідуючи кафедрою електричних систем. Потім було два з половиною роки роботи в Мінвузі УРСР керівником одного з найбільших підрозділів, потім повернення до Вінниці після конкурсного обрання на посаду ректора і погодинне викладання спецкурсів також і в Інституті екології та екологічної кібернетики, який тоді стрімко набирив оберти і обсяги, а також набуття кваліфікації менеджера з позицій ректора закладу вищої освіти, що успішно розвивався, та наукового керівника двох аспірантів, що спеціалізувались на моделюванні економічних процесів і успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук в КНЕУ і ХмНУ. Тож, як бачите, шановні читачі, що з семи нинішніх факультетів і одного інституту я, як викладач і управлінець, був тісно пов'язаний з шістьма з них. Але як вчений, який нині разом з аспірантами займається дослідженнями в галузі електромобілебудування та розроблення законів оптимального руху електромобілів, я причетний і до проблем, що досліджуються на стику спеціальностей як факультету електроенергетики та електромеханіки, так і факультету машинобудування. Ну а причетність до спеціальностей факультету будівництва у мене теж є, оскільки після закінчення школи у 1960 році я за комсомольською путівкою поїхав на новобудови Кривбасу, де спочатку працював бетоноярром на будівництві другої черги Південного гірничозбагачувального комбінату, потім монтажником-верхолазом на будівництві аглофабрики Ново-Криворізького гірничозбагачувального комбінату, а потім – після закінчення вечірніх курсів електрозварювальників – на будівництві цеху

«Блумінг-2» заводу «Криворіжсталь» працював електроприхватчиком на висотному монтажі сталевих конструкцій – тож, як бачите, і спеціальності будівельного факультету мені відомі не лише з підручників.

Ну і наостанок, в разі обрання мене у 2020 році на посаду ректора ВНТУ я підписуватиму контракт з міністром не на 5, а лише на 4 роки. Це зумовлено тим, що для мене у студентські та аспірантські роки у Криворізькому гірничорудному інституті 10 років поспіль 95 квартал у Кривому Розі був тією територією, на якій я бував щодня, оскільки саме на 95 кварталі я завжди сідав на тролейбус для того, щоб дістатись зі студентського гуртожитку, в якому проживав, до навчальних корпусів КГРІ та інститутських спортивних майданчиків, більшість із яких була розміщена в центрі міста, та виходив з тролейбуса на цьому ж 95 кварталі, повертаючись назад у гуртожиток. Тож для мене команда 95-го кварталу, яка прийшла нині до влади, є рідною, особливо ще й з огляду на те, що в аспірантські роки я, заміщаючи викладачів, частенько проводив лабораторні роботи в групі, в якій навчався Олександр Зеленський – батько нинішнього президента України, а дружина нинішнього президента України Олена Зеленська теж закінчила університет, який є правонаступником моєї альма-матер КГРІ. А тому після оголошення Володимиром Зеленським, що він буде брати участь в президентських виборах, у мене сумнівів за кого голосувати не було – лише за Зеленського і його політичну силу, які до того, що були земляками, ще й подавали надію на привнесення позитивних змін у нашій державі. І оскільки Володимир Зеленський оголосив, що він буде працювати Президентом України лише один 5-річний термін, а я обираюсь на посаду ректора ВНТУ на рік пізніше, то, аби синхронізувати себе з президентом, я буду працювати ректором лише 4 роки, аби після приходу до влади якогось наступника Зеленського і у ВНТУ відкрити дорогу для приходу до влади в університеті людини, яка синхронізуватиме свою роботу з діями уряду, призначеного цим наступником Зеленського.

Ось на цьому у своїх передноворічних роздумах я поставлю крапку, а усіх своїх читачів вітаю з Новим Роком, що невідворотно настає, і бажаю у 2020 році усім добра в усіх його проєкціях!

«Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази»

Саме цим реченням починається текст **Статті 60 Конституції України**, другим завершальним у якій є речення: **«За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність»**.

Про цю статтю **Конституції України** я згадав, коли ознайомився з текстом **РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 71-07 по ВНТУ від 16 січня 2020 р.**, підготовленим, судячи за реквізитами, директором Інституту магістратури, аспірантури та докторантури, доктором технічних наук, професором Олександром Грушком.

У цьому розпорядженні є такий пункт – цитую:

«2. завідувачам кафедр:

2.1. організувати науковий семінар щодо стану завершеності дисертації аспіранта з урахуванням чинних вимог, зокрема, **ПОРЯДКУ** проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167). Період проведення семінару – з 17.02.2020 р. по 17.03.2020 р.;

2.2. надати в ІнМАД інформацію (дата, час, аудиторія) про проведення наукового семінару аспірантів 4-го року навчання на відповідних кафедрах;

2.3. в роботі наукового семінару повинні взяти участь передбачувані рецензенти (2 особи), які в подальшому здійснюватимуть попередню експертизу дисертації здобувача щодо її наукової новизни, теоретичного та практичного значення, а також передбачуваний голова, якщо разова спеціалізована вчена рада (далі рада) планується створюватись у ВНТУ. У випадку створення ради у ВНТУ пе-

«Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази»

редбачувані рецензенти та голова повинні повністю відповідати вимогам, які висуваються до членів ради;

2.4. у витязі мають бути зазначені стан завершеності роботи; наукова новизна; теоретичне та практичне значення; аналіз наукових публікацій за темою дисертації; пропозиції щодо складу ради та заклад, де вона планується створюватись; попередні висновки наукового керівника, рецензентів та передбачуваного голови ради;

2.5. надати в ІнМАД витяг із засідання наукового семінару кафедри протягом тижня після його проведення;» – кінець цитати.

А далі я процитую **Статтю 21 Конституції України**, у якій сказано: **«Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужними та непорушними»**. Із тексту цієї статті легко бачити, що **порушення прав людини є злочином**.

Як відомо, **конституція держави має вищість над іншими законами**, кожен із яких не повинен суперечити її основним положенням. У свою чергу **будь-який закон має вищість над наказами, а тим більше розпорядженнями**, що видаються керівниками певної державної установи чи організації, які наділені правом керувати цими установами чи організаціями від імені держави.

А оскільки у **Статті 68 Конституції України** записано, що: **«Кожен зобов'язаний неухильно додержуватись Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності»**, а у **Статті 3 Конституції України** записано, що: **«Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людьми за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави»**, то з тексту цих статей випливає, що в разі, якщо керівник якогось структурного підрозділу державного університету пише розпорядження, які порушують права працівників чи студентів або аспірантів цього університету, то його дії підпадають під ознаку злочинних.

Ну і на завершення доказової бази, на основі якої я робитиму висновки далі, нагадаю, що в **Законі України «Про вищу освіту»** немає жодної статті, в якій би від аспіранта, який успішно склав іспити з усіх дисциплін освітньо-наукової програми, успішно атестований за наукову складову після закінчення 3-го року підготовки і допущений до виконання програми 4-го року підготовки, вимагалось би за 6 місяців до завершення цього завершального року на семінарі визначати ступінь готовності до захисту дисертації на здобуття наукового ступеню доктора філософії у певній галузі знань.

А тепер здійснимо аналіз змісту **пункту 2 Розпорядження № 71-07 по ВНТУ**, процитованого вище, на його відповідність наведеним вище положенням **Конституції України та Закону України «Про вищу освіту»**.

І почну я цей аналіз з **підпункту 2.1**, дещо вкорочена цитата з якого є такою: **«2.1. організувати науковий семінар щодо стану завершеності дисертації аспіранта ...Період проведення семінару – з 17.02.2020 р. по 17.03.2020 р.»**

Оскільки аспіранти 4-го року, згідно з законом і нормативними документами вищої школи, мають право завершувати підготовку своїх дисертацій до захисту аж до вересня 2020 року, то робити висновки про невиконання плану роботи над дисертацією на підставі доповіді на семінарі в лютому 2020 року є актом незаконним, особливо ж якщо на підставі цих висновків керівництву спаде на думку для перестраховки відрахувати аспіранта ще до закінчення нормативного терміну навчання в аспірантурі.

Але я, наприклад, який у свій час подав дисертацію до захисту вчасно, витратив на її текстове оформлення менше двох місяців аспірантури. І взагалі, я вважаю, і такі приклади мені відомі, що далеко ненульовою є ймовірність того, що аспіранту на написання дисертації за наявності відповідних публікацій з нульової відмітки до завершального акорду може вистачити і півроку.

А тепер я процитую **підпункт 2.3**, в якому вимагається: **«2.3. в роботі наукового семінару повинні взяти**

участь передбачувані рецензенти (2 особи), які в подальшому здійснюватимуть попередню експертизу дисертації здобувача щодо її наукової новизни, теоретичного та практичного значення, а також передбачуваний голова, якщо разова спеціалізована вчена рада (далі рада) планується створюватись у ВНТУ. У випадку створення ради у ВНТУ передбачувані рецензенти та голова повинні повністю відповідати вимогам, які висуваються до членів ради»

Після цитування цього підпункту я хочу звернути увагу на те, що «рецензентами» і «головою разової спеціалізованої ради» можуть вважатись лише особи, яким цей статус присвоєно рішенням Вченої ради університету, підтвердженим наказом ректора після його затвердження у НАЗЯВО. Тож вимагати від професорів, які цього статусу ще не мають, щоб вони прийшли на семінар з відгуками на ще незавершену, а скоріш за все і ще не оформлену текстуально дисертацію, є актом незаконним і необов'язковим для виконання ними. І не виключено, що на завершальній стадії у ті півроку, що пройдуть після семінару, дисертація отримає таку спрямованість, що одного чи обох рецензентів змушені будуть замінити фахівцями іншого наукового спрямування.

А далі я проаналізую підпункт 2.4, в якому прописано таке: «**2.4. у витязі мають бути зазначені стан завершеності роботи; наукова новизна; теоретичне та практичне значення; аналіз наукових публікацій за темою дисертації; пропозиції щодо складу ради та заклад, де вона планується створюватись; попередні висновки наукового керівника, рецензентів та передбачуваного голови ради»**

Читаючи цей підпункт, ми бачимо, що ті, хто прийде на семінар, повинні дати пропозиції про те, що саме вони мають стати «рецензентами» і «головою спецради», і, ще не маючи цього статусу, вони уже зобов'язані дати висновки по дисертації, як такі, що начебто уже цей статус мають.

А далі я знову звернусь до **Конституції України** у третьому реченні **Статті 62** якої сказано: **«Обвинувачення не може ґрунтуватись на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях»**.

Згідно з цією статтею **докази в неготовності дисертації** до захисту, отримані на семінарі, проведеному за півроку до завершення визначеного відповідним законом нормативного терміну навчання в аспірантурі та ще й з подачі осіб, які без відповідного наказу ректора, затвердженого у НАЗЯВО, наділені правами, яких вони ще не мають, цілком **підпадають** під означення **«одержаних незаконним шляхом»**, а **негативні висновки**, зроблені особами, які ще не мають статусу **«рецензентів»** і **«голови спецради»** та ще й з використанням неповно викладених матеріалів дисертації, підпадають під означення **«припущення»**, а тому не можуть служити підставою для визнання аспіранта таким, що не виконує план підготовки дисертації до захисту.

Тож аспіранти 4-го року підготовки, які, не дай Бог, будуть достроково відраховані з аспірантури з посиланням на вищевикладені **«докази»** та **«припущення»**, підуть до суду і виграють його та будуть відновлені в аспірантурі для продовження роботи над дисертаціями, оскільки, згідно з четвертим реченням **Статті 32 Конституції України**: **«Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації»**

Ну а завершити цей аналіз я хочу у формі роздумів, першим із яких є: **«А чи доцільно нам в університеті і далі зберігати Інститут магістратури, аспірантури та докторантури?»**

Адже він був створений на виконання узгоджених з Мінвузом УРСР рекомендацій проекту, виконаного нашим університетом у період з 1994 по 1996 роки у співдружності з Датським технічним університетом із Копенгагена та

Лундським технологічним інститутом Лундського університету із Швеції на тему: «**Створення системи підготовки магістрів у Вінницькому державному технічному університеті за західноєвропейськими стандартами**» у той період, коли підготовка магістрів ще не була узаконена в Україні і українські вищі технічні заклади освіти ще випускали інженерів, а нам було міністерством дозволено відбирати після 4-го курсу найкращих і готувати з них магістрів, яким надавався статус претендентів на вступ до аспірантури, для чого необхідно було створити Інститут магістратури, в структуру якого було внесено і відділ аспірантури та докторантури.

Але нині, на другому рівні підготовки фахівців з вищою технічною освітою, уже не готуються інженери, а кожен університет технічного профілю на цьому рівні уже випускає лише магістрів, якими опікуються випускові кафедри, закріплені за відповідними факультетами.

Тож студенти, що навчаються за програмами підготовки магістрів, тобто, основний контингент студентів, заради якого ІнМАД і створювався, уже ніякого стосунку до ІнМАД не мають. А для керівництва навчанням і підготовкою дисертацій тими кількома десятками аспірантів та декількома докторантами, що є у нашому університеті, уже така потужна структура, якою є Інститут магістратури, аспірантури та докторантури (ІнМАД), не потрібна – з цими задачами цілком впорається відділ аспірантури і докторантури під безпосереднім керівництвом проректора з наукової роботи.

А другий мій роздум пов'язаний з потребою скорочення витрат на забезпечення функціонування нашого університету у 2020 році, оскільки ми уже знаємо, що міністерство збирається забезпечити кожен ЗВО базовими коштами лише у розмірі 80% від бюджету 2019 року, а скільки нам перепаде додаткових коштів нині ще невідомо, але я думаю, що це буде менше 20% від минулорічного бюджету. А тому проблема скорочення витрат стає дуже актуальною. Тож ліквідація такої структури, як ІнМАД, діяльність керівництва якою, як показав вищенаведений аналіз одно-

го з його розпоряджень, стала сумнівною, нині переходить в розряд питань актуальних, оскільки приведе до скорочення витрат.

Ну а **третій мій роздум** полягає у тому, що директору ІнМАД, професору Олександру Грушку, який нині в полегшеному режимі працює ще й професором на кафедрі опору матеріалів, пора повертатись в базовий режим професора цієї кафедри, оскільки після смерті на початку нинішнього тижня одного з її ключових професорів – професора Федотова, вона потребує повномасштабного професорського підсилення Олександром Грушком, який хоч і погано знає Конституцію України, але професором з опору матеріалів є повноцінним і авторитетним.

А чи сприятиме це рішення деокупації Донбасу?

Рішення, згідно з яким без ЗНО поза загальним конкурсом будуть прийматись у ЗВО України діти бойовиків, які стріляють по захисниках України, а діти захисників України будуть у ці ж ЗВО вступати за результатами ЗНО та загальним конкурсом, на мій погляд, є несправедливим не лише стосовно дітей захисників України, але воно є несправедливим і стосовно дітей тих біженців з окупованих територій, які не захотіли жити в окупації і переїхали у вільні від окупації українські міста, а їх діти пішли в українські школи і тепер складатимуть ЗНО і вступати до ЗВО за загальним конкурсом. І не виключено, що це рішення може стати одним із факторів мотивації бойовиків подовжити втримувати окуповані території в своїх руках, адже у такий спосіб вони забезпечуватимуть своїм дітям можливість без напруження вступати в кращі ЗВО України і вчитись у цих ЗВО на бюджетних місцях з отриманням стипендії. І, на мій погляд, президентові Зеленському варто було б уважніше придивитися до попереднього службового списку автора цієї ідеї, адже вона, на мій погляд, не сприйматиметься позитивно патріотично налаштованою частиною українського суспільства, бо навіть у такого послідовного прихильника Зеленського, яким є я, вона не викликала позитивного сприйняття.

**«Весь мир насилья мы разрушим до основанья,
а затем - мы наш, мы новый мир построим!»**

Саме в такій інтерпретації прийшли на згадку мені слова з відомого гімну, який чи не щодня лунав з радіоприймачів радянської епохи, коли вчора в передачі новин по Вінницькому телебаченню я почув, що Вінницька міська рада планує звернутись до прем'єр-міністра Гончарука, аби Кабмін виділив кошти на будівництво ще одного критого катка у нашому місті.

Це звернення зумовлено тим, що єдиний повномасштабний критий каток у Вінниці, що розташований у центрі міста, не в змозі нині забезпечити усім хокейним командам та гурткам фігурного катання, створеним у місті, нормальні умови тренування і змагань, не кажучи уже про обмежені можливості створення для пересічних бажаючих умов покататись на ковзанах, що не нагадують квартирування тюльки в консервних банках.

І почувши цю телевізійну новину, я не міг не згадати, що ще 8 років тому у Вінниці було два критих катки, один із яких, створений на території Вінницького національного технічного університету в роки мого ректорства на основі втілення в життя спільного проекту приватного інвестора з нашим університетом, був фактично льодовим палацом з площею льоду у 1500 квадратних метрів, з трибунами для глядачів хокейних матчів і батьків майбутніх фігуристок, з душовими кімнатами і затишним кафе, в якому можна було, втомившись від катання на ковзанах, випити філіжанку свіжезвареної кави чи з'їсти порцію-другу морозива. І ковзанів з собою бажаючим покататись не потрібно було приносити, бо в університетському льодовому палаці у другій половині дня обслуга пропонувала їх вибрати з 300 пар різних розмірів і добре заточених. І хокейні команди у цьому палаці і тренувались, і змагались в матчах не лише місцевого масштабу, а й міжміського. І кожен студент університету двічі на тиждень мав можливість у першій половині дня безкоштовно протягом однієї години насолоджуватись катанням на ковзанах у цьому льодовому палаці.

Але комусь із сильних міста нашого, причетних до побудови катка, що в центрі Вінниці, стало некомфортно від того, що левова частина бажаючих покататись на ковзанах стала перетікати до університетського льодового палацу, тож вони почали здійснювати вплив на нашого ректора Володимира Грабка у якийсь такий, мені невідомий спосіб, що він змушений був розірвати угоду про спільне використання університетом льодового палацу з приватним інвестором, за гроші якого було побудовано цей льодовий палац. І цей інвестор демонтував наземні споруди критого катка, які були його власністю, і, вклавшись в інший проєкт, відновив цей льодовий палац в іншому місті, доставляючи радість покататись на ковзанах уже не нашим, а його жителям. А на університетській території залишилась лише бетонна підошва від катка та чаша, яка і сьогодні придатна для заливання у неї води, але яка, на жаль, без ввімкнення демонтованих компресійних установок стати льодом уже не може. До речі, на одній із світлин, розміщених в кольоровому буклеті, випущеному бібліотекою нашого університету до 55-річчя ректора Володимира Грабка, ми бачимо шановного Володимира Віталійовича на ковзанах на прекрасному льодовому катку під шатровим куполом університетського льодового палацу – і ця світлина, на жаль, залишиться у нашій пам'яті лише одним із небагатьох свідчень того, що у нас в університеті колись-таки був такий прекрасний льодовий палац. І дуже шкода, що нинішній наш мер Моргунов, який ініціює сьогодні будівництво другого критого катка у Вінниці, і який був у години руйнації університетського льодового палацу секретарем Вінницької міської ради, нічого не зробив тоді для того, щоб зберегти цей прекрасний критий каток від знищення.

І було б не дивно, якби, отримавши кошти від Кабміну на будівництво другого критого катка у Вінниці, Міська рада запропонувала цей каток побудувати саме на місці колишнього університетського льодового палацу, адже і місце дуже зручне для жителів району Вишенька, і університетська громада не буде проти, і усі земляні та бетонні роботи уже виконані, і труби для підведення во-

ди змонтовані, і електричні кабелі підведені, тож можна буде частину коштів, які виділятимуться під стандартний проєкт, використати і на інші цілі.

А якщо проєкт Міської ради реалізувати як спільний з нашим університетом, в який університет увійде земельною ділянкою, підшовою і бетонною чашею та трубами і електричними кабелями, а також водою з університетського водогону і електроенергією від університетської підстанції, то не потрібно буде ні витрат університетських коштів на будівництво катка, ні отримання згоди Кабміну на передачу Міській раді у комунальну власність під це будівництво тієї частини університетської земельної ділянки, на якій нині ми бачимо руїни колишнього нашого університетського льодового палацу.

До речі, в разі конкурсного повернення на посаду ректора восени цього року я збирався в числі інших проєктів реалізувати і проєкт відновлення льодового палацу, звичайно ж, уже не в такому європейському вигляді, яким він був раніше, а у більш скромному варіанті, але придатному і для катання на ковзанах бажаючих, і для змагання хокейних команд, і для тренування фігуристів. Але, якщо Міська рада знайде спосіб отримати від Кабміну кошти на будівництво другого критого катка у Вінниці і запропонує збудувати його на місці нашого колишнього університетського палацу, то я буду лише вітати таке рішення, адже воно дозволить реалізувати одну з моїх задумок і без прикладення сил особисто мною.

Цікава статистика

Цікаву таблицю зі світової СТАТИСТИКИ зустрів я у ФБ у лютому 2020 року - у 2019 році кількість атомних реакторів на АЕС у різних країнах була такою: США – 97, Франція – 58, Китай – 47, Росія – 36, Південна Корея – 23, Індія – 21, Канада – 18, Велика Британія – 15, Україна – 15, Японія – 9 (країни з меншою кількістю реакторів на АЕС не вказані, хоча є вони і в Словаччині, і в Швеції, і в Німеччині, і в Пакистані, і в Північній Кореї, і у Фінляндії, і у Білорусі, і у Литві).

Роздуми про коронавірус та деякі інші події перших трьох тижнів карантинного періоду

Сьогодні неділя 22 березня 2020 року. Я, виконуючи наказ ректора і побажання владних інститутів різних рівнів стосовно поведінки під час загальнонаціонального карантину, уже другий день сиджу вдома.

Аби не розслаблялись, не нудьгувати і не впадати в депресію, я будую кожний свій карантинний день за тією ж програмою, що і у звичайні будні та вихідні, тобто, встаю о 7-й годині ранку, роблю фізичну зарядку за роками встановленим комплексом вправ, приймаю душ, снідаю, одягаю костюм, білу сорочку, пов'язую галстук і сідаю за комп'ютер, за допомогою якого протягом дня, роблячи щогодини перерви лише на 10-хвилинні фізичні вправи, працюю над вивченням нових для себе наукових матеріалів та ІТ-технологій, над поглибленням знань з англійської мови, над написанням наукових і публіцистичних статей, над створенням електронних текстів лекцій з навчальних дисциплін, які викладаю студентам 2-го, 4-го та 5-го курсів, та їх трансформацією для використання в технології дистанційного навчання – і в такому режимі працюю аж до обідньої перерви та після обіду аж до кінця 17-ої години. А після цього я переодягаюсь в домашній одяг, вечеряю і відпочиваю, переглядаючи на комп'ютері інформацію з соціальних мереж, читаючи художню літературу та, періодично включаючи телевізор для переглядання цікавих для мене телепередач, знову ж таки, роблячи щогодини перерви на 10-хвилинні фізичні вправи, – і в такому режимі проводжу час аж до 23-ї години 30 хвилин. Потім душ і сон до 7-ї години ранку.

Такий режим дисциплінує і є гарним профілактичним засобом боротьби з панічними настроями як самого себе, так і оточення.

У ранковій програмі саме сьогоднішнього дня у мене поглиблення знань в ППП Python, в алгоритмізації процесів розпізнавання образів та в початку саме ось цієї розповіді, в якій я зараз тимчасово поставлю крапку, аби перей-

ти до виконання того пункту програми, який присвячено поглибленню знань в ППП Python.

Продовжую розповідь у відведений під цю роботу час. Кілька слів стосовно розвитку подій, пов'язаних з розповсюдженням коронавірусу. Перше оголошення про його появу прозвучало з китайського міста Ухань в грудні минулого 2019 року, а нині – у третій декаді березня 2020 року уже немає країни, в якій хоча б хтось уже не був заражений коронавірусом. Лідирують Китай, Італія, Іран і США. Рахунок заражених у всьому світі уже йде на сотні тисяч, а тих, хто померли, на десятки тисяч. Найбільше з числа заражених померло тих, яким 80 років і більше – таких половина від загального числа заражених у цій віковій категорії, на 10% менше від числа заражених померло у віковій категорії 70–79 років, ще на 10% менше від числа заражених померло у віковій категорії 60–69 років – і далі по спадній як за віком, так і за відсотком тих, хто померли. Із заяв лікарів, причетних до лікування заражених коронавірусом, безпосередньо від дій коронавірусу померло приблизно 12,3% від загального числа заражених у всіх вікових категоріях, а інші 77,7% заражених померли від супутних хвороб, від яких організми цих хворих людей захищав їх імунітет до того, як він виявився підірваним впливом коронавірусу. В Україні, якщо вірити офіційній статистиці, заражених коронавірусом кілька сотень, померлих менше десятка. Але, оскільки усі країни нині видворяють зі своєї території українських заробітчан, за якими у ці країни Україна посилає літаки і поїзди, то слід очікувати збільшення у нас як числа заражених, так і числа тих, хто помруть, навіть не зважаючи на те, що з 12 березня у нашій країні оголошено карантин до 3-го квітня, і нині працюють стаціонарно лише аптеки і лікарні, продовольчі магазини і продуктові бази, аеропорти і залізничні вокзали, правоохоронні органи і армія, засоби масової інформації та ті органи влади, на які покладені функції керівництва процесами в карантинний період в цілому по країні та в регіонах. Освітні заклади усіх рівнів на карантині, тож і школярі та студенти, і вчителі та викладачі сидять вдома і намагаються у

якийсь спосіб організувати процеси дистанційного навчання. По Вінницькому національному технічному університету у цьому процесі беру участь і я.

Продовжую у середу 25 березня. Щойно почув по радію, що Кабінет Міністрів України на сьогоднішньому засіданні прийняв рішення про оголошення на усій території України «надзвичайної ситуації», в рамках якої карантин буде продовжено ще на місяць – аж до 24 квітня. А з повідомлення у фейсбуці дізнався, що у Вінниці теж уже є одна особа, у якої офіційно визнано наявність коронавірусу. Цією особою виявилась медсестра роддому. У ФБ розпочалась бурхлива дискусія з цього приводу, в якій двома дописами взяв участь і я. Перший мій допис був таким: «Шановні, невже ви вірили в те, що Вінницю ця всесвітня біда обійде стороною? – Упевнений, що не вірили! – Тож не варто нині ні дивуватись, ні панікувати від того, що сталося те, в чому ви і самі були впевнені!» А другий мій допис був дещо розлогішим і мав такий зміст: «Сьогодні всі жителі планети перебувають в ролі бійців, які йдуть в атаку на ворожі укріплені позиції. Командири закликають використовувати кущі і дерева та каміння, щоб не бути убитими під час атаки на ворожі позиції, але є ділянки, які нічим не прикриті, і хтось добіжить до ворожих позицій, а хтось ні, будучи скошеним ворожою кулею. Особливо важко бігти тим, які вже біжать по життю давно і добряче втомилися. І усі, хто біжить, розраховують на те, що з-за спини по ворожих позиціях вдарять гармати, які ось-ось підвезуть з тилкових майстерень. І кожен має вірити у те, що гармати вдарять по ворогу ще за його життя, і він добіжить, залишившись живим, і що ті, хто добіжить, знову заживуть нормальним життям, але уже не дратуючи Природу і не провокуючи її на нові агресивні випадки».

Сьогодні, а це неділя 29 березня 2020 року, зреагувавши на попередній анонс, подивився передачу, яка вийшла на телеканалі 1+1 після ТСН. Із цієї передачі з уст нинішнього міністра охорони здоров'я Ємця я дізнався, що він не підписав одразу, як став міністром, контракт на поставку з-за кордону захисних масок і респіраторів тому, що йому

запропонували підписати цей контракт з тією фірмою, з якою його попередниця на посаді міністра Уляна Супрун підписала контракт на поставку ліків, який цією фірмою до цього часу не виконаний і до цього часу нею не поставлено в Україну ліків на суму в 4 з половиною мільярди. Тому Ємцю і його команді довелось шукати іншу, більш надійну фірму для поставок захисних масок і респіраторів, за якою не тягнеться шлейф невиконаних зобов'язань після отримання передоплати. На запитання телеведучої Лідії Таран стосовно того, чи збирається він у відставку, якої зажадала парламентська фракція «Голос», міністр Ємець відповів, що не збирається, оскільки після того, як вчора він пояснив свою позицію президенту Зеленському, той його зрозумів і запропонував йому і далі працювати на посаді міністра. Другою цікавинкою прослуханої телепередачі стало роз'яснення, звідки пішов слух про те, що коронавірус в китайському Ухані вирвався назовні з біологічної лабораторії, в якій він досліджувався. Виявляється, що десять років тому один відомий письменник з задатками екстрасенса написав роман, в якому описав, як в китайському Ухані з біологічної лабораторії в кінці 2019 року вирветься коронавірус, від якого постраждає усе людство, оскільки воно не має засобів захисту від нього і досить довго їх створюватиме. А далі у телепередачі було продемонстровано механізм дії коронавірусу, який виявився дуже простим, а саме: коронавірус проникає в клітину легенів, в якій швидко розмножується, використовуючи нутро цієї клітини. І коли коронавірусів в клітині стає дуже багато, її оболонка лопає від їх тиску, й усі коронавіруси з неї летять навколо і проникають в інші клітини кожний, повторюючи процес розмноження та руйнації кожної клітини, в яку потрапив хоч один коронавірус. Імунітет людини починає генерувати антитіла для боротьби з коронавірусами, які знищують їх. Але оскільки коронавірусів дуже багато створюється, то і антитіл створюється теж дуже багато – і процес створення антитіл людським організмом не зупиняється навіть після того, як буде знищено останній коронавірус. Тож, якщо у людини є в якомусь органі клітини, пошкоджені

іншими хворобами, антитіла починають знищувати і їх – ось чому частина людей вмирають не від дії коронавірусу, а від погіршення стану інших, пошкоджених якоюсь хворобою органів, які антитіла починають сприймати теж як чужинців в організмі. Оскільки, я думаю, не всі ви, мої друзі у ФБ, дивились цю цікаву передачу, то я вирішив поділитись з вами побаченим.

Наступного дня, а це був понеділок 30 березня, на своє перше позачергове засідання о 14.00 зібралась Верховна Рада України, аби, по-перше, прийняти закон про зміни до бюджету, зумовлені карантинними заходами, пов'язаними з розповсюдженням світом коронавірусу, а по-друге, призначити на вакантні посади міністра охорони здоров'я та міністра фінансів. Міністрів призначили, а для прийняття змін до бюджету не вистачило 2 голосів, тож цей законопроект відправили назад до Комітету для доопрацювання з урахуванням побажань і пропозицій уже щойно призначеного міністра фінансів. На цьому перше позачергове засідання Верховної Ради України було оголошене закритим.

Після цього, перервавшись на недовгий час, Верховна Рада України відкрила друге позачергове засідання, на якому 267 голосами у першому читанні було прийнято законопроект, яким у законодавство вносяться зміни, згідно з якими збанкрутілі банки не дозволяється повертати їх колишнім власникам за рішеннями суду. Цей законопроект ще носить назву «антиколомойського», бо позбавляє олігарха Коломойського можливості домогтись за допомогою судів повернення йому «Приватбанку», націоналізованого кілька років тому у зв'язку з тим, що для його спасіння Національному Банку України довелось докапіталізувати його на 130 мільярдів гривень. А після прийняття цього рішення Верховна Рада України закрила своє друге позачергове засідання.

Але, знову ж таки через недовгий час цього ж таки понеділка, Верховна Рада України відкрила своє третє позачергове засідання для того, щоб розглянути останніх 800 правок і прийняти за основу та в цілому законо-

проект про ринок землі, більше 3 тисяч правок до якого було відхилено на попередніх засіданнях Верховної Ради України, що відбулися ще до оголошення коронавірусного карантину. На це засідання прибув і Президент України Володимир Зеленський, який закликав народних депутатів проявити державницьку мудрість і проголосувати за прийняття закону про ринок землі, без прийняття якого Міжнародний Валютний Фонд не надасть Україні більше кредитів, так необхідних їй нині, адже карантин, що крокує усіма державами світу, боляче вдарив і по економіці нашої держави, яка знаходиться за крок від дефолту.

Про те, що робилось на цьому засіданні, можна зрозуміти з мого репортажу, який я написав і розмістив у ФБ біля 24-ї години. Ось його текст:

Через карантинне перебування вдома я змушений для урізноманітнення заповнення часу протягом дня час-від-часу вмикати і дивитись телевізор, водночас і спостерігати за ходом засідань Верховної Ради України, які не дивився і не слухав уже досить довгий час. Зараз на позачерговому засіданні Верховної Ради України йде обговорення і голосування поправок до проекту закону про ринок землі – українського аналогу закону, який давно вже прийнято в усіх цивілізованих країнах світу, до когорти яких хоче долучитись і Україна. І кожен раз, коли я вмикаю телевізор, я бачу біля мікрофона когось із представників опозиційної фракції Медведчука-Рабіновича, які в статусі авторів поправок пафосно повторюють, як мантру, одні і ті ж фрази. Один лише Шуфрич (як автор півсотні правок) маячив перед мікрофоном не менше години, кожен раз повторюючи одне й те ж. Та й інші його колеги в статусі авторів поправок майже тими ж словами висловлювали один і той же заклик до народних депутатів з вимогою відмовитись від підтримки цього законопроекту. А паралельно кожен із них висловлювався з багатьох питань, які ніяк не стосувалися ні їх поправок, ні законопроекту про ринок землі, але характеризували б їх як «радетелів» за народ. Таке враження, що усі вони уже вирішили, що скоро Верховна Рада України буде розпущена, а тому треба

вже розпочинати передвиборчі виступи, розраховуючи, що їх популізм на фоні всесвітньої коронавірусної біди дозволить їм у новому складі парламенту отримати більшість, яка поверне курс нашої держави з європейського напрямку на російський, куди їх лідери нещодавно літали на консультації. Після охрипшого уже Шуфрича «в бій» ринулась Королевська теж з серією з кількох десятків правок, лейтмотивом виступів якої було залякування колег зверненням до Конституційного Суду України з вимогою визнати цей закон, якщо він буде прийнятий, неконституційним. А Папієв увесь час вимагає о 24-й годині закінчити роботу, розуміючи, що до 24-ї години ще триста поправок його колег з фракції, які супроводжуються словесними потоками їх авторів, більшість слів в яких не стосується законопроекту, проголосовані не будуть, і до голосування в цілому за закон справа не дійде. І що характерно, за кожну поправку голосують у підтримку лише від 20 до 40 депутатів, і здоровий глузд підказує, що варто було б авторам цих, як під копірку написаних правок, якщо вони поважають себе і хочуть не виглядати посміховиськом, відмовитись від них і зняти їх з розгляду та пришвидшити прийняття законопроекту в цілому. А один із депутатів від опозиції, який категорично відмовився одягнути захисну маску, і не лише виступав, а і сидів без маски, заявив, що, якщо хтось із депутатів захворіє після цього на коронавірусну інфекцію, то він і його колеги подадуть до суду на організаторів позачергового засідання Верховної Ради України. А ще один із народних депутатів від опозиції заявив, що у фейсбуці народ обурений тим, що депутати намагаються прийняти закон про ринок землі. Тому я, як один із представників народу, вирішив зараз розмістити у ФБ цей мій, ще не завершений репортаж, аби продемонструвати, що в народі є і ті, хто підтримує депутатів більшості, які хочуть ще сьогодні цьому законопроекту надати статус закону.

Постскрипtum. Дописую цей репортаж уже вранці. Слава Богу, здоровий глузд 259 народних депутатів у Верховній Раді України, які віддали свої голоси за цей

закон, взяв верх над популізмом і доводами тих депутатів, які колись (в студентські роки) гарно засвоїли марксистсько-ленінську філософію, що була ключовим предметом у всіх радянських вищих навчальних закладах і не допускала вільного ринку землі

Але виною голосування проти закону про ринок землі було звичайно ж не лише марксистсько-ленінське виховання в юності деяких народних депутатів України, а й ще дещо, про що розповів в своєму репортажі Денис Казанський, пост якого, розміщений у ФБ, я цитую: «Нет ничего смешнее, чем читать горестные причитания о том, как «проклятая власть распродает украинскую землю». Просто удивительно, как до сих пор работает этот развод.

Вот просто один пример, подсказанный **Сергій Нікітенко**

Народный депутат Игорь Колыхаев из Херсонской области последовательно выступает против продажи земли. В Раде, естественно, тоже голосовал против закона. При этом Колыхаев, по случайному стечению обстоятельств, является крупным латифундистом. Давайте посмотрим его декларацию:

https://public.nazk.gov.ua/declaration/b1d43ca0-206d-475e-8a53-678ebd7a37e5?fbclid=IwAR2Ywt7guUKEWsjsu5pxjt9-Xtr9iUKwDUTbxgYK_JCefxZRoJAB15O7Kr8

Только в прошлом, 2019 году депутат Колыхаев стал собственником 11 земельных участков общей площадью под сотню гектаров. Это официальная, открытая информация.

Средний размер этих участков 6–8 Га. То есть, это самые обычные земельные паи, которые противник продажи земли каким-то образом получил в собственность.

Мистика! Землю продавать нельзя, а земельные участки у земельных магнатов множатся со скоростью коронавируса. Как же так? Закона нет, а земля в собственности появляется?

Вероятно, разгадка этого удивительного украинского феномена кроется в другой части декларации депутата

Колыхаева. Там, где указаны доходы и подарки. В этом разделе мы видим, что депутат целых 10 раз получал наследство от разных, никак не связанных с ним людей. То есть, применялась известная и отработанная в Украине схема, когда земля просто оформлялась окольными путями в обход моратория на продажу.

Вот так это и работает. Жопа есть, а слова нет. Продавать землю нельзя, а приобретать можно. Чем и пользуются всякие проходимцы, которые продолжают вешать лохам лапшу на уши про то, что нельзя «продавать землю-матушку».

Только ни Тимошенко, ни Шуфрич, ни какой другой проходимец, ревуший сейчас о том, что нельзя продавать землю, не расскажут вам про таких «депутатов Колыхаевых», в интересах которых они на самом деле работают. Все сторонники моратория будут делать вид, что этих схем не существует. И депутат Колыхаев, как мы видим, самый первый из них. Потому что промуть пай по мутной схеме, за копейки – оно ж конечно выгоднее, чем купить по рыночной цене» – кінець цитати з посту Дениса Казанського, який я поширив і у себе на сторінці у ФБ.

Крім того, я поширив на своїй сторінці у ФБ з моєю передмовою, яку цитую: «Як відомо, для того, щоб і далі «прямувати в Європу», маючи за мету увійти з часом в когорту держав, що входять до ЄС, Україна зобов'язана співпрацювати з МВФ, який надає найдешевші довгострокові кредити, без яких українська економіка не те, що нарощувати обсяги, а навіть розплачуватись за вже наявними борговими зобов'язаннями не в змозі. А Міжнародний Валютний Фонд бажає підтримувати лише ті держави, які своє законодавство приводять, згідно з законодавством тих розвинених країн, із внесків яких і формуються кошти МВФ. І нині для отримання чергових вливань від МВФ Україні потрібно було привести у відповідність західному законодавству свої закони, прийнявши банківський закон, яким не дозволяється повертати банки, що збанкрутіли, їх колишнім власникам за рішенням судів, та за-

кон про ринок землі. Перший з цих законів, прозваний в народі «антиколомойським», вчора у Верховній Раді України на її позачерговому засіданні було прийнято у першому читанні 267 голосами, а другий прийнято в цілому 259 голосами. Це відкриває Україні доступ до кредитів МВФ і уберігає нашу економіку від дефолту.

Коронавірусні будні університетського професора

Сьогодні ми маємо на календарі 25 квітня 2020 року – субота. Йде уже 44 день після оголошення в Україні карантину у зв'язку зі світовою пандемією гострого інфекційного захворювання, яке викликає коронавірус – один із невивчених вірусів грипу, який ізолював кожного з нас у своїх квартирах, бо інших способів захисту від нього медики ще не знають.

Але наш Вінницький національний технічний університет, користуючись інтернетом та створеною два роки тому і ще до появи коронавірусу впровадженою в навчальний процес на всіх факультетах інформаційною технологією JetIQ, до структури якої входить і платформа Meet, яка дозволяє спілкуватись зі студентами на відстані в режимі реального часу, продовжує виконувати свої функції підготовки спеціалістів з вищою освітою рівнів бакалавра та магістра і у цей складний період.

За цей уже 44-денний карантинний період я підготував і вичитав у дистанційному режимі 7 годин лекцій з навчальної дисципліни «Математичні методи ідентифікації та оптимізації електромеханічних процесів (ММІОЕП)» студентам однієї групи 2-го курсу факультету електроенергетики та електромеханіки, які освоюють бакалаврську освітньо-професійну програму «Електромеханічні системи автоматизації в промисловості і на транспорті» спеціальності 141 – Електротехніка, електроенергетика, електромеханіка, 10 годин лекцій з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень в ІТ-галузі (МОНДІТ)» студентам двох груп 5-го курсу факультету комп'ютерних систем та автоматики, які освоюють магіс-

терську програму за двома освітньо-професійними програмами спеціальності 126 – Інформаційні технології, та 16 годин лекцій з навчальної дисципліни «Функціональний аналіз (ФА)» студентам однієї групи 4-го курсу факультету комп'ютерних систем та автоматики, які освоюють бакалаврську освітньо-професійну програму спеціальності 124 – Системний аналіз.

Крім того, за цей же 44-денний карантинний період, я провів другу контрольну роботу і прийняв другий колоквіум з ФА, а також провів першу контрольну роботу і прийняв перший колоквіум з ММІОЕП і МОНДІТ. Такий різнобій в контрольних роботах і колоквіумах обумовлений тим, що у 4-го курсу другий семестр перед дипломною практикою і бакалаврським дипломуванням триває лише 9 тижнів, насиченість якого лекціями і практичними заняттями та лабораторними роботами з меншої кількості навчальних дисциплін є більшою насиченості відповідними видами аудиторних занять навчальної програми 2-го та 5-го курсів, другий семестр у яких має нормальну протяжність у 18 тижнів.

Більш того, з ФА я позавчора за допомогою платформи Meет уже прийняв екзамен, який, незважаючи на те, що в групі лише 13 студентів, тривав з 12-ї години до 17-ї години 30 хвилин. Троє із цих студентів отримали оцінки «відмінно», троє – «добре», а семеро – «задовільно».

А вчора разом ще з 10 членами однієї з наших докторських спецрад я взяв участь в науковому семінарі кафедри комп'ютерних наук, організованому за допомогою платформи Meет завідувачем кафедри, професором Яровим, на якому доцент цієї кафедри Ярослав Іванчук вдруге доповів свою докторську дисертацію за спеціальністю 01.05.02 – Математичне моделювання та обчислювальні методи, в якій він представив розроблену ним узагальнену методологію моделювання вібраційних та віброударних систем.

Вперше він доповідав нам цю дисертацію на аналогічному семінарі, що проходив в аудиторії очно, ще восени в докарантинний період. Тоді йому було зроблено низку

зауважень і запропоновано доопрацювати дисертацію з їх урахуванням. І ось тепер, уже в дистанційному режимі з використанням ІТ-технологій він доповів нам доопрацьований варіант своєї докторської дисертації.

Заслухавши його доповідь з презентацією, задавши низку запитань і вислухавши його відповіді та вислухавши в обговоренні думки тих професорів, які представляють спеціальність 01.05.02 в нашій докторській спецраді, в якій докторант буде захищатись, усі, хто взяв участь в семінарі, зокрема ректор університету, професор Грабко та директор Інституту магістратури, аспірантури і докторантури, професор Грушко, одноголосно рекомендували допустити дисертацію до захисту у нашій докторській спецраді.

Оскільки я, як один із тих 6 докторів наук, які представляють в нашій докторській спецраді спеціальність 01.05.02, на прохання голови спецради, професора Кветного знайомився в деталях з повним текстом дисертації Іванчука і перед її заслуховуванням на першому семінарі в її першому варіанті і перед заслуховуванням її доопрацьованого варіанта на вчорашньому семінарі, то, як тоді восени, так і вчора я виступив з детальним аналізом отриманих Іванчуком результатів, а вчора ще й з оцінкою ступеня врахування ним зауважень, зроблених на осінньому семінарі і ступеня адекватності їх подання в рукопису дисертації. Тож моя позитивна оцінка додала впевненості членам семінару при винесенні рішення про допуск дисертації до захисту.

І, думаю, що, мабуть, ця докторська дисертація буде захищена у нашій спецраді останньою, бо навіть захист тих трьох кандидатських дисертацій, стосовно яких уже були оголошені дати захисту і розіслані автореферати, перенесено через карантин на кінець червня, а Іванчук з червня лише отримає дозвіл офіційно оформляти у паперовому вигляді, завіреному підписами і печатками, всі документи, які необхідно подати в спецраду для прийняття її до захисту і призначення терміну цього захисту. Тож навряд чи цей захист відбудеться раніше жовтня, а, як ві-

домо з відповідних листів міністерства, нині чинні спецради мають право приймати до захисту дисертації лише до листопада нинішнього року.

Вище я розповів про участь у науковому семінарі, присвяченому розгляду докторської дисертації доцента Іванчука, який відбувся у формі відеоконференції на платформі Meет за участю 10 членів спецради на кафедрі комп'ютерних наук під проводом її завідувача, професора Ярового, але і на нашій кафедрі системного аналізу і комп'ютерного моніторингу в середині квітня теж відбувся науковий семінар, організований теж у вигляді відеоконференції на платформі Meет за участю трьох членів спецради нашим завідувачем, професором Віталієм Мокіним, на якому представили свої кандидатські дисертації двоє аспірантів 4-го року підготовки нашої кафедри – Дратований і Довгополук. Але для них цей семінар виявився не таким успішним, як для доцента Іванчука, бо після їх доповідей та їх відповідей в обговоренні на запитання від трьох докторів наук, що взяли участь у цьому відеосемінарі, було прийнято рішення про необхідність доопрацювання поданих ними дисертацій і повторного заслуховування їх на кафедральному науковому семінарі у червні.

До речі, коли засідання нашого кафедрального відеосемінару уже завершилось, і від платформи Meет ще не встиг відключитись лише я, до нашого наукового заходу, судячи з фотосимволу, що з'явився на екрані, вирішив приєднатись і директор Інституту магістратури, аспірантури та докторантури, професор Грушко, але я, аби не позбавляти можливості завідувача нашої кафедри першим представити директору ІнМАД, професору Грушку інформацію про стан справ з дисертаціями у наших аспірантів випускного курсу, не став вступати з ним у розмову і теж відключився.

Не лишнім буде згадати у цій розповіді про карантинні будні і про те, що тиждень тому я прийняв екзамени з навчальної дисципліни ММІОЕП, яка викладається протягом весняного семестру 2-го курсу та осіннього се-

местру 3-го курсу, у двох студентів 3-го курсу, які під час зимової екзаменаційної сесії отримали незадовільні оцінки *F*, а тому змушені були повторно вивчати цю навчальну дисципліну протягом кількох місяців і повторно скласти іспити,

Ну і, звичайно ж, і в карантинний період я продовжував виконувати функції головного редактора нашого наукового журналу «Вісник Вінницького політехнічного інституту», який виходить у світ кожні два місяці, і редколегію якого я очолюю з дня його заснування у 1993 році. За ці 44 карантинні дні на електронну адресу журналу надійшло біля двох десятків електронних рукописів наукових статей як від науковців нашого університету, так і від науковців з університетів Києва, Львова, Одеси, Дніпра і Харкова, тож мені довелось знайомитись з їхнім змістом і визначати кому з науковців відповідного профілю направляти ці електронні рукописи на рецензію, а також аналізувати ті рецензії, що уже надійшли від рецензентів на електронні рукописи статей, направлених раніше, і приймати рішення – відсилати електронні рукописи статей авторам на доопрацювання з урахуванням зауважень рецензентів чи вносити в зміст чергового числа журналу з редакційними правками.

До речі, хто рецензує електронні рукописи статей, направлених в наш журнал, ніхто, окрім мене і відповідального секретаря редколегії, доцента Олександра Дерібо, не знає, бо автори цих електронних рукописів рецензії на них отримують з відрізнаними підписами рецензентів. Це унеможлиблює вплив авторів на рішення рецензентів, а тому сприяє об'єктивності рецензій.

І ще на одну річ я хотів би звернути увагу тих науковців, які читатимуть цей мій матеріал на моєму сайті.

В групі «Новини вищої освіти» у фейсбуці під час дискусії стосовно плагіату в наукових статтях я звернув увагу на те, що дехто з учасників цієї дискусії скаржився на те, що від них за перевірку рукопису статті на плагіат за ліцензованою програмою вимагають плату від 500 до 1000 гривень. Тож я домовився з відповідальним секрета-

рем редколегії, доцентом Олександром Дерібо і з відповідальним за перевірку на плагіат усіх матеріалів, що генеруються в нашому університеті, доцентом Тужанським про те, що вони разом перевірятимуть на плагіат, не вимагаючи плати від авторів, не лише рукописи статей, надісланих науковцями нашого університету, а і усіх статей (зокрема і авторів з інших організацій), які отримуватимуть рекомендацію до опублікування у нашому «Віснику ВП». Це, по-перше, унеможливить появу у нашому журналі статей з плагіатом, а по-друге, звільнить наших дописувачів з інших університетів від необхідності комусь платити за перевірку на плагіат за ліцензованою програмою досить немалі гроші.

А інформацію про те, що редколегія нашого «Вісника ВП» бере на себе турботу про перевірку усіх матеріалів, що ми друкуємо, на плагіат, не вимагаючи оплати за здійснення цієї перевірки, ми уже розмістили і на сайті нашого журналу і в пам'ятці для авторів, що друкується в кінці кожного паперового примірника.

Як бачите, шановні мої читачі, нудьгувати мені, перебуваючи вдома в самоізоляції у ці карантинні 44 дні, не доводилось, і, не думаю, що буде місце нудьгуванню надалі, оскільки потрібно ще й науковими дослідженнями займатись разом зі своїми трьома аспірантами, на що і буде використано той час, який звільнився у зв'язку з завершенням викладання навчальної дисципліни ФА студентам 4-го курсу, котрі складенням іспиту мені, який у них був останнім, і завершили засвоєння теоретичної частини своєї бакалаврської програми.

Перебуваючи ці 44 дні в домашній самоізоляції і дотримуючись визначених урядом карантинних умов, я, на жаль, змушений був лише з балкону милуватись цвітом вишень, висаджених у дворі нашого будинку, які накрили наш прибудинковий двір казковим яскраво-білим покривалом.

Завершити цю розповідь я хотів наведенням офіційної інформації про розповсюдження коронавірусної інфекції у світі, в Україні та на Вінниччині на 44-й день після ого-

лошення у нас карантину, тобто станом на 25 квітня 2020 року, але потім передумав і вирішив, що нехай ця статистика залишається прерогативою офіційних органів, а я завершу свою розповідь побажанням усім нам – жителям Землі – пережити цей лихий період без втрати здоров'я і втрати когось із рідних чи колег і друзів.

Що очікувати після реформування системи захисту дисертацій?

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) опублікувало проєкт реформування процесів підготовки та захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук, а також вимоги до разових чи постійних спеціалізованих вчених рад, яким буде надано право здійснювати експертизу цих дисертацій.

Після ознайомлення з цим документом у мене виникла досить значна кількість сумнівів у тому, що заданий НАЗЯВО вектор реформування без коригування його напрямку дійсно вкаже вітчизняній науці той шлях, який приведе до успіху.

Але, перш ніж викласти деякі з цих сумнівів, я спробую дати в узагальненому вигляді порівняльну оцінку ефективності тієї системи атестації наукових кадрів вищої кваліфікації, яка у нас була до підпорядкування цього процесу НАЗЯВО.

Кандидатів наук нам готувала аспірантура в трирічному стаціонарному варіанті та в чотирирічному заочному. Як свідчать статистичні дані по державі в цілому, кількість аспірантів, які закінчували аспірантуру стаціонарно з захистом дисертації, не перевищувала 20%, ще до 10% випускників стаціонарної аспірантури захищали кандидатські дисертації протягом перших трьох років після її закінчення, ще до 20% випускників аспірантури захищали кандидатські дисертації протягом наступних 10 років після закінчення аспірантури, а приблизно 50% випускників аспірантури не захищали свої дисертації ніколи. Тобто,

ще з радянських часів лише кожен другий випускник аспірантури рано чи пізно ставав кандидатом наук.

Але кожен випускник аспірантури після завершення навчання в ній отримував посвідчення про закінчення аспірантури, яке пояснювало, чим він займався протягом минулих трьох років, і додаток до посвідчення, в якому вказувалось, які навчальні дисципліни вивчив випускник аспірантури за час перебування в статусі аспіранта, та які оцінки він отримав на атестації з цих дисциплін. Завдяки цьому посвідченню і додатку до нього випускник аспірантури навіть в разі незахищення кандидатської дисертації все одно вважався і дійсно був фахівцем більш високого рівня порівняно з випускниками університетів рівня спеціаліста чи магістра і мав право обійняти не лише посаду викладача коледжу чи технікуму або асистента університетської кафедри, а навіть і посаду старшого викладача, оскільки окрім поглиблених знань зі своєї основної спеціальності, про що свідчила позитивна оцінка з кандидатського мінімуму, в аспірантурі він обов'язково вивчав і атестувався з філософії, педагогіки і психології вищої освіти та з методики викладання навчальних дисциплін у вищій школі.

Але той факт, що половина випускників аспірантури наших університетів ніколи не ставали кандидатами наук, породив стійку упевненість освітніх функціонерів як у нас, так і за кордоном, що підготовка аспірантів на пострадянському просторі ведеться неефективно, і що в цьому компоненті вища школа в пострадянських країнах, що утворились на терені Радянського Союзу, суттєво поступається західній, в якій випускники докторантури – а це їхній аналог нашої аспірантури, усі до одного ще до закінчення захищають дисертації докторів філософії, які загальноприйнято вважати аналогом наших кандидатських дисертацій.

Тож коли в статусі ректора технічного університету я відвідував університети в інших країнах, зокрема у таких, як європейські – Австрія, Бельгія, Данія, Італія, Німеччина, Румунія, Фінляндія, Швеція, та північноамериканські – Канада і США, то у першу чергу заводив розмови з професорами інститутів чи департаментів з технічних наук у цих університетах на предмет з'ясування, що собою

являють за структурою і змістом дисертації докторів філософії в галузі технічних наук – і це зумовлено було не лише тим, що я керував технічним університетом, а і тим, що я і сам у свій час захищав кандидатську та докторську дисертації з технічних наук, і саме в галузі технічних наук керував підготовкою аспірантів та головував у докторській спецраді. І усі ці професори мені давали вичерпні відповіді, які супроводжували і показом підготовлених під їхнім керівництвом дисертацій. І гортаючи сторінки цих дисертацій та задаючи запитання професорам, що керували їх підготовкою, стосовно змісту мною почутого і побаченого, я зрозумів, чому усі випускники докторантури у західних університетах ще до її закінчення захищають свої докторські дисертації з технічних наук, а у нас випускників аспірантури, які захищають свої дисертації в галузі технічних наук ще до її закінчення, дуже мало.

Але, перш ніж поділитись своїм розумінням стосовно висловленого вище, я нагадаю, що собою являє вітчизняна кандидатська дисертація з технічних наук. За структурою вона має вступну частину, не менше ніж чотири розділи, загальні висновки і список використаної літератури, а в додатку ще й акти впровадження в якійсь організації отриманих у дисертації результатів.

У першому розділі автор вітчизняної дисертації здійснює аналіз наукових робіт інших авторів, присвячених розв'язанню аналогічних задач, і відшукує ту сферу дослідження, в якій іншим авторам не вдалося отримати такі результати, які уже поліпшувати немає сенсу, і формулює на основі висновків свого аналізу нові задачі в напрямку розкриття суті сформульованої йому теми та визначає критерії оцінювання якості майбутніх розв'язків цих задач.

У другому розділі автор дисертаційного дослідження висуває гіпотези стосовно того, як розв'язувати сформульовані задачі, і теоретично обґрунтовує та розробляє методи їх розв'язання.

В третьому розділі автор дисертації, реалізуючи теорію, викладену ним в другому розділі, або синтезує математичні моделі процесу в об'єкті, який він досліджує,

або розробляє прилад для вимірювання параметрів якихось координат цього процесу або пристрій для керування ним.

А в четвертому розділі автор дисертації або реалізує інформаційну технологію з використанням синтезованої математичної моделі чи пристрою для керування і досліджує цей процес, моделюючи його на комп'ютері в якомусь програмному середовищі, або реалізує прилад схемно і «в металі» та, поставивши серію експериментів з його використанням і обробляючи їх результати, доводить, що його прилад за характеристиками є кращим за уже відомі, за допомогою яких здійснюються вимірювання аналогічних параметрів.

І, якщо в разі моделювання чи експериментального дослідження, автор не отримує результатів, які відповідають прийнятним значенням сформульованих у першому розділі критеріїв, то він додає ще й п'ятий розділ, в якому здійснює оптимізацію синтезованих моделей або характеристик розробленого приладу чи пристрою. І, звертаю увагу, лише після цього автор дисертації може звернутись в організацію, яку результати його дослідження можуть зацікавити, з пропозицією заслухати його доповідь про ці результати. І, якщо цій організації отримані ним результати сподобаються, то автор звертається з проханням дозволити їх впровадити у її структурі в життя та отримати від цієї організації акт впровадження, без наявності якого вітчизняні дисертації в галузі технічних наук до захисту спецрадами не приймаються.

Читачів цього матеріалу може здивувати, навіщо я так детально описав структуру вітчизняної кандидатської дисертації з технічних наук. А я це зробив задля того, щоб ви, шановні, зрозуміли, чому усі випускники докторантур західних університетів вчасно захищають свої дисертації докторів філософії, та чому багато випускників вітчизняних аспірантур свої кандидатські дисертації не захищають ніколи.

І ви це зрозумієте одразу ж, як тільки прочитаєте про те, що, спілкуючись з професорами західних університетів

і гортаючи надані мені дисертації підготовлених ними докторів філософії та вислуховуючи їхні пояснення на мої запитання щодо змісту цих дисертацій, я побачив, що кожен із розділів вітчизняної кандидатської дисертації фактично задає повний зміст усієї дисертації доктора філософії з технічних наук в західних університетах.

Я тримав у руках і дисертацію доктора філософії, в якій було лише здійснено аналіз публікацій з питань, визначених її темою, та визначені шляхи подальших досліджень і сформульовані задачі, які підлягають розв'язанню, тобто, я тримав в руках дисертацію доктора філософії, яка за змістом відповідала лише першому розділу вітчизняної кандидатської дисертації за аналогічною темою.

Я тримав також в руках і дисертацію доктора філософії, в якій було лише висунуто гіпотезу і здійснене її теоретичне обґрунтування, тобто, я тримав в руках дисертацію доктора філософії, яка за змістом відповідала лише другому розділу вітчизняної кандидатської дисертації.

Гортав я також і дисертації докторів філософії, кожна з яких за змістом відповідала лише третьому або лише четвертому і навіть лише п'ятому розділам вітчизняної кандидатської дисертації.

І я не тримав у руках жодної дисертації доктора філософії, в якій вимагалось би обов'язкове впровадження її результатів в діюче виробництво чи керований технологічний процес, без наявності якого жодна вітчизняна кандидатська дисертація не була б прийнята спецрадою до захисту. А на моє запитання, чому дисертації їх учнів захищаються без актів впровадження результатів, отриманих в цих дисертаціях, професори зі здивуванням відповідали, що, як можна вимагати від авторів дисертацій, щоб вони комусь віддавали для впровадження результати, які є їх інтелектуальною власністю, але яка ще не запатентована, оскільки на це потрібно витратити досить багато часу і коштів.

Тож не дивно, що науковий ступінь кандидата технічних наук, отриманий у будь-якій країні на пострадянському просторі, визнається таким, що відповідає науковому

ступеню доктора філософії у будь-якій західній державі без будь-яких додаткових переатестацій, оскільки в кожній із західних країн знають, що в цих кандидатських дисертаціях з технічних наук наукових результатів є набагато більше, ніж в дисертаціях докторів філософії в галузі технічних наук, захищених в західних університетах. І не беруть наших кандидатів технічних наук викладачами західних університетів не тому, що є недовіра до отриманих ними наукових результатів, а тому, що, погано знаючи іноземні мови, наші кандидати технічних наук не в змозі донести свої результати зрозумілою іноземцям мовою.

Дехто з вас, шановні мої читачі, можуть мені заперечити, заявивши, що вони знайомі з дисертаціями докторів філософії, в кожній з яких представлено більше наукових результатів ніж у будь-якій з відомих їм кандидатських дисертацій, захищених вітчизняними науковцями. І я не стану вам заперечувати, бо і сам зустрічав такі дисертації. Але, як мені заявили ті професори, під керівництвом яких були підготовлені ці видатні дисертації, таких дисертацій в західних університетах захищається в межах від 5 до 10 процентів від загальної кількості захищених дисертацій. А пересічна дисертація доктора філософії, яка є кваліфікаційною роботою на третьому рівні вищої освіти в західних університетах є за змістом саме такою, як описано мною вище.

А висновок із усього висловленого мною вище такий: я сумніваюсь в правильності курсу реформування процедури присудження наукових ступенів, вибраного НАЗЯВО, яким пропонується завершувати аспірантуру на умовах західної докторантури, тобто з обов'язковим захистом дисертації доктора філософії, але зі збереженням вимог до дисертації доктора філософії як до нинішньої нашої кандидатської. І на мій погляд, потрібно втілювати в життя лише одну з альтернатив – або ми зобов'язуємо в обов'язковому порядку випускників аспірантури для отримання диплома про вищу освіту на її третьому рівні ще до завершення навчання захистити дисертацію доктора філософії, але знижуємо вимоги до цієї дисертації до того кваліфікаційного рівня, який висувається до такого виду дисертацій

в західних університетах, тобто суттєво знижуємо ці вимоги порівняно з нинішніми вимогами до кандидатських дисертацій; або ми залишаємо для захисту дисертацій докторів філософії ті ж вимоги, що висувуються нині до кандидатських дисертацій, але допускаємо можливість завершення аспірантури без захисту дисертації, а дозволяємо її захист в якийсь із наступних років після завершення навчання в аспірантурі, а після завершення навчання в ній видаємо лише посвідчення про закінчення аспірантури та додаток, в якому вписані результати опанування обов'язкової на перших двох курсах дворічної освітньо-наукової програми. А в разі відмови від обох із запропонованих мною альтернатив реформа, яку затіває НАЗЯВО, приведе до повного знищення системи підготовки кадрів рівня докторів філософії в нашій державі.

А тепер я перейду до формулювання суті свого другого сумніву стосовно правильності курсу реформування процедури присудження наукових ступенів, вибраного НАЗЯВО. Цей сумнів викликаний вимогами агентства вводити до складу разової спеціалізованої ради з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії 5-ти науковців, троє з яких мають бути докторами наук, які мають за темою дисертації аспіранта не менше трьох публікацій. І знову я почну здалеку.

Нині для отримання ліцензії на підготовку аспірантів за певною науковою спеціальністю університет зобов'язаний мати у своєму штаті двох докторів наук, які позиціонують себе теж фахівцями з цієї спеціальності, свідченням чого є наявність у них наукових публікацій за даною спеціальністю і їх ідентифікація в ЄДЕБО саме за цією спеціальністю. І з багатьох наукових спеціальностей, за якими кафедри отримали право готувати в аспірантурі докторів філософії, в університетах нині є лише по два доктори наук, а тому і усі аспіранти за кожною такою спеціальністю поділені теж лише між ними двома.

І оскільки науковий керівник аспіранта за вимогами НАЗЯВО не має права бути членом разової спеціалізованої ради з захисту ним дисертації, то за цією спеціальністю до складу разової спеціалізованої ради фактично може

бути введеним лише один штатний доктор наук, який не є науковим керівником того аспіранта, хто захищається. А звідки ж взяти ще двох? А нізвідки! Тож виходить, що усі нинішні аспіранти, які вступили в аспірантуру на кафедру, на якій працюють лише два доктори наук з їхньої спеціальності, не мають жодної перспективи вийти на захист дисертації, навіть якщо вона буде з розряду геніальних. Тож чотири роки, проведені ними в аспірантурі, фактично будуть викресленими з їх життя. Раніше можна було подати дисертацію на захист в спеціалізовану раду за цією спеціальністю, яка функціонувала в іншому університеті, а за нинішніми вимогами НАЗЯВО необхідно захищати дисертацію у тому університеті, у якому навчався в аспірантурі – ось у цьому і полягає суть мого другого сумніву в правильності шляху реформування, вибраного НАЗЯВО.

І у цьому напрямку, на мій погляд, краще наслідувати ті європейські університети, які практикують запрошувати до складу разової спеціалізованої ради докторів наук з інших університетів, залишаючи за собою лише право призначати свого штатного доктора головою такої спецради з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії та право затверджувати цю разову раду на Вченій раді університету, в якому навчається в докторантурі цей здобувач. Але як альтернативу, на мій погляд, можна розглянути і варіант створення такої разової спеціалізованої ради і на умовах, що лише її голова є доктором наук, а інші члени є докторами філософії чи кандидатами наук. І знову я змушений завершувати припущенням, що в разі відмови від обох із запропонованих мною альтернатив реформа, яку затіває НАЗЯВО, призведе до повного знищення системи підготовки кадрів рівня докторів філософії в нашій державі.

Оскільки викладення цих двох сумнівів забрало уже достатньо багато сторінок, то у цій публікації я не буду зупинятись на інших сумнівах, адже, дай Бог, щоб НАЗЯВО відреагувало хоча б на цих два і вибрало якийсь варіант із запропонованих мною альтернатив, від чого реформа лише виграє.

Літо у ВНТУ починається з оновлення корпусу деканів

В кінці травня у зв'язку з закінченням термінів перебування на посадах деканів на усіх семи факультетах Вінницького національного технічного університету збиралися Конференції трудових колективів, делегати яких таємним голосуванням визначались чи підтримувати кандидатів на посади деканів, запропонованих ректором, професором Грабком.

П'ять років тому ці декани були обрані таємним голосуванням із числа кандидатів, які побажали взяти участь у виборах, але у минулому році виборність деканів черговим законом у галузі освіти була скасована. І нині декани як члени команди ректора, які зобов'язані допомагати йому втілювати в життя його передвиборчу програму, призначаються наказом ректора після того, як делегати Конференції трудового колективу факультету таємним голосування простою більшістю підтримають висунуту ректором кандидатуру.

Із семи деканів, у яких в кінці травня 2020 року закінчувався контракт, ректор Володимир Грабко запропонував продовжити роботу у ВНТУ на посадах деканів у наступні 5 років лише двом, які ще не досягли 60-річчя, – декану факультету комп'ютерних систем і автоматики, д.т.н., професору Олегу Бісікалу і декану факультету менеджменту та інформаційної безпеки, к.е.н., професору Миколі Небаві, кандидатури яких, після їх внесення ректором, знайшли підтримку і у делегатів Конференцій трудових колективів цих факультетів.

А деканам інших п'яти факультетів, які уже переступили через поріг 60-річчя, – декану факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії (ФІТКІ), д.т.н., професору Олексію Азарову, декану факультету машинобудування та транспорту (ФМБТ), к.т.н., професору Юрію Буреннікову, декану факультету електроенергетики та електромеханіки (ФЕЕЕМ), к.т.н., професору Василю Леонтєву, декану факультету інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем (ФІРЕН), д.т.н., професору

Василю Кичаку та декану факультету будівництва, теплоенергетики та газопостачання (ФБТЕГП), к.т.н., професору Ратушняку, – ректор запропонував перейти на посади завідувачів (Азарову і Кичаку та Ратушняку) або професорів (Буреннікову і Леонтєву) тих кафедр, на яких вони у бутність деканами працювали професорами за сумісництвом.

А на посади нових деканів ректор, професор Грабко запропонував кандидатури доцентів, які працювали заступниками перерахованих вище деканів, а саме: на ФІТКІ – 42-річної доцентки Кирилащук, на ФМБТ – 38-річного доцента Петрова, на ФЕЕЕМ – 45-річного доцента Розвдюка, на ФІРЕН – 37-річного доцента Тимчика, а на ФБТЕГП – 38-річного доцента Метя. Усі вони отримали підтримку більшості делегатів Конференцій трудових колективів цих факультетів і з 1-го почали виконувати обов'язки деканів.

Кинулась у вічі закономірність зміни деканів на ФЕЕЕМ, яка нагадує закономірність почергового приходу до влади консервативної та лейбористської партій у Великобританії або демократів і республіканців у США, адже першим деканом ФЕЕЕМ був електромеханік Давид Налбандян, якого змінив на цій посаді електроенергетик Микола Свиридов, якого у свою чергу змінив електромеханік Олександр Мокін, на зміну якому знову прийшов електроенергетик Василь Леонтєв, який нині пішов у відставку після 10 річного терміну керівництва факультетом. Тож не дивно, що для збереження цієї закономірності ректор Володимир Грабко на зміну електроенергетику Василю Леонтєву запропонував призначити електромеханіка Михайла Розвдюка.

Оскільки останні 10 років і деканом ФЕЕЕМ і першим заступником декана, який керував навчальним процесом, були представники електроенергетики, і не просто електроенергетики, а однієї і тієї ж кафедри електричних станцій і систем (ЕСС), то ця кафедра уже звикла до ролі головної на факультеті і дещо хворобливо сприйняла рішення ректора висунути в декани не того заступника декана, який є

доцентом їхньої кафедри, а того (з наукової роботи), який є доцентом кафедри електромеханічних систем автоматизації у промисловості і на транспорті (ЕМСАПТ), тобто кафедри електромеханічного профілю, що спеціалізується на системах автоматичного керування електроприводами в промисловості і на транспорті.

Та й бажання завідувача кафедри ЕСС, професора Лежнюка бачити деканом викладача очолюваної ним кафедри теж є цілком зрозумілим і виправданим, адже, маючи декана в складі кафедри, маєш можливість і про новини з засідань ректорату одразу ж дізнаватися, і є кому на засіданні кафедри лишній раз нагадати про необхідність виконати якусь установку ректорату в зазначений термін, що спливає, і завжди можна розраховувати на те, що, якщо щось кафедра не виконає вчасно, то декан не стане у своїй доповіді на засіданнях ректорату чи Вченої ради університету на цьому акцентувати увагу, і можна бути впевненим у тому, що при розподілі за спеціалізаціями першокурсників, що вступили до ВНТУ на спеціальність 141, декан першочергово агітуватиме за ту спеціалізацію, яка закріплена за його рідною кафедрою, та й при рокировці того, що йде з кафедри на посаду декана, з тим, що повертається з посади декана на кафедру, не потрібно буде ламати голову, де взяти півставки навчального навантаження для професора, який, працюючи деканом, мав за сумісництвом півставки, а тепер повертається на штатну посаду професора на повну ставку.

Але, скоріш за все, висуваючи доцента Михайла Розводюка кандидатом в декани ФЕЕЕМ, ректор Володимир Грабко керувався не стільки тим, щоб зберегти вищезначену історичну закономірність зміни деканів, а скільки тим, що доцент Розводюк у період, коли професор Грабко був ще першим проректором ВНТУ, виконував функції його заступника з комп'ютеризації, і нині на громадських засадах продовжує керувати «Інтерцеком», що забезпечує вихід в Інтернет в процесі проведення занять усіх кафедр та усіх студентів нашого університету. А це характеризує нового декана ФЕЕЕМ не лише як спеціаліста з електрич-

них машин та автоматизованого електроприводу, які він викладає студентам, а і як спеціаліста з комп'ютерного забезпечення навчального процесу, який зможе професійно адаптувати професорсько-викладацький склад факультету до роботи зі студентами в дистанційному режимі, викликаному необхідністю протистояти світовій коронавірусній пандемії.

Тож я особисто сподіваюсь, що після призначення доцента Розводюка деканом ФЕЕЕМ усі, хто намагався вплинути на ректора в процесі висунення ним кандидатури на цю посаду, заспокояться, і на факультеті знову запаує дружня атмосфера як серед викладачів усіх кафедр, так і серед тієї частини студентів, які відкритим листом в мережі Фейсбук, підписаним їх лідерами, закликали ректора висунути на посаду декана факультету доцента Олександра Бурикіна, котрий теж був заступником декана Леонтєєва.

І хочеться вірити, що декан Розводюк на чолі ФЕЕЕМ буде працювати не менш ефективно ніж декан Леонтєєв.

Не робіть, як я!

«Прогулюючись» в пошуку свіжої інформації по сторінках сайту нашого міністерства, я наштовхнувся на повідомлення про оголошення конкурсу на вакантну посаду ректора одного з університетів, підпорядкованих МОН України.

В анонсованому оголошенні повідомлялось, що кожен, хто хоче взяти участь у цьому конкурсі, зобов'язаний протягом двох місяців від дня розміщення оголошення надіслати в міністерство відповідну заяву у супроводі 11 документів, а саме: особовий листок з обліку кадрів, автобіографія, копії документів про вищу освіту та науковий ступінь і вчене звання, довідка про проходження психіатричного огляду, довідка про відсутність судимості, витяг з ЄДРО про відсутність корупційних правопорушень, копія паспорта, копія трудової книжки, письмова згода на збирання та оброблення персональних даних, копія посвід-

чення щодо вільного володіння державною мовою або документ, що засвідчує вивчення української мови в школі, довідка про відсутність заборони займати посаду згідно з законом про очищення влади.

Ознайомившись з цим переліком, я не зрозумів двох речей.

Ну, по-перше, я не зрозумів навіщо подавати два документи, які містять одну і ту ж інформацію, а різняться лише формою її подачі? – Я маю на увазі особовий листок з обліку кадрів, в якому в хронологічному порядку подається вся інформація про трудову діяльність, та копію трудової книжки, в якій також подається ця ж інформація.

Таке враження, що в міністерстві вважають, що у працівників відділу кадрів університету забагато вільного часу, а тому пропонують витратити його і на виготовлення копій трудових книжок усіх претендентів на ректорську посаду, адже видавати трудову книжку на руки її власнику для самостійного створення копії цієї книжки відділ кадрів має право лише після підписання наказу про звільнення цього працівника з університету.

А по-друге, я не зрозумів, чому в переліку цих документів немає вимоги надати список опублікованих наукових праць, принаймні, за 5 останніх років, як того вимагають умови конкурсу на заміщення посад асистента, старшого викладача, доцента, професора та завідувача кафедри?

Таке враження, що конкурс оголошується не на заміщення посади першої особи в університеті, яка своєю науковою та методичною діяльністю має показувати приклад для всього очолюваного ним колективу, а на його заступника з господарської роботи!?

Особливо це шокує, коли згадуєш про те, що для акредитації освітньої програми необхідно, щоб в групі її забезпечення працювали викладачі, які мають підтвердження не менше ніж з 7 критеріїв, серед яких є і опублікування наукових статей в наукових журналах відповідного рівня, і опублікування монографій за результатами виконаних наукових досліджень, і наявність публікацій в журналах, що входять до міжнародних наукометричних баз

Scopus і WoS, і опублікування навчальних посібників та підручників з дисципліни, що викладається.

А претенденту на посаду ректора виходить відповідати усім цим критеріям не потрібно?

Я розумію, попереднім міністрам, які формували ці конкурсні вимоги, і які самі не мали серйозних наукових публікацій в провідних вітчизняних та закордонних наукових виданнях, зручніше було керувати ректорами, які за цими критеріями не «висовувались» вище міністрів, але ж – ну як може ректор вимагати від очолюваного ним професорсько-викладацького складу публікувати монографії, навчальні посібники і серйозні наукові статті, зокрема і в закордонних наукових виданнях, якщо він сам особисто цим не переймається?

У військових пілотів домінуючим є принцип: «Роби, як я!» І ніхто не поставить командиром ескадрильї бойових літаків пілота, який не має досвіду пілотування в складних умовах тренувальної чи бойової обстановки, і який не може своїм підлеглим, що розгубились, подати сигнал: «Роби, як я!»

А очільники нашого міністерства вирішили, що на чолі університету може бути і людина, домінуючим у якої є принцип: «Не робіть, як я!»

Лист до народної депутатки України Ірини Борзової, яка входить в число моїх фейсбучних друзів

Доброго дня, пані Ірино! Як казав свого часу один кіногерой «Я в печалі!»

Справа у тому, що нині у Вінниці проживає лише одна людина з числа тих, хто у 1990 році проголосував в сесійній залі Верховної Ради УРСР 12-го скликання за Декларацію про державний суверенітет, – і цією людиною є я – Борис Мокін – народний депутат від округу № 11 міста Вінниці. Але ні Ваш чоловік – губернатор Вінниччини, ні його заступник з гуманітарних питань, ні хоча б начальник обласного управління освіти і науки за доручен-

ням губернатора не зателефонували мені і не привітали з цією видатною датою, якій вчора були присвячені урочистості у залі засідань нинішнього скликання Верховної Ради України.

Особливо стало прикро, коли я від колег-нардепів 1-го скликання Верховної Ради України по телефону, дивлячись по телевізору на зал, в якому зібрались мої колеги, довідався, що усім їм обласні державні адміністрації для того, щоб вони змогли дістатись до Києва на ці урочистості, надали службовий транспорт.

Бувши в опозиції до Януковича і Порошенка, я спокійно ставився до того, що мене ігнорувала місцева влада, не запрошуючи ні на які дійства, навіть присвячені проголошенню Незалежності української держави. Але тепер, коли я вхожу в команду підтримки нинішнього президента Зеленського продовження політики ігнорування мене – як одного із засновників Української держави – мені не зрозуміле, а тому «Я в печалі!»

Постскриптум. Відповіді на цього листа я так ніколи і не отримав.

Реагування у відповідь

Кілька днів тому у мережі ФБ керівником секретаріату Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) Михайлом Винницьким було розміщено емоційне повідомлення, в якому він висловив думку, що Міністерство освіти і науки України (МОН) хоче ліквідувати НАЗЯВО як самостійну організацію, призначену контролювати якість підготовки фахівців у закладах вищої освіти (ЗВО) України, і перебрати ці функції на себе.

Квінтесенцією цього емоційного повідомлення був заклик до усіх небайдужих людей, які хочуть аби українська вища освіта стала якісною, висловлювати у різний спосіб підтримку чинному НАЗЯВО.

Реагуючи на цю емоційну заяву одного з очільників НАЗЯВО, наступного дня МОН опублікувало проєкт змін до Закону України «Про вищу освіту» про унорму-

вання діяльності НАЗЯВО, який група експертів, що була створена міністерством як головна організація в Україні, на яку покладено функції регулювання усіх питань в галузі освіти, підготувала для подачі до Верховної Ради України.

А вчора (4 серпня 2020 року) на прохання т.в.о. міністра освіти і науки, професора Сергія Шкарлета голова спілки ректорів України, ректор КНУ імені Тараса Шевченка, професор Леонід Губерський зібрав о 14-й годині в очолюваному ним університеті більше 50 ректорів столичних та регіональних університетів для зустрічі з т.в.о. міністра, аби дати йому можливість висловити позицію МОН стосовно суті запропонованого проєкту закону та відповісти на запитання ректорів, очільників НАЗЯВО та профспілкових діячів і журналістів, що теж були запрошені, стосовно суті цього проєкту.

Завдяки відеозапису на каналі YouTube TV побачити усіх членів цього зібрання і почути, хто що сказав у своєму виступі, міг кожен, хто не полінувався на дві години підключитись своїм ноутбуком до цього каналу.

Не полінувався увечері підключитись і я.

Тож поділюсь з вами, шановні мої читачі, що виніс я із побаченого і почутого. І почну з того, що серед присутніх я побачив 4 ексміністрів – професора Василя Кременя, який нині є президентом Національної академії педагогічних наук України, Михайла Згуровського, який нині є ректором НТУУ «КПІ», Станіслава Ніколаєнка, який нині є ректором НУБІП та Сергія Квіта, який нині є очільником НАЗЯВО.

А друге, на що я звернув увагу, підключившись до відеотрансляції засідання Ради ректорів, це на спокійну і виважену манеру вести діалог з кожним т.в.о міністра Сергія Шкарлета, який жодного разу не підвищив голос і нікого не образив, навіть якщо йому доводилось відповідати на незручні для нього запитання.

Розпочав же своє вступне слово Сергій Шкарлет із повідомлення, що над проєктом закону про зміни до закону про вищу освіту він і створена ним група почали працю-

вати не з власної ініціативи, а виконуючи доручення Кабінету Міністрів України – і цим одразу ж спростував звинувачення з боку очільників НАЗЯВО у тому, що це він як новий керівник МОН є ініціатором атаки на НАЗЯВО з метою його знищення чи підпорядкування МОН.

А далі Сергій Шкарлет звернув увагу на те, що ті, хто уважно прочитав проєкт закону, підготовленого створеною ним групою фахівців, змушені будуть підтвердити, що у цьому проєкті немає навіть натяку на те, що МОН збирається «знищити» НАЗЯВО і перебрати на себе його функції, а мова йде лише про законодавче унормування форми і методів роботи цього агентства, покликаного разом з МОН підвищувати рівень якості вищої освіти в Україні. І як опікувалось НАЗЯВО акредитацією освітніх програм на усіх трьох рівнях підготовки фахівців з вищою освітою у ЗВО, так і буде здійснювати їх акредитацію і надалі. А МОН перебере на себе від НАЗЯВО лише ті функції, які не мають ним здійснюватись, оскільки на це агентство за ідеєю його створення покладені лише функції, пов'язані з отриманням вищої освіти за певною освітньо-професійною (для бакалаврів і магістрів) чи освітньо-науковою (для докторів філософії) програмою. А НАЗЯВО нині намагається присвоїти собі і функції створення спеціалізованих вчених рад з захисту дисертацій докторів наук, хоча для отримання цього наукового ступеня не передбачене опанування чогось за якимись освітньо-науковими програмами в докторантурі чи поза нею, а тому на них не розповсюджується ідеологія акредитації, яка є ключовою в діяльності НАЗЯВО. Тож лише функції, пов'язані з присудженням наукового ступеня доктора наук, МОН пропонує залишити за собою, а усі інші нинішні функції цього агентства, включно з опікуванням присудження наукового ступеня доктора філософії як фінального акорду у разі отримання третього ступеня вищої освіти, МОН пропонує у своєму проєкті закону залишити за НАЗЯВО. Тож і без роботи працівники НАЗЯВО не залишаться і підпорядковувати МОН їх ніхто не збирається, а тому не варто їх очільникам сіяти паніку в освітньому середовищі.

Я не буду розтягувати свою розповідь аналізом запитань до Сергія Шкарлета, які звучали переважно з уст журналістів та профспілкових діячів і, фактично, не були присвячені заявленій темі – кому вони цікаві може їх послухати в відеозапису на тому ж каналі, на якому їх слухав і я, а одразу перейду до аналізу деяких сентенцій, почутих із уст ректорів та очільника НАЗЯВО Сергія Квіта.

Першим, на що звертали увагу усі ректори, що виступили в обговоренні, була непомірно висока вартість акредитації кожної освітньої програми, яка складала за твердженнями кожного з них більше 63 тисяч гривень. І оскільки в бюджетній програмі для ЗВО, спущеній в кінці минулого року, немає такої статті витрат бюджетних коштів, то ректорам довелося витратити на оплату акредитації освітніх програм кошти, отримані ними від контрактних студентів, що в угодах з цими студентами не передбачено, а тому фінінспектори під час перевірок ЗВО кожному із ректорів можуть записати цю проплату як нецільове використання коштів, отриманих від студентів як оплати за навчання.

До речі, я одразу ж прикинув, що оскільки на трьох рівнях вищої освіти у нашому Вінницькому національному технічному університеті існує біля 100 освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, то для їх акредитації, згідно з виголошеними розцінками, доведеться на рахунок НАЗЯВО нашому університету перерахувати більше 6 мільйонів гривень. А оскільки наш ВНТУ є середнім за розміром і кількістю спеціальностей закладом вищої освіти зі списку приблизно в 300 найменувань, то виходить, що за акредитацію усіх їхніх програм НАЗЯВО отримає сумарно в околі 1,8 мільярда гривень, що є сумою, досить не слабкою.

Очільник НАЗЯВО Сергій Квіт опротестував заяви ректорів, звинувативши їх у неправдивій інформації, оскільки, як йому відомо, ЗВО за акредитацію однієї освітньої програми перераховували на рахунок НАЗЯВО лише суму, не більшу 54 тисяч гривень. Кілька ректорів на це теж відповіли заявами, що дійсно основна угода з НАЗЯВО

передбачала виплату лише до 54 тисяч гривень за акредитацію однієї програми, але керівник секретаріату НАЗЯВО Михайло Винницький змушував ЗВО підписувати ще й додаткові угоди, разом з сумами, прописаними в яких, акредитація однієї освітньої програми піднімалась уже до більше ніж 63 тисяч гривень.

А ректор Харківського національного університету імені Каразіна професор Віль Бакіров у своєму виступі повідомив, що викладачі його економічного факультету здійснили підрахунок витрат на акредитацію однієї освітньої програми, використовуючи чинні нормативи, і отримали суми від 14 до 21 тисячі гривень за акредитацію однієї програми залежно від спеціальностей. Тож виходить, що НАЗЯВО нині вимагає від ЗВО за акредитацію кожної програми сплачувати суму, втричі більшу тієї, яка зумовлена чинними нормативами.

У відповідь Вілю Бакірову очільник НАЗЯВО Сергій Квіт заявив, по-перше, що всі суми, які вимагає НАЗЯВО за акредитацію кожної програми, є економічно обґрунтованими і правильно розрахованими, а по-друге, що з цих сум НАЗЯВО для себе використовує лише 14%, а усі інші кошти повертаються назад у ЗВО у вигляді виплат експертам, які є професорами ЗВО.

Але, на мою думку, ці 14%, мабуть, складають немалу суму, оскільки, якби вона була малою, то незрозуміло було б за рахунок чого місячна зарплата очільника НАЗЯВО, як повідомив один із тих, хто брав участь в обговоренні, з посиланням на декларацію про доходи Сергія Квіта, досягає 106 тисяч гривень, тобто є втричі більшою за зарплату міністра і в 5 разів більшою за зарплату ректора з 50-процентною надбавкою.

До речі, Сергій Квіт не дав відповіді на запитання одного з тих, хто брав участь у обговоренні, чому він, будучи керівником державної установи, якою є НАЗЯВО, одночасно володіє і бізнес-структурою, про що свідчить його декларація про доходи, адже це є порушенням чинного законодавства, яке забороняє керівникам бюджетних організацій та установ одночасно займатись і бізнесом.

Не відповів Сергій Квіт і на репліку з залу стосовно того, чому він, коли працював міністром освіти і науки, гальмував процес входження в освітнє середовище НАЗЯВО як незалежної від МОН структури, а після завершення роботи на посаді міністра і отримання посади очільника НАЗЯВО, намагається тепер не співпрацювати на рівних, а поставити НАЗЯВО над МОН.

Слухаючи репліки Сергія Квіта, зокрема і стосовно того, що більша частина коштів, які платять ЗВО за акредитацію освітніх програм, повертається до цих ЗВО у вигляді виплат експертам, які є професорами ЗВО, я згадав діалог, який не так давно відбувся у соціальній мережі ФБ між професором нашого університету Сергієм Штовбою, який є одним із експертів НАЗЯВО по лінії ГЕР, і керівником секретаріату НАЗЯВО Михайлом Винницьким. Обговорювалось питання виплат експертам і Сергій Штовба написав, що йому щось ще не доплатили. На це Михайло Винницький зауважив, що професору Штовбі за два тижні роботи експертом виплатили з каси НАЗЯВО 14 тисяч гривень, тож йому гріх ображатись на НАЗЯВО. І я теж подумав, що гріх, оскільки місячна професорська зарплата професора Штовби становить саме 14 тисяч гривень, а він таку ж суму отримав від НАЗЯВО лише за два тижні роботи, тобто, порівняно з його університетською зарплатою, він отримав від НАЗЯВО суму, вдвічі більшу. І це навіяло мені думку, що очільники НАЗЯВО підвищеними сумами виплат експертам в освітньому середовищі створюють таку собі елітну касту своїх апологетів, які будуть мотивованими забезпечувати своєю підтримкою «непотопляємість» цим очільникам.

Цікавим був виступ доктора філософських наук, професорки Пархоменко, яка є відомим у науковому середовищі борцем з плагіатом. Вона назвала абсурдом уведення в документах НАЗЯВО поняття «самоплагіат», оскільки, по-перше, плагіат – це крадіжка чужих ідей і чужих результатів наукових досліджень, тож не може науковець в принципі щось украсти у самого себе, а по-друге, саме завдяки наявності в документах НАЗЯВО таких сумнівних і юридично нікчемних понять, суди

відміняють рішення відповідних рад чи колегій про позбавлення наукових ступенів осіб, в дисертаціях яких виявлено плагіат.

Усього, що було висловлено у цій дискусії, в короткому повідомленні я не зможу охопити, аби не перетворювати його у стенограму, а тому на цьому я буду завершувати, але на завершення ще зупинюсь на виступі ректора Кременчуцького національного технічного університету, професора Михайла Загірняка. Він повідомив, що попередні очільники МОН півроку йому не підписували контракт після обрання ректором лише тому, що він не погоджувався на те, щоб у контракті було прописано, що за перший рік роботи на посаді ректора він повинен скоротити 170 працівників, а за другий рік – ще 80. А тому, шановні колеги з тих ЗВО, в яких уже оголошено чи скоро буде оголошено конкурс на заміщення посади ректора, не голосуйте за слабохарактерних претендентів на цю посаду, які схильні погоджуватись на будь-яку вимогу міністерства, а голосуйте за таких, як Загірняк, здатних стійко відстоювати інтереси ввіреного йому колективу.

Чому за незалежність України проголосували комуністи?

За кілька днів до відзначення 29-річчя від Дня проголошення незалежності України Вінницьке телебачення запропонувало мені, як безпосередньому учаснику тих подій у Верховній Раді УРСР 12-го скликання, який 24 серпня 1991 року голосував «За», дати оцінку ситуації, яка мала місце в українському парламенті напередодні цього голосування.

Інтерв'ю, яке я дав на Вінницькому Майдані Незалежності тривало хвилин п'ятнадцять, але тележурналіст, що його брав, попередив мене, що він з наговореного мною використає лише хвилин п'ять, бо в цей святковий репортаж увійдуть й інші події, а час трансляції обмежений.

А тому, прогнозуючи, що з висловленого мною в теле-репортаж мало що ввійде, я вирішив з одного з ключових

питань розмістити мою повну відповідь і на своїй сторінці у ФБ.

А питання стояло так: «Чому комуністи проголосували за незалежність України? Адже сьогодні можна почути з уст деяких політиків, і навіть першого президента України Леоніда Кравчука, заяви, що незалежна українська держава народилась саме завдяки комуністам!».

Я нагадаю, що у ті історичні дні у Верховній Раді України правляча комуністична фракція налічувала 239 голосів – вона так і називалась «Група 239», опозиційна націонал-демократична фракція налічувала 161 голос – вона називалась «Народна рада», а ще 45 народних депутатів, які сповідували ідеї соціал-демократії, не входили ні в правлячу фракцію, ні в опозиційну і голосували кожен раз так, як вважали за доцільне, а не за вказівками лідерів. В число цих 45 народних депутатів входив і я, який офіційно вийшов з рядів Комуністичної партії ще в 1990 році і мріяв, щоб в Україні була створена політична система на кшталт шведської соціал-демократії.

І оскільки і 161 народний депутат з Народної ради і 45 позафракційних народних депутатів однозначно заявляли, що вони будуть голосувати за незалежність України, то для проголошення незалежної української держави у Верховній Раді УРСР за день до історичного голосування не вистачало лише 20 голосів. І буквально за добу, завдяки активній позиції у першу чергу членів опозиційної Народної ради, ці голоси були знайдені серед комуністів Західної України та Житомирщини і Вінниччини, які – хто через любов до України, а хто з боязні, що в разі, якщо вони не проголосують за незалежність, то і їм, і їхнім сім'ям в оточенні людей, що прагнули незалежності, буде непереливки, погодились теж проголосувати «За».

І лише зрозумівши, що незалежність буде проголосована і без них, лідери українських комуністів, які до того ж побоювались, що за підтримку московського путчу від 19 серпня, який уже 21 серпня було придушено, а члени ГКЧП арештовані, дали команду членам комуністичної правлячої «Групи 239» теж голосувати «За», хоча немало

членів цієї фракції все одно «За» не проголосували, а просто відмовились натиснути на будь-яку кнопку для голосування.

Тож нині заявляти, що незалежна українська держава була створена завдяки голосам комуністів, це грішити проти історичної правди. І підтвердженням цього є ще й те, що одразу ж після проголошення незалежності України, у тепер уже Верховній Раді України 1-го скликання, що постала з Верховної Ради УРСР 12-го скликання, було проголосовано заборону Комуністичної партії УРСР, яку теж дружно підтримали і комуністи, але не тому, що вони відмовились від комуністичних ідей, а виключно тому, що не хотіли бути регіональною структурою КПРС, підпорядкованою Москві. І, як їм пояснили їхні лідери, після заборони комуністичної партії УРСР як складової частини КПРС, комуністи України створять легально свою Комуністичну партію України, яка вже згідно з новим статутом не зобов'язана буде виконувати вказівки з Москви.

Ось такою є моя повна відповідь на сформульоване вище запитання.

Звідки знаю?

На другий день після серпневої публікації у мережі ФБ мого повідомлення на тему: «Чому за незалежність України проголосували комуністи?» до мене зателефонував колишній колега по Верховній Раді і запитав, звідки я, уже не будучи в рядах комуністів, знаю і про підтримку лідерами українських комуністів московського заклоту, яка офіційно не оголошувалась, і про те, які вказівки ці лідери у ті дні давали народним депутатам із «Групи 239».

Довелось мені розповісти йому про те, що через місяць після заборони Комуністичної партії УРСР до мене – не лише народного депутата, а і ректора Вінницького політехнічного інституту – прийшов колишній секретар з ідеології Вінницького обкому КПРС Григорій Буртяк, якого звільнили з високої партійної посади, і попросив взяти його – кандидата історичних наук – на викладацьку

роботу, бо куди він не звертався, усі йому відмовили, а тому до мене він звернувся як до останньої надії.

Я знав, що Григорій Буртяк був чесною людиною, не наживався з посади, навіть дачі не мав, жив лише на зарплату секретаря обкому, тож без роботи він не мав за що навіть утримувати сім'ю, а тому пішов йому назустріч і взяв на роботу доцентом кафедри історії. Звичайно, водночас я зважив і на те, що коли у 1985 році ректор Кузьмін запропонував мені посаду проректора, яка була номенклатурою обкому КПРС, а я не був членом партії, то Буртяк, йдучи назустріч Кузьміну, наказав виділити інституту для мене квоту на прийом до партії і зобов'язав Ленінський райком партії швиденько мене прийняти кандидатом в члени КПРС.

Але, приймаючи його на роботу, я висунув, дві вимоги: по-перше, я попросив читати саме історію України і не підміняти її історією КПРС, а по-друге, я взяв з нього слово, що навіть коли буде відновлена Комуністична партія – уже як суто українська, він не буде відновлювати своє членство в ній. Він пообіцяв, і першу вимогу настільки добре виконував, що з часом я його перевів навіть на посаду професора. Але другу вимогу він не виконав, бо коли була створена Комуністична партія України, він не лише став її членом, але навіть увійшов до складу Центрального Комітету. Тож, коли я з повідомлень у ЗМІ довідався про це, то викликав його до себе – а це вже пройшли роки від дня його прийому на роботу – і звинуватив у порушенні даного мені слова. Він очікував це звинувачення, тож, не виправдовуючись, поклав переді мною заготовлену заяву про звільнення за власним бажанням, хоча, згідно з чинним КЗПП, я його звільняти права не мав. Я його заяву підписав, і він пішов працювати у Вінницький державний педагогічний університет, де вже звільнився той ректор, який колись йому, безробітному, відмовив у прийомі на роботу, а новий ректор його, уже не як колишнього секретаря обкому, а як діючого професора, який вирішив піти з ВНТУ, на роботу взяти погодився. Незадовго до смерті Григорія Буртяка ми з

ним зустрілись в ресторані «Дубовий Гай», куди мером міста було запрошено багато відомих на Вінниччині людей для відзначення річниці Дня Незалежності України, і він мене запитав, чи пробачив я вже йому те, що він порушив обіцянку і відновив членство в КПУ. Я знав, що він хворіє на невиліковну хворобу, що жити йому залишилось недовго, а тому, аби зробити йому приємно, відповів, що пробачив, і побачив, що йому дійсно було приємно це почути.

Я так багато розповів про Григорія Буртяка саме тому, що це саме від нього під час дискусій з ним у мене в кабінеті – уже як з доцентом кафедри історії України – я довідався, що рано-вранці 20 серпня 1991 року в обком надійшло розпорядження з ЦК про підтримку ГКЧП і підготовку списків «неблагонадійних», до яких було внесено і мене. І саме від нього я знав і про те, чому вище партійне керівництво дало вказівку народним депутатам із «Групи 239» голосувати за проголошення незалежності України.

Не вірте чуткам про об'єднання ВНТУ і ДонНУ

По нашому Вінницькому національному технічному університету пішли чутки, що влада вирішила об'єднати наш університет з Донецьким національним університетом імені Стуса, який нині територіально розміщений у Вінниці, і створити на основі цього об'єднання Вінницький національний університет.

Пропоную тим, хто уже долучився до розповсюдження цих чуток, перш ніж з круглими очима їх поширювати далі, замислитись над тим, які наслідки мало б таке об'єднання, і тоді кожному одразу ж стане зрозумілим, що, принаймні, нині воно неможливе – і ось з яких причин.

По-перше, це означало б, що влада уже не вірить в повернення окупованих територій Донбасу в лоно України, адже ліквідація університету № 1 із Донецька, яким є ДонНУ імені Стуса, саме так розцінюватиметься і жителями окупованих територій, і неокупованих, тож лише ті

владні особи, які не хочуть повернення окупованих територій Донбасу в лоно України, можуть намагатись таке об'єднання ініціювати і сприяти його втіленню у життя, але оскільки для них це буде рівноцінним політичному самогубству, то я впевнений, що на це жоден із них не підпишеться.

А наслідком, якби таке сталося, було б утвердження у світі як університету № 1 із Донецька тієї його частини, яка під цим іменем нині функціонує у самому Донецьку, що сприяло б легалізації ОРДЛО, а тому в принципі не може підтримуватись політиками та урядовцями України, здатними прогнозувати наслідки.

По-друге, і в штабі нинішнього мера Вінниці Моргунова, і в штабі претендента на це крісло Борзова, добре розуміють, що в разі ініціювання такого об'єднання ініціатор втратить десятки тисяч голосів підтримки на виборах мера, бо проти його обрання не лише голосуватимуть, а і агітуватимуть і колективи ВНТУ, і колективи ДонНУ, бо і ті, і ті знають, що після об'єднання підуть масові скорочення, адже і проректорів стане потрібно вдвоє менше, і бухгалтерів, і начальників відділів, і працівників бібліотеки та комп'ютерних центрів, і допоміжного персоналу, і викладачів споріднених спеціальностей. А оскільки і самі Моргунов та Борзов, і люди, яких вони залучили до своїх штабів, є людьми розумними, то в цих штабах така ініціатива не може генеруватись в принципі.

По-третє, оскільки після об'єднання ВНТУ і ДонНУ і створення ВНУ на їх основі необхідно буде обирати ректора об'єданого університету, то проти об'єднання буде виступати і нинішній ректор ДонНУ, який, згідно з чинним законодавством, має право обиратись на посаду ректора ДонНУ ще раз, адже він не може не розуміти, що в силу того, що у ВНТУ вдвоє більше викладачів і студентів і втриє більше працівників допоміжних служб, а нині не менше половини працівників у ДонНУ складають вінничани, то серед виборців ректора об'єданого університету дві третини складуть вінничани, які проголосують на виборах не за нього – донеччанина, а за свого – вінничанина,

Я міг би назвати і ще низку причин, чому ніхто у владних і політичних структурах нашої країни в нинішніх умовах не стане підтримувати ідею об'єднання ВНТУ і ДонНУ та створення на їх основі ВНУ, але, думаю, і цих трьох достатньо, щоб зрозуміти, що ті чутки, які пішли по ВНТУ про ініціювання такого об'єднання, не мають під собою реального підґрунтя.

Постскриптум. Саме таку інформацію я опублікував на своїй сторінці у мережі фейсбук за узгодженням з однією із авторитетних у нинішній владі людиною, яка зголосилась допомогти мені зупинити процес об'єднання ВНТУ і ДонНУ під прапором ДонНУ, що уже дійшов до фази подачі відповідного проєкту рішення Кабінету Міністрів України, і якій потрібні були добре обґрунтовані аргументи згубності такого рішення.

Відповідь на запитання, чому я вирішив балотуватись кандидатом у ректори

8 вересня 2020 року Міністерство освіти і науки України наказом № 255-к оголосило конкурс на заміщення посади ректора Вінницького національного технічного університету, яка з 10 листопада 2020 року стає вакантною, оскільки 9 листопада дія контракту нині чинного ректора, професора Володимира Грабка завершується.

І це оголошення остаточно дезавувувало ті чутки, які ходили по нашому університету кілька днів напередодні, що міністерство вирішило створити у Вінниці новий університет шляхом об'єднання нашого технічного за змістом та вінницького від народження, ВНТУ з класичним природничо-гуманітарним за змістом та донецьким від народження ДонНУ імені Стуса, який тимчасово отримав у Вінниці притулок у 2014 році на той час, що необхідний для витіснення з Донецька сепаратистів і повернення території усього Донбасу в лоно України.

Тож упродовж двох місяців після оприлюднення цього оголошення МОН України буде приймати документи від тих бажаючих взяти участь у конкурсі, документи яких

відповідатимуть вимогам, визначеним Законом України про вищу освіту.

І, згідно з цими вимогами, в конкурсі не братиме участі наш нині чинний ректор, професор Володимир Грабко, якого на другий 5-річний термін було обрано у 2015 році, а в цьому законі, який вступив в силу у 2014 році, прописано, що будь-яка особа після вступу в силу цього закону не може посідати посаду ректора в одному і тому ж закладі вищої освіти більше двох 5-річних термінів підряд, причому ректорам, які на день вступу в силу цього закону були чинними, усі попередні роки ректорства зараховуються як один 5-річний термін, і їм дозволяється після закінчення останнього терміну обрання взяти участь в новому конкурсі у тому ж університеті, яким вони керували, ще тільки один раз. У мережі ФБ я задавав запитання очільникам нашого міністерства стосовно того, чи не матимуть місця якісь винятки з цієї вимоги чинного закону, завдяки яким наш ректор зможе отримати дозвіл балотуватись на посаду ректора нашого Вінницького національного технічного університету без його трансформації у якийсь інший заклад вищої освіти з новою назвою ще й на третій 5-річний термін поспіль, але і Єгор Стадний, який тоді ще обіймав пост заступника міністра з вищої освіти, і керівник департаменту вищої освіти міністерства Олег Шаров, який і нині обіймає цей пост, відповіли мені знову ж таки відкритим текстом у мережі ФБ, що ні, що винятків ні для кого з нині чинних ректорів не буде.

А за відсутності серед учасників конкурсу нині чинного ректора передбачити, хто з претендентів стане новим нашим ректором, сьогодні практично неможливо, бо серед них будуть достойні люди, кожен із яких має певну суму якихось здобутків.

І цих претендентів, думаю, буде чимало, тож без другого туру виборів навряд чи вдасться обійтись. Судячи з розмов, що нині точаться на кафедрах, серед провідних гравців ректорських перегонів можна очікувати появу проректора з наукової роботи, професора Сергія Павлова,

директора навчально-наукового інституту екології, професора Василя Петрука, декана факультету комп'ютерних систем і автоматики, професора Олега Бісікала та завідувача кафедри загального машинобудування, професора Леоніда Поліщука.

Але, як виявилось, в колективі є й багато колег, які вважають, що в цей складний історичний період варто було б повернутись на посаду ректора мені, який успішно керував нашим вищим навчальним закладом з 1989 по 2010 роки, перетворивши Вінницький політехнічний інститут спочатку у Вінницький державний технічний університет, а потім і у Вінницький національний технічний університет, який за відносними показниками не поступався ні Національному університету «Львівська політехніка», ні навіть Національному технічному університету України «Київський політехнічний інститут».

Тож, реагуючи на заклики тих, хто хотів би новим ректором ВНТУ бачити знову мене, я вирішив теж взяти участь в оголошеному конкурсі і уже приступив до оформлення документів, необхідних для участі в ньому.

А в університеті свою виборчу кампанію я вирішив розпочати з відповідей на низку запитань, заданих мені нещодавно одним із авторитетних колег, які я об'єднав у три комплекси, що виглядають так: «Відпрацювавши успішним ректором 21 рік, Ви уже і так вписали своє ім'я в історію університету, то чому Ви вирішили знову балотуватись, на чію підтримку розраховуєте, і як оцінюєте свої шанси на успіх? І чи не боїтесь Ви, що повернення на цю посаду в 77 років у нинішні складні часи може виявитись не таким успішним, та в чому Ви бачите свої переваги порівняно з іншими конкурсантами, кожний з яких буде суттєво молодшим за Вас? Ну і, врешті решт, з якою програмою Ви збираєтесь йти на вибори?»

Свої відповіді, шановні колеги, я почну формувати з відповіді на другий комплекс запитань, ключовим словом в якому є вік.

Нині у США на завершальній стадії президентські вибори і, як відомо, на фінішну пряму вийшли два канди-

дати: Джо Байден – екс-віце-президент США часів президентства Барака Обама від Демократичної партії і Дональд Трамп – нині чинний президент США від Республіканської партії. Байден є старшим за мене на півроку і на день виборів йому виповниться 78 років, але, незважаючи на такий поважний вік, півкраїни його підтримують і готові вручити йому бразди правління у США – країні, від ефективності роботи президента якої суттєво залежить благополуччя не лише трьохсотмільйонного американського народу, але і благополуччя усього світу. Тож моє ректорство у ВНТУ зі стартом у 77 років містить в собі набагато менше загроз для людства порівняно з президентством у США Джо Байдена зі стартом у віці 78 років. Ну і, до речі, іншому нинішньому претенденту на президентське крісло у США Дональду Трампу теж нині уже виповнилось 74 роки і, якщо виграє вибори він, то завершувати своє президентство він теж буде уже у віці, більш поважному, ніж мій нинішній. Ну і не лишнім буде нагадати, що саме у віці 77 років у 1944 році президентом Фінляндії було обрано Карла Густава Маннергейма, який, починаючи з 1940 року, в ранзі командувача армією успішно захищав фінську землю від вторгнення радянських військ, а одного з переможців у 2-й світовій війні Вінстона Черчилля у Великобританії в 77 років у 1951 році було вдруге обрано прем'єр-міністром і, до речі, після 5-річної перерви, протягом якої жителі Великобританії переконались у тому, що Черчилль був більш ефективним прем'єр-міністром порівняно з його наступником, якого було обрано одразу після закінчення війни.

Але, мабуть, більш переконливими будуть приклади порівнянь моєї вікової категорії з віковими категоріями декого з нині чинних ректорів, які і нині ефективно керують ввіреними їм університетами України. І почну з того, що нинішній ректор українського університету № 1, яким є Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор Леонід Губерський є старшим за мене на 2 роки. А ректор Відкритого університету «Україна» – університету, який має не лише київську прописку, але і

філіали в усіх обласних центрах, професор Петро Таланчук є старшим за мене на 5 років. Що ж до відомого (і далеко за межами України) ректора Харківського національного педагогічного університету, професора Віктора Прокопенка, то він є старшим за мене на 8 років. Навівши усі ці приклади, сподіваюсь, що як кандидат у ректори питання невідповідності віку я зняв.

А тепер я відповім на другу частину другого комплексу запитань, яка стосується зіставлення мого віку з віком інших ймовірних учасників конкурсу на заміщення посади ректора у нашому університеті.

Так, дійсно, усі ті, ймовірні конкурсанти, про яких я згадав вище, є молодшими за мене, але звертаю увагу на те, що і професор Петрук, і професор Поліщук, як і я, за віком теж уже належать до когорти «60+», а з точки зору людей, які охороняють кордони і фіксують тих, хто їх перетнув, немає різниці між тими, хто, перетнувши кордон, заглибився на іншу територію на 3 метри або 5 чи на 17. Тому за цим параметром перевагу наді мною мають лише професори Бісікало і Павлов, які ще до когорти «60+» не належать.

Але, як відомо, – і це підтвердив в одному зі своїх інтерв'ю журналістам нинішній наш ректор, професор Грабко, – в перші три роки роботи ректор, якого обрано на цю посаду вперше, проходить курс «молодого бійця», роблячи помилки і «набиваючи» репутаційні «гулі». І лише десь на четвертому році роботи ректором він перестає реагувати на побажання сторонніх високопосадовців та починає приймати зважені рішення, котрі відповідають лише інтересам очолюваного колективу. Тож за цим параметром я зі своїм досвідом роботи ректором в часові відрізки, що характеризуються різними економічними та політичними ситуаціями в Україні, маю суттєву перевагу над усіма іншими конкурсантами, кожному з яких в разі перемоги на виборах – хоче він того, чи ні, – без помилок і набивання репутаційних «гуль» протягом перших трьох років ректорства не обійтись, що в нинішній історичний період, який характеризується намаганням Кабміну скоротити

витрати на вищу освіту та намаганнями нашого міністерства прикрити частину закладів вищої освіти і частину спеціальностей в них шляхом зменшення фінансування і скорочення бюджетних місць, може суттєво вплинути на подальшу долю і нашого університету в цілому, і кожного з нинішніх працівників в ньому зокрема.

А як ще багато хто з вас, шановні колеги, пам'ятає, я за роки свого ректорства дійсно вписав в історію нашого університету чимало цікавих сторінок – це і відкриття більшості нинішніх спеціальностей для студентів і аспірантів; це і втілення в життя першими в Україні програм підготовки магістрів за європейськими стандартами, розроблених разом з професорами Датського технічного університету з Копенгагена та Лундського університету зі Швеції в процесі виконання протягом 1995–1996 років спільного проєкту; це і втілення в життя першими і на той час єдиними в Україні програм інтеграції навчання з виробництвом, розроблених на основі відповідних програм канадських університетів з міст Торонто, Гамільтона та Ватерлоо і втілених в життя ще у 1991 році, запізнілий аналог яких у вигляді програм дуальної освіти урядом Гройсмана було заплановано втілити в життя в нашій державі лише з 2021 року; це і завершення на початку 1994 року розпочатого у 1991 році переведення виключно російськомовного Вінницького політехнічного інституту у виключно україномовний Вінницький державний технічний університет; це і відкриття усіх нинішніх спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій; це і створення університетського видавничого центру для друкування навчальних посібників і монографій, написаних українською мовою науково-педагогічними працівниками нашого університету; це започаткування більшості наших нинішніх наукових журналів; це створення системи економічного стимулювання аспірантів і докторантів та їх наукових керівників за вчасно виконані і захищені кандидатські та докторські дисертації; це втілення в життя системи помісячного преміювання працівників різних категорій за досягнення високих результатів

у праці; це залучення інвестицій від приватного бізнесу для реалізації спільного проєкту і побудова за цим проєктом льодового палацу, в якому кожен студент два рази на тиждень на уроках фізкультури отримував можливість протягом години безкоштовно кататись на ковзанах; це добудова корпусу факультету електроенергетики та електромеханіки і будівництво з нуля корпусів факультету комп'ютерних систем і автоматики та факультету конструювання радіоапаратури, а також будівництво трьох нових житлових будинків і перебудова одного з 7 гуртожитків в житловий будинок, в яких на сторону не було віддано жодної квартири та в яких працівники нашого університету різних категорій отримали безоплатно 250 комфортабельних повнометражних квартир, що і нині є одним із найкращих показників серед закладів вищої освіти, підпорядкованих нашому міністерству, – і цей список можна продовжувати, але я не хочу переобтяжувати вас цими спогадами, шановні колеги, бо кожен із вас, напруживши пам'ять, зможе цей список доповнити і сам.

І звичайно ж, шановні колеги, таких потужних результатів мені не вдалося б отримати, працюючи на посаді ректора, якби не наявність у мене мандатів народного депутата Верховної Ради УРСР 12-го скликання і народного депутата Верховної Ради України 1-го скликання та статусу одного із засновників незалежної української держави, прізвище якого поряд з прізвищами інших засновників закарбоване на одній із внутрішніх стін українського парламенту, і статусу одного із академіків-засновників Національної академії педагогічних наук України, адже депутатські мандати і статус одного із засновників незалежної української держави надавали мені можливість вирішувати питання фінансування з міністром економіки, не обтяжуючи себе записами в довжелезні списки до нього, черга в яких могла дійти лише через кілька місяців, а статус академіка-засновника Національної академії педагогічних наук України надавав мені можливість частину питань з міністром освіти вирішувати за філіжанкою кави в перервах між засіданнями під час загальних зборів академії, не

обтяжуючи себе попередніми записами до нього на прийом в його кабінеті заздалегідь. А свідченням того, що це фактори немаловажні, може служити те, що моєму наступнику на посаді ректора, професору Грабку за 10 років роботи ректором так і не вдалося отримати хоч якісь кошти на будівництво і не вдалося побудувати жодної нової квартири для працівників нашого університету. І оскільки і мої депутатські мандати, які, згідно з Законом про статус народного депутата України, і сьогодні надають мені можливість за необхідності без попереднього запису відвідувати владні кабінети, і мої засновницькі статуси від мене нікуди не ділись, то їх наявність надає мені переваги над нинішніми учасниками ректорських перегонів у вирішенні багатьох питань забезпечення життєдіяльності нашого університету і сьогодні, адже ніхто з них ні депутатських мандатів, ні засновницьких статусів, рівних моїм, не має.

Ну і на завершення розмови про зіставлення характеристик претендентів на посаду ректора я хочу звернути увагу на такий немаловажний для успішної роботи на цій посаді аргумент, яким є орієнтування в якомога більшому спектрі спеціальностей, підготовка за якими здійснюється в очолюваному ним закладі вищої освіти. А за цим аргументом я маю абсолютну перевагу над усіма претендентами, бо кожен із них є досить вузьким фахівцем у напрямку своїх досліджень у той час як життя змусило мене освоїти дуже широкий спектр спеціальностей, починаючи з монтажника-верхолаза та електрозварювальника на будівельних майданчиках Кривого Рогу в довузівський період, інженера-електромеханіка з електроприводу і автоматизації за дипломом про закінчення електротехнічного факультету в Криворізькому гірничорудному інституті, математика-програміста електронних обчислювальних машин після закінчення цього інституту, кандидата технічних наук з теорії автоматичного керування за аспірантською підготовкою у Криворізькому гірничорудному інституті та захистом кандидатської дисертації у Київському політехнічному інституті, доктора технічних наук за двома спеціальностями – технічна кібернетика і теорія інформації та автоматичне керування в електроенергетиці – за

докторською дисертацією, захищеною теж у Київському політехнічному інституті, викладача навчальних курсів радіоавтоматики та електротехнічних пристроїв радіосистем на радіотехнічному факультеті Вінницького філіалу Київського політехнічного інституту, викладача навчальних курсів з теорії автоматичного керування та математичних основ кібернетики на факультеті автоматики та обчислювальної техніки Вінницького політехнічного інституту, викладача повномасштабного навчального курсу вищої математики під час кількох років роботи на однойменній кафедрі Вінницького політехнічного інституту у період «витіснення» мене на цю кафедру за ініціативою завідувача рідної мені у той період кафедри автоматики, професора Малікова, завідувача кафедри електричних систем на енергетичному факультеті цього ж інституту за ініціативою ректора, професора Кузьміна, завідувача кафедри електропостачання на енергетичному факультеті Київського політехнічного інституту за сумісництвом під час роботи в Мінвузі УРСР директором Навчально-методичного кабінету з вищої освіти, викладача навчального курсу методології та організації наукових досліджень за погодинним навантаженням для магістрів наукового спрямування за усіма спеціальностями після обрання ректором ВПІ, ВДТУ, ВНТУ, викладача навчального курсу математичних методів ідентифікації та оптимізації електромеханічних процесів на факультеті електроенергетики та електромеханіки ВНТУ, а також одночасно викладача навчальних курсів з функціонального аналізу та методології і організації наукових досліджень в галузі інформаційних технологій на факультеті комп'ютерних систем і автоматики ВНТУ після складення повноважень ректора. Тож, як видно з цього переліку, я орієнтуюсь досить ґрунтовно практично в усіх основних напрямках підготовки фахівців з вищою освітою в нашому університеті.

Попередніми трьома абзацами я, фактично, уже почасті відповів і на перший комплекс заданих мені запитань, тож для вичерпної відповіді на нього зупинюсь ще й на тому, на чію підтримку я розраховую на виборах, та як оцінюю свої шанси ці вибори виграти.

Звичайно, я не розраховую у першому турі виборів на підтримку близьких друзів інших конкурсантів, які голосуватимуть за висунутих ними кандидатів в ректори, що через розпорошення голосів між кандидатами скоріш за все призведе до того, що жоден із кандидатів не набере у першому турі необхідних 50% плюс ще хоча б один голос, але розраховую на те, що, здоровий глузд і здатність до критичного осмислювання ситуацій, що притаманні більшості науково-педагогічного персоналу нашого університету, та й інстинкт самозбереження підкажуть більшості виборців у другому турі віддати голоси саме мені, а тому вважаю, що мої шанси виграти ці вибори у другому турі є такими, що вселяють надію і підживлюють бажання брати в них участь.

Ну і наостанок, в порядку відповіді на останнє запитання, коротко охарактеризую програму, з якою я йду на вибори як кандидат в ректори, і лейтмотивом якої та основною її суттю є поняття «повернути». Тобто, в разі перемоги на виборах, працюючи ректором нашого університету, я намагатимусь:

– повернути довіру до нашого університету випускників шкіл до того рівня, який був за попереднього мого ректорства, коли на кожне бюджетне місце у нас претендували від 5 до 50 абітурієнтів, а студентів контрактної форми навчання було стільки ж, скільки і бюджетників, чого ми, на жаль, не спостерігаємо нині;

– повернути довіру до нашого університету іноземних абітурієнтів до того рівня, який був у ті роки, коли іноземних студентів у нас було щорічно до 600 осіб, а не менше 100 осіб, яких ми маємо нині;

– повернути той рівень престижу дипломам магістрів нашого університету в очах роботодавців, яким він був за попереднього мого ректорства, коли, завдяки цьому престижу, кращі випускники бакалаврату нашого університету надавали перевагу навчанню за магістерськими програмами саме нашого університету, а не віддавали перевагу навчанню в польських університетах, як це спостерігається нині;

Відповідь на запитання, чому я вирішив балотуватись кандидатом у ректори

– повернути бажання кращим випускникам магістратури вступати до аспірантури, навіть долаючи високі конкурсні планки, як це було ще 10–15 років тому, і не брати в аспірантуру для заповнення виділених бюджетних місць будь-кого, керуючись лише критерієм їх згоди, як це має місце нині;

– повернути бажання випускникам аспірантури завершувати навчання в ній обов'язковим захистом дисертацій, як це було за попереднього мого ректорства, а не «сходити з дистанції» наприкінці з власної ініціативи, як це часто спостерігається нині;

– повернути бажання тим випускникам аспірантури, які успішно захистили дисертації і стали фахівцями високого рівня, залишатись після закінчення аспірантури хоча б на частку ставки на випускових кафедрах, як це було за попереднього мого ректорства, а не віддавати перевагу працевлаштуванню за межами університету з повним відривом від нього, як це спостерігається нині;

– повернути науковцям нашого університету зацікавленість впроваджувати свої найновітніші наукові розробки в університетські навчальні та наукові лабораторії, створюючи цим передумови підвищення якості підготовки фахівців, що є важливим фактором цього підвищення в умовах відсутності державного фінансування на ці цілі;

– повернути бажання висококваліфікованим фахівцям, що працюють на підприємствах і фірмах, передавати свої знання на частку ставки за сумісництвом студентам нашого університету, як це було раніше, а не миритись з тим, що нині більшість з них на тих умовах, що їм пропонує університет, працювати за сумісництвом в університеті не бажають;

– повернути надію тим працівникам нашого університету, які не мають змоги придбати квартиру, отримати її від університету безоплатно, як це було за мого ректорства;

– повернути преміальну систему стимулювання підвищення продуктивності праці кожного працівника уні-

верситету, як це було за мого ректорства, а не преміювати вибірково і без оприлюднення інформації про критерії та прізвища премійованих, як це має місце нині;

– повернути високий спортивно-оздоровчий імідж нашого університету шляхом розбудови на руїнах льодового палацу нової спортивної арени та оновлення відкритих спортивних майданчиків, зокрема і з залученням приватних інвестицій;

– повернути знову в число першочергових та втілити у життя процес розмежування законодавчої та виконавчої гілок влади в університеті шляхом добровільної передачі ректором функцій голови Вченої ради іншому, обраному радою, авторитетному професору, здатному організувати дієвий контроль з боку Вченої ради за діяльністю ректора та його адміністрації, що сприятиме недопущенню будь-яких порушень з їх боку.

Звичайно, я не обіцяю, що в разі обрання ректором одразу ж виконаю усі ці 12 «повернень», але обіцяю щось із запланованого реалізувати уже на першому році, щось на другому, а щось, можливо, аж на п'ятому, який на посаді ректора для мене буде останнім, бо ще на один дозволений законом термін я балотуватись не планую.

Ну а на запитання, за допомогою якого інструментарію я буду реалізовувати програму цих 12 «повернень», я вже даватиму відповідь після того, як буду обраний ректором.

Ось на цьому я і поставлю крапку у цій інформації, яка є першою присвяченою виборам ректора в нашому університеті.

Відвідини нашого університету президентом України як гарантія недоторканності

29 вересня 2020 року Президент України Володимир Зеленський вперше прибув до Вінниці з офіційним візитом, одним із пунктів програми якого була зустріч зі студентами Вінницького національного технічного університету та нагородження його викладачів до 60-річчя від дня

Відвідини нашого університету президентом України як гарантія недоторканності

заснування, тиждень святкування якого і розпочався з цих президентських відвідин.

Відвідини президентом України саме нашого закладу вищої освіти у Вінниці і для усіх нас у ВНТУ, і для багатьох людей, наділених владними повноваженням, як із міністерського, так і з нашого місцевого оточення, стали явищем, дещо неочікуваним. Адже ще не стихли розмови про те, що наш технічний університет Міністерство освіти і науки України за сприяння місцевої влади планувало злити з розміщеним нині у Вінниці класичним природничо-гуманітарним Донецьким національним університетом імені Стуса у вигляді нового освітнього утворення під назвою Вінницький національний університет. Та й ідею, що гуляє нині університетськими коридорами, інтегрувати наш ВНТУ у структуру ДонНУ у вигляді політехнічного підрозділу зі статусом інституту, підпорядкованого донецькій університетській адміністрації, теж ще ніхто з осіб, наділених владними повноваженнями, хоча б рівня ректора, не спростував.

До речі, для себе я знайшов відповіді і на те, чому МОН підтримує ідею об'єднання ВНТУ і ДонНУ, незважаючи на їх несумісність за генеральними напрямками підготовки фахівців, і чому місцева влада теж підтримує цю ідею, і чому ні ті, ні інші не ставлять питання про об'єднання ДонНУ з Вінницьким державним педагогічним університетом, хоча і ті, і інші знають, що генеральні напрямки підготовки фахівців у ДонНУ і ВДПУ практично збігаються.

І ці відповіді дуже прості.

МОН за рахунок цього об'єднання хотіло б зменшити загальні витрати на утримання обох цих ЗВО, адже оренда приміщень для ДонНУ на заводі «Кристал» і на Привокзальній обходиться в досить значну суму, тож в разі об'єднання ДонНУ і ВНТУ можна буде розірвати договори оренди і перекинути усіх донецьких – і студентів, і викладачів, що працюють на орендованих площах, у навчальні корпуси ВНТУ, які, на думку керівників МОН, після зменшення кількості студентів у ВНТУ недостатньо ефективно використовуються.

Місцевій владі теж подобається варіант переведення навчального процесу донецьких студентів і викладачів у навчальні корпуси ВНТУ, оскільки, як я розумію, тоді можна буде позбутись могутнього у минулому, але економічно обезсиленого нині заводу «Кристал», а його досить обширну територію використати, наприклад, під будівництво ще одного житлового комплексу.

А в разі об'єднання ДонНУ з ВДПУ ніякого економічного виграшу ні МОН, ні місцева влада не матимуть, оскільки «лишніх» площ компактно розміщений ВДПУ, достатніх для переведення на них навчального процесу донецьких студентів і викладачів, не має, тож і після об'єднання ДонНУ з ВДПУ довелось би і далі для розміщення факультетів ДонНУ використовувати орендовані площі і на заводі «Кристал» і на Привокзальній.

Тож для отримання обопільної економічної вигоди і зробили спробу у МОН за сприяння місцевої влади, заплющивши очі навіть на невідворотні негативні політичні наслідки, об'єднати ДонНУ з ВНТУ у симбіозний ВНУ. Але, на щастя викладачів і студентів ВНТУ, міністерству не дозволили це зробити ті, хто негативність цих політичних наслідків вчасно усвідомив.

А після відвідин нашого Вінницького національного технічного університету Президентом України Володимиром Зеленським, який дав усім зрозуміти, що вважає наш університет найпотужнішим у Вінниці та одним із кращих в Україні, і міністерство, і місцева влада змушені будуть, принаймні, у ближній перспективі, відмовитись і від політично нейтральної ідеї об'єднання ДонНУ з ВНТУ у варіанті приєднання ВНТУ до ДонНУ в статусі політехнічного інституту, підпорядкованого донецькій університетській адміністрації. І це повертає процеси у ВНТУ у нормальне русло, бо тепер уже не потрібно боятися, що донецька адміністрація, в разі отримання нею влади над ВНТУ, уже сама стане вирішувати, якому факультету і якій кафедрі новоутворення розміщуватись у якому навчальному корпусі нинішнього ВНТУ, і яким кафедрам нинішнього ВНТУ потрібно потіснитись чи переселитись, а

які спеціальності з малокомплектними групами, яких нині немало у ВНТУ, закрити з передачею студентів в інші університети, як це уже зробив ДонНУ з однією зі своїх малокомплектних спеціальностей.

На жаль, мені не довелось зустрітись з Володимиром Зеленським під час його відвідин нашого університету, бо наше керівництво не внесло моє прізвище у список тих, хто отримав таку честь. Я так думаю, що ректор побоявся, що я (як виходець з Кривого Рогу, який закінчив електротехнічний факультет Криворізького гірничорудного інституту у ті ж роки, в які його закінчив і батько нашого нинішнього президента Олександр Зеленський, який закінчив цей інститут трьома роками пізніше за мене, але з яким я майже два роки разом ходив штовхати і «віджимати» штангу в зал важкої атлетики, а у бутність аспірантом проводив в його групі лабораторні роботи як педагогічну практику) замкну увагу президента на себе своїми спогадами про спільні з його батьком студентські роки і цим відволікатиму президентську увагу від спілкування з ректором.

Але наш ректор, приймаючи рішення не вносити мене у число тих, хто спілкуватиметься з президентом, не взяв до уваги те, що я уже не хлопчик, який не знає як себе поводити в оточенні офіційних осіб рівня президента держави, і не переконав себе особисто у тому, що я не дозволив би собі відволікати президента такими спогадами, бо ці спогади мені набагато простіше здійснювати телефоном безпосередньо з його батьком. Але я не ображаюсь на ректора за це – головне, що він своїм спілкуванням з президентом і характеристикою міжнародних та наукових досягнень викладачів і студентів нашого університету підтвердив Володимирі Зеленському, що той відвідав у Вінниці дійсно чисельно найбільший і найкращий заклад вищої освіти, і цим вніс і свій вклад в руйнацію планів щодо приєднання нашого університету до ДонНУ, принаймні, в роки президентства Володимира Зеленського.

Звернення до ректора Володимира Грабка

До ректора Вінницького національного
технічного університету
проф. Грабка В. В.
учасника конкурсу 2020 року на заміщення
посади ректора ВНТУ,
проф. Мокіна Б. І.

З В Е Р Н Е Н Н Я

Шановний Володимире Віталійовичу! Сьогодні на календарі 8 жовтня 2020 року. А тому я дозволю собі нагадати Вам, що саме у цей день рівно 5 років тому, тобто 8 жовтня 2015 року, колективом університету Вас було переобрано на другий 5-річний термін на посаду ректора нашого ВНТУ, до якого міністром, який підписав з Вами контракт до 9 листопада 2020 року, додано місячний бонус.

Але оскільки Ваша легітимність як ректора ВНТУ закінчується саме сьогодні – 8 жовтня 2020 року, тобто рівно через 5 років після останнього переобрання, то і від себе особисто як учасника конкурсу на заміщення посади ректора ВНТУ, а також і від імені як усіх тих учасників цього конкурсу, які уже подали в міністерство документи для участі у ньому, так і від тих, які ще такі документи подадуть, я звертаюсь до Вас з проханням як у Ваш бонусний період з 8 жовтня до 9 листопада, коли Ви ще офіційно будете працювати на посаді ректора ВНТУ, так і у період після 9 листопада і аж до дня вступу на посаду нового ректора, оскільки міністр, скоріш за все, призначить саме Вас виконувачем обов'язки ректора на період до обрання нового очільника нашого університету, не підписувати ніяких нових угод про передачу в користування чи в оренду університетської землі і приміщень, на ній розміщених, аби не ускладнювати потім новому ректору стосунки з навколишнім владним чи бізнесовим оточенням.

Ані я, ані інші кандидати в ректори не сумніваємось у тому, що спроби деяких «діловарів» із цього оточення

Хотілось би почути хоч трохи конкретики ще від кандидата в ректори

скористатись тим, що Ви невдовзі покинете посаду ректора, та вмовити Вас підписати якусь невігідну, з позицій перспектив розвитку нашого університету, угоду (за типом анонсованої Вами на засіданні ректорату 7 вересня невдалої спроби об'єднати наш університет з ДонНУ).

Тож прошу Вас пам'ятати, що життя після залишення посади ректора не закінчується, і що Вам доведеться і надалі працювати в університеті на професорській посаді. І задля того, щоб не вислуховувати у майбутньому з уст наступного ректора звинувачень у прийнятті у фінальній стадії Вашої роботи на ректорській посаді невігідних для розвитку університету рішень, і від себе особисто, і від інших учасників конкурсу на заміщення посади ректора, прошу Вас, починаючи з 8 жовтня 2020 року, утриматись від прийняття прогнозовано невігідних для розвитку університету рішень.

З повагою, учасник конкурсу 2020 року на заміщення посади ректора ВНТУ, проф. Б. І. Мокін
08.10.2020 р.

Хотілось би почути хоч трохи конкретики ще від кандидата в ректори

10 вересня 2020 року на своєму сайті mokin.com.ua під заголовком «Відповідь на запитання, чому я вирішив балотуватись кандидатом в ректори» я опублікував мотивацію своєї участі в оголошеному міністерством 8 вересня конкурсі на заміщення посади ректора Вінницького національного технічного університету, яка з 9 листопада стає вакантною

Завершив цей матеріал я короткою програмою, яку буду виконувати в разі обрання мене 2 грудня 2020 року ректором ВНТУ. У цій програмі я визначив завдання, але не вказав на шляхи їх розв'язання, пообіцявши оприлюднити їх уже після вступу на посаду ректора.

Оскільки я цей матеріал поширив і на свою сторінку у соціальній мережі ФБ, то невдовзі після публікації від ко-

лег, які з нею ознайомились, почав отримувати в «лічку» побажання, хоч трохи розкрити конкретику цієї програми, аби можна було оцінити ймовірність виконання передвиборчих обіцянок після мого вступу на посаду ректора.

Особливо цікавилися мої читачі конкретикою стосовно того, як я збираюся вирішувати питання забезпечення членів університетського колективу квартирами, а також питання, як я збираюся відновлювати льодовий палац на руїнах «Айс Авеню», та з чого почну піднімати імідж університету.

Тож, аби не втомлювати читачів ознайомленням з великою кількістю сторінок, лише на ці три питання я і вирішив дати відповідь у цій публікації,

Отож, почну з квартирного питання. І одразу ж нагадаю, що останні 50 квартир, які отримали працівники нашого університету за спільним рішенням профкому і ректорату до того, як я залишив у 2010 році посаду ректора, були з дозволу міністерства збудовані мною на перших трьох поверхах гуртожитку № 1 шляхом симбіозу пар окремих кімнат в однокімнатні квартири з усіма зручностями, симбіозу трьох окремих кімнат в двокімнатні квартири та симбіозу чотирьох окремих кімнат в трикімнатні квартири. Завдяки такій перебудові вдалося отримати на першому поверсі 16 квартир, а на другому і третьому поверхах по 17 квартир на кожному. А 40 кімнат на четвертому поверсі і 40 кімнат на п'ятому поверсі я розпорядився під час реконструкції гуртожитку № 1 не чіпати, а зберегти їх для поселення аспірантів, заочників та іногородніх членів спецрад під час їх приїзду до нашого університету для участі в захистах кандидатських і докторських дисертацій. Місць же для поселення студентів з першого по п'ятий курси у гуртожитках №№ (2–6) нам тоді цілком вистачало.

Нині студентів наш університет має на 2 тисячі менше, ніж їх було в роки мого ректорства, тож і для аспірантів, і для заочників, і для іногородніх членів спецрад кімнат для поселення вистачає і в гуртожитках №№ 2–6, а тому уже немає необхідності для їх поселення використовувати четвертий та п'ятий поверхи гуртожитку № 1. А це означає,

що використавши ту ж технологію, ми можемо реконструювати 80 кімнат на четвертому і п'ятому поверхах гуртожитку № 1 в 34 одно-, дво- та трикімнатні комфортабельні квартири зі всіма зручностями. Але, з урахуванням того, що частина сімей, що уже розрослися, з однокімнатних та двокімнатних квартир з перших трьох поверхів гуртожитку № 1 переїдуть у новостворені дво- та трикімнатні квартири на четвертому та п'ятому поверхах, яких буде 14, усього покращити свої умови проживання зможуть 48 сімей працівників нашого університету. І цей план можна реалізувати протягом двох років – рік піде на «чорні» роботи, викликані переплануванням кімнат і спорудженням додаткових стін та дверей і сантехнічних комунікацій, а ще рік піде на «чистові» роботи, в яких уже зможуть, за бажанням, взяти участь і ті, кому спільним рішенням профкому і ректорату будуть виділені нові квартири.

Ну а щодо побудови на руїнах «Айс Авеню» нового льодового палацу, так необхідного для нашого житлового масиву, який став одним із центральних у Вінниці, то я уже провів переговори з одним із відомих бізнесменів, у котрого уже достатньо грошей, аби стати меценатом для наших студентів і учнів Подільського технічного ліцею, який квартирує у нашому корпусі факультету електроенергетики та електромеханіки і опікується облдержадміністрацією. Цей бізнесмен готовий накрити шатром те, що залишилось від «Айс Авеню», – а це не так уже й мало, оскільки цокольний поверх з підведенням води і електроенергії зберігся повністю, а також закупити і встановити холодильне обладнання, необхідне для підтримання льодового покриття, і машину для шліфування льодової поверхні після чергового заливання її водою. Участь університету в цьому проєкті полягатиме в тому, що ми увійдемо в проєкт придатною для відновлення катка цокольною підшовою з комунікаціями, а також у тому, що новостворений льодовий палац обслуговуватимуть наші працівники, яких потрібно буде не більше трьох, максимум чотирьох. Участь же облдержадміністрації полягатиме в тому, що вони будуть оплачувати витрати води і електроенергії

в додаток до тих витрат, які вони сьогодні несуть, утримуючи в нашому університеті свій технічний лицей, в якому зібрані кращі школярі з глибинних районів усієї області. І хоч з представниками облдержадміністрації я ще перемовин з цього приводу не вів, оскільки не маю ще статусу офіційного перемовника, я впевнений, що облдержадміністрація піде назустріч цьому проєкту, адже завдяки його реалізації школярі підопічного їм технічного лицю зможуть на уроках фізкультури кататися на ковзанах і тренуватись у секціях, пов'язаних з льодовими видами спорту. Отримає друге дихання в результаті реалізації цього проєкту і частина наших університетських спортивних команд. А хлопчак і дівчатка, що проживають у нашому районі, разом з батьками вечорами теж зможуть прийти в наш льодовий палац і покататись на ковзанах, що завжди приносить їм задоволення і сприятиме поліпшенню настрою.

Ну і, нарешті, кілька слів про те, з чого я почну піднімати імідж університету. І тут я дозволю собі нагадати, по-перше, відому поговорку, що «Зустрічають по одежі, а проводжають по розуму!» А по-друге, дозволю собі нагадати, як позитивно ставились вінничани до нашого університету, коли ми встановили арку з красивим неоновим написом «Вінницький національний технічний університет» з одного боку і електронними білочками на світлодіодах, які моделюють ритм нашого життя протягом тижня, з іншого боку, а також протягнули «шпалери» зі світильниками на підході до арки – і усе це світилося і грало вогнями протягом усієї ночі, притягуючи до себе погляди усіх, хто проїжджав повз по Хмельницькому шосе. А разом з морем світла на алеях нашого парку і підфарбованими водяними вихорами, породженими нашим фонтаном, увесь цей комплекс піднімав настрій будь-кому, хто заходив на територію нашого університету. І саме тоді, коли у нас все це було, молоді пари після реєстрації шлюбу обов'язково приїздили до нашого університету і фотографувались разом з усіма, хто їх супроводжував, і біля нашого фонтану і під нашою аркою, що прокладає дорогу до нас і тим, хто супроводжував молодят і планував знай-

ти собі такий університет, в якому йому було б комфортно навчатись.

Але останні декілька років наш фонтан уже не фонтанує і не притягує до себе бажаючих ним помилуватись та сфотографуватись з командою підтримки на його фоні. А паркові алеї наші вечорами не освітлені, що відлякує від перебування у нашому парку закоханих. Та навіть і ті алеї не освітлені, якими наші студенти після тренувань у секціях і клубі повертаються пізно ввечері, коли уже темно, додому. І арка наша уже не іскриться вогнями вночі та не притягує очі тих, хто проїжджає по Хмельницькому шосе повз університет. І дивлячись на темний університетський парк і похмурі, не освітлені університетські корпуси, обов'язково згадуються знамениті рядки із «Фати моргани»: «Холодні осінні тумани клубочуться угорі і спускають на землю мокрі коси, пливе у сірій безвісті туман, пливе безнадія і стиха хлипає сум!»

Ось з повернення до світла я і почну відродження іміджу університету. І щоб не економити на електроенергії, я встановлю сонячні панелі на двоповерховій основі бібліотечного корпусу, енергії яких вистачить і на роботу електропривода насосного вузла фонтана, і на світлодіодне освітлення території університетського парку, і на залиття морем вогнів нашої університетської арки та на рекламне освітлення університетських корпусів. Та й на інших дахах будівель, що мають не більше двох поверхів, я теж встановлю сонячні панелі, які вироблятимуть електроенергію, котра суттєво зменшить наше замовлення її з міської мережі. Так вчинили ще кілька років тому у Хмельницькому національному університеті, і тепер не замовляють електроенергію у міській електричній мережі зовсім. Я ще два роки тому радив Володимиру Віталійовичу поїхати до Хмельницького, аби перейняти їх досвід, але, судячи з того, що у нас за ці два роки так жодної сонячної панелі на дахах університетських споруд і не з'явилося, наш ректор за ці два роки до Хмельницького так і не доїхав. А я доїду, обов'язково! Ось на цьому я поставлю крапку у цьому короткому звіті читачам стосовно конкретики моєї передвиборчої програми.

Репліка до відеоролика, створеного командою проректора з виховної роботи до 60-річчя заснування ВНТУ

Навіщо було цей матеріал називати «Історія заснування...», якщо у ньому навіть не згадали про професора Кігеля, який, стартувавши з загальнотехнічного факультету КТІХП, перевів його за 16 років спочатку у статус Вінницького філіалу Київського політехнічного інституту, а потім, збудувавши навчальні корпуси № 1 та № 2 і студентські гуртожитки № 1 і № 2, господарчий двір, перший корпус і майстерні СКТБ та стадіон, перевів ВФ КПІ у статус Вінницького політехнічного інституту, і протягом двох з половиною років був першим його ректором?

Навіщо було цей матеріал називати «Історія заснування...» якщо у ньому навіть не згадали про професора Кузьміна, який, ставши другим ректором, за 13 років вивів Вінницький політехнічний інститут в число провідних вузів УРСР та збудував головний навчальний корпус, корпуси будівельного факультету і кафедри фізвиховання та кафедри АСУ, а також 3-й, 4-й, 5-й і 6-й гуртожитки та спортивно-оздоровчий табір у Степашках, їдальню та й той фонтан, який красується у ролику, але який уже кілька років не фонтанує?

Навіщо було цей матеріал називати «Історія заснування...», якщо в ньому навіть не згадали про професора Мокіна, який, ставши третім ректором, за 21 рік перетворив Вінницький політехнічний інститут спочатку у Вінницький державний технічний університет, а потім у Вінницький національний технічний університет, котрий за відносними показниками був на одному рівні з Національним університетом України «Київський політехнічний інститут», а також добудував корпус факультету електроенергетики і збудував з «нуля» корпус факультету автоматики та корпус факультету конструювання радіоапаратури і чотири житлових будинки, забезпечивши 250 сімей викладачів і співробітників безкоштовно отриманими комфортабельними квартирами?

Після перегляду цього ролика склалося враження, що наш технічний університет створили і вивели на сьогоднішній рівень два гуманітарії – проректор з виховної роботи Світлана Денисюк і її заступник Анатолій Теклюк, які проходять у цьому ролику через усі кадри.

Запитання до доктора політичних наук Світлани Денисюк, яка є проректором з комунікацій та кандидатом в ректори ВНТУ

Шановна пані Світлано, реагуючи на ваш заклик задавати вам запитання, завдяки яким ви можете додатково висвітлити свою позицію як кандидата в ректори нашого університету, прошу дати відповідь на три запитання:

1). Чому 7 вересня на засіданні ректорату, коли ректор нашого університету, професор Грабко оголосив про наміри приєднати наш ВНТУ до Донецького національного університету, який тимчасово квартирує у Вінниці, орендує навчальні приміщення, і закликав членів ректорату агітувати делегатів Конференції трудового колективу, щоб делегати від підрозділів, підпорядкованих членам ректорату, на засіданні Конференції цю пропозицію підтримали, ви не встали і не заявили на цьому засіданні ректорату про те, що ви не згодні з намірами ректора реалізувати ідею приєднання ВНТУ до ДонНУ, оскільки це об'єднання призведе до втрати незалежності, до перетворення кафедр технічного спрямування на неосновні для класичного університету, яким є ДонНУ, з подальшою ліквідацією тих із них, що мають малоформатні групи, та до втрати нашими кафедрами половини приміщень, оскільки у ці приміщення переберуться нинішні кафедри ДонНУ?

2). Чому ви, одразу ж після цього засідання ректорату, не ініціювали і не очолили протестний рух проти поглинання нашого університету донецькими, а пішли «в маси» агітувати за підтримку пропозиції ректора? І цим самим змусили мене, рядового професора, з власної ініціативи перебрати на себе ваші функції, аби зупинити цей процес поглинання.

3). І де гарантії, що в разі обрання вас ректором нашого університету, зіткнувшись з труднощами, суть яких ви нині навіть не уявляєте (бо ніколи не працювали на посадах з фінансовою та юридичною відповідальністю), ви теж не станете послідовником нашого нинішнього ректора Володимира Грабка і теж не підтримаєте ідею місцевої влади приєднати очолюваний тепер уже вами ВНТУ до ДонНУ, спокусившись обіцянкою отримати посаду проректора в об'єднаному університеті та ігноруючи те, що усі нинішні наші керівники підрозділів, аналоги яких є і у ДонНУ, втратять свої посади, оскільки ректор ДонНУ, професор Гринюк, який стане і ректором об'єданого університету, звичайно ж, на посади керівників об'єднаних підрозділів призначить тих працівників, які нині керують цими підрозділами у ДонНУ, що буде з його боку кроком цілком виправданим, оскільки він їх знає, а тому до них у нього довіри буде більше, ніж до невідомих йому нинішніх керівників цих підрозділів у ВНТУ?

Дякую за відповідь, пані Світлано, і за зауваження - і Ваше, і Ваших прихильників, що негоже задавати лише Вам запитання стосовно того, чому Ви підтримали ідею поглинання нашого університету донецькими на засіданні ректорату 7 вересня, адже і інші проректори теж не насмілились тоді протестувати проти цієї ідеї.

Спираючись на ці зауваження, я дозволю собі задати аналогічні запитання і іншим учасникам ректорських перегонів.

А у цій відповіді Вам хочу лише наголосити на тому, що об'єднання планувалось цілком реальне, навіть наш ректор, професор Грабко, відповідаючи на запитання членів Конференції трудового колективу після звітної доповіді, розповів - і Ви теж це чули, – що був викликаний до міністра, в кабінеті якого уже сидів ректор ДонНУ, професор Гринюк, і міністр сказав, що готується рішення Кабміну про об'єднання ВНТУ і ДонНУ, і що вони обидва мають не пізніше 8 вересня провести Конференції трудових колективів і прийняти рішення про об'єднання, але

попросив не афішувати про це до 7 вересня. Але оскільки уже готувався проєкт рішення Кабміну на 9 вересня, який встиг побувати в багатьох руках, то я про це довідався 5 вересня і уже 6 вересня постарався переконати декого з тих владних людей, які приймають рішення, відмовитись від цієї «затії». І до мене прислухались, і 8 вересня, коли уже почалася реєстрація делегатів Конференції трудового колективу нашого університету, з Києва прозвучала команда «Відставити!»

До речі, планувалось, що Президент України під час відвідин Вінниці уже відвідає об'єднаний університет, а оскільки об'єднання не відбулося, то він недовго пробув у ВНТУ і навіть не були запрошені ЗМІ на цю зустріч.

Сповідь людини, що витримала коронавірусну атаку

У неділю 22 листопада 2020 року, прокинувшись вранці, я зі здивуванням виявив, що не можу вимовити жодного слова. Змірявши тиск домашнім електронним тонометром, я побачив, що його верхня межа досягла відмітки в 240 одиниць. Намагання повернути тиск в звичний для мене діапазон до 140 одиниць виявились марними, бо проковтнути таблетки небілету та ноліпрелу я не зміг, оскільки м'язи горла не спроможні були ковтати навіть воду.

Повний параліч роботи горла та голосових зв'язок свідчив про те, що, незважаючи на здатність ходити і рухати руками, мене вразив інсульт. А тому моя дружина Таня викликала швидку допомогу, котра прибула буквально за 10 хвилин. Лікарка швидкої теж констатувала інсульт і заборонила мені самостійно спускатись до машини для госпіталізації та примусила лягти на носилки, на яких мене, який важить 95 кілограмів, з другого поверху до машини швидкої допомоги несли моя дружина, сусід та медсестра і водій швидкої. Тож уже лише з цього опису ви, шановні читачі, можете зробити висновок, в яких важких – в буквальному сенсі цього слова – умовах доводиться працювати медсестрам і водіям машин швидкої допомоги.

Швидка, медпрацівники якої мені одразу ж вкололи укол для зниження тиску, доставила мене до неврологічного відділення 2-ї міської лікарні, що розміщена на вулиці Київській, де мене знову ж таки силами медпрацівників цієї швидкої та ще одного медпрацівника приймального відділення переклали на каталку і вкотили на цій каталці у це приміщення. І я знову подумав про те, якою ж фізично тяжкою є робота і медпрацівників та водіїв машин швидкої допомоги і медпрацівників приймальних відділень лікарень, до яких ці швидкі привозять хворих.

У приймальному відділенні у мене одразу ж взяли кров на аналіз і пересувним рентгенапаратом, чутливий орган якого підсовується під спину лежачого на каталці хворого, зробили панорамний знімок моїх легень, на якому чітко проглядались сотні невеличких ділянок запалення, що заповнили майже всю їх площу. А коли через 15 хвилин принесли ще й результати експрес-аналізу крові, в якій виявили численні ознаки коронавірусних включень, то лікар приймального відділення поставив однозначний діагноз – у мене коронавірусна інфекція, тобто COVID-19, а ознаки інсульту зумовлені ускладненнями від коронавірусної атаки.

І оскільки неврологічне відділення 2-ї міської лікарні приймає на лікування лише тих, у кого немає коронавірусної інфекції, то мене знову перевантажили на каталку машини швидкої допомоги (тепер уже призначеної для перевезення саме коронавірусних хворих) і, знову ж таки силами лише медпрацівника цього приймального відділення та медсестри і водія швидкої допомоги, швидка повезла мене на Вишеньку до неврологічного відділення 1-ї міської лікарні, в якому в палатах вздовж одного коридору лікувались хворі, у яких не було коронавірусної інфекції, а у палатах вздовж іншого коридору, що розташований під кутом у 90 градусів і наглухо відгороджений товстими поліетиленовими шторами від підлоги до стелі, лікувались неврологічні хворі, в яких діагностували ще й коронавірусну інфекцію.

А на завершення розповіді про моє транспортування спочатку до однієї, а потім і до другої лікарні я хочу акцен-

тувати на доброзичливому ставленні до мене, проявленому усіма медпрацівниками і водіями швидкої допомоги, перші з яких здогадувались, а другі уже знали точно про те, що я хворий, зокрема і на коронавірусну інфекцію, якою від мене могли заразитись і вони, незважаючи на усі свої захисні скафандри та респіратори, що, на мій погляд, є ознакою людяності та високої професійної порядності усіх працівників служби швидкої допомоги нашого міста.

У 1-й лікарні мене на каталці спочатку ліфтом підняли на 4-й поверх в неврологічне відділення, а потім завезли в ізольовану частину цього відділення і тепер уже силами медсестер та санітарок лише цієї ізольованої частини відділення, одягнених у захисні скафандри та респіратори, перенесли з каталки на ліжку у першій палаті та оголосили таким, якому не можна самотійно вставати з ліжка. А санітарки вирішили одразу ж на мене одягти памперси, аби я за нужди не піднімався з ліжка та не йшов до туалетної кімнати, а випорожнював відходи від переварювання їжі безпосередньо під себе у памперси. Але я, уявивши, як соромно буде мені, коли санітарки будуть міняти мені загажені памперси на нові і відмивати загажені частини мого тіла та витягувати з-під мене загажені підстилки, категорично відмовився одягати памперси і запропонував дати підписку про те, що в разі, якщо під час ходіння в туалетну кімнату мені стане зле, то вину беру цілковито на себе, домігся дозволу самотійно ходити в туалетну кімнату. Але одночасно я взяв на себе зобов'язання не закриватись на защіпку, аби, якщо я в туалетній кімнаті втрачу свідомість, мене було можна швидко знайти і надати допомогу, адже туалетна кімната, особливо чоловіча, пустою більше кількох хвилин не буває.

Моя палата, як і 10 інших в ізольованій частині неврологічного відділення, містила 4 ліжка, тобто була розрахована на розміщення 4 хворих. Усі ліжка одним торцем були розміщені біля однієї і тієї ж стіни, вздовж якої була проведена трубка магістралі для подачі кисню, від якої через індивідуальні крани та гідрозатвори кисень передавався до пластикових агрегатів, кожен з яких одя-

гався кожним хворим на обличчя для підживлення легень киснем. Гідрозатор являв собою пластмасову коробку невеликого розміру, на чверть заповнену дистильованою водою, в товщу якої заходила поліхлорвінілова трубочка подачі кисню з магістралі під регульованим індивідуальним краном рівнем тиску, а уже з верхньої вихідної головки цього гідрозатора кисень, побулькавши у воді, піднімався поліхлорвініловою трубочкою до кисневого агрегата, який кожний хворий одягав на своє обличчя.

Виявляється гідрозатор потрібен для того, щоб кисень потрапляв у легені зволеним, аби забезпечувати високий рівень його засвоєння без негативних наслідків для легень. А пластиковий кисневий агрегат, який одягав на обличчя кожний хворий, являв собою пластикову трубочку з двома пластиковими трубчастими відростками посередині, під'єднану кінцями до двох поліхлорвінілових трубочок, протилежні кінці яких були з'єднані з верхньою частиною гідрозатора. І ці два пластикові трубчасті відростки необхідно було вставити у ніздрі, а трубочки підведення до них кисню від гідрозатора необхідно було завести за вуха та підтягнути пряжку їх з'єднання під підборіддям, аби цей агрегат не сповзав з обличчя під час перевертання з боку на бік у процесі сну. І лише відпускаючи цю пряжку, кисневий агрегат можна було зняти з обличчя.

Забігаючи наперед, аби більше не відволікатись на розповідь про забезпечення хворих киснем, скажу, що усі 10 днів, які я перебував на лікуванні у цьому відділенні і навіть ще вранці 11-го дня (до моменту виписки з лікарні додому), я знімав зі свого обличчя кисневий агрегат лише під час сніданку вранці, в обід і споживаючи їжу увечері, під час походів до туалетної кімнати та під час прогулянок коридорами – і жодного дня та жодної ночі кисень в магістралі не пропадав. Тобто, забезпечення киснем в ізольованій частині неврологічного відділення 1-ї міської лікарні, яка використовується для лікування хворих, у яких виявлено наявність ще й коронавірусу, можна оцінити на «відмінно».

Слід зауважити також, що годували хворих в ізольованій частині цього відділення теж досить добре – вранці і увечері наваристі супи і чай, а в обід наваристий борщ і біфштекс з великою кількістю гарніру у вигляді каші з якоїсь крупи, доповненого порцією салату з буряка чи капусти, та компот. Тож можна було і не вимагати від родичів, аби вони ще щось із їжі передавали через чергових медсестер, оскільки самих родичів через ізоляційний бар'єр до нашої частини відділення не впускали. Але, звичайно ж, моя дружина Таня щодня мені приносила щось із їжі додатково, тож моя сумка з продуктами у холодильнику не пустувала жодного дня.

А мій син забезпечував мене необхідними ліками, розшукуючи їх в аптеках міста через інтернет та відвідуючи ті аптеки, в яких їх можна було придбати. Тож я отримав і ті 20 уколів в живіт ліками, які продаються в аптеках уже в заповнених і загерметизованих шприцах на 6 кубиків кожний, і 80 ампул різноманітних ліків, які мені вводили щодня в кровоносні судини не менш ніж трьома крапельницями. Ну і, звичайно ж, мені доводилося щодня приймати повсякденні для мене, як гіпертоніка, таблетки небілету, ноліпрелу та кордарону до яких моя лікарка додала ще й прадаксу. Тож, як бачите, шановні читачі, лікування було досить інтенсивним і недешевим – і це при тому, що медичне обслуговування, харчування та лікування безпосередньо від коронавірусної інфекції для мене, як і для усіх інших пацієнтів ізольованої частини нашого відділення, було безкоштовним.

Кожен ранок починався о 7-й годині вимірюванням температури, тиску і насичення крові киснем, потім сніданок, після якого укол в живіт і крапельниці, потім обід і знову крапельниці, потім знову укол в живіт, потім вечеря, а о 19-й годині знову вимірювання температури, тиску і рівня кисню в крові, нижній рівень норми якого дорівнює 94 одиниці. Особливо багато ліків через крапельниці вводилося в кровоносні судини у перші 6 днів, бо до ліків, якими здійснювалось розсмоктування мікротромбів у мілких судинах мозку, якими постачається кров до тієї частини нервової системи, яка керує роботою

м'язів горла і голосових зв'язок, додавалися ще й антибіотики для ліквідації двостороннього запалення легень. Ну і, звичайно ж, кілька разів бралась кров для здійснення різноманітних аналізів. До речі, в день, коли я потрапив у лікарню, рівень кисню в крові у мене дорівнював 80. А як я довідався уже у лікарні, у випадках, коли кисень починають давати після того, як насиченість крові киснем упала за відмітку, нижчу 60, практично мало кого вдається спасти.

А на другий день після того, як я опинився в ізольованій частині неврологічного відділення, моя лікарка відправила мене на комп'ютерну томографію, яку потрібно було проходити в сусідньому корпусі з виходом на вулицю. Оскільки цього дня, ще не знаючи якого роду у мене інсульт, лікарка категорично заборонила мені йти пішки до цього корпусу, то мене медсестра силою всадила в інвалідний візок, який дружно штовхали східцями то вниз то вгору та по відкритій території між корпусами мої дружина і син. Ну і, звичайно ж, саме у цей час біля цих корпусів опинилися і один колишній та один нинішній співробітники нашого університету. І може мене, закутаного в куртку і насунутий на очі берет, ніхто і не впізнав би, але вони впізнали і мого сина, і мою дружину, тому зрозуміли, що в інвалідній колясці то є я.

Коли я побачив, як ці знайомі люди вглядаються в нас, я зрозумів, що який би там діагноз не був поставлений мені після комп'ютерної томографії, уже сьогодні по університету засобами зв'язку та соціальними мережами рознесеться інформація, що мене бачили в інвалідному візку, що я не можу ходити, бо паралізований. А тому я зрозумів, що на перспективах бути обраним на посаду ректора 2-го грудня можна ставити хрест, бо хто ж буде голосувати за призначення на посаду, від якої залежить доля університету і всього колективу, людину, яка навіть ходити сама не може – я і сам би не голосував за таку людину, навіть якби їй симпатизував і обіцяв раніше підтримку.

Про те, що я не помилився у своїх здогадках, я пересвідчився уже через день, коли в. о. ректора Володимир Грабко поцікавився у мого сина, чи буду я знімати свою

кандидатуру. Але, оскільки уже наступного дня після комп'ютерної томографії я уже знав від лікарки, що у мене діагностовано викликаний коронавірусною атакою ішемічний мікроінсульт, суть якого полягає у тому, що в кількох мілких судинах головного мозку, які постачають кров у ту частину нервової системи, яка керує лише м'язами горла і голосових зв'язок, від раптового підвищення тиску за допустимі межі виникли мікротромби, і що небезпеки втратити здатність рухатися немає, а ліки, які мені призначені, швидко розсмокчуть ці мікротромби та відновлять мою здатність ковтати і говорити, то я сказав сину, щоб він передав в. о. ректора професору Грабку, що я свою кандидатуру знімати не буду.

Більш того, я написав на папері повідомлення, що скоро повернусь і обов'язково візьму участь в голосуванні, і передав його сину, аби він його розмістив у соціальній мережі ФБ від мого імені для ознайомлення з ним усіх викладачів нашого університету, бо сам я його розмістити не міг, оскільки мати ноутбук у себе в палаті я змоги не мав.

Чесно кажучи, я розраховував на те, що тієї частини моїх прихильників, які завіряли мене у своїй підтримці перед тим, як я потрапив до лікарні, вистачить аби пройти до другого туру, напередодні якого, вийшовши з лікарні, я зміг би продемонструвати усім, що готовий повноцінно працювати і далі. Але перед випискою з лікарні 2-го грудня, тобто у день проведення першого туру виборів, із телефонних дзвінків вірних мені друзів я зрозумів, що шансів потрапити до 2-го туру виборів у мене немає, оскільки особливо активні прихильники моїх конкурентів розвинули таку активність у розповсюдженні інформації про мою прикутість до інвалідної коляски назавжди, що в нашому колективі уже практично не було таких, хто повірив би у те, що ця інформація є масштабним гіпертрофованим перебільшенням. Тому голосуючи, дехто з тих, хто збирався голосувати за мене, проголосував за котрогось із моїх конкурентів, виходячи з необхідності мати на чолі університету керівника, здорового не лише духом, а і тілом, а дехто не проголосував за мене, мотивуючи це побажан-

ням надати мені можливість прожити довше, оскільки робота на посаді ректора у наш час є аж надто нервово виснажливою, тобто такою, що лише скорочуватиме віку. Тож моє 5-е місце після 1-го туру виборів стало цілком закономірним і мною прогнозованим, а тому не викликало у мене відчуття трагедії. Більш того, я навіть видихнув з полегшенням, адже дійсно тепер уже мені не доведеться викладатись по повній, аби виконати усі свої передвиборчі обіцянки, а навпаки я перейшов до когорти тих, хто від переможця виборів у 2-му турі теж вимагатиме виконання його передвиборчих обіцянок.

Але повернемося до моєї палати. Разом зі мною лежали студент 1-го курсу Вінницького національного медичного університету, індус, який жодного слова, вимовленого українською мовою, не розумів, бо вступив на навчання в англomовній групі; бізнесмен, у якого верхній рівень тиску, незважаючи на усі зусилля лікарів, не падав нижче 200, та колишній міський чиновник, який не міг ходити і був прикутий до ліжка.

Першим за три дні до моєї виписки з лікарні нашу палату покинув, будучи вилікованим від коронавірусу, бізнесмен, який через високий тиск отримав скерування для подальшого лікування у кардіологічне відділення, а за день до моєї виписки нашу палату покинув індус, який спілкувався з лікарями, медсестрами і санітарками через свого старшого брата, котрий теж закінчив ВНМУ, а тому добре володіє російською мовою і нині працює в Індії.

Спілкування йшло через смартфон, включений на голосний зв'язок – старший брат задавав запитання стосовно стану молодшого брата, вислуховував пояснення лікаря, медсестри чи санітарки, які у час його дзвінка знаходились поблизу, перекладав почуте на зрозумілу для молодшого брата мову, а, вислухавши молодшого брата, перекладав на російську мову його відповіді тому з медперсоналу, хто брав участь у цій телефонній розмові.

До речі, слухаючи ці телефонні діалоги, я ще більше переконався у неперспективності підготовки фахівців в

університетах України в групах з англійською мовою викладання. Адже, як правило, нашими студентами є вихідці з арабських країн, з латиноамериканських країн, з країн Африки та Індії і Китаю, які англійську мову знають на рівні, не вищому 0,7 від норми, потрібної для якісного засвоєння нового матеріалу. Наші викладачі, навіть ті, що можуть викладати свої дисципліни англійською мовою, у переважній більшості англійською мовою в галузі своєї спеціальності володіють теж приблизно на рівні, не вищому 0,7 від норми. А тому, слухаючи лекції, прочитані англійською мовою нашими викладачами, ці іноземні студенти засвоюють новий матеріал на рівні $0,7 \times 0,7 = 0,49$, тобто на рівні, нижчому за 50%. У той же час в разі засвоєння української мови на рівні 0,7 іноземні студенти, слухаючи лекції викладача, які він викладає рідною мовою з коефіцієнтом 1,0, засвоюють новий матеріал на рівні $0,7 \times 1,0 = 0,7$, тобто на рівні 70%., підтвердження чого, до речі, я побачив в діалогах старшого брата нашого індуса, який вивчав медицину у нас у той період, коли викладання у ВНМУ ще було для всіх іноземних студентів російською мовою, яку викладачі цього університету теж знають з коефіцієнтом 1,0.

І, до речі, випускників українських університетів за кордоном на посади, що вимагають вищої освіти, не беруть не через те, що вони не знають спеціальності, а через те, що вони не можуть продемонструвати свої глибокі знання спеціальності, даючи відповіді на поставлені у процесі співбесіди запитання англійською мовою.

Тож потрібно в університеті навчатись українською мовою, щоб знати свою спеціальність досконало, але паралельно слід поглиблено вивчати англійську мову, адаптовану до потреб співбесід за спеціальністю за кордоном, як це було прийнято в нашому університеті в часи мого ректорства, коли з нашими дипломами наші іноземні випускники після професійних конкурсних співбесід посідали інженерні та керівні посади у закордонних приватних фірмах та на закордонних державних підприємствах, включно до посад головних інженерів та директорів.

За три дні до виписки, тобто на 8-й день від дня поселення в палату на лікування, коли мені уже було повідомлено, що я уже не є носієм коронавірусної інфекції, до мене повернувся нюх. І коли я унюхав, який сморід стоїть хвилин п'ять в палаті, коли санітарки міняють у нашого лежачого колеги памперси, то ще більше заповідав медперсонал, якому ці памперси в якійсь із 10 палат доводиться міняти майже щопівгодини, вдихаючи при цьому кожного разу увесь цей сморід.

А ще більше я їх заповідав за їх оптимізм, який вони усі без винятку – і санітарки, і медсестри, і лікарі – демонстрували нам, хворим, вселяючи цей оптимізм і в усіх нас. А коли у деякі дні у відділення приходили, одягнені як космонавтки студентки-практикантки, то палати наповнювались таким веселим щебетом, як вранішній гай, в якому прокинулись птахи.

Дивлячись в усміхнені очі і слухаючи життєрадісні голоси медперсоналу нашого відділення, я трохи дивувався такій їх впевненості у своїй захищеності від коронавірусу, адже вони цілі дні і ночі впритул спілкувалися з кількома десятками активно заразних хворих, які через кисневі агрегати на обличчях, контактуючи з медперсоналом, навіть не одягають захисних масок. І я запитав одну з санітарок, яка мила антисептичним розчином підлогу у нашій палаті, чому вони завжди веселі і чому складається враження, що вони не бояться, що і їх може зачепити коронавірусна зараза? І вона мені відповіла, що чого ж їм боятись, якщо, поперше, я ж бачу, як вони добре екіпіровані захисними костюмами і респіраторами, по-друге, я ж бачу, як вони постійно все навколо у відділенні обробляють антисептиками, а по-третє, вони ж усіх хворих виліковують, а тому вірять у те, що, якщо і самі захворіють, то їх теж вилікують.

То ж, як бачите, шановні мої читачі, життєдайна філософія медиків, які нас лікують від коронавірусної зарази, суттєво відрізняється від песимістичної філософії журналістів, які подають нам інформацію про розповсюдженість коронавірусної інфекції серед медперсоналу лікарень.

До речі, за 10 днів мого перебування у гущі коронавірусної зарази жодна людина з медперсоналу, які надавали

нам лікувальні процедури та наводили чистоту у відділенні, на коронавірусну хворобу не захворіла.

Сподобалась мені процедура входження медперсоналу в нашу ізольовану частину відділення – кожен проходив у своєму скафандрі крізь товсті поліхлорвінілові штори, як у фільмі «Чародеї» його герої проходили крізь стіни, і одразу ж потрапляв під антисептичний рукотворний дощ, сліди від якого на підлозі одразу ж витирали санітарки – і лише після цього цей медпрацівник мав право йти до когось в палату. Аналогічною була і процедура виходу з ізольованої зони відділення в загальну частину коридору.

Пам'ятаючи про те, що в ресторані кожному офіціанту, який тебе обслужив, розраховуючись, потрібно дати 10 % від вартості замовлення на «чай» (причому це прийнято не лише в Україні, а і в усіх країнах Європи, Азії і Америки, в яких мені довелось побувати) та бачачи, в яких професійно нелегких умовах працюють медсестри, котрі роблять усім уколи і ставлять щодня численні крапельниці, відшукуючи в яку судину і в якому місці ще можна ввести голку, та в яких фізично нелегких умовах працюють санітарки, які з ранку до ночі прибирають і миють в кожній з палат та перетаскують і підмивають лежачих пацієнтів при заміні памперсів, я пробував вручити деяким із них «преміальні», але жодна з них цих преміальних не взяла, заявляючи при цьому, що їм лікарня платить достатньо, а мені гроші будуть не лишніми для закупівлі ліків.

13 років тому лікар від Бога хірург військового санаторію Драчевський, який так професійно з застосуванням лапараскопії видалив мені жовчний міхур, що я уже на четвертий день пішов з лікарні додому, у розмовах зі мною під час перебування ще під наглядом, почувши, що у мене від хвилювання підскакує тиск, порадив мені не одразу хвататись за таблетки, а спочатку 15 хвилин погуляти спокійним кроком на свіжому повітрі, і тиск гарантовано знизиться на 20 одиниць. Тож, бачачи, що в мене тиск, незважаючи на приймання усієї порції таблеток, після 19.00 стабільно підвищується до 160 одиниць, а нормальним для мене є 140, я вирішив експериментально перевірити ефективність давньої поради Драчевського і

почав протягом 15 хвилин «гуляти» в октанті, де розміщені холодильники і мало хто ходить і де було завжди свіже повітря від привідчиненого вікна. Виявилось, що за 15 хвилин я роблю 1000 кроків. І уже перша спроба виявилась вдалою – тиск був 160, а після того, як я зробив 1000 кроків, став 138. Але, як кажуть в народі, одна ластівка погоди не робить, тож наступного вечора я повторив експеримент – і знову після 1000 кроків тиск знизився зі 160 до 138 – і з цим тиском я уже і заснув. І до самої виписки, тобто ще 4 дні поспіль я проводив це експериментальне дослідження, і кожного разу отримував один і той же результат – тиск знижувався на 20–22 одиниці. Тож після цього я ще більше заповідав хірурга Драчевського, який мені порадив у такий простий спосіб суттєво знижувати тиск.

А за день до моєї виписки вранці з однієї з палат нашого відділення у великому чорному, наглухо застебнутому «блискавкою» мішку вивезли труп чоловіка, який вночі помер від ускладнень, викликаних коронавірусною хворобою. Я не знаю, хто це був за життя, але не виключено, що це був ексректор Вінницького державного педагогічного університету Олександр Шестопалюк, який, як я довідався, коли уже виписався з лікарні і повернувся додому, помер у 1-й міській лікарні від ускладнення, викликаного коронавірусною атакою, саме цього дня. І, можливо, ми жодного разу не перетнулися з ним біля туалетної кімнати чи холодильника лише тому, що він був із розряду хворих, які були не в змозі, або яким не дозволялось вставати з ліжка.

І ось настав день виписки з лікарні – це було 2-е грудня. Після 13-ї години мені дружина принесла мою офіційну університетську одягу, я одягнувся і разом з сином пішов на виборчу дільницю віддати і свій голос за нового ректора університету. Підходячи до столів реєстрації і видачі виборчих бюлетенів, я помітив, що усі – і реєстратори, і довірені особи кандидатів, і самі кандидати – дивляться на мене як на привида, який матеріалізувався з повітря, – ніхто не очікував мене побачити на виборчій дільниці та ще й з посмішкою і майже зі своїм звичним голо-

сом, оскільки по університету після мого потрапляння в лікарню були розпущені чутки, що я уже інвалід, який навіть не повернеться після лікування до роботи. З півгодини поспілкувавшись з усіма, я поїхав додому, розуміючи, що і усі ті, хто уже проголосував, і ті, що ще прийдуть голосувати, вважають мене 77-річного, враженого коронавірусною заразою, уже не здатним керувати університетом, а тому не налаштовані на мою підтримку, тож і немає ніякого сенсу чекати кінця голосування, яке завершувалось через годину, тобто о 15.00. А тим паче немає сенсу чекати завершення підрахунку голосів, який навряд чи буде готовий раніше 18.00 і, без сумніву, буде для мене невтішним.

Звичайно, трохи сумно було від того, що я зійшов з дистанції ще у першому турі виборів, особливо після того, як я, як один із академіків-засновників у 1992 році Академії гірничих наук (АГН) з центром у Кривому Розі, домовився з трьома криворізькими фірмачами, теж причетними до її заснування, про інвестування одним з них 10 мільйонів на реалізацію спільного проєкту з відновлення льодового палацу, з другим – про інвестування теж 10 мільйонів на реалізацію спільного проєкту зі створення на дахах наших корпусів сонячної електростанції (СЕС) на 600 кіловат, а з третім – про інвестування 10 мільйонів у перебудову 4-го і 5-го поверхів гуртожитку № 1 та створення на їх площах 33 квартир.

Причому умови цих спільних проєктів не несли порушень чинного законодавства і були б цілком прийнятними для нас, адже після відновлення льодового палацу, ми, як і у попередньому проєкті, використовували б цей палац у першій половині будніх днів для катання на ковзанах студентів на безкоштовній основі, а фірмач використовував би його у другій половині будніх днів та у суботу і неділю для надання платних послуг з ковзанярського спорту усім бажаючим.

За другим проєктом університет використовував би створену СЕС для забезпечення власних потреб в електроенергії, а фірмач продавав би увесь надлишок електро-

енергії, виробленої на нашій спільній СЕС, за «зеленим тарифом» у міську мережу.

А за третім проєктом університет отримав би право на безкоштовній основі розподілити 28 квартир через профком серед тих викладачів і співробітників, хто не має власної квартири, а наш інвестор претендував би лише на 5 квартир, в які він хотів би переселити з Кривого Рогу сім'ї 5 своїх друзів для створення в самому центрі впливу Гройсмана і Порошенка і свого центру впливу.

До речі, відповідаючи на своїй сторінці у ФБ на запитання декого із колег стосовно розкриття суті своїх програмних обіцянок, я саме про ці проєкти і згадував, не розкриваючи, правда, джерел фінансування цих проєктів. Але тепер, коли для мене уже ректорські перегони завершилися назавжди, а наш університет уже має нового ректора, я можу привідкрити завісу над тим, кого я збирався залучити в інвестори.

Для цього доведеться трохи зануритись в історію і згадати перші роки після проголошення незалежності України. Коли Україна стала незалежною державою, розірвалися усі схеми експорту залізної руди з рудників і гірничо-збагачувальних комбінатів Криворізького басейну, які забезпечувалися з Москви центральною союзною владою. Тож гірники Криворіжжя опинилися в ситуації, коли добути залізну руду нікуди було продавати, а тому не було грошей навіть на виплату зарплат. І саме у цей складний період мій друг, ректор Криворізького гірничорудного інституту, професор Володимир Бизов разом з керівниками найбільш потужних рудників та гірничо-збагачувальних комбінатів (ГЗК) створив у Кривому Розі на громадських засадах Академію гірничих наук (АГН), одним із академіків-засновників якої став і я.

Після створення АГН з ініціативи її президента Бизова академіками з найближчого його оточення були засновані кілька приватних фірм, котрі швидко отримали ліцензію на експорт залізної руди. Ці фірми, взявши в банку кредити, почали купляти залізну руду у рудників і ГЗК за вітчизняними цінами та продавати цю залізну руду закордонним споживачам за цінами світовими.

Тож дуже швидко акціонери цих фірм і кредити погасили і стали отримувати солідні статки від дивідендів. Пропонував стати акціонером однієї з цих фірм Бизов і мені, але, оскільки я був у той час народним депутатом України, то закон мені не дозволяв займатись бізнесовою діяльністю, тож я відмовився, а тому залишився чи не єдиним бідним академіком-засновником АГН із числа близьких друзів Бизова, який ще за життя у присутності кількох своїх найближчих друзів мені говорив, що якщо у мене, як ректора, виникне якась важка економічна ситуація, зумовлена відсутністю достатніх коштів для завершення розпочатих проєктів, то і він, і його близькі друзі з числа академіків-засновників, які стали ще й фірмачами, підуть мені назустріч і виручать. Але я ніколи не звертався за допомогою ні до Бизова за його життя, ні до його друзів, коли Бизов з життя пішов.

Ці фірмачі, як я уже сказав вище, були друзями першого президента АГН, ректора моєї альма-матер – Криворізького гірничорудного інституту, професора Володимира Бизова, який був за життя і моїм другом. І один із цих друзів та батьки двох інших були присутніми при тій нашій розмові у 1992 році, в якій Бизов після того як я, як народний депутат України, якому не можна було займатись приватним бізнесом, відмовився стати одним із співзасновників фірми з експорту залізної руди, пообіцяв мені фінансову допомогу від цієї фірми в реалізації якихось ректорських проєктів, якщо виникне така необхідність. Тож, прийнявши рішення балотуватись у ректори, я згадав про цю обіцянку Бизова, висловлену ним у присутності кількох його близьких друзів, і вийшов на зв'язок з одним із них. І він, порадившись зі спадкоємцями фірм інших близьких друзів Бизова, повідомив мені, що вони в пам'ять про Бизова та з огляду на те, що їм усі ці роки після 90-х не доводилось ділитись дивідендами ще й зі мною, виконають його обіцянку, дану мені у ті далекі 90-і роки, і вкладуть гроші в мої університетські проєкти на моїх умовах, хоч, звичайно ж, вони розуміють, що повернути вкладені кошти у прийнятний для бізнесу термін навряд

чи зможуть як з прибутків від льодового палацу, так і продаючи надлишок електроенергії СЕС в умовах наступу держави на «зелений тариф».

Але вони попередили, що вкладатимуть кошти в запропоновані мною проєкти виключно лише за умови, що я виграю вибори і стану ректором ВНТУ. Якщо ж я вибори не виграю, то з іншим ректором вони реалізувати ці проєкти не будуть, бо це уже не відповідатиме даним особисто мені обіцянкам Бизова.

І оскільки я вибори на посаду ректора програв, то, на жаль, і грошей на реалізацію вказаних проєктів, про які я розповідав у своїх передвиборчих матеріалах, не буде. Але обов'язково виграє вибори інший авторитетний кандидат, у якого в програмі є свої проєкти, тож їх він і буде реалізовувати, в чому я бажаю йому успіхів, адже з його обранням ректором наш університет знову отримає перспективу розвитку і над ним перестане нависати загроза втратити незалежний статус та бути поглинутим Донецьким національним університетом, який тимчасово квартирує у Вінниці і не проти перебраться на наші площі у наших навчальних корпусах.

А про проєкти, які я хотів реалізувати, якби був обраний ректором, я розповів заради того, щоб навіяти думку новому ректору, аби і він націлився на реалізацію можливо і цих проєктів, залучивши інвесторів з Вінниччини на кшталт моїх криворізьких.

А мене мій Янгол-охоронець руками моїх колег вирішив уже до ректорських проблем і хвилювань не допускати, аби дати мені можливість трохи довше прожити, хоча й обрав для цього досить жорсткий спосіб у вигляді коронавірусної атаки з ускладненнями у вигляді мікротромбів у судинах, що живлять голосовий апарат. Але, перефразовуючи відомий одеський анекдот, я дякую Янголу-охоронцю за те, що за можливість продовжити життя і після атаки коронавірусу він взяв з мене плату лише посадою ректора, на яку я претендував, але якої не отримав.

Звернення екскректора Мокіна до кандидатів в ректори – професорів Біліченка та Павлова

Шановні кандидати в ректори – професори Біліченко і Павлов! Завтра – 9 грудня – колектив нашого Вінницького національного технічного університету у другому турі виборів буде таємним голосуванням вирішувати, хто з вас стане нашим ректором на наступні 5 років.

Ви обидва є достойними кандидатами, тож я не виключаю, що отримані вами кількості голосів у підтримку у другому турі виборів мало відрізнятимуться. Більш того, я не виключаю, що жоден з вас – навіть переможець – не набере 50%+1 голос від загальної кількості виборців за списком, як того вимагає для переможця виборів нині чинний Закон України про вищу освіту від 2014 року і як це прописано в Статуті нашого університету, останню редакцію якого було затверджено після прийняття цього закону.

Але життя не стоїть на місці, і в Методичних рекомендаціях, затверджених Кабміном два роки тому, було враховано, що у другому турі виборів явка виборців може бути суттєво нижчою, а тому введено норму затвердження переможця у другому турі виборів за формулою 50%+1 голос не від списку виборців, а від числа тих, що взяли участь в голосуванні. Однак, на жаль, не в усіх ЗВО звернули увагу на цю нову норму стосовно визнання переможця виборів у другому турі і вчасно не внесли її в свої Статути. Не внесеною була ця правка і в Статут нашого ВНТУ.

Тож в разі, якщо у другому турі виборів, який відбудеться завтра, жоден із претендентів не набере 50%+1 голос від списку виборців, міністерство може оголосити наші вибори такими, що не відбулися, оскільки їх переможець не набрав тієї норми голосів, яка визначена для переможця у Статуті ВНТУ.

Саме на підставі цієї невідповідності міністерство не призначило ректором переможця лютневих виборів у НауКМА і оголосило повторні вибори. І саме така ж ситуація виникла у Київському національному університеті

імені Шевченка, переможець другого туру виборів, що відбувся на минулому тижні, теж не набрав 50%+1 голос від списку виборців. Цей переможець – проректор Бугров – написав звернення до міністерства, в якому попросив застосувати до його призначення не статутну норму їхнього університету, а норму, визначену Методичними рекомендаціями Кабміну, тобто норму 50%+1 голос від числа тих, що взяли участь у виборах.

А тому я, як екскректор, який щиро зацікавлений у тому, щоб наш університет завтра отримав нового ректора, звертаюсь до вас, шановні професори Біліченко і Павлов, щоб ви обидва, як кандидати в ректори, ще сьогодні звернулись до обох співголів Конференції трудового колективу нашого університету, аби вони ще до відправки протоколу лічильної комісії до міністерства зібрали онлайн-засідання Конференції, на якому було б внесено зміни до Статуту ВНТУ, згідно з якими норма визначення переможця у другому турі виборів ректора стала б такою, якою вона визначена у Методичних рекомендаціях Кабміну.

У цьому випадку, зважаючи на додаткові складнощі, які внесла в наше життя коронавірусна епоха, міністерство могло б піти на те, щоб затвердити переможця виборів ректора ВНТУ у другому турі, виходячи з формули 50%+1 голос від числа тих, що візьмуть участь в голосуванні, не чекаючи офіційного затвердження внесених змін до Статуту, і ми отримаємо ректора, навіть якщо переможець не набере 50%+1 голос від списку виборців.

Заклик екскратора

Шановні студенти, співробітники та викладачі Вінницького національного технічного університету! У середу 9 грудня відбудеться другий тур виборів ректора ВНТУ, у який вийшли два достойних кандидати – доктори технічних наук, професори Віктор Біліченко та Сергій Павлов. Для того, щоб хтось із них став нашим ректором на наступні 5 років, потрібно, щоб він набрав у другому турі

виборів 50%+1 голос від загального числа виборців за списком.

Тож дуже важливо, щоб у другому турі виборів усі наші виборці не лише взяли участь, але потрібно, щоб ще й кожний, хто візьме участь у виборах, обов'язково за когось із кандидатів на посаду ректора, допущених до другого туру виборів, прізвища яких я навів вище, проголосував.

Зрозуміло, що прихильники Біліченка прийдуть і проголосують за нього і у другому турі, зрозуміло також і те, що прихильники Павлова теж прийдуть і проголосують за нього у другому турі. Але цих голосів жодному з них буде недостатньо для перемоги за формулою 50%+1 голос від загального числа виборців за списком, тож ті, хто у першому турі виборів голосував за якогось іншого кандидата, мають теж визначитись і проголосувати за когось із цих двох, що вийшли до другого туру виборів.

У нашому колективі є, звичайно ж, і такі його члени, які не хотіли б бачити на посаді ректора ні Біліченка, ні Павлова, а тому або не збираються брати участь у другому турі виборів, або голосуватимуть проти обох. Є також і такі члени колективу, яким байдуже, хто буде ректором нашого університету, а тому вони теж можуть проігнорувати другий тур виборів. А серед студентських виборщиків, які у першому турі голосували за Світлану Денисюк, є багато й таких, які з юнацьким максималізмом можуть не прийти на другий тур виборів в знак протесту, що до другого туру не пройшла та, якій вони віддали перевагу у першому турі. Тож мій заклик прийти на вибори і обов'язково віддати свій голос за когось із претендентів, що вийшли до другого туру, націлений у першу чергу саме на цю – протестну чи байдужу частину нашого колективу. І тих, хто у першому турі голосував за мене, я теж закликаю взяти участь у другому турі виборів і проголосувати за когось із тих претендентів, які продовжують боротись за право стати нашим ректором на наступні 5 років.

До речі, і усім тим, хто збирався за мене проголосувати у першому турі, але, довідавшись, що мене звалив з ніг

коронавірус, вирішили мене поберегти і проголосували за якогось іншого – молодшого і не атакованого коронавірусом кандидата в ректори, я теж вдячний, адже вони своїм не голосуванням, фактично, виконали функцію моєї імунної системи, яка, вберігаючи мене від потрясінь, намагається мені забезпечити активність на завершальній стадії життя.

Дехто з вас, шановні мої читачі, може сказати, що не потрібно ніяких закликів, бо, мовляв, достатньо буде і 50%+1 голос від числа тих, що прийдуть на вибори, як це прописано в Методичних рекомендаціях Кабміну. Але незбіг трактовки цієї норми в Законі про вищу освіту з трактовкою Методичних рекомендацій привів до того, що за інформацією з університетів, в яких уже вибори відбулися, міністерство нині на свій розсуд підписує контракти з переможцями виборів – для одних воно дотримується норми 50%+1 голос від числа тих, хто прийшов на вибори, а для інших дотримується норми 50%+1 голос від числа виборців за списком.

А слід не забувати, що міністерство за підтримки нашої місцевої влади уже намагалось приєднати наш ВНТУ до ДонНУ, який квартирує у Вінниці, аби переселити донецьких на наші площі і за рахунок цього скоротити витрати на утримання ДонНУ. Я у вересні, скориставшись тим, що є одним із засновників незалежної української держави, прізвище якого закарбовано у списку, що красується на одній із внутрішніх стін Верховної Ради України, зміг поламати цю схему, але ж, як ідея, вона продовжує жити, і прихильники у неї ті ж – місцева влада і міністерство. То ж, скоріш за все, при затвердженні переможця виборів ректора у нашому університеті буде застосована формула 50%+1 голос від числа виборців за списком. І якщо наш претендент в ректори не набере достатньої кількості голосів саме за цією формулою, то Кабмін з подачі міністерства матиме моральне право оголосити наш колектив нездатним до самоуправління і прийме рішення приєднати нас до ДонНУ, уже навіть не питаючи згоди на це Конференції трудового колективу.

Тому як екскректор, який успішно керував нашим університетом 21 рік, домагаючись таких результатів, завдяки яким Вінницький політехнічний університет було перетворено спочатку у Вінницький державний технічний університет, а потім і у Вінницький національний технічний університет, тобто, як екскректор, якому не байдуже, яка доля спіткає наш університет у майбутньому, я закликаю усіх студентів і колег, що увійшли до списку виборців ректора – усіх без винятку, – прийти 9-го грудня на вибори і віддати свій голос одному із тих претендентів, яких ми вивели в другий тур виборів – професору Біліченку, чи професору Павлову, аби хтось із них обов'язково отримав 50%+1 голос від загального числа виборців за списком і повів наш університет в незалежному статусі до нових вершин.

Постскриптум. Ось такий заклик я опублікував у соціальній мережі Фейсбук – зокрема і на сторінках нашого ВНТУ та окремих його факультетів – напередодні проведення 2-го туру голосування з обрання ректора нашого університету.

Маємо нового ректора

У 2-му турі виборів ректора нашого університету, в якому змагались доктори технічних наук, професори Віктор Біліченко і Сергій Павлов, перемогу здобув, набравши 346 голосів із 628 за списком, Віктор Біліченко. Набрати 55% голосів від списку виборців - це дуже гарний результат, який забезпечив Віктору Біліченку підписання контракту з міністром на 5 років і без додаткової підтримки Конференції трудового колективу, з чим ми його всі і вітаємо! Слід відзначити згуртованість колективу нашого університету, адже на вибори прийшли більше 90% виборців, що, думаю, є одним із кращих результатів ректорських перегонів в університетах України. Тож побажаємо нашому новому ректору успіхів на шляху подальшого розвитку нашого університету, і, я думаю, не помилюсь, якщо запевню його, шановні колеги, і від вашого імені у тому, що ми усі йому допомагатимемо у цьому.

Кілька порад новому ректору Віктору Біліченку, навіяних ознайомленням зі змістом наказу № 276 «Про склад Вченої ради», підписаного в.о. ректора Володимиром Грабком

20 грудня 2020 року я ознайомився зі змістом наказу № 276 «Про склад Вченої ради», підписаного в.о. ректора Володимиром Грабком 1-го грудня 2020 року, яким ще виконував обов'язків ректора, професор Грабко затвердив новий склад Вченої ради нашого університету, обраний Конференцією трудового колективу на наступні 5 років.

В процесі ознайомлення зі змістом цього наказу я звернув увагу на невідповідність посад кількох членів нової ради нормативним документам вищої школи, на які обов'язково вкажуть новому ректору фінінспектори, коли завітають до нашого університету з черговою плановою перевіркою. А тому я вирішив їх випередити і вказати на цю невідповідність Віктору Біліченку, аби після вступу на посаду ректора він її виправив ще до приходу цих фінінспекторів, оскільки, незважаючи на те, що наказ підписав ще в.о ректора Володимир Грабко, нести відповідальність за невідповідність цих посад нормативним документам та за перевитрати фонду зарплати на них буде вже обраний нами 9-го грудня ректор Віктор Біліченко, який, я сподіваюсь, буде затверджений на посаді ректора ВНТУ міністром ще до Нового року, адже на виборах професора Біліченка підтримали більше 50% від загального числа виборців, тож у міністра не буде законних підстав його не затвердити.

І оскільки проекти усіх наказів перевіряє на відповідність чинному законодавству та нормативним документам юристка Олена Андрошук, то з невідповідності її посади нормативним документам вищої школи я і почну свій аналіз наказу № 276.

В наказі № 276 Олена Андрошук вказана як «заступник ректора з правової роботи». Але згідно з нормативними документами вищої школи заступники ректора називаються проректорами і ніяких інших заступників, окрім

проректорів, ректор не має права собі призначати. В період мого ректорства Олена Андрощук обіймала посаду начальника юридичного відділу, що відповідало типовому штатному розпису адміністративних посад у закладах вищої освіти. І Володимир Грабко, у бутність ректором, не мав юридичних підстав створювати для неї нетипову для закладів вищої освіти посаду «заступника ректора з правової роботи» і не мав юридичних підстав призначати їй посадовий оклад, вищий за посадовий оклад начальника юридичного відділу. І чіпкий погляд фінінспектора, якщо тільки він не буде затуманений перед цим кількома рюмками коньяку, обов'язково на цю невідповідність посади «заступника ректора з правової роботи», яку нині з легкої руки Володимира Грабка обіймає Олена Андрощук, посаді «начальника юридичного відділу» вкаже і зробить припис, згідно з яким Олені Андрощук доведеться повернути різницю в зарплаті (як мінімум за три місяці), а ректору – а це вже буде Віктор Біліченко – зробить припис привести у відповідність типовому розпису для ЗВО посаду Олени Андрощук і випише штраф за допущення перевитрат фонду зарплати в розмірі 200% від суми перевищення, нарахованої за усі роки перебування на цій незаконно введеної посаді Олени Андрощук.

У цьому ж наказі № 276 Наталія Шевчук, яка фактично обіймає посаду «начальника планово-фінансового відділу», вказана як «заступник головного бухгалтера». Але, згідно з нормативними документами вищої школи, «начальник планово-фінансового відділу», як і «головний бухгалтер», знаходиться в прямому підпорядкуванні особисто ректора і не може бути заступником головного бухгалтера, оскільки начальник планово-фінансового відділу планує на що будуть протягом року використовуватись кошти з бюджету університету, а головний бухгалтер організовує контроль за тим, щоб кошти витрачались саме на ті статті витрат, які заплановані начальником планово-фінансового відділу – і саме тому, що плановики і бухгалтери стосовно бюджету виконують різні і до того ж взаємовиключні функції планово-фінансовий відділ не може бу-

ти структурним підрозділом бухгалтерії, а його начальник не може мати статусу заступника головного бухгалтера. І саме через таку протилежність функцій при затвердженні річних звітів до міністерства для звітування викликаються в обов'язковому порядку і головний бухгалтер університету, і начальник планово-фінансового відділу. Тож, я думаю, що і в цьому випадку надання ректором Володимиром Грабком начальниці планово-фінансового відділу Наталії Шевчук статусу заступника головного бухгалтера зумовлено було лише тим, що оклад заступника головного бухгалтера є вищим за оклад начальника планово-фінансового відділу. І на це теж звернуть увагу фінінспектори під час планової перевірки з тими ж наслідками, які я вже розкрив в матеріалі, присвяченому вище Олені Андрощук.

Ну і нарешті, в цьому ж наказі № 276 вказано, що Світлана Денисюк посідає посаду «проректора з науково-педагогічної роботи і соціальних комунікацій». Але ж, поперше, вище у цьому ж наказі вказано, що «першим проректором з науково-педагогічної роботи» у нашому університеті є Олександр Васілевський, тож, маючи в університеті контингент студентів стаціонару, менший 5 тисяч, вводити ще одну посаду «проректора з науково-педагогічної роботи», то є фактом нецільового використання бюджетних коштів. А по-друге, в типовому штатному розписі адміністративних посад для закладів вищої освіти немає «проректора з соціальних комунікацій», оскільки в усіх організаціях – зокрема і в університетах – комунікації з керівниками інших організацій та з працівниками засобів масової інформації здійснює кожен керівник безпосередньо сам, а документи для використання їх кожним керівником під час цих комунікацій, готує працівник не вищої, а середньої адміністративної ланки, який має статус або «помічника ректора», або «прес-аташе». І від чіпкого погляду попередньо не затуманених коньяком очей фінінспекторів цю невідповідність під час планової перевірки ними нашого університету теж сховати не вдасться. І наслідки від встановлення цього факту будуть ще більш невтішними, ніж ті, які описані мною вище стосовно Олени Андрощук.

До речі, у бутність ректором, з дозволу міністерства я ввів посаду проректора з виховної роботи за рахунок позабюджетних коштів, яких у нас у ту пору було стільки ж, скільки і бюджетних, бо наш університет і іноземних студентів налічував більше 600, і вітчизняних студентів, які навчались за контрактом, було стільки ж, скільки і бюджетних студентів. Коли було прийнято закон про пенсії науковим співробітникам, який не розповсюджувався на жодного з проректорів, окрім проректора з наукової роботи, ми вийшли з ситуації, додавши попереду основного виду роботи проректора ще й добавку у вигляді словосполучення «науково-педагогічної роботи», в результаті чого «проректор з виховної роботи» став «проректором з науково-педагогічної роботи по організації виховного процесу», тобто організація «виховної роботи» залишилась суттю цієї проректорської посади. Нині усі отримують пенсії за одним законом і уже не діє окремий закон про пенсійне забезпечення науковців, тож посаді проректора з науково-педагогічної роботи по організації виховного процесу знову потрібно було повернути ту її назву, яку вона мала при її введенні, тобто, проректора з виховної роботи. Але замість цього незрозуміло з яких причин ректор Володимир Грабко, призначаючи на посаду проректора з виховної роботи Світлану Денисюк, поміняв саму суть цієї проректорської посади, яку назвав «проректором з науково-педагогічної роботи і соціальних комунікацій», здублювавши у першій частині цієї назви функції проректора, які виконує Олександр Васілевський, та увівши у другій частині цієї назви функції, які не обумовлені як проректорські в нормативних документах вищої школи, а притаманні адміністративним працівникам середньої ланки типу «помічника ректора» або «прес-аташе». А нести відповідальність за це перед фінінспекторами доведеться уже нашому новому ректору Віктору Біліченку. Тому я раджу йому вжити відповідних заходів з виправлення і цієї невідповідності, не чекаючи на відповідний припис фінінспекторів.

Ну а на завершення цієї аналітики хочу звернути увагу ще на одне прізвище, яке мені кинулось у вічі при ознайомленні з наказом № 276, в якому вказано, що до складу

Вченої ради університету увійшов студент Дмитро Колотило, який є «головою студентської ради ВНТУ». Цей студент був старостою групи електромеханіків 2-го курсу, в якій я викладав навчальну дисципліну «Математичні методи ідентифікації та оптимізації електромеханічних процесів». Він був толковим студентом, на якого я одразу ж звернув увагу як на можливого кандидата в аспірантуру після отримання ним через три роки диплому магістра, бо я завжди приглядаю собі кандидатів в аспірантуру ще тоді, коли вони проявляють себе як здатні до наукової праці, навчаючись ще на молодших курсах. Тож коли на факультеті електроенергетики та електромеханіки обирали декана і Дмитро Колотило разом зі ще однією студенткою виступив з відкритою публікацією проти кандидатури на посаду декана ФЕЕЕМ доцента Михайла Розводюка, якого висунув на цю посаду ректор Володимир Грабко і якого підтримували усі викладачі кафедри ЕМСАПТ, яка є випусковою і для Дмитра Колотила, я «по-батьківськи» написав йому особистого листа «в лічку» у мережі фейсбук, в якому порадив не втручатись у цю передвиборчу баталію, тому що Розводюк все одно деканом стане, оскільки, згідно з чинним законодавством, декани призначаються наказом ректора як члени його адміністративної команди. А активна позиція Дмитра Колотила проти призначення деканом доцента Розводюка викликатиме до нього у членів кафедри ЕМСАПТ ті ж емоції, які виникають в колективах до осіб, котрі йдуть всупереч колективу. І цей лист був написаний мною саме заради того, щоб Дмитро Колотило не наробив таких помилок, які унеможливлять потім його вступ до мене в аспірантуру. Відповіді я від Дмитра Колотила на свій, направлений лише йому особисто лист, не отримав, зате побачив свій лист у вигляді скріншоту у мережі ФБ, над яким потішались деякі викладачі кафедри електричних станцій, які були противниками призначення Михайла Розводюка на посаду декана ФЕЕЕМ. Особливо мені неприємно було слухати «мораль» з приводу направлення цього листа Дмитру Колотилу на онлайн-засіданні Конференції трудового колекти-

Звернення до Міністра освіти і науки України, професора Шкарлета

ву факультету від тоді ще декана факультету Василя Леонтєєва, який майже два десятки років з моєї подачі працював в університеті під моїм керівництвом проректором з навчальної роботи. А, як відомо з курсу етики, зі змістом комусь направленою особистого листа, можна ознайомити когось іншого лише за згоди автора цього листа. Дмитро Колотило, навіть не запитавши дозволу у мене, ознайомив зі змістом мого листа, направленою йому особисто, тисячі людей, які спілкуються у мережі ФБ, Тому у моїх очах він нині є особою, яка не варта ні на те, щоб взяти його колись в аспірантуру, ні навіть на те, щоб вважати його порядною людиною. І мені прикро, що таку людину наші студенти обрали собі керівником студентської ради, що дало йому право стати членом Вченої ради університету, яка є вищим законодавчим органом у нашому навчальному закладі.

Звернення до Міністра освіти і науки України, професора Шкарлета

До Міністра освіти і науки України
проф. Шкарлета С. М.

ЗВЕРНЕННЯ

Шановний пане Міністр!

9-го грудня 2020 року у другому турі виборів ректора Вінницького національного технічного університету перемогу здобув професор Біліченко Віктор Вікторович, за якого віддали голоси більше 55% від загального списку виборців.

А сьогодні на календарі уже 12 січня 2021 року, але наказу з Вашим підписом про призначення професора Біліченка ректором ВНТУ в нашому університеті ще немає.

У зв'язку з цим нагадую Вам, що згідно зі Статтею 42 Закону України «Про вищу освіту» з особою, яку колектив обрав своїм ректором, міністр зобов'язаний підписа-

ти контракт про призначення його на посаду ректора не пізніше одного місяця від дня його конкурсного обрання – у нашому випадку не пізніше 9-го січня 2021 року.

Для підтвердження цієї норми Закону України «Про вищу освіту» цитую відповідний абзац зі Статті 42: «З особою (кандидатурою), яка набрала більше 50 відсотків голосів осіб, які мають право брати участь у виборах, засновник (засновники) або уповноважений ним (ними) орган (особа) укладає контракт строком на п'ять років не пізніше одного місяця з дня її обрання, визначаючи у контракті цільові показники діяльності закладу вищої освіти, досягнення яких повинна забезпечити особа (кандидатура) на посаді керівника закладу вищої освіти в разі підписання контракту, механізми перевірки досягнення таких цільових показників, а також терміни для досягнення таких цільових показників» – кінець цитати.

Тож, не підписавши до 9-го січня 2021 року контракт з професором Біліченком В. В. як з обраним ректором ВНТУ, Ви, пане Міністр, уже зробили перші кроки в напрямку порушення чинного Закону України «Про вищу освіту», який є основним законодавчим актом як для вищої школи взагалі, так і для Міністра освіти і науки України, який керує і вищою освітою, зокрема.

А тому від імені усіх тих членів колективу Вінницького національного технічного університету, які віддали 9-го грудня 2020 року свої голоси на виборах ректора претенденту на цю посаду, професору Біліченку В. В., я звертаюсь до Вас з проханням, не очікуючи результатів усіляких надуманих спецперевірок, необхідність в проведенні яких не передбачена в Законі України «Про вищу освіту» і які, на догоду певним силам, можуть тягнутись місяцями, ще на цьому тижні, тобто в межах допустимого відхилення, обумовленого святковими днями, підписати з професором Біліченком В. В. контракт та видати наказ про його призначення ректором ВНТУ – цим Ви продемонструєте не лише нашому колективу, а і колективам інших університетів, що Ви, як міністр, до-

тримуетесь чинного законодавства України, не виходячи за межі допустимих відхилень, обумовлених наявністю святкових днів, і що перед Законом усі рівні без винятків.

А завершити своє послання я хочу зверненням Вашої уваги, пане Міністр, ще й на те, що в кінці 2021 року ректору Біліченку В. В. необхідно буде звітувати про виконання планів використання річного бюджету університету, які в разі затягування з видачею наказу про його призначення ректором, будуть складені не ним, а його попередником, який буде займатись плануванням, знаючи, що ніякої відповідальності за втілення в життя цих планів він уже не нестиме, і до того ж складатиме ці плани без оглядки на незнані ним ті вимоги і критерії, які будуть закладені міністерством в контракті новообраного ректора Біліченка В. В., що може призвести до невиконання цих вимог і критеріїв з причин, незалежних від Біліченка В. В., котрий, не будши ректором, до цього планування не мав ніякого відношення.

З повагою –
професор кафедри САІТ ВНТУ,
доктор технічних наук, професор,
засл. діяч науки і техніки України,
академік Національної академії педагогічних наук України,
ректор ВНТУ з 1989 по 2010 роки,
народний депутат України
у Верховній Раді України 1-го скликання
Борис Мокін

12 січня 2021 року

Постскрипtum. У п'ятницю 29 січня 2021 року до ВНТУ надійшов наказ міністра, підписаний у четвер 28 січня, про призначення професора Біліченка В. В., який виграв вибори, ректором університету на 5 років - тепер наш колектив може заспокоїтись, адже, принаймні, протягом цих 5 років нам уже не загрожує приєднання до Донецького національного університету.

Післямова

Оскільки увесь зміст цієї 15-ї книги з моєї історико-публіцистичної серії присвячено віддзеркаленню подій, які мали місце упродовж другої 5-річної каденції ректора ВНТУ, професора Володимира Грабка упродовж відрізка часу з початку 2015 року і до початку 2021 року, тобто до дня вступу у січні 2021 року на посаду ректора нашого університету професора Віктора Біліченка, то і в «Післямові» я вирішив обмежитись лише подіями, що мали місце в період другої ректорської каденції Володимира Грабка, а розповідь про події, які супроводжуватимуть діяльність нового ректора, уже надати можливість вести якось іншому університетському літописцю, який входить безпосередньо в його команду.

Що ж до оцінки за результатами 10-річної роботи на посаді ректора Володимиру Грабку, то в першому наближенні її можна виставити, спираючись на опублікований у березні 2021 року «Рейтинг вишів за результатами вступної кампанії 2020 року», згідно з яким наш ВНТУ за балом ЗНО (157,67) тих, хто до нас вступив на бюджет, посів 98-е місце, за балом ЗНО (138,78) тих, хто вступив до нас на контракт, посів 115-е місце, за кількістю зарахованих на бюджет (502) посів 23-е місце, а за кількістю зарахованих на контракт посів 74-е місце. Ці результати, звичайно ж, наділяють наш університет правом бути самостійним, але є гіршими ніж ті, які наш університет мав за часів мого ректорства, бо тоді результати, кращі ніж у нас інтегрально, мали в групі політехнічних лише київські і харківські політехніки, а донецькі, львівські і одеські політехніки мали результати гірші за наші – нині ж результати гірші, ніж у нас, інтегрально мають лише донецькі політехніки і то лише тому, що донецькі сепаратисти витіснили своїх політехніків з Донецька на периферію Донбасу.

11-го лютого 2021 року Володимиру Грабку виповнився 61 рік, тож моє привітання до Дня народження, надіслане йому електронною поштою, починалось зі слів: «Володя, доброго дня! Вітаю з Днем народження і бажаю

здоров'я та спокійного і «без подряпин» процесу спуску з владного Олімпу до табору рядових професорів!»

Але, як виявилось, в «таборі рядових професорів» ексректор Володимир Грабка був менше місяця, бо уже 25 лютого на засіданні Вченої ради університету ректор Віктор Біліченко оголосив, що він призначив професора Володимира Грабка проректором з наукової роботи і надав йому статус першого проректора. Це оголошення для більшості членів Вченої ради стало подібним «грому серед ясного неба», адже ще не було випадків в Україні, щоб ексректор університету новообраним ректором призначався на посаду першого заступника.

Тож Володимиру Грабку, який став ректором за сприяння міністра Табачника в часи правління в Україні президента Януковича, залишався ректором при міністрах Квіті, Гриневич і Новосад за часів правління президента Порошенка, який був і залишається антагоністом Януковичу, і став першим заступником ректора з дозволу міністра Шкарлета уже в часи правління президента Зеленського, який є антагоністом і Януковичу, і Порошенку, не відмовиш в умінні адаптуватись до будь-яких політичних змін в Україні на найвищому рівні.

У зв'язку з цим згадався Анастас Іванович Мікоян, який першу свою посаду отримав в уряді Володимира Ілліча Леніна, потім був членом усіх урядів Сталіна і його «розвінчувача» Хрущова та членом перших урядів Леоніда Ілліча Брежнева, що було в народі відображено у вигляді афоризму : «Від Ілліча до Ілліча без параліча!»

Тож завершити і «Післямову», і 15-у книгу в цілому, присвячену переважно життю колективу нашого університету за часів другої ректорської каденції Володимира Грабка, я хочу фразою про те, що для мене, якого у 1989 році колективом було обрано ректором Вінницького політехнічного інституту, який через 21 рік залишив цю посаду уже у статусі ректора Вінницького національного технічного університету та якому у вересні 2020 року за підтримки впливових друзів вдалося домогтись скасування проєкту рішення міністерства про приєднання нашого

університету до тимчасово прописаного у Вінниці Донецького національного університету, найважливішою подією року, що став фінальним для цієї книги, було обрання професора Віктора Біліченка новим ректором нашого університету, у якого згідно з чинним законодавством є перспектива обіймати цю посаду 10 років, переобравшись на другий 5-річний термін ще й у 2025 році, оскільки завдяки саме цій події наш університет гарантовано не втратить незалежний статус, принаймні, у наступні 10 років. А тому, якщо новий наш ректор Віктор Біліченко вирішив зберегти у своїй команді на посаді першого проректора ексректора Володимира Грабка, а на посаді проректора з пресловутих соціальних комунікацій Світлану Денисюк, незважаючи на те, що вони були активними прихильниками поглинання нашого університету донецькими, то з цим його рішенням слід змиритись і не ставати через ці кадрові призначення в опозицію до нього, бо він, я думаю, приймаючи рішення про призначення їх своїми заступниками, керувався як тим, що йому, який досвіду роботи на посаді керівника університету ще не має, у перших рік-два їх досвід допомагатиме прийняттю правильних рішень, так і тим, що, отримавши від нього ті ж посади, які вони, згідно з коридорною інформацією, могли отримати після приєднання нашого університету до Донецького, тепер уже і самі теж не будуть зацікавленими у втраті незалежності нашим університетом і не вчинятимуть ніяких дій, що могли б привести до цієї втрати.

Ось на цьому я і поставлю крапку у цій книзі.

Електронне публіцистичне видання

Борис Мокін

**Фінальний етап вибіркового літопису
від пересічного професора,
або
ми вижили – і ВНТУ, і я в ньому
(грудень 2015 року – лютий 2021 року)**

Редактор *В. Дружиніна*

Підписано до видання 01.12.2025 р.
Гарнітура Times New Roman.

Зам. № 208275

Видавець та виготовлювач –
ТД «Едельвейс і К»